THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
AT CHAPEL HILL

ENDOWED BY THE
DIALECTIC AND PHILANTHROPIC
SOCIETIES

PG8535
.J3

BARCODE ON
BACK COVER

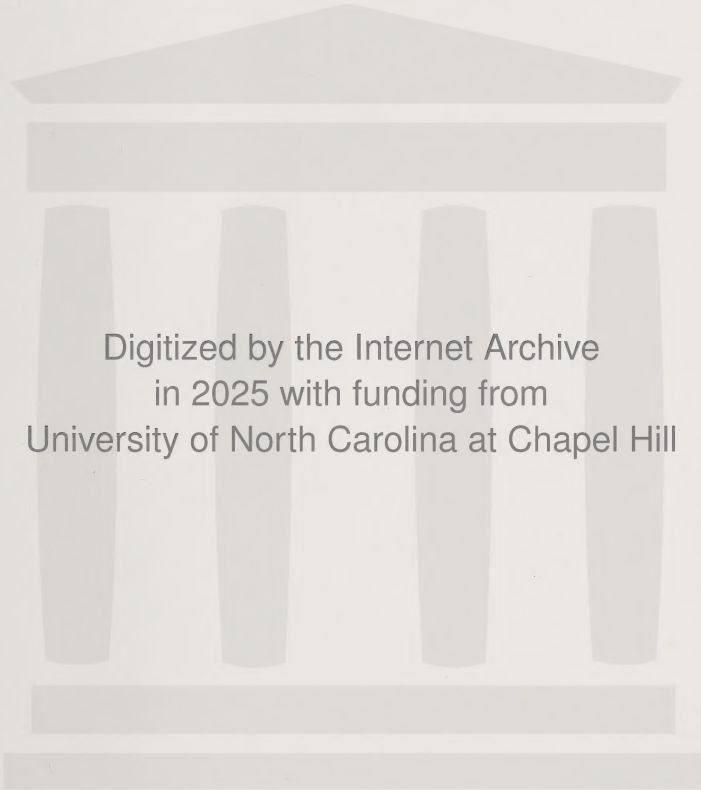
Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

https://archive.org/details/grammatikalitovs00jaun

This is an authorized facsimile
of the original book, printed by
microfilm-xerography on acid-free paper.

UNIVERSITY MICROFILMS INTERNATIONAL
Ann Arbor, Michigan, U.S.A.
London, England
1979

Jaunius, Kazimieras,
MW
C
PG8535
.J3

К. Явнисъ

Gramatika

ГРАММАТИКА

litorskago jazyka

ЛИТОВСКАГО ЯЗЫКА

ЛИТОВСКІЙ ОРИГИНАЛЪ

и

РУССКІЙ ПЕРЕВОДЪ

ПЕТРОГРАДЪ 1908—1916.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ

Вас. Остр., 9 лин., № 12.

Rt. K. Schmarz

THE LIBRARY OF CONGRESS
PHOTODUPLICATION SERVICE
WASHINGTON 25 D C

З
Copy
11
30
49

К. Явнисъ

PG8535
.J3

ГРАММАТИКА

GRAMMATIKA LITOVSAGO

ЛИТОВСКАГО ЯЗЫКА

ЛИТОВСКІЙ ОРИГИНАЛЪ
и
РУССКІЙ ПЕРЕВОДЪ

ПЕТРОГРАДЪ 1908—1916.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ
Вас. Остр., 9 лин., № 12.

PG 4 .S3

Напечатано по распоряжению Императорской Академии Наукъ.
Іюнь 1916.

Непремѣнный Секретарь академикъ *С. Ольденбургъ.*

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Предисловіе. . . . . V—IX
Памяти ксендза Казиміра Явниса, библіографическая замѣтка Э. А. Вольтера. . . . . X—XXII

Отдѣлъ I. Kunigo Kazimiero Jauniaus Lietuvių kalbos gramatika:

Prakalba . . . . . 1—IV
Turinio rodyklės . . . . . V—VIII
Gramatika . . . . . 1—202
Žodžių rodyklės . . . . . 203—216

Отдѣлъ II. Переводъ грамматики литовскаго языка, исполненный К. Бугa:

Отъ переводчика . . . . . III—VII
Грамматика (и синтаксисъ) . . . . . 1—246
Предметный указатель . . . . . 247—249
Указатель словъ . . . . . 249—266
Оглавленіе . . . . . 267—268

Казиміръ Іосифовичъ Явнисъ.

(Род. 6 мая 1849 г. † 25 февраля 1908 г.).

Выпущенный нынѣ курсъ литовской грамматики «Lietuviškas kalbamokslys» Казиміра Явниса составленъ имъ (см. ниже) для воспитанниковъ Римскокатолической Духовной Семинаріи въ Ковнѣ въ концѣ 1880-хъ гг. Въ 1897 г. (такъ надо читать вм. 1907 въ Prakalba I) грамматика эта была отгектографирована въ Юрьевѣ и представлена въ 1905 году академикомъ Ф. Ѳ. Фортунатовымъ Отдѣленію р. яз. и сл. Имп. Академіи Наукъ для напечатанія, вслѣдствіе просьбы о томъ автора. Достать рукопись грамматики или болѣе или менѣе систематическое изложеніе взглядовъ Явниса на литовскія грамматическія проблемы удалось мнѣ только съ большимъ трудомъ. Сейчасъ послѣ Пасхи 1902 года К. К. Бугѣ предложено было быть секретаремъ Явниса или лучше сказать помочь дѣлу переиздавія замѣчательныхъ его этюдовъ по литовской діалектологіи Россіенскаго, Тельшевскаго и Поцевѣкскаго уѣздовъ (см. газету Vilties 1908 г. № 29 (64): Kun. Jaunio mokslo darbas nuo 1902 m. iki mirčiai). Статьи Явниса въ Памятной Книжкѣ Ков. губ. были мало доступны спеціалистамъ, а кромѣ того лингвистическія данныя и примѣры недостаточно точно транскрибированы. Явнисъ, въ общемъ благосклонно соглашаясь на наши предложенія, постоянно колебался въ разрѣшеніи формулировки

своихъ выводовъ объ этихъ говорахъ, отвлекаясь кромѣ того еще въ сторону миѳологическихъ проблемъ о Ромове, Криве-Кривейто, литовской троицѣ боговъ, и надписи на стягѣ или знамени Видевута, сообщенной Симономъ Груновымъ, отрицая фальсификаціонныя ея особенности. Просматривая статьи Памятной Книжки Ков. губ., аккуратно переписанныя К. К. Бугою (см. ниже библіогр. списокъ №№ 7, 9, 10), кс. Явнисъ раскрылъ всю свою лингвистическую душу передъ новымъ и единственнымъ, послѣднихъ лѣтъ жизни, ученикомъ-другомъ и проходилъ съ нимъ всѣ премудрости лингвистическихъ вопросовъ, какъ въ литовскомъ, латышскомъ, такъ и древнепрусскомъ языкахъ, читая и комментируя также и древніе памятники, какъ-то Эльбингенскій вокабулярій, списки прусскихъ словъ Грунова, катехизисы и др. Результатомъ такихъ многолѣтнихъ собесѣдованій были «Aistiški Studijai» Medžiaga lygintinei prusų, latvių ir lietuvių gramatikai», Айстійскія студіи, изданныя на счетъ Общества св. Казиміра въ Ковнѣ уже подъ другимъ заглавіемъ, см. ниже XVIII, № 29 и напечатанныя въ типографіи Академіи Наукъ въ Петроградѣ подъ ближайшимъ наблюденіемъ К. К. Буги. Записи же по сравнительной грамматикѣ летобалтійскихъ языковъ (въ 6-ти томахъ) К. Бугою названы «Dr. Kazimerus Jaunius. Kalbos dalykai. Surašė K. K. Buga». Въ своихъ лингвистическо-патріотическихъ трудахъ Явнисъ постоянно полемизировалъ съ профессорами Мѣржинскимъ и А. Брикнеромъ изъ за ихъ отрицательныхъ выводовъ относительно древнелитовской культуры и миѳологіи. Но ходатайствуя объ увеличеніи ему пенсіи и мечтая объ уходѣ на покой со службы въ Духовной Академіи, онъ наконецъ разрѣшилъ намъ издать рукопись своей грамматики или Kalbamokslys. Печатаніе грамматики до 1908 года дальше трехъ листовъ не подвинулось впередъ. Въ 1911 году, въ іюнѣ мѣсяцѣ, К. К. Бугою, подъ наблюденіемъ Ф. Ѳ. Фортунатова, окончено было печатаніе литовскаго текста грамматики «Lietuvių kalbos gramatika» и выпущено по моему ходатайству въ количествѣ 100 оттисковъ (см. протоколы ОРЯС, стр. 32).

Печатаніе русскаго перевода литовскаго текста грамматики окончено уже послѣ смерти Ф. О. Фортунатова К. К. Бугою. Печатая ниже автографъ Казиміра Явниса отъ 4 іюля 1906 года, я долженъ здѣсь коснуться вкратцѣ его біографіи и лингвистической идеологіи. Родился онъ въ семьѣ Осипа Яуниса въ 1849 году (не въ 1848 г., какъ значится въ послужебномъ спискѣ Духовной Академіи) въ деревнѣ Лембахъ, учился въ Тельшевской прогимназіи съ 1861 по 1865 г., въ Ковенской съ 1865 по 1868 г., окончилъ VII классовъ. Въ Ковенскую епархіальную духовную семинарію Явнисъ поступилъ 1 октября 1871 года, гдѣ пробылъ до времени зачисленія въ Духовную Академію въ Петроградѣ. Въ Академію зачисленъ 17 сентября 1875 г. и пробылъ до 22 іюня 1879 г. Удостоенъ степени магистра богословія. Въ Академіи состоялъ профессоромъ классическихъ языковъ и древне-еврейскаго съ 27 ноября 1898 года по 1-е сентября 1906 г. [По выпискамъ послужебн. списка, любезно сообщеннаго мнѣ инспекторомъ Духовной Академіи А. П. Григайтисомъ].

Научную оцѣнку жизненной дѣятельности Явниса дали И. А. Бодуэнъ-де-Куртенэ въ статьѣ Do charakterystyki ś. p. Kazimiera Jawnisa и профессоръ А. Александровъ (нынѣ преосвященный Анастасій, ректоръ Имп. Дух. Академіи въ Петроградѣ) въ Казани въ статьѣ, помѣченной 27 апр. 1908 года, «Памяти ксендза Казиміра Іосифовича Явниса». Послѣдній говоритъ, что «Литва, въ дѣлѣ изученія ея языка и его говоровъ, весьма обязана покойному...» и отмѣчаетъ «величіе научныхъ его заслугъ для родины». Иванъ Александровичъ называетъ этого почтеннаго доктора сравнительнаго языкознанія Казанскаго университета «геніальнымъ лингвистомъ» или можетъ быть геніальнымъ автодидактомъ и самоукою.

Продуктивность лингвистическаго мышленія Явниса отразилась яркимъ колоритомъ на его истолкователѣ К. Бугѣ или какъ выразился профессоръ Бодуэнъ-де-Куртенэ «Ziarna myśli Jawnisa padły na wzdięczny grunt i Buga razozwinął się szybko do samodzielnego lingwisty». Отъ практической жизни Явнисъ

былъ далекъ, вопросы нормализаціи языка, нашедшіе горячаго заступника и живого дѣятеля въ лицѣ Яблонскаго (онъ же Обелайтисъ, Кряушайтисъ и Ритяшкю Іонасъ), его мало интересовали, запросы Яблонскаго по отдѣльнымъ проблемамъ практической лингвистики остались или неудовлетворенными или, большею частью, и надолго и даже никогда не получатъ отвѣта. Среди литовской интеллигенціи Явнисъ былъ первымъ ученымъ лингвистомъ. Интуитивно онъ разрѣшалъ много труднѣйшихъ лингвистическихъ проблемъ, но изложить и разрѣшить ихъ письменно онъ уже былъ, на склонѣ лѣтъ, не въ состояніи. Обояніе его личности не передается ни его почеркомъ, ни его портретомъ, ни пробами его лингвистической работы. Цѣльнаго впечатлѣнія не могутъ дать всякія записи его словъ или формулъ его ученій. Disjecta membra poetae — отрывки остаются отрывками. Его краснорѣчіе и научность вызвали среди членовъ лингвистическаго отдѣленія Неофилологическаго Общества при Петроградскомъ Университетѣ живой интересъ и горячее сочувствіе. Переживая безвременье оцѣненія литовской мысли въ родной литературѣ и народномъ творчествѣ, времена преслѣдованія «литовской азбуки» (латинской), онъ старался всегда быть литовцемъ, иногда чувствуя «стихійный страхъ» и отвращеніе отъ раскрытія историческихъ истинъ вліянія славянскихъ языковъ на литовскій языкъ (онъ напр. прямо отсовѣтовалъ К. К. Бугѣ браться за разрѣшеніе задачи и темы на золотую медаль о славянскихъ заимствованіяхъ), постоянно критиковалъ инородческихъ языковѣдовъ, какъ Лескина, Бругмана и др. за ихъ вторженіе въ его любимую, національно-лингвистическую область, не говоря уже объ отрицателяхъ, Брикнерѣ и Мѣркинскомъ. Оцѣнка его лингвистической дѣятельности возможна только для конгеніальнаго будущаго національно-литовскаго лингвиста.

Ожиданій, питаемыхъ къ нему, онъ не исполнилъ, не далъ намъ «описанія звукового состава всѣхъ литовскихъ говоровъ въ историческомъ ихъ развитіи», и не опредѣлилъ значенія литовскаго языка въ исторіи языковъ индоевропейской семьи, и оттого

его законы общеайстійской фонетики формулированы врядъ ли безошибочно. По мнѣнію К. К. Буги ошибочность ученія объ измѣненіяхъ въ айстійскомъ вокализмѣ и консонантизмѣ происходитъ отъ методологической ошибки, заключающейся въ стремленіи сводить семазіологически родственныя, но различныя въ вокализмѣ и отчасти въ консонантизмѣ, *формы* словъ къ первоначальной единой формѣ, иначе, сводить многообразіе формъ къ первоначальному единообразію. Продолженіе айстійскихъ студій не появилось на свѣтъ, и мы «всего Явниса» такимъ образомъ не имѣемъ.

Э. Вольтеръ.

ПАМЯТИ ЯВНИСА.

У меня сохранился автографъ Явниса отъ 4 іюня 1906 года, автобіографическіе отвѣты на мои вопросы: 1. О его докторскомъ титулѣ. Дипломъ Казанскаго университета на званіе почетнаго доктора сравн. языкознанія не былъ имъ получень до самой смерти. Въ Петроградскихъ газетахъ репортеръ г. Янушкевичъ называлъ его Dr. phil. 2. Отвѣтъ на вопросъ о днѣ и годѣ рожденія. 3. Отвѣтъ на мой вопросъ о результатахъ изслѣдованія Явниса о генетическомъ родствѣ семитоиндоевропейскихъ языковъ. Проблема эта его привлекала уже съ 1892 года, какъ видно изъ ниже приведенной выписки изъ статьи Гуковскаго.

«1. Я родился шестого мая 1849 года (не 1839 г.!), въ деревни Лембы (по лит. Lémba-s, муж. рода, единств. числа), Хвейдáнскаго прихода (Хвейдáны по лит. Kvẽdarna или Kvẽdana, жен. рода, единств. числа), Россіенскаго уѣзда (Россіены по лит. Reseĩnjai, путемъ устранительнаго расподобленія возникшее изъ *Resn-eĩnjai, сложенное съ прил. résna-s 'обширный': др.-в.-нѣм. rîso 'Riese'; сравн. Žarėnai 'Жораны' несомнѣнно изъ *Žarnėnai, названныя по имени рѣчки Žarnà, вин. Žarnĩ (съ восходящею интонаціею, вопреки Куршайтисов. žarna съ нисходящею!)), Ковенской губерніи. Слѣдовательно, сообщеніе, что будто я родился въ несуществующемъ «*Lembjų kaĩma-s, Švėksnós par.» лишено основанія.

2. Мое сочиненіе будетъ озаглавлено вотъ какъ: «Генетическое родство семито-индоевропейскихъ языковъ».

а) Несмотря на многочисленныя попытки ученыхъ, какъ семитологовъ, такъ и изслѣдователей языковъ индо-европейскихъ,

это родство слѣдуетъ пока считать недоказаннымъ. Многочисленность попытокъ явствуетъ изъ диссертаціи Фридриха Delitzsch'a «Studien über indogermanisch-semitische Wurzelverwandschaft. Leipzig, 1873», гдѣ (стр. 3—21) дается краткій обзоръ относящейся сюда литературы, — а также изъ сочиненія «Semitische Glossen zu Fick und Curtius von Ernst Noeldechen, Magdeburg 1876», котораго § I служитъ дополненіемъ къ обзору Delitzsch'a. — По общему мнѣнію компетентныхъ ученыхъ, всѣ эти попытки лишены доказательности (сравн. «William Wright, Lectures on the Comparative Grammar of the semitic Langages, Cambridge 1890», «Th. Nöldeke, Die semitischen sprachen, zweite Auflage, Leipzig 1899», prof. J. Baudouin de Courtenay «Szkice Językoznawcze» pag. 22).

b) Между попытками доказать генетическое родство семито-индоевропейскихъ языковъ первое мѣсто занимаетъ вышеупомянутое сочиненіе Delitzsch'a (сравн. W. Wright, l. c. pag. 32), полная несостоятельность котораго доказывается слѣдующимъ замѣчаніемъ. Семитическій праязыкъ имѣлъ 33 согласныхъ звука, включая сюда южноарабское — и эоіонскіе labio-velares и labio-palatinae согласные. Вслѣдствіе того, точному изслѣдователю семито-индоевропейскаго праязыка необходимо открыть 33 закономѣрныхъ соотвѣтствій между семитическимъ и индоевропейскимъ праязыками. Между тѣмъ Delitzsch (l. c. 82 sq.) открылъ только 16 несомнѣнныхъ соотвѣтствій, 7 же изъ нихъ обошелъ полнымъ молчаніемъ, а 10 соотвѣтствій выставилъ совершенно ложныхъ и ни на чемъ не основанныхъ. Само собою понятно, что обладая лишь 16-ью звуковыми законами, вмѣсто 33, нѣтъ возможности обосновать семито-индоевропейское языковое единство!

c) Многолѣтнія изслѣдованія привели меня къ открытію всѣхъ 33 соотвѣтствій прасемитическихъ согласныхъ звуковъ согласнымъ и группамъ согласныхъ индоевропейскаго праязыка. Что касается вокализма, то семито-индоевропейское различіе между долгими монофтонгами ō и ā сохранилось лишь въ древне-еврей-

скомъ и ближайшие родственныхъ ему финикійскомъ языкѣ и пуническомъ нарѣчіи, между тѣмъ какъ по господствующему у семитологовъ повальному заблужденію древне-еврейское ō возникло изъ соотвѣтствующаго арабскому и праеемитическаго a, напр. въ др.-ев. hāmōr : араб. himārun 'asinus' (h произн. какъ русское х). Точное обоснованіе законом'ѣрныхъ звуковыхъ соотвѣтствій между семитическимъ и индоевропейскимъ праязыками даетъ возможность доказать генетическое родство этихъ праязыковъ не только по отношенію къ корнямъ, напр. семито-индоевроп. mōl- > араб. mal-mala 'se hâter', malla : ta-mallala, im-t-alla 'hâter sa marche' ‹ гр. μολεῖν, но и по отношенію къ словообразовательнымъ формантамъ, напр. семито-индоевроп. глагольн. суфф. -sko- > араб. mála-ḳa (ḳ араб. ḳ, этимологически индоевроп. sk) 'marcher d'un bon pas' ‹ гр. βλωσκω (изъ *mlosko), лит. жем. blaskjù, гдѣ а еще въ айстійскомъ праязыкѣ ослаблено изъ индоевроп. ō вслѣдствіе слабоударности корневой части слова (кстати, это и дало толчекъ къ переходу blaskjù въ категорію глаголовъ съ корневымъ -a-; отсюда общелит. blõskjaĩ, blõksti, и съ обобщеніемъ ō: настоящее время верхнелит. blõskjù въ противоположность нижне-лит. blaskjù, такъ что было бы нелѣпо непосредственно сопоставлять вторичное лит. ō съ первичнымъ греческимъ ω), съ оговоркою, что формантъ -sko-, какъ въ германскомъ и айстійскомъ праязыкахъ изъ praesens'а распространился на всю глагольную систему, точно такъ же семит. -ḳa- изъ соотвѣтствующаго индоевропейскому praesens'у имперфекта (по араб. já-mla-ḳu) перешелъ и въ перфектъ (по араб. málaḳa). Не имѣя возможности сообщить здѣсь болѣе подробныя свѣдѣнія, скажу только, что моими изслѣдованіями языковое единство семитическихъ и индоевропейскихъ народовъ доказывается съ «математическою точностью», а не признающимъ или не видящимъ его я противопоставляю санскритскую пословицу:

> Nāiśa sthanōr aparadhō, yad ēnam andhō na paçyati:
> puruśāparādhaḥ sa bhavati (Nirukta 1, 16). —

d) Моимъ предшественникамъ не удалось доказать генетическое родство семитическаго и индо-европейскаго праязыковъ главнымъ образомъ по двумъ причинамъ, изъ которыхъ первую составляетъ чрезвычайная трудность самой задачи: овладѣть семитическимъ и индоевропейскимъ языковымъ міромъ — это не шутка! Семитологи обыкновенно хромаютъ въ области индоевроп. языкознанія (такъ, напр. Delitzsch, l. c. pag. 52, ошибочно сопоставляетъ др.-инд. hás-ta-s 'Hand' съ греч. χαΐ въ χανδάνω, упуская изъ виду, что индо-европ d + t не переходитъ въ s + t въ др.-инд. языкѣ), а индоевроп. языковѣды не сильны по части семитологіи (такъ, напр. знаменитый А. Шлейхеръ, отъявленный врагъ семито-индоевропейскаго языковаго единства, въ сочиненіи «Темы именъ числительныхъ въ литво-слав. и нѣмецкомъ языкахъ, СПб. 1866 [Приложеніе къ X-му тому Зап. Имп. Ак. Н. № 27]», на стр. 66, передавая 10 арабскихъ числительныхъ дѣлаетъ 7 ошибокъ, а приводя столько же древнееврейскихъ словъ, допускаетъ 4 ошибки; хотя ошибки эти вообще маловажны, однако есть и крупныя, напр. араб. hasarûn вмѣсто hásrun 'decem'; а Іог. Шмидтъ въ «Pluralbildungen der idg. Neutra» орудуетъ мнимымъ др.-еврейскимъ *majim вмѣсто májim 'aqua'). Вторую причину упомянутой неудачи слѣдуетъ искать въ болѣе или менѣе полномъ отсутствіи строго-научнаго метода изслѣдованія у всѣхъ ученыхъ (со включеніемъ даже Фридр. Delitzsch'a), пытавшихся обосновать семито-индоевроп. языковое единство. Такъ Шлейхеръ (l. c. pag. 67) весьма справедливо говоритъ: «почтенный наставникъ мой, г. Эвальдъ, сбивается на тотъ дилетантическій произволъ, съ которымъ наука не имѣетъ ничего общаго»; еще рѣзче высказывается онъ (l. c. pag. 65) относительно Рудольфа фонъ Раумеръ: «Грустно, чрезвычайно грустно, что еще досель встрѣчаются люди, которые въ такомъ (sc. ненаучномъ) видѣ рѣшаются доказывать сродство языковъ... Всякій согласится съ нашимъ взглядомъ на статью г. Раумера (sc. «Der regelmässige Lautwechsel zwischen den semitischen und indoeuropäischen sprachen etc.») и съ негодова-

ніемъ отвернется отъ нея». — Семитологи вообще, вплоть до послѣдняго времени, страдаютъ недостаткомъ строго-научнаго метода. Такъ, Генр. Циммернъ, «Vergleichende Grammatik der semitischen Sprachen, Berlin, 1898», pag. 16 открыто проповѣдуетъ «лингвистическую ересь», говоря, что «ausser durchgehenden regulären (obligatorischen) Lautverschiebung ist auch das Vorhandensein sporadischen (fakultativen) Lautwandels für das Semitische in gewissem Umfange anzuerkennen».

Считая себя ученикомъ Шлейхера, сочиненія котораго, подъ извѣстнымъ руководствомъ профессора Лукіана Мюллера, дали мнѣ лингвистическое образованіе, и зорко слѣдя за прогрессомъ сравнительнаго языкознанія, я во всѣхъ своихъ семито-индоевропейскихъ изслѣдованіяхъ неукоснительно придерживался строго-научнаго метода.

Вашъ Кс. К. Явнисъ.»

4 іюня 1906. СПб.

Считая себя ученикомъ Шлейхера, сочиненія котораго, подъ извѣстнымъ руководствомъ профессора Лукіана Мюллера, дали мнѣ лингвистическое образованіе, и зорко слѣдя за прогрессомъ сравнительнаго языкознанія, я во всѣхъ своихъ семито-индоевропейскихъ изслѣдованіяхъ неукоснительно придерживался строго-научнаго метода.

4. Іюня, 1906 г. СПб. Вашъ Кс. К. Явнисъ

СПИСОКЪ ТРУДОВЪ ЯВНИСА И ОТЗЫВОВЪ О НЕМЪ.

1. *Pásaka paraszýta pagal kalbós Endrejáwiszkiu. (Von hr. Jawnys).*

~ Leop. Geitler. Litauische Studien. Prag. 1875, стр. 21–23. ~

Запись Явниса преподнесена Гейтлеру лѣтомъ 1873 года, во время поѣздки его по Литвѣ и Жмуди.

2. [Явнисъ, какъ ученикъ Антона Барановскаго].

Przegląd krytyczny. Kr. 1876, № 8. стр. 304–314 и Wisła T. 18 (1904) zesz. 2–3. str. 184–192.

3. *Apie kun. A. Juškos dainų kalbą. Kun.* K. Jauniaus *rastas.* (Petrápilė 1879 m. Kóva 6 di'na).

~ Lietuvių Tauta I (4). стр. 549–562. Vilnius 1910. ~

4. *Jaunỹs. [szvìnas изъ *šuranas *kuranas, греч. κύων.]*

~ ASl. Ph. 3 (1879), стр. 196–197. ~

5. *[d–dz и t–c въ Россіенскомъ у.]*

ASl. Ph. 8 (1884), стр. 225 и 525.

Срв. Лит. Хрестом. 320: Андреевскій говоръ «tjā, tju, tjm, tjō, tjau, djā, dju, djm, djō, djau въ неначальныхъ слогахъ переходятъ въ *tsjuo, dzjuo* и т. д.

6. *[Главнѣйшія отличія говоровъ Вилкомирскихъ отъ западныхъ верхнелитовскихъ.].*

~ К. Гуковскій. Вилкомирскій уѣздъ. Ковна. Стр. 9—11. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. губ. на 1891 г.

7. *[Языкъ крестьянъ Ковенскаго уѣзда.]*

~ Пам. Кн. Ков. губ. на 1892 г. и отд. отт. стр. 20—24. ~ Въ примѣчаніи 32 къ статьѣ о Ков. у. К. Гуковскимъ, секретаремъ Ков. Стат. Ком., сказано: Указаніями по части литовскаго языка мы обязаны ученому языковѣду, ксендзу К. Явнису, профессору Ковенской РК Дух. Семинаріи. По избытку скромности, ученый этотъ еще не обнародовываетъ своихъ любопытныхъ изслѣдованій. Въ кругу спеціалистовъ сравнительнаго языкознанія его имя, впрочемъ, дѣлается уже извѣстнымъ. Въ настоящее время кс. Явнисъ занятъ сравненіемъ семитическихъ языковъ съ арійскимъ.

8. *Діалектологическія особенности литовскаго языка въ Россіенскомъ уѣздѣ (ст. маг. бог. кс.* К. Явниса*).*

~ К. Гуковскій и Кс. К. Явнисъ. Описаніе Россіенскаго уѣзда. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1893 г. стр. 20—55.

Срв. В. К. Поржезинскаго, Замѣтки по діалектологіи литовскаго языка. 1896, стр. 3 [=Изв. ОРЯС. т. I, 467—492].

9. *Языкъ [Литовцевъ Ново-Александровскаго уѣзда].*

~ К. Гуковскій. Ново-Александровскій уѣздъ, стр. 20—28. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1895 г.

10. *Поневѣжскіе говоры литовскаго языка. (Статья Магистра Богословія кс.* К. Явниса*).*

~ К. Гуковскій. Поневѣжскій уѣздъ. Стр. 87—141. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. губ. на 1898 годъ. Срв. И. Эндзелинъ. О происхожденіи литовско-латышскаго ё. СПб. 1907. Стр. 7. [=Изв. ОРЯС. т. XII, 40—66].

11. Kun. Jaunis, didžiausias musų lingvistas ir gramatikas.

~ Lietuviszkas Albumas. 1898. Shenandoah, Pa. Dirva № 3.

12. *Кс.* К. Явнисъ. *Интонація гласныхъ звуковъ литовскаго языка.* Ковна. 1900. 8° 14 + 1 стр.: Опечатки.

Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1900 годъ.

13. *Praelectio, qua ante diem III Idus septembres a. D. MDCCCIX scholas de litteris latinis in R.-C. E. Academia Caesarea Petropolitana auspicatus est Casimirus Jawnis, s. Th. M. Petropoli.* Officina typographica I. A. Mansfeld. 1900, мал. 4°. 30 стр.

14. *Протоколы засѣданій* образованной при Отд. р. я. и сл. *Комиссіи* для *разсмотрѣнія* составленнаго Римско-Католическою Духовною Коллегіею *списка римско-католическихъ крестныхъ именъ* въ польскомъ произношеніи и въ передачѣ по-русски. — 24 и 27 апрѣля 1901 года при участіи кс. К. Явниса.

— Сб. ОРЯС 80. 1905, стр. XXXIII—XXXVII.

15. Boleslovas-Jeronymas Klapatauskis is Dívo mĩlasirdystės ir Apastalisko Sosto malonės Magilaviskis Artsivyskupas Metropolyta visai Magilavo Artsivyskupystes Dvasiskijai ir visĩms tikintimsĩms pasveikinimą ir dvasisko ganytojo palaiminimą. Dūta Petrapilejė, 1901 metų Birželjo mėnesjo desimtoję dĩnoję.

Hanc versionem cum textu originali congruere testor. Sacerdos C. Jawnis, prof. P. C. E. Academiae. in folio. 8°.

16. A. Leskien. Aus Arbeiten litauischer Gelehrter über ihre Sprache.

— Indogerm. Forschungen. 1902. Anzeiger. XII, стр. 93—97.

17. *Скороговорки въ записи проф. Каз. Явниса изъ Росс.(ienскаго) уѣзда.*

— Э. Вольтеръ. Лит. Хрестоматія. Вып. 2. Столб. 310. СПб. 1904.

18. *Хвойдано-Шяскинянскій говоръ. (Kvėdarnos-Šviėkšnos tarmė). Сообщилъ* проф. классич. языковъ СПб. Р.-Катол. Дух. Академіи. — *Каикѣ, по записи проф. Каз. Явниса.*

— Лит. Хрестоматія II, ст. 315—319.

19. *Андрейскій говоръ. Ęndrijãviškju tarmė. (По записи Каз. Явниса).*

— Лит. Хрест. II, ст. 320—324.

20. *Пушкинъ въ литовскомъ переводѣ. Съ краткими примѣчаніями и предисловіемъ Э. А. Вольтера.*

СПб. 1904. [Сб. ОРЯС томъ 87, № 2].

На стр. 5-ой переводчикъ Р. Вайчайтисъ сообщаетъ, что въ обозначеніи долготы и краткости ударяемыхъ слоговъ лит. словъ онъ придерживается системы профессора класс. яз. Рим. Дух.-Кат. Академіи Казим. Явниса. Въ примѣчаніи отмѣчены труды Явниса о системѣ лит. ударенія и интонаціи, а на стр. 41—44 напечатаны отрывки изъ «Евгенія Онѣгина» въ переводѣ г. Дагиляса и транскрипціи К. Явниса.

21. *Švenčiausiojo Jezaus Vardo Litanija.*

~ A. Dambrauskas. Dar dvi Kun. Jauniaus pataisyti litanijì. Dr (augija) № 16, стр. 401—406.

22. *Litanija prie Švenčiausios Jezaus Širdies.*

~ Kun. P. Bučys. Jauniaus taisytasis litanijos vertimas. ~ Dr tomas IV. № 16. 15 Balandio 1908. Стр. 398—399.

23. *Lauretaniškoji Švenčiausios Marijos mergaitės Litanija.*

~ Kun. A. Dambrauskas. Dar dvi Kun. Jauniaus pataisyti litanijì. Dr 16. 1908, стр. 401—404.

24. *Kazimiero Būgos Aistiški Studijai Tyrinėjimai lygintinjo prūsų, latvių ir lietuvių kalbomoksljo srityje. I-oji dalis. Aistische Studien Beiträge zur vergleichenden Grammatik der preussischen, lettischen und litauischen Sprache von Kazimir Büga.* I-er Theil Peterburgas. 1908. XVI + 216 стр.

«Aistiškūsę Studijūsę», kurjų pirmoji dalis dabar išeina in pasaulį, *telpa prop. Dr. Kun. Kazimiero Jaunjaus mokslas.* Въ Айстійскихъ этюдахъ, первая часть которыхъ теперь выходитъ въ свѣтъ, заключается *ученіе* Д-ра Каз. Явниса.

Оказывается, что К. Буга слушалъ лекціи у К. Явниса и состоялъ прилежнымъ истолкователемъ его научныхъ думъ съ 1902 по 1908 г. Всѣ бесѣды и лингвистическія разысканія Явниса записаны г. Бугою на 3043 листахъ обыкновенной писчей

бумаги, составляющихъ шесть толстыхъ томовъ. Содержаніе «Студій» изложены въ особой запискѣ, обрывающейся на 109 § и главѣ объ интонаціи. Эйстійскіе этюды состоятъ изъ 72 параграфовъ, примѣчаній къ §§ 53—72 и Corrigend'ы на стр. 212—214. Съ выводами своего учителя впослѣдствіи, черезъ 11 мѣсяцевъ К. Б. разошелся, о чемъ и разослалъ заинтересованнымъ лицамъ литографированную «абдикацію».

25. *Drasiškoji iškalba surašytoji iš Kun. D-ro K. Jauniaus išgaldinėjimų.* Seinai Laukaičio ir B-vės spaustuvėje. 1909. 8°. 40 стр.

По *грамматической* системѣ К. Явниса составлены:

26. *P-as Gra-lys. Senàsis Lietuviškas kalbòmokslys (Gramatika) su lietuviškai-russiškai-lenkiška tam tikru žodynu.* Kaunas Spaustuvė Sakalausko. 1905. 8° 127. Дозв. Ценз. 30 сент. 1904 г. СПб.

27. *Petras* Gražbylys. *Santaika (Syntaxis) lietuviškoję kalboję Kaunas 1905. 8°. 56 стр. Дозв. Ценз.* 2 Сент. 1905 г. г. Вильна.

По системѣ *правописанія* К. Явниса, между прочимъ, изданы:

28. *Metraštis arba kalendorius 1905 metams išleidžiamas Pet(r)burgo Lietuvių laikraščiškosios Draugijos.* СПб. 1905. Дозв. Ценз. 28 янв. 1905 г. 8° 162 стр.

Въ предисловіи на стр. II об.:

Mes rasėme: kalendor-j-us, pavargel-j-ai ir t. t. o ne kalendor-i-us, pavargel-i-ai ir t. t. Mus raste ženklo s ragučjai žemyn nulenkti o ne augstyn užriesti. Už tuos ir kitus tokjus daigtus atsakymą, imasi ant savęs kun. P. Bučys, kurs paklausė kun. K. Jaunjaus autoriteto kalbos dalykuose. *Reikalui atsiradus jis išaiškis savo gramatikines nuomones kokjam-nors laikraštyje.*

29. Некрологы напечатаны были между прочимъ въ Американской газетѣ Žvaigžde, Shenandoah, Pa. Metai VIII, 1908,

3 Balandžio № 14 съ портретомъ и надписью: «A. a. Profesorius Kun. Kazys Jaunius, didžiausis lietuvių kalbos žinovas ir kalbotyrius, miręs dideliame varge Peterburgo priemiestyje. Kaipo mokslininką jį gerbė viso svieto mokyti vyrai, kaipo tėvynmeilį visi jo tautiečiai pripažino ir. . . leido jam apleistam numirti prasčiausioje Peterburgo dalyje, nes tėvynei duonos, nei šiltesnės vietelės neužteko. Mat kaltas buvo pats kun. Jaunius, ką apie Lietuvą rūpindaniasis, į giliausius mokslus įsikibęs nesugebėjo pats sau geros gužtos suvyti, perdaug pasitikejo ant tautiečių geros širdies». . .

Ему же посвящены статьи въ Виленской литовской газетѣ Вильнисъ № 29 отъ 7 марта (20) 1908 года:

30. *K. Būgai*, Kun. Jauniaus mokslo darbas nuo 1902 m. iki mirčiai.

— Viltis, 1908 r., № 29 (64).

31. Balčikonis. Kun. Jauniaus gyvenimas. Viltis, 1908, № 29.

32. Kun. I. Matulevičius. Kunigo Jauniaus mirtis ir šermenis Peterburge. Viltis, 1908, № 29.

33. Kun. I. Maculevičius. Pamokslas šv. Katarinos bažnyčioje. Viltis, 1908, № 29.

34. Kun. I. Tumas. Kun. Jauniaus laidotuvės Kaune. Viltis, 1908, № 29.

35. A. Voldemaras. Kun. Jauniaus gyvenimo tragedija. Viltis, 1908, № 29.

36. Kun. P. Bučys. Pluoštelis atminimų apie kunigą Jaunių. Viltis, 1908, № 29.

37. D-ras I. Basanavičius. Mano atsiminimai apie kun. Jaunių. Viltis, 1908, № 29.

38. Kun. J. Jasas. Kun. Jauniaus tėvai, jaunos jo dienos. Viltis, 1908, № 29.

39. *А. Александрова, Памяти ксендза Казимира Іосифовича Ямпса.*

Отд. отт. изъ XXIV тома Изв. Общ. Арх., Ист. и Эти. Казань 1908.

40. *Baudouin de Courtenay, Do charakterystyki ś. p. Kazimierza Jaŭnisa.*

Odbitka z. lit. miesięznika Dr(augija). Kowno 1908, 8 стр.

Этимъ же журналомъ посвященъ № 16 всецѣло «воспоминаніямъ, характеристикамъ покойнаго *первато* геніальнѣйшаго лингвиста литовца».

41. *Lizdeika, Kun. Jaunius mirus (Eiles).* ~ Dr. 16, стр. 396.

42. *A. Jakštas, Prie Jaunius charakteristikos.*

~ Dr. 16, стр. 387—395.

43. *X. F. W. Za zgon ś. p. Kazimierza Jaŭnisa.*

~ Dr. 16, стр. 381.

44. *Kun. A. Dambrausko pamokslas, pasakytasis koro 1 d. Kauno šv. Kryžiaus bažnyčioje, išlydint a. a. Kun. Kazimiero Jaunius kunq į kapus.*

~ Dr. 16, стр. 447—453.

45. *Medžiaga Jaunius biografijai. — I. Kun. P. Bučys. — II. Poilas Matulionis. — III. Kun. L. Špokevičius. — IV. Kun. J. Tumas. — V. Kun. J. Vizbaras. — VI. Kun. A. Sabalianskas. — VII. P. N—ciowa.*

~ Dr. 16, стр. 360—380.

46. *M. Vaitkus. Jaunius mirė (Eiles).*

~ Dr. 16, стр. 346—347.

47. *Jan Rozwadowski, lit. skatulė: gree. σκυτάλη, Jaunius atminčiai.*

~ Dr. 16, стр. 441—142.

48. *Druskius. Šis-tas prie Jaunius reformatoriškų sumanymų kritikos.*

Dr. 16, 407—416.

Друскіусъ-Домбровскій возстаетъ 1) противъ вводѣнія f, ch, h изъ лит. азбуки и замѣны ихъ буквами p, k; 2) противъ употребленія Явнисомъ je вмѣсто ë, ie, î.

49. *P. Bučys, Lembo Rūgis.*

~ Dr. 16, стр. 357—359.

50. *Romas Bytautas. Šis-tas iš Lietuvių kalbos filosofijos (Pavesta a. a. kun. Jaunius pagarbai).*

~ Dr. 16, стр. 412—440.

51. *10 metu, spaudos atgavimo paminėjimas.* (Su paveikslėliais). Vilnius 1914. 12°. 32 стр.

На стр. 27 помѣщенъ портретъ съ такимъ объясненіемъ: Кс. проф. Явнисъ, много поработавшій еще до разрѣшенія прессы на почвѣ урегулированія законовъ примѣненія литовскаго языка въ литературѣ и школѣ.

52. *J. Jablonskis. Kun. Kazimiero Jauniaus Lietuvių kalbos gramatika.*

~ Lietuvių Tauta. II, 3. Vilniuje, 1914. Стр. 317—329: Rašybos dalykai. Vilnius, 1915, стр. 38.

53. A. Jakštas. Musų alfabeto klausimas. «Ateities» leidinys. № 15. Kaunas, 1914, стр. 13 и сл.

Отдѣлъ I.

Kunigo Kazimiero Jauniaus Lietuvju kalbos gramatika.

Prakalba.

Šita kunigo Jaunius lietuvių kalbos gramatika tesiskiria nuo Dorpate 1907 metuose hektografotojo «Lietuviško kn. Jaunio (sic!) Kalbomokslio» nauja savotiška rašyba ir keliais mažmožiais. Pirmųjų trijų lankų korektūrą darė, mano padedamas, patsai kun. Kazimieras Jaunius. Nuo ketvirtojo iki paskutiniajam lankui visas spaudos rengimas gulo ant mano pečių, nes tretįjį lanką bespauzdinant mano mókytoją, buvusįjį Peterburgo Rymo Katalikų Dvasiškosios Akademijos profesorių, lyginamojo kalbų mokslo šlóvės (honoris causa) dóktorį[1]), kunigą Kazimierą Jaunių pakirto beširdė giltinė (1908 m. Vasario mėnesies 25 d.).

Šios gramatikos rašyba daug kuo skiriasi nuo paprastosios. Jaunius savo rašybon įveda keletą naujų raidžių, k. a.: ȯ, ɯ, ų, i̯, ŭ, ů, ŭ̇, ṷ, d̨, t̨.

Jaunians raidė ȯ atstoja paprastosios rašybos o. Raidei o viršun uždedamas yra taškelis išeinant iš ė: abiem raidėm tarmėse atsako dažniausiai siauri (ankšti) balsiai.

ɯ ir ų atstoja tokiuos ilguosius u ir i, kuriems visose tarmėse atsako ilgi balsiai.

Greta su ų Jaunius vartoja ir y. Paskutinėji raidė dedama yra te, kur tarmės tarpù savęs nesutinka: vienos turi ilgą, kitos trumpą balsį, pavyzdžiui: môtyna, brôlys, bet arklỹs.

---

1) Lyginamojo kalbų mokslo dóktorio laipsnį suteikė Jauniui Kazanians universitetas už jo lietuvių kalbos tyrinėjimus.

Raidė ĩ atstoja paprastosios rašybos dvibalsį ie. Ne visus ie Jaunius pakeičia savuoju ĩ. Vietoje ie, kuriam žemaičių tarmėje atsako ī (ilgas i) arba ęi (su ankštu e, truputį panašiu į lenkų y), Jaunius rašo ĩ, bet palieka iė te, kur žemaičiai drauge su augštaičiais turi iė. Jaunius rašo dĩ́ná, bet niẽkas, delto kad žemaičiai šiuodu žodžiu nevienodai taria: dīnà, bet niẽks arba dęina, bet niẽks.

ų̃ atstoja tokį augštaičių iė, kuriam žemaičių tarmėje atsako y; pavyzdžiui tesie: prų̃ = žem. prỹ, aug. priẽ, lapų̃nė = žem. lapỹni, aug. lapiẽnė.

ũ atstoja dabartinėsios rašybos dvibalsį uo. Viena raidė ũ Jaunius tarėsi apimąs visas tarmjų ypatybes: ũ = aug. uo, žem. u arba ọu (su ankštu o).

ũ dedamas yra te, kur vienos tarmės turi uo, antros — u; pavyzdžiui tesie: didũmenė = didũomenė u didumenė. Daugskaitos galininke (in accus. pl.) tũs raidė ũ turi truputį kitokią reikšmę: žemaičiai šitoje lytyje atras savąjį tũs, augštaičiai — savąjį tuõs.

Nosinius garsus Jaunius žymi dvejopai. Tuos senobės nosinius balsius, kuriems dar ir dabar žemaičių tarmėje (pav. Kvėdarnos, Rietãvo šnektose) atsako nosiniai, Jaunius pažymi dvibalsiais ąñ, ęñ, įñ, ųñ; pav. ąñsa, kęñsti, lįñsti, skųñsti, kąñ, šįñ, laukųñ. Visur te, kur senobiniai nosiniai šiandieną pavirtę yra grynaisiais balsiais, Jaunius rašo ą, ę, į, ų, arba ą, ę, (į), (ų). Pirmieji ženklai atstoja ilguosius, antrieji — trumpuosius balsius; pav. mergą = meřga, meřgū (tose šnektose, kur galūnės be kirčio nesutrumpėjo), katę = kãtē, kãtì, ašį = ãšĭ, alų = ãlŭ, bet su mergą = mergà, mergù, su katę = katè, katì.

Paprastosios rašybos keimarinius priebalsius č ir dž Jaunius žymi net trejopai. Tuos č ir dž, kuriems žemaičių tarmėje atsako t ir d (minkšti), pažymi raidėmis ţ ir ḑ; pav.: jauţjo, meḑjo = jáuti, mẽdi (telšiškių žem.) = aug. jáučio, mẽdžio. Tokių č ir dž vietoje, kuriems šnektose atsako arba č, dž arba c, dz, bet ne t, d, Jaunius rašo tš, dž; pav.: džjaugsmas, tšja. Bet č, dž, visų lie-

tuvjų vienodai tariamąjį, Jaunius žymi keimariais tš, dž; pav. petšjus = pẽčius.

Priebalsius minkština J-nius raide j; pav.: kjaulė, ljautĩs, šjaudas. Po lūpinjų priebalsių ir Jauniaus rašyboje j yra ne minkštinamasis ženklas, bet priebalsis j, t. y. bjaurus, spjauti, lĩtuvjų kurmjų reikia tarti su j, o ne kaipo minkštus b, p, v, m + balsis (be j).

Priegaides Jaunius žymi savotiškai: «circumflexus» (ˆ) pas jį reiškia žemyn krintančią arba tvirtapradę priegaidę, o «acutus» (ˊ) reiškia ir priegaidę — augštyn kilančią arba tvirtagalę ant ilgųjų balsių — ir kirtį — ant trumpųjų.

Jaunius mirdamas nepaliko savąja rašyba sutaisyto rankóraščio. Ruošdamas gramatikos rankóraštį spaudon, vietomis, gal, nevisai tiksliai išreikiau Jauniaus rašybos smulkmenas, kai-kur, nejučiomis, gal, ir suklydau.

Gramatikos tekste radau sekančias pataisytinas vietas:

	parašyta	reikia skaityti
4,17	rá	įrá
5,4	kilmėjẽ	kilmėjẽ́
5,12	švĩsú	švĩsús
6,21	med-sju	met-sju
10,33	ш, ų̃	ш, ų̃, ų, įų̃
13,9	Paskutinysis sakinys reikia taip skaityti: «lęngvú pasakų̃ti, sųnkú įšpilđų̃ti» — įrá žmonjų̃ų̃ patarlė.	
16,11	ąų̃tinas	ąų́tinas
17,18	nemalõnų	nemalõnų
18,12	apų̃saką	saų̃mazgą
21,30—31	nusiprašju savę	nuprašju savę́
22,18	prieš «bũdavęnsys» reikia įsprausti «búvęnsys».	
26,9	aĩtiską	aĩstiską

	parašyta	reikia skaityti
31,20	po žodžių «ir k.» reikia indėti «žemaičiai tárja vaks, vaka, lastųti, pelis, svẽks»	
33,3	žodžiai «ir k.» reikia išmesti.	
43,15	įšsẹ̃mpti	įssẹ̃nti
45,31	po «ir j.» reikia indėti «põ lûpinjų»	
47,23	vĩtinįnkus	vĩ́tinįnkus
88,6	šalta	šal̃ta
94,9	po žodžio «padarginys» reikia indėti «dviskaitlio vardinys».	
139,17	pẹ́ktojo	ketviřtojo
152,11	raũdanoju	raũdonoju

Gramatikos gale duodu rodykles visų tų žodžių, apie kuriuos kalbama yra šiame kalbos moksle. Rodykles rašiau dabartine rašyba, norėdamas tuo palengvinti skaitytojams, nepažinusiems jauniškės rašybos gudrybių, naudojimąsi daugeliu žinotinų ir svarbių kalbos faktų, sukimštu šion gramatikon.

K. Būga.

Peterburgas — Virbãlis 1911 m. gegužės — birželio mėn.

Turinio rodyklės.

Apysaka 'praedicatum' ..... 17—22
aisčių prokalbė 26
aisčių bei slavjų tariamoji prokalbė 27
balsės 'vocales' 29
balsių ištarmė ..... 7, 8, 30—32
» kiekybė 32
» laipsniavimas ..... 37—40
budavardžių laipsniavimas 91, 92
» { linksniavimas ..... 78— 83
{ prierašai prie jo ..... 84—87
» priegaidė ..... 94—100
daiktavardžių { linksniavimas 50
{ prierašai prie jo 64, 77
daugiskaitos daiktavardžiai (pluralia tantum) 49
derivata verba 129, 150
dėsniai (leges): a) santarų ..... 42—46
b) tarsnių taikinimo ..... 4—7
c) žodžio galo 46
dvibalsių en em, an am, in im, un um ištarmė šnektose 9
galunės : asmeninės 123, 124
gradatio vocalium ..... 37—40
imperativus 128

iniunctivus 129
intonationes 11, 12, 33–37
ištarmė: a) ĩ, ė, iė, ũ, 7, ȯ 8
b) visokių balsių 30–32
c) dvibalsių en em, an am 9
įvardovietės (pronomina) 100–109
» sudėtinės 107, 108
j atsiradimas žodžio pradžioje prieš ė, ĩ 8
causalia v. causativa verba 154
causalia passiva verba 156
kiekybė 'quantitas': balsių 32
kirčio šokinėjimas daiktavardžių linksniavime 63
classes verborum 129–154
conditionalis 128
coniugatio verborum 160–202
» perifrastica 201, 202
consonantes 40, 41
laipsniavimas: a) balsių 37–40
» b) budavardžių ir prieveiksmių 91, 92
lankstymas 'flexio' 47
leges intonationum 34–37
liepėjinis 128
linksniavimas: budavardžių: a) nesudėtinių 78–84
prierašai 84–87
b) sudėtinių 108–116
prierašai 114
linksniavimas: daiktavardžių 50
linksniavimo pavyzdžiai 55–77
mobilitas accentus 63
nėkatroji gimtis 'genus neutrum' 50, 87, 88
nosiniai ą, ę, į, ų 10
optativus 128
paradigmata declinationis substant. 55–62
pluralia tantum 49

praedicatum 17–22
priegaidė 'intonatio' 11,12,33–37
» a) budavardžių 92–100
» b) daiktavardžių 67–77
priegaidės dėsniai 34–37
prieveiksmiai 'adverbia' 88–91
prieveiksmių laipsniavimas 91, 92
primaria verba 129, 130
rašyba 1–11
sąjungojimo pavyzdžiai: a) pirminių veiksmažodžių .
I skyriaus dirbu: suku 160–164
II » melžu: velku 165–168
III » laukiu: verčiu 168–171
IV » trunku 172, 173
V » pabūgstu: pykstu 173, 174
mišrasis sąjungojimas 174–176
b) antrinių veiksmažodžių:
VI skyriaus kybau: žinau .....
» » láistau: laistaũ 176–179
VII » laidoju: vagoju 180–183
VIII » baltuoju: žaliuoju 183–186
IX » šukauju: keliauju 186–190
X » lykiju: daliju 190–193
XI » seilėju: velėju 193–196
XII » taikinu: džiovinu
rašydinu gyvenu 197–200
santaika 12–22
santaros 'consonantes' 40, 41
santarų dėsniai 42–46
singularia tantum 49
skaitliniai žodžiai 'numeralia' 116–122
subiectum 13–17
syntaxis 12–22
tarmės 22–25

tarsniai (garsai) 3
tarsnių taikinimo dėsniai ..... 4—7
v atsiradimas žodžio pradžioje prieš ò, ũ 8
veikėjas 'subiectum' ..... 13—17
veiksmažodžiai: a) sąjungojimas ..... 122, 160—202
b) skyriai (classes verborum) 129
I ..... 130—132
II 133
III ..... 133—140
IV ..... 141—144
V ..... 144—150
VI 151
VII 151
VIII 152
IX 152
X 153
XI 153
XII 153, 154
c) pirminiai (primaria) 129, 130
d) antriniai (derivata) 129, 130
vienaskaitos žodžiai (singul. tantum) 49
vocales 29

Rasẏ̨ba.

Rasẏ̨ba (orthographia) mõkó mús, kaĩp reĩkja rasų̃ti gu̯võs kalbõs žõd̨jús.

Nevisĩ žmõnės vĩnaip rasẏ̨dav̨ó ir̃ rásó, nės rasẏ̨ba gáli veĩzdėti jũ̃ kẽturis átžvilgjus:

1°. jũ̃ kĩkvĩnó taĩsnjó, kurjũ̃ reĩkja rasų̃ti, įstarmę;

2°. jũ̃ tõ patĩ's taĩsnjó įstarĩmą kitũ̃nsę tõs pat̨jõs kilmės žõd̨junsę;

3°. jũ̃ tõ patĩ's taĩsnjó įstarmę pás kitu̯ũ̃ tõs patjõs kalbõs žmõnju̯ũ̃;

4°. ant̨ gálo, jũ̃ tõ patĩ's taĩsnjó įstarmę pás tõs patjõs kalbõs žmõnju̯ũ̃, bẽt praẽjusjõjõ, nė tõ patĩ's laĩkõ.

Įs tu̯ũ̃ keturju̯ũ̃ átžvilgju̯ ir̃ rasẏ̨ba įrá ketverjõpa: tarsnĩnė (phonetica), žõdẏ̨kilminė (etymologica), tarmĩnė (dialectologica) ir̃ istõriska.

Visulẹngvjaũsi įrá tarsnĩnė rasẏ̨ba; tõdė̃l nũ̃ pát prad̨jõs pagal̃ taĩsnjų rásė indėnai, graikaĩ, rõmėnai ir̃ pás lĩtúvjų Kursaĩtys, garsįngas lĩtúviškõs kalbõs tu̯rẽjas; pávi̯zd̨jui dũ̃dame sakni's jug-'rĩsti' dalẏ̨vį (participium): indiškai juk-tá-s, graĩkiskai ζευκ-τό-ς, latẏ̨niskai iunc-tu-s, visur̃ k šakninės sąntarõs g vĩtõjẹ, dėltõ kád prũ̃sagá (suffixum) prasĩdeda nũ̃ bebaĩsės sąntarõs t.

Kĩktĩk sunkésnė įrá žõdẏ̨kilminė rasẏ̨ba; pagal̃ žõd̨jų kilmės rásó visud̨jaũsįji lĩtúvjų rasẏ̨tójai: Vẏ̨skupai M. Valąũtsjus ir̃ A. Barõnas, taĩp-pát ir̃ A. Šleĩkerys, vĩnas įs garsįngjaũsjų̨jų netiktaĩ lĩtúviškõs, bẽt ir̃ kitu̯ũ̃ kalbu̯ũ̃ tu̯rẽjas; tõs rasẏ̨bõs pávi̯zdys: juñg-ta-s sú g rásõmas žõdys, dėltõ kád

kitĩ tós patjós kilmės žõdjai prĩšs balsės túri g: jųngas, sąjunga ir kitĩ.

Daũg sųnkésnė įrá tarmĩnė rašųba; pagal lĩtuviškos kalbos tarmjųñ rãšė: Valąntsjus, Ivjõskys ir kitĩ rašųtójai žemaĩtjai, sávo žõdjų: dęiná, dọũna arbá dųná, dũna vĩtóję rašųdami diena, duona; nórs Ivjõskys ir k. nekaĩtą paklųdó, rašųdami: tuokstante, žemien, dėltõ kád tũkstąntė, žemų́ túri jõ tarmėjẽ tás patjás balsės ų ir ų, kaĩp ir dų́na, dų́na, vĩnõg neabejõtinas daĩktas, kád ir jĩs ir kitĩ žemaĩtjų rašųtójai įrá pagirtinĩ už nórėjimą sutaĩkinti taĩp savęs lĩtuviškos kalbõs tarmės.

Istõriškai rãšo prantsúzai ir kitĩ Eurõpos žmõnės, sjąndĩną taĩp rašųdami, kaĩp rašųdavo jų̃ senõljai-prõsenõljai. Pás lĩtúvjų tõs rašųbos neraąndame; kád kás rašųtų: tiemus, vaikamus, avimus, vĩtóję: tũms, vaikaũs, aviũs, tás rašųtų istõriškai, dėltõ kád taĩp įstaĩdavo ir rašųdavo sesjõlęktójo aũkjaus lĩtúvjai: Daũgsas ir kitĩ.

Tarsnĩnė rašųba gerá įrá vĩnõs kókjõs tarmės búdui įsrõdųti; tõdėl niẽkas nepeĩkja rašųtójų, kurĩ spaũzdįndami žmõnjųñ daĩnas, pásakas ir mįnslės kĩkvĩną tarsnį taĩp rãšo, kaĩp ausimĩs girdi. Daũgkąntas rãšo deina, kaĩtais dijna, Stõnąs—dina, Juská — diẽna, dėltõ kád tũms žõdjús taĩp įstarja tõ krãstõ žmõnės, įš kur tĩ rašųtójai ẽmė sávo daĩnas.

Bẽt tá tarsnĩnė rašųba netįnka visõs Lĩtuvõs rãštams: bendrinė visųñ lĩtúvjų rašųba negãli veizdėti jų̃ kĩkvĩnó tarsnjó įstarmę ir nesirũpinti apĩ kitús tõs patjõs kilmės žõdjús ir apĩ kitás tõs patjõs lĩtúvjų kalbõs tarmės. Tañ tĩsą patvirtina Kursaĩtjõ rašųba: nórs jisaĩ rãšo pagal kĩkvĩnó tarsnjó įstarmės, vĩnõg kaĩtais apleĩdja sávo rašųbos įnstátųmus ir rãšo pagal žõdjų kilmės ir pagal kĩtó krãstó lĩtúvjų įstarĩmo. Taĩp jĩs rãšo lĩpĩmo žõdį: súkkite, dẽdamas du k, dėltõ kád tšjá prĩš šakнĩs suk-(sukaũ, suk-inų́s, suk-urnys, suk-rús ir kitũnsę žõdjũnsę rąndamõsjós) taĩp pát įrá priduĩta prĩšsagá -ki-, kaip ir žõdųję lúp-ki-te prĩš šakнĩs lup-, kurją̃ mátome žõdjũnsę: lupús, lupinẽti, nũlupa ir k.; tũtaĩpu neabejõtinas daĩktas, jõg ir tiĩžiskjai ir kitĩ lĩtúvjai sákó

súkite, súkit,—sù vìnu k, deltõ kád keimarìnjų arbá dvikr̃bjų saņtarų̃ (consonantes geminatae) lìtúviškóję kalbójęˊ niẽkur nerási; taigì dabaŕ aîškus daîktas, jõg Kursaîtys, rasr̃damas: súk-ki-te, veizdẽjo nè jų̃ taŕsnjų įˊstarmę, bét jų̃ žõdjų kiĩmę. Neganá tõ, jisaĩ nekaŕtą veizdẽjo ir̃ jų̃ kitás tarmés: tilžiskjai lìtúvjai vìnaip įˊstarja žãsi ʿanserem̃, ãsa ʿansam̃ ir̃ ãvi ʿovem̃, ãki ʿoculum̃; tõdėl Kuršaîtjui reikẽjo tū̃s žõdjús vìnaip ir̃ rašr̃ti; bét jĩs rãšo: žãsį, ą̃są sù ũdęgėlėmis ą̃, ãvį, ãkį -ã- bė ũdęgėlės, sakr̃damas, jõg taĩp reĩkja rašr̃ti, dėltõ kád kĩtò kráštò lìtúvjai įˊstarja žą̃ńsį, ąnsą prõ nõsį, õ ávį, ákį—grųnaĩ prõ buĩrną. Jaîgu Kuršaîtys, laũžr̃damas sávò rašr̃bos įn̂státųmą, taņ̂kjai rãšo nepagaĺ kìkvìnò taŕsnjò įstarmės, bét pagaĺ žõdjų kilmės ir̃ lìtúviškos kalbõs tarmjų̃, tád gálime suprásti, jõg tarsnų̃nė rašr̃ba nepritiņ́ka neĩ mõkslui, neĩ bęndrìnìms lìtúvjų rástams. Ir̃ įˊs tìsų̃, aŕ negerjaús ir̃ lęngvjaús įrá parašr̃ti: smaũgti ir̃ smaúkti, įsdr̃gti ir̃ įsdr̃kti, nekaĩp sù Kursaîtju pagaĺ tarsnĩnės rašr̃bos rašr̃ti: smaũkti $\sqrt{g}$, ir̃ smaúkti $\sqrt{k}$, įsdr̃kti $\sqrt{g}$, ir̃ įsdr̃kti $\sqrt{k}$, kás kaŕtą dõdant sakn̂íˊs žęn̂klą $\sqrt{\ }$ (radix) salĩp abejôtinų žõdjų: jùk parãšjus smaũgti, įsdr̃gti nereĩkja bijõti, kád kás girdimójò k vĩtòję neįstartų tšjá g, tõ nereĩkja bijõti, dėltõ kád gt i kĩtaip negálima įstaŕti, kaĩp tiktaĩ kt i. Tõdėl įsmįntį̃ngai įssižadẽjò tõs rašr̃bos visĩ lìtúviškos kalbõs tųrėjaĩ ir̃ garsįngĩji lìtúvjų rašr̃tòjai.

Apĩ žõdr̃kilminę rašr̃bą.

Žõdr̃kilminė rašr̃ba nerãšò visadõs tų̃ taŕsnjų, kurjų̃s girdime ausimĩs, bét rãšò tū̃s, kurjų̃ reikalaũja žõdjų kilmė (etymologia), ą̃ntraip sákąnt, tá rašr̃ba neužlaĩkò visų̃ gųvõs kalbõs įn̂státųmų apĩ kalbõs taŕsnjų sutaîkinimą arbá sudérinimą sù kĩtas kitų.

Trįjũs įrá taŕsnjų skr̃rjai:

1. balsės: a, ò, e, ė, i, ų, u, ų̃, ì, û, ai, ei, ui, au;
2. púsbalsės: j, v, l, m, n, r;
3. saņtarós: k, g; t, d; b, p; š, ž; s, z; ț (tš, ts), ḍ (dž, dz).

Sąûtarós įrá dvėjôpos:

a) bebaĺsės: k, t, p, š, s, ţ (tš, ts);
b) balsįûgós: g, d, b, ž, z, ḏ (dž, dz).

Gųvá kalbá ųžlaĩkò šjûs sutaĩkinimò įństátųmus:

I. Kĩkvĩná sąntará bebaĺsė ir balsįûgóji gáli, žódjûs įstarjąnt, stóvėti grét kĩkvĩnős baĺsės ir púsbalsės, taĩp ir k, t, p, s, š, ţ, ir g, d, b, ž, z, ḏ, gálime įstarti draugę sù baĺsėmis a, ó, e, ė ir k. ir sù púsbalsėmis j, v, l, m, n, r. Pávųzḏjai: kalbá, galvá; keĺti, geĺti; keĩsti, geĩsti; kjaûnė, gjaûrė; kvápas, gvildĝti; kráštas, grąžtas; klaûsti, glaústi; jéknos, drĩgnis; akmũ, augmũ.

II. Balsįûgósjos sąûtarós tegáli stóvėti sù balsįûgósjómis, bebaĺsės sù bebaĺsėmis, tódeĺ gųvójęs kalbójęs neraąndame neĩ bebaĺsjų grét balsįûgųnjų, neĩ balsįûgųnjų grét bebaĺsjų, bét visadós atraąndame sąûtaras sutaĩkįntas tarp savęñs pagal tšjá prĩjmtójo įństátųmò; pávųzḏjai: lĩbdamas, traûgdamas, nézdamas su bd, gd, žd, dirpti, vésti, sékti sù pt, št, kt, nórs pirmûñsjûnsę žódjûnsę rá sáknis: lip, trauk, neš, ąntrûñsjûnsę: dirb, vež, seg.

III. Susitĩkus sąntarõms, kurjõs įrá įstarjamós vĩnóję ir tóję patjójęs burnős vĩtóję, jaĩ tõs sąûtarós įrá tõs patjõs ruñsės, vĩnai reĩkja įsnųkti, kaĩp rõdò pávųzḏjai: súkkime, súkkite, traûkkime, traûkkite, taĩp pát: kers-slaúnė, sem-marģė ir k., kurjûs įstarjame sù vĩną sąûtarą dvĩjų vĩtóję: súkime, súkite, traûkite, taĩp-pát kerslaúnė, sémarģė ir k. Jaĩgu tõs sąûtarós įrá né tõs patjõs ruñsės, ąntraip sákant, jaĩ vĩná įrá balsįûga, ąntrá bebaĺsė, tád abĩdvi padárome tõs patjõs ruñsės, veizḏedami įũ ąntraąją sąûtarą, ir įs tųũ sulųggįntųñjų sąntarųũ vĩną apleĩḏjame gųvójęs kalbójęs: taĩp võgkite, ségkite pirmú virsta įũ võkkite, sékkite, paskuĩ: võkite, sékite; taĩp ir įs daĺgkõtys, žvákgalys pirmú padárome: daĺk-kõtys, žvág-galys, ąnt gálò: daĺkõtys, žvágalys.

IV. Labjaûsjai reĩkja įñsistebėti kaĩp įũ sąntarųũ š, ž sù s sudérinimą, taĩp ir įũ d, t su s ir d, d ir t sù d, d ir t sù k sudérinimą.

Tšjá kalbá netaĩp eĩgjas, jaĩ saũtarós nesenjaĩ tesusitĩkó sú kitá kitą̃ ir jaĩ jõs nų̃ senųjų̃ senõvės stóvėjó gretų̃mais.

a) š ir ž sú s dûda s sudėtinjų̃nsę žõdjų̃nsę: ų̃ž-stôti, įš-sęũti ir k. į́starjame u-stôti, i-sęũti; bét žõdjų kilmėjė̃ š ir ž su s dûda s: įš vež-sju, nes-sju, luž-sta, plų̃š-sta, mėž-slas (prį̃sagá tšjá įrá -sla- kaĩp žõdjų̃nsę mõk-slas, tĩk-slas) dárome: vésju (žem. vésu), nésju (žem. nésu), lũsta, plų̃sta, mė̃slas ir k.

b) d ir t sú s dûda ts sudėtinjų̃nsę žõdjų̃nsę: pėdsakas, aut-skarjaĩ, at-stôti ir k., į́starjame pė̃-tsakas, au-tskarjaĩ, a-tstôti, bét žõdjų kilmėjė̃ d ir t su s tedûda vĩną s: įš mét-sju, véd-sju, slų̃d-stu, vų̃t-stu, svĩt-sá, svĩt-sús ir k. tũrime: mésju (žem. mésu), vésju (žem. vésu), slų̃stu, vų̃stu, svĩsá, svĩsú ir k.

c) d ir t sú d ir t sudėtinjų̃nsę žõdjų̃nsę dûda vĩną d arbá t pagaĩ tõ, katrá saũtará búvo paskesnjõjėje vĩ́tėje: į́š atidûti, lit. augst. atadûti, atádrėkys, atitôlįnti, sutruũpinus žõdjús géma at-dûti, át-drėkys, at-tôlįnti ir k., bét žõdjų kilmėjė̃ į́š t ir d sú kitú t ir d géma st arbá zd, pagaĩ tõ, katrá saũtará t aŕ d stóvėjõ paskesnjõjėje vĩ́tėje; taĩp į́š mét-tas, ved-tas, kirt-tas, met-ti, ved-ti, kirt-ti ir k. padárome: méstas, véstas, kiřstas, mésti, vésti, kiřsti; į́š véd-damas, mét-damas, leĩd-damas, leĩd-davau, kiřt-davau padárome: vézdamas, mézdamas, leĩzdavau, ir k.

d) d ir t su k sudėtinjų̃nsę žõdjų̃nsę dûda tk: į́š med-kõtys, brĩd-krjaũnys, bĩt-kórys, dárome met-kṍtys, brĩt-krjaũnys, bít-kórys; bét žõdjų kilmėjė̃, ąũtraip sákąnt: vĩ̃ntisų̃nsę žõdjų̃nsę į́š d ir t sú k dárome sk: taĩp į́š véd-ki-me, mét-ki-me dárome véskime, méskime.

Žõdų̃kilminė rasų̃ba neųžlaĩkó tų̃ĩ gųvõs kalbõs įnstátųmų apĩ́ sutaĩkinimą taŕp savęũs nesutįnkąntjų saũtarų̃ų̃. Visų̃diđjaũsys tõs rasų̃bos įnstátųmas įrá šĩs: taĩp reĩkja rasų̃ti, kád rástas ųžlaikų̃tų tikrás žõdjų ir saknjų̃ų saũtaras; tikrąũsjas žõdjų saũtaras parõdo tõkjos žõdjų átmainõs, kurjõsę̃ saũtarós stõvi prį̃š baĩsę; taĩp nõrįnt žinõti, kõkjos įrá tĩkrõs saũtarós žõdjų̃nsę: iškásti, uskásti, iž̃geĩrti, už̃geĩrti, reĩkja rásti žõdį̃, prasĩdedąntį nų̃ baĩsės ir sudėtą̃ sú tą̃ patją̃ dalelę̃, dûkime: eĩti, užeĩti, išeĩti; taĩp pát

régime, jõg žõdįų: súgdamas, dégdamas, súkti, dékti sáknis įrá suk ir deg, dėlto kád tás saũtaras k ir g raũdame prĩš balsės ir pùsbalses: sukú, degú, sukrús, déglas; tõdėl visús tũs žõdįus reĩkja rasũti, už̃laĩkant tikraũsjas jų̃ saũtaras: įskásti, už̃kásti, įsgeĩti, už̃geĩti, súkdamas, dégdamas, súkti, dégti, nõrs taĩp rasũdami ir neužlaĩkome aũtrojo gų̃vės kalbõs įnstãtųmo.

Tõs žõdũkilmìnės rasũbõs įnstãtųmo pritaĩkinimas įrá dvejõpas: 1. Rásant sudėtinjus žõdjús, 2. rásant vĩnčisũnsjus žõdjús.

1. Rásant sudėtinjus žõdjús, reĩkja už̃laikũti tikraũsjas žõdjų saũtaras, dėlto kád tokjũnsę̃ žõdjũnsę gų̃vės kalbõs įnstãtųmai nedaũg tepadãrė permainų; pávųzdjai: atbẽgti, įsgeĩti, už̃kásti, at-dũti, át-drėkys, įs-sẽnti, už̃stõti, žvãk-galys, šẽm-margas ir k.

2. Rásant vĩnčisũnsjus žõdjús, reĩkja už̃laikũti tikraũsjas žõdjų saũtaras, jaĩ žõdjų kilmė tebėrà aĩski, aũtraip sákant, jaĩ gų̃vės kalbõs įnstãtųmai, taĩkjudami susibẽgusjaũsjas saũtaras nelabaĩ teĩskreipė saũtarų̃ prigimĩmą; tõdėl reĩkja rasũti: súkdamas, nėsdamas, dégti, dų̃gti, võgkime, ségkime, súkkime ir k., bèt jaĩ sudėrinimõ įnstãtųmai įsgrįõvė ir visiskaĩ į'skreipė saũtaras, tãd reĩkja rasũti pagaĩ įstarmės; tõdėl nõrs žõdjų kilmė reikalaũja, kád rasũtumime šjaĩp: degants, ved-sju, med-sju, svĩt-sus, ved-ti, met-ti, svĩd-tas, met-kime, ved-kime, plųs-sta, luž-sta, mėž-slai, nes-sju, vež-sju ir k., vĩnõg reĩkja rasũti: degaũs, vésju, mésju, svĩsús, vésti, mésti, svĩstas, méskime, véskime, plũsta, lũsta, mėslaĩ, nésju, vésju ir k., vĩnu žõdjú sákant, reĩkja už̃laikũti visás saũtarų̃ átmainas, kurjás padãrė ketvirtãsys sudėrinimõ įnstãtųmas (IV a, b, c, d).

Taĩp pát neužlaĩkome žõdjų kilmės įnstãtųmų, jaĩ įstarmės įnstãtųmai butinaĩ prĩstarauja. Taĩp neabejõtinai žĩnome, jõg įnvardõvìtė ás giljõję̃ senõvėję̃ búvò įstarjamá *áž, dėlto kád kitõsę̃ kalbõsę̃ įrá tšjá balsįũga saũtará: sláviškai azъ, zeńdiškai az-em, sanskrĩtiškai ah-ám, graĩkiškai ἐγώ, latų̃niškai ego; vĩnõg reĩkja rasũti ás, dėlto-kád parãsjus *áž, taĩp reĩks ir įstarti sù ž, kaĩp vėž, laũž ir k. Jaĩ žõdjų kilmė visiskaĩ sutjũka sù į'starmę,

reĩkja rašũti pagal̃ įstarmės: tadą̃ ųžlaĩkome žõdįų kiĩmę, kád gálime jaũ ųžlaikũti, nelaũžųdami gųvõs kalbõs įnštátųmų.

Apĩ tarmĩnę rašỹbą.

Lĩtúviška-kalbá įssiskaĩdė įũ daugũbę tarmjųũ, taĩp jõg tás pàts žõdys vĩnõję̃ vĩ̃tõję įrá vĩ̃naip į̃starjamas, kitõję̃ kĩ̃taip; tarmĩnė rašỹba kĩ̃k galėdama taĩkina ir̃ vĩ̃nina lĩtúviškõs kalbõs tarmės taŕp savęũs ir̃ trũkšta, kád visĩ̃ rašũtų vĩ̃naip, nõŕs ir̃ nevĩ̃naip į̃starja tũ̃s patjús žõdjús. Labjaũsjai reĩkja pažįũti šjũ̃s tarmĩnės rašỹbõs rástažẽnkljus:

ĩ, ė, iė, ũ, õ; ąm, ąn, ęm, ęn; ąũ, ęũ, įũ, ą, į, ę, ų.

1°. ĩ į̃starja lĩtúvjai augstaĩ̃tjai kaĩp iė, žemaĩ̃tjai saulė̃lųdinjai kaĩp ęi (ę tčjá įrá ąũgstas ir̃ trųũpas, kaĩp žõdųję saũlė), žemaĩ̃tjai saulė̃tekinjai (Reseiniškjai) kaĩp ilgąũjį ų (= ū), taĩp vĩ̃tõję dìnà pirmìji sákò diẽnà, ąntrìji dẹ̀ina, tretìji dųnà; pavẽikslai: lĩpa, lĩ̃pti, lĩti, lĩ̃zti, ĩ̃smas, ĩvà, pĩva, pĩnas, šĩ̃nas, plĩ̃nas, kĩ̃tas, kĩ̃mas, kĩlė, gĩdrà, gĩsmė̃, žĩmà ir̃ k.

2°. ė augstaĩ̃tjų tarmėję̃ į̃starjamas įrá kaĩp ẽ ąũgstas (taŕsi prantsúzų é fermé, võkĩ̃tjų eh, ee: Reh, See), žemaĩ̃tjų tarmėję̃ kaĩp iė; taĩp žõdį pėdà, pirmìji į̃starja pẽdà, ąntrìji piẽdà; pávųzdjai: gẽda, pẽdas, šẽkas, šẽmas, vėžė̃, vėgėlė̃, vẽjas, sẽti, dẽti ir̃ k.

3°. iė vĩ̃sõs tarmės į̃starja kaĩp iė; pávųzdjai: sviẽtas, griẽkas, griẽsųti, tsiẽlas arbá tsiẽlas, štsẽstė; žõdjai sú nepermainõmũju iė visųtąnkjaũsjai įrá slávišķõs kilmės, arbá, jaĩ lĩtúviški, nesenjaĩ̃ įšsiplátinẽn į̃s vĩnõs tarmės įũ kitás.

4°. ũ augstaĩ̃tjai į̃starja kaĩp uo, žemaĩ̃tjai saulė̃lųdinjai kaĩp ọu, saulė̃tekinjai kaĩp ilgąũjį uu (= ū); taĩp žõdjo dũna vĩ̃tõję pirmìji sákò duõna, ąntrìji dọũna, tretìji dũna; pávųzdjai: ũga, ũlá, ũksas, ũsys, ũsvys, bũžė̃, dũbė̃, drũžė̃, dũti, gũbá, gũdjóti, pagũsti, págũda, glũdẹnas, glũsnys, grũdas, kũsas, kũdas, klũnas, jũdas, lũbas, ljũsas, ljũbėti 'solõrė', lũsas, nũgas, nũma,

nūmóti, pūdas, pūkaĩ, pūsti, sūdjós, sūlas, skrūstaĩ, slūgūti, srūga, srūbti, srūbalas, stumū, kūka 'clava', kūpa.

5°. ó augstaĩtjų tarmėjẹ́ įrá tikras vĩntisas ó, bét zemaĩtjų tarmėjẹ́ lūgus įrá dvĩbalsei uo, zõdjó jõti vĩ́tójẹ, pirmĩji sákó jõti, ąntrĩji juõti; pavelkslai: ózų́s, õda, õbulas, brólys, mõtųna, trobá, stõgas, dóvaná, stóvėti, stõras, dõras, sõstas ir k.

Prįrasas. Dvĩbalsos uo ir iė sųnkū grųnaĩ įstarti zõdjų pradjójẹ́, todėl prĩ́s uo géma v, prĩ́s iė — j, ir paĩ tát labaĩ įstabjaĩ įssiskaidõ lĩtúviškos kalbõs tarmės: augstaĩtjai įstarja iė ir ū dvĩbalsiskai, kaĩp iė ir uo, todėl zõdjų pradjójẹ́ taŋkjai prĩdeda giminaĩtę saŋtarą; taĩp zõdjų vĩ́tójẹ: įsmas, įskau, įvá, ūga, ūsys ir k. jĩ sákó jiẽsmas, jiẽskau, jiẽvá, vuõga, vuõsys ir k., kurjūs zemaĩtjai įstarja grųnaĩ: ẹĩsmas (Tels.), ų́smas (Res.), ọ̃ūga (Tels.), ūga (Res.).

Įs ąntrõs pūsės zemaĩtjai jĩ̃ vĩntisųnjų balsjų ė ir ó vĩ́tą déda dvĩbalses iė ir uo, todėl zõdjų pradjójẹ́ prideda giminaĩtę saŋtarą j prĩ́s ė (iė), v prĩ́s ó (uo), taĩp zõdjūs: ėdu, ėdalas, ėdrūs, õras, ózų́s ir k. jĩ įstarja: jiẽdu, jiẽdalas, jiẽdrūs, vuõras 'aër' neatskirdamĩ tõ zõdjó nū võras 'aranea', vuózų́s ir k., kurjūs augstaĩtjai įstarja grųnaĩ: ėdu, õras ir k.

Reĩkja rasū́ti įsmas, ūga, ėdu, õras 'aër' neveĩzdint jĩ̃ pridedamaŋsjas kurjósẹ́-ne-kurjósẹ́ tarmėsẹ́ saŋtaras j ir v, bét reĩkja ųzlaikū́ti j ir v, jaĩ vĩsõs tarmės kõkį zõdį įstarja sū j arbá v: jõras, võras 'aranea'; tuñsẹ́ zõdjuñsẹ j ir v prĩguli prĩ́ kilmės, tutarpu kád zõdjuñsẹ, tokjuñsẹ́ kaĩp: jiẽdu, vuózų́s, jiẽskau, vuóga j ir v įrá kurjų̃-nekurjų̃ tarmjų̃ priduraĩ.

6°. ąm ir ąn saulėlųdinjai augstaĩtjai (Kaũniskjai, Arjógaliskjaĩ ir k.) įstarja kaĩp am ir an; saulėtekinjai augstaĩtjai (Aukmergĩskjai, Ežerė̃niskjai) permainõ dvĩbalsjų ąm ir ąn tarsnį ą jĩ̃ u. Zemaĩtjai įstarja ąm ir ąn vĩ́tójẹ visųtąnkjaũsjai ọm, ọn (ọ tšjá įrá vidurĩnys tarsnys tarp truñpõ o ir u; ọm, ọn įstarjamas taĩp, kád balsas vĩ̃nkart eĩtų prõ lūpas ir prõ nõsis); taĩp pirmĩji sákó saũntis, dantĩs; ąntrĩji—suũntųs, duntĩs; tretĩji—soũntis, dọntĩs; pávųzdjai: kąñstys, rąñtys, kąñpas, rąmbús,

laũgas, lą̃kas, tą̃kus, dą̃gũs, brą̃gũs, stą̃gũs, žą̃gũs, rą̃ką, tvą̃ką iř k.

Prỹrasas. Zemaĩtjams nesą̃ką atskiřti ą̃m, ą̃n nũ ą̃m, ą̃n, sãkant konũpas 'angulus' ą̃m vř́tǫję įrá ǫ̃m sù ǫ, kuŕs nóris iř lǫ̃gus įrá truą̃pañ iř ertañ ũ, vĩnǫ́g atskjai atsřskirja nũ u tǫ́kią̃sę žǫ́djų̃sę, kaĩp kunũpas 'curvus', dėltǫ́ kád tšjá u įrá ą̃gstas. Bèt saulėtekinjams augstáĩtjams labaĩ reĩkja saũgotĩs, kàd nesumaisą̃tų ą̃m iř ą̃n sù ą̃m iř ą̃n; nóręs zinóti ař tikras įrá u žǫ́djų̃sę: duũblas, guũbas, gelumbė́, reĩkja jũ̃s paveizdė́ti, kaĩp įstarja tús žǫ́djús kitř́ lìtúvjai; matą̃dawi, jǫ̃g kitř́ visř́ sákǫ: duũblas, jř́ suprás, jǫ̃g tšjá įra tĩkras u, tutaĩpu kitų̃sę žǫ́djų̃sę, kaĩp suñtys u irá tĩkrójǫ ą vř́tǫję, dėltǫ́ kád kitř́ sákǫ: saũtis, soñtis, bèt ne *suñtys. Tǫ̀dėl iř reĩkja rasą̃ti: duũblas, suñtys, laũgas, truũpas, kaũpas, guũbas, ruũbas, vǫ̀lą̃gė, ą̃ngurą̃s, lą̃kas iř k.

7°. ǫ̃m iř ǫ̃n įstarja kaĩpǫ́ em, en tř́ lìtúvjai kurř́ įstarja grą̃maĩ am, an; bèt kurř́ ą̃m, ą̃n permainė́ jũ̃ ǫ̃m iř ǫ̃n, tř́ iř ę̃m, ę̃n įstarja kaĩp ę̃m, ę̃n (ę tšjá įrá vidurĩnys tarsnys tarp i iř e; ę̃m iř ę̃n įstarjamas prǫ́ nǫ̃sis iř prǫ́ lũpas); ą̃nt gãlǫ, kurř́ sákǫ um iř un dvĩbalsjų ą̃m ir ą̃n vř́tǫję, tř́ sáko iř im, in žǫ́dą̃kilminjų ę̃m, ę̃n vř́tǫję. Taĩp žǫ́djús: geñbė́, žeñklas vĩnř́ įstarja kaĩp geñbė́, zeñklas, ą̃ntrí kaĩp geñbė́, žeñklas, kitř́ giñbė́, žiñklas. Pávyzdjai: peñpė́, teñpti, reñti, sveñbti, keñpinys, leñkti (nesumaisą̃tinas su liñkti), peñtĩs (nesumaisą̃tinas sù piñtĩs).

Prỹrasas. Saulėtekinjams augstaĩtjams iř tšjá reĩkja saũgotĩs, kàd nesumaisą̃tų ę̃m ir ę̃n sù įm iř įn: sù į reĩkja rasą̃ti: giñklas, triñka, kiñka, miñkau, miñtuvai, kiñba, liñpa, viñgys, ziñgsnys (bèt žeñgti) iř k.

8°. ą̃ũ, ą̃ų̃, ǫ̃ũ, ǫ̃ų̃, į̃ũ, į̃ų̃, ų̃ũ, ų̃ų̃, įstarja saulėtekinjai žemaĩtjai iř netǫ́l jų̃ų̃ gyvénantỹji saulėlydinjai augstaĩtjai taĩp, jǫ̃g balsas vĩñkart eĩna prǫ́ nǫ̃sis iř prǫ́ lũpas; tǫ̀dėl gálima vadį̃nti tás balsés nǫ̃sburninė́mis; žemaĩtjai saulėlydinjai iř bė́ mãžǫ visř́ augstaĩtjai nǫ̃sburninjų vř́tǫję sákǫ gryną̃s, bèt ilgas balsés. Reĩkja atskiřti į̃ũ iř ų̃ũ nũ ą̃ũ iř ǫ̃ũ; į̃ũ iř ų̃ũ žǫ́djų vidurą̃ję́

dvėjõpai tėrá įstarjamĩ, vĩnur kaĩp ir parasą̃ta, kĩtur kaĩp ų (= ĩ) ir uu (= ū); apskų̃sti, lį̃sti: žemaĩčjai saulėtekinjai įstarja: apskų̃sti, lį̃sti; saulėlą̃dinjai — apskū̃sti, lą̃sti; augstaĩčjai — apskū̃st(i); lą̃st(i); pávyzdjai: gį̃sla, grį̃zti, lų̃šis, rų̃šė, gų̃žė, rą̃šė, skį̃stas ir k.

ą̃ ir ę̃ maĩnós par tarmės:

a) kurĩ ą̃ ir ę̃ įstarja kaĩp ą̃ ir ę̃ (kaũniskjai ir k.), tĩ ą̃ ir ę̃ įstarja kaĩp tikrą a, e: a) vĩnĩ pratę̃sdamĩ a ir e (kaũniskjai ir k.), b) kitĩ pratę̃sdamĩ, bėt leizdamĩ balsą prõ nõsis ir prõ bu͂rną vĩ̃nkart: ą̃, ę̃ (reselniskjai).

β) kurĩ ą̃ ir ę̃ įstarja kaĩp ų̃, ę̃, tĩ ir ą̃, ę̃ įstarja taĩp, jõg ą vĩtõję sákõ vidurĩnį tarsnį tárp o ir u, ę vĩtõję vidurĩnį tarp e ir i, bėt leizdamĩ balsą prõ nõsis ir prõ lūpas vĩ̃nkart: ų̃, ę̃ (Kvėdarniskjai ir k. saulėtekinjai žemaĩčjai; taip pát Lĩtáviškjai ir nemáž kitų̃ saulėlą̃dinjų žemaĩčjų); Darbė̃niškjai ir kitĩ aplį̃nkui saulėlą̃dinjai žemaĩčjai ą̃, ę̃ vĩtõję sákõ ų̃ ir ę̃.

γ) Lĩtúvjai augstaĩčjai saulėtekinjai ą̃, ę̃ vĩtõję sákõ uu, ų; taĩp žõdjùs: ką̃sti, apkę̃sti įstarja: αa) kâst(i), apkęst(i), b) kañsti, apkeñsti; β) kõ̜̃sti, apkę̃sti: kõ̜̃sti, apkę̃sti (nemaišą̃dami tõ žõdjõ sù apkeĩsti 'mutare') ir γ) kũ̃st(i), apkų̃st(i); paveĩkslai: skeñsti, speñsti, sprę̃̃sti ir k.

Prį̃rasas. 1°. Tárp tų̃ tarmjų̃ įrá nemáž vidurĩnjų, kurjõ̃ns lęngvú vĩtą atrásti; taĩp daugą̃bė saulėlą̃dinjų žemaĩčjų ą̃ vĩtõję sákõ õ, arbá vidurĩnę balsę tárp o ir u; taippát ę̃ vĩtõję įstarja ę̃, arbá vidurĩnę balsę tárp e ir i: kosti, apkę̃sti (įstarjant ę̃ tamsjaũs nekaĩp augstaĩčjų ė̃).

2°. Reĩkja mum̃s saũgõtis, kád rasą̃dami nesumaišą̃tumėme vĩnų̃ tarsnjų sù kitaĩs; visù̃ns reĩkja minė̃ti, jõg žõdjų vidurį̃jė ą̃, ę̃, ų̃, ų̃ negáli stovė̃ti prìš k, t, p, g, d, b; tõdėl Kursaĩčjo ir kitų̃ rasą̃tojų pį̃k, trį̃k, túri netĩkrą vìsù̃ns lĩtúvjams pritį̃kąntį, bėt kurjõsę̃ — nekurjõsę̃ tarmėsę̃ teįstarjamą ų, tũtarpu kád kitĩ sákõ pį̃ñk, trį̃ñk ir k. Tõlesnjai, augstaĩčjams vienù̃ns lęngvú sumaišą̃ti ą̃, ę̃, sú uu, ų̃, kitù̃ns su a, e, Darbė̃niškjams sú ū, ĩ;

sulǫ̃ginus abejõjamąñjį̃ zõdį̃ sù tũ patjù kitųĩ tarmjųĩ žodjù, aĩškjai pasirõdo, kaĩp reĩkja rasǫ̃ti; taĩp sulǫ̃ginus taĩp savẽñs Darbėniškjų õũžọuls, Rìtáviškjų õũžọuls, Kvėdarniškjų õũzuls, Kaũniškjų ãžuolas, Anųkstėnų ũžuolas, pasirõdo, jõg rásąnt Kaũnõ valdǫ̃bós lìtùvjams, reĩkja rasǫ̃ti ąũzùlas; vĩnõg ir taĩp parą́sjus, daĩ kurjõs-nekurjõs lìtùviškos kitųĩ valdǫ̃bų taĩmės bũs ùžmìrstos: mùsų ąũzùlas vĩ́tójẹ, sù kurjų̃ sutįnka latv. ũzùls, ùžnemuniškjai lìtùvjai sãkó ažùlas, õ lìtùvjai Prūsų salųjẹ́ — ažùlas. Bèt mùsų darbas pažįnti mùsų vąskupỹstės taĩmės ir pagaĩ́jų̃ rasǫ̃ti.

Nóĩs žõdjų galẹ́ saũjamos bė prǫ̃gaidės (syllabae accentu destitutae) pás visų̃ lìtùvjų visutąnkjaũsjai nùstõjõ nõsburninjų baĩsjų, vĩnõg tarmìnė rasǫ̃ba, tarmėñs sutaĩkinti ir tšjá reikalaũja rãstažẹnklìjų ą (ą), ę (ę) ir dėĩ lųgúmo sù taĩs prìdeda į, ų. Rãsòme tėvą, žémę ir k.' nóĩs vĩní sãkó tėvà, žémė, kitì tėvũ, žémĩ ir niẽkas jaũ nebesãkó *tėvañ, *žémeñ. Taĩp rãsòme 1) ketvìrtąjį ljñksnį (accusat.) vǫ̃rą, saũlę, õ pagaĩ́ tųĩ́ ir ávį, sùnų, 2) šẽštąjį ljñksnį (instrum) sù šaką́, sù žvakę́ ir 3) vĩtõljnksnį: tamę́ geramę́ vǫ̃rę; tũñsę́ vǫ̃rũñsę, tõsę́ žmõnõsę́.

Prǫ̃gaidės žẹñklai.

Mės vartõjame dù prǫ̃gaidės žẹñklu: ´ smailĩnį (acutus) ir ^ aprìstĩnį (circumflexus).

1. Smailĩnį prǫ̃gaidėžẹnklį reĩkja dėti: α) ąñt ilgųjų̃jų tvirtagãljų; pávyzdzjai: pũsti 'flare', bérė 'sparsit', kõrį 'favum', dõras 'qui est frugi', žųñs, žųñį, skýlę, vėžė, katė́, jũkas, jũktìs, jūdys 'nigredo', dũbę 'foveam', dĩ́ną 'diem', kĩ́mas, lĩ́zti, sĩ́ti, akĩ́s, širdĩ́s; β) ąñt vidutinjųjų̃jų a ir e; mázas, sénas, rãsòme, védame, mėtai ir k; γ) jaĩ tvirtagãlė įrá dvíbalsė, reĩkja dėti smailĩnį žẹñklą ąñt ąntrõsjos dalĩ́s; pávyzdzjai: saũsas, naújas, vaĩkas, peĩ́kti, įñ-veĩkti, kuĩ́sys, laũkas, draũgas, kaũkti, plaũkti 'nare, natare', kaĩ́tas, vaĩ́tai, beĩ́rti, seĩ́game 'aegrotamus', piĩ́kti, kiĩ́sti, kuĩ́tas 'surdus', šaĩ́tys, viĩ́kas, puĩ́kas, kąñštys, kęñšame, kįñšti,

gų́ubas, truų́pas, giū́ti 'pellere', tjū́klas, ljū́kti, laų́kas, laų́kstóme ir k.

2. Aprĩstĩnį prų́gaidẽžęnklį reĩkja dė̃ti ą́nt tvirtaprádžų: α) pū́ti, jõ̃ti, klõ̃ti, dė̃ti, sė̃ti, gū́ti, lū́ti 'pluere', bū́ti, dū́ti, jū́das, šlū́ta, jū́sta, lĩ̃ti 'fundere', pĩ̃va, sĩ̃tas 'cribrum', kĩ̃tas.

β) jaĩ tvirtaprádė įrá dvĩ̃balsė, reĩkja aprĩstĩnį žęnklą rasū́ti ą́nt ą́ntrósjos dalĩ̃s; pávyzdjai: laū́žti, šaū́ti, klaū́sti, taĩkįnti, vaĩšinti, sveikįnti, meĩle, keĩkti, kaĩ̃rti, šeĩ̃rti, kaĩ̃lti, keĩ̃lti, žęnklas, gęnbė̃ bĩ̃rti, skĩ̃rti, kĩ̃lti, kuĩ̃lti, puĩ̃lti, dų́ųti, stų́ųti ir k.

3. Smailĩnį žęnklą (′) reĩkja taipõ̃gi rasū́ti ą́nt visų́ų trumpų́jų; pávyzdjai: tás, kás, tamę́, laukę́ ir k.; žõ̃djų vidurų́ję́ i ir u daugų́bės ĩ̃tūvjų į́starjamas trumpaĩ; pávyzdjai: búvome, įšgíjome, kĩ̃tas, vĩ̃šas, búkas, tódėl ir dvĩ̃balsėsę įrá truų́pos u ir i: guĩ̃rė, guĩ̃lti, uĩ̃ti, bĩ̃rti ir k. augštjaús minavõ̃tjĩ̃.

4. Mišrĩ̃ pávyzdjai: aũsti 'frigescere', aũsti 'lucescere', kaĩ̃tas 'caelum (instrumentum)', kaĩ̃tas 'qui debet', baĩ̃nas 'albus, de bove', baĩ̃nas 'clitellae, ephippium', linús meĩ̃rkti, akĩ̃s meĩ̃rkti; plaũkti 'in spicas exire, de segetibus', plaũkti 'nare', kĩ̃tys 'artemisia campestris', kĩ̃tys 'duritia', sĩ̃tas 'cribrum densum', sĩ̃tas 'funis', pū́si 'putrescere', pū́si 'tlabis', pū́si 'tumescere', gū́rei 'laudasti', gū́rjai 'laudes', gĩ̃rjai 'silvae' (dat.) ir k.

Sąntaikà.

Sąntaikà (syntaxis) mõ̃kò, kaĩp reĩkja į́š žõ̃djų sustatū́ti sãkinjus ir kokĩ̃ įrá sakinjaĩ. Sakinỹs (sententia, enuntiatum) įrá žõ̃djais įšreikštà mintĩ̃s. Pirmjaũsjósjos jõ̃ dãlįs įrá: veikė̃jas (subjectum) ir apū́saka (praedicatum). Sakinjaĩ vienĩ̃ įrá grųnĩ̃ arbà neįšplãtįnti, kitũ̃ įšplãtįnti. Grųnãsys sakinỹs tetṹri visų́reikalingjaũsjas dalĩ̃s: veikė̃ją ir apū́saką; įšplãtįntasys tṹri netiktaĩ̃ tãs dalĩ̃s, bèt daũ̃ paaĩškinimo ir aplinkỹbju žõ̃djṹs.

Jaĩ sakinỹs sù kitù́ nesusĩrisa, vadĩ̃nas vĩ̃ntisu. Jaĩgu kẽletas sakinjų́ų susĩ̃risa jų́ vĩ̃ną, vadĩ̃nas sudė̃tinju sãkinju. Aũt gãlo, vĩ̃nì sakinjaĩ̃ įrá pãsakójimo, kitũ̃ geidĩ̃mo, klaũsimo, patvir̃tinimo, už̃sigū́nimo ir k.

Grą̃nas vĩ̃ntisas sakinỹs.

A. Veikė̃jas.

1. Veikė̃jõ vĩ̃toję gáli bũti daiktávardys (substantivum), įvardõvitė (pronomen), bũdavardys (adjectivum), dalỹvys žõdys (participium), skaitlĩnys žõdys (numerale), neaptribõtinys žõdys (infinitivus), kařtais ir į̃stisas sakinỹs. Pávyzdjai: médys žaljũja; jų̃s įsmįntįngi; ilgõji (= gyvãtė) įnkaĩdo; rãsõmasys prapũlė; dù spõksó, dù rjõgsó, dù kjõksó, dù bė̃ga, dù géna, vĩnjũlęktàsys plĩkja (mįnslė: kařvė); lengvú pasakýti, sunkú įspĩlduti.

Veikė̃jas daiktávardys.

2. Visutąnkjaũsjai veikė̃jo vĩ̃toję įrá daiktávardys.

3. Daiktávardjai įssiskaĩdo į̃ĩ įvairjús skyrjús; vĩnĩ įrá kū̃niski (concreta): akmũ, žẽmė, saũlė, kitì prõtiski (abstracta): įsmįntĩs, atmįntís, nūmonė ir tt; kū̃niskĩji vĩnį apsãkó į̃stisą veĩslę arbá ruõsę (appellativa): zmógus, gyvõlys, paũkstys, žõlė; kitĩ teisrė̃iskja vĩną daiktą arbá žmógų: tikrĩji vardai (nomina propria): Kaũnas, Neris, Šatrijá, Vytaudas, Kęnstútys; daŕ kitĩ vĩnu žodjú rõdõ daugýbę daiktų: surinktĩnjai daiktávardjai (collectiva): lapijá, perkū̃nija, girjá, eglỹnas, beržỹnas ir k.

4. Lĩtùviska kalbá nebetùri niẽkatrõsjõs daiktávardjų gymės (gen. neutr.); todė̃l lĩtùviski daiktávardjai vĩnĩ įrá vyrìškõsjõs gymės (gen. masculini): vyras, tė̃vas, brõlys, kitĩ mõtriškõsjõs gymės (gen. feminini): žmõná, mõtyna, sesũ. Nedaũg tė̃rá bendrõsjõs gymės daiktávardjų (gen. communis): saunórá, svetnórá, daugnórá, susná ir k.

5. Daiktávardjų skaĩtljus įrá trejõpas: vĩnáskaitlys (singularis): výras, žmõná; dvískaitlys (dualis): dù výru, dvì žmõni; daugĩskaitlys (pluralis): výrai, žmõnõs. Augstaitjų tarmė̃sę dvĩskaitlys susimaĩšė sù daugĩskaitlju; daugýbė sákó: dù výrai (= dù výru), dvì žmõnõs (= dvĩ žmõni), dė̃dami daugĩskaitlį į̃ĩ dvĩskai-

tljó vĩ́tą; į̃š ą̃ntrõs púsės daugū̃bė augštáitjų pasiveizdė̃jẽn jĩ́ dvískaitljó dûtinį ljúksnį: dvíñ vą̃ram, sákó ir tíñ vą̃ram (= tíñs vą̃rams), dė̃dami dvĩškaitlį jĩ́ daugĩškaitljó vĩ́tą. Žemaĩtjai vartõja įpatį̃ngą dvĩškaitlį: jĩ́ límeńs vĩ́tą dė́da pìrmąnjį arbá vardĩ́nį ljúksnį, kabįndami prį́ jõ dvĩškaitlines galū́nes: vardĩ́nys ljúksnys: tū́du vą̃ru, tĩ́dvi žmõni, gimtĩ́nys: tū́du-ms vą̃ru-ms, tĩ́dvi-ms žmõni-ms, dûtinys: tū́du-m vą̃ru-m, tĩ́dvi-m žmõni-m, apskųstinys lį̃gus vardĩ́njui, padaĩ́ginys: (sù) tū́dum vą̃rum, (sù) tĩ́dvim žmõnim, vĩ́tõljuksnys įrá tõks-pát, kaíp ir daugĩškaitlį̃jẽ:

6. Lítúviskójẽ kalbójẽ́ nemáž įrá daugĩškaitlinjų daiktávardjų (pluralia tantum). Vardaĩ́ į̃š kéletõ daljų̃ sudė̃tų̃jų daĩktų įrá daugĩškaitlinjai: marškinjaĩ́, kélinės, švarkai, mįnstuvai, mastúvai, vųtúvai, stáklės, žiū́klės, kámanos, slájos, rõgės, varĩ́tai, dū́ris; taĩp-pát vaĩšjų, švęntjų ir ápeigų vardaĩ́: pabaigtúvės (ž. pabẽngtúvės), lųgtúvės, laĩdõtuvės, kóstúvės, įnkurtúvės, įsleistúvės, skerstúvės, šeštĩ́nės, sekmĩ́nės, vainĩ́kai 'Dĩ́vo kúmo švęntė̃', devįntinės, įnvedą̃bos, derą̃bos 'sponsalia', lažą̃bos, bė̀gtą̃nės, mustą̃nės, pestą̃nės; miẽstų ir vĩ́tų vardaĩ́: Šjauljaĩ́, Telšjaĩ́, Zarė̃nai, Kaltinė̃nai, Dū́setos, Kamajaĩ́, Panerjaĩ́, Pajū́rjai ir k.

Labjaũšjai reĩ́kja įnsistebė̃ti jĩ́ 1) tõkjus žõdjùs, kurĩ́ daugĩškaitlį̃jẽ túri kĩ́tą prásmę: rátai 'currus, plaustrum', rátas 'rota', dū́mai 'fumus', dū́mas 'gųvénimas, kĩ́mas', pelenaĩ́ 'cinis', pélenas 'focus', pĩ́nas (karvės), pĩ́nai (žuvĩ́s), vákarai 'occidens', vakaraĩ́ 'vesperae'; rą̃tai 'oriens', rą̃tas 'tempus matutinum', 2) jĩ́ tõkjus, kurĩ́ mū́sų kalbojẽ́ įrá daugĩškaitlinjaĩ́, bė́t kitõsẽ́ kalbõsẽ́ vĩ́náskaitlinjai surįnktínjai: mĩ́žjai 'hordeum', kvĩtjaĩ́ 'triticum aest.', puraĩ́ 'triticum hiem.', ávižos 'avena', linaĩ́ 'linum', dulkės 'pulvis' ir k.

Tų̃jų žõdjų vĩ́náskaitlys įšreĩškja vĩ́ną grū́dą, arbá vĩ́ną stíbą: kvĩtą̃s, rugą̃s, dulkė̀, smiltĩ́s.

Veikė̃jo vĩ́tójẽ įnvardõvĩtė̀.

7. Nenõrįnt veikė̃jo varõ kéletą karčtų minavõti, reĩ́kja jĩ́ jõ vĩ́tą dė̃ti įnvardõvĩtę: áš, tú, jĩ́s, tás, šĩ́s, šĩ́tas, añs ir k.

Atskųrus tretjõsjõs persõnõs įnvardõvitę: jìs, jì, jų̃-du, jì'-dvi, jì', jõs, visás kitás persõninės įnvardõvites gálime apleĩsti, labjaũsjai kád sákųmõ svarbúmas nedĩdys: ãš sakaũ, tú sakaĩ, mės sákome ir tt. arbá státjai: sakaũ, sakaĩ, sákome; bét vì'tòję sakinjųñ: jìs rãšė, jì' rãšo, jũdu rãšo, jì'dvi rãšo, jì' rãšo, jõs rãšo— negálime sakų̃ti rãšo, dėlto kád apleidus įnvardõvitę, sakinỹs rąũdas labaĩ neaĩskus. Vìnõg atsákųmūnsę gálime apleĩsti ir tretjõsjõs persõnõs įnvardõvitę: ar brõlys rãšo? atsákome státjai: rãšo. Taĩp pát ir prìį lìpìmõ žõdjõ paprastaĩ apleĩdjame įnvardõvitę: eĩk saliñ! eĩkite laũku. (= óraũ); bét smarkjaũs lìpdamì, sákome: eĩk tú saliñ! eĩkitė jų̃s saliñ (laũku).

8. Nereĩkja maisų̃ti tarp savęĩs klaũsimõ įnvardõvitjų kuŕs ir katrás. Įnvardõvitė kuŕs, kurí klaũsja apì' vìną daĩktą ì's daugų̃bės (qui), katrás apì' vìną ì's dvíjų (uter): kuŕs dąntìs? kuŕs pirštas? bét katrá akìs? katrá ausìs? katrás ąntakys? ir tt.

9. Tikraĩ lì'tùviškõ švelnúmo įnvardõvitė taũsta, támųsta, daugìskaitlųję taũstos, támųstos. Tá įnvardõvitė įrá bendrõsjõs gųmės; jì' susitaĩkina sù apų̃saką taĩp pát kaĩp ir tú: taũsta žinaĩ, taũstos žìnote. Kurì'-ne-kurì' lìtùvjai, labjaũsjai Užnemuníškjaį jų̃ įnvardõvites taũsta vì'tą, nõrėdami švelnjai kalbėti, dėda žõdį põnas.

Prūsų šalì's lìtùvjai ir jų̃ vìną žmõgų paŕ švelnúmą sákò: sèskitės, jų̃s paĩšite be-stovėdami, dėdamì jų̃ vìnáskaitljò vì'tą daugìskaitlį. Nõrėdami parõdyti dìdelį privęñgimą' ir aũgštinimą, sákome jų̃ akìs ir ų̃ž akjų̃: Jó mų̃lista: Jùk Jó mų̃lista mañ prižadėjai; Jó mų̃lista švìsjaũsjas kunigaikštys lì'pė, Jó mų̃lista švìsjaũsjas Žemaĩtjų Vyskupas įšsákė ir tt.

10. Įnvardõvitės įrá trijų̃ gųmjų̃: vyŕiškõsjõs: šìs, tás, aũs, tìkas 'tantus', tatrás 'tás ì's dvíjų' (žem.), — mõtriškõsjõs: šì, tá, aná, tìká, tatrá ir niėkatrõsjõs: šitaí ir šìt, ąntaĩ ir ąnt 'ecce', tiktaĩ (pás Daũgšo tìktaĩ) ir tìkt, tìk 'tantum'.

Veikėjas bū̃davardys.

11. Bū̃davardjai túri dví ì'švaizdi: vìną nepažęñklįntą (forma indefinita): mãžas, baĩtas, sénas, — ąntrą pažęñklįntą (forma

definita): mažásys, baltásys, senásys [= žemait. mážàsis, sénàsis ir k., su dvíem prí̜gaidėm], suduřtą į̇̃s búdavardjo ir įnvardôvitės jĩs, jĩ. Visų̨ą̨nkjaũsjai veikėjo vĩtòję įrá pažę̨ñkliǫntĩji búdavardjai, kaĩpò šĩ̀: jũdásys (= veĩnjas), nelabásys (taíp pát veĩnjas), ilgõji (gyvãtė), nedorõji (= piktõji dvasjá) ir k.

Vĩnõg gáli bũti veikėjo vĩtòję nepažę̨ñkliǫntĩji búdavardjai, labjaũsjai žmónę̇ms ų̨žmiršus, jõg jĩ̀ įrá tikrĩ̀ búdavardjai, kaĩpò šĩ̀: aũgsinas (į̇̃s aũgsò padarų̨tas; paskuĩ įngávo pĩningò prásmę), žą̨ñsinas (= daúg žą̨ñsų̨ñ túrįs, žą̨ñsimĩs aptékęs; į̇̃s pradjõs búvo búdavardys kaíp ir šĩ̀: purvinas, taũkinaș, sãkinas, miltinas, varginas ir k), ą̨ñtinas, pų̨̃linas ir k.

12. Kaĩp įnvardôvitės, taĩp ir búdavardjai lĩtúvjų kalbõję̨ ų̨žlaĩkė senõviską niękatrą̨ñją gų̨mę. Tá niękatrõji búdavardjų gų̨mė ketverjópai įrá dárõma: 1) Búdavardjai sù kamiẽngalju -u- grų̨ną kamiẽną vartõja niękatrõsjõs gų̨mės vĩtòję: vų̨r. gailùs, mõtr. gailí, niękatr. gailú (kitur sãkò gaĩlu); vų̨r. draną̨sùs, mõtr. draną̨sĩ̀, niękatr. draną̨sú (gr. θρασύ) ir k.; 2) Búdavardjai sù kamiẽngalju -a- turẽjo kĩtą kartą niękatrõsjõs gų̨mės zę̨ñklą -n, kurjaũ nudĩlus žemaį̃tjų tarmėję̨ ų̨žsilaĩkė niękatrõsjõs gų̨mės búdavardjai ir žõdjai dalų̨vjai sù grų̨ną̨ galũnę -a: vĩna 'unum, primo', ą̨ñtra 'alterum, secundo', trẽtja 'tertium, tertio', ketvirta 'quartum, quarto' ir tt.; 3) Visų̨ą̨nkjaũsjai búdavardjai sù kamiẽngalju -a- dárò sávò niękatrą̨ñją gų̨mę pagaĩ įnvardôvĩtjų paveĩkslò, dėltõ kád lĩtúvjai búdavardjus taĩp pát laą̨nkstò, kaĩp įnvardôvites (sulų̨gį̨nk geraũ, senaũ sù taũ ir vų̨rui; gerĩ̃ms, senĩ̃ms sù tĩ̃ms ir vų̨rams). Niękatrõsjõs gų̨mės įnvardôvĩtjų žę̨ñklas búvò -d (sulų̨gink lat.: id, istud, illud ir k); tasaĩ -d ų̨žsilaĩkė žõdėljũ̃nsę id-ą̨ñt ir ad-ą̨ñt (auf dass, ut finale), bèt žõdjų galę̀ vĩ̃sur įšnų̨kò pagaĩ lĩtúviskõs kalbõs įnstátų̨mų; taĩp kĩtą kartą sakų̨davo: vų̨r.: šaĩltas, šiltas, sveĩkas; mõtr: šaltá, šiltá, sveiká, niękatr: *šaltad, *šiltad, *sveikad, nudílus d į̇̃s *šaltad ir k. atsirádò: šaĩlta, šiltа, sveĩka (žem: šaĩlt, šiĩt, sveĩk); 4) Dalų̨vjų niękatrą̨ñją gų̨mę augštaį̃tjai dárò sù įnvardôvĩtinę galũnę -d, žemaį̃tjai sù vardinę̀ galũnę -m, kaĩp ą̨ntaĩ̀: tšjá žmónjų̨ñ važjũta

augštaĩtjų tarmėsę̀ į̃š *važ̂jûta -d, ő žemaĩtjų—į̃š *važ̂jûta-m (sulųg. sañskr. itara-d ir itara-m, nom. et acc. neutr.).

Sakinỹs sù veikėju ir sù neaĩškju veikėju.

13. a) Sakinjûñsę̀, kurjų̃ apỹsaka bepersõnys veiksmážodys (verbum impersonale), visiškaĩ nėrá veikėjo: temsta, témo, temš; brėkšta, švį̃ta, aũšta, snį̃ga, lį̃ja (žem. lỹn), žaibûja (žem. žíbus mét), krúšą bérja ir k.

b) Apleĩdjame veikėją visĩms žĩnómą šjõkjûñsę̀ sakinjûñsę̀: «šjĩ métą, sãko, bũs gĩdrá», tšjá aĩškus daĩktas, jõg žmõnės sãko.

c) Neaĩškus veikėjas įrá šjõkjûñsę̀ sakinjûñsę̀: «įseĩsi nevalgęs, pareĩsi įsalkęs».

Kítos kalbõs túri neaptribõtą įnvardõvĩtę veikėjui įsreĩkšti tõkjûñsę̀ sakinjûñsę̀, kaĩp b) ir c); sulỹgįnk võk.: «man sagt», prants.: «on dit». Kařtais ir lĩtúvjai tõkjò neaĩškjò veikėjò vĩ́tòjẹ vartõja daiktávardį žmógùs, taĩp sãkome: žmógùs nenõri vis dejũti.

d) Nórėdami švelnjaũs pasakỹti nemalõnų klausỹtòjams daĩktą dédame jĩ į̃nvardõvĩtės «jų̃s» vĩ́tą neaĩškų veikėją «mės»: mės tšjá nusidėjome.

Veikėjo lį̃ksnys (casus).

14. Veikėjo lį̃ksnys įrá vardĩnys lį̃ksnys. Vĩnõg ų̃žsigỹnimò sakinjûñsę̀ ir gimtĩnys lį̃ksnys gáli bũti veikėjas: tšjá niẽkò nėrá; nėrá žmógaũs, kurs tõ nežinõtų. Tõlésnjai regėsime, kaĩp kařtais ir apskų̃stinys lį̃ksnys gáli bũti veikėjò lį̃ksnys (sulỹgįnk šjõkį̃ sãkinį̃: sãko, kaimỹną mĩrus).

B. Apỹsaka.

Sãkinjò apỹsaka gáli bũti: α) vařdas (aiškjaũ sãkant daiktávardys, bũdavardys ir bũdavardiški žõdjai: skaitlĩnys žõdys, dalỹvys žõdys ir k.) ir β) veiksmážodys (verbum).

α) Varðas—sákinjó apýsaka.

15. Varðui ésant apýsaką, reikalíūga įrá saũmazgá (copula) veikéjui sú apýsaką sumégzti arbá sujūgti. Saũmazgos tarnávimą pildó veiksmážodys esú, buvaú, bũsju, bũti. Dvíjũnsę atsitikimũnsę reĩkja apleĩsti saũmazgą: 1) Kád saũmazgá įrá dabartínys laĩkas (tempus praesens): esú, esĩ ir tt., pav.: jis žmógus, medús saldús (latýniskai kaĩbant ir tókjũnsę sakinjũnsę reĩkja saũmazgós: mel est dulce); 2) Kád saũmazgá įrá neaptribõtinys žõdys bũti, pav.: jĩs laũkja pávežamas, jĩs nõri págirjamas, katė nõri paglõstóma. Bėt nereĩkja apleĩsti saũmazgós, jaĩ jĩ įrá praéjusjójo arbá bũsjantjójo laĩkó, kaĩp vĩtóję sakinjųĩ: jĩs búvo žmógus, medús bũs saldús, negáli sakýti, apleĩdus apýsaką, sjaĩp: jĩs žmógus, medús saldús.

16. Sudėrinimas. a) Reĩkja pritaikýti apýsakos gýmę ir skaĩtlių prĩ veikėjo: kokjós gymės veikėjas, tókjos gymės túri bũti ir bũdavardiska apýsaka; taĩp-pát kókjo skaĩtljaus veikėjas, tókjo skaĩtljaus ir bũdavardiska apýsaka. Pav.: medús saldús (výr. g.), misá saldĩ (mõtr. gym.), ar tát gražú? (niėkatr. gym.), saldú ir gražú (niėk. g.) už tėvų̃ žémę mirti (kaĩp įtvardõvĩtės: tát, taĩ, taĩp ir neaptribõtinys žõdys įrá niėkatrõsjos gymės); tú greĩtas (sákant jũ výrą), tú greitá (sákant jõ žmóną), jų̃s greitĩ, jų̃s greĩtos, vaĩtai atkilĩ, dúrįs átvirós.

b) Výriskóji gymė virsésnė už mõtriskąją; tódėl sákome: tėvas, mõtyna, dukté ir sesũ sveikĩ [nesákome tõjá: sveĩkos, dėltó kád vĩnas įs veikėjų̃ įrá výriskósjos gymės].

c) Jaĩ sakinyję dú vĩnáskaitlinju veikėju, apýsaka túri bũti dvískaitlinė: tėvas ir mõtyna abúdu sveikú. Taĩmės, kurjósę nebelĩkó dvískaitljó, tókjũnsę sakinjũnsę vartõja daugiskaitlį: tėvas ir mõtyna sveikĩ.

d) Jaĩ veikėjas įrá tõks vĩnáskaitlinys daiktávardys, kurs žẽnklůja nevĩną, bėt daúg daiktų arbá žmónjų̃, tád apýsaką taĩkjai taĩkiname né sũ patjú veikėju, bėt sũ jõ prasmę (constructio ad sententiam): sjũtas žmónjų̃ susivažjávęs (daugiskaitlys, dėltó kád sjũtas žẽnklůja daugýbę žmónjų̃).

c) Jaĩ apų̃sakós vĩ́toję įrá daiktávardys, tád labaĩ tą̃kjai neĩ jó gumó, neĩ skaĩtlius nesutįnka sù veikė́ju; pav.: grū̃das bátams paẽdá; tserksnà bátams paẽdà; vaĩtai vásarą, nõsis žĩ́mą—žmónjų̃ vaĩgas. Bẽt jaĩ daiktávardinė apų̃saka įrá peĩmainómos gumẽs (substantivum mobile), reĩkja jõs gų́mę sutaĩkinti sù veikė́jo gumę́; pav.: tàs vų̃ras géras pjóvėjas; tà mergà gerà risė̃jà. Tõkjà apų̃saka kaĩtais iẽ lįnksnjù atsĩskirja nù veikė́jo, labjaũsjai įsreĩskjant pasaukímą, ámatą iẽ tt., pav.: kù bū̃si? — ás bū̃sju kúnigu, jĩs bū̃s kareivjù. Peĩspė́jimas: Būdavardinės apų̃sakós lįúksnys įrá visũmèt pirmàsys lįúksnys, bẽt né šestàsys, arbà padaĩginys (instrumentalis); pàv.: tàs peĩlys géras, tàs peĩlys bū̃s géras; bẽt lĩtúviškai negáli sakų̃ti: tàs peĩlys bū̃s gerù.

Apų̃sakos vĩ́toję dalų̃vys žõdys (participium).

17. Lĩtúviska kalbà vartõja dalų̃vinę apų̃saką sù savų̃veikslinjais veiksmázõdjais (cum verbis reflexivis): sakaũs, sakjaũs, sakų̃sjūs; tarjūs, tarjaũs, taĩsjūs, būsjūs, būkis; pav.: jĩs sákos daũg žĩ́nas (dicit se multa scire); jĩs sákos, tę̃ būvęs (dicit se ibi fuisse), jĩ tárjas daũg gálįnti (putat se multum posse); jĩs tárės kaszĩ́ką rãdęs (putavit se magni momenti rem invenisse); būkis niẽkó nezĩ́nas (simula te nihil scire); jis būsis niẽkó negirdė̃jęs (simulat se nihil audivisse); tę̃kinaus įsspruñdęs ĩ́š jó rą̃ką (mihi gratum fuit, quod eius manus effugi); jĩ tę̃kinės svẽ́rką kaĩlį įsnésusi.

18. Dalų̃vinę apų̃saką vartõjame nestátjaijai kaĩbai įsreĩksti (ad exprimendam orationem obliquam); pav.: jõ sunús mĩ́ręs (mihi dixerunt, cognovi, vidi, eius filium esse mortuum); sunús beskaĩtąs, tė́vas berásąs, duktė̃ besjuvąntĩ́ (vidi filium legere, patrem scribere, filiam suere), beĩnas rųtói įĩ mĩ́ską važjūsjąs (operarium mihi dixerunt cras in silvam profecturum esse).

Minė̃tinas daĩktas, jõg jĩ́ dáraṇtjų̃jų (activ) dalų̃vjų vĩ́tą labai tą̃kjai dė́dame kęntė́tinjus dalųvjùs (participia passiva); pav.:

tšjá žmógùs ójęs—tšjá žmógaũs eĩta; tšjá žmõnės važjũjąjį—tšjá žmónjųjį važjũjama; tęĩ paũkstys tupójęs—tęĩ paũkstjo tupėta. Slg. saũskr. idam ėšam ǧagdham 'tšjá jųĩ valgyta' (BR. Sanskrit-Wb. III, 2).

Apýsakos vĩ'tòję neaptribõtinys žõdys.

19. Kėletas įrá tókjųjį neaptribõtinjų žõdjų, kurĩ' gáli ųžjáti sakinųję' apýsakos vĩ'tą, kaĩpó šĩ': girdėti, matýti, regėti, pažįsti.

Pavelkslai: kás girdėti? (quid novi?), jaũ namaĩ matýti (domus iam conspicitur, iam oculis cerni potest); daĩ nematýti namųjį (domus oculis cerni nondum potest); daĩ nepažįsti, kád jaũ aũsta; staũbųs daĩktai ir įstõlo matýti.

Prỹrasas. Nõrįnt suprásti tõkjus sákinjus, reĩkja žinõti, jõg neaptribõtinys žõdys įrá tĩkras dũtinys ljáksnys, taĩp kád matýti, girdėti ir k. lýgųs įrá šjõkĩ̃ms daiktávardjams: mátųmui, dėĩ' mátųmo, girdėjimui, dėĩ' girdėjimo, tõdėĩ' sakýdami: tęĩ médys matýti, sákome maždaúg, jõg tęĩ médys įrá dėĩ' mátųmo, arbá mátųmui, arbá tęĩ médį gáli matýti.

3) Apýsaka — veiksmážodys.

20. Veiksmážodys (verbum) įrá visųtąnkjaũsjai apýsakos vĩ'tóję vartõjamas.

Veiksmážodjo ásmenį (personam) reĩkja sutaĩkinti sú veikėju, tõdėĩ' sákome: ás rasaũ, tũ rasaĩ' (ir taũsta rasaĩ'), mės rãsome, jųũs rãsote, mũdu arbá védu rãsova, jũdu rãsota (žem.: jũdu rãsotau).

Vìnõg minėtinas įrá lĩtúviskos kalbõs páprótys: trétjąjį vìnáskaitljó persõną vartõti vĩ'tóję ir dvìskaitljó ir daugìskaitljó; pav.: vỹras rãsó, dù vỹru rãsó, keturĩ' vỹrai rãsó. Tãs páprótys labaĩ senõviskas; taĩp sákó vĩsõs lĩtúvjų taĩmės bė jókjos įsįmtinės, taĩp ir látvjai sákó, taĩp sakýdavó ir senáprusjai, artimíji lĩtúvjų giminaĩtjai.

Nõrįnt suprásti tąjĩ įpatjũgą veiksmážodjo sú veikėju sutaĩkinimą reĩkja žinõti, jõg ir lĩtúviska kalbá senųjĩ senõvėję tu-

rẽjõ, kaĩp' ir̃ kĩtõs senóviškos mùsų giminės kalbos, daũg niẽkatrõsjos gramės daiktávardžių; bet niẽkatrõsjos gramės daugĩskaitlys mãžai kaĩ teatsĩskirja nì surinktìnių daiktávardžių vìnáskaitlio, tõdẽl jaĩ veikẽjo vĩ'tõję įrá daugĩskaitlinys niẽkatrõsjos gramės daiktávardys, tãd jĩs gãli geraĩ sutĩkti sù vìnáskaitlio apýsaką; taĩp graĩkiškai sãkóma: τὰ πράγματα (daugĩskaitlinys niẽkatrõsjos gramės vardĩnys ljũksnys) καλά ἐστιν (3-vìnáskaitlio persõna) = opera pulchra sunt, bet žõdys jũ žõdį sãkant = opera pulchra est. Taĩp ir̃ lìtùvjai kĩtą kaĩtą tebeturẽdami niẽkatrąjąją gramę ir̃ žinõdami, jõg trũ-lęka (augst.: trũlika) įrá daugĩskaitljo niẽkatrõsjos gramės vardĩnys ljũksnys, galẽjo sakýti: «trýlęka rãsó» (tredecim scribunt); paskuĩ įsnýkus niẽkatrajai gramei lìtùvjų senõljai prõsenõljai ųžlaĩkė taĩ niẽkatrõsjos gramės sutaĩkinimą ir̃ tokjũnsę sakinjũnsę', kurjų veikẽjas įrá vũriskósjos arbá mõtriskósjos gramės; ir̃ taĩp prasikĩšó prõ visùs kitùs tõlesnjũnsjus sávo giminaĩtjùs.

21. Veiksmãžõdys túri trĩs veĩkslus arbá įšvaizdas:

a) Darýtinys (activum), b) savý-veikslys (reflexivum) ir̃ c) kęntẽtinys (passivum).

a) Darýtinys veĩkslas rõdõ veĩksmą kaĩtais pèreinamtį nũ veikẽjo ąnt kĩtõ daĩktõ (páv: nešù, dir̃bu, rasaũ), kaĩtais nepèreinamtį (páv: stõvju, sẽdju, guljù ir̃ k.); pirmũnsjus vadĩname pèreiginjais veiksmãžodjais (verba transitiva), ąntrũnsjus nepèreiginjais (intransitiva).

b) Savýveikslys apžęnklina tõkį veĩksmą, kuĩs sugrįĩšta ąnt patĩs veikẽjo arbá įnývįksta jõ naũdai; tõdẽl reĩkja atskir̃ti apskųstinį savýveikslį (reflexivum directum) nũ dũtinjo savýveiksljo (reflexivum indirectum); apskųstinys savýveikslys įrá taĩ pèreiginys veiksmãžõdys suduĩtas sù apskųstinju įnvardõvĩtės si ljũksnjù; pav.: prausjũ-s (= prausjù savę'); nusipraũsju (= nusipraũsju savę'), apsi-darýti, apsiviĩkti svarkais, apsiredýti, skùstĩ-s, svĩstĩs ir̃ k.; dũtinys savýveikslys įrá tõks pãt pèreiginys veiksmãžõdys, bet sujųngtas sù dũtinju įnvardõvĩtės si ljũksnjù: pav. perkũ-s (=perkù saũ), nusĩpirkau aĩklį, rĩkjùs, vežùs, nešùs ir̃ k..

Netaĩp svarbùs įrá grupuõjų savųveikslių (verba deponentia) skųrjai: jûkjûs, gailjûs, džjaugjûs ir tókjuõ kurĩ rõdo, jõg veĩksmas įtvųksta tarp kéletõ žmónjuõ arbá daĩktų: mústĩs sú kũ, pjaũtĩs ir rĩtĩs sú kũ ir k.

c) Kęntẽtinjui veĩkslui įsnųkus, tebėrá lĩtúvjų kalbójęˀ kęntẽtinjai dalųvjai (participia passiva): dirbamas, rãšomas; dirbtas, rašųtas; dirbtinas, rašųtinas ir k., kurjûs sudẽjus sú veiksmãžõdju: esú, buvaú, bûsju, bûti, gãli apturẽti kęntẽtinį veĩkslą; pãv.: tá tvõrá mûsų tveĩta, namaĩ tẽvõ búvõ statųti ir tt., bèt visųtankjaûsjai dẽda lĩtúvjai darųtinį veĩkslą jũ kęntẽtinjõ vĩ̃tą: tûs namús tẽvas státė, més taũ tvõrą tvõrėme.

22. Veiksmãžõdys túri trĩs ãpskritus laikús; tĩ̃ laikaĩ įrá sĩ̃: dabartĩ̃nys arbá ésąnsys, praẽjęnsys ir bûsjąnsys; pav: dirbu, dirbau, dirbsju; bèt praẽjęnsys įrá ketverjõpas: búvęnsys: dirbau, bûdavęnsys: dirbdavau, pabaigtĩ̃nys: esú dirbęs ir pirmjaũs búvęnsys: buvaú dirbęs; taĩp-pát ir bûsjąnsys ne-vĩ̃nas tẽrá, bèt dù: bûsjąnsys: dirbsju, pirmjaũs bûsjąnsys: bûsju dirbęs. Tõdẽl vĩ̃sõ lãbo įrá septynĩ̃ laikaĩ: 1) ésąnsys 2) bûdavęnsys, 4) pabaigtĩ̃nys, 5) pirmjaũs búvęnsys, 6) bûsjąnsys ir 7) pirmjaũs bûsjąnsys.

Lĩtúviškõs kalbõs taŕmės (dialecti).

Apskritaĩ sákąnt, lĩtúviškai kalbąnt̨juõ žmónjuõ įrá šjąndĩ̃ną bė mãžõ kõ dù milijõnú. Jĩ̃ gųvéna didjamęˀ žẽmės keturkąmpųjęˀ tarp Lìpõjaus, Dináburgo, Gařdinõ ir Labguvõs (Labiau); bèt tikraĩ sákąnt, tõ keturkąmpjõ trĩbõs nenueĩna nė lĩg vĩnõ įš primįntuõjų miẽstų.

Nõrs viš̃ lĩtúvjai kaĺba lĩtúviškai, vĩnõg netaĩp-pát žõdjûs įštarja: vĩnĩ̃ vĩnaip, kitĩ̃ kĩ̃taip. Tõdẽl ir sákõme, jõg lĩtúvjų kalbá įssiskaĩdė jũ tarmės ir pátarmes (dialecti varietates). Lĩtúviška kalbá visųpirmú skĩ̃rjas įũ dvĩ̃ dídeli tarmĩ̃: vĩ̃ná įrá augstaĩt̨jų arbá žmónjuõ įnkalnjaús gųvénąnt̨jųõjų, ąntrá žemaĩt̨jų arbá žmónjuõ pakalnjaús gųvénąnt̨jųõjų.

Tarmėms atskirti įrá gérôs dví sąñjami (syllabae): tja, tjai ir balsė (vocalis) ė. Augstaĩtjais vadĩname lĩtuvjús, kurĩ̀ įs̃tarja tja, tjai, kaĩp tse, tsei (karĩtais tsja, tsjai) ir ė kaĩp grųną ąñgstą ė (lųgją vôkiskam ē žõdjų See, Reh, arbá prantsúziskam é fermé). Žemaĩtjais vadĩname lĩtuvjús, kurĩ̀ įĩ tja, tjai sąñjamųĩ vĩ̀tą dėda te, tei, õ balsę ė įs̃tarja kaĩp dvĩbalsę ie. Tõdėl̃ įs̃ senôviskų žõdjų: *platjam̃, *jaũtjams, *jaũtjai, *jaũtjais augstaĩtjai padárė sávo žõdjús: platsem̃, jaũtsems, jaũtsei jaũtseis arbá platsjam̃, jaũtsjams, jaũtsjai, jaũtsjais, žemaĩtjai padárė: platem̃, jaũtems, jaũtei (jaũtė), jaũteis arbá jaũtes; senôviskus žõdjús *sėkla, sėti, dėti, augstaĩtjai įs̃tarja sėkla, sėti, dėti, sú ąngstą̃ balsę̀ ė, žemaĩtjai: siėkla, siėti, diėti sú dvĩbalsę ie. Įrá daugjaús atskųrimò žeñklų; taĩp augstaĩtjai sąñjamas dja, djai įstarja kaĩp dže, dżei arbá dża, dżjai, žemaĩtjai kaĩp de, dei arbá dė; pav. senôviskus: *médjams, *médjai pirmìjį̀ įs̃tarja médzems, médżei arbá médzjams, médzjai, antrìjė sáko: médems, médei arbá médė; taĩp pát ó augstaĩtjai visųtaukjaũsjai įs̃tarja kaĩp grųną ò, žemaĩtjai kaĩp dvĩbalsę uo; pav. augst.: brôlys, žemaĩtjų bruõlis; bėt mumš ųžteñka žinôti kėletą tókjųĩ atskųrimò žeñklų.

Augstaĩtjai gųvéna augsțjaús aprašųtójò keturkąũpjò rųtų ir pĩtuñ šalųję̀, žemaĩtjai įĩ vákarus ir šjaũrę. Tribá taĩp augstaĩtjų ir žemaĩtjų prasídeda nũ Kuršò sĩnós, pavarḍjui sákant, nũ Vegerjųĩ miėstėljò ir eĩna paĩ Krũpjús, prõ Šjauljųĩ šálį, paĩ Bubjús statjaĩ ąñt Re seĩnjų; įs̃ teñ pasĩsuka įĩ pĩtųĩ vákarus ąñt Taurragės lįñkąñ, Prūsų púsėję̀ lĩg Némuno úpės, tólesnjai Panemunjaĩs líg Baltijõs jūrjų. Nũ tõs tribõs įĩ rųtus ir pĩtús visĩ̀ kalba augstaĩtiskai, įĩ vákarus ir žĩmjús — žemaĩtiskai.

Augstaĩtjų ir žemaĩtjų tarmės kĩkvìná túri põ trĩs pátarmes: augstaĩtjų įrá: a) vakarĩ̀tjų pátarmė, didesnjõjoję Prūsų Lĩtuvõs dalųję̀, šjaurĩnėję ir pĩtú-vakarinėję Suvalkų valdųbõs dalųsę̀, augstaĩtiskósę Kaúnò valdųbõs sĩnósę, nũ žemaĩtjų tribõs ikĩ̀ Šusvĩ̀s ir Nevėžĩs úpjų, b) viduri̇̀tjų —, Kaúnò apskritųję̀, įĩ rųtus nũ Susvĩ̀s ir Nevėžĩs úpjų ir c) ryti̇̀tjų—Páne-

vėžjó, Ukmergės ir Ežerėnų apskrityse (Kaúnó vald.), Viĺnjaus ir Gardinó valdýbose ir Suvalkų valdýbos rýtų pakrastjúnse;

žemaĩtjų įrá: a) pìtú-vakarĩtjų pátarmė, sjaũrės vakarínėje Rytĩnjų Prūsų dalyjė, labjaũsjai Klaĩpėdos (Memel) srityje, b) sjaurė-vakarĩtjų — beveĩk visóje Telsjų apskrityje, vakarĩnėje Šjauljų apskritĩs dalyje, keturjóse vakarínėse Reseĩnjų apskritĩs apkaimĩjose (Veiviržėnų, Endriejávo, Gargzdų ir Rìtávo) ir Palangos apkaimĩjoje (Kursė) ir c) pìtú-rytìtjų—, didesnjõjoje Reseĩnjų apskritĩs dalyje, Šjauljų ir Telsjų apskritjų pakrastjaĩs ir sjaurė-vakarĩnėje Prūsų Lìtuvos dalyje.

Augstaĩtjų pátarmėms atskirti tarnaũja: 1. dvĩbalsės: ąn̂, ąn̂, ęn̂, ęn̂, ir 2. pùsbalsė l prîs ė.

a) Augstaĩtjai vakarĩtjai įstarja ą ir ę tamė padėjimė grynaĩ, kaĩp tìkrą a, e, ir l prîs ė—kaipõ vidurĩnę pùsbalsę ļ (lýgją vókiškai pùsbalsei l žõdyje lesen 'skaitýti'); b) augstaĩtjai vidurĩtjai, įstardamĩ grýną a ir e privestõsjose dvĩbalsėse, sekjõja vakarĩtjų būdą, bèt l prîs ė túri buvinaĩ kìtą, kaĩp žõdyje laũkas; c) augstaĩtjai rytĩtjai tárja negrýną a ir e prîs ù ir ù, irgĩ l prîs ė túri buvinaĩ kìtą. Pávyzdjui tesĩ: raũntys, laũkas, tę̃mpti, tvę̃ñkti; lę̃kti, kalbę̃ti, kurjūs augstaĩtjai vakarĩtjai įstarja kaipõ raũntis, laũkas, tę̃mpti, tvę̃ñkti, lę̃kti, kalbę̃ti; augst. vidurĩtjai—kaĩp raũntis, laũkas, tę̃mpti, tvę̃ñkti, bèt su kìtu l: lę̃kti, kalbę̃ti; augst. rytĩtjai—vĩnĩ rõñtys, lõñkas, tę̃mpti, tvę̃ñkti, kitĩ—ruñtys, luñkas, tiñpti, tviñkti (su atvirõmis balsėmis u ir i), daũ kitĩ—ruñtys, luñkas, tųñpti, tvųñkti (sù ąngstõmis, trumpõmis balsėmis u ir i) ir visĩ—sù kìtą pùsbalsę l: lę̃kti, kalbę̃ti. Reĩkja minė̃ti, jõg taĩp augstaĩtjų vidurĩtjų ir rytĩtjų įrá ir pėreiginės šnė̃ktos, įs kurjų vĩnos (Lįñkavėje, Pagirtyje ir kĩtur) tvirtapradės dvĩbalses ąn̂, ąn̂, ęn̂, ęn̂ įstarja sù grynõmis balsėmis a ir e: saũntys, laũngas, peñpė, peñtis, bèt tvirtagalės rytĩtiškai sù negrynõmis a ir e: rõñtys, lõñkas, tę̃mpti, tvę̃ñkti;—kĩtos (Merkĩnėje, saulėlydinjūnse Suvalkų valdýbos pakrastjūnsę ir kĩtur) rytĩtišką įstarĩmą teųžlaĩkò balsėsę: ąn̂, ęn̂, prîs prŷgaidę: ąn̂, ęn̂, bė prŷgaidės: -ą, -ą ir sù prŷgaidę -ą́, -ę́, kaĩp ąntaĩ:

úsuo 'ą̃są', žuosĩs 'žą̃sĩs', skį̃sta 'skę̃sta', mžůlį̃nas 'ą̃žůlį̃nas', aũguo 'ą̃gą', kadų́ 'kadą́', tadų́ 'tadą́', miškĩ 'miškę́', kalnì (su kĩtu l) 'kalnę', galĩ (sú kĩtu l) 'galę́'.

Prų̃rasas. Dvĩbalsės ąm̃, ą̃n, ęm̃, ę̃n iř ąm̃, ą̃n, ęm̃, ę̃n pildò atskų̃rimò žę̃klų tarnávimą ir žemaĩtjų tarmėjẹ́. Taĩp reseinĩ́tjai nų̃ pĩtų̃ĩ tribõs lĩg Zvįũgjų tás visás dvĩbalses įstarja kaĩp augstaĩtjai vakarĩ́tjai ir vidurĩ́tjai: sú grųnòmĩs balsėmis a iř e; nų̃ Zvįũgjų į̃ų̃ šjaũrę—sú negrųnòmĩs balsėmis ọ iř ę; taippát su ọ iř ę įstarja tás dvĩbalses iř dĩdumas telsĩ́tjų žemaĩtjų, tų̃ taĩpu kád saulėlųdinjų̃ų̃sę apskritĩ́s pakraštjų̃ų̃sę telsĩ́tjai, kaĩp iř dĩdumas augstaĩtjų ŗųtĩ́tjų, vartõja tamę́ atsitikimę́ ąngštás balsés u iř i.

Žemaĩtjų patarmėms atskirti pritį̃nka dvĩbalsės ì iř ũ, kurjás pĩtú-vakarĩ́tjai žemaĩtjai įstarja kaĩp vìnavarsés ìlgas balsés: ę̄ (=ąngstaṁ iř tąmsjaṁ ē) iř ǭ (=ąngstaṁ iř tąmsjaṁ ō), šjaurė̃-vakarĩ́tjai kaĩp tikrás dvĩbalses ęi, ǫu iř pĩtú-ŗųtĩ́tjai—kaĩp ų, ų; pāv.: dĩ̀ną, dũ̀na, pĩ̀mų̃, kurjų̃̀s žemaĩtjai įstarja kaĩp: dę̄na, dǭna, pę̄mǭ; dęina, dǫũna, pęimǫù; dųnà, dũ̀na, pųmų̀.

Pátarmės skaĩdos jų̃ snektás (dialecti varietas, говоръ, gwara); taĩp šjaurė̃-vakarĩ́tjų žemaĩtjų pátarmė dalĩjas į̃ų̃ trĩs snektás pagal tarsnjų tj iř dj įstarĩ́mò prį̃s au, u iř k., atskų̃rus a iř ai,— vìnĩ sákò: matjaũ, vedjaũ (aplį̃nk Darbė̃nus), kitų̃ matsjaũ, vedzjaũ (aplį̃nk Veiviržė̃nus), daũ kitų̃ matsjaũ, vedžjau (aplį̃nk Rĩtávą, Telšjus), nõrs visĩ́ tĩ́ sákò pęimǫù. Bėt mės tšjá negálime peřkratinė̃ti visų̃ų̃ snektų̃ų̃.

Artimìji lĩtúvjų giminaĩtjai įrá látvjai iř senáprusjai. Jaú dú šimtú métų prasliñko, kaĩp senáprusjus võkĩtjai peřdirbò į̃ų̃ võkĩtjus, bėt látvjai iř šjandĩ́ną tebėrá gųvĩ́ iř sveikĩ́; jĩ́ gųvéna abĩ́pus Dauguvõs úpės. Senáprusjai gųvénò taŕp Tvaŋ̃kstės (Karaljaũtjaus) iř Vį̃stulõs (Vį̃slos) úpės. Látvjai peřmaino k iř g prį̃s ąngstõsjas balsés į̃ų̃ ts iř dz, žõdjų: kiřvys, genį̃s, képti, gérti vĩ́tõję jĩ́ sákò tsirvis, dzenis, tsept, dzert; tj, dj, peřdirbò į̃ų̃ š, ž; pav.: kuŕ més sákome briẽdjò, jĩ́ sákò briža; neápkęntja an iř en prį̃s saũtaras, tõdeĩ žõdjús raŋ̃ká, pęnkĩ́ peřmainò į̃ų̃ rũka, pĩtsi.

Senáprusjų kalbá búvo labaĩ senôviška; jĩ nepeĩrmainųdavo ţj, dj, kaĩp pasirôdo į̃s senáprusiskô žõdjô mediọne (=lîtuv. medžjõnė): taĩp pát ir žõdjų į̃svaizdas tebeturêjo tikraĩ senôviškas, kaĩ mátome sulûginęn senáprusiskus žõdjús: kasmu, stesmu, sú lîtúviškais kam̃, tam̃.

Kaĩp vîsos lĩ'túviskos tarmės, pátarmės ir šnéktos bė jôkjô abejõjimô gimė į̃s vînos kalbõs, taĩp lûgjai lîtúvjų, senáprusjų ir látvjų kalbá senųĩ senôvėję kĩlô į̃s vînos kalbõs, kurjaĩ vadĩname aĩtiską prôkalbę; paveĩkslui gáli bûti géras aĩstiskôsjos prôkalbės žõdys: *tâvas 'pater', į̃s kurjõ atsirádo lîtúviskas žõdys tėvas, látviskas tèvs, senáprusiskas tâvs, kurjõ kitósę pasaûlės kalbósę nerási. Aĩstiskôji prôkalbė, senáprusiskôs, látviskôs ir lîtúviskôs kalbõs môtųna, įrá vîną į̃s indô-eurôpiskųjų kalbųĩ. Indô-eurôpiska kalbųĩ giminė túri desimtį sąmarjųĩ: indėnų, persųĩ, armėnų, graikųĩ, albanųĩ, rômėnų, keltųĩ, germanųĩ, slávjų ir aĩstjų kalbõs įrá tîkrosjôs séseris. Sleĩkerjui rôdės, kád įndô-eurôpiskôji prôkalbė arbá desimtĩ's įndô-eurôpiskųjų kalbųĩ môtųna, kurjaĩ vôkîtjai, tustjõs garbės îskôdami, vadĩna indógermániską, visupirmú suskûdô jĩ dvĩ kalbĩ: vîná búvusi germanųĩ, slávjų ir aĩstjų prôkalbė arbá senámôtė, ąntrá búvusi indėnų, persųĩ, armėnų, graikųĩ, albanųĩ, rômėnų ir keltųĩ kalbõs senámôtė, paskuĩ pirmôji pagįndjusi dvĩ kalbĩ: germanųĩ prôkalbę ir slávjų sú aĩstjais; ąntrôji taĩp pát įssidalĩjusi jĩ dvĩ kalbĩ: vîná búvusi indėnų ir persųĩ kalbõs senámôtė; ąntrá — graikųĩ, rômėnų ir keltųĩ, tólesnjai ir tõs senámôtės kalbõs, įssiskaĩdjusjôs jĩ kéletą kalbųĩ: į̃s indėnų ir persųĩ senámôtės gĩmusi dvĩ kalbĩ: indiska ir persiska, į̃s graikųĩ, rômėnų ir keltųĩ senámôtės gĩmusjôs trįĩs: graĩkiska, latųniska ir keltiska; bét slávjų ir aĩstjų senámôtė kalbá tebebúvusi nepeĩrskîsta ir daúg paskjaús ir jĩ įssidalĩjusi jĩ dvĩ kalbĩ: slávišką ir aĩstišką; tódėl tĩ'-dvi kalbĩ ir ésąnti dvųnaĩti. Bét vîsą taĩ kalbųĩ įssisakakôjimą Sleĩkerys aprásė pargreĩtai ir paraŋgstĩ, kád įndô-eurôpiskôsjôs kalbõs daĩ nebúvô kaĩp reĩkjąnt įstiĩrtôs. Tódėl šįąndĩną môkslô vûrai tepripažįnsta vîną dvųnaĩ-

tišką kalbų̃ dvéjetą: indišką (arbá sanskrîtišką) ir perśišką visĩ sáko į̃s vînõs artimõsjos senámõtės kalbõs gimus; visás lîkusjõsjas astũnjas kalbás laĩkò par tikrõsjas séseris. Ir netîsá, bũk sláviška ir aĩstiška ésąnt̨jos dvų̨naĩtės séseri̧s: aĩstiška kalbá į̨rá sláviškõsjos sesũ, lį̨gjai taĩp pát, kaĩp ir kitų̃ į̨ndò-eurõpiškų̨jų̨ kalbų̃.

Minêtini Delbrück'ò, garsi̧ñgò kalbų̃ tų̨rẽjo žõd̨jai: «Reĩkja sképtiškai veizdêti į̨ĩ visũs į̨ndò-eurõpiškų̨jų̨ kalbų̃ dvilų̨pávimus, kurjũs mõkslò vų̨rai ligsjõl bą̨ndė padarų̃ti, atskų̨rus tiktaĩ vĩną azijátiškąjį kalbų̃ dvéjetą» (Einleitung zum sprachstudium pag 139).

Daugų̃bė mõkų̨tų vų̨rų į̨stų̨rė ir aprãšė lîtúviską kalbą. Reĩkja kéletą žõd̨jų pasakų̃ti apĩ Šleĩkerjò ir Kursaĩtjo lîtúviską kalbõmókslį. Garsiñgas į̨ndò-eurõpiškų̨jų̨ kalbų̃ tų̨rẽjas Aúgustas Šleĩkerys į̨sspaũzdinò sávò kalbõmókslį sjũ vardù «Littauische Grammatik von August Schleicher, Prag 1856», dvîdesimtį métų pralešdus Prîdrikys Kursaĩtys į̨šleĩdò sávą̨jį, už̃dẽjęs šį̃ ą̨ĩtrašą: «Grammatik der Littauschen Sprache von Dr. Fridrich Kurschat Halle 1876».

Tũdu kalbõmókslju platjaĩ aprãšò Prũsų salĩ's lîtúvjų kalbą, bét ir tam reĩkja jũs skaitų̃ti, kás nõri pažį̃nti mũsų krãštò tarmés. Šleĩkerjò kalbõmókslų̨jẹ rási gilésnį mõkslą, aiškésnį ir tikrésnį lîtúviskų žõd̨jų kilmės ir į̨svaizdos į̨šaĩškinimą, bét bũdamas võkîtys, Šleĩkerys negalẽjò kaĩp reĩkjant atskiĩrti ir suprãsti lį̃túviskų tarsnjų. Tšjá ganá primi̧ñti dvĩ jõ jeĩbi:

a) jĩs tiktaĩ pusjaũtinai teatskų̃rė tvirtapradės balsės nũ tvirtagáljų: átskirja dvĩbalses, prasĩdedan̨tjas nũ a, e, bét maĩšò lîkusjõsjas dvĩbalses ir visás vĩñtisas, ilgõsjas balsés: aústi ir aũsti, sveĩkas ir sveĩkį̨nti, varpą 'campanam' ir varpą 'spicam' ir kĩtos dvĩbalsės, túrin̨tjos augstjaús minavõtą̨ją są̨ñkravą̨ ir jõ rástũñsọ į̨rá atskiĩtos, bét gį̨ñti ir gį̨ñti, sũrys 'salsitas' ir sũrys 'caseus', gų̃rjai 'laudes' ir gų̃rei 'laudasti' ir kĩtos balsės vĩnaip į̨rá rãšomos jõ kalbõmókslų̨jẹ;

b) jĩs negalẽjo atrásti átskų̨rjò tarp tšjau, dž̃jau ir tšau, dž̃au,

tsju, dž̨ju ir̃ tt., tõdė̃l rãsõ: maczaũ, vedžaũ, jáuczu, mędžu, kuŕ reĩkia rasą̃ti macziaũ, vedžiaũ, jáuczių, mędzių, dėltõ kãd taĩp įstarja lìtùvjai, kurĩ̃ tũñsę̃ atsitikĩmũñsę veŕtja tį, dį jų̃ svargžd̃jús saũtaras ts, dž. Kursaĩtys, tíkras lìtùvys, gerjaũs peŕmanė lìtùviską prį̃gaidę ir̃ lìtùviską taŕsnįų bũdą; tõdė̃l jõ rãstũñsę nėrá lũsų̃ jų žõd̃jų. Bėt ir̃ Kursaĩtys baĩsjai sumaĩsė ũ su ó, ĩ sú ė ir ie̊; jõ rãstũñsę atrãsi ũras, nógas vĩ́tóję žõd̃jų ôras, nũgas ir̃ óras, nũgas; limũ̃, lĩ́pti ir̃ kitús tókjús žõd̃jús jĩs atbulaĩ rãsõ lėmũ̃, lėpti, dėdamas tôkį pát ė, kôkį raą̃dame žõd̃jũñsę dėti, sėkla; taĩp pát jĩs sumaĩsė grynósjas balsės ų, u̇ ir̃ k. sú į ir̃ ų; kuŕ reĩkja rasą̃ti: gį́sla, mįslė̃, jĩs rãsõ gỹsla, myslė̃, dėltõkãd Tilžės tarmėjė́, kurjaũ Kursaĩtys mókėjõ, sumįũsta taŕp savę̃ĩs ũ sú ó, ĩ sú ė (ir̃ ie̊), ų sú į.

Tõdė̃l vartõdami Kursaĩtjõ kalbõmókslį, mės ų̇žlaĩkòme gerús daĩktus, bét neprĩ̃imame jõ apsirikĩ̃mų ir̃ jeĩbjų, minėdami, jõg «humanum est errare».

Kalbõmókslys túri dvĩ̃ dalĩ̃: vĩ́ná apsãkõ atskiraĩ ĩmamus žõd̃jús, ą̃ntrá jų̃ sujų̃gimą jų̃ sãkinjus; pir̃mą̃ją vadĩ̃name lųtĩ̃mókslju (Formenlehre), dėltõ kãd jĩ́ apsãkõ žõd̃jų lųtį (formam) arbá įsvaizdą, ą̃ntrą̃ją saũtaiką (syntaxis), dėltõ-kãd jĩ́ padũda mókslą apiẽ̃ žõd̃jų sutaĩkinimą taŕp savę̃ĩs ir̃ sujų̃gimą jų̃ sãkinjus. Pirmõjõję dalyję́ dvĩ̃ peŕskaidi: vĩ́ná apsãkõ tarsnjús (sonos) ir̃ jų̃ jũstãtymus arbá dėsnjus, ą̃ntrá įsgulđõ žõd̃jų lą̃nkstymą; pir̃mą̃ją vadĩ̃name tarsnų̃mókslju (phonologia), ą̃ntrą̃ją žõd̃jų lą̃nkstymu (flexio) arbá apskritũju vardũ lųtĩ̃-mókslju (morphologia).

Tarsnų̃-mókslys.

Kalbá įrá sustatų̃ta į̃s sakinjų̃, sakinjaĩ į̃s žõd̃jų, žõd̃jai į̃s są̃jamų̃jį (syllabae), są̃jamós į̃s taŕsnjų.

Tarsnjú (sonus) vadĩ̃name tólésnjai nebepadalĩ̃jamą narjũtõ žmõnjų̃jį baĩsõ dalélę, kaĩp ą̃ntaĩ: a, i, s ir̃ k.

Tókjų̃jį taŕsnjų įra kalbõję́ trįĩs ską̃rjai: baĩsės (vocales), pùsbalsės (semivocales) ir̃ saũtarõs (consonantes).

Nõrįnt suprásti tũs taĩsnįų skųrjús, reĩkja žinôti kôkjós įrá kalbõs pádarųnės (padaĩgós arbá prį̃taisó) dáįs. Apskritaĩ sákant, dvĩ įrá kalbõs pádarųnės dalĩ: baĩsó stą́gós gerklės mazgį́ ir atlĩptúvas; bet atlĩptúvas sudẽtas įrá taĩp-pát į̃s dvĩ́jų daljų̃: vĩną vadĩname burnós tústumą arbá vidumĩ, ą́trą nôsjų tústumą arbá vidumĩ; ą́t gálo burnõs tustumõjį́ átskirjame kéletą vĩ́tų: 1. geĩklų arbá mįĩkstójo gômurjo vietá; 2. kĩtójo gômurjo vĩtá: a) tólimésnė nũ lũpų arbá ų́zpakalinė, b) artimésnė arbá prį̃sakinė; 3. prį̃dantys ir 4. lũpõs.

Taigĩ dabaĩ balsį́ vadĩname grą́ną baĩsą, kurįĩ padárò dvasjá, puldamá į̃s plaũtjų paĩ baĩsõ stųgų̃ taĩpą ir viĩ́pindama tás stųgás; atlĩptúvas vĩnaip aĩ kĩtaip sustatą̃tas įnvaĩrjai peĩdirba baĩsą; į̃s tõ ir rąndas įnvaĩrjós baĩsės, kaĩp ą́ntaĩ: a, e, i, u ir k.

Púsbalsėmis vadĩname tôkjus tarsnjús, kurĩ́ pìldò kaĩtais baĩsjų, kaĩtais sąntarų̃ tarnávimą, kaĩp ą́ntaĩ: l, m, n, r, j, v; prį̃s sąñtaras ir žõdžjų galį́ jõs paviĩsta jų̃ balsės, bét prį̃s balsės stovėdamõs įrá sąñtarõs, dėltõ kád reikalaũja vĩnõs sutaũptų, kĩtõs labaĩ suaĩtintų kalbõs pádarųnės daljų̃ atidárųmò. Ą́t gálo, sąntarõmĩs vadĩname traĩksmą ir snãbždesį, kurįĩ padárò kãrtais balsiñga, kaĩtais bebaĩsõ dvásjos srõvė, sprógiñdama sutaũptas kalbõs pádarųnės vĩtás arbá jás bruñzgindama, jaĩ jõs nesutaũptos, bét tiktaĩ taĩp suaĩtintos, kád taĩp jų̃ų pasidárò ą́ngstumá; taĩp géma sąñtarõs: k, t, p, g, d, b, s, z, š, ž.

Baĩsės.

Lĩtúviška kalbá túri šjás balsės: 1. vĩñlinkas arbá vĩñtisas (simplices), 2. dvĩbalses (diphthongi).

1. Vĩñlinkõsjós baĩsės įrá vĩnõs grą́nos arbá burnínės, kĩtõs nõsburninės: a) grą́nõsjos vĩnõs įrá truñpos: a, e, i, u; kĩtõs—ĩlgos: o, ė, ų, ū, b) nõsburninės: ą̃, ę̃, į̃, ų̃; ą, ę, į, ų—ĩlgos ir ą, ę, į, ų—truñpos.

2. Dvĩbalsės vĩnos įrá tĩkrõs, sudẽtos į̃s dvĩ́jų baĩsjų, kĩtõs netĩkrõs, sudẽtos įs truñpos baĩsės a, e, i, u ir į̃s púsbalsės l, m,

n, r. a) Tikrósjós dvíbalsės įrá sjós: au, ai, ei, ui, ĩ, ió, ũ. b) Netikrósjós sjós: al, el, il, ul; ąm, ęm, įm, ųm; ąn, ęn, įn, ųn; ar, er, ir, ur, bėt púsbalsės l, m, n, r, gálint ir suplókstinti arbá mįnkstaĩ įstarti, príšminavótųjų sesjólękos netikrųjų dvíbalsių prisídeda daĩ sesjólęka suplókstintųjų aį, eį, iį, uį; ąn, ęn, įn, ųn; ąm, ęm, įm, ųm; ar, er, ir, ur.

Apiẽ balsių įstarímą.

Lítúvių kalbá įssiskaĩdė jiẽ tarmės ir pátarmes, labjaũsjai dėltõ, kád tás patjás balsės víni lítúvjai į́starja víniaip, kití kitaip. Tõdėl ir reĩkja žinõti didjũnsjus įstarímo átskyrjus.

1. Į́s víniinkųjų grynųjų balsių a visí víniaip į́starja kaĩp latųniską a: saká, daržas ir k., atskýrus augstaitjús apliúk Anúkstjus, kurĩ a žõdjų vidurỹjẽ į́starja kaip vidurínę balsę taĩp ã ir õ, jaĩ a túri ąnt savęĩs prýgaidę (accentum) ir partát pavíšta jiẽ vidurínjo ilgúmo balsę, kaĩp ąntaĩ: ãvį, ãkį, ãrklį, kuĩ kitĩ sákó ávį, ákį, aĩrklį.

Trumpõsjós balsės e víšt́ję daugýbė lítúvių vartõja tõkį a, kurs nórint ir įrá grýnas a, víno prasídeda nũ narjávimo, reikalíngo balsei i įstarti, ir dėl tõ suplókstina ésantjąjį pírm savęĩs sąntarą, kaĩp ąntaĩ: ķaturĩ (keturĩ), kapũ (kepũ), gãras (gõras) ir k. Saulėtekinjų žemaĩtjų tarmėjẽ įrá sĩs įstátymas: e pavíšta jiẽ a, põ g, k, j, jaĩ pirmá tólesnjóji sąįjamá netúri ąugstõs balsės: i, e, ė, ĩ, ir púsbalses j; tõdėl jĩ sákó: ķarpũ, ķarpam, bėt kerpĩ, ganũ, gánam, bėt genĩ; jáknos, bėt jeknĩkės.

Trumpósjós ĩ ir u pás augstaĩtjų įrá ųúgstos, pás žemaĩtjų átvirós, mažiaũg jiẽ ė ir õ pánasjós, kaĩp ąntaĩ: kitĩ, visĩ, dũ, sũkti.

2. Ilgósjós balsės ų ir u visósę tarmėsę ųžlaĩkó tõkį pát balsą kaĩp latųniskós balsės ī ir ū, pav: rūtas, sūkys, sūrys, pūras.

Balsę ó daugýbė augstaĩtjų į́starja kaĩp grýną ilgą ō, saulėtekinjai víni įstarja kaĩp ã, kitĩ kaĩp vidurínę balsę taĩp a ir ó,

taĩ įrá kaĩp ã; viśĩ žemaĩčjai jíi tõs baĩsės vĩ́tą dėda dvĩ́balsę uo atskíras Klaĩpėdiskjus, kurĩ́ jaĩ́ į́starja kaĩp ã, tódėl žõdjai sù balsę́ õ, kaĩp ąntaĩ: brõlys, sjaĩp maĩ́nos pár tarmės: brâlųs, brâlųs, brõlis, brnõlis.

Baĩsę õ žemaĩčjai į́starja kaĩp dvĩ́balsę iė, daugíbė augstaĩčjų kaĩp gríną ą́ugstą ẽ, príįs kurjíi l suplõkstina; bėt aplįńk Kaúną ir tõljaús jíi rįtus õ įrá ertésnys, tódėl ir l príįs jįíi nebeplõkstinas; ąnt gálõ, kurjṹsę́-nekurjṹsę́ žõdjṹsę aplįńk Kúpiskį õ pavíšta jíi átvirą ã; pav: pelė́, žem. pelié, augst. salėlųd. pelé, salėtek. pelé; Kupisk. palá.

3. Dvĩ́balsjų įstarímas daĩ́ jujaús įùvairûja. Įs tikrųíjų tiktaĩ au, ui, ir ie máznei viśĩ vĩ́naip į́starja, nés ųžlaĩkò abĩ́dvi dalĩ́, į́s katrųíi dvĩ́balsė įrá sudėta; pávųzdjai: laúkas, guĩ́ti, žem. kaũšys 'culex', skuĩ́sti 'sjũsti', sviẽtas, griẽkas. Bėt ir į́s tųíi dvĩ́balsjų augstaĩčjai apĩ́ Ragaĩnę (Prũsų pùsėjė) aũ peĩ́dirba jíi â, sakíjdami: âst (aũsti), âgt (aũgti) ir tt.

Dvĩ́balses ai ir ei žemaĩčjai visųtąnkjaũsjai peĩ́dirba jíi ĩ́lgas balsés a ir ẽ, tũtaĩpu kád bė mázò kõ viśĩ augstaĩčjai aĩ́skjai į́starja abĩ́dvi tųíi dvĩ́balsjų dalĩ́; kaĩp ąntaĩ žõdjús: vaĩ́kas, vaikaĩ́, laĩ́stųti, peĩ́lis, sveĩ́kas ir k.

Jaú žĩnóme, jõg dvĩ́balses ĩ ir ũ, augstaĩčjai viśĩ bė mázò-kõ vĩ́naip į́starja, kaĩp iė ir uo, pĩ́túvakarĩčjai žemaĩčjai kaĩp ę̃, ǫ̃, sjaurėvakarĩčjai kaĩp ęi, ǫu, pĩ́túrųtĩčjai kaĩp ų ir uı; tódėl tõkjus žõdjús kaĩp ąntaĩ: pĩ́mũ, dĩ́ná, dṹna, vĩ́ní į́starja: piėmuó diėná, duóna, kitĩ́ pęmę, dęna, dǫna, kitĩ́ pęimǫ́, dęiná, dǫũna, daĩ́ kitĩ́ pųmú, dųná ir tt.

Įs netikrųíjų dvĩ́balsjų, atskíras ąm, ąn, ęm, ęn, kurjás vakarĩ́čjai augstaĩčjai į́starja kaĩp am, an, em, en, rųtĩ́čjai peĩ́dirba jíi um, un, im, in, žemaĩčjai jíi ǫm, ǫn, ęm, ęn, visás kitás bė mázò-kõ vĩ́naip į́starja viśĩ lĩtúvjai.

4. Nõsburnínės ą́, ę́, į́, ų́, tiktaĩ saulėlųdinjai augstaĩčjai, gųvénąntĩji netõl žemaĩčjų krástò, ir saulėtekinjai žemaĩčjai į́starja kaĩp tikrás nõsburnines balsés: ą́, ę́, į́, ų́; kitĩ́ jíi jųíi vĩ́tą dėda burninés balsés; taĩp augst. apĩ́

Kaũną įˊstarja jás kaĩp grųnás ilgas balsés: ā, ē, ų, ū; rųtĩetjai kaĩp ū, ų; saulêlųdinjai žemaĩtjai ą̃, ę̃, įˊstarja kaĩp o̧u, ȩi; į̃, ų̃, kaĩp ų, ū. Tòdėl̃ tôkjus žõdjús, kaĩp ą̃ntaĩ: kąũsti, apkę̃ĩsti, gįũsla, apskųũsti vĩnĩ įˊstarja, kaũsti, apkeĩsti, giũsla, apskuũsti, kitĩ kâsti, apkẽsti, gųsla, apskũsti, daĩ kitĩ koũsti, apkę̃ĩsti, gųsla, apskũsti. Reĩkja minė̃ti, jõg žõdjų galę̃ ir tósę̃ tarmėsę̃, kurjõs ųžlaĩkò nôsburnines balsés, jaĩ žõdjò galũnė įrá bė prų̃gaidės, tád nôsburninės paviĩsta įĩ grųnás balsés, kaĩp ą̃ntaĩ: trįĩs 'tres' (nom. plur.), bė́t ávįs (nom. plur. oves): vĩnĩ įˊstarja ávųs, kitĩ ávis, bė́t niẽkas nebesákò *áviņs, kaĩp tebesákė ir teberãšė, šešjôlęktamjam ą̃mžjui baĩgją̃ntis, kunig. kan. M. Daũgšas.

Balsjų laĩkilgys
(quantitas).

Peĩkratinėjant balšjų būdą ir esų̃bę, reĩkja įnsiveizdė̃ti į̃ jų̃ĩ laĩkilgį, prų̃gaidę ir vartõjimą padarų̃tūnsę žõdjūnsę.

Laĩkilgju vadĩname kaĩtais ilgésnį, kaĩtais trumpésnį laĩkò trũkį, reikalįngą balšei įstaĩti.

Trejôpas įrá balšjų laĩkilgys: 1. trumpas, 2. ilgas, 3. vidutĩnys; tòdėl̃ ir balsės vĩnòs įrá trumpós, kĩtòs ilgos, trétjos vidutĩnės.

1. Trumpómĩs balsėmis vadĩname tôkjas, kurjõms įstaĩti reĩkja visų̃trumpjaũsjò trũkjò, aiskjaũs sákant, kurjás įˊstarjame vĩnamę̃ akĩˊs miĩksnuję̃; tôkjos įrá ă, ĕ, ĭ, ŭ žõdjų galę̃, kaĩp ą̃ntaĩ: tá, aná, šé, tšjá, šĩ, patĩ, dú, nesú; žõdjų vidurųję̃ tõs pãtjos balsės įrá trumpós, jaĩ įˊstarjame jás bė prų̃gaidės, kaĩp ą̃ntaĩ tokjūnsę̃ žõdjūnsę̃: platĩ, mažá, kelĩ, vìstá, kitá, turė̃ti, dubùs; bė́t kártais ir sù prų̃gaidę įˊstarjant įrá jós trumpós, taĩp daugùbe augst. sákò senãsis, mažãsis, platũsis ir k.

2. Ilgómĩs balsėmis vadĩname tôkjas, kurjõms įstaĩti reĩkja dú kartù ilgésnjò trũkjò, nekaĩp įˊstarjant trumpõsjas balsés; taĩp įˊstarjant au žõdjų aũsti 'lucescere' arbá aũsti 'frigescere' reĩkja tĩk pát laĩko, kĩk dvĩm trumpõm balsėm ă ir u; įˊstarjant ų žõdjò gų̃rei 'laudasti' arbá u žõdjò sũrys, reĩkja sugáĩsti, kaĩp įˊstarjant

dù trųmpú ĭ arbá ŭ. Ilgós balsės įrá: a) vĩsos dvĩbalsės: tĩkrósjos ir netĩkrósjos (ai, ei, ui, ĭ ir tt. al, ęm, įn, ur, ir k.), b) vĩnlįnkos: ó, ė, ų, ų ir k., c) nôsburninės ą̃, ę̃, į̃, ų̃: ą̃sá, apkę̃ĩsti, mį̃slė, rũ̧sė, tã̧, šį̃, tų̃, mã̧ų̃; galĩnjai atvirõs sąnjamõs nôsburninjai tarsnjai ą, ę, į, ų, vĩnų̃ įstarjamĩ kaĩp ilgĩ ā (ų), ē (ų), ų, ų, kitų̃ kaĩp trųmpĩ ă (u), ĕ (i), i, u: sáką, sákę, ákį, séskų (accus.).

3. Vidutĩnėmis balsėmis vadĩname tôkjas, kurjõms įstarti laĩkò daugjaús reĩkja pusą̃trò kaĩtò, nekaĩp į́starją̃nt trųmpą balsę: taĩp maždaúg į́starja visĩ lĩtúvjai a ir e žõdjų̃sę kásame, nésame, taĩp pãt ir trųmpósjos i ir u, turėdamõs prį̃gaidę įrá paĩ nágò jũdųmę ilgésnės ų́ž trųmpás i ir u, į́starjamas bė prį̃gaidės, kaĩp ą̃ntaĩ: vĩsas, púsė. Bėt daúg įrá vidurinjų̃jų balsių pó tarmės: taĩp saulėlydinjai žemaĩtjai (aplį̃nk Darbėnus) visás trųmpõsjas balsės sù prį̃gaidę prátęnsja, jaĩ prį̃gaidė ą̃nt jų̃ĩ búvò nų̃ senų̃ĩ senõvės ir taĩp átskirja tás balsės nų̃ kitų̃ĩ, kurjós nesenjaĩ įnį̃gĩjò prį̃gaidę, kaĩp ą̃ntaĩ: vĩstą 'gallinam' į́starja sù vidutinę́ balsę́ i, bėt vĩsta 'gallina' sù trųmpą́ i. Saulėtekinjai augstaĩtjai (aplį̃nk Anų̃ksčjus) perdirbò visás ilgõsjas įĩ̃ vidutĩnjò ilgúmò balsės, jaĩ jõs stõvi prĩ́š prį̃gaidę arbá žõdjų galę́; taĩp žõdjai: vėžų̃s, akmų̃ túri tę́n vidutinės balsės ų, ů, nórs kĩtõs tarmės tôkjas balsės įstarja taĩp ilgaĩ, kaĩp ir žõdjų vidurų̃ję́.

Balsjų prį̃gaidė
(accentus).

Prį̃gaidę vadĩname augstésnį ir stiprésnį vĩnõs balsės įstarĩmą ų́ž kitás tõ patĩ́s žõdjó, kaĩp ą̃ntaĩ: pirmásys a žõdų̃ję «mãzas» įrá augstésnys ir stiprésnys ų́ž ą̃trąų̃jį a. — Nõrį̃nt suprásti balsó aúgstį ir stiprúmą arbá tvirtúmą, reĩkja įnsiklausų̃ti į̃ĩ įnvairjús balsús, kurjų̃s gáli įsdũti vĩná grĩ́žų̃nės stų̃gá; jų̃jaús jų̃ĩ įnte̊mpę̊, gaũname augstésnį balsą; vĩnaip įĩ̃tęmptą smarkjaús ir stiprjaús bruų̃zgįndami, gaũname stiprésnį ir tõljaús girdimą balsą; augstésnys balsas géma, stų̃gai dáran̊t dũtójo laĩkò

valąndòję daugjaũs drebẽjimų. Taĩp pát ir̃ balsò stųgás gerklės mazgę̃ gálime, kaĩp munùs reĩkja, įtèmpti ir̃ atleĩsti, smarkjaũs sujùdinti ir̃ lengvjaũs; pagal̃ tõ ir̃ mùsų žõdjų balsės vìnos įrá augstésnės ir̃ stiprésnės, kĩtos žemésnės ir̃ silpnésnės.

Apĩ trumpõsjas balsės nésant kõ sakýti, reĩkja geraĩ permanýti ilgúųjų prį̃gaidę. Visų̃ ilgúųjų balsjų ir̃ vìntisųnjų ir̃ dvĩbalsjų bé jõkjo átskyrjo, prį̃gaidė įrá dvejõpa: kaĩtais tvirtaprãdė, kaĩtais tvirtagálė. Jaĩ balsò aũgstys ir̃ stiprúmas krįnta ąnt pirmõsjos ilgõs balsės dalĩs, taĩp jõg ąntrõji dalìs įrá įstarjamá daũg žemesnjų ir̃ silpnesnjų balsų, tád prį̃gaidę vadĩname tvirtapradę̃, bèt jaĩ į̃starjame žemesnjų ir̃ silpnesnjų balsų pirmąnją ilgõs balsės dálį, õ balsò aũgstį ir̃ stiprúmą dédame ąnt ąntrõsjos dalĩs, tád prį̃gaidę vadĩname tvirtagalę̃. Taĩp dvejõpai gálime įstaĩti au žõdyję austi: a) sù prį̃gaidę tvirtapradę̃: aũsti 'frigescere', smarkjaũs įstardamĩ a nekaĩp u- ir̃ b) sù tvirtagalę̃: aũsti 'lucescere', stiprjaũs įstardamĩ u nekaĩp a.

Prį̃gaidės žẽnklai.

Més vartõjame dù prį̃gaidės žẽnklu: a) rĩstĩnį (^) ir̃ b) smailĩnį, jìs désinąnją pùsę palįñkusį (').

Rĩstĩnys arbà stógalýtys žẽnklas rõdo tvirtaprãdę prį̃gaidę: sùdyti 'sale conspergere', desinásys smailĩnys — tvirtagálę ąnt ilgúųjų balsjų ir̃ dvĩbalsjų: sùdyti 'iudicare', kaũkas; ąnt trumpúųjų balsjų padẽtas desinásys smailĩnys žẽnklas tereĩskja prį̃gaidės vỹtą: akĩs, pùsė, nesù. Ańt dvĩbalsjų, pagal̃ graikų̃ pãprõtjo, dédame prį̃gaidę ąnt antrõsjos dalĩs: aũsti, meĩkti (akĩs), aũsti, meĩkti (linùs), kaĩtas, viĩkti. Taĩp gálime ir̃ rasýdami atskirti žõdjùs, kurjų̃s átskirja gyvá kalbá; pávyzdjai: pùsime 'tumescemus', pùsime 'putrescemus', pùsime 'flabimus'.

Prį̃gaidės dẽsnjai.

1. Vìsos ilgõsjos tõ patĩs žõdjo balsės, stovėdamõs prĩš prį̃gaidę įrá tvirtagálės, kaĩp ąntaĩ ė, au žõdjų̃nsę tėvaĩ, lauzaĩ,

nõrs turêdamõs prîĮgaidę tõs pãtjõs balsės įrá tvirtaprádės: têvas, laũzas; žõdį aũklė 'infantis custos puella' átskirjame nũ žõdjo aũklė 'tibiale', bèt, prîĮgaidei peĩsikėlus ąnt kitõs saũjamõs, žõdjo auklėlė 'parva infantis custos' nebegálime atskirti nũ tõkjo pát žõdjo aũklėlė 'parvum tibiale', dėltõ kád príĮs prîĮgaidę vĩsõs balsės lĮgjai įrá tvirtagálės.

2. Vĩsõs balsės, stóvėdamõs põ prîĮgaidės, virsta įĩ tvirtapradės, kaĩp ąntaĩ: tvirtagálė dvĩbalsė žõdjũnsę vaĩkys (= beĩnas), laũkas, įrá tvirtaprádė,—atitraũkus įũkalnjaũs juĮĩ prîĮgaidę sudėtinjũnsę žõdjũnsę pús-vaikys, vasarõ-laukys; taĩp pát žõdjo vĩs-kas gimtĩnys lįũksnys tũri tvirtagálę: kõ, jaĩ įštarjame kaĩp dú žõdjú: vĩsõ kõ (sulĮg. latĮn. alterius utrius), bèt—tvirtaprádę: kõ, įštarjąnt kaĩp vĩną žõdį: vĩskó (sulĮg. latĮn. alterutrius), dėltõ kád tõ žõdėljo balsė ò jaũ stõvi põ prîĮgaidės.

3. Jaĩ prîĮgaidė įs tikrõs sávõ vĩtõs peĩsikelja tõljaũs ąnt žõdjo gálo lįũkaų, tád jĩ, pakljúvusi ąnt ilgõs balsės, įrá visadõs tvirtaprádė, kaĩp ąntaĩ: dĩdė, saũlė, sukĩbęn įĩ vĩną (žõdį) sù kitaĩs, gaũna peĩkeltą ąnt žõdjo gálo lįũkaų tvirtaprádę prîĮgaidę: didė-ji, saulė-kaitys, saulė-grąžza, saulė-lųdys.

4. Jaĩ prîĮgaidė įs tikrõs sávõ vĩtõs peĩsikelja ąnt žõdjo pradjõs lįũkaų, tád jĩ, gávusi vĩtą ąnt ilgõs balsės, visadõs įrá tvirtagálė, kaĩp ąntaĩ žõdjai: mergõmĩs, šakõmĩs ir k. labaĩ taũkjai pavĩrsta įũ mergõms, šakõms, kurjũs netaĩp įštarjame, kaĩp dũtinį tųũ patjųũ žõdjų lįũksnį: mergõms, šakõms.

Saulėlųdinjai žemaĩtjai neápkęntja prîĮgaidės žõdjų galę́: aplįũk Darbėnus ir kĩtur nėrá tokjųũ žõdjų, kaĩp ąntaĩ: žmõná, galvá, kurjũs jĩ įštarja, atitraũkdami prîĮgaidę ąnt pradjõs lįũkaų ir peĩrdirbdami jaų įĩ tvirtagálę: žmõna, gaĩva, bèt apskųũstinį lįũksnį įštarja ir jĩ sù senõviską tvirtapradę́: žmõną, gaĩvą.

Visųũ lĩtúvjų kalbõję́ nemáž įrá tõkjųĩ žõdjų, kurjųũ prîĮgaidė atsitraũkja nũ gálo ąnt pradjõs lįũkaų, kaĩp ąntaĩ: aũgštys senõviskai *augštąs (sulĮg. augstųũ), jũdũti senõviskai *jũdũti (sulĮg. žaljũti) ir k.; pagaĩ tõ ketvirtõjo dėsnjo vĩsur tšjá įrá

tvirtagálė prį̃gaidė, nóris žõdjai, į̃s kurjų̃ jį́ gĩmė, túri tvirtaprádę: jûdas ir k.

5. Jaĩ tvirtaprádės balsės nesenjaĩ pakljúvo į̃ų žõdjo gála, tád jõs ų̃zlaĩko sávo prį̃gaidę, kaĩp ą̃ntaĩ žemaĩtiskū̃nsę žõdjū̃nsę: jô, vagô, važjû, velė̃, šĩnaû, vį́toję pilnų̃ žõdjų: jõja, vagõja, važjûja, velė̃ja, šĩnaûja ir k. Bė̃t jaĩ tvirtaprádė balsė jaú nų̃ senų̃ senóvės įrá žõdjo galę́, tád jį́ pavir̃sta į̃ų tvirtagálę. Tõdė̃l augstaĩtjų tretjõji būsjąntjõjo laĩko persõna túri tvirtagálę prį̃gaidę: rašį̃s, važjū̃s, dės, dū̃s, jõs ir k., nórs kítos tõ patĩ̃s laĩko persõnos túri tvirtaprádę: rasį̃sju, važjū̃sju, dėsju, dū̃sju, jõsju; įnsistebė̃tinas daĩktas, jõg pirmū̃jai veiksmázõdjai (verba primitiva) sú balsėmis ų ir u tóję́ patjóję́ vį́toję sutrumpina sávo balsę, kaĩp ą̃ntaĩ: gū̃ti, lū̃ti, bū̃ti, pū̃ti ir k.; tretjõji būsjąntjõjo laĩko persõna įrá šjõkja: gĩs, lĩs, būs, pūs (aplį̃nk Vistū̃tį anápus Némuno úpės, mū̃sų krastę́: aplį̃nk Veljū̃ną ir k).

Taĩ dėsnį kĩtą karta ų̃zlaikū̃davo visĩ lĩtúvjai nés: a) į̃s senóviskų žõdjų *jū̃s, *sū̃s, *gaidū̃s, *vėžū̃s, vĩsur atsirádo jĩs, šĩs, gaidū̃s, vėžū̃s, kaĩp į̃s gū̃s, rasū̃s—gĩs, rašį̃s; b) į̃s žõdjo taĩpas padarū̃tas prį̃sdėlys taĩp teĩp vĩsur túri tvirtagálę prį̃gaidę, taĩp pát ir pirmì į̃s žõdjo pirmas; c) visĩ prį̃sdėljai sudė̃tinjū̃nsę žõdjū̃nsę pás visų̃ lĩtúvjų tą̃nkjaûsjai ų̃zlaĩko sávo senóviską tvirtaprádę prį̃gaidę, bė̃t atskiraĩ vartójami įrá tvirtagáljai: ą̃nt-akjai, bė̃t ą̃nt kaĩnò; nû-ma (=nû-ima), bė̃t nų̃ stõgo; prį̃-ąngė, bė̃t prį́ ą̃gos. Tū́s ir kitús atsitikimús įsaĩskina tás mū̃sų pę̃nktásys dėsnys, kurs reikalaûja, kád tvirtaprádės balsės žõdjų galę́ vir̃stų į̃ų tvirtagalės: taĩpas, nûma, nû-g, ir k. ų̃zlaĩko sávo senóviską prį̃gaidę, dėltõ kád jų̃ų balsės stóvi žõdjų vidurję́, bė̃t taĩp, nų̃ ir k. túri tvirtagálę prį̃gaidę, tõdė̃l kád jų̃ų balsės jaú senjaĩ atsirádo žõdjų galę́.

Bė̃t žmónė̃ms nepakabú, kád tás páts žõdys vį̃noję́ vį́toję vinaip įsveĩzdi, kitóję́ kĩtaip; tõdė̃l, jaĩ taĩsnjų dėsnjai nelį̃gjai permainò taĩ̃ pátį žõdį, žmónės vė̃l įslį̃gina: dėsnys reikalaûja, kád šjaĩp lą̃nkstį̃tumime žõdjús: gū̃sju, gū̃si, gĩs; rašį̃sju, rašį̃si, rasį̃s, bė̃t žemaĩtjų taĩmės vĩsur įslį̃ginò taĩ̃ į̃ųstátųmo pádarą

ir sãkò: gų̃s, rašų̃s ir k., pritaĩkinęn tũs žõdjús prį̃ kitų̃ tõ patĩ's bũsjąntjójo laĩko asmenų̃; dẽsnys reikalaũja, kád sakų̃tumime: rašaũ, rašaĩ, dẽltõ kád au ir ai tšjá įrá žõdjų galę́, bét rašaũ-s(i), rašaĩ-s(i), dẽltõ kád tšjá dvĩbalsės įrá žõdjò vidurų̃ję́, arbá pakljúvò įĩ gálą tiktaĩ nesenjaĩ, atmétus įũvardõvĩtės si galũ̃nę (sulų̃g: at-si-geĩti ir k.); bét nepakabũ, kád tás páts žõdys kaĩtais įrá rašaũ, kaĩtais rašaũsi, tõdẽl lĩtúvjai ir įslų̃ginò sanjų̃ngójimą, pritaĩkinęn tõkjus žõdjús, kaĩp rašaũs, prį̃ tòkjų̃, kaĩp rašaũ, ir įų̃gávò: rašaũs. Žemaĩtjai ąũtraip: prį̃ rašaũs pritaĩkinò rašaũ ir įų̃gĩjò rašaũ. Tũ žõdjų draúginimò keljú suskų̃dò lĩtúvjų taĩmės: Žemaĩtjai sákò: rašaũ, rašaũs, rašaĩ, rašaĩs; augstaĩtjai ąũtraip sákò: rašaũ, rašaũs, rašaĩ, rašaĩs.

Balsjų laipsnjávimas
(gradatio).

Žõdjų kilmẽmókslys įsrõdò, jõg įš vĩnõs šaknĩ's géma labaĩ daũg žõdjų. Bét nevisĩ tõs patjõs giminės žõdjai teų̃zlaĩkò šaknĩ's balsę̃: kũtąnkjaũsjai tų̃ĩ giminaĩtjų balsės įũvairjũja, kaĩp ąntaĩ: į̃š šaknĩ's neš (graik. ἐ-νεκ-, slav.: nes-) géma nešũ, nés-dinu, nešjõ-ju, lauk-nešá, pét-neš-ės, nẽšjai, náš-tjai, nẽš-tjá (sulų̃g. forda 'gravida' sú fero), nẽšinũs, našús, panašús įų̃ kąų̃ 'similis alicui', naštá, pránašas (pranẽšti kaũ kąų̃ 'aliquem de aliqua re certiorem facere'), sąũnašòs, panų̃sẽti; į̃š šaknĩ's švĩt (indisk. ç̣vēt-, slav. svit-): jĩsšvĩ'tė, švĩtjú (*švĩt-ju), švĩsá (*švĩt-sa, kaĩp į̃š šaknĩ's tem-, tę̃mti, tąmsá), švĩsús (*švĩtsús kaĩp į̃š šaknĩ's bij-, bijõti, baisús), švį̨ũta, pra-švĩto, šveitjú (*šveitjú), švaistaũ (*švaitstau); į̃š šaknĩ's lauž- (indisk: rug-): laũžju, laũždinu, laũžau, laũžų̃dinu, lũ̃stu (= *lũ̃žstu), palũ̃žò, lužtĩ's (= laũžas).

Kaĩp tõsę́ žõdjų šakny̧sę́ balsės kitá kĩtą pákeitja: neš-, nẽš-, naš-, nų̃š-, švĩt-, švit-, šveit-, švait-, lauž-, luž-, taĩp ir kitų̃ šakny̧jų̃ balsės neų̃zlaĩkò sávò įšvaizdòs, bét vĩnũ̃nsę́ žõdjũ̃nsę įrá vĩnòs, kitũ̃nsę́ kĩtòs. Tą̃ĩ balsjų peĩsimainų̃mą žõdjų kilmėję́

vadĩname laipsnjávimu, pasidárẹ̃n veiksmázõdį laipsnjũti įsdaiktavardjõ laĩpsnys (gradus), kaĩp túrime įs zõdjų: sĩksnys, žįngsnys padarũtus veiksmázõdjus sĩksnjũti, žįngsnjũti.

Geraĩ įsiveizdẽjẹn įĩ įsvestus įs vĩnõs ir tõs patjõs saknĩs zõdjús, atrąndame balsjų laipsnjávimõ įnstátumus:

1. Jaĩ kóksaĩ zõdys túri balsę a sávo saknyjẹ́, kitĩ jõ giminaĩtjai gáli turẽti e, ė, i, ų, ó, u, ų, ũ, bét neturės neĩ ĩ neĩ au.

2. Jaĩ petveizdẽjẹn kókją nõris zõdjų gĩminę atrąndame beñt vĩną sú dvĩbalsę ĩ, tád kitĩ giminaĩtjai turės i, ų, ei, ai, ui, bét neturės balsjų a, ė, ó, e, ũ, u, ų, au;

3. Jaĩ kõks zõdys sávo saknyjẹ́ túri dvĩbalsę au, tád jó giminaĩtjai tegáli turẽti u, ų, ũ.

Tõdėl zõdjų kilmėjẹ́ balsės maĩnós neaklaĩ, bét pagal įnstátumų apĩ balsjų ailás.

Trįjũs įrá giminaĩtjų balsjų aĩlõs: á-ailė, ĩ-ailė, ir aũ-ailė.

1. á-ailės balsės: i, ų, e, ó, a, ọ, ũ, u, ų.

2. ĩ-ailės balsės: i, ų, ĩ; ei, ai, ui.

3. aũ-ailės balsės: u, ų, au, ũ.

Á-ailės pávyzdys: rįũstu, nu-rĩm-ó, rįmau, rem-jù, rẽm-jaũ, ram-ús, ram-inú, rąmdaú, rąn̂-tys, rąmstaú, ram-ęntas, rõmùs 'mitis, placidus', rõm-ų-ti, rųn̂-tas 'gravitate morum conspicuus', rũm-ai 'palatium' (dėl prasmės sulỹginк rus. pokój sú po-čĩ-ti is *po-ki-ti).

ĩ-ailės pavelkslai: lĩkti, lųk-ų-ti, lĩk-ú (žem. lĩk-tú), lĩ'kas, laik-ũ-ti; ap-kįntú, ap-ki-taú, kĩtas, keitjú, kaitaljõju; aprũstu (=*ap-rųs-stu), ap-rũsó, raĩsas, ruĩsys; pĩšjú, pĩšõs, pĩ'sinas (kĩtur sákó puĩsinas), paišaú (kĩtur sáko puisaú); žem. skuĩsti 'furere' =latv. skaist.

Aú-ailės pávyzdjai: dų-ń-b-a, dúbó, įs-dubá (Kaunĩskįų dùbà), daubá, dùbė; įstúkęs, taukaĩ; kraũti, kruvá, krauná, pa-kraú-tė, krũ-snis, krutĩs, krutĩnė; graũzju, gruzinẽju, gruztĩs.

Prũrasas. 1. Nedaũg tėrá tókjųn̂ saknjųn̂, kurjõs taĩp apstjaĩ laipsnjũtų sávo balsę, kaĩp saknĩs rem-: rem-jú, ramùs

ir k. Bėt kūtąnkjaũsjai įs visõs ailõs tegálime atrásti dù—trỹs sąñarjus. Tõdėl naudįñgas daĩktas labjaũsjai á-ailę įsskaĩdųti įñ keturjas páailės pagal pirmĩnjų veiksmázõdjų balsjų:

1. e pá-ailė: nèsti, nastá; vèsti, vadjôti, vadõvas; berti, bìrti, barstųti ir k.

2. ė pá-ailė: slėgti, slôg-os 'gravedo', slûg-as slûgû-ti; ėdu, ûdas; sėd-ju, sõstas (= *sód-tas), sódá, sõdjus 'kaĩma', pa-sõs-tė, sód-inú (zem. svadinú), sû-las (= *sûdlas), sûdjós (kĩtur sákò sûdės, dal kĩtur sûdįs); klė-tis (Anųkst. klėtĩs), klôti, klójĩmas, klû-nas.

3. ò pá-ailė: kõpti (médų), kápt! kûpa; drõžti, drūžė; stõti, stôtis, stūmũ; bõgstas, bážmas, bûžė, bužulas; skrõdju, skrûstaĩ (= *skrûd-tai); kõseti, kósulįs, kûsas.

4. ũ pá-ailė: jûsti, jûsta; dũti; pùlti, pûljau; gũlys (zem. kũnys), gulėti (graik. γωλεός); ũdju, ũstinėju, ũslės (= *ũdslės sulýg. mįslė), ũstau (= ũdstau).

Pr̃pr̃asas. 2. Apĩ pe'eigą įs vĩnės balsjų ailõs įñ kĩtą. Sulýginęñ žõdį: pa-vųz-ė-ti sù taĩp pàt padarýtu pa-lųd-ė-ti ų'ž kartą negálime žinõti, įs kókjos ailõs įrá vųž- ir lųd-, tiktaĩ artimìji pirmójo žõdjo giminaĩtjai: vezù, važjõju, važjũju, ąñtrójo: leidju, laĩdau, aĩskjai munìs parõdo, jõg vųž- žõdjo pavyzėti įrá įs á-ailės, tũtaĩpu kàd panašĩ įñ vųz-saknĩs lųd-žõdję palųdėti įrá įs ĩ-ailes įmtá. Bėt pagal žmógaũs prõtò dėsnjų, dvĩ ailĩ sumìĩšta, jaĩ vĩnójė atsiraũda kéletas tõkjų pàt sąñarjuñ, kaĩp ir ąñtrójė; pávųzdjui įñkime žõdjų tėvas ir sunùs laũkstųmą: pirmójo daugĩskaitlys įrá sjõks: tėvaĩ, tėvų̃ñ, tėvaũs, tėvus, tėvaĩs, tėvū̃ñsę; ąñtrojo bė mázò kõ tòksaĩ pàt: sūnųs, sunų̃ñ, sunuũs, sūnus, sunumĩs, sunū̃nsę; tėvų̃ñ, tėvus, tėvū̃nsę taĩp-pàt įsveĩzdi, kaĩp ir sunų̃ñ, sūnus, sunū̃nsę, todėl daugìbė lìtúviskų tarmjų̃ñ ir lìksnjū̃nsjus ąntrõsjos ailõs lųksnjús perdirbò pagal pirmõsjos atsákąnt̃jųjų lųksnjų paveikslò: tėvaĩ, tėvaũs, tėvaĩs, todėl ir sunaĩ, sunaũs, sunaĩs. Tõkį ailų̃ sumisĩmą vadĩname žõdjų draũginimu (associatio formarum grammaticarum). Taĩgi dabaĩ nesųnkù suprásti, jõg ésąnt

daũg tókjų̃ų̃ žõdjų, kaĩp ąntaĩ: pavyzėti, pãkylėti, palydėti, kurĩ turėdami tókją pãt įsvaizdą priklaũsó prĩ̃ jùvairjų̃ų̃ laipsnjávimó ailų̃ų̃, zmõnės draũginimó keljú gãli pervesti žõdjų saknĩs į̃s vìnós ailõs jų̃ kĩtą. Taĩp sulýginçũ taĩp savęĩs giminaitjų̃ žõdjús: bredú, bridaú, brį́dys (žem. brydė), dvibrĩdė, purvà̃ bridys, brastá (= žem. brastvá, *bradtvá), atrąndame bęndrą jų̃ų̃ sáknį bred ĩ̃s á-ailės; bèt žõdjams bridaú, brį́dys atsákó į̃s ĩ̃-ailės: likaú, lį́kys, kurjų̃ų̃ giminaĩtys įrá laikaú; tódeĩ draũginimó keljú ir gĩmė žõdys braidaú, nė-máž nepritį̃kąs prĩ̃ žõdjų bredú, brastá. Tõ naujaĩ padarų̃tó žõdjó nėrá kitósę̃ kalbósę̃ ir látvjai, artimỹji lĩtúvjų bróljai, sáko: bradãt, nė *braidãt. — Netiktaĩ žõdjų draũginimas, bèt daũ ir prų̃gaidó kaĩtais perdąngina žõdjó sáknį ĩ̃s vìnós balsjų ailós jų̃ kĩtą. Taĩp žemaĩtjų tarmėję̃ stabų̃-kaulys, kastĩnys svĩstas, lap-i-nų̃ prakálas 'Amboss' ir k. įrá sustrúginti žõdjai įs senóviskų: *staibų̃-kaulys, *kaistĩnys, laipinų̃ *praikálas (slg. preikálas); taĩp pãt ir kaũniskjai sákó ãmė, kuĩ kitĩ sákó: ai-mė (aplįnk Prĩ̃nus anápus Némunó ùpės) arbá ei-mė (aplįnk Tilžę). Minetinas dvĩbalsės ų̃ (pás lĩtúvjų augstaĩtjų) ir ó (pás žemaĩtjų) sutrųnpinimas jų̃ vą̃: sesų̃ vĩrsta jų̃ sesvá arbá sesuvá, vąndų̃ jų̃ vąndvá arbá vąnduvá (aplįnk Palėvenį), dũbė jų̃ dvabė, dũnėlė jų̃ dvanėlė (aplįnk Jaznús, Vilnjaus valdų̃bóję̃); sõdinų̃ jų̃ svadinų̃ (žemaĩtjų tarmėję̃).

Atskỹrus tų̃ų̃ kéletą į̃sỹmtinjų, vĩsur įrá ų̃zlaikómi augstjaũs įsguldų̃tjų balsjų laipsnjávimó įstátymai, kurjų̃ų̃ nesuprátus ir žõdjų kilmė bũs nesuprąntamá.

Sąñtarõs (consonantes).

Sąntarõmĩs vadĩname tõkjus tarsnjús, kurjũs į̃starjant atlĩptuvę̃ pasidãro trąkšmas arbá bruñzginimas. Tõdeĩ ir įrá dù sąntarų̃ų̃ skyrjú: sprógįñtinės (explosivae) ir trįñtinės (fricativae).

Sprógįñtinėms sąntarõms įstaĩti reĩkja atlĩptúvą visaĩ sutaũpti arbá ų̃zdarų̃ti, trįñtinėms — tiktaĩ priartįnti vĩną burnõs vidaũs dãlį prĩ̃ kitõs; tódeĩ į̃starjant sprógįñtines dvasjá puldamá

laũkan, snarkjai ãtmeta sutaũptas burnõs dalìs ir taĩp padãrò traũksmą; bèt įstarjant trįũtines, jĩ eĩna par ąũgstumą ir padãrò bruũzgesį ãrbá snãbždesį.

Traũksmas ir bruũzginimas karĩtais įrá bè balsõ, karĩtais sù balsù. Tõdėl saũtaras tõlesnjai įsskiřstome įĩ bebalsės ir balsįũgas. Įstarjant pirmõsjas, dvasjá eĩna par ãtvirą gerklės mãzgą ir neįũdįndama atitõlįntų balsõ stųgųĩ, nepadãrò nėjõkjò balsõ; bèt įstarjant balsįũgosjas, dvasjá eĩna par sũglaustas balsõ stųgãs ir padãrò balsą, taĩp įstarjant t, s raũdas traũksmas ir snabždesį̃s bè jõkjò balsõ; bèt įstarjant d, z ir traũksmas ir snabždesį̃s įrá sù balsù.

Traũksmas ir snabzdesį̃s atsiraũda nė vĩnòjẹ burnõs vĩtòjẹ: karĩtais gerklõsẹ (įstarjant g, k), karĩtais kĩtòjẹ gõmurjò vĩtòjẹ (k, g, kj, gj), karĩtais prĩdantųjẹ (t, d, s, z), karĩtais lūpų taĩpẹ (p, b, v). Tõdėl saũtaras dar tõljaũs skaĩdome įĩ gerklinės, gõmurinės, dąntinės ir lupinės. Jaĩ saũntarà stõvi draugẹ̃ sù ąngstą balsẹ̃ (i, ų, ĩ, e, ei, ė ir pùsbalsẹ̃ j), tãd visupirmù taĩp sustãtome burnõs vidaũs dalìs, kaĩp reĩkja taĩ balsei įstarti ir paskuĩ tedarõme reikalįũgą traũksmą arbá bruũzginimą. Tõdėl saũtaras, ąnt galųĩ gãlò, dalìjame įĩ ertãs arbá nesuplõkstįntas, arbá kĩtas, ir ąngstãs arbá suplõkstįntas, arbá mįũkstas.

Saũntarųĩ saũstatá.

	Sprógįũtinės:		Trįũtinės:	
	bebalsės	balsįũgós	bebalsės	balsįũgós
gerklĩnės ertósjós	k	g	»	»
gerklĩnės ąũgstósjós . . .	k̨	g̨	»	»
šĩpus gõmurjò ertósjós . .	»	»	š	ž
» » ąũgstósjós .	»	»	š̨	ž̨
dąntĩnės ertósjós	t	d	s	z, n, r, l
dąntĩnės ąũgstósjós	t̨	d̨	s̨	z̨, n̨, r̨, l̨
lupĩnės ertósjós	p	b	»	m, v
» ąũgstósjós . .	p̨	b̨	»	m̨, v̨

Sąntarųų įnstátųmai
(dėsnjai).

1. Balsiųgósjos saųntarós tegáli stovėti draugę sú balsiųgómis, bebalsės sú bebalsėmis, tūtaĩpu, kád sú balsėmis ir púsbalsėmis sutiųka vīsós saųntarós. Pávyzdjai: įs-cĩti, įs-lĩpti, įs-rĩsti, įs-mégzti, įs-kásti, įš-liĩsti, įš-pésti, bėt įž-beĩrti, įž-geĩrti, įž-dilti, kurjūs rásome pagal žõdjų kilmės: įs-beĩrti, įs-geĩrti, įs-dilti; dir-bu, dirbsju (įstaĩk dirpsju), dirbti (įstaĩk dirpti), slėgju, slėgsju (įstaĩk slėksju), slėgti (įstaĩk slėkti), greįžjú, greįžti (įstaĩk greįšti), graųžtas (įstaĩk graųštas).

2. Susitikus saųntarõms, kurjás įstarjame tójė patjójė burnós vĩtójė, bėt nelūgjai, atsiraųda lūgjós saųntarós, įs kurjųų visadõs vĩnà įsnųksta: sùk-k, sùk-kime, võg-k, võg-kime, slėg-k, slėg-kime ir k. pavirsta įĩ võk-k, võk-kime, slėk-k, slėk-kime ir aųt gãlo įĩ võk, võkime, slėk, slėkime; taĩp pát žvákgalys pavirsta įų žvággalys: žvágalys, sėm-margas įĩ sėmargas, kersslaũnė įĩ kerslaũnė; vīsur tójà reĩkja rasųti pagal žõdjų kilmėmóksljo: slėg-kime, žvák-galys, šėmmargas ir tt.

3. a) t+t ir d+t dũda st; d+d ir t+d dũda zd; t ir d+k dũda sk; *metti, *ved-+ti = mésti, vésti; *metdamas, *ved-damas = mézdamas, vézdamas; *metk, *vedk=mésk, vésk; b) t+l ir d+l dũda vĩną l: *sũdlas (saknĩs sėd) = sũlas, *brõtlųs (įs *brõtrųs, sulūgiuk bróter-élys, bróter-autĩs ir lat. frater) = brõlys; c) t+s ir d+s dũda vĩną s: *metsju, *vedsju = mésju, vésju.

Prųrasas. 1. Tųų įnstátųmų 3. a-c pádarus ir rasųdami užlaikome. Bėt reĩkja minėti, jõg kaĩp tĩ, taĩp ir daugūbė kitųų įnstátųmų sávo darbą tedárò vĩntisųųjų žõdjų vidurųję, tũ taĩpu kád sudėtinjūnsę žõdjūnsę tereĩkja užlaikųti pirmąųjį ir aųtrąųjį įnstátųmą: tódėl įs led-tékas, át-drėkys, at-kelti, atstõti, at-leisti ir k. négema *lestékas, *ázdrėkys, *askelti, *astõti, *aleisti, bėt letékas, ádrėkys ir tt., kurjūs kilmėmóksliskai rásome ledtékas, átdrėkys.

Prųrašas. 2. Šleĩkerys sákò, bũk ir t+l, d+l virsta įų sl ir d+m įų sm, saųnprótaudamas, jõg krĩslas, pusle, gĩsmė ir kitĩ

tókĩ' žõdjai gĩmė į's *kritlas, *putlė, *gîd--mė. Bėt mės túrime neabejôtiną prîsagą (suffixum) -sla-, -sma-, -smė, tókjũmsę žodjũñsę, kaĩp ąntaĩ: mõk-slas, tĩk-slas, pavelk-slas, džjaũg-smas, uk-smė 'umbra', tódėl primįntîji žõdjai kĩlò į's *krĩt-slas, *put-slė, *gied-smė pagal 3 c. įństátųmò.

4. Švargždjuñjų sąntarųĩ: s, z, š, ž įństátųmai: a) žõdjų vidurję s+s>s, š+s>š, ž+s>š: pávųzdjai: kasú, bũs. laĩkas: kásju į's *kas-sju, knįsú, bũs. laĩkas: knĩsju į's *knis-sju; lųstu į's *lųs-stu; musú, bũs. l. mũsju į's *mušsju; kemsú, bũs. l. kįũsju į's *kimš-sju; plųstu į's *plųš-stu; vezú, bũs. l. vésju į's *vež-sju; lũstu į's *luž-stu; įnsĩgusstu į's *įn-si-gužstu; mėslaĩ į's *mėž-slaĩ (prîsagá -sla-, kaĩp žõdję mõk-slas, saknĩs mėž-: mėžju 'stercus ex stabulo veho') ir tt. b) Sudėtinjũñsę žõdjũñsę s+s>s, š+s>s, ž+s>s; pavelkslai: pús-salė 'paeninsula', įs-sęmpti, ųžstõti į'starjame púsalė, isęmpti, ustõti, bėt kilmėmóksliskai rásome: pússalė ir tt. c) Príš balsés kaĩtais túrime sk, šk, zg, bėt príš saũtaras ks, kš, gz, pav.: nudrisk-aũ', nudrĩks-ti, dreskjú, drėksti; mezgú, mázgas, bėt mégzdamas, mégzti; rezgú, régztys, trõskau, bėt trõksti, tėškjaũ', bet tėksti; reskjú rėskjaũ', bet rėksti ir k. Nemažaĩ ésant mũsų kalboję ir tókjųĩ žõdjų, kaĩp ąntaĩ: spõksaũ', rógsaũ', taksaũ', šmėksaũ', ljũksju, ljnksõti ir k., géma klaũsimas, kaĩp galêjo rástîs kaitaljôjimós zg, sk, šk sú gz, ks, kš. Jisaĩ rádos tarsnųdėsniskai (lautgesetzlich) tiktaĩ tókjũñsę žõdjũñsę, kurjųĩ saknĩ's galę', príš prîsagą -ska- ir -ska-, búvó g arbá k, taĩp kad susibėgò nemalónús santarųĩ burýs: -ksk-, -kšk-, kurjó pirmàsys k įsnųkò kitóniskinimò (dissimilationis) keljú príš balses: jĩs rėskė į's *vrėk-skė (sulûg. sanskr. vṛčáti, vṛknás), tũ taĩpu kád príš saũtaras antrásys k, saũjamósę bė prîgaidės, tarsnųdėsniskai turėjò įsnųkti, pálikdamas pirmąjį k neužgaũtą: rėks-ti į's *vrėk-sk-ti. Tókjųĩ veiksmážõdjų pavelkslą ėmė sékti ir tĩ', kurĩ' sávó saknĩ's galę' gerklĩnės saũntarõs neturêjò, kaĩp ąntaĩ: trõskau, trõksti į's saknĩs teres-'džjũti, trõksti' (sulûg. võk. Durs-t 'troskulųs'). Ir taĩp, Panevėžĩ'tjų maz(g)-tĩ-s, maz(g)tųti ir latų-

niškas res(e)-ti-s rõdó, jõg mūsų magz-tī-s, magztį́ti ir régzty-s (< rezgú, régz-ti) įrá įsaĩskįntūju keĺjú gīmęų naujadaraĩ.

Pr̃ą́rasas. Visĩ tõjá paminẽtįji pavelkslai netūri niẽkó bendrõ sù tarśnjų perkẽlimu, raųdamu žem. žõdjūnsę Põndzĩvs ir ruńdzinas 'laete crescens, obesus' ir aug. Põndzjus (Arjõgalõjė) 'Ζεὺς Δεσπότης', kĩlusjūnsę į̃s *Põnz-Dĩvs, *runz-d-ina-s (sulųg. latv. rūsa 'Haufen' ir aųzdĩnys: aųsidĩny-s, lat. imbr-idu-s) ir *Põnz-Dju-s.

5. Nõsburninjõ taŕsnjõ «n» įnstátųmai:

Taŕsnys n visųpalaųkjaūsjas: jĩs prisitaĩkina prį̃ kĩkvĩnõs saųtarõs, prį̃s kõkją jaũ reĩkja atsistõti: tõdė̃l jõ narjávimas prį̃s gerklinės saųtaras įrá gerklĩnys, prį̃s daųtinės—dantĩnys, prį̃s lupinės—lupĩnys; prį̃s trįũtines: s, z, š, ž, j, v, kurjás į̃starjant burnõs dãlįs susiaŕtina, bẽt neųžsidárõ ir n įngaũna nepilną narjávimą: lìzúvys nebeųžgaũna gõmurjõ, bẽt baĺsõ prį̃s jį̃ĩ ésantjõji pratįũsta ir įngaũna mĩsrą baĺsą, einąntį vĩ̃nkart prõ nósis ir prõ lūpas; daugýbėję tarmjų̃ĩ tõ nósburninė baĺsė pavir̃sta jų̃ grųną ilgą baĺsę. Paveĩkslai: 1. saų̃-kalba, 2. saų̃-daras, saų-takýs; 3. saų̃-brėskys (įstaŕk saų̃brėskys), saų̃-burgõs (įstaŕk saų̃burgõs); 4. saų̃-suka (kẽljõ), saų̃-spųrys, saų̃-stata, saų̃-slavõs, saų̃-žinė, saų̃-jųnga (sprágilõ), saų̃-varza (sĩnós); 1. sunkelys, sunkõjys, 2. sundrĩkõs (kaun. pataistūnai), 3. sunbuŕnys (į̃starjame sumbuŕnys); pinú, būs. laĩkas pį̃nsju, trinú, būs. 1. trį̃nsju; kaų̃du, b. l. kaų̃nsju (į̃s kandsju), žaų̃nsĩs (=vok. gans), aų̃sá (=lat. ansa), aų̃sõtas (=lat. ansātus), mį̃nslė, gį̃nsla, guį̃žė, ruį̃sė, aų̃sas (tilž. vą̃sas), grį̃nstú (į̃s *grinž-stu); greį̃žjú, graį̃ztas, graį̃žtį́ti, graį̃žį̃nti, saulẽgraį̃ža.

Žõdjų galę́ n ųžsilaĩkė žemaĩtjų tarmėję́, jaĩ prį̃gaidė įrá aųt pát gálõ; paveik.: taį̃ĩ, katraį̃ĩ, anaį̃ĩ, tų̃ĩ, anų̃ĩ, šunų̃ĩ, bẽt vį̃rų, tĩltų, sūnų (apsk.), ávį, žmõną, vį̃rą ir tt.

6. Taŕsnjõ «j» įnstátųmai. a) Prį̃s «j» vĩsõs saųtarõs susiplõkstina ir mãžnei vĩsõs sueĩna sù jų̃ jų̃ vĩną suplõkstįntą taŕsnį, kaĩp aųtaĩ: jõms, jũs sù gerõms, gerús (į̃s *gerūms) dũda sudėtinjus žõdjús: gerõms-jõms, gerūms-jus, kurjų̃ĩ s susiplõkstina

ir sueĩna sù «j» įĩ vĩną tarsnį ș: gerõmș̃oms, gerũnș̃us. Kaĩp ir dabař tebetúrime trijų̃ĩ: trimĩs taĩp senõvėję stovėjò gretų̃mais: *ašijų̃ĩ: ašimĩs, *avijų̃ĩ: avimĩs ir k., bét tá ilgésnė žõdjų įșvaizda: *ašij-ų̃ĩ (= lat. axium), *avij-ų̃ĩ (=lat. ovium) sutrumpėjò: įșdĩlus balșei i atsirádò ašjų̃ĩ, avjų̃ĩ ir ą̃nt gálò susiplõkštinimò keljú: aș̃ų̃ĩ, avų̃ĩ.

b) Taĩp pát sakų̃davò: *šalijų̃ĩ: šalimĩs; įșdĩlus balșei *įș šalijų̃ĩ atsirádò šaljų̃ĩ, ą̃ĩt gálò šalų̃ĩ.

c) Lupĩnjai tarșnjai: p, b, m, v, plõkštinas prĩș «j», bét patsaĩ «j» nesueĩna įĩ vĩną tarșnį sù tomĩs sąntarõmĩs; tõdėl Prūsų lĩtúvjai rasų̃davò ašių, šalių, bét avjų, kurmjų, gulbjų, kumpjų. Kursaĩtys ir sù jų̃ Šleĩkerys ir tūnș̃ę atsitikĩmūnș̃ę rásò: aviũ, kúrmiũ, gulbiũ, kumpiu, tempiaũ, aviaũ, stúmiau ir tt.

d) t sù j ir d sù j vĩnaip eĩgjas prĩș balsés: e, ė, i, ų, ĩ, kĩtaĩp prĩș balsés: au, o, u, ū, ū ir tarmės̃ę daĩ kĩtaip prĩș a, ai.

α) tj, dj prĩș e, ė, i, ų, ĩ pavirșta įĩ t, d, aiskjaús sákant «j» įșnų̃ksta, kaĩp ąntaĩ: įș *svetję́ (sulūg. vų̃rę) géma: svetę́, įș *mẽtjėme, *védjėme géma mẽtėme, védeme, įș *tuštjĩ, *tuštjĩji — tuštĩ, tuštĩ-ji, įș *vertjĩ *vertjĩ-si, *leĩdji, *leĩdjĩsi—vertĩ, vertĩ-s, leĩdi, leĩdĩ-s.

β. tj, dj prĩș au, o, u, ū, ū žemaĩčjų tarmėję́ įngaũna daúg įșvaizdų: aplįúk Darbẽnus pavirșta įĩ suplõkstįntus tarsnjús t, d, aplįúk Veiviržėnus taŕp t ir j įnșibraũna s, taŕp d ir j—z; saulėtekinjų žemaĩčjų tarmė ir bė mãžo kõ vĩsos augstaĩčjų tarmės taŕp t ir j įĩbraukja š, taŕp d ir j—ž. Pav. senõviški žõdjai: *kartjôji, *saldjôji, *kartjų̃ĩ *saldjų̃ũ, *metjaũ, *vedjaũ tarmės̃ę pavirtò įú kartôji, saldôji, kartúi, saldúi, metaũ, vedaũ: kartș̃ôji, saldžôji, kartș̃ų̃ĩ, saldžų̃ĩ, metș̃aũ, vedžaũ: kartș̃ôji, saldžôji, kartș̃úi, saldžúi, metș̃aú, vedžaú.

Paprastôji rasų̃ba įĩvedė negirtiną č įĩ ts (tš, ț) vĩtą ir j kaĩp ir põ kitų̃ĩ sąntarų̃ĩ perdirbò įĩ i: mačiau vedžiau ir tt. Šleĩkerys rásò: mačaú, vedžaú, jáučų, žódžu, bét taĩp nėvĩnas lĩtúvys nesákò: visĩ gálime atskirti giñčų 'obstinatorum' (=gįú-

tšų) nů gìnčių 'obstinatarum' (=gįůtsjų); tódeĺ paprastójoję rašůbóję reíkja rašůti, kaĩp Kuršaĩtys rášo: mačiaú, vedžiaú, jaûčių, žódžių ir tt.

γ) tj ir dj prĩš a ir ai vĩnaip apkįůta visų̃ žemaĩčjų̃ tarmėsę́, kĩtaip visų̃ augstaĩčjų tarmėsę́: j peĩdirba a ir ai jų̃ e ir ei, kaĩp ąntaĩ: kôja, kôjai (sulųg. pĩva, pĩvai) viřsta jų̃ kôje, kójei, jaĩ pirm j įrá sąntarą, tád pagaĺ įůstátųmó d, α. j túri įšnųkti prĩš e; tódeĺ į̃s žódjų *jautjai, *médjai, *jautjams, *medjams žemaĩčjai pasidárė jaûtei, médei, jaûtems, médems: pirmů sákė *jaûtjei, *jaûtjems, paskuĩ jaûtei jaûtems. Bėt augstaĩčjai ir tšja įůbraukja taĩpiniųkus tarsnjús: jaûtsjai, médzjai, jaûtsjams, médžjams, arbá jaûtsei, médžei, jaûtsems, médžems.

Žõdjų gálo įůstátųmai.

a) Senų̃ senôvėję žódjų galę́ búvo ílgos ir trųmpós balsės, bėt tasaĩ senôviskas laĩkilgys peĩsimainė, tódeĺ šjandíną vĩsos lĩtúviškos taĩmės taų̃kjai túri žódjų galę́ trųmpás balsės, kuř kĩtą kaĩtą búvo ílgos. Senôviskaų̃jį laĩkilgį atrąůdame sudėtinjůůnsę žódjůůnsę: tí' žódjai sukĩbo į̃ų vĩną tadą́, kád juų̃ galę́ tebebúvo ílgos balsės, kurjős ikĩ šjős dĩnős užsilaĩkė nesutrųůpįntos, dėltõ kád įůstátųmas apí' galutĩnjų balsjų sutrųůpinimą nebegalėjo juų̃ prigaũti žódjų vidurųję́.

1. a sutrųůpįntas į̃s ã arbá ó įrá pirmamę́ arbá vardĩnųje lįůksnųje vĩnáskaitljó môtriškosjos gųmės žódju: senà į̃s *senó, kaĩp ir dabaŕ tebesákome sudurtinį bůdavardį: senóji; žmõnà į̃s *žmõnõ.

2. i į̃s ų: dégąnti, dégusi, dégsjąnti į̃s *degantų, *degusų, *degsjąntų, kurí' užsilaĩkė sudėtinjůůnsę: degąntųs, dégusųs, dégsjąntų-s.

3. i į̃s ĩ: senĩ į̃s *senĩ (sulųg. senĩji), dvĩ senĩ į̃s *dvĩ, *senĩ' (sulųg. dvĩ senĩ'ji); dirbi į̃s *dirbĩ (sulųg. dirbĩs); dirbti į̃s dirbtĩ [sulųg. dirbtĩs], tõlĩ į̃s *tõlĩ (sulųg. tolĩ-ję́).

4. u į̃s ū: sú senú, dú senú, senús, dir̃bu, vežú, [sulįg. sú senû-ju, dú senû-ju, senûs-jus, dir̃bûs, vežûs].

b) Žemaĩtjų tar̃mės, kar̃tais ir̃ augstaĩtjų, sutrųmpina žõdjų galę̃ lĩkusjõsjas ĩlgas balsės ė, ọ, jaĩ prį̃gaidė krįnta nė ą̃nt žõdjọ̀ gãlọ; taĩp sãkọ: tọ̃, katrọ̃, kurjọ̃, anọ̃, bėt vį̃ra, tiĩlta, tõs, anõs, kurjõs, bėt žmõnas, sė́nas, mãžas (sulįg. sė́nọsjọs); dir̃ba, rãsa, kur̃ reĩkja sakū̃ti: dir̃bọ́, rãsọ̀ [sulįg. dir̃bọs, rãsọs].

c) Trųmpõsjas balsės tõs pãtjọs tar̃mės visaĩ įsdiĩdė žõdjų galę̃: vį̃ras, dir̃ba ir̃ k. pavir̃sta įĩ vį̃rs, dir̃b; tarmėmõksliskai rãsant, reĩkja rasū̃ti neveizdį̃nt įĩ b) ir̃ c) įstãtųmus: vį̃rọ́, dir̃bọ́, vį̃ras, dir̃ba.

Žõdjų lą̃kstųmas.

Nesuskaĩtọmą kalbõs žõdjų galū̃bę mõkslas įsskaĩdọ ir̃ įsskir̃stọ ĩĩ astū̃nis skųrjũs arbą kalbõs dalĩs, vadĩnamas šjaĩs vardaĩs:

1. Daiktãvardys arbą esą̃bėvardys (nomen substantivum); tọ̃ skųrjaus žõdjai žeñklina regimų̃ĩ ir̃ neregimų̃ĩ daĩktų vardùs, kaĩp ą̃ntaĩ, vį̃ras, žmõną, arklį̃s, avĩs, ą̃ñžũlas, akmų̃, prõtas, įšmintĩs, ir̃ k.

2. Bū́davardys (nomen adiectivum) apsãkọ, kõksaĩ įrą́ tãs daiktas, apĩ' kurįĩ̃ kaĩ̃ sãkọme, parõdọ jõ bū́dą ir̃ kõkū̃bę: gė́ras, negė́ras, sė́nas, jaũnas. Bū́davardjų giminaĩtjai įrą́ skaitlĩnjai žõdjai: dų́, pęnkĩ̃, aštū̃nĩ̃, pir̃mas, ą̃trasir̃ k.

3. Įvardõvĩtė (pronomen) žeñklina vardų̃ĩ vĩtinįnkus, kurjų̃s dė́dame įĩ vaĩdọ vĩ'tą, nenõrė́dami jõ partaą̃kjai vartõti, kaĩp ą̃ntaĩ: ãš, mės, tų́, jį̃s ir̃ tt.

4. Veiksmãžõdys (verbum) rõdọ kaĩ̃ kãs veĩkja, kaĩ̃ dãrọ arbą kõkjamę́ įrą́ padėjimę́, kaĩp ą̃ntaĩ: rasaũ', sergų́, guljų́, kertų́ ir̃ k.

5. Prį̃veiksmys (adverbium) paaĩskina veiksmãžõdį ir̃ bū́davardį, kaĩp ą̃ntaĩ: gražjaĩ (kaĩ̃ darū̃ti), labaĩ (gė́ras, dė̃delys) ir̃ k.

6. Prį̃šdėlys (praepositio), daiktãvardjọ̀ lįnksnjų̃s aĩškįndamas, parõdọ kõkjamę́ padėjimę́ įrą́ vĩnas daĩktas, sulū̃ginus sų́

kitú, kaĩp ąntaĩ: ąũt (žémės), nũ (stõgo). Jaĩ prį̃sdėlys, apleidęs sávo páprastąjį vĩ́tą, stõjas põ paaĩškinamõjo žõdjo, tád jiẽ vadĩname pastuõ-dėlju (postpositio), kaĩp ąntaĩ: kõdė́l, tõdė́l (=dė́l kõ, dė́l tõ).

7. Jų̃ngė (coniunctio) sujų̃ngja arbá súrisa žõdjús ir sákinjus (sententias), kaĩp ąntaĩ: (têvas) ir (mõtųna), (rásome) ir (skaĩtome).

8. Jausmãžõdys (interiectio) žęũklina širdĩ́s jaũsmą, kaĩp ąntaĩ: uĩ, aĩ, átatai, ét!!

Kéturjos pirmõsjos kalbõs dãlįs: daiktávardys, búdavardys, įnvardõvitė ir veiksmãžõdys vadĩnas laąnkstõmomis arbá laąnkjõmĩs, dėltõ kád kás karta maĩnó sávo į́svaizdą kaĩp tõ reikalaũja sákinjo prasmė́, kaĩp ąntaĩ: vį̃ras, vį̃rõ, vį̃rui, vį̃rai, vį̃rų, vį̃rams; rasaũ, rasaĩ, rasjaũ, raseĩ, rasį̃sju ir k. Kéturjos lĩkusjos dãlįs: prį̃veiksmys, prį̃sdėlys, jų̃ngė ir jausmãžõdjai vadĩnas nelaąnkstõmomis arbá nelaąnkjõmĩs, tõdė́l kád sávo į́svaizdą vĩ̃sur uzlaĩkó taũ pãtją bė́ jõkjos átmainos, atskį̃rus prį̃veiksnųjus, kurĩ̃ tũri laipsnjávimą, kaĩp ąntaĩ: gražjaĩ, grazjaũs, grazjaũsjai. Žõdjų laąnkstųmas įsguĩdo visás į́svaizdas arbá lųtĩs (formas), kurjás įngaũna laąnkjõsjos kalbõs dãlįs, kád galė̃tų ųžį̃ųti sávo vĩ́tą sakinį̨jį̨. Visás į́svaizdas ir átmainas, kurjás gaũname laąnkstį̃dami esųbė̂vardjus, búvardjus ir įnvardõvites vadĩname linksnjávimu (declinatio), pasidárẹn taũ žõdį į́s veiksmãžõdjo linksnjũti, õ taũ į́s daiktávardjo liũksnys, lį̃gjai taĩp, kaĩp tũrime žõdjús: žingsnjávimas, žingsnjũti, žiũgsnis; sĩksnjávimas, sĩksnjũti, sĩksnys. Visás į́svaizdas ir átmainas, kurjõs raũdas laąnkstant veiksmãžõdzjus, vadĩname státjai laąnkstųmu arbá veiksmãžõdžjų laąnkstųmu (coniugatio).

Žõdjų linksnjávimę reĩkja atskiĩ̃ti trĩ́s daĩktus: a) gį̃mę (genus), b) liũksnį (casum) ir c) skaĩtlį̨ (numerum).

a) Lĩtúviska kalbá tetũri dvĩ́jų gųmjų̃ daiktávardjus: vį̃riskõs ir mõtriskõs; senų̃ senõvėję jĩ turẽjo niẽkatrõsjos gųmės daiktávardjus, kurĩ̃ ilgaĩnjui paviĩ̃tõ jų̃ vį̃riskos gųmės žõdjús; taĩp mùsų vį̃riskõsjos gųmės žõdjai: alùs, baĩnas, pjùklas at-

sáko senáprusiskĩms niekatrõsjos gụmės žõdjams: alu, balgnan, piuklan. Žmónjụjų ir daĩktų vậriskósjos rụ̃sės (sexus) vardaĩ įrá vậriskósjos gụmės, kaĩp ąntaĩ: tẽvas, naslỹs, vagĩs, sunús, pĩmų̃; mõtriskósjos rụ̃sės vardaĩ įrá mõtriskós gụmės, kaĩp ąntaĩ: mõtụna, naslė, avĩs, sesų̃.

Kitósę̃ kalbósę̃ žõdjo galúnė parõdo, kókjos jĩs įrá gụmės; bet lìtúviskòjẹ kalbójẹ̃ į̃s galúnės tĩk tegálime suprásti, jõg visĩ žõdjai, kurjụjų̃ vardĩnys vĩnáskaitljo ljũksnys túri galę̃ sąũjamą -as ir -us, įrá vậriskósjos gụmės, kaĩp ąntaĩ: daržas, dąngús; visĩ kitụjų̃ į̃svaizdų ir negụvụjų̃ daĩktų vardaĩ gáli bũti vậriskós ir mõtriskós gụmės; tšjá nuspręñdja žmónjụjų̃ páprõtys: nórints daugụ̃bė lìtúvjų sáko: tás dąntĩs, vĩnõg tiržiskjams tás žõdys rõdós mõtriskós gụmės: tá dąntĩs.

Reĩkja, ąñt gálo, žinõti, jõg kaĩp kitósę̃ kalbósę̃, taĩp ir musõjòjẹ įrá bendrósjos gụmės (generis communis) žõdjai, kurĩ̃ ụzlaikúdami taụ̃ pãtją į̃svaizdą, tįñka vậriskĩms ir mõtriskóms vadĩnti, kaĩp ąntaĩ: tás ir tá saunórá, svetnórá, susná ir k.

b) Lìtúviska kalbá túri septụ̃nis ljũksnjús, kurjũ̃s vadĩname sjaĩs vardaĩs: 1. vardĩnys (nominativus), 2. gimtĩnys (genetivus), 3. dũtinys (dativus), 4. apskụ̃stinys (accusativus), 5. šauktĩnys (vocativus), 6. padarginys (instrumentalis) ir 7. vĩtõljnksnys (locativus).

Ljũksnys rõdo kókjamę̃ padėjimę̃ įrá vĩnas daĩktas sulýginus sù kitù. Bet sjókjamę̃ ar tókjamę̃ padėjimę̃ gáli bũti vìnas ir dù ir daugụ̃bė daĩktų; todė̃l mùsų kalbá, kaĩp ir kĩtos senõviskós, túri trĩs skaitljús, kurjũ̃s vadĩname šjaĩp: vĩnáskaitlys (numerus singularis), dvĩskaitlys (numerus dualis) ir daugĩskaitlys (num. pluralis). Bė mãžo kõ visĩ kalbõs žõdjai túri visũ̃s trĩs skaitljús: vậras, dù vậru, vậrai; žmóną, dvĩ žmõni, žmónos. Bet įrá tókĩ̃ žõdjai, kurĩ̃ vĩną tetúri skaĩtljų; vĩnáskaitlį tetúri: medùs, alùs ir k; dvĩskaitlį: dù, abùdu; daugĩskaitlį: dùris, vaĩtai, žiñklės, mįũtuvai, knįúgos 'liber' ir k.

Įrá daũ ir tókĩ̃ žõdjai, kurĩ̃ vĩną prásmę̃ túri daugĩskatlụjẹ, kìtą vĩnáskaitlụjẹ, kaĩp ąntaĩ: rãtai 'plaustrum', rãtas 'rota',

dūmai 'fumus', dūmas 'gyvėnimas, focus'; gelžis 'ferramenta, ferrea instrumenta', gelžìs 'ferrum'.

Lìtùviska kalbà átskirja daiktávardjų ljùksnjávimą nuõ įtvardõvìtjų ir bùdavardjų ljùksnjávimò; átskyrjai įrà sẽ:

a) Daiktávardjai nustõjò niėkatrõsjòs gymės, bėt įtvardõvìtės ir bùdavardjai ųzlaĩkò ikĩ sjõs dìnõs taĩ gymę vìnáskaitljò vardĩnyję ir apskųstinyję ljùksnyję, kaĩp ąntaĩ: taĩ, tataĩ, tái, sal̃ta (zem. sal̃t), sil̃ta (zem. sil̃t), sveĩka (zem. sveĩk), draũsù (graik. θρασύ), saldù, baisù, braũgù, pavõjù. Nesųnkù suprásti, kõdėl̃ bùdavardjūnsę ųzlĩkò niėkatrõji gymė: jaĩ veikẽjò (subiectum) vĩtą ų́zima niėkatrõsjòs gymės įtvardõvìtė, dùkime: taĩ arbà neaptribõtinys žõdys (infinitivus), kuĩs įrà neĩ vỹriškõsjòs gymės, neĩ mõtriškõsjòs, kaĩp ąntaĩ mir̃ti, tàd bùdavardinė apýsaka (praedicatum) tùri bùti niėkatrõsjòs gymės; pàvyzdjui tesl̃ sl̃ sakinjaĩ: taĩ negražù, ar̃ taĩ gražù (zem. ar̃ tàt gražù); saldù ir̃ gražù ų́z tėvų̃ žẽmę mir̃ti 'dulce et decorum est pro patria mori'.

b) Daugỹbė ljùksnjų vìnaip įsvelžiamì daiktávardjų ljùksnjávimę, kĩtaip įtvardõvìtjų ir̃ bùdavardjų; taĩ ašìskjai mątõme, sulýginęs vìnáskaitljò dùtinį ljùksnį vỹrui, vìtõljùksnį vỹrę, daugĩskaitljò vardĩnį ljùksnį vỹrai, dùtinį vỹrams, sù taĩs patjaĩs įtvardõvìtjų ir̃ bùdvardjų ljùksnjávimo ljùksnjais: vìnask. dùt. taũ̃, geraũ̃, vìtõl. tamę̃, geramę̃, daugĩsk. vard. ljùksnys tĩ̀, gerĩ̀ [tás bùdavardjų ljùksnys sutrumpė̃jò į̀s senõviskò įlgėsnjò: *gerĩ̀, kuĩs ųzstilaĩkė sudė̃tinyję ljùksnjávimę: gerì-ji (zem. gerĩ̀-jai)], dùt. tìms, gerìms.

Tõdėl̃ reĩkja atskiraĩ peřkratinėti daiktávardjų ir̃ bùdavardjų ljùksnjávimą. Patsaĩ esąbėvardjų svarbūmas reikalaũja, kàd visų̃pirmù įsguldýtumėme ir̃ įsaiškìntumėme jų̃jų ljùksnjávimą.

Daiktávardjų ljùksnjávimas.

Ljùksnjūjant žõdjùs, reĩkja įsisteběti jų̃ dù dalỹkù: jų̃ žõdjo kamiẽną ir̃ ljùksnjò galùnę. Kamiẽnu vadĩname taĩ žõdjò dãlį, kurĩ paŕ vìsą ljùksnjávimą palĩka bė mãžo kõ tá patĩ. Ljùksnjò

galūnę vadīname žõdjó dálį, kurī vīnamę̀ ljúksnųję vīnaip įsveizdi, kitamę̀ kītaip. Pávyzdjui pasiėmęs vardīnį ljúksnį žõdjų: výra-s, vagī-s, sunú-s ir daugīskaitljó dūtinį: výra-ms, vagi-ms, sunu-ms, mátome, jõg abúdu ljuksnjú ųzlaīkó tūs patjús kamiėnus vyra-, vagi-, sunu-, tū tarpu kád -s įrá vardinjó vīnáskaitljó ljúksnjó galūnė, õ -ms daugīskaitlinjó dūtinjó.

Nedīdelės tėrá kamiėnų átmainės, į's kurjųjī vīnos labaī įrá senóviskos, kītos naujaī padarýtos pagaī lītúviskų tarmīnjų įnštátymų. Jaú prókalbėjęs kamiėnų balsės būvó laipsnjūjamės, taīp kád vīnamę̀ ljúksnųję kamiėno balsė būdavó stąmbėsnė, kitamę̀ smulkėsnė; tąjī kamiėninjų balsjų laipsjávimą tebetūrime ir šįandīną kurjūnsę̀-ne-kurjūnsę̀ žõdjūnsę, kaīp ąntaī: vagīs, sunús, vaginīs, sununīs, tūri smulkesnės kamiėnō balsės i, u, nekaīp vīnáskaitlinjó sauktīnys tųjī patjųjī žõdjų ljúksnys: vagī', sunaú, sū stambesnjónīs balsėmis ĩ, au; žõdjai: seserųjī, akmenųjī tūri kamiėnus seser-, akmen-, kurjųjī stąmbesnjõji įsvaizda būvó: sesūr-sulýg. lat. sorōrem) ir akmūn- (sulýg. graik. ἄκμων 'preikálas'); į's stąmbesnjųjījų kamiėnų: sesūr-, akmūn-, pūsbalsėms r ir n nuolius, gīmė mūsų vīnáskaitlinys vardīnys ljúksnys sesū, akmū.

Į's naujesnjųjījų tarsnīnjų átmainų labjaūsjai minėtinas įrá dantinjų sąntarųjī t ir d sù t ir d susikeitīmas prīš tõkjas sąnjamas, kurjós prasīdeda nū «j»; tąjī átmainą régime tõkjūnsę̀ žõdjūnsę, kaīp ąntaī: jaūtys, gaidỹs — jaūtjų, gaidjųjī ir k.

Visús daiktávardjus pagaī balsės, kurjąjī atrąndame jųjī kamiėnō galę̀, įsskiīstome jī penkīs burjús arbá skyrjús ir pagaī tõ jūgaūname penkīs lītúviskos kalbõs ljuksnjávimus:

1. Pirmąnjį ljuksnjávimą dárō: a) a-kamiėnjai žõdjai tokī', kaīp výras, kéljas, b) ó-kamiėnjai žõdjai tokī', kaīp žmóna (į's senóviskó *žmānā) ir c) kéletas jó-kamiėnjų esąbėvardjų, kurjųjī vīnáskaitljó vardīnys ljúksnys galę̀ túri -i, kaīp ąntaī: martī, visų̄, patī, pónī.

2. Ąntrásys ljuksnjávimas sudėtas įrá į's a) ų-kamiėnjų ir b) ė-kamiėnjų žõdjų, kaīp ąntaī: naslỹs, brõlys (į's senóv. *brālijūs), naslė, saūlė.

3. Trėtjąnįį lįnksnjávimą padáro i-kamiėnjai žõdjai tokĩ, kaĩp: vagĩs, akĩs ir k.

4. Ketvirtásys lįnksnjávimas padarýtas įrá į̃s u-kamiėnjų žõdjų, kaĩp antaĩ: sunús, dangús, vaĩsjus.

5. Pėnktąnįį lįnksnjávimą dáro sąntarĩnjų kamiėnų žõdjai, kaĩp ąntaĩ: akmũ̃, rudũ̃, duktė̃, sesų̃, mėnũ̃, kurjų̃ kamiėnų galę̃ įrá sąntarà: akmẹn-, rudẹn-, dukter-, seser-, mėnes-.

Tũ̀s lįnksnjávimus reĩkja į̃s ailõs įsaĩskinti ir įsguldýti. Lįnksnjávimo mókslas bũ̀tų labaĩ aĩškus, kád visĩ lįnksnjai bũ̀tų aĩškjai ųžlaĩkẹn sávo pirmadalės, aiškjaũs sákąnt, sávo kamiėnus ir lįnksnýgaljus; bėt tõkjų lįnksnjų, kurjų̃ pirmadalės mãtómės, kaĩp ąntaĩ: vį̃ras, vį̃ra-ms, vagĩs, vagi-ms, vagi-mĩs kalbójẹ̃ nelãb daũg beužlĩkõ, tõdė̃l kád lįnksnýgaljai neretaĩ sukĩbõ ir suaũgõ į̃į̃ vĩną sù kamiėnų galaĩs. Šjąndi̇̃ną muũs sųnkù pasakýti, kõkjos įrá pirmadalės tókjų̃ lįnksnjų, kaĩp ąntaĩ: vį̃rõ, vį̃rui, (sù) vį̃ru, vį̃rų. Tũ̀s dalįkùs gilésnys mókslas tegãli įsaĩskjnti.

Tõdė̃l més neįũsileĩzdami į̃į̃ tųrinėjimus, padũ̀dame tšjá vi-sų̃ų̃ lįnksnjų galũnjų sąũstatą.

I. Lįnksnjávimas.

Lįnksn.	Vĩnáskaitlys.			Daugĩskaitlys.			Dvĩskaitlys.		
	a-kam.	ó-kam.	jó-kam.	a-kam.	ó-kam.	jó-kam.	a-kam.	ó-kam.	jo-kam.
I v.	a-s	a	i	ai	ós	jós	u	i	i
II g.	ó	ós	jós	ų̃ų̃, ų	ų̃ų̃, ų	juų̃, jų	ų̃ų̃, ų	ų̃ų̃, ų	juų̃, j
III d.	ui	ai	jai	a-ms	ó-ms	jóms	am	óm	jóm
IV a.	ą	ą	ją	us	as	jas	u	i	i
V š.	ę	a	i	ai	ós	jós	u	i	i
VI p.	u	ą	ją	ais	ó-mis	jómis	am	óm	jóm
VII v.	ę	óję	jóję	ũ̃nsę	ósę	jósę	ũ̃nsę	ósę	jósę

II. Linksnjávimas.

Liúksn.	Vïnáskaitlys.		Daugïskaitlys.		Dvïskaitlys.	
	ų-kam.	ė-kam.	ų-kam.	ė-kam.	ų-kam.	ė-kam.
I vard.	ųs,-ys	ė	jai	ės	ju	i
II gimt.	jo	ės	jųũ, jų	jųũ, jų	jųũ, jų	jųũ, jų
III dut.	jui	ei	jams	ėms	jam	ėm
IV apsk.	į	ę	jus	es	ju	i
V saukt.	ų, i	ė	jai	ės	ju	i
VI pad.	ju	ę	jais	ėmis	jam	ėm
VII vït.	ųję	ėję	jũsę	ėsę	jũsę	ėsę

III ir IV. Linksnjávimai.

Liúksn.	Vïnáskaitlys.		Daugïskaitlys.		Dvïskaitlys.	
	3 liùks.	4 liùk.	3 liùks.	4 liùk.	3 liùks.	4 liùk.
I vard.	is	us	įs	ųs	ju, i	u
II gimt.	ïs	aus	jųũ, jų	ųũ, ų	jųũ, jų	ųũ, ų
III dut.	jui, jai	ui	ims	ums	im	um
IV apsk.	į	ų	is	us	ju, i	u
V saukt.	ï	au	įs	ųs	ju, i	u
VI pad.	imi	umi	imis	umis	im	um
VII vït.	ųję	uję	ųsę	ũsę	ųsę	ũsę

V. Linksnjávimas.

Liúksn.	Vïnáskaitlys.		Daugïskaitlys.		Dvïskaitlys.	
	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.
I vard.	ũ	ė, ũ	nįs	rįs	nju	ri
II gimt.	ns	rs	nųũ, nų	ruũ	nųũ, -nų	ruũ
III dut.	njui	rjai	nims	rims	nim	rim
IV apsk.	nį	rį	nis	ris	nju	ri
V šaukt.	ũ	ė, ũ	nįs	rįs	nju	ri
VI pad.	nimi	rimi	nimis	rimis	nim	rim
VII vït.	nųję	ruję	nųsę	ruse	nųsę	ruse

Lįnksnįų galūnės neatitįnka visosę tarmėsę, vìna, dėltõ — kad kìkvìnà tarmė peřdirba jàs pagaľ savųjìjų tarmìnjų įstátųmų, kaĩp ąntaĩ: vį̀ras, vį̀rò, ligônìs, ávįs žemaĩčjų tarmėsę virsta jìe: vį̀rs, vį̀ra, ligônis, ávis; ąntra, dėltõ kad taŕmės draũginimo keljų súkeitja tũs patjús, bèt įnvairjųjì lįnksnjávimų lįnksnjús, kaĩp ąntaĩ: akmeńs virsta vìnur įjì ákmenjò (pagaľ ąntrójo lįnksnjávimò), kìtur įjì akmenì̃s (pagaľ trétjójo lįnksnjávimò); ąnt gálò, trétja, dėltõ kad taŕmės nũ pát pradjõs turė̀jo nė tàs patjàs kurjųjì-ne-kurjųjì lįnksnjų galūnes, kaĩp ąntaĩ: dùtinjui lįnksnjui: vį̀rui, žemaĩtiskai atsákò vį̀rù (saulėlyd. vį̀rou, saulėtek. vį̀ruo), augstaĩjų rųtį̀jų tarmėję aplįnk Debeikįùs: (taũ) vį̀rai; vìnáskaitljò vìtõlįnksnjui: brõlųję, gaidųję vagųję, avųję, sunųję, akmenųję atsákò žemaĩtiskas vìtõlįnksnys: brõlė, gaidė̃, vagė̃, avė̃, sunų̃, akminė̃; daugĩskaitljò augstaĩjų vìtõlįnksnjui: vį̀rusę, sunų̃sę, žemaĩtiskai atsákò: vį̀ruñsę, sunuñsę.

Taĩp tarmėñs nesatįnkant, bendrójoję visų̃ lìtúvjų kalbójė reĩkja ųžlaikýti augštjaùs įsskaitýtósjas galūnes.

Daiktávardjų lįnksnjávimas

(declinatio substantivorum).

Žõdjų maĩnųmą paŕ lįnksnjús vadìname lįnksnjávimu.
Kaĩp jaũ mátėme, daiktávardjų įrá pẹnkĩ linksnjávimai.

Kád lìtúviskų žõdjų prį̃gaidė (accentus) bútų nekilnõjama (immobilis), tád ųžtéktų įnsiveizdėti įjì vìną pávųzdį arbá paveikslą į̃s kìkvìnò lįnksnjávimò, bèt prį̃gaidei ésant kilnõjamai, reĩkja máznei visuñsę lįnksnjávimuñsę įnsiveizdėti įjì kéturis pávųzdjus: dù sù tvirtapradę̀ prį̃gaidę, ąntrù dù sù tvirtagalę̀.

Pirmásys lįnksnjávimas:
-a- kamiẽnjai žõdjai.

Lįnksnjaĩ.	Tvirtaprádė prį̃gaidė.		Tvirtagálė prį̃gaidė.	
	1 pavq̃zdys.	2 pavq̃zdys.	3 pavq̃zdys.	4 pavq̃zdys.
	Vĩnáskaitlys.		Vĩnáskaitlys.	
1. Vardĩnys	vãras	veĩgas	põnas	vaĩkas
2. Gįmtĩnys	vãro	veĩgo	põno	vaĩko
3. Dũtinys.....	vãrui	veĩgui	pónui	vaĩkui
4. Apskųstinys.	vãrą	veĩgą	põną	vaĩką
5. Šauktĩnys ...	vãrę	veĩgę	pónę́	vaikę́
6. Padaŕginys ..	vãru	veĩgu	pónú	vaikú
7. Vĩtõlįnksnys .	vãrę	veĩgę	pónę́	vaikę́
	Daugĩskaitlys.			
1. Vardĩnys	vãrai	vergaĩ	pónai	vaikaĩ
2. Gįmtĩnys	vãrų	vergų̃	põnų	vaikų̃
3. Dũtinys.....	vãrams	vergaĩms	põnams	vaikaĩms
4. Apskųstinys.	vãrus	veĩgus	pónús	vaikús
5. Šauktĩnys ...	vãrai	vergaĩ	põnai	vaikaĩ
6. Padaŕginys ..	vãrais	vergaĩs	põnais	vaikaĩs
7. Vĩtõlįnksnys .	vãrũsę	vergũsę́	põnũsę	vaikũsę́
	Dvĩskaitlys.			
1. Var. 4. Ap. 5 Šauk.	dú vãru	dú veĩgu	dú pónú	dú vaikú
3. Dũtinys	dvíem vãram	dvíem vergaĩm	— põnam	— vaikaĩm
6. Padaŕginys...	dvíem vãram	vergaĩm	— põnam	— vaikaĩm

Ĩ̃kusį̃ji lįnksnjai kaĩp daugĩskaitlyję.

-ó- kamiẽnjai žõdjai.

Ljúksnjai.	Tvirtaprãdė prịgaidė.		Tvirtagãlė prịgaidė.	
	1 pavịzdys.	2 pavịzdys.	3 pavịzdys.	4 pavịzdys.
	Vïnáskaitlys.		Vïnáskaitlys.	
1. Vardïnys	pĩva	žmónà	vĩtá	algá
2. Gịmtïnys	pĩvos	žmónos	vĩ́tos	algõs
3. Dûtinys	pĩvai	žmônai	vĩ́tai	alg̃ai
4. Apskụ̃stinys .	pĩvą	žmõną	vĩ́tą	alg̃ą
5. Šauktïnys . . .	pĩva	žmónà	vĩtá	algá
6. Padaĩginys . .	pĩvą	žmõną	vĩtą́	algą́
7. Vĩtõlịnksnys .	pĩvọję	žmónọję́	vĩ́tọję	algọję́
	D a u g ĩ́ s k a i t l y s.			
1. Vardïnys	pĩvos	žmônos	vĩ́tos	alg̃os
2. Gịmtïnys	pĩvų	žmõnụĩ	vĩ́tų	alg̃ụĩ
3. Dûtinys	pĩvoms	žmónõms	vĩ́toms	alg̃õms
4. Apskụ̃stinys.	pĩvas	žmônas	vĩtás	algás
5. Šauktïnys . . .	pĩvomis	žmónomĩ́s	vĩ́tomis	alg̃omĩ́s
6. Padaĩginys . .	pĩvos	žmônos	vĩ́tos	alg̃os
7. Vĩtõlịnksnys .	pĩvọsę	žmónọsę́	vĩ́tọsę	alg̃ọsę́
	D v ĩ́ s k a i t l y s.			
1 Var. 4 Ap. 5 Šauk.	dvĩ́ pĩvi	—žmôni	—vĩtĩ́	—algĩ́
3. Dûtinys	dvĩ́m pĩvom	—žmónõm	—vĩ́tom	—algõm
6. Padaĩginys. . .	dvĩ́m pĩvom	—žmónõm	—vĩ́tom	—algõm

lĩkusĩ́ji dvĩ́skaitljõ lịnksnjai kaĩp daugĩ́skaitlụję.

-jó-kamiẽnjai žõdjai.

Liũksnjai.	Vìnáskaitlys.	Daugĩskaitl.	Dvĩskaitlys.
1. Vardĩnys	martĩ	marčjós	dvĩ martĩ
2. Gimtĩnys	marčjõs	marčjųũ	dvĩjų marčjųũ
3. Dũtinys	marčjai	marčjoms	dvĩm marčjóm
4. Apskųũst. . . .	marčją	marčjás	dvĩ martĩ
5. Sauktĩnys. . . .	martĩ	marčjós	dvĩ martĩ
6. Padarginys. . .	marčją́	marčjómis	dvĩm marčjóm
7. Vĩtõlinksnys. .	marčjõję́	marčjósę́	dvĩjósę́ marčjósę́

Ąntrásys lįnksnjávimas:
-ų- kamiẽnjai žõdjai.

Lįnksnjai.	Tvirtaprádė prìtgaidė.		Tvirtagálė prìtgaidė.	
	1 pavyzdys.	2 pavyzdys.	3 pavyzdys.	4 pavyzdys.
	Vìnáskaitlys.		Vìnáskaitlys.	
1. Vardĩnys	brõlys	vèžįs	kiřvys	žųnįs
2. Gįmtĩnys	brõljó	vèžjó	kiřvjó	žųnjó
3. Dũtinys.....	brõljui	vèžjui	kiřvjui	žųnjui
4. Apskųnstinys.	brõlį	vèžį	kiřvį	žųnį
5. Šauktĩnys....	brõli	vèžį	kiřvi	žųnį
6. Padaŕginys...	brõlju	vèžju	kirvjú	žųnjú
7. Vìtõlįnksnys..	brõlųję	vèžųjį́	kiřvųję	žųnųjį́
	Daugĩskaitlys.			
1. Vardĩnys	brõljai	vèžjaĩ	kiřvjai	žųnjaĩ
2. Gįmtĩnys	brõljų	vèžjųų̃	kiřvjų	žųnjųų̃
3. Dũtinys.....	brõljams	vèžjaṁs	kiřvjams	žųnjaṁs
4. Apskųnstinys.	brõljus	vèžjus	kirvjús	žųnjús
5. Šauktĩnys....	brõljai	vèžjaĩ	kiřvjai	žųnjaĩ
6. Padaŕginys...	brõljais	vèžjaĩs	kiřvjais	žųnjaĩs
7. Vìtõlįnksnys..	brõljūnsę	vežjūnsį́	kiřvjūnsę	žųnjūnsį́
	Dvĩskaitlys.			
1. Var. 4. Ap. 5. Šauk	dù brõlju	—vèžju	—kirvjú	—žųnjú
3. Dũtinys.....	dvìm brõljam	—vèžjaṁ	—kiřvjam	—žųnjaṁ
6. Padaŕginys...	dvìm brõljam	—vèžjaṁ	—kiřvjam	—žųnjaṁ

Ĩšskusìji dvĩskaitljo lįnksnjai kaĩp daugĩskaitlųję.

-ė- kamiẽnjai žõdjai.

Lįnksnjai.	Tvirtaprãdė prįgaidė.		Tvirtagãlė prįgaidė.	
	1 pavęzdys.	2 pavęzdys.	3 pavęzdys.	4 pavęzdys.
	Vìnáskaitlys.		Vìnáskaitlys.	
1. Vardĩnys	aũklė	gìsmė	žémė	žõlė
2. Gimtĩnys	aũklės	gìsmės	žémės	žõlės
3. Dũtinys.....	aũklei	gìsmei	žémei	žõlei
4. Apskųnstinys.	aũklę	gìsmę	žémę	žõlę
5. Sauktĩnys....	aũklė	gìsmė	žémė	žõlė
6. Padaŕginys...	aũklę	gìsmę	žemę́	žõlę́
7. Vìtõlįnksnys..	aũklėjẹ	gìsmėjẹ́	žémėjẹ	žõlėjẹ́
	D a u g ĩ s k a i t l y s.			
1. Vardĩnys	aũklės	gìsmės	žémės	žõlės
2. Gimtĩnys	aũklįų	gìsmjųĩ	žémjų	žõljųĩ
3. Dũtinys.....	aũklėms	gìsmėms	žémėms	žõlėms
4. Apskųnstinys.	aũkles	gìsmes	žemés	žõlés
5. Sauktĩnys....	aũklės	gìsmės	žémės	žõlės
6. Padaŕginys...	aũklėmis	gìsmėmĩs	žémėmis	žõlėmĩs
7. Vìtõlįnksnys..	aũklėsẹ	gìsmėsẹ́	žémėsẹ	žõlėsẹ́
	D v ĩ s k a i t l y s.			
1. Var. 4. Ap. 5. Sauk	dvĩ aũkli	—gìsmi	—zemĩ	—žõlĩ
3. Dũtinys.....	dvìm aũklėm	—gìsmėm	—zémėm	—žõlėm
6. Padaŕginys...	dvìm aũklėm	—gìsmėm	—zémėm	—žõlėm

Ĩkusĩji dvĩskaitljo lįnksnjai kaĩp daugĩskaitlųjẹ.

Tretjásys lįnksnjávimas:
-i- kamiénjai žõdjai.

Lįúksnjai.	Tvirtaprádė prîtgaidė.		Tvirtagálė prîtgaidė.	
	1 pavyzdys.	2 pavyzdys.	3 pavyzdys.	4 pavyzdys.
	Vînáskaitlys.		Vînáskaitlys.	
1. Vardînys....	tõsis	sirdîs	»	avîs
2. Gimtînys....	tõsis	sirdî's	»	avî's
3. Dûtinys.....	tõsjai	sirdjai	»	ávjai
4. Apskųstinys.	tõsį	sirdį	»	ávį
5. Sauktînys....	tõsî	sirdî'	»	avî'
6. Padaîginys...	tõsimi	sirdimî	»	avimî
7. Vîtõlįnksnys..	tõsųję	sirdųję'	»	avųję'
	Daugîskaitlys.			
1. Vardinînys ..	tõsįs	sirdįs	dúrįs	ávįs
2. Gimtînys....	tõsjų	sirdjųjû	dúrjų	avjųjû
3. Dûtinys.....	tõsims	sirdims	dúrims	avims
4. Apskųstinys.	tõsis	sirdis	durîs	avîs
5. Sauktînys ...	tõsįs	sirdįs	dúrįs	ávįs
6. Padaîginys ..	tõsimis	sirdimîs	dúrimis	avimîs
7. Vîtõlįnksnys .	tõsųsę	sirdųsę'	dúrųsę	avųsę'
	Dvîskaitlys.			
1. 4. 5 dû vagjû	dvî tõsi	— sirdi	»	— avî
3. dvîm vagim	— tõsim	— sirdim	»	— avim
6. dvîm vagim	— tõsim	— sirdim	»	— avim

Ikusłjt lįúksnjai kaîp daugîskaitlųję.

Ketvirtásys lįnksnjávimas:

-u- kamiẽnjai žõdjai.

Lįńksnjai.	Tvirtaprádė prįtgaidė.		Tvirtagálė prįtgaidė.	
	1 pavįzdys.	2 pavįzdys.	3 pavįzdys.	4 pavįzdys.
	Vìnáskaitlys.		Vìnáskaitlys.	
1. Vardĩnys	Jẽzus	sunús	vaĩsjus	dąugús
2. Gimtĩnys	Jẽzaus	sunaús	vaĩsjaus	dąugaús
3. Dūtinys.....	Jẽzui	sūnui	vaĩsjui	dąúgui
4. Apskųństinys.	Jẽzų	sūnų	vaĩsjų	dąúgų
5. Sauktĩnys. ...	Jẽzau	sunaú	vaĩsjau	dąugaú
6. Padaŕginys ..	Jẽzumi	sunumĩ	vaĩsjumi	dąugumĩ
7. Vìtólįnksnys .	Jẽzuję	sunujẽ	vaĩsjuję	dąugujẽ
Daugĩskaitlys.				
1. Vardĩnys	»	sūnųs	»	dąúgųs
2. Gimtĩnys	»	sunųjũ	»	dąugųjũ
3. Dūtinys.....	»	sunumùs	»	dąugumùs
4. Apskųństinys.	»	sūnus	»	dąugús
5. Sauktĩnys. ...	»	sūnųs	»	dąúgųs
6. Padaŕginys ..	»	sunumĩs	»	dąugumís
7. Vìtólįnksnys .	»	sunūńsę	»	dąugūńsę
Dvĩskaitlys.				
1. Var. 4. Ap. 5. Sauk.....	»	dù sūnu	kaĩp dù kiřvjù	—dąugú
3. Dūtinys.....	»	dvìm sunum		—dąugum
6. Padaŕginys ..	»	dvìm sunum		—dąugum

Ĩkusĩji dvĩskaitljo lįńksnjai kaip daugĩskaitlųjẽ.

Pęuktásys ljuksnjávimas:

sąntaragalúnjai žõdjai.

Ljúksnjai.	Vìnáskaitlys.			
	výriškósjos gumós.		mótriškósjos gumós.	
1. Vardĩnys	pĩmũ	mẽnu	sesũ	duktẽ
2. Gimtĩnys	pĩmeńs	mẽnesis	seserś	dukterś
3. Dútinys	pĩmęnjui	mẽnesjui	séserjai	dúkterjai
4. Apskuństinys.	pĩmęnį	mẽnesį	séserį	dúkterį
5. Šauktĩnys. . . .	pĩmũ	mẽnũ	sesú	duktẽ
6. Padaŕginys . .	pĩmęnimĩ	mẽnesimi	seserimĩ	dukterimĩ
7. Vìtõljuksnys .	pĩmęnųjẹ́	mẽnesųjẹ	seserųjẹ́	dukterųjẹ́
	Daugĩskaitlys.			
1. Vardĩnys	pĩmęnįs	mẽnesįs	séserįs	dúkterįs
2. Gimtĩnys	pĩmęnųjų	mẽnesjų	seserųjų	dukterųjų
3. Dutinys	pĩmęnims	mẽnesims	seserims	dukterims
4. Apskuństinys.	pĩmęnis	mẽnesis	séseris	dúkteris
5. Šauktĩnys. . . .	pĩmęnįs	mẽnesįs	séserįs	dúkterįs
6. Padaŕginys . .	pĩmęnimĩs	mẽnesimis	seserimĩs	dukterimĩs
7. Vìtõljuksnys .	pĩmęnųsẹ́	mẽnesųsẹ	seserųsẹ́	dukterųsẹ́
	Dvĩskaitlys.			
1. Var. 4. Ap. 5. Šauk	dú pĩmęnju	—mẽnesju	dvi séseri	—dúkteri
3. Dútinys	dvìm pĩmęnim	—mẽnesim	— seserim	—dukterim
6. Padaŕginys . .	dvìm pĩmęnim	—mẽnesim	— seserim	—dukterim

Ĩkusĩji dvĩskaitljo ljúksnjai kaĩp daugĩskaitlųjẹ.

Prîgaidės kilnôjimas.

Lîtúviškų esąbėvardjų ląnksnjávimas pasąnkṡs, dėltő kád žodjų prîgaidė, tarsi gąvásys sidábras, vînóję vî'tóję nenustįnga ir nepastóvi, bėt tő patî's žódjo ląnksnjávimę sókinėja nű vînós saąjamós ąnt kitós, kaîp ąntaî: žmóną, žmónós, bėt tólesnjai jaú nė *žmónaî *žmónąjű, kaîp įdvardôvîtjų ląnksnjávimę: anaî, katraî, anąjű, katrąjű, alę prîgaidę nű gálo atstúmus: žmôñai, žmôną; taîp pát ir daugîskaitlyję: žmônós, žmônas ir žmónųjű, žmónóms, žmónómîs, žmónósę.

Nôrint pažiñti prîgaidės takús esąbėvardjų ląnksnjávimę, reîkja įsisteběti jű jųjű skųrjús ir páskųrjus. Tam tîkslui irá gerú dú vînáskaitljo ląnksnjú: dûtinys ir apskųnstinys, kurjúdu daiktávardjų ląnksnjávimę niėkadős negaûna prîgaidės ąnt paskutinjősjos saąjamős, ir daugîskaitljo gįmtînys, padaîginys ir vitőląnksnys, kurî' kaîtais gaûna prîgaidę ąnt paskutinjősjos saąjamős, kaîtais negaûna.

Pagaî' minavôtųjų vînáskaitlinjų ląnksnjų visús esąbėvardjus įskirstóme jű dú skųrjú: pirmójo skųrjaus žődjai túri tvirtaprádę prîgaidę, kaîp ąntaî: vîrui, vîrą, kôtui, kôtą, kelmui, kelmą, plvai, plvą, žmônai, žmôną, vilnai, vilną; ąntrójo skųrjaus žódjai túri tvirtagálę prîgaidę, kaîp ąntaî: pónui, póną, rátui, rátą, paîsui, paîsą, meîgai, meîgą, rąñkai, rąñką, sákai, sáką.

Pagaî' minavôtųjų daugîskaitlinjų ląnksnjų, sú kurjaîs sútarja vînamę' ląnksnjávimę, vînî ląnksnjai vînáskaitljo, kitamę' kitî, pirmásys skųrjus túri dú páskųrju: 1) tî' ląnksnjai negaûna prîgaidės ąnt paskutinjősjos saąjamős, kaîp ąntaî: vîrų, tîltų, 2) túri prîgaidę ąnt galûnjų: kótųjű, žmónųjű, kótams, žmónóms. — Taîp pát ir ąntramę' skųrjuję įrá dú páskųrju: 3) bé prîgaidės ąnt paskutinjősjos saąjamős, kaîp ąntaî: pőnų, rąñkų, pőnams, rąñkóms, 4) sú prîgaidę ąnt paskutinjősjos saąjamős, kaîp ąntaî: dîvųjű, vaikųjű, dîvams, vaikams.

Tődėl kîkvînamę' ląnksnjávimę reîkja atskiîti kéturis prî-

gaidės takús: 1), 2), 3), 4) ir įnsistebėti įĩ kéturis kìkvíno lįnksnjávimo pávyzdjus.

Prỹrašai prỹ pirmójo lįnksnjávimo.

1. Kamiẽnagalys a vìnáskaitljo vardĩnyję lįnksnyję daugýbėję tarmjųĩ núdilė: vyrs, veřgs, traũs į́s senóviskų vỹras, veřgas, tránas; -ja-kamiẽnjų žõdjų sú a nutrúkò ir «j»: vės, pjóvės, rasỹtos, sakỹtos, kelš, veĩns į́s senóviskų vėjas, pjóvėjas, rasỹtójas, sakỹtójas, kéljas, veĩnjas.

Bèt jaĩ kamiẽnagaljui nutrúkus búty subėgusjósjos įĩ kúpetą tókjos saũtarós, kurjás draugę́ sunkú įstaĩrti, tád a negalėjo įsdilti: paĩsas, daĩzas, tiũklas ir kitĩ tókĩ žõdjai vìsur uẑlaĩko senóviską įsvaizdą, atskỹrus saulėlydinjus žemaitjús, kurĩ galũnę -as perdirba įĩ -us: paĩsus, daĩzus, tiũklus (aplįnk Darbė́nus, Sálantus ir kĩtur).

Kaĩp latỹniska kalbá vardĩnyję lįnksnyję negãli atskirti porcus nũ quercus ir búdavardjų lįnksnjávimę mõtriskìms: bona, iuncta atsákò bonus, iunctus, taĩp lýgjai žemaĩtjų minavõtėji tarmė́ sumaĩšė pirmójo lįnksnjávimò žõdjús: paĩšus ir k. sù ketvirtójo lįnksnjávimo žõdjais: turgus, vaĩšjus, taĩp pát ir prỹ mõtriskósjos gymės búdavardjų vardĩnjo lįũksnjo mažá, visá atsirádò vỹriskósjos gymės v-ardĩnys lįũksnys: mãžus, vĩšus: (mažós, visós, ó = lenk. ó, kaĩp antaĩ «który», Daũgkantò rástūnsę).

2. Vìnáskaitljo gimtĩnjo lįũksnjo galũnė ò neturė́dama prỹgaidės sutrumpė́jo įĩ a žemaĩtjų ir kurjųĩ-ne-kurjųĩ augstaĩtjų tarmė̀sę́: vỹra, veřga, įĩ u veljūnškjų ir kitųĩ aplįnkui augstaĩtjų tarmė̀ję: vỹru, veřgu į́s senóviskų vỹrò, veřgò, kaĩp į́s búvò, rádòs zem. búva, veljun. búvu. Ir mõtriskósjos gymės žõdjų galũnė -ós, neturė́dama prỹgaidės paviřsta įĩ -as: pĩvas, rąũkas, bèt žmónős, šakõs ir kiti tókĩ žõdjai uẑlaĩkė senóviską ĩlgą ó, dėltõ kád prỹgaidė krįnta ąnt paskutinjósjos saũjamós.

3. a-kamiẽnjai žõdjai žemaĩtjų pátarmė̀sę vìnáskaitljo dútinyję lįnksnyję túri galũnę -ů: taĩn vỹrů, veřgů (saulėlyd. žem. sákò: vỹrọu, veřgọu, saulėtek. vỹruu, veřguu), augstaĩtjų pátar-

mėsę -ui: vą̃rui, veĩgui, apljńk Debeikjús: -ai: taĩ̃ vą̃rai. Reĩkja žinôti, jôg vą̃rui, vą̃rai, vą̃rů túri átskiras galũnes, kurjų̃ niẽkaip negálime įsvésti į̃š vĩnős senôviškos į̃švaizdôs, neĩ tų̃ žõdjų į̃š kĩtas kĩtó: vą̃rui negalẽjo gįnti į̃š vą̃rai; vą̃rů, neĩ vą̃rai į̃š vą̃rui.

4. -ja-iŕ-jo-kamiẽnjų žõdjų apsk. ljńksnys túri galũnę -ją į̃š senôviškos -jam: vẽją, kẽlją 'viam', kôją, prãdją; žemaĩtjai neãpkęntja sąnjamős ja, kurjąų̃ sávo páprõtju peĩdirba jų̃ je: senôviskų žõdjų tókjų̃, kaĩp ąntaĩ: kôja, kôjos vĩ́tojęjĩ́ sákó kôje, kôjes (į̃s sutrųmpįntó kôjas, kaĩp rąńkas įs senôviskó rańkos); bẽt jaĩ sąnjamós ja galę́ búvó n, žemaĩtjai peĩdirba ją į̃ų̃ ji. Tõdeĩ augstjaús primįntũ̃sjus apskų̃stinjus ljnksnjús jĩ́ į̃starja sjaĩp: vẽji, kẽli, kôji, prádi, nebegalẽdami atskiĩti kẽli 'viam' nů kẽli 'genu'; vĩnõg kilmẽmóksliskai (etymologice) iŕ tarmẽmóksliskai (dialectologice) rãšant iŕ žemaĩtjams reĩkja rašų̃ti kẽlją 'viam', kẽlį 'genu'.

5. Daugúmas ljńksnjų ja-kamiẽnjų iŕ ų-kamiẽnjų žõdjų visõsę́ lĩtúvjų tarmėsę́ túri tôkją pát į̃švaizdą: -ja-kamiẽnys vẽjas iŕ -ų- kamiẽnys kų̃jys taĩp pát dárõ vĩnáskaitljó gįmtĩnį: vẽjó, kų̃jó, dũtinį: vẽjui, kų̃jui, padaĩginį: vẽju, kų̃ju iŕ visús dvĩskaitljó iŕ daugĩskaitljó ljnksnjús, kaĩp ąntaĩ: dú kų̃ju, vẽjai, kų̃jai iŕ tt.

Tódeĩ vĩsõs tarmės peĩdirbó vĩnáskaitlinį -ja-kamiẽnjų žõdjų vĩtôljnksnį pagaĩ -u-kamiẽnjų žõdjų pávųzdjó, kurjų̃ vĩnásk. vĩtôljnksnys pás augstaĩtjų túri galũnę -ųję (sutrųmpinus -ų) pás žemaĩtjų -ėję (sutrųmpinus -ė): augstaĩtiskai kų̃jųję (kų̃jų), žemaĩtiskai kų̃jėję (kų̃jė); draúginimó keljú į̃ų̃ senôviskó vĩtôljnksnjó vĩ́tą, kuŕs kád bútų nepražũvęs šįandĩ́ną įsveizdẽtų taĩp: *vẽję, *kelę́, augstaĩtjai įnsĩtĩkė vẽjųję, kelųję́, žemaĩtjai: vẽjė, kelė́; retaĩ kuŕ tesákó: vẽjėję, kelėję́.

Minẽtini vĩtôljnksnjai: namĩję́, sutrųmpinus: namĩ́ (žem. numĩ́, numųń) iŕ žem. sápnė 'per quietem, in somnio'.

Paprastásys vĩtôljnksnys vą̃rę, daržę́ į̃š senésnjó: *vųri-en, *darži -en, įrá sudẽtas į̃š tĩkrõ vĩtôljnksnjó *vą̃ri, *daržĩ (su-

lųgink sù taĩs prų̃veiksmjus: tólĩ, artĩ, ąngstĩ) ir prų̃sdėljò en (latų̃n. in, gr. ἐν); bėt vĩtólįnksnjai: *daržĩ, tólĩ sutrumpėjò į̃s *darž̃ĩ, *tól̃ĩ, kaĩp senĩ į̃s *senĩ (sulyg. sù tų̃ dvilupų̃tinį senĩjį); senôviska tó lįnksnjò į̃svaizda: *pránasĩ, *namĩ, *tólĩ, užlaĩkė galų̃nės ilgúmą, jaĩ gávò ų́zdąngą, kaĩp ąntaĩ: pránasĩ-pi'apud prophetam' (taĩp sákò kanauniẽkas Daũgsas), namĩ-jẹ́, tólĩ-jẹ́, sustrúginus: namĩ', tólĩ' (saulėlųd. žem. numẹ̃ĩ, tólẹĩ); sápnė įrá vĩtólįnksnys ų-kamiėnjò sápnys, kurs užlĩkò látvjų kalbójẹ́ ir aplįnk Šėduvą ir atsákò latų̃niškam somnium; jĩ tó žõdjò vĩtą pastátjus kĩtą: sápnas, sápnė įngĩjò netaisy̨klišką į̃svaizdą.

6. Daugĩskaitlinį vĩtólįnksnį lĩtúvjai senų̃ĩ senôvėję pasidárė į̃s daugĩskaitlinjò apskų̃nstinjò *vų̃rũns, *pĩvās, pridũrẹn prĩ̃ jò pastur̃dėlį en (=graik. ἐν, latų̃n. in): *vų̃rũnsen, *pĩvāsen. Tarsnĩnjai įnstátumai tás į̃svaizdas per̃dirbò įĩ augstaĩtiskus: vų̃rũsę, pĩvósę, žemaĩtiškus vų̃ruñsę, pĩvósę. Į̃s tų̃ĩ įnstátumų vĩnas reikalaũja sutrumpinti senôviskas dvĩbalses: ũn, ān, un pastatų̃tas prĩ̃s saũtarą įĩ dvĩbalses ŭn, ăn, ĭn; taĩp į̃s *astũ̃ntas, *sākānt, *septų̃ntas gĩmė: astuntas, sákānt, septĩntas ir į̃s *vų̃rũnsen gĩmė žemaĩtjų vų̃ruñsę; bėt kĩtas įnstátumas, senésnys ų́ž aprasų̃taņjį sutrumpinimò įnstátumą, daugų̃bėję tarmjų̃ĩ reikalaũja įsmaikįnti n prĩ̃s s (āsá, usá į̃s senôviskò *ansá); todėl̃ į̃s sutrumpintò *vųrũnsen tósẹ́ tarmėsẹ́ gĩmė *vų̃rũsen, kaĩp į̃s *astuntas látvjų kalbójẹ́, kurĩ neápkẹntja n prĩ̃s kíkvĩną saũtarą, gĩmė astũtais; dar̃ kĩtas įnstátumas reikalaũja įsmésti n į̃s žõdjų gálò: augst. vų̃rũsę, žem. vų̃ruñsę; ąnt galų̃ĩ gálò ũns saulėtekinjų žem. tarmėję́ pavir̃tò įĩ uns, saulėlųd. įĩ us: saulėlek. vų̃runsę, saulėlųd. vų̃rusę.

7. Prų̃gaidės takaĩ visósẹ́ tarmėsẹ́ įrá tĩ́ pãtjs, atskų̃rus saulėlųd. žem. ir kurjų̃ĩ- ne-kurjų̃ĩ augstaĩtjų tarmés, labjaũsjai netõl̃ Kuršò sĩnòs vartôjamas: tõs tarmės neápkẹntja prų̃gaidės ąnt paskutinjósjos saņjamõs ir sákò: žmõ'na, bur'na žmõ'nõs, bur'nõs (tõjá kairjôji smailĩnė prų̃gaidė ąnt ilgõs balsės žẹ̃klina ąntrĩnę, silpnésnę prų̃gaidę, vôkiškai vadĩnamą Nebenton). Bėt reĩkja žinõti, jõg ir į̃s átžvilgjò įĩ prų̃gaidę įrá vĩnĩ̃ žõdjai

sudraũginti sù kitaĩs; vĩsós tarmės sákó: daĩktus, kaĨnus, tẽvus, į́s kurjų̃ į́svaizdų tĨk gálime žinôti, jõg tĩ žõdjai įrá tõ skų́rjaus, kaĩp vų́rus ir̃ veĩrgus, bèt daĩ negálime žinôti, ar̃ sĩ žõdjai túri prų́gaidẽtą galũnę ar̃ sáknį; tõdẽl vĨnos tarmės jũs lįnksnjũja pagal̃ pir̃mójo pávyzdjó: daĩktai (žem.), kaĨnai (žem. ir̃ daugų́bė augst.), tẽvai (augst. aplįnk Debeikjús), kĩtós pagal̃ ą́trójo pávyzdjó: daiktaĩ (augst.), kalnaĩ (aplįnk Kaúną), tẽvaĩ (žem. ir̃ daugų́bė augst. tarmjų̃jų̃); kvẽdarniskjai žemaĩtjai sákó púrai (3), veivir̃žėniskjai, kulĩškjai ir̃ kitĩ sákó puraĩ (4) 'triticum hiemale', dėltõ kád apskųũst.: purús įrá bę́ndras tretjamjam ir̃ ketvirtamjam skų́rjui.

Pirmásys lįnksnjávimas į́s átžvilgjó įn̄ prų̃gaidę.

A) -a- ir̃ -ja-kamiẽnjai dvisą̃jámjai žõdjai.

1)	sjũlas	laĩgas	veĨnjas	bùgnas
aũgsas	svĨstas	lũbas	võras	(bùbnas)
dùmai	šaũkstas	mẽslas	žaĨslas	bùtas
grõbas	šõnas	õras	žą̃ndas	dir̃žas
jũgstas	taĩpas	pẽdas 'manipulus'	plũkstas (= til2. plũstas).	dų́mblas
kaũlas	tiĨtas			lĩptas
krùmas	tvaĩtas	plaũkas		maĩštas
kur̃tas	vẽjas	dĩgas	raũgas	miẽstas
lę́nkas	vų̃ras	jẽras	saĩrgas	tur̃tas
luñkas	žę́ntas	grũdas	sĨtas	dváras
milĨtai		stõgas	skrũstaĩ	métas
mõkslas	2)	šjaũdas	slĨkas	niẽkas
nõras	beĩrnas	šẽkas	sũlas	pádas
pĩnas	beĩržas	taukaĩ	spraą̃ndas	pápas
prũsas	daĩrbas	ũdas (2. varmas, kuĩsys).	žĨdas	par̃šas
rĩtas	keĨmas		žiĩrgas	pir̃štas
rùmas	kõtas		žjõgas	gą́ndras
spą̃ũstai (2. spą̃ũslai)	krẽslas	vaĩžas	3)	gar̃sas
	kũsas	veĨdas	aũtas	gją́klas

ĩkrai	žádas	vařdas	šĩlas	viřbas
kū̃las	žviřgždas	vařgas	šlákas	žábas
kařklas		šášas	vařpas	žaĩbas
kařtas	4)	dařžas	puřvas	šū̃las
keřštas	aúlas	Dĩ́vas	rágas	křĩslas
kařpas	bádas	draúgas	rážas	kvápas
lápas	balšas	drĩ́žas	saĩkas	laĩškas
vařtai	klánas	dvą̃nas	sakaĩ	lákštas
váskas	klévas	gálas	skveřnas	jū̃kas
prõtas	krástas	dúgnas	sápnas	lédas
ráktas	kraũjas	garaĩ	snápas	káklas
rąū̃stas	námas; na-	gúdas	snĩ́gas	laą̃kas
ráštas	maĩ	gą̃mbas	spárnas	lĩ́nas
rátas	lášas	jevaĩ	stĩklas	lĩ́zdas
rū̃bas	laúkas	kąmpas	strázdas	maĩnas
skĩ́tas	pilvas	kaũpas	svẽtjas	mĩ́gas
sõdnas	plaušaĩ	kápas	nĩžaĩ	mélas
stálas	plĩ́nas	kéljas	peĩnas	mázgas
stařdas	tákas	kĩ́mas	pelaĩ	mĩ́las
sváras	tařnas	kéras	pénas	nágas
šãpas	tvánas	silkaĩ	vąšĩšas	švĩnas
trąnksmas	vaĩkas	šéškas	viĩ́kas	vařmas

B) -a- iř -ja- kamiẽnjai trijų̃ iř daugjaũs sąnjamų̃jų žõdjai.

1. Nekilnõjama prų̃gaidė įrá tókjų̃ žódjų, kurĩ́ túri jąĩ ąnt ketvirtósjos sąnjamõs nũ gálo iř nemáz kitų̃, kaĩp ąntaĩ:

akū̃tas	arū̃das (2. mĩgá)	dařžinjū̃kas
akrū̃tas	átrašas	pėstinjū̃kas
apástalas	aũgsinas	perkū̃nas
apū̃kas 'pelėdos veĩslė'	avų̃nas 'mõtynės brõlys'	pránašas
		galaĩ̃stuvas

lítúviniųkas	taĩpiniųkas	tũkiniųkas
ljúdiniųkas	tųtveikas 'bážmas,	vẽlnukas (ž. vẽpnutė)
maĩstiniųkas	dĩdelė daugųbė'	vųskupas
malúniniųkas	žabaųũgai (ž. spaųũslai, pašaųkinė).	prákaitas
nabásniųkas (ž. nabáštikas)	gĩriniųkas	prųsiniųkas
pagalbiniųkas	kaimųnas	pũdymas

2. Daúg įrá tókjųĩ žõdjų, kurĩ kilnõja sávo prųgaidę pagaĩ 2) pávyzdjò, bét taĩp kád ąntrõji saąjamá negaũna prųgaidės, kaĩp ąntaĩ:

aũginas	pãsaras	burbulas	kátinas	sprágilas
ãpmaudas	vĩralas	dõbilas	képalas	tépalas
asĩlas	verpalaĩ	eržilas	pẽlęnas 'focus'	tĩtnagas
ataudaĩ	virbalas	gaĩgalas		vábalas
aũžulas	žagaraĩ	jõvalas	pelęnaĩ	vákaras
kévalas	žąũsinas	kąũkalas	reĩkalas	vánagas
kirminas	ávinas	káspinas	rišutas	vẽdaras
miĩžinas	bĩtinas	kátilas	skarmalas	veĩkalas
õbulas	brĩzgilas			

3. Daĩ panašésnys įĩ 2) įrá prųgaidės kilnõjimas tókjũnsę žõdjũnsę, kurjųĩ paskutĩnė ir ąntrõji nũ gálo saąjamá tegaũna prųgaidę, kaĩp ąntaĩ: pjóvėjaĩ ir kitĩ tókĩ' darųtõjų vardaĩ; pusųnas, pusųnę', pusųnaĩ ir kitĩ tókĩ' surjuktĩnjai žõdjai (collectiva); bét tĩ' paskutinĩji aplįũk Tilžę ir kĩtur nekilnõja prųgaidės: pusųnai, pusųnę.

4. Pagal 3) kilnõja prųgaidę žõdjai, padarųtĩji sù prųsagõmis:

a) — ũmas: daugũmas, gerũmas, ramũmas.

b) — ĩmas: gėrĩmas, vežĩmas, plovĩmas.

c) — ĩkas: nešĩkas, žirnĩkas, pinĩkas, vainĩkas, kulĩkas, ridĩkas.

d) — ũkas: sunũkas, versjũkas, vaikjũkas.

e) — ųkas: dalųkas, palavųkas.

f) — ùkas: petšjùkas, valjùkas, statšjùkas, žaljùkas, verstšjùkas, slapùkas, pasalùkas.

g) — õkas: naujõkas, laidõkas, viljõkas.

h) — õnas: sijõnas, vagõnas, buljavõnas.

i) — õvas: žinõvas, vadõvas, gulõvas, ganõvas.

k) — ùnas: žem. narùnas (= augšt. náras, latùn. mergus), palaidùnas, malùnas, dųkùnas, pataikùnas.

l) — ėlas: tekėlas.

m) — inįjùkas: avinįjùkas, amatnįjùkas, darbinįjùkas ir daũg kitų̃ tõkjų̃.

C. -ó- ir -jó- kamiẽnjai dvisąnjámjai žõdjai:

1)		2)	
	sĩna		rutá
	maĩka		šlájos
aĩdra 'procel-	ôda	burná	šùkos
la' (kìtur sá-	pĩva	dainá	vìtá
kó aũdra)	plųñksna	galvá	vistá
baũba	prõga 'occasio'	mìgá 'arũdas'	
bõba	kįñka	tróbá	4)
delna	smiĩlga	naudá	algá
dũna	strė̃nos	õžká	ąngá
ė̃djos (ž. ų̃ž-	slũta	pėdá	ąũsá
geĩdės)	ũga	skĩdrá	bąndá
gė̃da	vė̃tra	žmóna	bąngá
geĩda	ųla		barzdá
giĩnos	žaĩna 'grõbas'	3)	blauzdá
glįñda	saũja	druskà	brastvá
jaũja (ž.-jas)	stiĩna	kiskà	ìvá
jũsta	šaĩka	kulkà	kaitrá
kiĩpa	ũdra	plutá	kalbá
kaĩma	vaĩna	plųtá	kąmsá
kũpa	viñgšna	pupá	kruvá
lĩpa	ĩnos	putá	krauná
lõva		rąnkà	krusá

lą̃nkà	daubà	valą̃jà	vejà
maldà	gaujà	lę̃ntà	tĩsà
mergà	vapsà	lĩpsnà	tvõrà
mẽsà	gĩdrà	ligà	tribà
meškà	gijà	lúbos	rį̃ndà
misà	ižà	martĩ	salà
pĩstà	spą̃nà	makšnà (tilž.	skalsà
pradjà	sulà	mašnà)	skõlà
rasà	šakà	šeivà	spragà
raudà (kĩtur	šalnà	švĩsà	ũlà
kũjà,bruñsė)	šarmà	talkà	vagà
dejà	lazdà	tą̃nsà	žĩmà
dĩnà			

D) -õ- ir -jõ- kamiẽnjai trijų̃ ir daugjaũs sąũjamų̃jų žõdjai.

1. Prį̃gaidės nekilnõja visĩ tõkĩ žõdjai, kurĩ jų̃ tùri vìnáskaitlį vardĩnų̨ję ą̃nt tre̯tjósjos sąũjamõs arbà darỹ tõljaũs nũ gãlõ ir daugų̃bė tõkjų̃jų, kurjų̃jų tvirtaprãdė prį̃gaidė krį̃ta ą̃nt ą̃ntrósjos nù gãlõ: anų̃ta 'vų̃rõ mõ̃tų̨na (pãtjai)', lę̃ntų̃na, mẽnesĩna, pãsaka, pastùrlakós (ž. ą̃ntrinį̃ukai gruodaĩ), pelẽda, pir̃mlakós, prį̃spauda, radų̃bós, saulẽgrąũža, darỹgana, derų̃bós 'sponsãlia', gãnjava, jų̃lą̃nda, pagaĩ̃ba, palų̃kanós (ž. pãlukos), paskaĩ̃ba, seĩmų̃na, sĩrdpersós (ž. sĩrdgilas).

2. Tarp galĩnės ir ą̃ntrósjos nũ gãlõ sąũjamõs kaitaljõja prį̃gaidę pagal 2) pãvyzdjõ žõdjai padarų̃ti sù prį̃sagą:

a) -ėjà: audėjà, risėjà, sjuvėjà, virėjà ir daũg k. žõdjų.

b) -ĩnà: avižĩnà, kvĩtĩnà, mĩžĩnà, pupĩnà, rugĩnà ir daũg kitų̃jų žõdjų.

3. Maž-daũg panašùs jų̃ 2) prį̃gaides kilnõjimas tõkjų̃nsę̃ žõdjų̃nsę, kurĩ jų̃jų kaitaljõja tarp galĩnės sąũjamõs ir tre̯tjõsjos nų̃ gãlõ, peršókdami ą̃ntrąjį̃ją, kaĩp ą̃ntaĩ:

Apatjà, avižà, dóvanà (ž. dovinà), kaukarà (ž. kaukurė), kẽpenós (= jéknos), pãplavos, pãsukos, pásukos, pavažà, kõpė̃tjos,

lasisá, blezdingá, lĩlęsá 'vidurjųĩ pjautĩs', Lĩtuvá, sámanos (ž. kiminaĩ), silumá, valąndá, ũdęgá, pabaigá (ž. pabąngá), pádažos 'miŕkalas', pavalgá (ž. pavilgá), págirjos, pákulos, pámazgos ir daũg kitųĩ tokjųĩ žõdjų.

Žemaĩtjų tarmėsę̀ daugýbė žõdjų tũri nekilnõjamą prĩ̀gaidę, kaĩp ásaka, nõrs kitĩ̀ lĩtúvjai kilnõja jųĩ prĩ̀gaidę (kaĩp žõdųję aviža): asaká, letęná, nugará, pasalpá, vasará, mezljavá, plastaká, bèt zemaĩtiškai: ásaka, létęna, mézljava, plástaka ir tt.

4. Pagaĩ pávųzdjõ 3) kaitaljõja prĩ̀gaidę: agũná, gųvatá 'βιεζή', kamará, sveikatá, lųdeká.

Žõdjai padarýtĩji sù prĩ̀sagą -ijá žemaĩtjų tarmėjè̀ eĩna tõkjų žõdjų kaĩp agũná pėdõmis: lapijá, molijá, rudijá, Prantsuzijá. Tilžiškjai augstaĩtjai prĩ̀sagõs -ijá vĩ̀tõję dėda -ijė: lapijė ir tt.

Prĩ̀rasai prĩ̀ ąntrójõ lĩnksnjávimo.

1. Dėltõ kád daugýbėję lĩnksnjų -ja- kamiẽnjai pirmójõ lĩnksnjávimõ žõdjai ir -u- kamiẽnjai ąntrójõ tũri tõkją pát įsvaizdą (slg. vėju, vėjai, vėjus ir k. sù kũnju, kũnjai, kũnjus), kėletas esuõ̀vardjų vĩnójè̀ tarmėjè̀ eĩna pagaĩ pirmójõ lĩnksnjávimõ, kitójè̀ pagaĩ ąntrójõ: augst. várjas, várją=žem. varỹs, várį; augst. ir žem. médys, médį=augst. kuŕ-ne-kuŕ médjas, médją; žem. ir augšt. rasũtójas, pjovėjas, kitur rašũtójys, pjovėjỹs, daŕ kitur pagaĩ ketvirtõjõ lĩnksnjávimo: rasũtójus, sakũtójus, dėltõ kád ir ketvirtásys lĩnksnjávimas tũri kėletą lĩnksnjų, kurĩ̀ nesiskirja nũ atsákąntjųjų pirmójõ ir ąntrójõ lĩnksnjávimõ lĩnksnjų (slg. vaisjui su kéljui, kirvjui).

2. Vĩnáskaitlinys vĩtõlĩnksnys augstaĩtiškai skąmba: brõlųję, naslųję̀, sutrųnpinus: brõlų, naslą̃, žemaĩtiškai—: brõlėję, naslėję̀, sutrųnpinus: brõlė, naslė (in viduo, taĩp pát ir in vidua). Galũnė -ųję įrá tikrá vĩtõlĩnksnjõ galũnė ąntramę̀ lĩnksnjávimę, žem. galũnėję sudraúginimõ keljú įš trėtjõjõ lĩnksnjávimõ

atvą́kó įĩ ą́trąǫ̀jį: parvagėję́ gĩmė į̃s parvagųję́, pagal̃ pavẽikslo vagėję́ 'in fure', dėlto̧ kád parvagą́s ir̃ vagĩs túri kẽleta tõkjos pát lųtĩ's ljúksnjų (sulą́g. parvagį sú vágį).

3. Ą́trojo ljųksnjávimo žõdjai į̃s átžvilgjo įĩ prą́gaidę.

A) -ų- kamiẽnjai dvisą́ąjámjai žõdjai.

1)	2)	nãštjai	vą́mzdys
brį̃dys	arklą́s	dą́ągtys	veŕšys
brõlys	grėblą́s	eĩksnys	viĩkys
elnys 'cervus if̃ ãžą́s		gũlys	žálys
alces' šjaurą́s (ž. šjaũ-		plaũtjai	žįúgsnys
guĩgždys	rės vẽjas)	plĩkys	žĩlys
jaũtys	vėplą́s (ž. vépe-	pũlys	paũkštys
kaĩlys	lys)	rą́ũtys	peĩlys
kaĩvys	vėzą́s	rėtys	pjũvys
kąĩsnys	žaltą́s	raĩštys	pĩkys
klỹs	3)	saŕtys	plõtys
kõjys	ą́ũtys	sénys	stũrys
kũgys (šĩ'nó)	baŕgstys (tilž.	skiĩvys	svaŕtys
kuŕmys	baŕstys)	sleńkstys	sų́kys
miĩksnys (akĩ's)	daĩgys	snúkys	sĩ'kys
maŕgys	daúgys	spálys	žõdys
mólys	kąństys	jũdys	žjógys
pą́ũtys	kiŕvys	kąńdys	žjúpsnys
sĩksnys	kĩškys	kaŕstys	žą́gys
są́ũtys	lõbys	kjaũšys	4)
stũrys	laúkys	'kiaušinys'	baublą́s
ũsys	kiŕtys	šaĩtys	bųrą́s
ũsvys	laǫ́ktys	štũvys	drugą́s
vįũgys	médys	truũkys	ežą́s
žiŕnys	mĩ'žys	ũgys	gaidą́s
žviŕblys	mũšys	vaĩgys	lòvą́s

našlỹs	kairỹs	šerỹs	apsk. lôpisỹ)
pirslỹs	kelỹs	trųnỹs	žiòplỹs
pũkỹs	ˈbòrỹs	kulỹs	žvejỹs
parplỹs	rugỹs	kvíslỹs	žųnỹs
gųlỹs	rusỹs	lòkỹs	
glèbỹs	ryšỹs	lòpsỹs (ž. lòpisỹs	

Dėltõ kád pávyzdjai 1) ir 2) túri tõkją pát prū̃gaidę nevìnamę̃ ljúksnyję, kėletas žõdjų vìnóję̃ tarnóję̃ eĩna pagal̃ pir̃mójo pávyzdjo, kitóję̃ pagal̃ ántrójo, kaĩp ántaĩ: tilžiskjai ir kitĩ augst. sákõ: gurklỹs, gurklį; nųkstỹs, nųkstį pagal̃ 2), bėt tũs patjus žõdjus žem. ljúksnjūja pagal̃ 1): gurklys, gurklį, nųkstys, nųkstį. Tilžiskjai ir žem. sákõ võkĩtys, võkĩtį, pagal̃ 1), bėt kaũniskjai pagal̃ 2): vòkĩtỹs, võkĩtį.

Taĩp pát nevìnas 3) pávyzdjo ljúksnys túri tõkją pát prū̃gaidę kaĩp atsákas ljúksnys 4), tõdė̃l ir tsjá draúginimo keljú nemáž žõdjų įssidą̃ngino į̃s vìno pávyzdjo įĩ kĩtą, kaĩp ántaĩ: dagỹs, tekỹs, žem. pagal̃ 3): dágys, tékys; žem. sákõ: žardỹs pagal̃ 4), tilž. žar̃dys pagal̃ 3).

B) Trijų̃ ir daugjaũs saņjamų̃ -ų- kamiẽnjai žõdjai vìnĩ túri nekilnõjamą prū̃gaidę, kaĩp ántaĩ: ąntausys, atūdògys, augįntinys, daĩgkótys, begėdys, papar̃tys, saņmarys, gimdų̃tójai, kunigaĩkštys, palėpys, padúkėlys, pastur̃galys, púspurys, įsdų̃kėlys, mõkytinys arbá mókįntinys, pasĩnys, pakaũsys, púsgųvys, sudžiūvėlys, į̃sgaņstys, pasjútėlys, pakrúmys, púsnūgys, darbų̃metys, kundikys, nūmirėlys, patėvys, pavar̃gėlys, pavásarys, pir̃mgalys, põsunys, pr̃ū̃zódys, seimų̃nykstys, šikšnõsparnys, šõnkaulys, vĩškelys, virsúgalvys (žem. galvõvirsys), vidū̃dinys (žem. dìnõvidys).

Kitĩ pagal̃ 3) pavyzdjó kaitaljõja prū̃gaidę tar̃p paskutinjósjós saņjamõs ir ántrősjós nū̃ gálò, kaĩp ántai: balaņdys 'karvėlys', beaũsys, bedĩvys, brĩdkrjaúnys, brĩdplaúkys, didgalvys, drabū̃zys (ž. drabtū̃žys), erėlys, galvíjys, bitšjúlys, jauníkys, kareĩvys, keleĩvys, keturkaņ̃pys, melágys (ž. malágys), didburnys, namĩškys

(ž. numĩškys), šaltĩnys, šukdą́tys, šỹkštũklys, triką́mpys; daũ kitĩ kaitaljõja prį̃gaidę taŕp paskutinjõsjos iŕ tretjõsjos nũ galò, kaĩp ą́taũ: apvỹnį̃s (ž. apỹnį̃s), avilį̃s (ž. aulį̃s, sulį̃g. žem. lòpišį̃s sù augstaĩt̃jų lòpšį̃s), badmirį̃s.

Pagaĺ 4) pávỹzdjò kaitaljõja prį̃gaidę taŕp paskutinjõsjos iŕ pirmõsjos są́jamų̃, kaĩp ą́taũ:

Bangputỹs	pagirỹs	plėšinỹs (ž. plė-	marskinjaĩ
'Neptunus'	pasjų́tinỹs	šĩmas)	nebylỹs (ž. né-
barzdskutỹs	(ž. pásjų́tinys)	šjupinỹs	bylys sù ne-
kamũlỹs	veidmainỹs	kailinjaĩ	kiln. prį̃g.)
karzygỹs 'heros'	vidurỹs	kakalỹs	padėlỹs (ž. pá-
patvórỹs (ž. pa-	šepetỹs	kalinỹs	dėlis sù nekil-
tórỹs)	paupỹs	trupu̇tỹs	nõjamą prį̃-
pasalỹs	dusulỹs	ų̃gurỹs	gaidę)
vargdĩnỹs	dų̃gulỹs	kumelỹs	rų̃tmetỹs
šakalỹs	ešerỹs	radinỹs	skaudulỹs
kõsulỹs	gõmurỹs	rę̃tinų̃s	žiburỹs.
kraugerỹs	'palatum'	žaginỹs	
krauleidỹs	kadagỹs	lašinjaĩ	

Dėltõ kád tõkĩ̀ žǫ̃djai, kaĩp nebylỹs, padėlỹs túri nevĩnamę́ ljùksnųję tõkją pát prį̃gaidę, kaĩp iŕ žǫ̃djai sù nekilnõjamą prį̃gaidę [sulį̃g. nébylį sù ą́tausį], taŕmės nevĩnaip ljùksnjũja kẽletą tõkjų̃ žǫ̃jų̃; tilžiskjai sákò: nebylỹs, padėlỹs, paprõtỹs; zemaĩt̃jai iŕ tilžiskjai iŕ daugų̃bė kitų̃ augštaĩt̃jų sákò: gỹvõlys, bèt anų̃kštėnai sákò: gyvulỹs.

C. -ė- kamiẽnjai dvisą́jámjai žǫ̃djai:

1)	bũ̃žė	kaĩvė	kuĩrpė
aũ̃kle 'puella	diĩrsė	kjaũ̃nė	lę̃ñkė
infantis cus-	drõ̃bė	kĩ̃lė	rõ̃pė
tos'	duĩ̃kes	keĩrpė	rỹgštė
baĩ̃mė	dų̃mplės	kų̃mštė	saũ̃lė

scîlės
smarvė (Debeik. smarvė)
gęmbė
geĩvė
jtûrės
kaĩvė
lįšė (pas Žagarįškįų, netòl Kaũnò, sákò: lįšvė 'lira')
nęndrė (ž. lęndrė, anųkštėnų męndrė, apljúk Švenčjònis çndrė)
šjaũrė
žirklės
žjurkė
žųlė
2)
gĩsmė
šlovė (ž. šlôvė)
varškė
versmė (ž. veĩsmė)
3)
aúklė ('fascia cruralis' Tilž. žėję sákò auklė 4)
bitė
blãkė
deĩvė
drignės
églė
gilė
kálė (ir kalė)
kjaúlė
krúsė
lãpė
lĩžė
púsė
réplės
rógės 'šlájos'
siřkė
stáklės
šùkė
svęntė
Tilžė
úpė
žágrė
žėmė
žvãkė
kėksė
šãkė
4)
dũbė
drausmė
eilė (ž. ailá 4)
ežė (ž. ėžė 3)
garbė
gerklė
katė
virvė (ž. viřvė)
žólė
kekė (ž. kėkė)
kregždė (ž. kregždįngá)
laumė (ž. laũmė)
lėlė (ž. lėlė)
mĩlės
mįšlė
pelė
puslė
raũplė
žìvė
žųnė
rìkė
skųlė
srôvė
stęmplė
sjulė
varlė
varpstė
veislė (ž. veĩslė)
vėžė
žvaigždė (ž. žvaizdė)

D) Trijų́ iŕ daugjaús sąnjamų́ žõdjai:

1. sú nekilnõjamą prĩ̀gaidę.

alkũnė (apljúk Kámajus aukũnė)
padagĩgės
rąnkôvė
gadų̃nė
kaĩmęnė malônė
náginė
nakvį̃nė
pádarų̃nė
pakaĩnė
pažąndės
prĩ̀-ąngė (apljúk Šjaũljus sákò prįgĩgys)
rúpužė
sąnžinė
púsmergė
spąnguolė ugnávĩtė
žémůgė
žįnginė

Žõdjai sù prĩsagą: a) -aitė: tarnaĩtė, mergaitė, kunigaikstaĩtė, b) -ųbė: augstųbė, dorųbė, gražųbė (aplįnk Tilžę sakò augstųbė,...) túri nekilnõjamą prĩgaidę.

2. Žõdjai, kurjų̃ prĩgaidė kaitaljõjasi tarp paskutinjõsjos ir ąntrõsjos nũ gálo sąñjamõs.

	paklõtė (Tilžėję	peréklė	mergélė	geltònplaũkė
dróbulė	paklõdė)	rĩškútės	dumkrélė	kerš-šlaũnė
druskĩnė	palaĩkė	Mãžįntinjai:	Suduĩtinjai:	saus-gįĩslė
kepũrė	senátvė	žmónélė	kųmpnõsė	skįñsta-kaĩbė
krutĩnė	kumélė			

3. Žõdjai, kurjũñsę̀ prĩgaidę túri vìnũñsę̀ lįnksnjũñsę paskutinjõji sąñjamá, kitũñsę̀ tretjõji nũ gálo.

apušė	giminė	musėlė	pravardė (ž.	Suduĩtinjai:
drebulė	giltinė (ž.	nebylė (ž.	pavardė)	jũk-daré
geguzė	gìltinė)	nébylė)	sjurbėlė	niėk-džjugė.
gelumbė	kultuvė (ž.	pradalgė	vòverė	
	kùltuvė)			

Svarbjaũsìji prĩrasai prĩ trétjojo, ketvirtòjo ir pẽnktòjo lįnksnjávimo.

1. Žemaĩtjų tarmėsę̀ trétjojo lįnksnjávimo žõdjai vỹriškõsjos ir mõtriškõsjos gỹmės vìnáskaitljo dũtinųję túri galũnę -ì: vágį 'vágjui', débesį 'débesjui', gelžį, 'géležjai', ávį 'ávjai', náktį 'náktjai' ir tt.

Vìnáskaitljo vìlõlįnksnųję -ėję, sutrųmpinus: -ė, kaĩp ąntaĩ: vagė 'vagųję', debesė 'debesųję', pirtė 'pirtųję', širdė 'širdųję' ir taĩp tóljaũs.

Pirmõjo skỹrjaus žõdjai, tókĩ kaĩp: kařtis, valtis, palìtis ir kitĩ, saulėtekinjų žemaĩtjų tarmėsę̀ draũginimo keljú peršidąnginò į̃s tretjõjo lįnksnjávimo jų ąntrąñjį: kařtė, valtė, palìtė

ir k. — Nemáž žõdjų peřdąngįntų įs pęnktójo lįnksnjávimo jų trétjąjį, bét nevisaĩ ir pilnaĩ, dėltõ kád daugĩskaitljo gįmtĩnys kařtais visõsę, kařtais kurjõsę-ne-kurjõsę tarmėsę užlaĩkė sávo senõviską įs vaizdą pagal pęnktójo lįnksnjávimo, kaĩp ąntaĩ: dąntĩs, debesĩs, õbelĩs, žvėrĩs túri daugĩsk. gimt: dąntų̃, debesų̃, õbelų̃, žvėrų̃ (apljnk Anũkstjus).

2. Visĩ ketvirtójo lįnksnjávimo žõdjai žemaĩtjų tarmėsę dárõ sávo daugĩskaitlį pagal pirmójo lįnksnjávimo: sunaĩ 'sūnųs', pĩtai 'pĩtųs'. Bét prų̃veiksmjo vĩtõję užlikõ: pĩtumĩs 'meridie', viršumĩs, krų̃žjumis.

3. Didjaũsjas peřmainas padárė draũginimas pęnktamę lįnksnjávimę. Taĩp akmeńs įrá tikrõji pęnktójo lįnksnjávimo vĩnáskaitljo įs vaizda, bét sákõ akmenĩs pagal trétjójo, ákmenjo pagal ąntrójo ir ákmenõ pagal pirmójo. Žemaĩtjų tarmės ir tšjá kaĩp tretjamę lįnksnjávimę, vĩnáskaitljo dũtinų̃ję túri galũnę -i, vĩtõlįnksnų̃ję -ė: pĩmenĩ 'pĩmęnjui', pĩmęnė 'pĩmęnų̃ję', rúdęnĩ 'rúdęnjui', rudęnė 'rudęnų̃ję' ir tt.

Bū́davardjų lįnksnjávimas.

Bū́davardjais vadĩname tõkjus žõdjús, kurĩ parõdo gų̃vų̃ ir negų̃vų̃ daĩktų bū́dą, arbá kókų̃bę, kaĩp ąntaĩ: géras, gerá; negéras, negerá; platús, platĩ.

Lĩtúviska kalbá túri dvejõpus bū́davardjus: 1. nedvilų̃pũtus (vĩšt̃isus, simplicia) arbá neaptribõtósjos prasmės (indeterminata), kaĩp ąntaĩ: sénas, baltas, senà, baltà; 2. dvilų̃pũtus (syntactice composita arbá parathetica) arbá aptribõtósjos prasmės (determinata), kaĩp ąntaĩ: senásys, baltásys, senõji, baltõji. Kĩkvĩnas dvilų̃pũtójo bū́davardjo lįnksnys įrá sudėtas įs reikalįngójo neaptribõtójo bū́davardjo ir atsákąntjójo įnvardõvĩtės jĩs, jĩ lįnksnjo, kaĩp ąntaĩ senásys įrá sudėtas įs sénas ir jĩs, senõji įs senà (kĩtą kařtą sakų̃davo *senā) ir jĩ; sénójo įs sę́nõ ir jõ; senõsjos įs senõs ir jõs, ir tt.

Nõrįnt peřmanų̃ti dvilų̃pũtų̃jų bū́davardjų lįnksnjávimą, reĩkja žinõti, kõks įrá įnvardõvĩtjų lįnksnjávimas. Tõdėl nenõrė-

dami įskreĩpti mõkslò ailõs, prádedame nũ nedvilųpũtųñjų búdavardjų ljnksnjávimò įsaĩskinimò; tólesnjai įsrõdòme, kaĩp reĩkja įtvardõvĩtės ljnksnjũti ir ąút gálò padũdame taisųklės apĩ dvilųpũtųñjų búdavardjų ljnksnjávimą.

Visús lĩtúviškus búdavardjus draugę sú dalỹvjais (participia) įsskaĩdòme įĩ kéturis ljnksnjávimus:

1. Pirmójò ljnksnjávimò įrá tokĩ búdavardjai, kurjųĩ kamiẽnò galę raũdame -a-, -ja-, kaĩp ąntaĩ: géras, gerá, žáljas, žaljá.

2. -ų- kamiẽnjai búdavardjai dárò ąútrąñjį ljnksnjávimą kaĩp ąntaĩ: gerésnys (įš senõvisko *geresnų̃s), pasmrų̃s; jĩms atsákò mõtriškõsjõs gųmės -ė-kamiẽnjai búdavardjai, kaĩp ąntaĩ: gerésnė, pasmrė́.

3. Trẽtjòjò ljnksnjávimò įrá -u- kamiẽnjai búdavardjai, vỹriškõsjõs gųmės, kurĩms atsákò -jò- kamiẽnjai búdavardjai mõtriškõsjõs gųmės, vardĩnųje ljńksnųję sú galũnę -i: gražús, gražĩ.

4. Ketvirtojo ljnksnjávimò įrá tõkĩ búdavardjai, kurjųĩ kamiẽnò galę raũdame sąntarą, kaĩp ąntaĩ: vežą̃s (įš *vẽžants), rãsąs (įš *rašãnt-s); jĩms atsákò mõtriškõsjõs gųmės búdavardjai tókĩ pát, kaĩp ir trẽtjòjò ljnksnjávimò mõtriškõsjõs gųmės, taĩ įrá -jò- kamiẽnjai búdavardjai sú galũnę -i vĩnáskaitljò vardĩnųję ljńksnųję, kaĩp ąntaĩ: vežąntĩ, rãšąnti. Minẽtinas daĩktas, jõg lĩtúviska kalbá netúri tókjųĩ búdavardjų, kurĩ atsakų̃tų tretjaĩn esųbẽvardjų ljnksnjávimui, tókjųĩ kaĩp ąntaĩ: vagĩs, vagĩs; avĩs, avĩs.

Pirmójò búdavardjų ljnksnjávimò pávyzdjai.

Vỹriškõsjõs gųmės búdavardjai.

Vĩnáskaitlys.

I V.	géras	mįñkštas	túštjas
II G.	gérò	mįñkštò	túštjò
III D.	geraĩn	mįnkstaĩn	tuštjaĩn

IV A.	gérą	mįnkštą	túštją
V Š.	géras	mįnkštas	túštjas
VI P.	gerú	mįnkštu	tuštjú
VII V.	geramę́	mįnkštamę́	tuštjamę́

Daugĩskaitlys.

I, V: V. iŕ Š.	gerĩ	mįnkstĩ	tustĩ
II G.	geruų̃	mįnkstuų̃	tustjuų̃
III D.	gerĩms	mįnkstĩms	tuštĩms
IV A.	gerùs	mįnkštus	tustjùs
VI P.	geraĩs	mįnkstaĩs	tustjaĩs
VII V.	gerūsę́	mįnkstūsę́	tustjūsę́

Dvĩskaitlys.

I,IV,V:V. A. Š.	gerú	mįnkstu	tustjú
II G.	geruų̃	mįnkštuų̃	tustjuų̃
III D.	gerĩm	mįnkštĩm	tuštĩm
VI P.	gerĩm	mįnkštĩm	tuštĩm
VII V.	gerūsę́	mįnkstūsę́	tustjūsę́

Mõtriškósjos gramės budavardjai.

Vĩnáskaitlys.

I, V: V. iŕ Š.	gerà	mįnkstà	tustjà
II G.	gerõs	mįnkštõs	tustjõs
III D.	gérai	mįnkstai	túštjai
IV A.	gérą	mįnkštą	túštją
VI P.	gerą́	mįnkstą	tustją́
VII V.	gerõję́	mįnkstõję́	tustjõję́

Daugĩskaitlys.

I, V: V. Š.	gérõs	mįũkstõs	tũstįjõs
II G.	geruũ̃	mįnkstųũ̃	tuštjųũ̃
III D.	gerõ̃ms	mįnkstõ̃ms	tuštjõ̃ms
IV A.	gerás	mįũkstas	tuštjás
VI P.	gerõmĩs	mįnkstõmĩs	tuštjõmĩs
VII V.	gerõsę́	mįnkstõsę́	tuštjõsę́

Dvĩskaitlys.

I, IV, V: V. A. Š.	gerĩ	mįũksti	tuštĩ
II G.	geruũ̃	mįnkstųũ̃	tuštjųũ̃
III D.	gerõ̃m	mįnkstõ̃m	tuštjõ̃m
VI P.	gerõ̃m	mįnkstõ̃m	tuštjõ̃m
VII V.	gerõsę́	mįnkstõsę́	tuštjõsę́.

Ąntrásys bũdavardžių lįnksnjávimas.

Vĩnáskaitlys.

	Vũrĩškõji gįmė̃		Mõtrĩškõji gįmė̃	
I, V: V. Š.	gerésnys	medĩnys	gerésnė	medĩnė
II G.	gerésnjõ	medĩnjõ	gerésnės	medĩnės
III D.	geresnjaĩ̃	medĩnjui	gerésnei	medĩnei
IV A.	gerésnį	medĩnį	gerésnę	medĩnę
VI P.	geresnjú	medinjú	geresnę́	medinę́
VII V.	geresnjamę́	medĩnųję	geresnėję́	medĩnėję

Daugĩskaitlys.

I, V: V. Š.	geresnĩ	medĩnjai	gerésnės	medĩnės
II G.	geresnjųũ̃	medĩnjų	geresnjųũ̃	medĩnjų
III D.	geresnĩ̃ms	madĩnjams	geresnė̃ms	medĩnėms
IV A.	geresnjús	medinjús	geresnés	medinés
VI P.	geresnjaĩs	medĩnjais	geresnėmĩs	medĩnėmis
VII V.	geresnjũ̃sę́	medĩnjũ̃sę	geresnėsę́	medĩnėsę

Dvĩskaitlys.

I,IV,V:V.A.Š.	dú geresnjú	—medinjú	dvĩ geresnĩ	—mediñ
III D.	dvíḿ geresníḿ	—mediñjam	dvíḿ geresnėḿ	—mediñėm
VI P.	dvíḿ geresníḿ	—mediñjam	dvíḿ geresnėḿ	—mediñėm

Visĩ kitĩ ljúksnjai įrá tókĩ pát, kaĩp atsákąntĩji daugĩsk.

Trėtjásys búdavardjų ljnksnjávimas.

Vĩnáskaitlys.

	Vątriskóji gymė		Mõtriskóji gymė	
I,V:V.Š.	aĩskus	saldús	aĩski	saldĩ
II G.	aiskaús	saldaús	aiskjós	saldjós
III D.	aiskjaḿ	saldjaḿ	aiskjai	saldjai
IV A.	aĩskų	saldų	aĩskją	saldją
IV P.	aĩskju	saldjú	aĩskją	saldją́
VII V.	aiskjamę́	saldjamę	aiskjóję́	saldjóję́

Daugĩskaitlys.

I, V: V. Š.	aĩskųs	saldųs	aĩskjós	saldjós
II G.	aiskjų̃ĩ	saldjų̃ĩ	aiskjų̃ĩ	saldjų̃ĩ
III D.	aiskĩms	saldĩms	aiskjóms	saldjóms
IV A.	aĩskjus	saldjús	aĩskjas	saldjás
VI P.	aiskjaĩs	saldjaĩs	aiskjómĩs	saldjómĩs
VII V.	aiskjų̃sę́	saldjų̃sę́	aiskjósę́	saldjósę́

Dvĩskaitlys.

I,IV,V:V.A.Š.	dú aĩskju	—saldjú	dvĩ aĩski	—saldĩ
III D.	dvíḿ aiskíḿ	—saldíḿ	dvíḿ aiskjóḿ	—saldjóḿ
VI P.	dvíḿ aiskíḿ	—saldíḿ	dvíḿ aiskjóḿ	—saldjóḿ

Lĩkusĩji ljúksnjai kaĩp daugĩskaitlųjų.

Ketvirtásys budavardžių lįnksnjávimas.

Vįriskósjos gumės dalįvjai (participia).

Vînáskaitlys.

I, V: V. Š.	sukąĩs	súkęs	súksjąs
II G.	súkąntjó	súkusjó	súksjąntjó
III D.	sukantjaĩ̃	súkusjam	súksjąntjam
IV A.	súkąntį	súkusį	súksjąntį
VI P.	súkąntju	súkusju	súksjąntju
VII V.	sukąntjamę̓	súkusjamę	súksjąntjamę

Daugĩskaitlys.

I, V: V. Š.	sukąĩ ir súkąntįs	súkęĩ ir súkusįs	súksjąĩ ir súksjąntįs
II G.	sukąntjųĩ̃	súkusjų	súksjąntjų
III D.	sukąntĩ̃ms	súkusĩ̃ms	súksjąntĩ̃ms
IV A.	súkąntjus	súkusjus	súksjąntjus
VI P.	sukąntjaĩs	súkusjais	súksjąntjais
VII V.	sukąntjū̃sę̓	súkusjū̃sę	súksjąntjū̃sę

Dvĩskaitlys.

I, IV, V: V. A. Š.	dù sukąntju	—súkusju	súksjąntju
III D.	dvìm sukąntĩ̀m	—súkusĩm	súksjąntĩm
IV P.	dvìm sukąntĩ̀m	—súkusĩm	súksjąntĩm

Lĩkusĩji lįnksnjai, kaĩp atsákąntįji daugĩskaitlųję.

Mõtriskósjos gumės dalįvjai (participia).

Vînáskaitlys.

I, V: V. Š.	sukąntĩ̃	súkusi	súksjąnti
II G.	sukąntjõs	súkusjós	súksjąntjós
III D.	súkąntjai	súkusjai	súksjąntjai

IV A.	súkąntją	súkusją	súksjąntją
VI P.	súkąntją	súkusją	súksjąntją
VII V.	sukąntjòję́	súkusjòję	súksjąntjòję

Daugỹskaitlys.

I, V: V. Š.	súkąntjos	súkusjos	súksjąntjos
II G.	sukąntjų̃	súkusjų	súksjąntjų
III D.	sukąntjõms	súkusjoms	súksjąntjoms
IV A.	súkąntjas	súkusjas	súksjąntjas
VI P.	sukąntjomỹs	súkusjomis	súksjąntjomis
VII V.	sukąntjosę́	súkusjosę	súksjąntjosę

Dvỹskaitlys.

I,IV,V:V-A.Š.	dvỹ sukąntỹ	—súkusi	—súksjąnti
III D.	dvỹm̃ sukąntjõm̃	—súkusjom	—súksjąntjom
VI P.	dvỹm̃ sukąntjõm̃	—súkusjom	—súksjąntjom

Lỹkusỹji ląnksnjai, kaĩp atsákąntỹji daugỹskaitlųję.

Prų̃rasai búdavardjų ląnksnjávimui įsaĩskįnti.

1. Sulýginus búdavardjų ląnksnjávimą sù esąbõvardjų ląnksnjávimu, pasirõdò, jõg mõtriškosjos gųmės búdavardjai taĩp įrá ląnksnjůjami, kaĩp ir esąbõvardjai tõs patjos įsvaizdos: gerá ir tvórá, tuštjá ir pradjá, medỹnė ir lipỹnė; saldỹ, sukąntỹ ir martỹ sávo ląnksnjávimę nerõdò nėjõkjò átskųrjò. Bet vų̃riškosjos gųmės búdavardjai įstabjaĩ atsĩskirja nů tõs patjos įsvaizdos esąbõvardjų, kaĩp ąntaĩ:

a) Vỹnáskaitljò šauktỹnys esąbõvardjų ląnksjávimę túri savõtiškas galũnes -ę (vų̃rę), -au (sunaú), tů taĩpu kád búdavardjų ląnksnjávimę tás ląnksnys taĩp pát įšveizdi kaĩp vardỹnys: géras, saldús;

b) dũtinys: geraĩm̃, tuštjaĩm̃, saldjaĩm̃ túri kitõniską galũnę, nekaĩp vų̃rui, sũnui.

c) taĩp pát iř vĩtôlįnksnys: geramę́, salḍjamę́, nesutįnka sù vą̃rę, sumujẹ́;

d) daugĩskaitljó vardĩnys iř šauktĩnys: gerĩ iř vą̃rai neatitįnka; taipõgi neatitįnka:

e) dùtinys: gerĩms, saldĩms iř vą̃rams, sumums;

f) dvĩskaitljó dùtinys: gerĩm, saldĩm iř vą̃ram, sumum;

g) dvĩskaitljó padaŕginys: gerĩ, saldĩ iř vą̃ram, sumum.

2°. Kaíp kitur, taíp iř bùdavarḍjų lįnksnjávimę dárò nemázą keblúmą iř painiją -ja-kamiẽnjai žõdjai:

Vísôs lĩtúvjų taŕmės įsdiḗdė j põ sąntarõs prĩ́s i, ĩ iř į́spradinę ę. Į́s *tustji, *tustjims, *svetję́ vísur gímė: tuští, tustims, svetę́. Bét j prĩ́s a ilgjaũs turẽjós: į́s *tuštjamę́, *tuštjais gímė augštaĩtjų *tušt-š-jamę́, *tušt-š-jais; į́s tų̃ĩ peř̃mainjus a põ j jų̃ĩ e: *tuštšjemę́, *tuštšjeis iř ą̃ńt gálò įšmétus j: tuštšemę́, tuštšeís. Žemaĩtjų tarmėjẹ́ į́s *tuštjamę́, *tuštjais gímė *tuštjemę́, *tuštjeis iř įšmétus j: tuštemę́, tusteís.

Kĩkvĩnas e daugų̃bėjẹ tarmjų̃ĩ jùgaũna balsės a garsą: géras paviřsta jų̃ĩ gáras (sù mįnkštu g), tõdė̃l kalbõmôkslinįnkai neįnmánò kaip rašų̃ti: aŕ tuščeis, aŕ tuščieis, aŕ daŕ tuščiais. Šleĩkerys rásò vĩnaip, Kuršaitys — ą̃ntraip. Mumš rõdòs, kád tõjá reĩkja palikti laisvę rašų̃tojams, dẽltõ kád aŕ šjaip aŕ taíp parašýsi, skaitų̃tojas vĩnaip skaitýs, ų̃zlaikų̃damas sávò prigįmtõsjós tarmės páprõtį.

3°. Kaíp esąbêvarḍjų, taíp iř bùdavarḍjų lįnksnjávimę dídeles átmainas dárò žõdjų draũginimas. Jai kóksai nóris vĩnò lįnksnjávimò lįnksnys jùgaũna tõkją pát į́svaizdą kaíp iř bendravaŕdys kitò lįnksnjávimò lįnksnys, tád iř líkusĩji lįnksnjai gáli bùti taŕp savę́ĩs įšlų̃gįnti. Tõdė̃l bùdavarḍjò dídys 'magnus' môtriškòji gymė́: dídė, dídės, dídei, dídę, dídėję, dídės ir tt. pagaĺ piř̃mójò lįnksnjávimò, taíp pát iř vĩnáskaitljò vĩtôlįnksnys: didimę́ pasitraũkė į́s kéljó padarų̃tam pagaĺ piř̃mójò lįnksnjávimò vĩtôlinksnjui: diḍjamę́. Bét nereíkja paŕ vĩną laikų̃ti bùdavarḍjų:

dídys, didjá arbá dídė (tõs patjõs prasmės, kaip ir dídelys, dídelė) ir didùs, didí 'superbus, -ba'.

Trėtjójo lįnksnjávimo arbá -u-kamiėnjai búdavardjai draũginimo keljú įñgíjo tôkją į̃svaizdą, kôkją túri -ja-kamiėnjai pirmójo lįnksnjávimo búdavardjai, vìnáskaitljo dũtinųję, padarginųję ir vìtôlįnksnųję: saldjaĩ, saldjú, saldjamę̃, daugískaitljo visũñsę̃ lįñksnjũñsę, atskũrus vardìnį ir šauktìnį, kurjũdu ųžlaikė senôviską į̃svaizdą: saĩdus, ir dviskaitljo visũñsę̃ bė į̃sįmtinės.

Taíp tataí -u-kamiėnjų búdavardjų lįnksnjávimas įrá mìsras: vìní lįñksnjai įrá padarýti į̃s -ú-kamiėnjų, kití į̃s -já-kamiėnjų. Žemaitjų tarmėsę̃ beužlíkė tiktaí vìnáskaitljo vardínys ir šauktínys (saldús, platús ir kitì tókí), padarýtas į̃s -ú-kamiėnjo; tũ taĩpu kád visí kitì lįñksnjai įrá padarýti į̃s -já-kamiėnjo, kaip vìnáskaitljo gįmtínys: saĩdjo (taĩmiskai: saĩdze, saĩdze, saĩde) = saldaũs, plátjo (taĩmiskai: plátse, plátse, pláte), apsk.: saĩdę, plátę = saĩdų, plátų, daugískaitljo vard. ir saukt.: saldì, platì = saĩdus, plátus.

Tãs -u- ir -ja- kamiėnjų búdavardjų draũginimas gãvo prádją nų mõtriskosjos gųmės búdavardjų: saldì ir platì tiktaí vìnáskaitljo vardínųję ir šauktínųję teatsískirja nų pirmójo lįnksnjávimo -ja-kamiėnjų búdavardjų: tušt̃já, trėt̃já; visũñsę̃ kitũñsę̃ lįñksnjũñsę nėrá nėjõkjo átskųrjo: plat̃jõs, plát̃jos taíp pát į̃sveĩzdi kaíp ir tušt̃jõs, túšt̃jos. Bėt tókiñs búdavardjams, kaíp ąntaí: tušt̃jõs, túšt̃jos atsákė pirmójo lįnksnjávimo vųriškósjos gųmės: túšt̃jo, tušt̃í, tõdėl žemaitjai ir nusprę̃ndė, jõg ir búdavardjams: plat̃jõs, plát̃jos teisįñgai túri atsakýti vųriškósjos gųmės búdavardjai: plát̃jo 'plataũs', platì 'plátus'.

Į̃s tõs patjõs prỹžastís ir ketvirtójo lįnksnjávimo búdavardjai, teisįngjaũs sákąnt dalỹvjai (participia), tiktaí kéletą lįñksnjų tetúri padarýtų pagal senôviskò lįnksnjávimo: sukąñs, sukąntì sukąñ; tũ taĩpu kád daugýbė lįñksnjų įñgíjo -ja- kamiėnjų búdavardjų į̃svaizdą: súkąnt̃jo, kaíp túšt̃jo ir tt.

Kaíp atę̃ntys, atę̃ntė 'veniens, futurus, -ra' į̃s *at-jąñs 'ad-iens' peršidąnginò įñ ąñtrąñjį lįnksnjávimą, taíp ir sukąñs

ir kiti dalųvjai nevînòję tarmėjė įngį'ja šjąndi'ną -ų- kamiėnjų būdavardjų į'svaizdą: sùkąntys.

Niėkatrõsjos gųmės būdavardjai.

Niėkatrõsjos gųmės esųbėvardjams įsnųkus, rõdos, nebereikja niėkatrõsjos gųmės būdavardjų. Tũ taĩpu neabejõtinas daiktas, jõg lĩtúviska kalbá tebevartõja labai senõviškus niėkatrõsjos gųmės būdavardjus. Trįĩs įrá tõ ųžlaikųmò prųžastįs:

1. tókjūnšę sakinjūnšę, kurjų́ veikėjas (subiectum) įra neaptribõtinys žõdys (infinitivus), apųsaka (praedicatum) negáli būti nei vųriskósjos gųmės, nei mõtriskósjos, kaip ąntaĩ: saldù ir gražù ų'ž tėvỹnę miřti 'dulce et decorum est pro patria mori', «lengvù prizadėti, sųnkù įspildyti»;

2. bepersõnjai sakinjaĩ nepriima nei vųriskósjos gųmės, nei mõtriskósjos. Sulųgink latųniskus sákinjus: «ventum est ad praelium», «Romae per septem reges regnatum est», «mihi gratum est» sù lĩtúviskais: tšjá paũkstįjò tupėta, tęĩ' viĩkò bėgta, tšjá zmónjųĩ važjũjama, maĩ gailu, taũ salta, jaĩ šilta;

3. įnvardõvĩtės (pronomina) ųžlaikė niėkatrąnją gỹmę, kaip ąntaĩ: tát, tataĩ, taĩ 'istud'. Tõkjai įnvardõvĩtei ésąnt veikėjò vĩ'tòję ir apųsaka túri būti niėkatrõsjos gųmės, kaip ąntaĩ: ař tát gražù?

-a- kamiėnjai būdavardjai kitą karĩtą niėkatrõsjos gųmės galūnėję turėjò -d, páimtą į's įnvardõvĩtjų linksnjávimò; sulųginkite lat. id, istud, illud sù lĩt. id[-ąnt 'auf dass = *in id' = ut finale]. Lĩtúvjai senųĩ senõvėję sákė: *salta-d, *šilta-d, *sveika-d. Tasaĩ -d žõdjų galę turėjò įsnųkti pagaĩ lĩtúviskõs kalbõs tarsnínjų dėsnjų; tòdėl rádos tókĩ' žõdjai: salta, šilta, sveika, kurjũs ir šjąndi'ną tebevartõja daugųbė augstaĩtjų lĩtúvjų. Žemaĩtjų tarmėję' nudilò galūnės baĩsė -a: salt, silt, sveik.

Šleikerys ir kiti kalbinjĩkai sákò, būk reikją rasųti: *saltą, *siltą, *sveiką, dėltõ kád niėkatrõsjos gųmės žęnklas búvęs -m (lat. parum, gratum, ventum). Bėt nereikja ųžmiřsti, jõg mũsų

búdavardjai įrá ljùksnjûjami pagal̓ įnvardôvĩtjų ljùksnjávimò, kurjõ niẽkatrõji gymė̃ túri žę̃klą né -m, bét -d (illud, istud)! Neganá tõ, į̃s *salta pas lĩtúvjų augstaĩtjų rũtų salųjẹ̃ bútu gimęs *saltu, *saltu, pás zemaĩtjų *salta, kaip į̃s viĩką gímė augstaĩtjų rutĩ̃tjų viĩku viĩku, zemaĩtjų—viĩka, tũ tarpu káda augstaĩtjai rutĩ̃tjai sákò: mañ salta, zemaĩtjai—: muñ salt.

-u- kamiẽnjai niẽkatrõsjos gymės búdavardjai nũ senųjĩ senôvės neturẽjò nėjôkjò žę̃klò: mûsų platú gražjai atsákò graĩkiškam πλατύ ir̃ saũskritiškam pṛthú.

Taíp pát ir̃ búdavardjai, kurjųjĩ kamiẽnò galẹ̃ įrá saũtarą vĩnáskaitljò niẽkatrõsjos gymės vardínųjẹ ir̃ apskųũstinųjẹ neturẽjò nėjôkjò žę̃klò: *reikjant, *velkant, taí įrá grį́nas kamiẽnas, kurs tarnávò tųjĩ ljùksnjų vĩtòjẹ. Nudilus saũtarai t, gávome dabar̃ vartôjamus niẽkatrõsjos gymės žõdjús: reíkjąñ, reikẽjẹñ, reikẽsjąñ; sniñgąñ, snígẹñ.

Nebė̃ reíkalò velkąñ, degąñ, viĩkẹñ, dégẹñ, viĩksjąñ, dégsjąñ dabar̃ tarnaũja vardínjò daugískaitljò ljùksnjò vĩtòjẹ, bét tõjá neįspũla įñsileisti įjĩ įsaiškinimą prį̃zastĩ̃s, par̃ kurjąjĩ vardínys vĩnáskaitljò niẽkatrõsjos gymės ljùksnys įñsigrjôvė įjĩ vardínjò daugískaitljò vį̃riškõsjos gymės ljùksnjò vĩ̃tą. Reíkja tiktaĩ žinõti, jõg nuplíkẹñ ir̃ kitĩ tõkĩ̃ dalį̃vjai pás rutĩ̃tjų pildò tarnávimą nevĩñ vį̃riškõsjos, bét ir̃ mõtriškõsjos gymės daugiskaitljò vardínjò ljùksnjò.

Prį̃veiksmjai 'adverbia'.

Niẽkatrõsjos gymės búdavardjų vĩnáskaitlinys apskųũstinys ljùksnys nevĩnòjẹ̃ kalbójẹ̃ pildò prį̃veiksmjų tarnávimą, kaip saũtaĩ: lat.: multum, parum, facile; lęnk.: miło; rúsiškai: цpiятно. Senųjĩ senôvėjẹ tõkį pát tarnávimą pildė̃ ir̃ lĩtúviškų niẽkatrõsjos gymės búdavardjų apskųũstinys ljùksnys, bét padarũtas pagal̓ įnvardôvĩtjų ljùksnjávimò: salta(d), siĩta(d). Tõksaĩ įrá mûsų prį̃veiksmys ganá (į̃s *ganá-d: saũskrit. ghaná-s 'pilnas'; į̃s átžvilgjò įjĩ prásmę, žvilgterẽk įjĩ rúsiską «погано плакать» = ganá veĩkti) ir̃ pir̃mgaljai sudẽtinjų búdavardjų: jũd-

bėras 'jūdaĩ bėras', balt-margas 'baltaĩ maĩgas' ir daũg kitų̃ tõkjų̃ų̃.

Paprastį̃ji mūsų prį̃veiksmjai įrá sudurtí į̃s niėkatrõsjõs gų̃mės apskų̃stinjõ ljũksnjõ ir patvir̃tinimõ dalėlės -ai, kurjų̃ mãtome daugį̃bėję tõkjų̃ų̃ žõdjų, kaĩp: tas-aĩ, sis-aĩ, tat-aĩ: saltaĩ, siltaĩ... į̃s niėkatrõsjõs gų̃mės apskų̃stinjõ ljũksnjõ *salta|-d|, *silta|-d| ir -ai.

-u- kamiėnjai būdavardjai túri mísrą ljũksnjávimą. Prį̃veiksmjams darį̃ti įrá reikalį̃ngas né ú-kamiėnys, bėt já-kamiėnys: draŋ̃sjai įrá padarį̃tas į̃s niėkatrõsjõs gų̃mės apskų̃stinjõ ljũksnjõ: *draŋ̃sja|-d| (kaĩp ir dũt. draŋ̃sjam̃) ir patvir̃tinimõ dalėlės -ai.

Práktiska taisų̃klė prį̃veiksmjams darį̃ti įrá šĩ: Jaĩ vĩ́naskaitljõ vardínys būdavardjõ ljũksnys túri galū̃nę -as, tãd reĩkja jaŋ̃ perdirbti jĩ̃ -ai; bėt jaĩ túri -jas, -ys arbá -us, tãd reĩkja jãs perdirbti jĩ̃ -jai. Pávų̃zdjai: géras: prį̃veiksmys geraĩ, baltas: baltaĩ, tū́stjas: tū́stjaĩ, gerésnys: ž. gerésnjai, saldùs: saldjaĩ ir saldjaĩ. Bėt į̃s būdavardjõ sénas túrime prį̃veiksmį̃ senaĩ, né senaĩ, kaĩp taisų̃klė reikalaũja. Taĩp pãt į̃s būdavardjõ dídys aplį̃nk Tilžę įrá vartõjamas netaisų̃kliskaĩ padarį̃tas prį̃veiksmys dideĩ 'valde, labai': mūsų krástò augstaĩtjai sákò didjaĩ, kaĩp taisų̃klė reikalaũja.

Labaĩ vartõjami įrá žõdjai sù galū̃nę -ų̃n, kaĩp ą̃ntaĩ: žemų̃ų̃, augstų̃ų̃, braŋgų̃ų̃ ir kitĩ́ tókĩ́, kurjū̃s Kursaĩtys vadína prį̃veiksmjais. «Kĩ̃k galvų̃ų̃, tĩ̃k galvõjimų̃» apĩ́ tų̃ų̃ žõdjų kiĩmę. Mums rõdos ų̃́ž kitús jĩ̃ tĩ́są panasésnys sís įsaiskinimas: apskų̃stinys ljũksnys kĩ̃tą karŧą ir bė prį̃sdėljõ «jĩ̃» pagaĩbos galėjõ parõdų̃ti «vĩ́tą, kur kás eĩna». Taĩp latų̃niski apskų̃stinjai: domum, rus, Romam, Corinthum, Athenas taũ tíkslui nereikalaũja prį̃sdėljõ «in», tū̃ taĩpu kád paprastį̃ji esų̃bėvardjai negalėjõ apsieĩti bė jõ pagaĩbos, kaĩp ą̃ntaĩ: in urbem, in silvam. Grážjõs tõ senõviskò páprotjõ pálaikos ir šjandĩ́ną tebėrà saulėtekinjų augstaĩtjų tarmėję̃: apskų̃stinys neaptribõtinjõ ljũksnys (supinum) bė prį̃sdėljõ pagaĩbos tõję̃ tarmėję̃ rõdò «kur kás eĩna», kaĩp ą̃n-

taĩ: eĩk gultų 'i cubitum', jìs eĩna šĩ'nó pjaũtų, taĩtumi «jìs eĩna jų̃ šĩ'nó pjõvimą»,

Senųjų senõvėję lĩtúvjai taĩp vartõjó ir kitųjų esųbėvardjų apskųũstinjus lįnksnjús: *laukaĩ, *salĩ́n, *augstųn̂, *saltųn̂ búvó tikrí apskųũstinjai lįnksnjai į̃'s esųbėvardjų: laũkas, šalis, *augstųs, *saltųs. Bét tókĩ' apskųũstinjai lįnksnjai, rõdydami «kuŕ kás eĩna», turõjó netõlimą nų̃ prį̃veiksmjų prásmę; tõdė̃l, kaĩp niekatrõsjós gųmės apsk. lįnksnys: *salta[-d]; *siltа[-d]ingávęs patvĩrtinimó dalélę -ai pavĩrtó jų̃ tíkrą prį̃veiksmį: šaltaĩ, šiltaĩ, taip lįggjai ir esųbėvardjų apsk. lįnksnys, įngíjęs netõlimą nų̃ prį̃veiksmjų prásmę, apturėjó tą̃jų pãtją patvĩrtinimó dalélę -ai ir pavĩrtó jų̃ prį̃veiksmį: *laukan-ai, *salųn-ai, *augstųn-ai. Tá pilnà į̃svaizda tebėrá kvėdarniškų būdavardųję augstųn-aĩ-kas (aplįnk Tilzę augstų̃naĩ-kas) 'supinus, resupinus' ir tõkjų̃nsę̃ senõviškų̃nsę žõdjų̃nsę, kaĩp ąntaĩ: gilųn-aĩ, kurjų̃ Kuršaĩtys sávó lĩtúviskai -võkiskamę žõdų̃nę įsspaũzdinó draugę̃ sù gilų̃n.

Patvĩrtinimó dalélė -ai nesuaũga sù žõdjais'ąmžinaĩ ir neatitraukjamaĩ: šis-aĩ stõvi gretų̃mais su šís, tas-aĩ su tás, tat-aĩ su tát. Tõdė̃l lĩtúvjai nevĩnaĩn žõdjui neteisįngai nutraũkė galũnę -ai: į̃'s mataĩ padárė mát, į̃'s *kámaĩ—kaĩn. Taĩp pát ir į̃'s senõviškų apskųũstinjų lįnksnjų: *laukanaĩ, *saltųnaĩ, *augstųnaĩ, *salinaĩ atmétęn -ai padárė sąndi'ną vartõjamus žõdjùs laũkan, šaltų́n, augštų́n, salĩ́n, kurjų̃ galũnė -n visõsę̃ tarmėsę̃ įrá įstarjamá, dėltõ' kád neseneĩ teatsirádó paskutinjõjõje žõdjų sąnjamõję̃', tũ taĩrpu kád vĩ̃ntisasys arbá nesudėtasys sù dalelę̃ -ai apsk. lįnksnys, jaĩ prį̃gaidė nekrįnta ąnt paskutinjõsjõs sąnjamõs, vìsur nustõjó galinės pùsbalsės n: laũką, šãlį, aũgstį, saltį.

Šleĩkerys saũprótavó, búk laũkan ir kitĩ tókĩ' žõdjai gimę̃ į̃'s apskųũstinjó lįnksnjó *laũkan ir atsákąntjó sláviskam -a 'ąnt' prį̃sdėljó. Bét tás saũprótys įrá bė̃ pė̃djų ir pámatõ (págrįndo). Žinąnt, jõg rųtĩ'tjai augstaĩtjai peĩrdirba «an» prĩ̃s saũntaras į «un» (rųt. augst. su-sparà=žem. sąn-sparà, su-narỹs=sąnarỹs

narys), reĩkja tiktaĩ žvilgterėti jũ tõkį sãkinį, kaip ąntaĩ: «Miskaũ bũdavõ einí» (Anųkstjųũ šiẽljõ 20 ailá) ir pasirõdųs, jõg miskaũ į́s *miskanaĩ tegalẽjõ gimti, bét negalẽjõ į́s *miskanna; dėltõ kád įs tõkjõs pirmálųtės (Grundform) saulėtekinjai augstaĩtjai bũtų pasidárę̃ né miškaũ, bét *miškuina. Ąntrą pũsę̃ veřtus, tõkĩ žõdjai, kaip id-aũt, kam-ant-inẽ-ti 'interrogatione aliquem premere' (į́s *kam-aũti 'na co = quorsum') rõdõ, jõg jaũ giljõjo senõvėję, kád niẽkatrõsjos gųmės apskųũstinjo lįũksnjo galũnės -d ir -m tebebũvõ sveikõs ir nepeřmainųtos, lĩtũvjai vartõjõ prį̃sdėlį «ąũt». Tõdėl «į́s piřstõ įslaũztas» įrá sakinį̃s, bũk mũsų senãtėvjai daĩ ir kitą turẽjõ bendraprãsmį prį̃sdėlį *na!

Bũdavardjų ir pr̃ų veiksmjų laipsnjávimas 'gradatio'.

Bũdavardjai rõdõ gųvųĩ ir negųvųĩ daiktą kõkį̃bę, Bét tá kõkį̃bė įrá nelį̃gi ir įnvairí: vĩnas daiktas gáli turẽti jõs daugjaũs ų́ž kitą, arbá daugjaũs ų́ž visũs kitũs daiktus. Tõdėl bũdavardjai tũri põ tris laipsnjus (gradus): pirmãsy. vadínas nelį̃ginamasys laipsnys — positivus, antrãsys augstesnį̃sys — comparativus, tretjãsys augstjaũsys — superlativus.

Augstésnjojo laipsnjõ galũnė įrá: vį̃riškõsjos gųmės: -ésnys, mõtriškõsjos gųmės: -ésnė, augstjaũsjojo—: vį̃r. gųmės: -jaũsys arbá -jaũsjas, mõtr. gųmės: -jaũsė arbá -jaũsja. Pávųzdjai: baĩtas, -á —baltésnys, -ė—baltjaũsys, -ė arbá baltjaũsjas, -ja; dídis, ė—didésnys, -ė—didjaũsys, -ė ir d. k.

Vųrésnys, vųrjaũsys netúri nelį̃ginamõjo laipsnjo bũdavardjõ, dėltõ kád vį̃ras jaũ senéi į́s bũdavardjõ pavirtõ jũ esamõvardį. Taíp pát augésnys 'maior natu', sãkant jũ mõtriską, įrá bé nelį̃ginamõjo ir augstjaũsjojo laipsnjõ.

Pirmas, pirmésnys, pirmjaũsys; paskutínys, paskutjaũsys túri laipsnjus taŕtumi nereikalį̃ngai, tũ taŕpu kád dídelys skaitljus medjagínjų bũdavardjų, kaip ąntaĩ: medínys, mólínys, skardínys, sidabrínys, vakarį̃kštys, rųtmetínys ir

kitì tókĩ' aplįnkųbjų bũdavardjai negáli turêti neĩ augstésnjojo, neĩ augstjaũsjojo laĩpsnjo.

Minẽtini įrá nuplõnintósjos prasmẽs augstesnĩji laĩpsnjai, kaĩp ąntaĩ: didẽlèsnys 'maiusculus', mažẽlèsnys 'minusculus', gerẽlèsnys 'paullo melior' ir̃ kitì tókĩ'.

Nõrint pastíprinti augstjaũsjojo laĩpsnjo prásmę, reĩkja prį̃ jõ pridurti žõdẽlį: visų arbá kũ, kaĩp ąntaĩ: visų-gerjaũsys 'longe optimus, omnium optimus', kũ-gerjaũsys 'quam optimus'. Žemaĩtjų tarmė taũ tíkslui prídeda karťais žõdẽlį saũ: saũ gerjaũsys 'quam optimus'.

Žemaĩtjų tarmėjẽ nelĩginamõjo laĩpsnjo dvilųpũtĩji bũdavardjai, sudẽtí sù žõdjù «visų-», tùri augstjaũsjojo laĩpsnjo prásmę, kaĩ ąntaĩ: visų-gérèsys 'optimus', visų-mãžèsys 'minimus'.

Prį̃veiksmjų laĩpsnjai įrá dárómi į̃s atsákąntjųjų bũdavardjų laĩpsnjų pagal̃ žínómosjos taĩsųklės, kaĩp ąntaĩ: gerésnys: gerésnjai 'melius', gerjaũsys: gerjaũsjai 'optime'. Bẽt augstesnį̃sys prį̃veiksmjų laĩpsnys: gerésnjai, tólésnjai, daugésnjai, nevisur įrá vartójamas, dẽltõ kád tasaĩ laĩpsnys visósę̃ tarmėsę̃ įrá dárómas sù pagalbą savõtiskos galũnės -jaũs arbá -jaũ, kaĩp ąntaĩ: gerjaũs arbá gerjaũ 'melius'.

Minẽtinas įrá prį̃veiksmys jũjaũs arbá jũjaũ arbá jũ 'magis', kurs netúri nelĩginamõjo laĩpsnjo; pávųzdys: vaikaĩ jũjaũs mį̃li mõtiną, nekaĩp tẽvą.

Bũdavardjų prį̃gaidė.

Į̃s átzvilgjo jũ prį̃gaidę reĩkja atskirti dvitarťjus bũdavardjus, kurjų̃ kamiẽnas túri dví tartí arbá saį̃jami, kaĩp ąntaĩ: gẽras, grãzùs, nũ tritarťjų arbá daugtarťjų, kurjų̃ kamiẽnę rąndame daugjaũs né dví saį̃jami, kaĩp ąntaĩ: mẽlinas, raudõnas, malõnùs. Neganá tõ, mõtriskósjos gųmės bũdavardjai túri savõtiską prį̃gaidę, kurí nesutĩnka sù vį̃riskósjos gųmės bũdavardjų prį̃gaidę. Tõdẽl reĩkja įsiveizdẽti jũ prį̃gaidę: 1. dvitarťjų bũdavardjų ir̃ tritarťjų vį̃riskósjos gųmės; tólésnjai 2. dvitarťjų ir̃ tritarťjų bũdavardjų mõtriskósjos gųmės.

1. a) Dvitaŕtjų vų̂riskòsjos gųmės bū́davardjų prų̂gaidė.

Ljų́ksnjai.	1. Skų́rjus.		2. Skų́rjus.	
	1 páskųrys.	2 páskųrys.	3 páskųrys.	4 páskųrys
Vìnáskaitlys.				
1. Vard., 5. Šauk.	géras	mįų̂kstas	gražùs	aiškus
2. Gįmt.	géró	mįų̂kstó	gražaũs	aiškaũs
3. Dût.	geraĩ̀n	mįnkstaĩ̀n	gražjaĩ̀n	aiškjaĩ̀n
4. Apsk.	gérą	mįų̂kstą	gražų̀	aiškų
6. Padaŕg.	gerú	mįų̂kstu	gražjú	aiškju
7. Vîtôl.	geramę́	mįnkstamę́	gražjamę́	aiškjamę́
Daugỹskaitlys.				
1. Vard., 5. Šauk.	gerí	mįnkstí	gražų̀s	aiškų̀s
2. Gįmt.	gerų̀ĩ̀	mįnkstų̀ĩ̀	gražjų̀ĩ̀	aiškjų̀ĩ̀
3. Dût.	gerîms	mįnkstîms	gražîms	aiškîms
4. Apsk.	gerùs	mįų̂kstus	gražjùs	aiškjus
6. Padaŕg.	geraís	mįnkstaís	gražjaís	aiškjaís
7. Vîtôl.	gerų̂ũ̀sę́	mįnkstų̂ũ̀sę́	gražjų̂ũ̀sę́	aiškjų̂ũ̀sę́
Dvỹskaitlys.				
1. V., 4. A., 5. Š.	(dù) gerú (dvỹ̂jų)	mįų̂kstu	gražjú	aiškju
2. Gįmt.	gerų̀ĩ̀ (dvỹ̂m)	mįnkstų̀ĩ̀	gražjų̀ĩ̀	aiškjų̀ĩ̀
3. Dût.	gerîm (dvỹ̂m)	mįnkstîm	gražîm	aiškîm
6. Padaŕg.	gerỹ̂m (dvỹ̂sę́)	mįnkstỹ̂m	gražỹ̂m	aiškỹ̂m
7. Vîtôl.	gerų̂ũ̀sę́	mįnkstų̂ũ̀sę́	gražjų̂ũ̀sę́	aiškjų̂ũ̀sę́

Prỹrašai apiẽ bũdavardžių prỹgaidės takús.

1°. Bũdavardžiai sú galũnę -ys nereikalaũja átskiro pávyzdžio, deltó kád jų̃ prỹgaidės vỹtá įrá tá patí, kaĩp pirmójo skyrjaus pirmójo páskyrjo -a- kamiẽnių bũdavardžių. Atskýrus bũdavardį dỹdys sąnkú rásti tós veislės dvitarčiũs bũdavardžius: žemaĩčių tarmėjẽ esąbẽvardys káplys 'securis obtusa' paviřtó jỹ bũdavardį káplys, -ė 'obtusus, -a, hebes'.

2°. Pirmójo skyrjaus pirmójo páskyrjo bũdavardžių vìnáskaitljo padaŕginys ir apskųnstinys, daugiskaitljo apskųnstinys túri prỹgaidę ąnt pát galũnės, tũ taĩpu kád tõ patiẽs skyrjaus ąntrójo páskyrjo bũdavardžiai túri jąjį ąnt pirmõsjos sąnjamõs: vìnásk. padaŕg., dviskaitljo vard. ir apsk. gerú, daugisk. apsk. gerús: vìnásk. padaŕg., dvisk. vard. ir apsk. mįnkštu, daugisk. apsk. mįnkštus.

3°. Visí dvitarčiai vỹriškósjos gymės bũdavardžiai túri prỹgaidę vìnáskaitljo apskųnstinmję ąnt pirmõsjos sąnjamõs, vìnáskaitljo dũtinmję ir vìtõlįnksnmję, taĩp pát ir daugiskaitljo gimtìnmję, dũtinmję, padaŕginmję ir vìtõlįnksnmję—ąnt paskutinjõsjos.

Labjaũsjai vartõjamųnjų dvitarčiųjų bũdavardžių sąnrašas.

Pirmójo skyrjaus pirmójo páskyrjo bũdavardžiai (: gẽras):

áklas	eŕtas arbá eŕdvas	lãbas	prástas
ąnkstas		lẽtas	raĩbas
básas	geltas	lĩkas	raĩnas
bęndras 'communis'	gĩdras	ląnksmas	raĩtas
	greĩtas	lęngvas = žem. lengvús	rẽtas
bergždjá	kaltas		rúdas
blõgas	keĩstas 'insolitus'	mãžas	saŕtas = žem. raúdas
búkas		męnkas	
dẽglas	klíbas	mĩšras	saúsas
dõras	klúsas	naújas	sjaúras
druŋnas	kreĩvas	paĩkas	sénas
dvỹlas	kuŕtjas	píktas	skeŕsas

spitras	šiĩtas	svęńtas	vísas
stãtjas	šiřmas = žem.	tíkras	žálas
strúgas	šiřvas	tą́las	žáljas
sveikas	šlápjas	trųmpas	žílas
saũnas	šlũbas	tústjas	žlíbas
sémas	smúlas	vertas	žnaíras.

Prasmės nepilnúmo búdavardžiai: balšvas, geľsvas, jũsvas, mėlsvas, raũsvas, rúsvas, rėsvas 'póretąs', žaľsvas, žiľsvas.

Pirmójo skąrjaus ąntrójo páskųrjo búdavardžiai (: mįnkštas):

aũgstas	ilgas	mĩlas	rũgštas
balnas	įnãgas 'piger'	nũgas	rũstas
balãtas	kaĩštas	palšas	sĩlpnas
bėras	kjaũras	pẽstjas	skįnstas
drẽgnas	keĩšas	pĩlkas	stõras *)
drútas = žem.	kĩtas	pĩlnas	sũras
drũktas	kĩltas	plõkstjas = žem.	šaĩtas
giĩtas	knjũpstjas =	plõkštas	šą́kstas
gą́vas	žem. knjũkstas	plõnas	tũlas
grą́nas = žem.	laibas = žem.	plą́nas	tviĩrtas
grą́nas	tęńvas	raĩšas	ũmas
jaũnas	ljũšas	rįmtas = žem.	žvainas
jũdas	maĩrgas	rųmtas	žą́dras.

Ąntrójo skąrjaus pirmójo páskųrjo búdavardžiai (: grazús):

apstús	bailús	bįngús	darbús
arzús 'lascivus,	baisús	budrús	derlús
mulierosus'	baugús	bugštús	dųgús
aštrús	baugštús	buklús	drabnús **)
atstús	bjaurús	dailús	drąńsús

*) Žem.: stõras aũdiklas, stõrá lentá, bét drũktas rąństas, žmõgús. Slg. augšt. stõĩ-galys sú žem. drũkt-galys.

**) Drabnús õras arbá drabní dĩná: kád kõjos drįmba.

drõvús
dubús
dukšnús
dûsnús
ėdrús
jaukús
jautrús
gajús
gailús
gaižús
gąństús
gardús = žem. skanús
garsús
gaslús
gasús 'agilis'
gausús
gilús
gležnús
glitús
gragstús
grasús = įnkųrús, nûbõdús
graudús
gudrús
guvús 'celer, impiger'
kaitrús
kartús
kąntrús
klaidús
kląmpús = žem. kritús
kratús
kraupús 'bugštús'
laiškús
ląndús
lepús
lipsnús
lupús
mąnslús 'docilis, facile intelligens'
marsús = už-marsús
marús
meilús
mõkslús 'docilis, scientiā praeditus'
narsús
nasús
õpús
pigús
platús
puikús
rajús
ramús
rąmbús
ribús
rõmús 'clemens'
saldús
sargús
seklús
skaistús
skalsús
skalús
skandús
skląndús
skubrús = žem. skubús
skudrús
smagús 'au. habilis, hilaris; žem. ponderosus'
smailús
smarkús
smukús
smurtnús
spraųgús
staigús
stąmbús
statús
stiprús
strõpús 'diligens'
sukrús
sųnkús
svarbús
ž. šaunús = au. šaúnas
šnekús
švelnús
svîsús
talpsnús
tąmprús
tąmsús
tîsús
tįngús
tižús
traknús 'apsisukąs, agilis'
trąnkús
trapús
trupús
tuklús
valkús
veslús
vėsús
vikrús
žvairús
žvarbús = žjaurús vėjas 'penetrans'.

Peřspėjimas. Nõrįnts ąngús 'segnis', brąngús iř sõtús túri prųĝaidę ąnt paskutinjõsjõs sąńjamõs, vînõg jaĩ jí krįnta ąnt pirmõsjõs, tád įrá tvirtaprádė: ąnĝų, brąnĝų, sõtų; netaíp kaíp saĩdų. Kád tõkjųĩ bũtų daugjaús, tád reíktų jũs surasųti jĩ vîną átskirą krũvą.

Ąntrójo skųrjaus ąntrójo páskųrjo bũdavardjai:

aîškus 'aîškus'
lųgus
raîškus
smuĺkus
sõdrus 'tęgi'
spêrus 'qui cito fit'
stąńgus = stąn-

gús Tilžėję	švaũkus	traĩšus 'sôdrus'	mẹnis ir me-
ž. sarpus 'celer'	taũkus	sákaṇt apiẽ žeĩ-	ḍjús

I. b) Daugtaŕtjų vų̃riškósjos gųmės bū́davarḍjų prų̃gaidė.

α. Kéletas bū́davarḍjų sú prų̃sagą -ôna-s: geltônas, raudônas kaitaljõja prų̃gaidę kaíp mįũkstas: kaŕtais gaũna jąĩ galũnė, kaŕtais baĩsė ó, bét negaũna jõs pirmõji sąũjamá: raudônas, raudônạ, raudònamę̃, raudòní ir tt.

β. Bū́davarḍjai sú prų̃sagą -ina-s túri prų̃gaidę vĩnũnšę̃ ljũksnjũnšę ąũt galũnės, kitũnšę̃ — ąũt pirmõsjos sąũjamõs, bét nedũda jõs ąũtraijai nũ gálò sąũjamai: krúvinas, kruvinam, sù krúvinu ir tt.; slg. mẽlinas, purvinas, sákinas, smiltinas, varginas, ir daugų̃bė kitų̃ų tókjų̃ų. Taíp pát kilnõja prų̃gaidę ir šĩ bū́davarḍjai: átdaras, átkilas, átviras, átrakas, átbulas, átkalas, átskiras, į̃siras, į̃silgas, į̃stisas, į̃sžirgas, lų̃gnešas, lų̃gminas, pá-ilgas, páslitas, pástaras, pástiras, svétimas, tôbumas 'perfectus', tôlimas.

γ. Nekilnõjamą prų̃gaidę

túri daugtaŕtjai bū́davarḍjai, padarų̃ti sú prų̃sagómis:

1°. a) -ûta-s: gaurûtas, kalnûtas, nagûtas, pirstûtas...

b) -ôta-s: ąũsôtas, barzdôtas, kaŕpôtas, naudôtas, sámanôtas, šakôtas...

c) -ėta-s: dulkėtas, dūbėtas, gelumbėtas, saũlėtas, žólėtas, žvaizdėtas...

[d) -ųta-s: akų̃tas, ausų̃tas 'auritus' (ausų̃ta kepūrė), dąntų̃tas].

2°. -ĩnga-s: apmaudį̃ngas, garsį̃ngas, įsmĩntį̃ngas, mĩltį̃ngas, pakeleivį̃ngas, pavasarį̃ngas, prõtį̃ngas, rupestį̃ngas, sulį̃ngas...

3°. -ôka-s: apstôkas, augštôkas, didôkas, saldôkas...

4°. -iška-s: bėt nevisĩ: dôriškas, lęnkiškas, lĩtúviškas, pĩniškas, prûsiškas, vôkiškas, žemaĩtiškas...

5°. įnvairjős kilmės: akůlas, ausůlas, aĩkanas, augštųnaĩkas 'supinus', basniĩčjas, palaĩdas, pusėtinas 'satis bonus' (= žem. vidutinys), pusjaũtinas, vakarůkstjas, valůbas.

δ. Bůdavardjai sú galůnę -ys, -ęs: dĩdelys kaitaljõja sávo prĩgaidę kaĩp krúvinas; augstésnjojó laĩpsnjó bůdavardjai: gerésnys ir kitĩ kaĩp raudõnas, atskůrus vĩnásk. padarginį, dvísk. vard., apsk. ir daugísk. apsk., kurĩ túri prĩgaidę ąůt paskutinjősjös: geresnjú, geresnjús.

Sąũ-puvys įrá nekilnõjamös prĩgaidės.

Pasurę́s v. pósurę́s, pajůdę́s v. pójůdę́s ir kitĩ tókĩ kaitaljõja prĩgaidę nũ paskutinjősjös ąůt pirmősjös; pasurę́s, apsk. pásurį, daugísk. gimt. pósurjųũ, apsk. pôsurjus.

ε. Daugtarčjai bůdavardjai sú galůnę -us bė mãžó kő visi kaitaljõja sávo prĩgaidę kaĩp gražús, bėt aplęnkdamí prĩspaskutínjąąją sąũjamą: atlaidús, átlaidų ir tt., apvalús, įnvairús, įnkurůs 'grasús, nůbõdús', įnstabús, įnvadús, apsargús, atžagarús, paląnkús, pakabús 'habilis', panasús, pasąnkús, pająmblús 'docilis', nůlaidús, ųžmarsús.

Kaĩp aĩškus kilnõja prĩgaidę: at-žůlus 'tetricus', pagaũlus 'habilis'; kaĩp brąngús — : malõnús; padõrús — grĩžtai kaĩp gražús.

II. Môtriškósjos gųmės bûdavardjų prûgaidė.

Ljûksnjai.	1. pávyzdys: tvirtagálė prûgaidė.	2. pávyzdys: tvirtaprádė prûgaidė.
Vînáskaitlys.		
1. Vard., 5. Šaukt.	gerá	mįnkstá
2. Gįmtînys	gerõs	mįnkstõs
3. Dûtinys	gérai	mįnkstai
4. Apskųûstinys . .	gérą	mįnkstą
6. Padaŕginys . . .	gerą́	mįnkstą́
7. Vîtôlįnksnys . .	gerójẹ́	mįnkstójẹ́
Daugîskaitlys.		
1. Vard., 5. Šaukt.	gérõs	mįnkstõs
2. Gįmtînys	geruũ	mįnkstųũ
3. Dûtinys	gerõms	mįnkstõms
4. Apskųûstinys . .	gerás	mįnkstas
6. Padaŕginys . . .	gerómis	mįnkstómis
7. Vîtôlįnksnys . .	gerõsẹ́	mįnkstõsẹ́
Dvîskaitlys.		
1. Vard., 4. Apsk., 5. Šauk	dví gerî	dví mįnksti
3. Dûtinys	dvîm gerõm	dvîm mįnkstõm
6. Padaŕginys . . .	dvíų gerṍ	dvíų mįnkstṍ.

Líkusîji dvískaitljò ljûksnjai niẽkû nesískirja nû atsákąnt̃jų daugískaitljò ljûksnjų.

Prîįrašai:

1°. Visí dvitarčjai búdavardjai sú galūnėmis -a, -ė, -i kaitaljôja sávo prîįgaidę pagal dvíjų pávyzdjų: gerà ir mįnkštà, kurjúdu túri prîįgaidę né tóję patjóję ví'tóję tiktai trijūnsę ljúksnjūnsę: vînáskaitljó padarginųję, daugískaitljó apskųstinųję ir dvískaitljó vardínųję (draugę sú apsk. ir saukt.).

2°. Pirmásys pávyzdys įrà visų tókjų búdavardjų, kurjų kamiênas vînáskaitljó apskųstinųję túri tvirtagálę prîįgaidę. Jai vîrškósjós gųmės búdavardys kaitaljôja sávo prîįgaidę pagal 1. pávyzdjó (: géras) arbá 3. (: gražùs), tád atsákantįji môtriškósjós gųmės búdavardjai (: gerà, gražì) kaitaljôja pagal pirmójo pávyzdjó (: gerà), kurjó prîįgaidė né par nágo jūdųmę neprasíkisa prő prîįgaidę tókjų žódjų, kaip antaí: mergà.

3°. Antrásys pávyzdys įrà tókjų búdavardjų, kurjų kamiênas vînáskaitljó apskųstinųję túri tvirtaprádę prîįgaidę. Vîrškósjós gųmės búdavardjams, kurî sávo prîįgaidę kaitaljôja pagal 2. pávyzdjó (: mįnkštas) arbá 4. (: aîškus) atsákò môtriškósjós gųmės búdavardjai ąntrójo pávyzdjó (: mįnkštà), kurjó prîįgaidė nesískirja nů tókjų esųbêvardjų prîįgaidės, kaip ąntaí: žmónà.

4°. Môtriškósjós gųmės daugtarčjai búdavardjai taíp prisitaîkina prî pávyzdjų: gerà ir mįnkstà, kaíp vîrškósjós gųmės daugtarčjai prî pávyzdjų: géras ir mįnkštas, atskîrus jôg vîriškîms: dídelys, gerésnys ir kitîms tókîms atsákò môtriski: dídelė, gerésnė.

Įnvardôvîtjų ljųksnjávimas.

Įnvardôvîtės įrà dvejôpos: 1. esųbêvardinės arbá persônînės: ãš, tú, savęîs, ir 2. búdavardinės: tàs, šìs ir tt.

1. Esą̃bêvardinės įnvardôvîtės.

Lįúksnjai.	1. persôna.	2. persôna.	Savîveikslinė.
	Vîná skaitlys.		
1. Vard., 5. Šauk.	ás	tú	»
2. Gįmtĩnys	manę̃s	tavę̃s	savę̃s
3. Dûtinys	mañ	taû	saû
4. Apskųnstinys .	manę́	tavę́	savę́
6. Padaŕginys . .	manímí	tavímí	savímí
7. Vîtôlįnksnys .	manųję́	tavųję́	savųję́
	Daugĩskaitlys.		
1. Vard., 5. Šauk.	més	jųĩs	»
2. Gįmtĩnys	mûsų	jûsų	»
3. Dûtinys	mumš	jumš	»
4. Apskųnstinys .	mús	jús	»
6. Padaŕginys . .	mumís	jumís	»
7. Vîtôlįnksnys .	muusųję́	juusųję́	»
	Dvĩskaitlys:		
1. Vard., 4. Ap. 5. Šauk.	múdu, múdvi	júdu, júdvi	»
2. Gįmtĩnys	múdvîjų	júdvîjų	»
3. Dût. 6. Padaŕg.	múdvîm	júdvîm	»
7. Vîtôlįnksnys .	múdvîsę	júdvîsę	»

Tarmjų̃ų̃ savõtiskõs įnvardõvĩtjų įšvaizdõs.

1°. Žemaĩtjai sakõ: mũnęs 'manęĩs', muñ arbá mų̃nĩ 'maĩ', muní 'mané' [=augšt. rųt., kaĩp ąntaĩ: dusetískjų maní 'ἐμέ' prį̃ manį̨ 'ἐμοῦ' (taŕmiškai) įš manęĩ], muniḿ 'manimí', munẽ 'manųję́'; védu 'múdu', védvi 'múdvi' védums msc. védvims fm. 'múdvĩjų', védum msc. védvim fm. 'múdvĩm';

táveęs 'taveĩs', tavim 'tavimí', tavẽ 'tavųję́'; jų̃ms (aplį̃nk Kvẽdarną, Rĩtávą) = jų̃ms (aplį̃nk Vĩržuvėnus arbá Janápolį) 'ὑμεῖς', jų̃msų (aplį̃nk Švẽksną) = jų̃sų (aplį̃nk Vĩržuvėnus) 'ὑμῶν'; júdums msc. júdvims fm. 'júdvĩjų', júdum msc. júdvim fm. 'júdvĩm';

sáveęs 'saveĩs', savim 'savimí', savẽ 'savųję́';

daugiskaitljõ apsk.: mús ir mumís, jús ir jumís.

2°. Saulẽlųdinjai žemaĩtjai, aplį̃nk Sálantus, Karťėną ir k., sakõ: mũsa 'mũsų', jũsa 'jũsų'.

Saulẽtekinjai augštaĩtjai sakõ: muñ 'mumš', juñ 'jumš', muñdvĩm 'múdvĩm', juñ-dvĩm 'júdvĩm', mumš 'mús'.

Aplį̃nk Kaúną sakõ: mumųsę́ 'musųję́', jumųsę́ 'jusųję́'.

3°. Minẽtinės įrá augštaĩtiškõs įnvardõvĩtės: ãš-en ir ãš-enai 'aš', tú-jen ir tú-jenai 'tú'.

4°. Nevĩná augštaĩtjų tarmẽ vartõja trųmpésnį gįmtínį lį̃nksnį: manẽ 'manęĩs', tavẽ ir savẽ.

5°. Žemaĩtjai vartõja enklítiškas įnvardõvĩtes: -m 'mihi, μοί' ir -t 'tibi, σοί': dũke-m dũnos kąšnélį 'dũk maĩ', suspaũske-m galvélę 'suspaũsk maĩ', dąntį skaúda-m 'dąntís maĩ skaústa', ar dąntį skaúda-t? 'ar taũ dąntís skaústa?', tųlẽk, rũkštę pa-įmsũ-t! 'tųlẽk! jaĩ né,—tád ãš taũ rũkštę paį̃msju'.

Vísur vartõjama įrá enklítiška įnvardõvĩtė -s: perkũ-s arklį 'perkú saũ', prausjũ-s 'prausjú savę́'. Senõvės rãštũnsę rąšdame ir enklítišką gįmtínį lį̃nksnį: pa-mi-gailĩs varġstąntjo «miserere mei laborantis».

6°. Minẽtinas įrá atitõlįntinys lį̃nksnys (ablativus): múma 'múdvĩjų', júma 'júdvĩjų', kuŕs aplį̃nk Pilkalnį ir kítur Prūsų šalųję́ įngĩjo turẽtojinjo gįmtínjo lį̃nksnjo (genetivi possessivi) prásmę.

2. Būdavardinės arbà gramėtosjos įnvardôvītės.

Linksnjai.	Vyrīškosjos gramės.		Mōtrīškosjos gramės.		Niekatrōsjos gramės.
			Vīnáskaitlys.		
1. V., 5. Š.	tás	šís	tá	ší	taí v. tát v. tataí
2. Gim.	tõ	šjõ	tõs	šjõs	»
3. Dût.	tam̃	šjam̃	taí	šjaí	»
4. Apsk.	tą̃	šją̃	tą̃	šją̃	taí, tát, tataí
6. Padarg.	tų̃	šjų̃	tą́	šją́	»
7. Vītôl.	tamę́	šimę́ (šjamę́)	toję́	šjoję́	»
			Daugískaitlys.		
1. V., 5. Š.	tī́	šī́	tõs	šjõs	»
2. Gim.	tų̃	šjų̃	tų̃	šjų̃	»
3. Dût.	tíms	šíms	tóms	šjóms	»
4. Apsk.	tús (tũs)	šjús (šjũs)	tás (tõs)	šjás (šjõs)	»
6. Padarg.	taís	šjaís	tomís	šjomís	»
7. Vītôl.	tũmsę́	šjũmsę́	tosę́	šjosę́	»
			Dvískaitlys.		
1. V. 4. Ap. 5. Š.	tũdu	šjũdu	tī́dvi	šī́dvi	»
2. Gim.	tų́ dvíjų	šjų́ dvíjų	tų́ dvíjų	šjų́ dvíjų	»
3. Dût.	tímdvím	šímdvím	tómdvím	šjómdvím	»
6. Padarg.	tímdvím	šímdvím	tómdvím	šjómdvím	»
7. Vītôl.	tũmsę́ dvísę́	šjũmsę́ dvísę́	tosę́ dvísę́	šjosę́ dvísę́	»

Prûrašai.

1°. Būdavardines įnvardôvītes lįnksnjûjame taip pát, kaip ir būdavardjus, atskûrus šjás įšsįmtines:

a) Vīnáskaitljò apskųnstinys lįúksnys: tą́, šį́, šją́ [=ž. tąĩ, šįũ, šjąĩ, aplįúk Kvêdarną, Rîtávą] túri galūmėję ílgą balsę, tũ tarpu kád būdavardjai ir esųbêvardjai túri trųmpą: gérą̃, dídį̃, vųrą̃, brôlį̃. Bėt reíkja minėti, jôg Prūsų šalųjį́ aplįúk Stálupėnus ir ų́žnemuniskjai aplįúk Vistųtį (Wysztyniec) tebesákò senôviskai: gérą, vųrą, brôlį̃, sūnų̃, ávį̃.

b) Vīnáskaitljò padarginys: tũ, šjũ, labjaũsjai augštaitjų tarmėję́, gaũna nũ tokjų̃ žõdjų, kaip ąntai: sunu-mí, galūnę -mi: tû-mí, šjû-mí arbá, strugjaús sákąnt, tũń, šjũń.

c) Ir môtriskósjos gųmės padarginys: tą́, šją́ kuŕ-ne-kuŕ íš átžvilgjò jų̃ ílgas balsés dvilųpũtųnjų būdavardjų: gerâją [gerąn̂ją], įngíjò ílgą balsę: tâ, šjâ [tąn̂, šjąn̂].

d) Daugískaitljò vardínys ųžlaikė senôviską ílgą galūnę -ì: tì, šì, katrì, šitì, anì, tũ tarpu kád būdavardjai sutrųmpinò tąĩ galūnę: gerí, senì (įš senôvišku: *gerì, *senì).

e) Daugískaitljò apskųnstinys vįr. gųmės įrá trejôpas: tús, tũs ir Prūsų pūsėję tûs; môtr. gųmės taip pát trejôpas: tás, tõs (aplįúk Dūsetas) ir tâs [įš *tąn̂s] (Prūsų šalųjį́).

f) Niėkatrõsjos gųmės vīnáskaitljò vardínys ir apskųnstinys lįúksnys ųžlaikė galūnę -t̃ (kaip áš įš *až 'ἐγ-ώ', taip -t įš -d, kurįĩ tebetūrime žodėlųję id-ąńt), bėt põ ų́ždąngós patvirtinimò dalėlės -ai: tat-aí, šit-aí, ąnt-aí, į́š kurjų̃ atmėtus-ai gímė: tát̃, šį́t̃, ąńt̃ 'ecce! en!'.

2°. -a-kamiėnės įnvardôvītės įrá šjõs:

a) tás, tá, taí (tataí, tát̃);

b) aũs (senôviskai: anás), aná, ąntaí. Saulėtekinjai augštaitjai sákò ániš 'anĩ'. Žemaitjų tarmėję́ aũs, aná įngíjò tretjõsjos persônòs įnvardôvītės (: jís, jí) prásmę;

c) kás 'quis' netúri daugískaitljò. Minėtini įrá: turėtójinys gįmtĩnys lįúksnys (genetivus possessivus) kĩnõ ir sakinųs: «kũ vardú?» (tšjá kũ = lat. quō įrá vartôjamas kaip būdavardys);

d) katrás 'uter', katrá, kurjõ prasmės nereikja maišųti sú įnvardõvitę kuŕs 'qui'. Klaũsjąnt apĩ dú, reikja sakųti katrás, bèt klaũsjąnt apĩ trìs ir daugjaũs, reikja sakųti kuŕs;

e) kítas, vísas, kìkvĩnas įrá lįnksnjũjami grĩžtai kaip būdavardjai: kití, visí, kìkvĩnĩ.

3°. -ų-, -ja- ir -i- kamiẽnės įnvardõvitės:

a) jís, jí túri lįnksnjávimą tõkį pát, kaip ir šís, atskųrus daugískaitljo apskųnstinį, kurjõ galũnė įrá visadõs ilgá: jũs (aplįnk Tilžę: jûs) ir vĩnáskaitljo vìtõlįnksnį jamę́, kuŕs niẽkur negaũna į́svaižd̃os *jimę́;

b) kõks, šjõks, anõks, kitõks (žem. kitõniškas), neijõks (žem. nėjõks) aplįnk Tilžę túri tvirtagálę prųgaidę: kõks, šjõks, tõks ir tt.;

Lįnksnjai.	Vĩnáskaitlys.	Daugískaitlys	Dvískaitlys.
	Vųriškósjos gųmės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	kõks (kõks)	kõkĩ́	kõkju (kõkjudu)
2. Gimtĩnys	kõkjo	kõkjųjų	kõkjųjų
3. Dũtinys.....	kõkjam̃	kõkĩms	kõkĩmdvĩm
4. Apskųnstinys .	kõkį (kõkjų)	kõkjus	kõkju (kõkjudu)
6. Padaŕginys...	kõkju	kõkjaís	kõkĩmdvĩm
7. Vìtõlinksnys..	kõkjamę́	kõkjũnsę́	kõkjũnsę́
	Mõtriškósjos gųmės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	kõkjá	kõkjos	kõki (kõkidvi)
2. Gimtĩnys	kõkjõs	kõkjųjų	kõkjųjų
3. Dũtinys.....	kõkjai	kõkjõms	kõkjõmdvĩm
4. Apskųnstinys .	kõkją(kõkjąų)	kõkjas	kõki (kõkidvi)
6. Padaŕginys...	kõkją	kõkjõmís	kõkjõmdvĩm
7. Vìtõlįnksnys..	kõkjõję́	kõkjõsę́	kõkjõsę́

Sú tomĩs įñvardôvitėmis reĩkja primįñti žemaĩtjų neljnksnjû-jamą įñvardę tokjaĩjais 'eiusdem-modi' [taŕmiškai: tuokẽjẽs]. Augštaĩtjų kóktaí iŕ kóktú, tóktaí iŕ tóktú įrá niėkatrõsjós gųmės žódėljai *kókt, *tókt, sudurtí sú -ai (kaíp tas-aí) iŕ -u (kaíp jaî-g-u, né-g-u);

c) páts, patí draugẽ pîldò iŕ esųbêvardjò tarnávimą (='maritus, uxor') iŕ įñvardės (='ipse, ipsa'); tódeĺ míšras įrá tõs įñvardės ljnksnjávimas:

Ljńksnjai.	Vĩnáskaitlys.	Daugískaitlys	Dvískaitlys.
	Vîŗiškósjos gųmės.		
1. Vardĩnys	páts	pátjs	patjúdu
2. Gimtĩnys	patí's	patjųñ	patjųíi
3. Dûtinys	patjaiñ	patîñs,patiñs	patiñdvĩm, patîñdvĩm
4. Apskųñstinys .	páti	patjús	patjúdu
5. Šauktĩnys....	patí'	pátjs	patjúdu
6. Padaŕginys ..	patjú, patimí	patjaís	patiñdvĩm, patîñdvĩm
7. Vîtôljnksnys..	patimẽ' patjamẽ'	patjûñsẽ'	patjûñsẽ'
	Môtriškósjos gųmės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	patí	pátjos	patídvi
2. Gimtĩnys	patjõs	patjųíi	patjųíi
3. Dûtinys	pátjai	patjõñs	patjõñdvĩm
4. Apskųñstinys .	pátją	patjás	patídvi
6. Padaŕginys...	patją'	patjómis	patjõmdvĩm
7. Vîtôljnksnys..	patjójẽ'	patjósẽ'	patjósẽ'.

Žodėlis pát, vartôjamas sudėtinjûnsę žõdjûnsę: taíp-pát, tęn-pát, nũ-pát 'inde a', įš-pát 'inde ex', įñ-pát 'usque in', líg-pát 'usque ad', įrá sutrųmpįnta niekatrõsjõs gųmės įšvaizda *páti (=lat. -pote).

Tás-pãts 'idem', tá-patí 'eadem' lįnksnjûja abídvi įůvardôvîti.

Vĩšpats túri páprastą esųbêvardjų lįnksnjávimą: Vĩšpatjõ, Vĩšpatjui ir tt., bét kařtais vartôjamas įrá įůvardôvîtinys lįnksnjávimas: Vĩšpatîs, Vĩšpatjam...

Sudėtinės įůvardôvîtės.

Įš sudėtinjų įůvardôvîtjų vĩnõs túri atskiraí nebevartôjamus prĩdurus, kitõs sudėtõs sú vartôjamais žõdjais.

1°. Nebevartôjamõs patvirtinimõ dalėlės (particulae emphaticae) įrá šjõs:

a) -ai: šis-aí, tas-aí, ans-aí, kurs-aí, pats-aí, šit-aí (ir štai), tat-aí, ąnt-aí, tikt-aí (Daúgšas tebevartôja tîkt-aí, padarûtą įš tîkas 'tantus'), tõkt-aí, kõkt-aĩ, tšjõn-aí, tęn-aí, šęn-aí, aurę́n-ai;

b) -gi: kás-gi, tás-gi, šís-gi, kuŕs-gi;

c) -jẽ: tõ-jẽ, šì-jẽ, anõ-jẽ, aplįnk Tilžę ir Veljûną;

d) -nai: ji-naí (cf. žem. įůdėm-naí=įůdėm), [mánî-nai 'mihi', távî-nai 'tibi', múmî-nai 'nobis', júmî-nai 'vobis' aplįnk Dúsetas: slg. daî dusetíškjų: eítî-nai, sakûtî-nai ir tt.=eíti, sakûti];

e) -jau: tas-jaú 'tás páts', kurjõ padaîrginys lįnksnys: tûjaú 'eodem, scilicet tempore=statim'; kur-jaú 'kuŕgi';

f) -gatės: šís-gatės, tás-gatės;

g) -u: kõkt-u, tõkt-u; jaî-g-u (slg. né-g-u).

2°. Sú vartôjamaisjais žõdjais sudėtõsjõs įůvardės:

a) šî-ta-s, šì-tá lįnksnjûjama kaíp tás;

b) bilę-kás, bilę-kĩk, bilę-kaíp, bilę-kuŕ, bilę-kadą = žem. bų́-kás, bų́-kĩk, bų́-kaíp, bų́-kuŕ, bų́-kadą́;

c) žem. nė́-ka-s=aug. nĩ́-ka-s, daugísk. 2. nė́kai=a. nĩ́-kai 'nugae';

d) ne-kás, kas-ne-kás; ne-kuŕs, kuŕs-ne-kuŕs;

e) vís-kas (gįmt. vísò-kŏ iŕ vískò) = tilž. vís-lab;

f) kít-kas, gįmt. kítò-kŏ iŕ kítkò;

g) sú sákinju: «kás žínò kás» įrá sudėtós įnvardôvĩtės: kas-žíkas (iŕ káškas iŕ kanákas) 'nescio quis', kaškókos; kaškúr, kaškaip, kaškík, kaškadą, kaškúmet;

h) žem. jaĩb-kas 'bilę-kás, bų-kás' iŕ į's tõs įnvardôvĩtės įsvestĩji prų̃veiksmjai: jaĩb-kaip 'bilę-kaip', jaĩb-kuŕ, jaĩb-kamę́;

i) gretų̃mais vartôjamosjos įnvardôvĩtės: kíts-kitò 'alĩus alĩus', vĩ̃ns-ą̃trò 'alter alterĩus', kíts-kitam̃, vĩ̃ns-ą̃tram̃ iŕ tt.

Dviląpũtų̃jų būdavardžių lįnksnjávimas.

Nedviląpũtĩji būdavardžiai túri neaiškją iŕ neaptribôtą prásmę. Sakų̃dami: «géras vų̃ras», dũdame suprásti, jõg kaĺbame apĩ tõkį vų̃rą, kurjų̃ reikja atskiřti nų̃ visų̃ «negeruũjų»; bet «geruũ» vų̃rų įrá daúg, tòdėl nórėdami parõdyti, jõg kaĺbame apĩ žínomą «gérą vų̃rą» sákome «gerásys vų̃ras». Tõkjus būdavardžjus vadíname «dviląpũtais», dėltõ kád dũtas būdavardžjo lįũksnys įrá sudviląpũtas sú atsákamtjų įnvardôvĩtės «jís», «jí» lįnksnjú.

Įnvardôvĩtė «jís», «jí», sukíbusi sú būdavardžju jų̃ vĩ̃ną žõdį, gaũna nemáž átmainų:

Ljúksnjai.	Atskirá įvardôvîtė.		Enklítiška įvardôvîtė.	
		Vînáskaitlys.		
1. Vard. 5. Šauk.	jís	jí	-ys	-ji
2. Gimtînys . . .	jõ	jõs	-jo	-jos
3. Dûtinys	jamî	jaí	-jam	-jai
4. Apskųstas . .	jįą́	jąą́	-jį	-ją
6. Padarînys . .	jų́	ją́	-ju	-ją
7. Vîtôlįnksnys.	jamę́	jõję́	-jamę	-jõję
		Daugískaitlys.		
1. Vard., 5. Šauk.	jî́	jõs	-ji (-jî)	-jos (-ės)
2. Gimtînys . . .	jųą́	jųų́	-jų	-jų
3. Dûtinys . . .	jîms	jõms	-îms	-jums
4. Apskųstas . .	jûs	jás	-jus	-jas
6. Padarînys . .	jaís	jõmís	-jais	-jumis
7. Vîtôlįnksnys.	jûsę́	jõsę́	-jûsę	-jõsę
		Dvískaitlys.		
1. V., 4. Ap., 5. Š.	jų́du	jî́dvi	-ju (-judu)	-ji (-jidvi)
2. Gįmt.	jųą́	jųų́	-jų	-jų

Dûtinys ir padarînys daugîbėję tarmjųą́ túri tôkją į́svaizdą kaip atskąntîji nedvilqpûtójo ljnksnjávimô ljúksnjai.

Padûtóji ápžvalga rôdo, jôg įvardôvîtė jís, jí enklítiškai vartôjama sú búdavardjais nustôjo baĺsjų ilgúmó šjûsę́ ljúksnjûsę: vîr. gųmės: vînáskaitljó: apskųstinųję -jî (atskiraí var-

tôjama jį̄ [= žem. kvėdarniškį̨ ir rytáviškį̨ jį̨ų̃ 'eum']), padaũginųję -ju (atskiraĩ vartõjama jų̃); daugískaitljè: vardínųję -ji (atsk. vart. jỹ), apskų̃stinųję -jus (atsk. vart. jų̃s); dvískaitljè: vardínųję, apskų̃stinųję ir sauktínųję -ju ir -judu (atsk. vart. jų̃du); môtriškõsjos gųmės: vìnáskaitljè: apskų̃stinųję -jį̨ (atsk. vart. jį̨ [= žem. kvėdarniškį̨ ir rytáviškį̨ jaų̃]), padaũginųję -jį̨ (atsk. vart. kuŕ-ne-kuŕ: jį̨ sù tvirtapradę̀ prį̃gaidę̀); daugískaitljè: apskų̃stinųję -jas (atsk. vart. kuŕ-ne-kuŕ: jõs; jį̨s sù tvirtapradę̀ prį̃gaidę̀); dvískaitljè: vardínųję, apskų̃stinųję ir sauktínųję -ji ir -jidvi (atsk. vart. jỹdvi).

Tãs balsjų̨ sutrų̨mpinimas įrà prį̃gaidõs pádaras: enklitiškai vartõjama įnvardõvitė jìs, jỹ nustõja pirmínės arbà augstõsjos prį̃gaidės. Tõdėl tõs balsės, kurjõs žõdjų̨ galę̀ neturė̃jo saųntarõs ų̃ždaųgõs vỹtòje, sutrų̨mpė̃jo.

Bét ir búdavardjai dvilųpũtamę̀ lįnksnjávimę̀ netõkją túri įsvaizdą, kaíp nedvilųpũtamę̀. Neabejõtinas daiktas, jõg laikui sleñkant lìtúviškų žõdjų galūnės sumę̀nkė̃jo: ilgỹji lįnksnį̃galjai pavirtõ jų̃ trų̨mpús. Mũsų prõsenóljai ir senãtėvjai įnsitỹkė dvilųpũtąñjį̨ búdavardjų lįnksnjávimą, kád tõs galūnės tebębúvo sveĩkos ir neužgaũtos. Kaíp šįąndỹną tebęsãkome: tą̃ų̃, tų̃, tỹ, taíp senų̃ų̃ senõvėję sakų̃davò: *geran, *gerų̃, *gerỹ, ir tadą̃ sù tõkjaís pilnaís lįńksnjais sukíbò atsãkąntỹji pilnì įnvardõvitės «jìs» «jỹ»: *geran-jų̃n, *gerų̃-jų̃, *gerỹ-jỹ, įs kurjų̃ų̃ taisųkliskaĩ gímė šįąndỹną vartõjamòsjos tų̃ų̃ lįńksnjų̨ įsvaizdõs: gérą̃ų̃-ji, gerų̃-ju, gerỹ-ji.

Kursaĩtys atbulaĩ ir nemõksliskai sąñprõtauja, bũk tõksaĩ žõdys kaíp gerỹji gímęs įs *gerijỹ, balsės ilgúmą peřkėlus nų̃ įnvardõvitės jų̃ búdavardį! Bét žvilgterė̃jęn jų̃ tõkjus žõdjús, kaíp ąntaĩ gerásys, saldúsys ir tõkjus kaíp geresnį̃sys, aĩškjai mátome, jõg tỹ búdavardjai, kurỹ kítą kartą turė̃jò trų̨mpás galūnes, kaíp ąntaĩ: gérãs, saldũs ir dvilųpũtamę̀ lįnksnjávimę̀ už-laikė trų̨mpás balsés, kaíp ąntaĩ: gerãsys, saldũsys. *Gerésnys, įs kurjõ naujesnjūñsjūñsę laikūñsę̀, sutrų̨mpinus galūnę, gímė gerésnis [rãšomas kaipõ gerésnys], dvilųpũtamę̀ lįn-

ksnjávimę ų̃žlaikė sávo prígįmtąnįį ilgúmą: geresnų́s-is [rãšòmas kaipõ geresnų́s-ys]. Į̃s lųtį́s gerô-ji gálime matų̃ti, jõg senų̃ų̃ senôvėję mõtriskósjos gųmės vį̃náskaitljo vardínys ljųksnys turė̃jo ílgą balsę: *gerã [pralį́túviskai].

Trųmpaĩ sákąnt, dvilųpū̃tįji búdavar̃jai ų̃žlaikė sveikás ir̃ neužgaũtas senôviskas galū̃nes, tū̃ tar̃pu kád vį̃ntisį̃ji arbá nedvilųpū̃tįji naujesnjū̃nsjū̃nsę laikū̃nsę sutrųmpinò sávo galū̃nes tõdė̃l ir̃ mátome nemãžą átskųrį tar̃p gerésnis ir̃ geresnų́s-is, gerí ir gerĩ-ji, ir̃ tt.

Vįriškósjos gųmės dviląpūtųnjų būdavardžių linksnjávimo pávyzdjai.

Augštaitiškas linksnjávimas:

Liñksnjai.	Vìnáskaitlys.					
1. V., 5. Š. .	gerãsis	geresnį̃sis	saldūsis	sukąsis	súkęsis	súkṣąsis
2. Gįmt. . . .	gérõjo	gerésṇõjo	saldžõjo	súkąnṭšõjo	súkuṣõjo	súkṣąnṭšõjo
3. Dût.	geramìjam	gereṣnamìjam	saldžamìjam	súkąnṭšamjam	súkuṣamjam	súkṣąnṭšamjam
4. Apsk. . . .	gérą̃jį̄	gerésnį̄jį̄	saldūjį̄	súkąntį̄jį̄	súkusį̄jį̄	súkṣąntį̄jį̄
6. Padaŕg. . .	gerûju	gereṣnûju	saldžûju	súkąnṭšûju	súkuṣûju	súkṣąnṭšûju
7. Vĩtôl. . . .	geramìjamę	gereṣnamìjamę	saldžamìjamę	súkąnṭšamjamę	súkuṣamjamę	súkṣąnṭšamjamę
	Daugískaitlys.					
1. V., 5. Š. . .	gerĩji	geresnĩji	saldĩji	súkąntĩji	súkusĩji	súkṣąntĩji
2. Gįmt. . . .	gerūjū	gereṣnūjū	saldžūjū	sukąnṭšūjū	súkuṣūjū	súkṣąnṭšūjū
3. Dût.	gerĩmsĩms	geresnĩmsĩms	saldĩmsĩms	sukąntĩmsĩms	súkusĩmsĩms	súkṣąntĩmsĩms
4. Apsk. . . .	gerûṣus	gereṣnûṣus	saldžûṣus	súkąnṭšûṣus	súkuṣûṣus	súkṣąnṭšûṣus
6. Padaŕg. . .	geraĩṣais	gereṣnaĩṣais	saldžaĩṣais	sukąnṭšaĩṣais	súkuṣaiṣais	súkṣąnṭšaiṣais
7. Vĩtôl. . . .	gerūṣûsę	gereṣnūsûsę	saldžūṣûsę	súkąnṭšûṣûsę	súkuṣûṣûsę	súkṣąnṭšûṣûsę
	Dvískaitlys.					
1. V., 4. Ap. 5. Šauk. .	dú gerûju v. gerûjudu	dú gereṣnûju v. gereṣnûjudu	dú saldžûju v. saldžûjudu	dú súkąnṭšûju v. súkąnṭšudu	dú súkuṣûju v. súkuṣûjudu	dú súkṣąnṭšûju v. súkṣąnṭšûjudu
2. Gįmt. . . .	gerūjū	gereṣnūjū	saldžūjū	sukąnṭšūjū	súkusjūjū	súkṣąnṭšūjū
3. Dût.	gerĩmdvĩm	geresnĩmdvĩm	saldĩmdvĩm	sukąntĩmdvĩm	súkusĩmdvĩm	súkṣąntĩmdvĩm
6. Padarg. . .	gerĩmdvĩm	geresnĩmdvĩm	saldĩmdvĩm	sukąntĩmdvĩm	súkusĩmdvĩm	súkṣąntĩmdvĩm
7. Vĩtôl. . . .	gerūṣûsę	gereṣnūṣûsę	saldžūṣûsę	súkąnṭšûṣûsę	súkuṣûṣûsę	súkṣąnṭšûṣûsę

Lįnksnjai.						
	Vìnáskaitlys.					
1. V., 5. Š. .	gérąsis	gerésnèsis	saĺdèsis	súkąntèsis	súkusèsis	súksentèsis
2. Gįmt. . . .	gérõje	gerésnõje	saĺdžõje	súkąntsõje	súkusõje	súksentsõje
3. Dût.	gérůjů	gerésnůju	saĺdžůju	súkąntsůjů	súkusůju	súksentsůjů
4. Apsk. . . .	gérąjį	gerésnįjį	saĺdęjį	súkąntįjį	súkusįjį	súksentįjį
6. Padafg. . .	gerúju	gerésnůju	saĺdžůju	súkąntsůju	súkusůju	súksentsůju
7. Vîtôl. . . .	geramęnjė	geresnemęnjė	saldemęnjė	sukąntemęnjė	súkusemęnjė	súksentemęnjė
	Daugískaitlys.					
1. V., 5. Š. .	gerí'jei	geresní'jei	saldí'jei	sukąntí'jei	súkusí'jei	súksentí'jei
2. Gįmt. . . .	gerųjų	geresnųjų	saldžųjų	sukąntsųjų	súkusųjų	súksentsųjų
3. Dût.	gerí'sims	geresní'sims	saldí'sims	sukąntí'sims	súkusí'sims	súksentí'sims
4. Apsk. . . .	gerųsus	geresnųsus	saldžųsus	súkąntsųsus	súkusųsus	súksentsųsus
6. Padafg. . .	geraíseis	geresneíseis	saldeíseis	sukąnteíseis	súkuseìseis	súksenteìseis
7. Vîtôl. . . .	gerųjų̃sųsi	geresnųjų̃sųsi	saldžųjų̃sųsi	sukąntsųjų̃sųsi	súkusųsųsi	súksentsųsųsi
	Dvískaitlys.					
1. V., 4. A., 5. Š.	dú gerûju	geresnůju	saldžůju	sukąntsůju	súkusůju	súksentsůju
2. Gįmt. . .	tůdums gerů-jums	geresnůjums	saldžůjums	sukąntsůjums	súkusůjums	súksentsujums
3. Dût. . . .	dum̃ gerůjum	geresnůjum	saldžůjum	sukąntsůjum	súkusůjum	súksentsůjum
6. Padafg. . .	dum̃ gerůjum	geresnůjum	saldžůjum	sukąntsůjum	súkusůjum	súksentsůjum

Líkusîji lįnksnjai kaip atsákąntîji daugískaitljo.

Saulėtekinjai augštaitjai sako: géras-ai 'gerásys', sénas-ai 'senásys', búdavardjui aptribôti vartôdami tąĩ pãtją patvirtinimo dalélę -ai, kurją̃ĩ visí lìtúvjai vartôja sú įnvardôvìtėmis: tas-aí, kurs-aí, pats-aí.

Daugùmė tarmjų̃ĩ neápkentja gretùmais įstartų̃ĩ lygjų̃ĩ sąnjamų̃ĩ: -jam-jam, -ìms-ìms; tódėl įš tókjų̃ĩ sujungimo sąnjamų̃ĩ įšmeta vìną m: žem. gerì̃s-ìms=tilž. gerìs-ìms 'gerìms-ìms', debeikėnų sena-jam̃ = veljúmiskjų sénа-jam ir senà-jam 'senam̃jam', tilž. gerà-jam 'geram̃jam'; debeikėnų sena-jamí 'senam-jamę́', senìs-ìm 'senìms-ìms'.

Žem. dídįn̄s-is = augšt. didų̃s-is 'didų̃sys'.

Žemaitjų žodų̃lytė geramę̃n-jė įrá sudėtą įš geramę́ [įš pra-lìtuv. *geramen̄] ir vìtôlįnksnjo -jė 'jamę́', kurs įrá taip pát padarų̃tas įš įnvardôvìtės «jís», kaip žem. vìtôlįnksnys kų̃jė 'kų̃jųję́' įš esųbêvardjo kų̃jis 'kų̃jys', aiškjaús sákant -jė įrá vìtôlįnksnys né įnvardôvìtjų, bét esųbêvardjų̃ lįnksnjávimo.

Žem. gerì̃-jei túri -jei įš esųbêvardjų̃ lįnksnjávimo (kaip: kų̃jei 'kų̃jai') ir dûtinys gérų̃-jų̃ 'geram̃-jam' túri netiktaí -jų̃ įš esųbêvardjų̃ lįnksnjávimo (kaip: kų̃jų̃ 'kų̃jui'), bét ir búdavardį gerų̃- (kaip: vų̃rų̃ 'vų̃rui')

Žem. grážèsis 'gražúsys', saldèsis 'saldúsys', plátèsis 'platúsys' įrá padarų̃ti né įš ú-kamiėnjo, bét įš já-kamiėnjo: *gražjas-ųs, *saldjas-ųs, *platjas-ųs; taip pát súkąntèsis, súkusèsis, súksentèsis né įš sąnštarinjo kamiėnó: sukant-, sukus-, suksjant-, bét įš já-kamiėnjo: sukantja-, sukusja-, suksjantja-.

Žemaitjų dvískaitlio gimtínys senų̃jums, dûtinys ir padarginys senų̃jum įrá padarų̃tas né įš kamiėnó, bét įš vardínjo lįnksnjo (: dú senų̃ju), pridûrus lįnksnų̃galjus -ms, -m, kaip tų̃dums sunùms, tų̃dum sunùm.

Vînáskaitlys.

1. V., 5. Š. . .	gerôji	geresnjôji	ir geresnêji	saldjôji	sukantjôji	súkusjóji
2. Gimt. . . .	gerõsjos	geresnjõsjos	geresnésjos	saldjõsjos	sukantjõsjos	súkusjõsjos
3. Dût.	géraijai	gerésnjaijai	gerésneijai	saldjaijai	súkantjaijai	súkusjaijai
4. Apsk. . . .	géranją	gerésnjanją	gerésnenją	saldjanją	súkantjanją	súkusjanją
6. Padarg. . .	geranją	geresnjanją	geresnenją	saldjanją	súkantjanją	súkusjanją
7. Vîtôl. . . .	gerõjoje	geresnjójoje	geresnéjoje	saldjójoje	súkantjójoje	súkusjójoje

Daugîskaitlys.

1. V., 5. Š. . .	gérosjos	gerésnjosjos	gerésnėsjos	saldjosjos	súkantjosjos	súkusjosjos
2. Gimt. . . .	geruñjų	geresnjuñjų		saldjuñjų	sukantjuñjų	súkusjuñjų
3. Dût.	gerõmsjoms	geresnjõmsjoms	geresnêmsjoms	saldjõmsjoms	sukantjõmsjoms	súkusjõmsjoms
4. Apsk. . . .	gerõsjas v.	geresnjõsjas v.	geresnêsjas v.	saldjõsjas v.	súkantjosjas	súkusjõsjas v.
	geranšsjas	geresnjanšsjas	geresnenšsjas	saldjanšsjas	v. súkantjanšsjas	súkusjanšsjas
6. Padarg. . .	gerõmsjoms	geresnjõmsjoms		saldjõmsjoms	súkantjomsjoms	súkusjõmsjoms
7. Vîtôl. . . .	gerõsjosę	geresnjõsjosę		saldjõsjosę	sukantjõsjosę	súkusjõsjosę

Dvîskaitlys.

1. V., 4. Ap. 5. Š. . . .	gerîji-gvi v. dví gerîji	geresnîji-dvi v. dví geresnîji	saldîji-dvi v. dví saldîji	sukantîji-dvi v. dví sukantîji	súkusîji-dvi v. dví súkusîji
3. Dût. . . .	gerîm-dvîm	geresnjôm-dvîm	saldjôm-dvîm	sukantjôm-dvîm	súkusjom-dvîm
6. Padarg. . .	gerîm-dvîm	geresnjôm-dvîm	saldjôm-dvîm	sukantjôm-dvîm	súkusjom-dvîm.

Líkusîji linksnjai, kaîp atsákantîji daugîskaitlyje.

Mõtriškõšjõs gųmės dvilųpũtĩji bũdavarʤjai bė máž-kò taíp pát įrá liņksnjũjami visósę́ tarmėsę́.

Didĩji átskųrjai įrá šĩ́:

a) Saulėtekinjai arbá rųtĩ́ʧjai augštaíʧjai sákò: gerô-ja 'gerôji', senô-ja 'senôji'.

b) Žemaitiškai sákóme: gerǫ̃́s-ǫ̀ms = dũt. gerǫ́ms-jǫ̀ms iŕ padarg. gerǫ́ms-jǫ̀ms.

c) Žemaiʧjų dvískaitlys įrá naujaí padarũtas į́š vardínjò, apskųũstinjò iŕ šauktínjò «tĩ́dvi gerĩji», pridũrus galũnes -ms iŕ -m: gimtinys: tĩ́dvi-ms gerĩ́ji-ms, dũtinys tĩ́dvi-m gerĩ́jim, padarginys: tĩ́dvim gerĩ́jim arbá dvim̃ gerĩ́jim.

Skaitlínjai žõʤjai 'numeralia'.

Tikrĩji skaitlínjai žõʤjai:	Paailínjai skaitlių žõʤjai:
1. vĩnas, vĩnà, niėkatr. gųm. vĩñ	pirmas, pirmà
2. dú, dví	ąntras, ąntrà
3. trįĩ́s	trétjas, tretjà
4. keturí, kéturjòs	ketvirtas, ketvirtà
5. pęnkí, pęńkjòs	pęńktas, pęnktà
6. šeší, šẽšjòs	šẽštas, šẽštà
7. septųní, septũnjòs	septįńtas, septįntà arbá sékmas, sekmà
8. aštũní, aštûnjòs	aštuńtas, aštuntà arbá ãšmas, ašmà
9. devųní, devûnjòs	devįńtas, devįntà
10. dešimtís, -ĩ́s	dešįńtas, dešįmtà
11. vĩnúlika = žem. vĩnjũleka	vĩnúliktas, -ta = žem. vĩnjũlektas, -ta
12. dvũlika = žem. dvũleka	dvũliktas, -ta = žem. dvũlektas, -ta

13. trų̂-lika=žem. trų̂-leka	trų̂liktas = ž. trų̂lektas, -ta
14. keturjô-lika = ž. -leka	keturjôliktas, -ta
15. pęnkjô-lika = ž. -leka	pęnkjôliktas, -ta
16. šešjô-lika=ž. -leka	šešjôliktas, -ta
17. septynjô-lika = ž. -leka	septynjôliktas, -ta
18. aštunjô-lika = ž. -leka	aštûnjôliktas, -ta
19. devynjô-lika = ž. -leka	devynjôliktas, -ta
20. dví-dešimti	dvídešįmtas, -ta
30. trįjũs dẽšįmtįs	trísdesimtas, -ta
40. kẽturjòs dẽšįmtįs	kẽturjòs-dešįmtas, -ta
50. pęńkjòs dẽšįmtįs	pęńkjòs-dešįmtas, -ta
60. šẽšjòs dẽšįmtįs	šẽšjòs-dešįmtas, -ta
70. septŷ̧njòs dẽšįmtįs	septŷ̧njòs-dešįmtas, ta
80. aštûnjòs dẽšįmtįs	aštûnjòs-dešįmtas, -ta
90. devŷ̧njòs dẽšįmtįs	devŷ̧njòs-dešįmtas, -ta
100. šįmtas	šįmtásys, šįmtôji
200. dú šįmtú	dušįmtásys, -tôji
300. trįjũs šįmtaí	trissįmtásys, -tôji
1000. tûkstantis, -ìs	tukstantýsys, tukstantjôji
5000. pęńkjòs tûkstantįs	»
1000,000. tûkstantis tûkstantjų=milijõnas	»
25. dvídešįmti pęnkí	dvídešįmti pęńktas
56. pęńkjòs dẽšįmtįs šẽší	pęńkjòs dẽšįmtįs šẽštas
367. trįjũs šįmtaí sẽšjòs dẽšįmtįs septynì	trįjũs šįmtaí sẽšjòs dẽšįmtįs septýntas arbá sẽkmas
8792. aštûnjòs tûkstantįs	aštûnjòs tûkstantįs septynì

septynì šimtaĩ devỹnjos dẽšimtįs ir dù, dvì.	šimtaĩ devỹnjos dẽšimtįs ir ąntras, ąntrà.

Tikrìji skaitlinjai žõdjai 'cardinalia'.

Tikrìji skaitlinjai žõdjai, pradẽjus nuõ «vìnas» ikì «devynì», įrà búdavardjai ir túri búdavardiską linksnjávimą, atskỹrus taĩ aplinkýbę, jõg jíms trũksta dvilypũtòji ỹsvaizda.

1. vìnas, vìnà túri grįžtai tõkį pát linksnjávimą kaip ir mįnkštas, mįnkštà (žr. augštjaus 79,80 lákstò pusės). Jõ reikšmė atsákò latỹniskam «ūnus» ir búdavardjui «merus» : vìnà druskà=gryvà druskà, vìnas pìnas 'merum lac', vìnì pelaĩ, vìnì kvíetjaĩ, vìnos ávižos. Daugiskaitlys: vìnì, vìnos įrà vartõjamas sù daugiskaitlinjais (pluralia tantum) esybẽvardjais: vìnì rátai, vìnos šlájos 'rõgės', vìnì mįnkuvai, vìnos žirklės.

2. dù, dvì túri savõtiską linksnjávimą:

1. V., 4. Ap., 5. Š.	dù, dvì		
2. Gimtinys	dvíjų = 2. dvijų̃		
3. Dùtinys	dvíem = 2. duõm	(výr. g.), dviẽm	(mõtr. g.)
6. Padaĩginys	dvíe = 2. duõ	(výr. g.), dviẽ	(mõtr. g.)
7. Vìtõlink.	dvisẽ = 2. dvijuõsẽ (výr. g.), dvijósẽ (mõtr. g.)		

Kur-ne-kuĩ sákò ir: dù-jen ir dù-jen-ai 'dù' [aplinkAnýkstjus, Dúsetas]. Senõviskas dvískaitljò vìtõlinksnys įrà dvíjaus arbà dvíjau.

3. trijũs túri esybẽvardišką linksnjávimą:

1. V. 5. Š.	trijũs
2. G.	trijų̃
3. D.	trim̃s
4. A.	trís
6. P.	trimís
7. Vt.	trisẽ = žem. trijuõsẽ (výr. g.), trijósẽ (mõtr. g.).

Būdavardišką lįnksnjávimą, aplęnkus apskųnstinį, tūri skaitlinjai žõdjai nū «keturí» ikí «devyní»:

1.V.,5.Š.	vîr. g.	keturí	pęnkí	šeší	septyní
	môt.g.	kéturjos	pęnkjos	šešjos	septỹnjos
2. G.	vîr. g. môt.g.	keturjų̃ų̃	pęnkjų̃ų̃	šešjų̃ų̃	septynjų̃ų̃
3. D.	vîr. g.	keturíms	pęnkíms	šešíms	septynímus
	môt.g.	keturjõms	pęnkjõms	šešjõms	septynjõms
4. A.	vîr. g.	kéturis	pęnkís	šešís	septỹnis
	môt.g.	kéturjas	pęnkjás	šešjás	septỹnjas
6. P.	vîr. g.	keturjaís	pęnkjaís	šešjaís	septynjaís
	môt.g.	keturjõmís	pęnkjõmís	šešjõmís	septynjõmís
7. Vt.	vîr. g.	keturjų̃ų̃sę́	pęnkjų̃ų̃sę́	šešjų̃ų̃sę́	septynjų̃ų̃sę́
	môt.g.	keturjõsę́	pęnkjõsę́	šešjõsę́	septynjõsę́

Skaitlinjai: aštũní, devyní prîęgaidę kaitaljõja kaip septyní.

Įspėjimas: 1°. apskųnstinjai: trís ir kéturis įrá tikraí senõviski. Jų tũdu pasiveizdėjęs, pasidarė lítúvjai apskųnstinjus: pęnkís, šešís, septỹnis, aštũnis, devỹnis. Kurĩ sákò: kéturjus, pęnkjús ir tt., tĩ skaitlinjús žõdjús pritaikinò prî bũdavardjų: didelí, dideljus.

2°. Tikraí senõviski vîtõlįnksnjai įrá sĩ: dvîjaus arbá dvîjau, dvîi [sustrúgįntas į̃s dvîj-au], trisú, keturîsu, pęnkîsu, šešîsu, septynîsu, aštunîsu, devynîsu, kurjũ̃s prîveiksmiškai vartõjame, sakýdami: «jĩ keturîsu rugjús kúlja», «més pęnkîsu linús mínome», «bernaí (=žem. vaikjai) dvîjau gúli». Raudõndvariskjai ir kití sákò: trisę́, keturîsę, pęnkîsę ir tt., pritaikjudami senõviskus žõdjús prî paprastųjų vîtõlįnksnjò galũnjų: keturjų̃ų̃sę́, pęnkjų̃ų̃sę́ ir tt.

Dešįmtís, šįmtas ir tũkstąntis túri esųbêvardišką lįnksnjávimą, dėltõ kád jĩ įrá skaitlinjai daiktávardjai, kaip ir:

dvéjetas, trójetas, kétvertas, pẹ́ketas, sẽšetas, septú̜netas, aštū̃netas, devy̜netas.

Žõdys desẹ̀mtis senõvėję turė̃jo sąntarinį kamiẽną, kurs ų̃žlikõ veljūniškįų žõdų̀lųtėję desẹ̀ms (=saũskr. daçát, graik. δεκάς) ir̃ daugiskaitljõ gimtinyję: desẹ̀mt-ų̃, kaip dąnt-ų̃ 'δόδοντ-ων', žą̃ns-ų̃ 'χήν-ῶν' ir̃ k. Apljū́k Tilžę ir̃ kitur vartõja sustrúgintus: dẽšimt, dvídešimt, trísdešimt ir̃ tt.

Tū̃kstąntis, -ỉs arbá tū̃kstąntė, -ės įrá mõtriškosjos gy̜mės žõdys; bet daugy̜bė lítúvjų ljnksnjū̃ja jį̃ų pagal̃ ų-kamiẽnjų vy̜riškosjos gy̜mės esy̜bẽvardjų.

Šẹ̀mtas visur įrá a-kamiẽnys daiktávardys kaip daržas.

«Dvy̜lẹka» (=aug. dvy̜lika, žem. dvy̜leka; aug. ir̃ žem. dvy̜lékys 'duodenarius nummus') iki «devy̜nj̃õlẹka» (=aug. devy̜nj̃õlika, žem. devy̜nj̃õleka) įrá ȯ- kamiẽnjai esy̜bẽvardjai ir̃ túri jų̃ų ljnksnjávimą.

Ą̀ntrinjai (derivata) skaitljų žõdjai.

1°. Svarbjaũsys ą̀ntrinjų skaitljų skỹrjus įrá paailínjai (ordinalia), kurjũs dárome į̃s tikruj̃ų̃jų skaitlínjų žõdjų, prį̃ jų̃ų kamiẽnõ prikabį̃ndami prỹ̜sagą -ta-s, karťais -ma-s.

α. Pir̃mas, pirmá įrá tõs patjõs šaknį̃s, kaip ir̃ prei-m-ęnẽ 'pirmõji namỹ̜ dalís' ir̃ latỹ̜niskas primus; slg. veljūniškjų: prim̃-galys 'pirmãgalys', prim̃-lakós 'pirmãlakós'.

Jai «pir̃mas» rõdõ nė skaitljaus, bet kõkjõ daiktõ arbá žmõgaũs verťją ir̃ augstỹbę arbá savõtiskúmą, tád jís túri būdavardiską laipsnjávimą: pirmésnys, pirmjaũsys.

Pirmutínys įrá padarỹtas pasiveizdẽjus jį̃ų paskutínys.

β. Ą̀ntras, ą̀ntrá įrá savõtiškas augstesnỹsys laipsnys į̃s įnvardõvỉtinjõ kamiẽnõ «ana-» ir̃ atsákõ võkiškam Ander, gõtiškam anþar.

Ą́tras 'alter' ir kítas 'alius' nevĩnóję tarmėję įrá mišraĩ vartõjami žõdjai, bèt ųžlaikąnt pirmésnę jųjų prásmę, reĩkja sakýti «ą́tras» (='secundus, alter') jų vĩną į's dvĩ'jų, jaĩ jjų lũginame sù pirmũju, «kítas» jų vĩną į's daugýbės, jaĩ jò nelũginame sù pirmũju.

γ. Trétjas, tretjá túri nejsaĩškinamą e, kurjõ nėrá skaitlinjò žõdjò kamiẽnę «tri-».

δ. Ketviŕtas, pẽ́ktas, šéstas, septį́tas, aštų́tas, devį́tas įrá taisųkliskaĩ padarũti žõdjai sù prĩ́sagą -ta-s į's tikrų́jų skaitlių: keturí, pẽnkí ir tt. Įs *septųntas, *aštũntas, *devųntas, sutrų́mpinus balsés, kílò septį́tas, aštų́tas, devį́tas.

ε. Desį́tas, dvídešimtas ir kití túri prĩ́sagą -a-, pridaũtą prĩ́ saųtarínjò kamiẽnò desįmt-, į's kurjõ statjaĩ įrá padarũtas daugískaitljò gimtínys desįmt-ų́jų.

ζ. Šimtás-ys, tukstąntį́s-ys netúri savõtiškos prĩ́sagõs.

η. A'šmas 'octāvus' į̃s senõviškò *á̃štmas.

ϑ. Pakrũjískų tarmẽ túri savõtiskus paailinjús žõdjús: vĩnũlekį́tas, dvylekį́tas, trylekį́tas ir tt, ikí žõdjò devynjòlekį́tas, kuŕ kití augstaĩtjai sákò: vĩnũliktas, dvĩ̃liktas... arbá vĩnũlíkys, dvylíkys, trylíkys... ir kuŕ žemaĩtjai sákò: vĩnjũlektas, dvĩ̃lektas, trylektas,... devynjõlektas.

2°. Vĩní, dvejí, trejí, ketverí, pẽnkerí, šešerí, septynerí, aštũnerí, devynerí įrá vartõjami skaitąnt tõkjus daĩktus, kurjų́ų vardaĩ tetúri daigískaitlį (pluralia tantum): vĩní marškinjaĩ, dvejí rátai, trejí métai, kétverjos šlájos ir tt.

3°. Dvéjetas ir žem. dveĩtas, ábejetas, tréjetas, kétvertas, pẽ́ketas, šéšetas, septũnetas, aštũnetas ir devĩ̃netas įrá skaitlínjai esųbẽvardjai, kurjų́ų vartõjame skaitũdami nevĩnõs ryšĩ̃sės arbá lytĩ's daĩktus: dvéjetas vaikų́ų (sunús ir duktė̃), pẽ́ketas arkljų́ų (jaĩ tamę skaítljųję įrá ir kumẽlės ir erzilaĩ).

4°. Kókũbinjai (qualitativa): vĩnõkas, -ókà ir vĩnõdas, dvejõ-

pas, trejôpas, ketverjôpas, pęnkerjôpas, ...deš̨imterjôpas, š̨imterjôpas.

5°. Vîn̂l̨inkas = žem. į́stisas, dvíl̨inkas, dvígubas, tríl̨inkas ketur̂l̨inkas atsákò latų̇niškîms sú galūnę -plex: duplex, triplex.

Dvíšakas 'bisulcus', tríšakas 'trisulcus'.

6°. Gų̇vòlję ąm̂žjui parôdų̇ti vartôjame: mitulų̇s = žem. mítulys ir žîm-mitų̇s, dveigų̇s 'bimus', treigų̇s 'trimus', ketver̂gys 'quadrimus', pęnker̂gys, šešer̂gys, septynker̂gys, aštūner̂gys, devynker̂gys, deš̨imter̂gys.

7°. Į̨dalų̇tinjai (distributiva): pó vîną, pó dú, pó dví, pó trís, pó kéturis, pó kéturjas ir tt.

8°. Apskritõsjos prasmės skaitljai: kelí, kéljos; kîk; daug -daúg 'summum'; maž-máž 'minimum'; maž, mažaí; męnkaí.

Veiksmážodjų lą̇nkstų̇mas

'verborum coniugatio'.

Apskritaí ir visūtíniskai sitî dalų̇kai įrá žinôtini apî lîtúvišką veiksmážodjų lą̇nkstų̇mą:

Veiksmážodys túri trís skaitljús: vînáskaitlį, dvískaitlį ir daugískaitlį. Vînáskaitlys túri savõtiškas pirmõsjos, ą̨ntrõsjos ir tretjõsjos persônos galūnes: dir̂bu, dir̂bi, dir̂ba, bét dvískaitlys ir daugískaitlys tetúri savõtiškas pirmõsjos ir ą̨ntrósjos persônos galūnes: dir̂bava, dir̂bata; dir̂bame, dir̂bate, dėltõ kád dvískaitlinės ir daugískaitlinės tretjõsjos persônos tarnávimą pîldo vînáskaitljo tretjôji persôna: jís dir̂ba, jūdu dir̂ba, jî dir̂ba. Taj̨ñ lą̇nkstų̇mo savõtiškúmą rą̨ndame visõsę̇ lîtúvjų tarmėsę̇ ir visų̇senjaûsjūnsę rástūnsę; taíp-pát ir látvjų ir senáprusjų kalbõjė; tòdėl ir reíkja nuspręsti, jõg jį̨ jaú turę̇jò ir aistiškė prõkalbė: lîtúviškos, látviškos ir senáprusiškos kalbõs bę̨ndrõji mõtų̇na.

Lîtúviskas veiksmážodys túri savõtišką į́svaizdą darų̇tinjui (activum) veíksmui aptarti: dir̂bu, dir̂bti, ir sudėtą sú įvardõ-

vîtę «si» savųveiksmį (reflexivum): dir̃bû-s(i) 'mihi facio', dir̃btîs(i) 'sibi facere'; prausjû-s(i) 'me lavo', praústî-s(i) 'se lavare'.

Kęntêtinjo (passivum) veiksmo įšvaizdos tiktaí pálaikos beužlíko: skeîti 'findere' (activum): skeî-dė-ti 'findi, rimas agere' (passivum), veĩžti 'urgere' (activum): viržêti 'urgēri' (passivum) ir̃ d. k. Kęntêtinjui veiksmui aptarti paprastaí vartôjame kęntêtinjus dalųvjús (participia passivi): dir̃bamas, dir̃btas draugę̃ sú veiksmážodju bûti 'esse'.

Tólesnjai, mûsų veiksmážodys túri savótiškas vîntisas įšvaizdas keturíms laikams aptarti: dabartínjui arbá ésamtjamjam (praesens): dir̃bu, práeiginjui arbá búvusjamjam (praeteritum): dir̃bau; ateĩtjui arbá bûsjamtjamjam: dir̃bsju.

Ant gálo, veiksmážodys įšreiškja šjûs sákymo budús (modus): rôdųtinį (indicativus): dir̃bu, dir̃bau, dir̃bdavau, dir̃bsju; sąlygkalbinį (conditionalis): dir̃btjau; lîptínį (imperativus): dir̃bk; geistínį (optativus): te-dirbĩ.

Neaptribôtinys žodys (infinitivus) ir̃ dalųvjai (participia) įš senôviskó páprotjo bûs tšjá įšaiškįnti draugę̃ sú veiksmážodjų ląnkstymu, nõrints tĩsą pasákjus, neaptribôtinys žodys įrá tíkras esybêvardys, dalųvjai—tikrí búdavardjai.

Persôninės galûnės.

Veiksmážodjų ląnkstymas senųjĩ senôvėję búvo dvejôpas: vînó ląnkstómasys kamiẽnas galę̃ turẽjo sąntarą, kaíp antaí: es-, miĩg-, ąntró—balsę, kaíp antaí: dirba-, nešа-.

Pir̃mójo ląnkstymó šjõs búvo persôninės galûnės:

1. -mi: es-mí 'sum', miĩg-mí 'dormio';
2. -si: esí 'es' įš *es-sí, miĩg-sí 'dormis';
3. -ti: és-ti 'est', miĩg-ti 'dormit'.

Šjam ląnkstymui bé mážo kõ visaí įsnykus, kalbóję̃ įnsikerẽjo ir̃ vir̃šų gávo antrásys ląnkstymas, kurjõ šitós įrá asmẽninės (persôninės) galûnės:

Skaitljai.	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	-u	-i	Patsaí kamiênas bé galûnės.
Daugískaitlys	-me, žem, -ma	-te	
Dvískaitlys	-va	-ta	

Tõs asmenínės galûnės visûmsę laikûmsę įrá tõs pãtjõs, atskũrus átmainas, kurjõs tikrõjõję vĩtõję bũs įsaiškįntos.

Savũveiksmys (reflexivum) užlaikė galûnjų senôviškas įsvaizdas, dėltõ kád tĩ dêsnjai, kurĩ sutrumpinò žõdjų galûnes, niẽkò negalẽjò padarũti galûnėms, kurjõs, pridũrus įnvardõvĩtę «si», atsirãdò žõdjų vidurųję; todėl savũveiksmjò galûnės įrá kĩk-tĩk ilgésnės:

Skaitljai:	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	-ů-s(i)	-ĩ-s(i)	Grįnas kamiênas + įnvardė -s(i)
Daugískaitlys	-mė-s(i), -mõ-s	-tė-s(i)	
Dvískaitlys	-võ-s(i)	-tõ-s(i)	

Persôninės galûnės bė mãžò kõ įrá tõs pãtjõs parĩ vísą veiksmãžõdjų lankstųma; bét suaũgusjõs įĩ vĩną sú įnvairjųĩ laikųĩ kamiênagaljais, karĩtais jõs gávò kitõnišką įsvaizdą.

Paprastĩji dabartínjò laikò kamiênagaljai įrá trijĩs: a) -a-, kaíp ąntaí: dirb-a-; b) -ja-, kaíp ąntaí: ar-ja-, put-ja-, ir c) -i-, kaíp ąntaí: mųl-i-, sú kurjaís asmenínės galûnės šjaíp įsveĩzdi:

Kamiênagalys -a-:

	1. pesôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	dir̂b-u	dir̂b-i	dir̂b-a
Daugískaitlys	dir̂b-a-me	dir̂b-a-te	dir̂b-a
Dvískaitlys	dir̂b-a-va	dir̂b-a-ta	dir̂b-a

Kamiênagalys -ja-:

	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	ar-jú puṯ-jú	ar-í put-í	ár-ja púṯ-ja
Daugískaitlys	ár-ja-me púṯ-ja-me	ár-ja-te púṯ-ja-te	
Dvískaitlys	ár-ja-va púṯ-ja-va	ár-ja-ta púṯ-ja-ta	

Kamiênagalys -i-:

	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	mûl-ju	mûl-i	mûl-i
Daugískaitlys	mûl-i-me	mûl-i-te	
Dvískaitlys	mûl-i-va	mûl-i-ta	

Prûšasai ir įnspėjimai.

1°. Pirmójo vînáskaitljo asmeńs (persônos) galûnė -u įrá sutrųmpįnta į́s senôviskos galûnės -ū, kurí iki šjós dìnos tebekûso savûveiksmųję: -û-s(i), kaíp ąntaí: vežû-s(i), malû-s(i) ir kitųjų tókjųjų, kurjųjų pilnà į́svaizda: *vežû, *malû taisųkliškaí atsákò latûniškîms veiksmážodjams: vehō, molō.

2°. Ąntrójo asmeńs senjaûsė galûnė búvò -e-si (sulûgįnk sú jąį́ mîg-sí 'dormis'): -e- kamiênagalys, -si asmęnínė galûnė. Savûveiksmųję jí turėjò šjôkją suńkją įšvaizdą: -esi-si; įšmétus į́š taîpò s, gímė -ei-si ir į́š tõ taisųkliškaí kílò -î-si (î = senôv. ei, kaíp ąntaí: lîkú = graik. λείπω). Kaíp savûveiksmjò

pir̃mójo asmeñs galū̃nė -ū̃-si turė̃jo aktū̃viską -ů, taíp ir̃ grė́t savy̆veiksmjo galū̃nės -ī̃-si lī̃tuvjai pasidárė aktū̃viską -ī̃: tú *dir̃bī̃, į̃s kurjõs gímė sįąndī̃ną vartõjama sutrųmpįnta galū̃nė -i. Taíp tataí mū̃sų žõdjai: veží, malí, jųnĝi atsákо latū̃niškīms: vehis, molis, iungis.

3°. Tretjásys vīnáskaitljo asmū̃ turė̃jo dvejõpą galū̃nę, vī̃ną ilgésnę: -ti (slg. mī̃g-ti 'dormit'), ą̃ntrą trųmpésnę: -t. Pirmõji galū̃nė tebeląndo žemaitjų beasménųję žõdųję régiteis 'videtur', kuŕs suaũgo į̃ĩ vī̃ną į̃s *regi-ti 'videt' ir̃ pastíprinimo dalėlės -ai (kaíp tas-aí, šit-aí) sú įnvardõvītę -si. Į̃s *regi-ti+ai+si taisųkliškaí gímė žem. régiteis.

Ą̃ntrõji trųmpesnjõji galū̃nė senų̃ĩ senõvėję núdilė, dėltõ kád galínė sąntará -t, jaĩ neturė̃jo ų̃žd̃ąngos, įsnų̃kо. Ir̃ taíp mū̃sų žõdjai: mála, véža, jųnĝja (į̃s senóviškų *malet, *vežet, *jungjet) atsákо latū̃niškīms: molit, vehit, iungit.

Tá tretjõji vīnáskaitljo persõna pildo tarnávimą ir̃ tretjõsjos dvískaitljo ir̃ daugískaitljo. Šitõs pastebė̃tinos ápraiskos kaltinį̃ikė ją́ niėkatrõji gųmė́. Kád lī̃tuvjai tebeturė̃jo niėkatrõsjos gųmės esųbė̃vardjus, tád vartõjo jū̃s kaíp graikaí, taí ją́, sákinjo veikė̃jo (subiecti) vī̃toję ésąnt žõdjui niėkatrõsjos gųmės, apū̃saka (praedicatum) veiksmāžõdys visadõs búvo vīnáskaitlųję, nė̃ pár nágo jūdųmę neveĩzdįnt į̃ĩ veikė̃jo skaítljų, kaíp ą̃ntaí: τὸ πρόβατον βαίνει 'avís eĩna' ir̃ τὰ πρόβατα βαίνει 'ávįs eĩna'. Lī̃tuvjai, nustõjęn niėkatrõsjos gųmės esųbė̃vardjų, pritaikinо senõviską jų̃ĩ sąn̄taiką prī̃ vū̃riškosjos ir̃ mõtriškosjos gųmės esųbė̃vardjų, ir̃ taíp draugė́ sú senáprusjais ir̃ látvjais įnsigíjo kalbõs savõtiškúmą, kurjõ kitá nėvī́ną pasaũlės kalbá netúri.

4°. Senų̃ĩ senõvėję daugískaitljo ir̃ dvískaitljo galū̃nės búvo dvejõpos: ilgésnės, kaíp ą̃ntaí: -mes ir̃ -mas (=lat. -mus), -tes (=lat. -tis), -vas, -tas, ir̃ trųmpésnės: -me ir̃ -ma, -te (=graik. -τε), -va, -ta. Į̃s ilgesnjų̃ĩjų ir̃ įnvardõvītės «-si» gímė savy̆veiksmjo daugískaitlys: aug. dir̃ba-mės (į̃s *dirba-mes+si) = žem. dir̃ba-mõs (į̃s *dirba-mas+si), dir̃ba-tės (į̃s *dirba-tes+si), dvískaitlys: dir̃ba-võs (į̃s *dirba-vas+si),

dir̃ba-tós (į́s̃ *dirba-tas+si), kaíp į́s̃ *meldímas+si, *elgímas+si gimė̀ žem. meldímos, elgímos; į́s̃ trum̃pesnjum̃jų—aktu̇̃viškasys veíksmas: dir̃ba-me, dir̃ba-te, dir̃ba-va, dir̃ba-ta.

5°. i-kamiẽnjai veiksmážȯdjai, labjaũsjai žemaitjų tarmėjė́, įšnu̇̃kò. Įĩ tĩ́są panašú, jõg jĩ́ turė̃dami pirmójoję vĩ́náskaitljò persõnòję tõkją pát galū̃nę kaíp ir̃ ja-kamiẽnjai veiksmážȯdjai (slg. mu̇̃ljų sú arjú), pirmú pavir̃tò įĩ ja- kamiẽnjús veiksmážȯdjus: galjú, gáljame, gáljate: paskuí draugė́ sú šjaís pakljúvò įĩ a- kamiẽnjų skaítljų: mu̇̃lu, arú, mu̇̃lam, áram.

Bét tókĩ́ žȯdjai, kaíp ąntaí: bė́-regįnt, régiteis 'régisi', rõdò, jõg kítą kar̃tą ir̃ žemaitjai turė̃jò i-kamiẽnjús veiksmážȯdjus.

6°. Atęũtjò laíkò kamiẽnas túri galū̃nę -si-: dir̃b-sju, dir̃b-si, dir̃b-s, dir̃b-si-me, dir̃b-si-te, dir̃b-si-va, dir̃b-si-ta, atskũ̇rus trétjąjąją persõną, kurí visósę́ tarmė̀sę́ nustõjò kamiẽnagaljò -i. Tasaí laíkas įrá laũkstòmas kaíp pávųzdys «mu̇̃ljų». Kur-ne-kur̃ jís pakljúvò įĩ ja- kamiẽnjų veiksmážȯdjų laũkstųmą: dir̃b-sja-me, dir̃b-sja-te, dir̃b-sja-va, dir̃b-sja-ta, arbá į́s̃ -ja- padárjus -e-: žem. dir̃b-se-m, dir̃b-se-t ir̃ tt.

Saulẽtekjò púsės žemaitjai túri sutrum̃pįntą tõ laíkò įšvaizdą: dir̃bsu, dir̃bsi, dir̃bs, dir̃bsma, dir̃bste, dir̃bsva, dir̃bsta.

7°. Práeiginjò laíkò kamiẽnas kar̃tais túri galū̃nę -ò-, kar̃tais -ė̀-: dir̃b-ò-me, nés-ė̀-me. Senųĩ senõvėję tõs galū̃nės búvò stąmbésnės: -òj- ir̃ -ėj-: *dirb-òj-ū, *neš-ėj-ū, *dirb-òj-ĩ, *neš-ėj-ĩ. Prĩ́s -ĩ įšnu̇̃kus sąũtarai j, į́s̃ *dirb-òj-ĩ, *neš-ėj-ĩ taisųkliškaí gimė̀: dir̃bai, nešeí. Pagal̃ ąũtrójò asmeñs pávųzdjò ir̃ pirmásys pavir̃tò įĩ: dir̃bau, nešjaú, nõris tšjá negalė̃jò į́s̃ bal̃sjų tar̃pò įšnu̇̃kti j. Prĩ́s sąũtaras vísur taisųkliškaí įšnu̇̃kò j: dir̃b-ò-me, nés-ė̀-me į́s̃ senõviškų: *dirb-òi-me, *neš-ėi-me, lu̇̃ggjai kaíp latų̃niškas er-ā-mus gimė̀ į́s̃ *es-āi-mos.

Taíp tataí įũgíjòme šítą laũkstųmą:

dir̃bau, dir̃bai, dir̃bò, dir̃bòme, dir̃bòte, dir̃bòva, dir̃bòta;
nešjaú, nešeí, nėšė̀, nėšė̀me, nėšė̀te, nėšė̀va, nėšė̀ta.

Sujųnĝtinjò arbá saṅkalbinjò (coniunctivi sive conditionalis) sakųmbuḋjò saṇkrava.

Tás sakųmbudys (modus) sudêtas įrá į̃s geistínjò (optativi) búdò veiksmážòḋjò «bùti» ir laṅkstòmòjò veiksmážòḋjò neaptribôtinjò žõḋjò apskųnstinjò ljųksnjò sú galũnę -tum (kaip latųn. «supinum»). Įš tõs saṇkravòs šjaṇdí̃ną gruvėsai belìkò:

Vìnáskaitlys

1. asmũ dir̃btjau, dir̃btja = žem. dir̃btjò
2. asmũ dir̃btumei arbá dir̃btumi, ví̃tòmis dir̃btumbei
3. asmũ dir̃btų

Daugískaitlys

1. asmũ dir̃btumime, kítur dir̃btumbime
2. asmũ dir̃btumite, » dir̃btumbite
3. asmũ dir̃btų

Dvískaitlys

1. asmũ dir̃btumiva, kítur dir̃btumbiva
2. asmũ dir̃btumita, » dir̃btumbita
3. asmũ dir̃btų.

Lĩptínjò, geistínjò ir̃ įnjųnĝtinjò sakųmbuḋjò saṇkrava.

Lĩptínjò sakųmbuḋjò kamiẽnas túri sávò galę́ saṇjamą -ki (augštaitjų tarmėję́) arbá -ke (žemaitjų tarmėję́). Tás sakųmbudys netùr: neĩ pirmõsjòs vìnáskaitljò neĩ treṭjõsjòs kitų̃ skaitljų persônòs; kitõs persônòs gaũna šjôkją į̃svaizdą: dir̃b-k, dirb-ki-me, dir̃b-ki-te, dir̃b-ki-va, dir̃b-ki-ta; žemaitiškai sákąnt: dir̃b-k, dir̃b-ke-m, dir̃b-ke-t, dir̃b-kjau, dir̃b-ke-tau.

Senôviškas sujųnĝtinys sakųmbudys tebèrá šjũnsę́ augštaitjų žõḋjũnsę: eimé 'ž. ėkem', eivá 'ž. ėkjau'.

Prĩ̀veiksmys «sẹ́n», tar̃tumi kóksaí veiksmážòdys, gávò lĩptínjò sakųmbuḋjò galũnes, augštaitiškai: eík-s, eík-s-te, žemaitiškai: eik-sện, eik-sện-ket, eik-sện-ketau.

Žinóma, jaĩ veiksmážodjó kamiẽnò galę̃ įrá -k-, tád lĩptínųję sakųmbudųję reĩkja kilmẽmóksliškai rašýti dú k: súk-ki-me, traũk-ki-me, laũk-ki-me, kaĩp rãšome: lauk-káktys, plik-káktys, nõris ir sákome laukáktys, plikáktys.

Tretjõsjos lĩptínjò sakųmbudjò persõnos tarnávimą pĩldò geistínjò sakųmbudjò tretjõji persõna: te-dirbĩ', te-degĩ', te-vežĩ', te-sákai, te-rãšai.

Augštaĩtjai aplįnk Švẽntjõnis (Viĩnjaus valdýbòję) tebẽvartõja geistínį sakųmbudį, atskýrus pirmąjį vĩnáskaitljò ásmenį: rãšai 'scribas velim', rãšai-me 'scribamus velim', rãšai-te 'scribatis velim'.

Tretjõsjos lĩptínjò sakųmbudjò persõnos tarnávimą pĩldò taipõgi tretjõji įtįtųgtinjò sakųmbudjò persõna: te-dirba, té-nešа, teguĩ dirba, teguĩ nẽša. Kítą karťą įtįtųgtinys búvò vartõjamas par visás persõnas: jis taip pát įšveizdẽjò kaĩp ir rõdųtinys (indicativus) sakųmbudys, tiktaĩ smulkesnés turẽjò galũnes. Augštaĩtjai aplįnk Debeikjús ir sjandĩ'ną tebẽvartõja įtįtųgtinjò sakųmbudjò daugískaitljò pirmąjį persõną: dirbam 'faciamus, dirbkime', nẽšam 'feramus, nẽškime', tũ taĩpu kád dirbame, nẽšame ir teñ įrá rõdųtinys sakųmbudys.

Veiksmážodjų skýrjai
'classes verborum'.

Visús veiksmážodjus skaĩdome įũ dú skųrjús: 1) pirmínjai veiksmážodjai dárò vĩną skýrjų, 2) ąntrínjai — ąntrą.

Pirmínjais vadíname tõkjus veiksmážodjus, kurjųĩ dabartínjò laikò kamiẽnas, atmétus pirmõjò asmeñs galũnę -u, tetúri vĩną saĩgamą, kaĩp ąntaĩ; dirb-u, vež-ú, pųkst-ú, kalb-ú, kert-ú, ir tt.

Ąntrínjai arbà įšvestínjai (derivata) veiksmážodjai, atmétus tõ patĩ's laikò ir tõ patĩ's asmeñs galũnę -u, túri dvĩjųĩ, trijųĩ saĩgamųĩ kamiẽną, kaĩp ąntaĩ: vagõj-u, važjũj-u, rašа-ú, dẽgin-u, ėdinėj-u ir tt.

Bėt tũdu didʒûju veiksmážòdʒių skųrjú túri mažesnjús skųrjús arbá páskųrjus, kurjũs reĩkja butinaĩ pažįñti, nõrint suprásti veiksmážòdʒių ląńkstųmą.

A. Pirmínjai veiksmážòdʒjai.

Skaidąnt pirminjús veiksmážòdʒjus jį̃ savõtiskus skųrjús, reĩkja įsisiebėti jį̃ dabartínjò laĩkò kamiẽną: sulũginus jį̃ sù veiksmážòdʒjò kamiẽnu, kurjį̃ atrąńdame, atmėtęñ neaptribõtinjò žõdʒjò galũnę -ti. Dabartínjò laĩkò kamiẽnas túri kaĩtais prį̃sagą (suffixum) -a-, kaĩtais ir̃ stąmbésnę baĩsę nekaĩp kitų̃ų̃ laikų̃ų̃ kamiẽnas, kaĩtais prį̃sagas -ja-, -sta-, -na- arbá jį̃ sáknį įũspraũstą -n-, -m-. Tõdėl̃ vìsò lábò įrá pęnkí skųrjai pirmínjų veiksmážòdʒių. Neganą tõ, kĩkvĩnò skųrjaus práciginjò laĩkò kamiẽnas gáli turẽti netõkją saũkravą, kõkją rąńdame neaptribõtinjò žõdʒjò kamiẽnę, kaĩp ąntaĩ: kõrjau túri ilgą -ò-, kurjõ nėrá neaptribõtinjò žõdʒjò kamiẽnę: kaĩ-ti. Įš átžvilgjò jį̃ práciginjò kamiẽnò į̃švaizdą (formam) skiĩstòme kĩkvĩnò skųrjaus veiksmážòdʒjus jį̃ kruvás arbá burjús.

Piĩrmas pirmínjų veiksmážòdʒjų skųrjus.

a) Dabartínys kamiẽnas sù prį̃sagą -a-, práciginys sù -ò-:

aũgu [aũg-a-me], aũgau [aũg-ò-me], aũgsju, aũgti
bẽgu, bẽgau, bẽgsju, bẽgti
brukú, brukaú, brúksju, brúkti
diĩrbu, diĩrbau, diĩrbsju, diĩrbti
kąńdu, kąńdau, kąńsju, kąństi
kišú, kišaú, kíšju, kíšti
knisú, knisaú, knísju, knísti
krušú, krušaú, krúšju, krúšti
lipú, lipaú, lípsju, lípti
ritú, ritaú, rísju, rísti
sẽdů-s (nu-sẽdu), sẽdaus, sẽsjûs, sẽstĩs

sukú, sukaú, súksju, súkti
supú, supaú, súpsju, súpti 'lįngûti'
sôku, sôkau, sôksju, sôkti
žįñdu, žįûdau, žįûsju, žįûsti.

Sjuvú (=tilž. sjuvú [į́š sjųvú]) ir nemáž tokjųų́, kaip: grjųvú, kljųvú, pųvú, žųvú, lį́ja, rįjú, jų́ kurjųų́ ví́tą žemaitjai sákó: grunú, kljunú, punú, žunú, lį́n[a], rųnú.

b) Práeiginys kamiẽnas sú prų̃sagą -ė-:

dégu [dég-a-me], degjaú (dég-ė-me), dégsju, dégti
kasú, kasjaú, kásju, kásti
kepú, kepjaú, képsju, képti
lakú, lakjaú, láksju, lákti
metú, metjaú, mésju, mésti
nešú, nešjaú, nėšju, nėšti
pešú, pešjaú, pėšju, pėšti
plakú, plakjaú, pláksju, plákti
segú, segjaú, ségsju, ségti
sekú, sekjaú, séksju, sékti
tepú, tepjaú, tépsju, tépti
vedú, vedjaú, vėsju, vėsti
vežú, vežjaú, vėšju, vėžti.

Įnspėjimas: Įrá ir tokí́ veiksmážodjai, kurí́ vį̃nóję́ tarmėję́ túri práeiginį kamiẽną sú galū̃nę -ò-, kitóję́ sú -ė-, kaip ąutaĩ: žem. êdu, êdjau [êd-ė-m], bet aplįnk Pi˜lkalnį (Prū̃sų šalįję́) sákó; êdu, êdau; žem. malú, malaû, mušú mušaû, bet aplįnk Pi˜lkalnį: maljú, maljaú, mušú, mušjaú.

c) Práeiginjó kamiẽnó balsė́ ilgá:

ginú, gū̃njau, gįûsju, gįûti 'vetare'
minú, mū̃njau, mįûsju, mįûti
pilú, pū̃ljau, pi˜lsju, pi˜lti
pinú, pū̃njau, pįûsju, pįûti
skinú, skū̃njau, skįûsju, skįûti

trinú, trį̃njau, trį̃ñsju, trį̃ñti
imú (= žem. jemú), ėmjaú, įmsju, įmti.

d) Atskį̃rus dabartínį kamiẽną, vísas veiksmáž̀odys túri prį̃sagą -ėj- (prį́s baĩsę) arbá -ė- (prį́s saĩtarą):
badú, badẽjau, badẽsju, badẽti
bil̃du, bildẽjau, bildẽsju, bildẽti
blizgú, blizgẽjau, blizgẽsju, blizgẽti
budú, budẽjau, budẽsju, budẽti 'vigilare', kurjõ nereíkja maisį̃ti sú pradẽtinės prasmės veiksmáž̀odju: bų̃ndú, budaú, bústi; atsíbų̃ndu, atsíbudau (= Prusėliskjų: pa-bundú).
drebú, drebẽjau, drebẽsju, drebẽti
dų̃ñzgu, dų̃ñzgẽjau, dų̃ñzgẽsju, dų̃ñzgẽti
gel̃bu, gel̃bẽjau, gel̃bẽsju, gel̃bẽti
kalbú, kalbẽjau, kalbẽsju, kalbẽti
mõku, mõkẽjau, mõkẽsju, mõkẽti
skąm̃bu, skąmbẽjau, skąmbẽsju, skąmbẽti
skel̃du (=žem. skel̃dėju), skel̃dėjau, skel̃dėsju, skel̃dėti
skę̃ñdu, skę̃ñdėjau, skę̃ñdėsju, skę̃ñdėti
šnekú, šnekẽjau, šnekẽsju, šnekẽti
žadú, žadẽjau, žadẽsju, žadẽti
žę̃m̃bu, žę̃m̃bėjau, žę̃m̃bėsju, žę̃m̃bėti = žem. žąm̃bu, žąm̃bėjau, žąm̃bėsju, žąm̃bėti.

e) Práeiginys ir̃ kitų̃ laikų̃ kamiẽnas, atskį̃rus dabartínį, túri prį̃sagą -ój- (prį́s baĩsę) arbá -ó- (prį́s saĩtarą):

gl̃du (ir̃ gl̃stu), gl̃dõjau, gl̃dõsju, gl̃dõti
ml̃gú (žem. ml̃gtú), ml̃gõjau, ml̃gõsju, ml̃gõti
raũdu (senõviskai sákąnt: raũ[d]-mi), raudõjau, raudõsju, raudõti.

Senõviškas veiksmáž̀odys: saũgmi jaú įngávo ąntrínjo veiksmáž̀odjo įšvaizdą: saũgóju, saũgójau, saũgósju, saũgóti.

Ą́ntras pirmínjų veiksmážǫdjų skų́rjus.

Dabartínys kamiẽnas túri augštésnjǫ laîpsnjǫ baĺsę, nekaíp kitų́ų laikų́ų kamiẽnai:

a) Práciginjǫ prų́sagá -ǫ́-:

bredú, bridaú, brísju, brísti
kemsú, kįmsaú, kįmsju, kįmsti
kerpú, kirpaú, kiŕpsju, kiŕpti
kertú, kirtaú, kiŕsju, kiŕsti
kremtú, krįmtaú, krįmsju, krįmsti
lendú, lįndaú, lįnsju, lįnsti
lĩkú, likaú, líksju, líkti
melžu, milžau, milsju, milžti
renkú, rįnkaú, rįnksju, rįnkti
sergú, sirgaú, siŕgsju, siŕgti
slenkú, slįnkaú, slįnksju, slįnkti
telpú, tilpaú, tiĺpsju, tiĺpti
trenkú, trįnkaú, trįnksju, trįnkti
vejú, vijaú, vį́sju, vį́ti
velkú, vilkaú, viĺksju, viĺkti

b) Práciginjǫ prų́sagá -ė́-:

gemú, gimjaú, gįmsju, gįmti
genú, ginjaú, gįnsju, gįnti
menú, minjaú, mįnsju, mįnti; át-menu
pûlu (= žem. pulú), pûljau, pulsju, pulti.

Paskutinį́sys veiksmážǫdys ų́žlaikǫ augštésnjǫ laîpsnjǫ baĺsę ir práciginjǫ laíkǫ kamiẽnę.

Trė́tjas pirmínjų veiksmážǫdjų skų́rjus.

Dabartínjǫ laíkǫ kamiẽnas túri prų́sagą -ja-:

A. Ą́ntrásys arbá nedabartínys kamiẽnas negaũna prų́durós arbá ą́ntaugós:

a) Práeiginys kamiênagalys įrá -ó-:

grįndjú, grįndaú, grįĩsju, grįĩsti
grûdju, grûdau, grûsju, grûsti
leîdju, leîdau (ir vĩtòmis leîdjau), leîsju, leîsti

b) Práeiginys kamiênagalys įrá -ė-. Įš tõs labaí gausįĩngòs veiksmážodjų krũvõs dûdame tšjá neláb daúg pávųzdjų, sustátęn jũs įĩ aílą pagal nedabartínjò kamiênò galũnės:

-k : keîkju, keîkjau, keîksju, keîkti
klųkjú, klųkjaú, klųksju, klųkti
plaûkju, plaûkjau, plaûksju, plaûkti
plaukjú, plaukjaú, plaúksju, plaúkti
plĩkju, plĩkjau, plĩksju, plĩkti 'verberare'
plĩkjú, plĩkjaú, plĩksju, plĩkti 'flammare'
traûkju, traûkjau, traûksju, traûkti
su-vôkju, -vôkjau, -vôksju, su-vôkti 'invenire'
jûkjû-(si), jûkjaú-s, jûksjû-s, jũktĩ-s.

-g : baigjú (ž. bęngjú), baigjaú, baígsju, baígti (ž. bęñgti)
smaûgju, smaûgjau, smaûgsju, smaûgti
smeigjú, smeigjaú, smeígsju, smeígti
pri-vęñgju, -vęñgjau, -vęñgsju, pri-vęñgti 'revereri'
džjaugjû-s(i), džjaugjaú-s, džjaúgsjû-s, džjaúgtĩ-s.

-t : jautįjú, jautįjaú, jaúsju, jaústi
kęntįjú, kęntįjaú, kęĩsju, kęĩsti
sjųntįjú, sjųntįjaú, sjųñsju, sjųñsti
spĩtįjú, spĩtįjaú, spĩ'sju, spĩ'sti
šnjõkštįjú, šnjõkštjaú, šnjõkšju, šnjõkšti
šveitįjú, šveitjaú, šveísju, šveísti
švĩtįjú, švĩtjaú, švĩ'sju, švĩ'sti

-d : aûdįju, aûdjau, aûsju, aûsti
su-baudjú 'castigo', su-sí-baudju 'coniurationem facio'
draudjú, draudjaú, draúsju, draústi
grųmzdjú, grųmzdjaú, grųmšju, grųmšti

pa-gûḏju, -gûḏjau, -gûsju, pa-gûsti
skuɳûḏju '1. accuso; 2. parce utor (žem.)', skuɳûḏjau, [skuɳûsju, skuɳûsti
žeiḏjú, žeiḏjaú, žeísju, žeísti.

-p : kôpju, kôpjau, kôpsju, kôpti 'capere, rapere'
kòpjú (=tilž. kaupjú), kòpjaú, kŏpsju, kŏpti 'cineres tegere'
lĭpjú, lĭpjaú, lĭ'psju, lĭ'pti
švilpjú, švilpjaú, švil'psju, švil'pti
tęmpjú, tęmpjaú, tęmpsju, tęmpti

-b : glôbju, glôbjau, glôbsju, glôbti 'amplecti'
grêbju, grêbjau, grêbsju, grêbti
greibjú, greibjaú, greíbsju, greíbti
grĭbjú, grĭbjaú, grĭ'bsju, grĭ'bti
grôbju, grôbjau, grôbsju, grôbti 'rapere'
skalbjú, skalbjaú, skal'bsju, skal'bti
skelbju, skelbjau, skelbsju, skelbti

-s : jûsju, jûsjau, jûsju, jûsti
klaûsju, klaûsjau, klaûsju, klaûsti
prausjú, prausjaú, praúsju, praústi
tęńsjú, tęńsjaú, tęĭ́sju, tęĭ́sti
tĭsjú, tĭsjaú, tĭ'sju, tĭ'sti

-š : kôšju, kôšjau, kôšju, kôšti
plêšju, plêšjau, plêšju, plêšti
šjaûšjů-s, šjaûšjau-s, šjaûšjů-s, šjaûštĭ-s

-ž : drôžju, drôžjau, drôšju, drôžti
gnjaûžju, gnjaûžjau, gnjaûšju, gnjaûžti
grĭžju, grĭžjau, grĭšju, grĭžti
mêžju, mêžjau, mêšju, mêžti 'stercus evehere'
veržjú, veržjaú, veŕšju, veŕžti

-r : arjú, arjaú, aŕsju, aŕti
barjú, barjaú (žem. baraû), baŕsju, baŕti

-l : guljú, guljaú, guĺsju, guĺti

-šk, -kš : reîškju, reîškjau, reîkšju, reîkšti
trêškju, trêškjau, trêkšju, trêkšti
tšerškjú (ž. tširškjú), tšerškjaú, tšeŕkšju, tšeŕkšti
-zg, -gz : mezgjú, mezgjaú, mégsju, mégzti
rezgjú, rezgjaú, régsju, régzti

B. Dabartínjo kamiênò balsò silpnésnė ų́ž 1) práeiginjò, 2) práeiginjò ir kitų́ų́ laikų́ų́ kamiênò balsę:

1°. Tiktaí práeiginjò laikò kamiênas tetúri stambésnę balsę:

berjú, bèrjaú, beŕsju, beŕti
perjú, pèrjaú, peŕsju, peŕti 'vanôti'
sverjú, svèrjaú, sveŕsju, sveŕti
žerjú, žèrjaú, žeŕsju, žeŕti

gerjú, gêrjau, geîsju, geîti
nerjú, nêrjau, neîsju, neîti
šerjú, šêrjau, šeîsju, šeîti
tverjú, tvêrjau, tveîsju, tveîti
verjú, vêrjau, veîsju, veîti

geljú, gêljau, geîsju, geîti
keljú, kêljau, keîsju, keîti
skeljú, skêljau, skeîsju, skeîti
veljú, vêljau, veîsju, veîti

lemjú, lèmjaú, lę́msju, lę́mti 'divinare, de futuris rebus coniecturam facere'
remjú, rèmjaú, rę́msju, rę́mti
tremjú, trèmjaú, trę́msju, trę́mti

semjú, sêmjau, sę̂msju, sę̂mti
vemjú, vêmjau, vę̂msju, vę̂mti

girjú, gi[r]jau, giîsju, giîti

irjû-s, ûrjau-s, irsjû-s, irtî-s 'remigare'
skirjú, skûrjau, skirsju, skirti
spirjú, spûrjau, spirsju, spirti
tirjú, tûrjau, tirsju, tirti

skiljú, skûljau, skilsju, skilti = 2em. úgnį skeljú, skêljau, skelsju, skelti; ir 2em. skiltuvas.

burjú, bûrjau, bursju, burti 'lęmti'
burjû-s, bûrjau-s, bursjû-s, burtî-s 'velificare'
durjú, dûrjau, dursju, durti
kurjú, kûrjau, kursju, kurti

kuljú, kûljau, kulsju, kulti

dumjú, dûmjau, dųmsju, dųmti
stumjú, stûmjau, stųmsju, stųmti

karjú, kôrjau, karsju, karti

2°. Práeiginjò ir kitųjų laikųjų kamiẽnas túri ilgą balsę:

drebjú, drėbjaú, drębsju, drębti
dreskjú, drėskjaú, drėksju, drėksti
dvesjú, dvėsjaú, dvėsju, dvėsti
kretjú, krėtjaú, krėsju, krėsti
lekjú, lėkjaú, lėksju, lėkti
pletjú, plėtjaú, plėsju, plėsti = Til2. ir Pilkaln. splėsti
slepjú, slėpjaú, slępsju, slępti
srebjú, srėbjaú, srębsju, srębti
teskjú, tėskjaú, tėksju, tėksti

blaškjú, blõškjaú, blõkšju, blõkšti 'facere, ut aliquid decidat; deiicere'
dvakjú, dvõkjaú, dvõksju, dvõkti
smagjú, smõgjaú, smõgsju, smõgti '2em. svĩgju, svĩgjau, svĩgsju, svĩgti'
vagjú, võgjaú, võgsju, võgti

puṯjú, puṯjaú, púsju, pústi.

C. Į̃s átžvilgjò ją̃ pirmõsjós vìnáskaitljò persõnòs galũnę -ju prį̃ trétjòjò skũrjaus priskaĩtòme ir tôkjus veiksmážõdjus, kurjų̃ dabartínys kamiẽnas túri galũnę -i-, práeiginys ir kitų̃ laikų̃ kamiẽnas: -ėj- prį̃s balsę, -ė- prį̃s saũtarą: regjú, regí, régi, régime, régite, régiva, régita; regẽjau, regẽsju, regẽti.

1°. Dabartínjò laikò kamiẽnagalys -i-:

derjú, derẽjau, derẽsju, derẽti
dėvjú, dėvẽjau, dėvẽsju, dėvẽti
galjú, galẽjau, galẽsju, galẽti
gẽdjũ-s, gẽdėjau-s, gẽdėsjũ-s, gẽdėtĩ-s
girdjú, girdẽjau, girdẽsju, girdẽti
kaljú (žem. kalẽju), kalẽjau, kalẽsju, kalẽti
kõsju, kõsėjau, kõsėsju, kõsėti
krunjú, krunẽjau, krunẽsju, krunẽti
laĩmju (žem. laimẽju), laimẽjau, laimẽsju, laimẽti
meĩdjų, meĩdėjau, meĩdėsju, meĩdėti
mų̃ljų, mųlẽjau, mųlẽsju, mųlẽti
nõrju, nòrẽjau, nòrẽsju, nòrẽti
sẽdjų, sėdẽjau, sėdẽsju, sėdẽti
stõvju, stòvẽjau, stòvẽsju, stòvẽti
tikjú, tikẽjau, tikẽsju, tikẽti
tųljú, tųlẽjau, tųlẽsju, tųlẽti
tįñgju, tįngẽjau, tįngẽsju, tįngẽti
turjú, turẽjau, turẽsju, turẽti 'habere'
tųrjú, tųrẽjau, tųrẽsju, tųrẽti 'tenere'
tšjaũžju, tšjaũžėjau, tšjaũžėsju, tšjaũžėti
veĩzdju, veizdẽjau, veizdẽsju, veizdẽti = žem. veĩzu, veizẽjau, veizẽsju, veizẽti
žų̃djų, žųdẽjau, žųdẽsju, žųdẽti
žjųrjú, žjųrẽjau, žjųrẽsju, žjųrẽti.

2°. Dabartínjò laikò kamiẽnagalys -ja-:

kǫntjú (kǫńt-ja-me), kǫntėjau, kǫntėsju, kǫntėti
raĩšju, raĩšėjau, raĩšėsju, raĩšėti = žem. raĩšju, raĩšau, raĩšju, raĩšti 'šlubūti'
raũgju (žem. raũgėju), raũgėjau, raũgėsju, raũgėti

D. Įš átžvilgjo įń dabartínį kamiẽną, įń trétjąjį skǫ́rjų dédame ir tõkjus veiksmážodjus, kurjų́ń -j- įrá šaknínys, bét príš sąntaras įšnǫ́ksta:

bõju, bõjau, bõsju, bõti
jõju, jõjau, jõsju, jõti
klõju, klõjau, klõsju, klõti
lõju, lõjau, lõsju, lõti *)
plõju, plõjau, plõsju, plõti **)
stõju, stõjau, stõsju, stõti
tvõju, tvõjau, tvõsju, tvõti 'verberare'

sėju, sėjau, sėsju, sėti.

E. Vĩnos tarmės dabartínį kamiẽną dárò pagal trétjojo, kítos pagal pǫńktojo skǫ́rjaus pávyzdjo, arbá kítaip kaip įšskreipja:

gį́jú, gijaú, gū́sju, gū́ti = žem. gynú, gijaũ, gū́sju, gū́ti
lį́ja, líjo, lís, lū́ti = žem. lýna, líjo, lū́s, lū́ti
rį́jú, rijaú, rū́sju, rū́ti = žem. rynú, rijaũ, rū́sju, rū́ti

šlū́ju, šlavjaú, šlū́sju, šlū́ti = žem. šlavú

bljaū́ju, bljõvjau, bljaū́sju, bljaū́ti = žem. bljaũnu
džjaū́ju, džjõvjau, džjaū́sju, džjaū́ti = žem. džjaũnu
grjaū́ju, grjõvjau, grjaū́sju, grjaū́ti = žem. graũnu

---

*) Su-lújo, su-luĩ-ti 'latrare incipere' ųžlaíkò i, įš j padarū́tą, ir príš sąntaras.

**) Įš tõ veiksmážodjo šaknís túrime esąbõvardjus: pa-plõtys 'ein flacher Fladen Brot' ir plytá 'der Ziegel'.

kraũju, krõvjau, kraũsju, kraũti = žem. kraũnu
ljaũjũs, ljõvjaus, ljaũsjũs, ljaũtĩs = žem. ljaũnũs
pjaũju, pjõvjau, pjaũsju, pjaũti = žem. pjaũnu
plaũju, plõvjau, plaũsju, plaũti = žem. plaũnu
raũju, rõvjau, raũsju, raũti = žem. raũnu
spjaũju, spjõvjau, spjaũsju, spjaũti = žem. spjaũnu
šaũju, šõvjau, šaũsju, šaũti = žem. šaũnu, šõvjau ir šavaũ

grį̃jú, grį̃jaú, grį́sju, grį́ti = žem. grejú
lį̃jú, lį̃jaú, lį́sju, lį́ti kaą̃ į̃s váškò, švinò, várjò *) = žem. lejú
skrį̃jú, skrį̃jaú, skrį́sju, skrį́ti = žem. skrejú
šlį̃jú, šlį̃jaú, šlį́sju, šlį́ti = žem. šlejú.

Prį̃rašas.

Vìsòs lìtúvjų tarmės senųjį senõvėję įšdìlđė «j», jaĩ tá pùsbalsė stóvėjò tarp sąntarõs ir balsės i, ĩ: *vertjù, bèt *vertĩ į̃s *vertjĩ; tòdėl̃ šįandį́ną augštaĩtiškai sákome vertį̃ú (tį̃ lį̃gus mįnkštaĩ č), vertí (nė *vertį̃í!).

Žemaĩčjų tarmės ir į̃s sąųjamõs -ja- põ sąntarõs dãrò -e-: jaũtems, médems į̃s *jaũtjams, *médjams; tòdėl̃ į̃s 3. persõnos *vėrtja žemaĩčjai pasidãrė senõviską *vėrte, į̃s kurjõs, truųpai galũnei nudìlus, gímė sįandį́ną vartõjama tretjõsjos persõnos žemaĩtiška į̃svaizda vėrt. Bèt tasaĩ žõdys: vėrt, lį̃ggjai kaĩp ir ąntrõji persõna: vertí, nė paĩ nágò jũdųmę nesiskirja nuõ atsákąntjųųjų persõnų pirmójo arbá ąntrójo veiksmãžodjų skį̃rjaus: mét 'méta', véd 'véda', kėrt 'kėrta' — metí, vedí, kertí: ir paĩ tát žemaĩtjai visùs trėtjójo skį̃rjaus veiksmãžodjus draũginimò keljú súvedė į̃ĩ pirmąųjį skį̃rjų ir sákò: vertú, leĩdu, regú ir t. t., atskį̃rus tõkjus veiksmãžodjus, kurjų̃ĩ -j- stõvi tarp balsjų, kaĩp ąntaĩ: klõju ir atskį̃rus veiksmãžodjus: galjú, gailjũ-s ir (kų̃) vęũgju.

*) Lìtúvai, lų-tí-s 'forma, species': gražjõs lųtį́s arklį̃s.

Ketvirtas pirmínjų veiksmážodjų skyrjus.

Tó skyrjaus įnstabús žeńklas įrá prònôsinė púsbalsė dabartínjo laikó kamiẽnę, kurjõs nėrá kitų laikų kamiẽnę.

A. Prònôsinė púsbalsė, įnsibrôvusi, kỹsó patjamę̀ saknį́s vidurỹjẹ́. Atskyrus žemaítiską veiksmážodį kri-m-tú, kritaũ (= augst. kri-n-tú, kritaú) tá púsbalsė įrá tõs patjõs veislės, kaíp ir̃ sąntarą, prį́s kurjąų ji stôvi, tataí įrá, n prį́s dąntinės, m prį́s lũpines ir̃ tt.

Kaíp ketvirtójo, taíp ir̃ pęńktójo skyrjaus veiksmážodjai įrá pradẽtinės prasmės (inchoativa) ir̃ nevĩnas veiksmážodys vĩnójẹ́ tarmėjẹ́ įrá ketvirtójo, kitójẹ́ pęńktójo skyrjaus, kaíp ąntaí: aug. lep-stú = žem. le-m-pú, aug. žį-ṅ-lú = žem. žį̃l-stu.

Pávyzdjai:

ąnkú, akaú, áksju, ákti; at-ąnkú, apj-ąnkú
blųnkú, blukaú, blúksju, blúkti
at-sí-bųndu, -budau, -búsju, -bústi
bųnkú, bukaú, búksju, búkti
drįmbú, dribaú, dríbsju, dríbti
dųmbú, dubaú, dúbsju, dúbti
pra-sí-džjųngu, prasídžjugau, prasidžjúgsju, prasidžjúgti
gęndú, gedaú, gésju, gésti
įṅ-, pri- gųndú, -gudaú, -gúsju, -gústi
su-jųndú, sujudaú, sujúsju, sujústi
jųntú, jutaú, júsju, jústi
kąnkú, kakaú, káksju, kákti; su-kąnkú (slg. métų sukaktúvės 'dies anni versarius'), nu-kąnkú, pa-kąńka = žem. ųž-tęńka
klųmpú, klupaú, klúpsju, klúpti
pa-krįmpú, pakripaú, pakrípsju, pakrípti
krįntú, kritaú, krísju, krísti = žem. krimtú, krísti
lįmpú, lipaú, lípsju, lípti
mįngú, migaú, mígsju, mígti; ųž-mįngú

mįntú, mitaú, mísju, místi
ap-, už-, ju-nįnkú, -nikaú, níksju, -níkti
pįngú, pigaú, pígsju, pígti
plįnkú, plikaú, plíksju, plíkti
su-prąntú, supritaú, suprásju, suprásti
puntú, putaú, púsju, pústi 'tįstu'
pa- puškú, papuškaú, papúkšju, papúkšti 'trúputį puntú'
randú, radaú, rásju, rásti
su-rįnkú, surikaú, suríksju, surikti 'incondita voce exclamare'
ap-si-rįnku, apsirikau, apsiríksju, apsirikti 'falli, in errorem incidere, errare, labi'
runkú, rukaú, rúksju, rúkti
senkú, sekaú, séksju, sékti
su-skantú, suskataú, suskásju, suskásti
ap-sklįndú, apsklidaú, apsklísju, apsklísti
skrentú, skretaú, skrésju, skrésti
smengú, smegaú, smégsju, smégti
smunkú, smukaú, smúksju, smúkti
snįga, snigó, snígs, snígti
ap-spįntú, ap-spitaú, apspísju, apspísti
sprungú, sprugaú, sprúgsju, sprúgti
stembú, stebaú, stébsju, stébti
stįngú, stigaú, stígsju, stígti = stųgstu, stųgau, stųgsju, stųgti Raudonųdvarųjė
sjuntú, sjutaú, sjúsju, sjústi
at-šimpú, atšipaú, atšípsju, atšípti
su-šlampú, suslapaú, suslápsju, suslápti
pra-šnękú, prasnekaú, prašnéksju, prašnékti
šuntú, šutaú, šúsju, šústi
švįntú, švitaú, švísju, švísti
tampú, tapaú (= tapjaú Prūsų šalųjė), tápsju, tápti
tękú, tekaú, téksju, tékti; pa-, už-, su- tękú
tįkú, tikaú, tíksju, tíkti

trųnkú, trukaú, trúksju, trúkti
tųnkú, tukaú, túksju, túkti
žlųngú, žlugaú, žlúgsju, žlúgti
su-žvįngū́, sužvigaú, sužvígsju, sužvígti.

B. Púsbalsė n įrá pridurta prìį šaknìs gálo.

Pávyzdjai:

au-n-ú, avjaú, aúsju, aúti; ap-sí-, nu-sí-aunu
einú, ėjaú, eísju, eíti = žem. eitú, ėjaũ
gaũnu, gavaú, gaũsju, gaũti
guĩnu, gujaú, guĩsju, guĩti

Žemaĩtjų tarmėjė̀ daugjaús įrá tõs kruvõs veiksmážodjų, kaíp ąntaí:

lųnú[a]	= aug.	lį́ja
grunú	= »	grjųvú
punú	= »	pųvú
žunú	= »	žųvú
bljaũnu	= »	bljaũju
ljaũnũs	= »	ljaũjũs
pjaũnu	= »	pjaũju
raũnu	= »	raũju
šaũnu	= »	šaũju

Atskirį̃ji veiksmážodjai.

Įrá kéletas tókjųį̃ veiksmážodjų, kurį́ neįnt̃ųnka įį̃ įšaĩškįntũnšjus skųrjús ir kurjũs reikja atskiraí primįnti:

veĩ-d-u túri dabartínjo laikó kamiẽnę d, kurjõ neraąndame kitũnšę́ tõ veiksmážodjo giminaĩtjũnšę: vir-jaú, viĩ-sju, vír--inu, vír-a-las, ver-ẽnas, varús, atskųrus esųbẽvardį vird--úklys 'šaltínjo verdąntí akís', įį̃ kurjį̃ jaú įnsibrõvė d į́š dabartínjo kamiẽnó;

dûdu, davjaú (=žem. devjaû), dûsju, dûti ir dedú, dêjau, dêsju, dêti įrá įšvésti į́š dvíl̨inkò šaknì́s kamiẽnò dů-da- ir de-da-; į́š šjõ paskutínjojò tebẹvartõjame senôviską: kás désti-s (į́š *ded-ti-si) = kás dédas;

žem. į́š trẽtjojò asmeńs padarũtìji veiksmáž̀ọdjai eitú (=senôv. ei-mí, aug. ir kaí-kurjų̃ž̀em. einú), lìktú (=sen. lìkmí, aug. lìkú), mìgtú (=sen. mìgmí, aug. mìgú), kurjų̃ sąntarõs t kitũmšę́ kamiẽnũmšę nėrá: ejaû (=aug. ėjaú), likaû, mìgõjau, eísju, líksju, mìgõsju, eíti, líkti, mìgõti;

esú, esí, įrá, ésame, ésate, ésava, ésata arbá esmé = žem. esmá, esté, esvá, está = žem. estaú, buvaú, bûsju, bûti. Tás veiksmáž̀ọdys įrá sudẽtas į́š trijų̃ butinaĩ atskirų̃ šaknjų̃: a) es-, b) prį̃sdėlys „jį̃“ sú patvirtinimò žọdeljú -ra, tõdė̃l reikẽtų žọdų̃kilmiškai rašų̃ti né ųrá, bét įrá (=gr. ἔνι ῥα), slg. žem. kad-aĩ áš taũ sakaû? c) buv- prį́š balsés, bu- prį́š sąũtaras. Tretį̃sys asmų̃ ésti (ásti) tõs patjõs prasmẽs kaĩp žemaĩtjų buvaĩ, ų̃žlikò né vìnòjẹ́ augstaĩtjų tarmėjẹ́ ir susidraũginusi sú girdi: girdjú, girdí, į́sdavė naújąą dabartínį kamiẽną: estjú, estí, ésti arbá ásti=žem. buvaú, buvaĩ, buvaĩ.

Es-mé, es-té, es-vá, es-tá ir primįntõji trẽtjojò asmeńs į́s-vaizda ásti, ésti (=saũskr. ásti, graik. ἔστι, lat. est, vok. ist, slav. jestъ) sú senôvišku pirmũju asmẹnimí es-mí įrá pálaikos sąntaragalúmnjò lą̃nkstųmò, tũ tarpu kád és-a-me, és-a-te ir k. įrá padarũti jį̃ pirmõjò veiksmáž̀ọdjų skų̃rjaus pávų̃zdį: dirbame, dirbate ir tt.

Pę́ktas pirmínjų veiksmáž̀ọdjų skų̃rjus.

A. Dabartínjò laĩkò kamiẽnas túri prį̃sagą -sta-, kurjõs kitų̃ laikų̃ kamiẽnę nėrá. Į̃s átžvilgjò jų̃ prásmę tõ skų̃rjaus veiksmáž̀ọdjus vadíname pradẽtinjais (verba inchoativa).

Lìtúviška kalbá túri daugjaũs né dú šimtú pradẽtinjų veiksmáž̀ọdjų, kurjų̃ šaknís prį́š prį̃sagą -sta-, sulų̃ginus sú kitaís giminaĩtjais žọ̃djais, įrá silpnabalsė̃: lų̃stu, lų̃sau, lų̃sti, bét lĩsas; bũgstu bũgau bũgti, bét baugús; ir t. t..

a) Veiksmážodjų kamiênagalųję įrá vîną į̃s sąntarųñ: k, g, p, b, m, n, l, r:

-k-: aîkstu, aîkau, aîksju, aîkti
brįñkstu, brįñkau, brįñksju, brįñkti
dųkstú, dųkaú, dų́ksju, dų́kti; ų̃ž-dų́kti
drêkstu, drêkau, drêksju, drêkti
drųkstú, drųkaú, drų́ksju, drų́kti
dukstú, dukaú, dúksju, dúkti
juųñkstu, juųñkau, juųñksju, juųñkti
lįnkstú, lįnkaú, lį́nksju, lį́nkti
mirkstú, mirkaú, miŕksju, miŕkti
įš-môkstu, įšmôkau, įšmôksju, įšmôkti
nųkstú, nųkaú, nų́ksju, nų́kti
pųkstú, pųkaú, pų́ksju, pų́kti
plêkstu, plêkau, plêksju, plêkti
rukstú, rukaú, rúksju, rúkti
stôkstu, stôkau, stôksju, stôkti 'prádedu stókôti' = žem. pri-kąmpú, prikapaú, prikápti
pa-sveikstú, pasveikaú, pasveiksju, pasveikti
švįñkstu, švįñkau, švįñksju, švįñkti
trûkstu, trûkau, trûksju, trûkti
tvįnkstú, tvįnkaú, tvįńksju, tvįńkti
úksta, úkó, úks, úktì 'úkjas, úkės, úksis, úktîs'
vųkstú, vųkaú, vų́ksju, vų́kti; ų̃ž-, nu-, įñ-vų́kti.

-g-:brįñgstu, brįñgau, brįñgsju, brįñgti
bûgstu, bûgau, bûgsju, bûgti; pa-bûgstu
dų̃gstu, dų̃gau, dų̃gsju, dų̃gti
dir̃gstu, dir̃gau, dir̃gsju, dir̃gti; su-dir̃gti
lų̃gstu, lų̃gau, lų̃gsju, lų̃gti
mêgstu, mêgau, mêgsju, mêgti
pa-sil̃gstu, pasil̃gau, pasil̃gsju, pasil̃gti (=pa-si-il̃gti)
slûgstu, slûgau, slûgsju, slûgti; slg. slúgterėti
sprôgstu, sprôgau, sprôgsju, sprôgti

stįĵngstu, stįĵngau, stįĵngsju, stįĵngti
svaigstú, svaigaú, svaígsju, svaígti, 'galvõs sùkinį gaũti' slg. svaigẽti, svaiginýs
vargstú, vargaú, vaŕgsju, vaŕgti.

-p-: alpstú, alpaú, alʼpsju, alʼpti
kljmpstú, kljmpaú, kljmpsju, kljmpti
krpstú, krpaú, krpsju, krpti
silpstu, silpau, silpsju, silpti
sirpstú, sirpaú, sirpsju, sirpti
slôpstu, slôpau, slôpsju, slôpti
šjurpstu, šjurpau, šjurpsju, šjurpti
tarpstú, tarpaú, taŕpsju, taŕpti.

-b-: pa-gilbstu, pagilbau, pagilbsju, pagilbti
pra-kalbstú, prakalbaú, prakaʼlbsju, prakaʼlbti
pra-lõbstú, pralõbaú, pralõbsju, pralõbti
skôbstu, skôbau, skôbsju, skôbti 'rugstaĩ tápti'.

-n-: sęnstu, senaú, sęnsju, sęnti
tvįĵnstu, tvinaú, tvįĵnsju, tvįĵnti
pa-žįĵnstu, pažinaú, pažįĵnsju, pažįĵnti.

-m-: ljmstu, limaú, ljmsju, ljmti
rjmstu, rimaú, rjmsju, rjmti
tęmsta, témõ, tęms, tęmti.

-l-: pa-si-gailstú, pasígailau, pasigaílsju, pasigaílti
pa-milstu, pamilaú, pamilsju, pamilti
sėlstú, šėlaú, šėlʼsju, šėlʼti
nu-tõlstú, nutõlaú, nutõlʼsju, nutõlʼti.

-r-: at-kerstu, atkeraú, atkersju, atkerti
skarstu, skaraú, skarsju, skarti.

mirstu, mirjaú, mirsju, mirti.

Prųsaŝas.

Žemaitjai vartõja nemáž pęnktójo skųrjaus veiksmážõdjų, kurĩ pás augštaitjų įrá ketviŕtójó skųrjaus, kaíp ąntaí: kilstu =

aug. kįǫ̃lú, šiĩstu = aug. šįǫ̃lú, žiĩstu = aug. žįǫ̃lú, baĩstu = aug. baǫ̃lú, biřstu = aug. bįǫ̃rú iř t. t. Įs ąntrõs púsės augštaitįai Prūsų púsėję sákò: pra-si-džjug-stú, žlugstú, lepstú iř k., ǫ̃ kurjǫ̃ vĩtą žemaitįai déda: pra-sí-džjungu, žlungú, lempú iř k.

b) Jaĩ veiksmážodjò kamiẽnagalys įrá t, d, s, š, ž, šk, tád tás saǫ̃taras reĩkja sutaĩkinti sù prẽsagą -sta- pagal žínòmųjų tarsnínjų įǫ̃státymų: t + s > s (*met-sju > mésju), d + s > s (*ved-sju > vésju), s + s > s (*kas-sju > kásju), š + s > š (*neš-sju > nẽšju), ž + s > š (*vež-sju > vẽsju), sk + s > ks (*tėsk—sju > tėksjú).

α. Veiksmážodjò kamiẽnagalys t:

gelstú, geltaú, geĺsju, geĺsti
kaistú, kaitaú, kaísju, kaísti
nu-kalstú, nukaltaú, nukaĺsju, nukaĺsti
ap-karstú, apkartaú, apkaŕsju, apkaŕsti
su-kirstú, sukirtaú, sukiŕsju, sukiŕsti; pĩnas su-kiŕtęs.
ap-kurstú, apkurtaú, apkuŕsju, apkuŕsti
įǫ̃-nirstú, įǫ̃nirtaú, įǫ̃niŕsju, įǫ̃niŕsti 'magno cum studio aliquid facere incipere'
skuistú, skuitaú, skuísju, skuísti
virstú, virtaú, viŕsju, viŕsti.

β. Veiksmážodjò kamiẽnagalys d:

bôstu, bôdau, bôsju, bôsti
brę̃ũstu, brę̃ũdau, brę̃ũsju, brę̃ũsti
įs-sí-gą̃ustu, įssigą̃udau, įssigą̃ũsju, issigą̃ũsti
įs-girstú, įsgirdaú, įsgiŕsju, įsgiŕsti
pra-gū̃stu, pra-gū̃dau, pra-gū̃sju, pra-gū̃sti
gvilstú, gvildaú, gviĺsju, gviĺsti: rĩsutaí įsgviĺdẽn
pa-kiĩstu, pakiĩdau, pakiĩsju, pakiĩsti 'pa-bústi'
klū̃stu, klū̃dau, klū̃sju, klū̃sti
kustú, kudaú, kúsju, kústi 'lū̃stu lū̃sti'
ljustú, ljudaú, ljúsju, ljústi

skę̃nstú, skę̃ndaú, skę̃ĩsju, skę̃ĩsti
skų̃stu, skų̃dau, skų̃sju, skų̃sti
sklų̃stu, sklų̃dau, sklų̃sju, sklų̃sti
nu-skurstú, nuskurdaú, nuskuŕsju, nuskuŕsti
slų̃stu, slų̃dau, slų̃sju, slų̃sti
ap-snūstu, apsnūdau, apsnūsju, apsnūsti
įš-vų̃stu, įšvų̃dau, įšvų̃sju, išvų̃sti
pra-žų̃stu, pražų̃dau, pražų̃sju, pražų̃sti.

γ. Veiksmážodjó kamiẽnagalys s:

drįnstú = žem. dręnsú, drįnsaú, drįnsju, drįnsti
pa-, nu-ilstú, -ilsaú, -ilsju, -ilsti
lų̃stu, lų̃sau, lų̃sju, lų̃sti
tįnstú, tįnsaú, tįnsju, tįnsti.

δ. Veiksmážodjó kamiẽnagalys š:

aũštu, aũšau, aũšju, aũšti 'frigescere'
aúšta, aúšo, aúš, aúšti 'lucescere'
gaĩštú, gaišaú, gaíšju, gaíšti
už-miršú, -miršaú, -miŕšju, -miŕšti
plų̃štu, plų̃šau, plų̃šju, plų̃šti.

ε. Veiksmážodjó kamiẽnagalys ž:

ap-dirštú, apdiržaú, apdiŕšju, apdiŕžti 'durescere'
gų̃štú, gų̃žaú, gų̃šju, gų̃žti
grįnstú, grįnžaú, grįnsju, grįnžti
at-lų̃štu, atlų̃žau, atlų̃šju, atlų̃žti
lūštu, lūžau, lūšju, lūžti
pa-pẽštú, papẽžaú, papẽsju, papẽžti
pa-rẽštú, parẽžaú, parẽsju, parẽžti 'crassum et rigidum fieri'
pa-rų̃štu, parų̃žau, paŕų̃sju, parų̃žti: mẽnú parų̃žó, mẽnesĩs pá-raiža
pa-tilštú, patilžaú, patiľšju, patiľžti.

ζ. Veiksmážodjò kamiênagalys šk:

brêksta, brêsko, brêkš, brêkšti 'aug. lucescere; žem. vesperascere'; slg. žem. saũ-brėškys 'crepusculum'
trũkštu, trũškau, trũkšju, trũkšti
trôkštu, trôškau, trôkšju, trôkšti.

B. Jaî veiksmážodjò kamiênas túri trumpą balsę a, e, i, u ir sávo galùnėję vĩną į's švargždjuñjų saũtarų s, š, ž, tád dabartínys kamiênas gaũna ir prîsagą -sta-, kaip ir kití ketviřtòjò skýrjaus veiksmážodjai, ir dař šaknĩ's viduję saũtarą -n-, kurí vĩnósę tarmėsę dûda nôsburminę balsę ą̃, ę̃, į̃, ų̃, kitòsę įsnýksta, augštjaús primįntôsjas trumpás balsés pratęñsusi į̃ ĩlgas ã, ẽ, ų̃, ũ.

Pávyzdjai:

α. Veiksmážodjò kamiênagalys s:

gę̃stú, gesaũ, gésju, gésti
pruą̃stú, prusaũ, prúsju, prústi
suą̃stú, susaũ, súsju, sústi
pa-trį̃stú, patrisaũ, patrísju, patrísti
į̃-vį̃stú, į̃visaũ, į̃vísju, į̃vísti.

β. Veiksmážodjò kamiênagalys š:

į̃š-klį̃štú, į̃šklišaũ, į̃šklíšju, į̃šklíšti
mį̃štú, mišaũ, míšju, míšti
šą̃štú, šašaũ, šášju, šášti
trę̃štú, trešaũ, tréšju, tréšti.

γ. Veiksmážodjò ž:

į̃štú, ižaũ, íšju, íšti; slg. ĩšjú arbá eĩšjú, aižaũ, ížos, ížinos, av-iž-á 'avena—*aperta'
pra-nį̃štú, pranižaũ, pranišju, pranížti
tį̃štú, tižaũ, tíšju, tíšti; slg. áp-tiž-a-s
su-ų̃štú, suužaũ, suúšju, suúžti 'prádedu úžti'.

Prų̂rašas.

Šleikerys įˊš žemaitiškò veiksmážodžjò eitú, eitì, eít; eítau, eítatau; eítam, eítat įˊšvedè neteisįn̂gą môkslą, bûk ketviřtójò skų́rjaus veiksmážodžjų žęnklas ésąs né -sta-, bét -ta-, kaip latų̂n. pec-tō, flec-tō ir graik. τύπ-τω. Tų̂ taîpu neabejôtinas daîktas, jôg žem. eitú ir daî dú veiksmážodju: lĩktú 'lĩkú' ir mĩgtú 'mĩgú', įn̂gávò -t- draúginimò keljú (per associationem formarum grammaticarum). Senôviški veiksmážodžjai eimí 'eo', lĩkmí 'linquo', mĩgmí 'dormio' turêjò pîlną trétįn̂į ásmęnį eíti 'it', lĩ'kti 'linquit', mĩ'gti 'dormit', kurĩ' žemaitjų tarmėjė', trumpòms balsėms bé prų̂gaidės žõdjų galę' įšdílus, taisyklìškai pavirtò jų̂ eít, lĩ'kt, mĩ'gt ir susilų̂ginò sú tretjûju asmęnimí pirmójò, ketviřtójò ir pęnktójò skų́rjaus: mét 'méta', keřt 'keřta', pų́kst 'pų́ksta', šunt 'šunta'; bét šjų̂n paskutinjų̂jų̂jų veiksmážodjų pirmásys asmų̃ įšveîzdi šjaip: metú, kertú, pukstú, šuntú; tõdėl ir trijų̂jų pirmų̂jų̂jų (: eít, lĩ'kt, mĩ'gt) veiksmážodjų tretų́sys asmų̃ įn̂gávò tôkją pát įˊšvaizdą: eitú, lĩktú, mĩgtú. Tõdėl ir aîšku, jôg tosę' tarmėsę', kurjõs už̃laikò trumpás galinės balsės i, a ir bé prų̂gaidės, nėrá tokjų̂jų žõdjų, kaip eitú ir t.t.

Tõlesnjai Šleikerys sákò, bûk įˊš žemaitiškò žõdjò eitú aîšku ésąn̂, jôg pukstú ir kití pęnktójò skų́rjaus veiksmážodjai įn̂gávęn̂ s įˊš niẽkò! Bét žemaitiski eitú, lĩktú, mĩgtú, neturėdami s, rõdò, jôg jĩ įrá né tõs patjõs kilmės, kaip ir žemaîtiški pukstú, nykstú ir t.t.

Ąnt gálò, Šleikerys rąn̂da kaszíkokį pratęnsímą tokjų̂nsę' veiksmážodjų̂nsę, kaip ąntaí gẽstú, trẽstú. Bét žemaitjų žõdjai gęnstú, trę̃nstú aîškjai rõdò, jôg jĩ' tùri įn̂brauktą įn̂ sáknį sąn̂tarą -n-. Mátome, jôg tasaí dídelys kalbų̂jų tyrêjas, aîškindamas mûsų pęnktójò skų́rjaus veiksmážodjus bùvò labai nelaimingas.

B. Ąntrínjai veiksmážodjai.

Ąntrínjų veiksmážodjų įrá septynì skų́rjai, kurjų̂s sudėjęn̂ sú pęnkjaís pirmínjų veiksmážodjų skų́rjais, gaûsime vísò lábò dvylęką skų́rjų.

Šẽštas skų̃rjus:

1. Pirmá kruvá: -ò- (dabart. laíkas), -ė- (práeig. laíkas), -ų- (atęnýtys laíkas ir̃ neaptribôtinys žõdys):

daraũ (dárò-me), darjaũ (dárė-me), darų̃-sju, darų̃-ti
rašaũ, rašjaũ, rašų̃sju, rašų̃ti

sakaũ, sakjaũ, sakų̃sju, sakų̃ti
laĩstau, laĩstjau, laĩstųsju, laĩstųti
skaĩdau, skaĩdjau, skaĩdųsju, skaĩdųti.

Dabartínjò laikò senôviskas ąntrásys vĩnáskaitljò asmũ̃ *rašòj-ĩ, púsbalsei -j- prĩ̃š -ĩ- įšnýkus, pavir̃tò įĩ̃ *rašòĩ: *rašòi, ąnt gálò rašaí, įĩ̃ kurjò pávyzdį įrá padarų̃tas pirmásys asmũ̃ rašaũ. Práeiginys kamiẽnas *rašj-ė(j) nustôjò sávò galínės púsbalsės -j- prĩ̃š -ė-: rãšė, rãšėme ir̃ tt.

2. Ąntrá kruvá: -ò- (dab. laíkas), -ójò- (práeig. laíkas), -ó- (atęnýtys laíkas ir̃ neaptribôtinys žõdys):

kų̃bau (kų̃bò-me), kų̃bójau (kų̃bójò-me), kų̃bò-sju, kų̃bò-ti
lįĩ̃dau, lįĩ̃dójau, lįĩ̃dósju, lįĩ̃dóti

rų̃mau, rų̃mójau, rų̃mósju, rų̃móti
ĩškau, ĩškôjau, ĩškôsju, ĩškôti
žinaũ, žinôjau, žinôsju, žinôti
saũgau, saugôjau, saugôsju, saugôti
kųmpsaũ, kųmpsôjau, kųmpsôsju, kųmpsôti
vėpsaũ vėpsôjau, vėpsôsju, vėpsôti
žjóbsaũ, žjóbsôjau, žjobsôsju, žjóbsôti.

Sẽkmas skų̃rjus.

-ója- : -ójò- : -ó-

laĩdóju (laĩdója-me), laĩdójau (laĩdójò-me), laĩdò-sju, laĩdò-ti
vaivôju, vaivôjau, vaivôsju, vaivôti

laĩp-j-óju, laĩp-j-ójau, laĩp-j-ósju, laĩp-j-ó-ti
lakjôju, lakjôjau, lakjôsju, lakjôti

painjóju, paînjójau, paînjósju, paînjóti
skainjóju, skainjójau, skainjósju, skaînjóti
vajôju, vajôjau, vajôsju, vajôti

dóvanôju, dóvanôjau, dóvanôsju, dóvanôti
šakôju, šakôjau, šakôsju, šakôti.

A'šmas skų́rjus:
-ûja- : -avó- : -ū-:

baĺtûju (baĺtûja-me), baĺtavau (baltavó-me) baĺtû-sju, baĺtûti
jūdūju, jūdavau, jūdūsju, jūdūti
raúdanūju, raúdanavau, raúdanūsju, raúdanūti.

badûju, badavaú, badûsju, badûti
garûju, garavaú, garûsju, garûti
melûju, melavaú, melûsju, melûti
žųgjûju, žųgjavaú, žųgjûsju, žųgjûti
žódjûju žódjavaú, žódjûsju, žódjûti.

važjûju, važjavaú, važjûsju, važjûti.

Devįńtas skų́rjus:
-auja- : -avó- : -au-:

klų́kauju (-auja-me), klų́kavau (-avó-me), klų́kau-sju, klų́kauti
rėkauju, rėkavau, rėkausju, rėkauti
šūkauju, šūkavau, šūkausju, šūkauti
žjôbauju, žjôbavau, žjôbausju, žjôbauti

geidaûju, geidavaú, geidaûsju, geidaûti
ragaûju, ragavaú, ragaûsju, ragaûti.

karjaûju, karjavau, karjaûsju, karjaûti
keljaûju, keljavaú, keljaûsju, keljaûti
šînaûju, šînavaú, šînaûsju, šînaûti
vîšpataûju, vîšpatavaú, vîšpataûsju, vîšpataûti.

Dešiúntas skyrjus:

-ija- : -ijo- : -y-:

dalijú (dalija-me), dalijaú (dalijo-me), dalỹ-sju, dalỹ-ti
kirmijú, kirmijaú, kirmỹsju, kirmỹti
lỹkiju, lỹkijau, lỹkysju, lỹkyti 'parce utor'
rõmiju, rõmijau, rõmysju, rõmyti
ruudijú, ruudijaú, ruudỹsju, ruudỹti.

Augstaitjai įtúvedo -y- į's neaptribôtinjo žõdjo ir atẹñtjo laikò, kuř -y- įrá taisykliskai padarýtas į's -iji-, ir įtí kitús laikús: dalyjú, dalyjaú.

Vînjûlęktas skyrjus:

-ėja- : -ėjo- : -ė-:

akėju (akėja-me), akėjau (akėjo-me), akė-sju, akė-ti
velėju, velėjau, velėsju, velėti.

akmẹnėju, akmẹnėjau, akmẹnėsju, akmẹnėti
seilėju, seilėjau, seilėsju, seilėti.

kneb-in-ėju, kneb-in-ėjau, kneb-in-ėsju, kneb-in-ėti
šlavinėju, šlavinėjau, šlavinėsju, šlavinėti
žjòplinėju, žjòplinėjau, žjòplinėsju, žjòplinėti.

Dvỹlęktas skyrjus.

1. Pirmá kruvá: -ina-: -inò-: -įn-:

taikinu (taikina-me), taikinau (taikinò-me), taikįñsju, taikįn-ti
viřkinu, viřkinau, viřkįñsju, viřkįnti
lákinu, lákinau, lákįñsju, lákįnti.

gaivinú, gaivinaú, gaivįñsju, gaivįñti
laipinú, laipinaú, laipįñsju, laipįñti
narinú, narinaú, narįñsju, narįñti.

raš̨-d-inu, ra͂š̨-d-inau, raš̨-d-įn̂sju, raš̨-d-įnti
valgų̨dinú, valgų̨dinaú, valgų̨dį̨n̂sju, valgų̨dį̨n̂ti.

2. Ą̨ntrá krmvá: -ena-: -enò-: -ę̨n-:

kurenú (kuréna-me), kurenaú (kurénò-me), kurę̨n̂-sju, kurę̨n̂-ti
gų̨venú, gų̨venaú, gų̨vę̨n̂sju, gų̨vę̨n̂ti
mekenú, mekenaú, mekę̨n̂sju, mekę̨n̂ti
plezdenú, plezdenaú, plezdę̨n̂sju, plezdę̨n̂ti.

Veiksmáž̨ǫ̀dį̨ų savõtiška prasmẽ.

Į̨š átž̨vilgjò įĩ prásmę, reĩkja aikstẽn įskel̃ti prų̃žastinjús veiksmáž̨ǫ̀djus (verba causalia arbá causativa). Jĩ rõdò, jõg veikė̃jas nė patsaĩ ką̃ĩ veĩkja arbá įrá kókjamę̃ padė̃jimę̃, bèt dũda prų̃žastį̨, ų̃dą̨nt kítas kás tą̨ĩ veĩksmą darų̃tų, arbá ų̃dą̨nt bútų tókjamę̃ padė̃jimę̃.

Prų̃žastínjai veiksmáž̨ǫ̀djai įrá nė vĩnõs į̃svaizdõs; tą̨nkjaũsjai įrá vartõjami:

1°. paprastį̃ji peĩ̃ginjai veiksmáž̨ǫ̀djai prų̃žastínjų vĩ̃tòję, kaĩp ą̨ntaĩ: «ų̨žtvẽ̃rjau tvõrą» žę̨ñklina nekaĩ̃tą tą̨ĩ pãtją prásmę kaĩp ir prų̃žastínys veiksmáž̨ǫ̀dys: «ų̨žtveĩ̃dinau tvõrą», arbá «lĩ̃pjaú ų̨žtveĩ̃ti».

2°. Trẽtjòjò skų̃rjaus veiksmáž̨ǫ̀djai, kurjų̃ĩ prų̃sagõs kítur neraũdame, labaĩ tą̨ñkjai įrá prų̃žastínjai, įsvestí į̃s ketviřtòjò ir pę̨ñktòjò veiksmáž̨ǫ̀djų skų̃rjaus, kaĩp ą̨ntaĩ: vertjú 'daraú, kád kás viřstų', laũžju 'daraú, kád kás lū́stų', švĩ̃tjú ir šveitjú 'daraú, kád kás švĩ̃stų', keitjú 'daraú, kád kás kístų'*), kretjú 'daraú, kád kás krístų', kreipjú 'daraú, kád kás krų̃ptų'.

3°. Šẽštòjò skų̃rjaus ą̨ntrínjai veiksmáž̨ǫ̀djai įrá nesų̃kį vartõjami prų̃žastínjų vĩ̃tòję, įšvestų̃ į̃s ketviřtòjò ir pę̨ñktòjò veiksmáž̨ǫ̀djų skų̃rjaus, kaĩp ą̨ntaĩ: tvĩ̃lkau 'daraú, kád kás tvĩ̃lktų'

*) Slg. ap-kį̨ntú, ap-kitaú, ap-kísti 'aliam formam induere, mutari'.

tviĨkųti, miŝaú 'daraú, kád kás míštų' miŝųti, gesaú 'daraú, kád kás géstų' gesųti, plikaú 'daraú, kád kás plíktų' plikųti, ir d. k.

4°. Jaĩ nepeřeiginys veiksmážodys sávo kamiênò galę̃ túri vĩną į̃s púsbalsjų r, l, m, n, j, v, tád į̃s jõ įŝvestásys prųžastínys veiksmážodys príš -ò-: -ė-: -ų- gaũna saũtarą -d-, kaíp ąntaí: ař-d-ò-me, ař-d-ė-me, ar-d-ų-ti į̃s veiksmážodjò žem. iřstu, iraû, iřti = aug. įñrú, iraú, iřti, šiĨ-dóme, šiĨdųti, gįmdaú gimdųti, tvįñdau tvįñdųti, gųdau gųdųti, pũdau, pũdųti. Jĩ̃ įrá įŝvestí į̃s veiksmážodjų: žem. šiĨstu = aug. šįūlú šiĨti, gemú ir gįmstu gįmti, tvįũstu tvįũti, žem. gųnú = aug. gįjú gųti, žem. punú = aug. pųvú, kurjų̃ų̃ kamiênai įrá: šil-, gim-, tvin-, gij- (sulųginк sú tũ gij-aú), puv- (slg. puv-aú).

Kaíp iř-ti: ar-dų-ti túri né tõ patĩ̃s laĩpsnjò balsés, taíp ir nemáž kitų̃ų̃ prųžastínjų prasíkiša prõ sávo pirminjús veiksmážodjus balsémis, kaíp ąntaí: kljudųti príš kljũti, baidųti príš látviškò bų-tĩ-s (mũsų veiksmážodys bijaú įrá ąntrínys), pjudųti (Prũsų šalųję̇; pljudųti aplįúk Debeikjús), žem. pjũdųti príš pjaũti (sákò: šúnįs pjaũna).

Jõg senų̃ų̃ senôvėję tõs ruñšės prųžastínjai veiksmážodjai búvò įŝvedamí ir į̃s tókjų̃ų̃, kurjų̃ų̃ kamiênò galę̃ įrá saũtará, rôdò augštaítiškĩji veiksmážodjai: pluk-dų-ti, mig-dų-ti, stab--dų-ti (príš nu-stéb-ti) ir kelí tókĩ̃, kurjų̃ų̃ žemaĩtjų tarmėję̃ nebėrá, nés žemaĩtjai tesákò stabų̃ti, bé d.

5°. Jaĩ nepeřeiginys veiksmážodys sávo kamiênò galę̃ túri saũtarą, tád jõ prųžastínys gaũna prų̃sagą -ina-. -inò-: -in-, kaíp ąntaí: kalbina kalbinò kalbinti į̃s veiksmážodjò kalbú kalbėjau kalbėti, kurjõ kamiênas įrá kalb-.

Tõs ruñšės prųžastínjų veiksmážodjų túrime labaí dídelį skaítlį̨ų: jũkįnti príš jũktis, šnékįnti príš šnekėti, pų̃kįnti príš pų̃kti, sòdįñti (: žem. svadįñti) príš sėdėti, bėgįñti ir bógįñti príš bėgti, lakįñti príš lėkti, laipįñti (: žem. lapįñti) príš lípti, ir d. k.

Žemaitiškas prūžastínys birštinu birštįnti įrá padarūtas né į̃s veiksmážodjo kamiẽnò bir-, bèt į̃s dabartínjo kamiẽnò birsta. Sulūg. iĨg-st-in-u 'lang machen' pás Kuršaitjo į̃s Kelch'o.

Jaĩ peřeiginys veiksmážodys žęũklina tõkį veĩksmą, kurjõ žmógùs nedáro, kaĩp ąntaĩ: lákti, lésti, (kjausinjùs arbá kjaušjùs) dẽti, tád ir jõ prūžastínys gaũna prūsagą -ina-: lákinu, lésinu, dédinu. Dédinu įrá padarūtas į̃s dabartínjo kamiẽnò déda ir nemaišųtinas sù dẽdinu.

Karĩtais į̃s tõs patjõs šaknĩ̃s géma dù prūžastinjų veiksmážodju maž-daúg įnvairjõs ir kitõniškòs prasmės: migaú migūti 'sopire' ir míginu migįnti 'dormire sino'; pirmásys žęũklina 'daraũ, kád kás ųžmígtų', ąntrásys—'leidju mìgõti'. Paŕ tarmės tąnkjaùs įnvųksta tasaĩ dalųkas: žem. mõkau mõkjau mõkųti 'docēre, darūti, kád kás įšmõktų' = aug. mókinú mókinaú mókįnti 'docēre, darūti, kád kás mókẽtų', aug. stabdūti = žem. stabūti, aug. ir žem. gįmdūti = Prūsų lĩt. gamįnti.

Dídelys lĩtúviškòs kalbõs tuřtas ir tíkras pagrážinimas įrá kęntẽtinjai prūžastínjai veiksmážodjai (causalia passiva), tõkĩ̃ kaĩp: rašū-dinu rašū-dinau rašū-dįnsju rašū-dinti. Atskūrus látvjų, mūsų artimjaũsjųjų giminaĩtjų, kaĩbą, kitur niẽkur neraũdame tõkjųjĩ veiksmážodjų. Jų̃ĩ prasmẽ įrá neabejõtinai pasūviska, kaĩp ąntaĩ: «rašūdinu rãštą» reiškja 'epistolam scribendam curo', arbá 'epistolam scribi iubeo', arbá 'peto, ut epistola scribatur'. Taĩ pasūviską prásmę jĩ̃ įngíjo dẽltõ kád sávo kiĩmę véda né státjai į̃s veiksmážodjo kamiẽnò, bèt į̃s kęntẽtinõjo veĩksmò kamiẽnò, kurįĩ̃ kítą karĩtą turẽjo visí peřeiginjai veiksmážodjai. Kęntẽtinõjo veĩksmò kamiẽnas arbá pasūviskasys kamiẽnas búvò dárómas į̃s laũkstómõjo peřeiginjo veiksmážodjo kamiẽnò, pridūrus prūsagą -dja-: -dėjò-: -dėj-, -dė-, kaĩp ąntaĩ: skeĨ-dja-me (kítur sákò: skeĨ-dėja-me), skeĨ-dėjò-me, skeĨ-dėj-usi, skeĨ-dė-ti 'findi, rimas agere' į̃s kamiẽnò skel-, veiksmážodjo skeljú skẽljau skeĨti; sveŕ-dja-me arbá sveŕ-

da-me arbá sver-dêja-me, sverdêjome, sverdêjusi, sverdêti 'pendulum esse; titubare, vacillare' į̃s kamiẽnò sver-, veiksmáž̀dj̀ò sverjú, svérjaũ, sverti.

Tókjų̃ų̃ pasų̃viskų̃ų̃jų veiksmáž̀dj̀ų, kaip skeĩ-dė-ti, sverdė-ti, sjąndĩ̀ną nedaũg betúrime, bét labaí jų̃ų̃ daũg túri graikų̃ų̃, tólimesnjų̃ų̃jų mũsų giminaĩt̃jų, kalbá, kaip ąntaĩ: ἐνε-γ-θῆ-ναι 'ferri'. Graíkiska pasų̃viskų̃ų̃jų veiksmáž̀dj̀ų prų̃sagá -θη-taisų̃kliskaí ir̃ kaip lásas į̃ų̃ lãsą atsákò mũsų prų̃sagai -dė(j)-, kaip mátome į̃s veiksmáž̀dj̀ò θή-σω 'ponam' = lit. dê-sju. Kaíp į̃s pasų̃viskų̃ kamiẽnų sver-dja-: sver-dėjò-: sver-dėj-: sverdė-: ir̃ skel-dja-: skel-dėjò-: skel-dėj-: skel-dė-, pridúrus prų̃sagą -ina-: -inò-: -in-, gímė kẹntẽtinjai prų̃žastínjai veiksmáž̀dj̀ai: sver-d-inu 'daraũ, kád kás sverdẽtų' ir̃ skeĩ-d-inu 'daraũ, kád kás skeĩdẽtų', taíp senų̃ų̃ senõvėjẹ į̃s nebẹvartõjamò pasų̃viskò veiksmáž̀dj̀ò *neš-dê-ti (= graik. ἐνε-γ-θῆ-ναι) ir̃ kitų̃ų̃ tókjų̃ų̃ gímė: nẽš-d-inu 'ferrendum curo, ferri iubeo' ir̃ t.t.

Nõrint taisų̃kliskaí padarį̃ti kẹntẽtinjus prų̃žastinjús veiksmáž̀dj̀us, reíkja veizdẽti į̃ų̃ dú daíktu, pavar̃dj̀ui, į̃ų̃ veiksmáž̀dj̀ò prásmę ir̃ į̃ų̃ kamiẽnò į̃svaizdą.

α. Į̃s átzvilgj̀ò į̃ų̃ prásmę kẹntẽtinjus veiksmáž̀dj̀us tegálime įsvésti tiktaí į̃s peĩ̀eiginjų. Nepeĩ̀eiginjai veiksmáž̀dj̀ai, negalẽdami turẽti pasų̃viskų̃ų̃jų veiksmáž̀dj̀ų, negáli turẽti kẹntẽtinjų prų̃žastínjų. Tasaí į̃ųstátųmas aĩškjai pasirõdõ, dárąnt prų̃žastinjús į̃s tókjų̃ų̃ veiksmáž̀dj̀ų, kurĩ̀ túri dví prasmí: vĩ̀ną peĩ̀eiginę, ąntrą nepeĩ̀eiginę: paẽmus, dũkime, veiksmáž̀dj̀us dégti 'cremare, cremando praeparare', képti 'coquere', vir̃ti 'in aqua coquere' jų̃ų̃ peĩ̀eiginėjẹ́ prasmėjẹ́; įsveštį̃ji į̃s jų̃ų̃ prų̃žastinjai veiksmáž̀dj̀ai bús kẹntẽtinjai sú prų̃sagą -d-ina-: -d-inò-: -d-in-: ąnglís dég-d-ina-me 'carbones ligna cremando parandos curamus', dũną kép-d-ina-me 'panem coqui iubemus', šjúpinį vir̃-d-ina-me 'coqui iubemus'. Bét paẽmus tṹs patjús veiksmáž̀dj̀us jų̃ų̃ nepeĩ̀eiginėjẹ prasmėjẹ́: dégti 'ardēre', képti 'ardori expositum esse', vir̃ti 'fervēre', prų̃žastínjai bús šĩ̀ paprastį̃ji nekẹntẽtinjai: žvákę déginu, varínį vírinu.

Jaĩ nepeřeiginys veiksmážodys gaũna veĩkalą, kaĩp lat. pugnam pugnare, dũkime, «tõlimą keljõnę keljaũti», tád įš jõ gálime įšvésti kęntėtinį prūžastínį: «tõlimą keljõnę keljaũ-d-in-ti», dėltõ kád tókjamę atsitikimę nepeřeiginys veiksmážodys įrá lýgus peřeiginjui.

3. Įš átžvilgjo įĩ kamiẽnõ įšvaizdą kęntėtinys prūžastínys túri visadõs tõkją saũkravą, kõkją túri kęntėtinys práeiginys dalývys, kaĩp ąntaĩ: dũ-ta-s: dũ-d-inu, dẽ-ta-s: dẽ-d-inu, piřk-ta-s: piřk-d-inu ir t. t., nóris dabartínys kamiẽnas kitaĩp įsveĩzdi: dũdu, dedú, perkú.

Įžnspėjimai.

1°. Žemaĩtjų žõdys biř-st-inu rõdõ, jõg prūsagá -ina- gáli bũti pridurtá ir prĩ negrýnojõ kamiẽno.

2°. Prĩš Šleĩkerį, kurs saũprõtauja, jõg prūsagá -d-ina- tetúri vĩtą põ kurjuĩ-ne-kurjuñ saątaruĩ, reĩkja aikstẽn įskelti, jõg né įĩ saątaras reĩkja veizdėti, dáraųt kęntėtinjus prūžastinjús veiksmážodjus, bét įĩ taĩ: ař peřeiginys įrá veiksmážodys, įš kurjõ nõrime įšvésti prūžastínį.

3°. Prĩš Kuršaĩtį, kurs sávõ žõdžnę surášė daúg tõkjuĩ žõdjų, kaĩp: *bẽgdinu (=bėginú), reĩkja pasakýti, jõg įš nepeřeigmjų negálime įšvésti kęntėtinjų prūžastínjų. *Bẽgdinu įrá nelĩtúviškas žõdys, bét pra-bẽgdinu lĩtúviškas, dėltõ kád pra-bẽgti įrá peřeiginys veiksmážodys.

4°. Peřkratjus visús veiksmážodjus pasirõdõ, jõg vĩnas tiktaĩ diřbti tetúri dvejõpą kęntėtinį prūžastínį: diřb-d-inu ir diřb-inu 'faciendum curo'.

Sąžjųngójimõ pávyzdjai.

Laąnkstymõ vardú vadíname visás átmainas, kurjás veiksmážodys (verbum) įngaũna, belaąnkstómas paŕ laikús (tempora), sakymbudjus (modos), skaitljús (numeros) ir ásmenis (persõnas). Bét tás vařdas nevisaĩ tėrá aĩškus, dėltõ kád ir esąbẽvardjų lįn-

ksnjávimas (declinatio) gáli bûti tû patjû vardû vadínamas. Todėl, rôdos, bús naudjûngas daiktas įnvésti naujaí padarûtą sąûnjųngójimò žódį, kursaí grîžtai atsákò latûniskam žódjui coniugatio. Snekamõs kalbõs žódjui sąûnjųnga 'virvélė spragîlgalvei prîį spragîlkòtjò prirîsti' dávus apstésnę prásmę ir įsvédus į's jõ veiksmážodį sąûnjųngóju sąûnjųngójau sąûnjųngósju sąûnjųngóti, kaíp į's žódjò pásaka túrime įsvestą veiksmážodį pásakóju pásakójau pásakósju pásakóti, nesųnkú įrá pasidarûti esąbêvardį: sąûnjųngójimas.

Lîtúviškų veiksmážodjų įrá dû sąûnjųngójimu:

Pirmójò sąûnjųngójimò veiksmážodjai įrá tî, kurjųĩ dabartínjò laikò kamiênas (thema, stirps) sávò galę̃ túri balsę (vocalem), kaíp ąntaí: dirba-, perka-, gírja-, peikja-, pųksta- ir tt.;

Ąntròjò sąûnjųngójimò veiksmážodjai įrá tî, kurjųĩ dabartínjò laikò kamiênas sávò galę̃ túri sąûntarą (consonantem), kaíp ąntaí: es-: mîg- ir tt.

Tųĩ sąûnjųngójimų átskųrys aiškjaûsjai pasirôdò dabartínjò laikò rôdųtinjò sakųmbudjò vînáskaitljò pirmaĩjamę asmenųję̃, kurjõ galûnė (terminatio) pirmaĩjamę sąûnjųngójimę įrá -u: dirb-u, perk-ú, girj-ú, peikj-ú, pųkst-ú ir tt., ąntraĩjamę -mi: es-mí 'sum', mîg-mí 'dormio' ir tt.

Ąntròjò sąûnjųngójimò veiksmážodjams prisidraúginimò keljú suẽjus įĩ pirmąjį sąûnjųngójimą, sjandî'ną jaú nebęsákome: esmí, mîgmí, lîkmí, bét sákome: esú, mîgú = žem. mîgtú, lîkú = žem. lîktú. Mumîs reíkja labjaûsjai įnsistebêti įĩ pirmąjį sąûnjųngójimą.

Sąûnjųngójimò pávyzdjai (exempla) bús tsjá sustatûti pa-aíljui pagaĩ veiksmážodjų skųrjų (classes). Įs átzvilgjò įĩ prîgaidę (accentum), reíkja įnsiveizdêti įĩ dû pávyzdju kîkvînamę̃ veiksmážodjų skųrjųję̃.

Apvaljaí ir apskritaí sákant, nekilnôjamą prîgaidę túri tokî' veiksmážodjai, kurjųĩ prîgaidė, stovêdama né žódjų galę̃, bét pradjóję̃ arbá vidurųję̃, įrá tvirtaprádė, kaíp ąntaí: dirbame

ir̃ dir̃bu, dir̃bome ir̃ dir̃bau, ir̃ tt., bet jai parõdųtòjo vi˙tòjo prį̃gaidė įrá tvirtagálė arbá jai stõvi ąnt trųmpųjų̃jų baĩsjų, tád jí įrá kilnõjama ir̃ labjaũsjai dabartínjò ir̃ práeiginjò laikõ vìnáskaitljò pirmamjamę ir̃ ąntramjamę asmenųjų̃ nusileidja ąnt veiksmáž̀ọdjò galũnės, kaip ąntaĩ: védame, bet vedú, vedí; peŕkame, bet perkú, perkí; verčjame, bet verčjú, vertí; súkome, bet sukaú (= žem. sukaũ), sukaĩ (žem. sukaĩ) ir̃ tt.

Rųtį˙tjai augštaĩtjai, aplįnk Debeikjús ir̃ kítur, ųžlaikõ taĩ įnštátųmą ir̃ bũsjąnčjòjò laikõ veiksmáž̀ọdjũnsę, kaip ąntaĩ: dir̃bsime ir̃ dir̃bsju, bet pir̃ksime: pirksjú.

I. Skų́rjus.

a) Dabartínys kamiẽnas: dir̃b-a-, súk-a-.

Rõdųtòjinys sakųmũbudys.

Vìnáskaitlys	1.	asmų̃	dir̃bu	sukú
	2.	»	dir̃bi	sukí
	3.	»	dir̃ba	súka
Dvískaitlys	1.	asmų̃	dir̃bava	súkava
	2.	»	dir̃bata	sũkata
	3.	»	dir̃ba	súka
Daugískaitlys	1.	asmų̃	dir̃bame	súkame
	2.	»	dir̃bate	súkate
	3.	»	dir̃ba	súka

Lỹpėjínjò sakųmũbudjò vi˙tòję:

1. įnįjųngėjínys sakųmũbudys:

Vìnáskaitljò	3.	asmų̃	jis, ji	jis, jí	
Dvískaitljò	3.	»	jũdu, jí˙dvi	te-bir̃ba jũdu, jí˙dvi	té-suka
Daugískaitljò	3.	»	jí˙, jõs	jí˙, jõs	

2. geidėjínys sakųmũbudys:

Vìnáskaitljò	3.	asmų̃	jis, ji	jis, jí	
Dvískaitljò	3.	»	jũdu, jí˙dvi	te-dirbi˙ jũdu, jí˙dvi	te-sukí˙
Daugískaitljò	3.	»	jí˙, jõs	jí˙, jõs	

Dalįvjai.

1. Veíktinójo veíksmó:

α) lįnksnjûjamasys: dirbą̃s suką̃s
β) neliįnksnjûjamasys: dir̃bą̃nt súką̃nt.

2. Kęntêtinójo veíksmó:

dir̃bamas súkamas.

b) Práeiginys kamiênas: dirb-ó-, suk-ó-.

Rôdųtinys sakųmbudys:

Vînáskaitlys	1. asmű	dir̃bau	sukaú = 2em. sukaû
	2. »	dir̃bai	sukaí = » sukaî
	3. »	dir̃bó	súkó
Dvískaitlys	1. asmű	dir̃bóva	súkóva
	2. »	dir̃bóta	súkóta
	3. »	dir̃bó	súkó
Daugískaitlys	1. asmű	dir̃bóme	súkóme
	2. »	dir̃bóte	súkóte
	3. »	dir̃bó	súkó.

c) Senôviskó pusąutrašáknjo ųžbęngtínjo laíkó kamiênas: *de-dirb-, *se-suk- pálaikos beųžlíkó dalįvjûnsę, ir̃ taí bé reduplikatsijônės:

1. lįnksnjûjamasys dalįvys: dir̃bęs súkęs
2. neliįnksnjûjamasys » dir̃bus súkus.

d) Atęńtjo laíkó kamiênas: dirb-sja- ir̃ dirb-si-, suk-sja- ir̃ suk-si-:

Rôdųtójinys sakųmbudys:

Vînáskaitlys	1. asmű	dir̃bsju	súksju
	2. »	dir̃bsi	súksi
	3. »	dir̃bs(=2em. dir̃bs)	súks
Dvískaitlys	1. asmű	dir̃bsiva	súksiva
	2. »	dir̃bsita	súksita
	3. »	dir̃bs (dir̃bs)	súks

Daugískaitlys	1.	asmů	dir̂bsime	súksime
	2.	»	dir̂bsite	súksite
	3.	»	dir̂bs (dir̂bs)	súks.

Dalʒvjai:

1. veíktinójo veíksmo.

α) ljnksnjůjamasys: dir̂bsjąs súksjąs
β) neljnksnjůjamasys: dir̂bsjąnt súksjąnt.

2. kęntêtinójo veíksmo:

dir̂bsimas súksimas.

e) Tąn̂kjntinjo laíko kamiênas: dirb-davó-, suk-davó-:

Rôdqtójinys sakqmbudys:

Vînáskaitlys	1.	asmů	dir̂bdavau	súkdavau
	2.	»	dir̂bdavai	súkdavai
	3.	»	dir̂bdavó	súkdavó
Dvískaitlys	1.	asmů	dir̂bdavóva	súkdavóva
	2.	»	dir̂bdavóta	súkdavóta
	3.	»	dir̂bdavó	súkdavó
Daugískaitlys	1.	asmů	dir̂bdavóme	súkdavóme
	2.	»	dir̂bdavóte	súkdavóte
	3.	»	dir̂bdavó	súkdavó.

Dalʒvjai:

α) ljnksnjůjamasys: dir̂bdavęs súkdavęs
β) neljnksnjůjamasys: dir̂bdavus súkdavus.

Sąn̂kalbinys sakqmbudys (modus conditionalis).

Vînáskaitlys	1.	asmů	dir̂bʒjau (žem. -ʒjó)	súkʒjau (žem. -ʒjó)
	2.	»	dir̂btumei ir̂ -tumi	súktumei ir̂ -tumi
	3.	»	dir̂btų (žem. dir̂btųm)	súktų (žem. súktųm)

Dvískaitlys	1. asmů	dir̃btumiva	súktumiva
	2. »	dir̃btumita	súktumita
	3. »	dir̃btų (dir̃btųm)	súktų (súktųm)
Daugískaitlys	1. asmů	dir̃btumime	súktumime
	2. »	dir̃btumite	súktumite
	3. »	dir̃btų (dir̃btųm)	súktų (súktųm)

Lĩpėjínys sakymûbudys (modus imperativus).

Vĩnáskaitljò	2. asmů	dir̃bk(i)	súkk(i)
Dvískaitljò	1. asmů	dir̃bkiva	súkkiva
	2. »	dir̃bkita	súkkita
Daugískaitljò	1. asmů	dir̃bkime	súkkime
	2. »	dir̃bkite	súkkite

Neaptribôtinys žõdys (infinitivus):

α. dûtinys ljńksnys (dativus): dir̃bti súkti
β. padar̃ginys ljńksnys (instrumentalis): dir̃btę suktę́
γ: apskųs̃tinys ljńksnys (accus.=supinum): dir̃btų súktų

Dalývjai (participia):

α. bendralaikys (synchronum): dir̃bdamas súkdamas
β. práeiginys kentêtinòjò veĩksmò: dir̃btas súktas
γ. bûtinasys (part. pass. necessitatis): dir̃btinas súktinas

Pir̃mòjò sąs̃jųngójimò -ė- kamiẽnys práeiginys laĩkas. Rõdytòjinys sakymûbudys:

Vĩnáskaitlys	1. asmů	degjaú	vedjaú
	2. »	degeĩ	vedeĩ
	3. »	dėgė	védė
Dvískaitlys	1. asmů	dėgėva	védėva
	2. »	dėgėta	védėta=žem. védėtau
	3. »	dėgė	védė

Daugiskaitlys	1. asmů	dėgėme	vėdėme
	2. »	dėgėte	vėdėte
	3. »	dėgė	vėdė.

Įnspėjimas.

A'tskųrį tarp -ė- kamiėnjo (degjaú dėgė-me) ir -ó- (dir̃bau dir̃bó-me) práeiginjo laikó padárė senôviškoji prū̃gaidė: -ó-ją̃s pirmínjo -ā- búvo tokjųĩ veiksmážodjų práeiginjo laikó žęnklas, kurĩ' prū̃gaidę turėjo kamiėnó galę', kaip lat. er-â-mus (ją̃s pirmínjo *es-ā-mos): *sukô-me, *dirbô-me; bėt práeiginjo kamiėnó galę' búvo -ė-, jai prū̃gaidę turėjo veiksmážodjo šaknís arbá asmęnínė galūnė, kaip ąntaí: dėgė-me, vėdė-me.

Tąĩ tarsníną dėsnį mátome tokjūnsę' žodjūnsę, kaip latų. hálō ir an-hélō (ją̃s pirmínjo *án-hēlō), lĩtuv. klô-ti (ją̃s pirmínjo *kla[i]-tvĩ) ir klė̃tis (ją̃s pirmínjo *klė[i]-tí-s).

Páskui, veiksmážodjų *sukôme, *dirbôme prū̃gaidei peršókus ąnt šaknĩ's (: súkome, dir̃bome) ir susilū̃ginus sú prū̃gaidę tokjųĩ kaip: dėgėme, vėdėme, tikrôji átskųrjo prū̃žastís pasíslėpė; todėl' Šleíkerys ir kití lĩtúviškos kalbos tųrėjaí sákó, bū̃k -ė- tokjųĩ veiksmážodjų, kaíp dėgėme, gímęs ją̃s -jā-: *deg-jā--me. Tąĩ Šleíkerjo mókslą, ródos, patíkrina dú dalųkú: a) práeiginjo -ė- kamiėnjo pirmásys vĩnáskaitljo asmů túri -j-, kaíp ąntaí: kepjaú, degjaú, vedjaú; b) žemaĩtjų veiksmážodjai: jôjėm, klôjėm, draugę' vartôjami sú jôjom, klôjom, rôdos, patvir̃tina tąĩ sąnprótį, bū̃k o (senôvės ā), stovėdamas pō j, pavir̃sta įĩ ė. Bėt netaíp įrá ją̃s-tĩsųĩ:

a) Įš senôviškos dvíbalsės eu gímė lĩtúviska dvíbalsė jau, kaíp ąntaí: jaukús 'cicur', dū̃tinys jaukja-m, ją̃s indòeurôpiskó *euku-s, *eukjo- (sulūg. sanskrítišką ōkíja-s 'domesticus', ją̃s indòeurôpiskó *eukíjo-s), šjaũdas ją̃s *seudas (sulūg. graik. σεῦ-θος); todėl' kepjaú ją̃s *kepeu, ō tás įrá supraątamas ir bė j.

b) Žemaĩtjų jôjėm, klôjėm įrá pritaikįnti prį̃ tokjųĩ práeiginjų, kaíp dėgėm, vėdėm, dėltō kád o žodjų galę' žemaĩtjai sutrųmpina įĩ a; sulūg.: ąns dir̃ba 'jís dir̃bó'; ir klkvĩną trųmpą

a pō j peřdirba įjį e; sulųg.: kôje 'kôja'. Todėl klôjo, jôjo žemaitjų tarmėjė turėjo pavirsti įjį *klôja, *jôja ir pagaljaús įjų klôje, jôje, kaip ir dėgė pavirtò įjį žem. dége; ir pagal pávyzdjo dége: dégėm dégėt, pradėjo žemaitjai sakýti: klôje: klôjėm klôjėt, tebevartôdami ir senôviškus klôjom klôjot.

Ir taip, práeiginjūnsę vėdė-mė, vėžė-me, dėgė-me, képė-me niekadõs nebúvo sąnjamõs -jā-.

II. Skýrjus.

a) Dabartinys kamiênas: melž-a-, velk-a-:

Rôdųtojinys sakųmbwbys.

Vînáskaitlys	1. asmů	melžu	velkú
	2. »	melži	velkí
	3. »	melža	veĺka
Dvískaitlys	1. asmů	melžava	veĺkava
	2. »	melžata	veĺkata
	3. »	melža	veĺka
Daugískaitlys	1. asmů	melžame	veĺkame
	2. »	melžate	veĺkate
	3. »	melža	veĺka

Lĩpėjinjo sakųmbwdjo vĩtojė:

1. įnjųngėjinys sakųmbwdys:

Vînáskaitljo	3. asmů	jis, jí		jis, jí	
Dvískaitljo	3. »	jůdu, jĩ'dvi	te-melža	jůdu, jĩ'dvi	té-velka.
Daugískaitljo	3. »	jĩ', jõs		jĩ', jõs	

2. geidėjinys sakųmbwdys:

Vînáskaitljo	3. asmů	jis, jí		jis, jí	
Dvískaitljo	3. »	jůdu, jĩ'dvi	te-melžĩ'	jůdu, jĩ'dvi	te-velkĩ'.
Daugískaitljo	3. »	jĩ', jõs		jĩ', jõs	

Dalųvjai:

1. Veíktinójo veíksmó:

α. lįnksnjûjamasys: melžąĩs velkąĩs
β. nelįnksnjûjamasys: melžąnt veĺkąnt

2. kęntêtinójo veíksmó:

melžamas veĺkamas.

b) Práeiginys kamiênas: milžó-, vilkó-

Rôdųtójinys sakųmbumdys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	milžau	vilkaú=žem.	vilkaû
	2. »	milžai	vilkaí = »	vilkaî
	3. »	milžó	vilkó	
Dvískaitlys	1. asmũ	milžóva	vilkóva	
	2. »	milžóta	vilkóta	
	3. »	milžó	vilkó	
Daugískaitlys	1. asmũ	milžóme	vilkóme	
	2. »	milžóte	vilkóte	
	3. »	milžó	vilkó	

c) Senôviškó pusąntrašákjo ųžbęngtínjo laíkó įnpėdinys dalųvis:

α. lįnksnjûjamasys: milžęs vilkęs
β. nelįnksnjûjamasys: milžus vilkus.

d) Atęnţjo laíkó kamiênas: milšja- milši- (-š- įš ž+s), vilksja- vilksi-.

Rôdųtójinys sakųmbumdys.

Vînáskaitsys	1. asmũ	milšju	vilksju=rųt. aug.	vilksjú
	2. »	milši	vilksi = » »	vilksí
	3. »	milš (=žem. milš)	vilks	
Dvískaitlys	1. asmũ	milšiva	vilksiva	
	2. »	milšita	vilksita	
	3. »	milš (milš)	vilks	

Daugiskaitlys	1. asmů	miĨsime	viĭksime
	2. »	miĨsite	viĭksite
	3. »	miĭs (miĨs)	viĭks.

Dalųvjai:

1. Veiktinójó veiksmó:

α. lįnksnjûjamasys:	miĨsjąs	viĭksjąs
β. neliįnksnjûjamasys:	miĨsjąnt	viĭksjąnt.

2. kęntêtinójó veiksmó:

miĨsimas viĭksimas.

e) Tąûkįntinjó laikó kamiênas: milž-davó-, vilk-davó-.

Rôdųtójinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	miĨždavau	viĭkdavau
	2. »	miĨždavai	viĭkdavai
	3. »	miĨždavó	viĭkdavó
Dviskaitlys	1. asmů	miĨždavóva	viĭkdavóva
	2. »	miĨždavóta	viĭkdavóta
	3. »	miĨždavó	viĭkdavó
Daugiskaitlys	1. asmů	miĨždavóme	viĭkdavóme
	2. »	miĨždavóte	viĭkdavóte
	3. »	miĨždavó	viĭkdavó

Dalųvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	miĨždavęs	viĭkdavęs
β. neliįnksnjûjamasys:	miĨždavus	viĭkdavus.

Sąûkalbinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	miĨžtjau (žem.-tjó)	viĭktjau (žem.-tjó)
	2. »	miĨžtumei, -tumi	viĭktumei, -tumi
	3. »	miĨžtų (žem.-tųm)	viĭktų (žem. -tųm)

Dvískaitlys	1. asmů	mîlžtumiva	viľktumiva
	2. »	mîlžtumita	viľktumita
	3. »	mîlžtų (-tųm)	viľktų (-tųm)
Daugískaitlys	1. asmů	mîlžtumime	viľktumime
	2. »	mîlžtumite	viľktumite
	3. »	mîlžtų (-tųm)	viľktų (-tųm).

Lĩpėjínys sakųmûbwdys.

Vĩnáskaitljò	2. asmů	mîlžk(i)	viľkk(i)
Dvískaitljò	1. »	mîlžkiva	viľkkiva
	2. »	mîlžkita	viľkkita
Daugískaitljò	1. »	mîlžkime	viľkkime
	2. »	mîlžkite	viľkkite.

Neaptribôtinys žődys:

α. dûtinys ląńksnys:	mîlžti	viľkti
β. padaŕginys ląńksnys:	mîlžtę	vilktę́
γ. apskųñstinys ląńksnys:	mîlžtų	viľktų.

Dalývjai:

α. bęndralaíkys:	mîlždamas	viľkdamas
β. práeiginys kęntêtinòjò veíksmò:	mîlžtas	viľktas
γ. bûtinasys:	mîlžtinas	viľktinas.

III. Skýrjus.

a) Dabartínjò laikò kamiênas: lauk-ja-, verţ-ja-.

Rôdųtinys sakųmûbwdys.

Vĩnáskaitlys	1. asmů	laûkju	verţjú
	2. »	laûki	vertí
	3. »	laûkja	veŕţja
Dvískaitlys	1. asmů	laûkjava	veŕţjava
	2. »	laûkjata	veŕţjata
	3. »	laûkja	veŕţja

Daugiskaitlys	1. asmů	laûkjame	veŕt̨jame
	2. »	laûkjate	veŕt̨jate
	3. »	laûkja	veŕt̨ja.

Lĩpėjinjò sakų̃mbud̨jò vĩ'tòję:

1. j̨ùj̨ngėjinys sakų̃mbudys.

Vĩn.	3. asmů	jis, jí	te-laûkja	jis, jí	te-veŕt̨ja.
Dvísk.	3. »	jůdu, jĩ'dvi		jůdu, jĩ'dvi	
Daug.	3. »	jĩ', jõs		jĩ', jõs	

2. geidėjinys sakų̃mbudys:

Vĩn.	3. asmů	jis, jí	te-laukĩ'	jis, jí	te-vertĩ'.
Dvísk.	3. »	jůdu, jĩ'dvi		jůdu, jĩ'dvi	
Daug.	3. »	jĩ', jõs		jĩ', jõs	

Dalq̃vjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lį̃nksnjû̃jamasys: laûkjąs veŕt̨jąs
β. neli̧nksnjû̃jamasys: laûkjąnt veŕt̨jąnt

2. kę̃ntêtinòjò veíksmò:
laûkjamas veŕt̨jamas.

b) Práeiginjò laikò kamiênas: laukė-, vertė-:

Rôdų̃tinys sakų̃mbudys.

Vĩnáskaitlys	1. asmů	laûkjau	vert̨jaú
	2. »	laûkei	verteí
	3. »	laúkė	veŕtė
Dvískaitlys	1. asmů	laûkėva	veŕtėva
	2. »	laûkėta	veŕtėta
	3. »	laûkė	veŕtė
Daugískaitlys	1. asmů	laûkėme	veŕtėme
	2. »	laûkėte	veŕtėte
	3. »	laûkė	veŕtė.

c) Pusąntrašáknjo ųžbęngtínjo įlinkdinys dalývys:

α) lįnksnjûjamasys: laûkęs veŕtęs
β) nelįnksnjûjamasys: laûkus veŕtus.

d) Atęnčtjo laikò kamiênas: lauk-sja- lauk-si-, versja-versi-

Rôdųtinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	laûksju	veŕsju = rųt. aug. versjú
	2. »	laûksi	veŕsi = » » versí
	3. »	laúks (žem. laûks)	veŕs
Dvískaitlys	1. asmů	laûksiva	veŕsiva
	2. »	laûksita	veŕsita
	3. »	laúks (laûks)	veŕs
Daugískaitlys	1. asmů	laûksime	veŕsime
	2. »	laûksite	veŕsite
	3. »	laúks (laûks)	veŕs.

Dalývjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α) lįnksnjûjamasys: laûksjąs veŕsjąs
β) nelįnksnjûjamasys: laûksjąnt veŕsjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:
laûksimas veŕsimas.

e) Tąnkįntinjò laikò kamiênas: lauk-davò-, verz-davò-.

Rôdųtòjinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	laûkdavau	veŕzdavau
	2. »	laûkdavai	veŕzdavai
	3. »	laûkdavò	veŕzdavò
Dvískaitlys	1. asmů	laûkdavòva	veŕzdavòva
	2. »	laûkdavòta	veŕzdavòva
	3. »	laûkdavò	veŕzdavò

Daugiskaitlys	1.	asmů	laûkdavòme	veĺzdavòme
	2.	»	laûkdavòte	veĺzdavòte
	3.	»	laûkdavò	veĺzdavò

Dalʒvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	laûkdavęs	veĺzdavęs
β. nelįnksnjûmasys:	laûkdavus	veĺzdavus

f) Sąñkalbinys sakʒmbʒdys.

Vìnáskaitlys	1.	asmů	laûktjau	veĺstjau
	2.	»	laûktumei, -tumi	veĺstumei, -tumi
	3.	»	laûktų (žem.-tųm)	veĺstų (žem. -tųm)
Dvískaitlys	1.	asmů	laûktumiva	veĺstumiva
	2.	»	laûktumita	veĺstumita
	3.	»	laûktų	veĺstų
Daugískaitlys	1.	asmů	laûktumime	veĺstumime
	2.	»	laûktumite	veĺstumite
	3.	»	laûktų	veĺstų

g) Lípėjinys sakʒmbʒdys.

Vìnáskaitljò	2.	asmů	laûkk(i)	veĺsk(i)
Dvískaitljò	1.	»	laûkkiva	veĺskiva
	2.	»	laûkkita	veĺskita
Daugískaitljò	1.	»	laûkkime	veĺskime
	2.	»	laûkkite	veĺskite.

h) Neaptribôtinys žõdys:

α) dûtinys	ljńksnys:	laûkti	veĺsti
β) padaĩginys	» :	laûktę	verstę́
γ) apskʒñstinys	» :	laûktų	veĺstų

i) Dalʒvjai:

α) bęndralaĩkys:	laûkdamas	veĺzdamas
β) práeiginys kęntêtinòjò veĺksmò:	laûktas	veĺstas
γ) bûtinasys:	laûktinas	veĺstinas.

IV. Skį̃rjus.

a) Dabartínjò laikò kamiẽnas: tru-n-k-a-.

Rôdųtinys sakųmbudys.

Vìnáskaitlys	1. asmů	truṇkú
	2. »	truṇkí
	3. »	truṇ́ka
Dvískaitlys	1. asmů	truṇ́kava
	2. »	truṇ́kata
	3. »	truṇ́ka
Daugískaitlys	1. asmů	truṇ́kame
	2. »	truṇ́kate
	3. »	truṇ́ka.

Lìpėjínjò sakųmbudjò vì'tòjẹ:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys:

Visų̃ trijų̃ skaitljų 3. asmů: te-truṇ́ka

2. geidėjínys sakųmbudys:

Visų̃ trijų̃ skaitljų 3. asmů: te-truṇ́kì.

Dalį̃vjai:

1. veiktinójò veiksmó:

α) linksnjůjamasys: truṇ́kąs, truṇ́kąnti

β) nelinksnjůjamasys: truṇ́kąnt

2. kẹntêtinójò veiksmó:

truṇ́kama — niekatrósjós gųmės.

Ketviřtójò skį̃rjaus veiksmážodjai, atskį̃rus dabartínį laíką, paŕ visús líkusjůnšjus laikús iŕ sakųmbudjus túri tôkį-pát saůjųngójimą, kaíp atsákąntĩji piřmójò skį̃rjaus veiksmážodjų laikaí iŕ sakųmbudjai:

b) trukaũ,
c) trúkęs,
d) trúksju = rųt. aug. truksjú
e) trúkdavau
f) trúktjau = žem. trúktjó,
g) trúkk(i),
h) α. trúkti, β. truktę́, γ. trúktų,
i) α. trúkdamas, β. trúkta—niėkatrõsjõs gųmės,
γ. trúktina—niėkatrõsjõs gųmės.

V. Skį́rjus.

a) Dabartínjo laikó kamiẽnas: pabųg-sta-, pųk-sta-.

Rõdųtójinys sakųmùbųdys.

Vìnáskaitlys	1. asmũ	pabûgstu	pųkstú
	2. »	pabûgsti	pųkstí
	3. »	pabûgsta	pų́ksta
Dvískaitlys	1. asmũ	pabûgstava	pų́kstava
	2. »	pabûgstata	pų́kstata
	3. »	pabûgsta	pų́ksta
Daugískaitlys	1. asmũ	pabûgstame	pų́kstame
	2. »	pabûgstate	pų́kstate
	3. »	pabûgsta	pų́ksta

Lãpėjínjo sakųmùbųdjo vį́tójęs:

1. jùjųngėjínys sakųmùbųdys:

Visų̃ trijų̃ skaitlių̃ 3. asmũ: te-pabûgsta te-pų́ksta

2. geidėjínys sakųmùbųdys:

Visų̃ trijų̃ skaitlių̃ 2. asmũ: te-pabûgstí te-pų́kstí.

Dalį́vjai:

1. veiktinójo veiksmó:

α. ljnksnjû̃jamasys: pabûgstąs pų́kstąs
β. neljnksnjû̃jamasys: pabûgstąnt pų́kstąnt.

2. kęntėtinójó veíksmó, niėkatrõsjós gųmės:
pabūgstama pųkstama.

Ir pęńktójó skųrjaus veiksmážódjų sakųmbuǫjai ir laikaí, aplęńkus dabartínį kamiėną, líkusįjį sąńjųngójimą túri tôkį-pát, kaíp pirmójó skųrjaus veiksmážódjai, pavarǫjui: pabūgti, kaíp dirbti, pųkti, kaíp súkti:

b) pabūgau pųkaú
c) pabūgęs pųkęs
d) pabūgsju pųksju = ryt. aug. pųksjú
e) pabūgdavau pųkdavau
f) pabūgtjau pųktjau
g) pabūgk(i) pųkk(i)
h) α. pabūgti pųkti
β. pabūgtę pųktę́
γ. pabūgtų pųktų
i) α. pabūgdamas pųkdamas
β. pabūgta pųkta
γ. pabūgtina pųktina
} niėkatrõsjós gųmės

Mišrúsys sąńjųngójimas.

Lítúviška kalbá nemáža túri tókjųjų veiksmážódjų, kurjųjų dabartínjó laikó sąńjųngójimas įrá į́š neįšvestínjų įšaiškįntųńjų, tũ tarpu kád kitųjų laikųjų kamiėnas gaũna, kaíp įšvestínjai arbá ąntrínjai veiksmážódjai, galũnę -ój- príš balsés, -ó- príš sąńtaras, arbá -ėj- príš balsés, -ė- príš sąńtaras.

1°. a) Dabartínys kamiėnas gį́da-, kitųjų laikųjų kamiėnas gį́d-ó(j)-: gį́du gį́da-me, te-gį́da, gį́dąs, kaíp dirbu dirba-me, te-dirba, dirbąs, bėt práeiginys gį́d-ôj-ó-me, atėńtys gį́d-ô-sju.

Mįgú mį́ga-me (=žem. mįgtú mį́gta-m), kaíp sukú súka-me ir t.t., bėt práeiginys mįg-ôj-ó-me, atėńtys mįg-ô--sju, neaptribôtinys mįg-ô-ti.

Raũdu raũda-me (veljũniškjai, žemaitjai): raud-ôj-ó-me: raud-ô-sju, raud-ô-ti. Senôviškai búvo sákoma raũ(d)-mi. Tilžiškjai vį́toję raũdu sákó raudôju.

b) Dabartínys kamiẽnas: gelba-, kalba-, kaíp dirba-, suka-, bét kitų̃ laikų̃ kamiẽnas gelb-ė(j)-, kalb-ė(j)-, kaíp ą̃trínjų veiksmáž̃odž̃jų: gel̃bu kalbú gel̃ba-me kal̃ba-me: gel̃bė̃jau kalbė̃jau: gel̃bė̃ti kalbė̃ti.

2°. Dabartínys kamiẽnas: rjaugja, kę̃nt̃ja-, kaíp III. skų́rjaus laukja-, vert̃ja-, bét kitų̃ laikų̃ ą̃trínys kamiẽnas rjaug-ė(j)-, kę̃nt-ė(j)-::

rjaũgju rjaũgja-me, kę̃nt̃jú kę̃ńt̃ja-me: rjaũgė̃jau rjaũg-ė̃j-ó--me, kę̃ntė̃jau kę̃ntė̃jome: rjaũgė̃ti kę̃ntė̃ti.

Augst. raĩsju raĩsja-me: raĩsė̃jau raĩsė̃ti = 2em. raĩsu raĩsame: raĩsau raĩsti.

Beasmẽnys veiksmáž̃odys: reĩkja: reikė̃jo reikẽs = rųt. aug. reĩkja: reĩkė: reĩks.

3°. Labaí daũg įrá veiksmáž̃odž̃jų, kurĩ̃ tiktaí pirmaĩnjamę dabartínjo laĩkò asmenų̃ję̃ túri trę̃t̃jójo veiksmáž̃odž̃jų skų́rjaus į̃svaizdą, tũ taĩ̃pu kád dabartínys kamiẽnas túri galū̃nė̃ję̃ -i-, kitų̃ laikų̃ kamiẽnas -ė(j)-

	mų̃lju	tikjú	
	mų̃li	tikí	
	mų̃li	tíki	
	mų̃liva	tíkiva	
	mų̃lita	tíkita	
	mų̃lime	tíkime	
	mų̃lite	tíkite	
te-mų̃li	té-tiki	te-mų̃lĩ̃	te-tikĩ̃
	mų̃l̃js	tik̃jũ̃s,	

bét mų̃lė̃jau tikė̃jau: mų̃lė̃sju tikė̃sju: mų̃lė̃ti tikė̃ti.

4°. Ketviŕtójo ir pę́ńktójo skų́rjaus veiksmáž̃odž̃jų į̃svaizdą túri tĩ̃, kurjų̃ saknų̃ję̃ įrá trumpá baĩsė̃, saknĩ̃s galę̃ s̃, 2 arbá s ir kurjų̃ prasmė̃ įrá pradẽtinė (inchoativa), kaíp ą̃ntaí: mí̃s-ti, tí̃z-ti, gés-ti:

Dabartínys laíkas: mi̯ũ̃sta į̃s̃ *mi-n-s̃-+sta, ti̯ũ̃sta į̃s̃ *ti-n-z̃+sta, gę̃ũ̃sta į̃s̃ *ge-n-s+sta.

Práeiginys laíkas: mĩšò, tĩžó, gésò.

5°. a) Dabartínjò laikò kamiẽnas túri prỹsagą -ta-, kitų̃ laikų̃ kamiẽnas įrá panašús įĩ ąntrinjús veiksmážǫdjus: žem. mĩg-tú mĩ'g-ta-me: mĩg-ôj-ò-me: mĩg-ô-ti, gĩš-ta-me (Krûpjų̃nšę́) 'gĩdame': gĩd-ôj-ò-me: gĩd-ô-ti.

b) Dabartínys kamiẽnas túri -ta-, kitų̃ laikų̃ kamiẽnas panašús įĩ pirminjús veiksmážǫdjus:

žem. lĩk-tú lĩ'k-ta-me: likaû : líkti,
žem. ei-tú eí-ta-me : ejaû : eĩti.

Ąntrínjų arbá įšvestínjų veiksmážǫdjų sąjungójimas.

VI. Skų́rjus.

VI. skų́rjus, 1-ôji peršaida: dabartínjò ir kitų̃ laikų̃ kamiẽnas: kųbòj-, žinòj- prỹš balsés, kųbò-, žinò- prỹš sąñtaras.

VI. skų́rjus, 2-ôji peršaida: dabartínjò laikò kamiẽnas: laistò-, kitų̃ laikų̃ kamiẽnas:

laist[j]- prỹš balsés, laistų- prỹš sąñtaras.

a) Dabartínys laíkas.

Rôdųtójinys sakųmbuvdys.

Vĩnáskaitlys	1. asmų̃	kų́bau	žinaú	laĩstau	laistaú
	2. »	kų́bai	žinaí	laĩstai	laistaí
	3. »	kų́bò	žínò	laĩstò	laístò
Dvískaitlys	1. asmų̃	kų́bòva	žínòva	laĩstòva	laístòva
	2. »	kų́bòta	žínòta	laĩstòta	laístòta
	3. »	kų́bò	žínò	laístò	laístò
Daugískaitlys	1. asmų̃	kų́bòme	žínòme	laĩstòme	laístòme
	2. »	kų́bòte	žínòte	laĩstòte	laístòte
	3. »	kų́bò	žínò	laĩstò	laístò

1. įnįųngėjínys sakųnbudys.

Vínáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-kųbò	te-žínò	te-laistò
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jí'dvi			
Daugískaitljò	3. »	jí', jõs			te-laistò

2. geidėjínys sakųnbudys.

Vínáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-kųbai	te-žínai	te-laistai
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jí'dvi			
Daugískaitljò	3. »	jí', jõs			te-laístai

Dalųvjai:

1. veiktinòjò veiksmò:

α. įnksnjůjamasys:	kųbąs	žínąs	laistąs	laístąs
β. neįnksnjůjamasys:	kųbąnt	žínąnt	laistąnt	laístąnt

2. kęntėtinòjò veiksmò:

kųbóma (niėkatrõsjòs gųmės) žínómas laistómas laístómas.

b) Práeiginys laíkas.

Rõdųtinys sakųnbudys.

Vínáskaitlys	1. asmů	kųbójau	žinõjau	laistjau	laistjaú
	2. »	kųbójai	žinõjai	laist[j]ei	laisteí
	3. »	kųbójò	žinõjò	laist[j]ė	laístė
Dvískaitlys	1. asmů	kųbójòva	žinõjòva	laistėva	laístėva
	2. »	kųbójòta	žinõjòta	laistėta	laístėta
	3. »	kųbójò	žinõjò	laistė	laístė
Daugískaitlys	1. asmů	kųbójòme	žinõjòme	laistėme	laístėme
	2. »	kųbójòte	žinõjòte	laistėte	laístėte
	3. »	kųbójò	žinõjò	laistė	laístė

c) Pusąntrasáknjò ųžbęngtínjò įnpėdinys dalųvys:

α. įnksnjůjamasys: kųbójęs žinõjęs laistęs laístęs
β. neįnksnjůjamasys: kųbójus žinõjus laistjus laístjus.

d) Atǫ́ntys laikas.

Rôdųtinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	kųbósju	žinôsju	laîstųsju	laistųsju
	2. »	kųbósi	žinôsi	laîstųsi	laistųsi
	3. »	kųbós	žinős (žem.-ôs)	laistųs	laistųs (žem.-ųs)
Dvískaitlys	1. asmů	kųbósiva	žinôsiva	laîstųsiva	laistųsiva
	2. »	kųbósita	žinôsita	laîstųsita	laistųsita
	3. »	kųbós	žinős (-ôs)	laîstųs	laistųs (-ųs)
Daugískaitlys	1. asmů	kųbósime	žinôsime	laîstųsime	laistųsime
	2. »	kųbósite	žinôsite	laîstųsite	laistųsite
	3. »	kųbós	žinős (-ôs)	laîstųs	laistųs (-ųs).

Dalųvjai:

1. veiktinójo veiksmó:

α. ljnksmjůjamasys: kųbósjąs žinôsjąs laîstųsjąs laistųsjąs
β. neljnksnjůjamasys: kųbósjąnt žinôsjąnt laîstųsjąnt laistųsjąnt

2. kǫntêtinójo veiksmó (sjąndi´ną nebevartôjami):

žinôsimas laîstųsimas laistųsimas.

e) Tąnkjntinjó laikó kamiênas: kųbó-davó-, žinó--davó-, laîstų-davó-, laistų-davó-.

Rôdųtójinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	kųbódavau	žinôdavau	laîstųdavau	laistųdavau
	2. »	kųbódavai	žinôdavai	laîstųdavai	laistųdavai
	3. »	kųbódavó	žinôdavó	laîstųdavó	laistųdavó
Dvískaitlys	1. asmů	kųbódavóva	žinôdavóva	laîstųdavóva	laistųdavóva
	2. »	kųbódavóta	žinôdavóta	laîstųdavóta	laistųdavóta
	3. »	kųbódavó	žinôdavó	laîstųdavó	laistųdavó
Daugískaitlys	1. asmů	kųbódavóme	žinôdavóme	laîstųdavóme	laistųdavóme
	2. »	kųbódavóte	žinôdavóte	laîstųdavóte	laistųdavóte
	3. »	kųbódavó	židôdavó	laîstųdavó	laistųdavó.

Dalývjai:

veiktinójó veiksmó:

α. lįnksnjûjamasys:	kųbódavęs	žinôdavęs	laîstųdavęs	laistûdavęs
β. nelįnksnjûjamasys:	kųbódavus	žinôdavus	laîstųdavus	laistûdavus

f) Sąlỹkalbinys sakymỹbuudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	kųbótjau	žinôtjau	laîstųtjau	laistûtjau
	2. »	kųbótumei	žinôtumei	laîstųtumei	laistûtumei
	3. »	kųbótų	žinôtų	laîstųtų	laistûtų
Dvískaitlys	1. asmů	kųbótumiva	žinôtumiva	laîstųtumiva	laistûtumiva
	2. »	kųbótumita	žinôtumita	laîstųtumita	laistûtumita
	3. »	kųbótų	žinôtų	laîstųtų	laistûtų
Daugískaitlys	1. asmů	kųbótumime	žinôtumime	laîstųtumime	laistûtumime
	2. »	kųbótumite	žinôtumite	laîstųtumite	laistûtumite
	3. »	kųbótų	žinôtų	laîstųtų	laistûtų.

g) Lỹpėjínys sakymỹbuudys.

Vînáskaitljó	2. asmů	kųbók	žinôk	laîstųk	laistûk
Dvískaitljó	1. »	kųbókiva	žinôkiva	laîstųkiva	laistûkiva
	2. »	kųbókita	žinôkita	laîstųkita	laistûkita
Daugískaitljó	1. asmů	kųbókime	žinôkime	laîstųkime	laistûkime
	2. »	kųbókite	žinôkite	laîstųkite	laistûkite.

h) Neaptribôtinys žõdys:

α. dûtinys lįnksnys:	kųbóti	žinôti	laîstųti	laistûti
β. padarỹginys »	kųbótę	žinôtę	laîstųtę	laistûtę
γ. apskųnstinys »	kųbótų	žinôtų	laîstųtų	laistûtų.

i) Dalývjai:

α. bendralaíkys:	kųbódamas	žinôdamas	laîstųdamas	laistûdamas
β. práeig. kent. veiksmó:	kųbóta(niek.g.)	žinôtas	laîstųtas	laistûtas
γ. bûtinasys:	kųbótina »	žinôtinas	laîstųtinas	laistûtinas.

VII. Skąrjus.

a) Dabartínjò laikò kamiênas: laid-ò-ja-, vag-ò-ja.

Rôdytinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmű	laîdòju	vagôju
	2. »	laîdòji	vagôji
	3. »	laîdòja	vagôja
Dvískaitlys	1. asmű	laîdòjava	vagôjava
	2. »	laîdòjata	vagôjata
	3. »	laîdòja	vagôja
Daugískaitlys	1. asmű	laîdòjame	vagôjame
	2. »	laîdòjate	vagôjate
	3. «	laîdòja	vagôja

Lîpėjínjò sakųmbudjò vĩtòję:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys.

Vînáskaitljò	3. asmű	jís, jí	te-laîdòja te-vagőja
Dvískaitljò	3. »	jűdu, jĩdvi	arbá teguĩ, žem.
Daugískaitljò	3. »	jĩ, jõs	laí laîdòja vagôja.

2. geidėjínys sakųmbudys.

Vînáskaitljò	3. asmű	jís, jí	te-laîdòjî te-vagőjî
Dvískaitljò	3. »	jűdu, jĩdvi	arbá teguĩ, žem.
Daugískaitljò	3. »	jĩ, jõs	laí laîdòjî vagőjî.

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmò.

α. lįnksnjûjamasys:	laîdòjąs	vagôjąs
β. nelįaksnjûjamasys:	laîdòjąnt	vagôjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

laîdòjamas vagôjamas.

b) Práeiginjò laikò kamiênas: laîdòjò-, vagójò-.

Rôdųtòjinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	laîdòjau	vagôjau
	2. »	laîdòjai	vagôjai
	3. »	laîdòjò	vagôjò
Dvískaitlys	1. asmů	laîdòjòva	vagôjòva
	2. »	laîdòjòta	vagôjòta
	3. »	laîdòjò	vagôjò
Daugískaitlys	1. asmů	laîdòjòme	vagôjòme
	2. »	laîdòjòte	vagôjòte
	3. »	laîdòjò	vagôjò

c) Dalųvjai:

α. ljnksnjûjamasys	laîdòjęs	vagôjęs
β. neljnksnjûjamasys:	laîdòjus	vagôjus.

d) Atęńtys laikas.

Rôdųtòjinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	laîdòsju	vagôsju
	2. »	laîdòsi	vagôsi
	3. »	laîdòs	vagős (žem. vagôs)
Dvískaitlys	1. asmů	laîdòsiva (žem. laîdòsjau)	vagôsiva
	2. »	laîdòsita (žem. laîdòsjatau)	vagôsita
	3. »	laîdòs	vagős (vagôs)
Daugískaitlys	1. asmů	laîdòsime	vagôsime
	2. »	laîdòsite	vagôsite
	3. »	laîdòs	vagős (vagôs)

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmò.

α. ljnksnjûjamasys:	laîdòsjąs	vagôsjąs
β. neljnksnjûjamasys:	laîdòsjąnt	vagôsjąnt

2. kęntėtinójó veíksmó:
laîdósimas vagôsimas.

e) Tąnkįntinys laíkas.
Rôdųtinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1.	asmů	laîdódavau	vagôdavau
	2.	»	laîdódavai	vagôdavai
	3.	»	laîdódavó	vagôdavó
Dvískaitlys	1.	asmů	laîdódavóva	vagôdavóva
	2.	»	laîdódavóta	vagôdavóta
	3.	»	laîdódavó	vagôdavó
Daugískaitlys	1.	asmů	laîdódavóme	vagôdavóme
	2.	»	laîdódavóte	vagôdavóte
	3.	»	laîdódavó	vagôdavó.

Dalųvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	laîdódavęs	vagôdavęs
β. neįnksnjûjamasys:	laîdódavus	vagôdavus

f) Sąnkalbinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1.	asmů	laîdótjau	vagôtjau
	2.	»	laîdótumei	vagôtumei
	3.	»	laîdótų	vagôtų
Dvískaitlys	1.	asmů	laîdótumiva	vagôtumiva
	2.	»	laîdótumita	vagôtumita
	3.	»	laîdótų	vagôtų
Daugískaitlys	1.	asmů	laîdótumime	vagôtumime
	2.	»	laîdótumite	vagôtumite
	3.	»	laîdótų	vagôtų

g) Lîpėjínys sakųmûbudys.

Vînáskaitljó	2.	asmů	laîdók	vagôk
Dvískaitljó	1.	»	laîdókiva	vagôkiva
	2.	»	laîdókita	vagôkita

Daugískaitljò	1. asmů	laîdòkime	vagôkime
	2. »	laîdòkite	vagôkite.

h) Neaptribôtinys žõdys:

α.	dûtinys ląñksnys:	laîdòti	vagôti
β.	padaŕginys » :	laîdòtę	vagôtę
γ.	apskųûstinys » :	laîdòtų	vagôtų

i) Dalývjai:

α.	bęndralaíkys:	laîdòdamas	vagôdamas
β.	práeiginjò kęnt. veíksmò:	laîdòtas	vagôtas
γ.	bûtinasys:	laîdòtinas	vagôtinas.

VIII. Skýrjus.

a) Dabartínjò laíkò kamiênas: baltûja-, žaljûja-.

Rôdųtòjinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	baĺtûju	žaljûju
	2. »	baĺtûji	žaljûji
	3. »	baĺtûja	žaljûja
Dvískaitlys	1. asmů	baĺtûjava	žaljûjava
	2. »	baĺtûjata	žaljûjata
	3. »	baĺtûja	žaljûja
Daugískaitlys	1. asmů	baĺtûjame	žaljûjame
	2. »	baĺtûjate	žaljûjate
	3. »	baĺtûja	žaljûja.

Lípėjínjò sakųmûbudjò vĩtòję:

1. įñjųngòjínys sakųmûbudys.

Vînáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-baĺtûja	te-žaljûja.
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jĩ'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jĩ', jõs		

2. geidėjínys sakųmbwdys.

Vînáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-balťůjî	te-žaljůjî
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jťdvi		
Daugískaitljò	3. »	jî, jős		

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. ljnksnjůjamasys:	balťůjąs	žaljůjąs
β. neljnksnjůjamasys:	balťůjąnt	žaljůjąnt

2. kęntôtinòjò veíksmò:

balťůjama žaljůjama niėkatrősjos gųmės.

b) Práeiginjò laikò kamiėnas: baltavò-, žaljavò-.

Rôdųtòjinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. aśmů	balťavau	žaljavaú
	2. »	balťavai	žaljavaí
	3. »	balťavò	žaljávò
Dvískaitlys	1. asmů	balťavòva	žaljávòva
	2. »	balťavòta	žaljávòta
	3. »	balťavò	žaljávò
Daugískaitlys	1. asmů	balťavòme	žaljávòmė
	2. »	balťavòte	žaljávòte
	3. »	balťavò	žaljávò

Dalųvjai:

α. ljnksnjůjamasys:	balťavęs	žaljávęs
β. neljnksnjůjamasys:	balťavus	žaljávus.

c) Atęńtys laikas.

Vînáskaitlys	1. asmů	balťůsju	žaljůsju
	2. »	balťůsi	žaljůsi
	3. »	balťůs	žaljůs (žem. žaljůs)

Dvískaitlys	1. asmů	baĺtûsiva	žaljûsiva
	2. »	baĺtûsita	žaljûsita
	3. »	baĺtûs	žaljûs (žaljûs)
Daugískaitlys	1. asmů	baĺtûsime	žaljûsime
	2. »	baĺtûsite	žaljûsite
	3. »	baĺtûs	žaljûs (žaljûs)

Dalųvjai:

1. veiktinòjò veiksmò:

α. ljnksnjûjamasys:	baĺtûsjąs	žaljûsjąs
β. neljnksnjûjamasys:	baĺtûsjąnt	žaljûsjąnt

2. kęntêtinòjò veiksmò:

baĺtûsima žaljûsima — niėk. gųmės.

d) Tąûkįntinys laikas.

Rôdųtòjinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	baĺtûdavau	žaljûdavau
	2. »	baltûdavai	žaljûdavai
	3. »	baĺtûdavò	žaljûdavò
Dvískaitlys	1. asmů	baĺtûdavòva	žaljûdavòva
	2. »	baĺtûdavòta	žaljûdavòta
	3. »	baĺtûdavo	žaljûdavò
Daugískaitlys	1. asmů	baĺtûdavòme	žaljûdavòme
	2. »	baĺtûdavòte	žaljûdavòte
	3. »	baĺtûdavò	žaljûdavò

Dalųvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	baĺtûdaveęs	žaljûdaveęs
β. neljnksnjûjamasys:	baĺtûdavus	žaljûdavus.

e) Sąĥkalbinys sakųmĥbudys.

Vĩnáskaitlys	1. asmũ	baĺtũtjau	žaljũtjau
	2. »	baĺtũtumei	žaljũtumei
	3. »	baĺtũtų	žaljũtų
Dvískaitlys	1. asmũ	baĺtũtumiva	žaljũtumiva
	2. »	baĺtũtumita	žaljũtumita
	3. »	baĺtũtų	žaljũtų
Daugískaitlys	1. asmũ	baĺtũtumime	žaljũtumime
	2. »	baĺtũtumite	žaljũtumite
	3. »	baĺtũtų	žaljũtų.

f) Lĩpėjínys sakųmĥbudys.

Vĩnáskaitljó	2. asmũ	baĺtũk	žaljũk
Dvískaitljó	1. »	baĺtũkiva	žaljũkiva
	2. »	baĺtũkita	žaljũkita
Daugískaitljó	1. »	baĺtũkime	žaljũkime
	2. »	baĺtũkite	žaljũkite.

g) Neaptribõtinys žõdys.

α. dũtinys ląnksnys:	baĺtũti	žaljũti
β. padaĥginys »	baĺtũtę	žaljũtę
γ. apskųĥstinys »	baĺtũtų	žaljũtų.

h) Dalývjai:

α. bęndralaíkys:	baĺtũdamas	žaljũdamas
β. práeig. kęnt. veiksmó	baĺtũta	žaljũta —niėk. gųm.
γ. bũtinasys	baĺtũtina	žaljũtina —niėk. gųm.

IX. Skýrjus.

a) Dabartínjó laikó kamiẽnas: šukauja-, keljauja-.

Rõdųtójinys sakýmbudys.

Vĩnáskaitlys	1. asmũ	šũkauju	keljaũju
	2. »	šũkauji	keljaũji
	3. »	šũkauja	keljaũja

Dvískaitlys	1. asmű	šûkaujava	keljaûjava
	2. »	šûkaujata	keljaûjata
	3. »	šûkauja	keljaûja
Daugískaitlys	1. asmű	šûkaujame	keljaûjame
	2. »	šûkaujate	keljaûjate
	3. »	šûkauja	keljaûja

Lĩpėjĩnjo sakųmûbudjo vi'tojo:

1. įnjųngėjĩnys sakųmûbudys:

Vĩnáskaitljo	3. asmű	jis, jí	te-šûkauja	te-keljaûja
Dvískaitljo	3. »	jũdu, ji'dvi		
Daugískaitljo	3. »	ji', jõs		

2. geidėjĩnys sakųmûbudys:

Vĩnáskaitljo	3. asmű	jis, jí	te-šûkaujĩ	te-kęljaûjĩ
Dvískaitljo	3. »	jũdu, ji'dvi		
Daugískaitljo	3. »	ji', jõs		

Dalųvjai:

1. veiktinojo veiksmo.

α. lįnksnjûjamasys: šûkaująs keljaûjąs
β. nelįnksnjûjamasys: šûkaująnt keljaûjąnt

2. kęntėtinojo veiksmo:

šûkaujama keljaûjama — niekatrõsjos gųmės

b) Práeiginys laĩkas.

Rôdųtojinys sakųmûbudys.

Vĩnáskaitlys	1. asmű	šûkavau	keljavaú
	2. »	šûkavai	keljavaí
	3. »	šûkavo	keljávo
Dvískaitlys	1. asmű	šûkavõva	keljávõva
	2. »	šûkavõta	keljávõta
	3. »	šûkavo	keljávo

Daugískaitlys	1. asmů	šûkavòme	keljávòme
	2. »	šûkavòte	keljávòte
	3. »	šûkavò	keljávò

Dalývjai:

α. lįnksnjûjamasys:	šûkavęs	keljávęs
β. neliįnksnjûjamasys:	šûkavus	keljávus

c) Atęńtys laíkas.

Rôdųtinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	šûkausju	keljaûsju
	2. »	šûkausi	keljaûsi
	3. »	šûkaus	keljaûs (žem. keljaûs)
Dvískaitlys	1. asmů	šûkausiva	keljaûsiva
	2. »	šûkausita	keljaûsita
	3. »	šûkaus	kaljaûs (keljaûs)
Daugískaitlys	1. asmů	šûkausime	keljaûsime
	2. »	šûkausite	keljaûsite
	3. »	šûkaus	keljaûs (keljaûs).

Dalývjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjûjamasys:	šûkausjąs	keljaûsjąs
β. neliįnksnjûjamasys:	šûkausjąnt	keljaûsjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

šûkausima keljaûsima — niėkatr. gųmės.

d) Tąńkįntinys laíkas.

Rôdųtinys sakųmbwbys.

Vînáskaitlys	1. asmů	šûkaudavau	keljaûdavau
	2. »	šûkaudavai	keljaûdavai
	3. »	šûkaudavò	keljaûdavò

Dvískaitlys	1. asmű	sûkaudavóva	keljaûdavóva
	2. »	sûkaudavóta	keljaûdavóta
	3. »	sûkaudavó	keljaûdavó
Daugískaitlys	1. asmű	sûkaudavóme	keljaûdavóme
	2. »	sûkaudavóte	keljaûdavóte
	3. »	sûkaudavó	keljaûdavó

Dalįvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	sûkaudavęs	keljaûdavęs
β. neliįnksnjûjamasys:	sûkaudavus	keljaûdavus.

e) Sąûkalbinys sakųmbwdys.

Vînáskaitlys	1. asmű	sûkautjau	keljaûtjau
	2. »	sûkautumei	keljaûtumei
	3. »	sûkautų	keljaûtų
Dvískaitlys	1. asmű	sûkautumiva	keljaûtumiva
	2. »	sûkautumita	keljaûtumita
	3. »	sûkautų	keljaûtų
Daugískaitlys	1. asmű	sûkautumime	keljaûtumime
	2. »	sûkautumite	keljaûtumite
	3. »	sûkautų	keljaûtų

f) Lîpėjínys sakųmbwdys.

Vînáskaitljó	2. asmű	sûkauk	keljaûk
Dvískaitljó	1. »	sûkaukiva	keljaûkiva
	2. »	sûkaukita	keljaûkita
Daugískaitljó	1. »	sûkaukime	keljaûkime
	2. »	sûkaukite	keljaûkite

g) Neaptribôtinys žődys:

α. dûtinys lįńksnys:	sûkauti	keljaûti
β. padaîginys »	sûkautę	keljaûtę
γ. apskųństinys »	sûkautų	keljaûtų

h) Dalývjai:

α.	bęndralaíkys:	šùkaudamas	keljaûdamas
β.	práeig. kęntêt. veíksmó:	šùkauta	keljaûta
γ.	bùtinasys:	šùkautina	keljaûtina.

X. Skýrjus.

a) Dabartínys laíkas.

Rôdųtójinys sakųmbùdys.

Vĩnáskaitlys	1.	asmů	lýkiju	dalijú
	2.	»	lýkiji	dalijí
	3.	»	lýkija	dalíja
Dvískaitlys	1.	asmů	lýkijava	dalíjava
	2.	»	lýkijata	dalíjata
	3.	»	lýkija	dalíja
Daugískaitlys	1.	asmů	lýkijame	dalíjame
	2.	»	lýkijate	dalíjate
	3.	»	lýkija	dalíja.

Lĩpėjínjò sakųmbùdjò vĩ'tòję:

1. įnjųngėjínys sakųmbùdys.

Vĩnáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-lýkija	te-dalíja.
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jĩ'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jĩ', jõs		

2. geidėjínys sakųmbùdys.

Vĩnáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-lýkijį̃	te-dalíjį̃.
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jĩ'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jĩ', jõs		

Dalývjai:

1. veíktinójò veíksmó:

α.	lįnksnjûjamasys:	lýkijąs	dalíjąs
β.	nelįnksnjûjamasys:	lýkijąnt	dalíjąnt

2. kęntėtinójó veíksmó:

lą̃kijamas dalíjamas.

b) Práeiginys laíkas.

Rôdųtójinys sakųmbùdys.

Vìnáskaitlys	1. asmů	lą̃kijau	dalíjaú
	2. »	lą̃kijai	dalíjaí
	3. »	lą̃kijó	dalíjó
Dvískaitlys	1. asmů	lą̃kijóva	dalíjóva
	2. »	lą̃kijóta	dalíjóta
	3. »	lą̃kijó	dalíjó
Daugískaitlys	1. asmů	lą̃kijóme	dalíjóme
	2. »	lą̃kijóte	dalíjóte
	3. »	lą̃kijó	dalíjó.

Dalą̃vjai:

α. lįnksnjû̃jamasys:	lą̃kijęs	dalíjęs
β. nelįnksnjû̃jamasys	lą̃kijus	dalíjus.

c) Atęńtys laíkas.

Rôdųtójinys sakųmbùdys.

Vìnáskaitlys	1. asmů	lą̃kųsju	dalą̃sju
	2. »	lą̃kųsi	dalą̃si
	3. »	lą̃kųs	dalą̃s (žem. dalą̃s)
Dvískaitlys	1. asmů	lą̃kųsiva	dalą̃siva
	2. »	lą̃kųsita	dalą̃sita
	3. »	lą̃kųs	dalą̃s (dalą̃s)
Daugískaitlys	1. asmů	lą̃kųsime	dalą̃sime
	2. »	lą̃kųsite	dalą̃site
	3. »	lą̃kųs	dalą̃s (dalą̃s)

Dalą̃vjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α. lįnksnjû̃jamasys:	lą̃kųsjąs	dalą̃sjąs
β. nelįnksnjû̃jamasys:	lą̃kųsjąnt	dalą̃sjąnt

2. kęntėtinójo veiksmó:

lýkųsimas dalýsimas.

d) Tąnkįntinys laikas.

Rôdųtinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	lýkųdavau	dalýdavau
	2. »	lýkųdavai	dalýdavai
	3. »	lýkųdavó	dalýdavó
Dvískaitlys	1. asmů	lýkųdavóva	dalýdavóva
	2. »	lýkųdavóta	dalýdavóta
	3. »	lýkųdavó	dalýdavó
Daugískaitlys	1. asmů	lýkųdavóme	dalýdavóme
	2. »	lýkųdavóte	dalýdavóte
	3. »	lýkųdavó	dalýdavó

Dalývjai:

α. lįnksnjûjamasys:	lýkųdavęs	dalýdavęs
β. nelįnksnjûjamasys:	lýkųdavus	dalýdavus.

e) Sąnkalbinys sakųmûbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	lýkųtjau	dalýtjau
	2. »	lýkųtumei	dalýtumei
	3. »	lýkųtų	dalýtų
Dvískaitlys	1. asmů	lýkųtumiva	dalýtumiva
	2. »	lýkųtumita	dalýtumita
	3. »	lýkųtų	dalýtų
Daugískaitlys	1. asmů	lýkųtumime	dalýtumime
	2. »	lýkųtumite	dalýtumite
	3. »	lýkųtų	dalýtų

f) Lĩpėjínys sakųmûbudys.

Vînáskaitljó	2. asmů	lýkųk	dalýk
Dvískaitljó	1. »	lýkųkiva	dalýkiva
	2. »	lýkųkita	dalýkita

Daugískaitljo	1. asmů	lįkųkime	dalįkime
	2. »	lįkųkite	dalįkite

g) Neaptribôtinys žôdys.

α. dûtinys ljńksnys:	lįkųti	dalįti
β. padarginys » :	lįkųtę	dalįtę
γ. apskųstinys » :	lįkųtų	dalįtų.

h) Dalįvjai:

α. bęndralaikys:	lįkųdamas	dalįdamas
β. práeig. kęnt. veiksmo:	lįkųtas	dalįtas
γ. bûtinasys:	lįkųtinas	dalįtinas

XI. Skįrjus.

Dabartinys laikas.

Rôdųtojinys sakųmûbudys.

Vìnáskaitlys	1. asmů	seilėju	velêju
	2. »	seilėji	velêji
	3. »	seilėja	velêja
Dvískaitlys	1. asmů	seilėjava	velêjava
	2. »	seilėjata	velêjata
	3. »	seilėja	velêja
Daugískaitlys	1. asmů	seilėjame	velêjame
	2. »	seilėjate	velêjate
	3. »	seilėja	velêja

Lĺpėjinjo sakųmûbudjo vĺtojo:

1. įńjųngėjinys sakųmûbudys.

Vìnáskaitljo	3. asmů	jìs, jí	te-seilėja	te-velêja
Dvískaitljo	3. »	jůdu, jĺdvi		
Daugískaitljo	3. »	jĺ, jõs		

2. geidėjinys sakųnbudys.

Vînáskaitljò	3. asmů	jís, jí		
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jîdvi	te-seilėjî	te-velêjî
Daugískaitljò	3. »	jî', jós		

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmó:

α. ljnksnjûjamasys:	seilėjąs	velêjąs
β. neljnksnjûjamasys:	seilėjąnt	velêjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmó:

seilėjamas velêjamas.

b) Práeiginys laíkas.

Rôdųtinys sakųnbudys.

Vînáskaitlys	1. asmů	seilėjau	velêjau
	2. »	seilėjai	velêjai
	3. »	seilėjò	velêjò
Dvískaitlys	1. asmů	seilėjóva	velêjóva
	2. »	seilėjóta	velêjóta
	3. »	seilėjó	velêjó
Daugískaitlys	1. asmů	seilėjóme	velêjóme
	2. »	seilėjóte	velêjóte
	3. »	seilėjò	velêjò.

Dalųvjai:

α) ljnksnjûjamasys:	seilėjęs	velêjęs
β) neljnksnjûjamasys:	seilėjus	velêjus.

c) Atęńtys laíkas.

Vînáskaitlys	1. asmů	seilėsju	velêsju
	2. »	seilėsi	velêsi
	3. »	seilės	velės (2em. velês)

Dvískaitlys	1. asmů	seîlėsiva	velêsiva
	2. »	seîlėsita	velêsita
	3. »	seîlės	velės (velês)
Daugískaitlys	1. asmů	seîlėsime	velêsime
	2. »	seîlėsite	velêsite
	3. »	seîlės	velės (velês)

Dalųvjai:

1. veiktinòjò veiksmò:

α) ljnksnjûjamasys:	seîlėsjąs	velêsjąs
β) neljnksnjûjamasys:	seîlėsjąnt	velêsjąnt.

2. kęntêtinòjò veiksmò:

seîlėsimas	velêsimas.

d) Tąîkjntinys laikas.

Rôdųtinys sakųmbudys.

Vináskaitlys	1. asmů	seîlėdavau	velêdavau
	2. »	seîlėdavai	velêdavai
	3. »	seîlėdavò	velêdavò
Dvískaitlys	1. asmů	seîlėdavòva	velêdavòva
	2. »	seîlėdavò	velêdavò
	3. »	seîlėdavòta	velêdavòta
Daugískaitlys	1. asmů	seîlėdavòme	velêdavòme
	2. »	seîlėdavòte	velêdavòte
	3. »	seîlėdavò	velêdavò.

Dalųjavi:

α. ljnksnjûjamasys:	seîlėdavęs	velêdavęs
β. neljnksnjûjamasys:	seîlėdavus	velêdavus

e) Sąlỹginys sakyminys.

Vìnáskaitlys	1. asmů	seîlėtjau	velėtjau
	2. »	seîlėtumei	velėtumei
	3. »	seîlėtų	velėtų
Dvískaitlys	1. asmů	seîlėtumiva	velėtumiva
	2. »	seîlėtumita	velėtumita
	3. »	seîlėtų	velėtų
Daugískaitlys	1. asmů	seîlėtumime	velėtumime
	2. »	seîlėtumite	velėtumite
	3. »	seîlėtų	velėtų.

f) Lỹpėjinys sakyminys.

Vìnáskaitljo	2. asmů	seîlėk	velėk
Dvískaitljo	1. »	seîlėkiva	velėkiva
	2. »	seîlėkita	velėkita
Daugískaitljo	1. »	seîlėkime	velėkime
	2. »	seîlėkite	velėkite

g) Neaptribôtinys žõdys:

α. důtinys lįnksnys	seîlėti	velėti
β. padarginys »	seîlėtę	velėtę
γ: apskyrstinys »	seîlėtų	velėtų.

h) Dalỹvjai:

α. bęndralaikys	seîlėdamas	velėdamas
β. práeig. kęnt. veiksmo:	seîlėtas	velėtas
γ. bůtinasys:	seîlėtinas	velėtinas.

XII. Skųrjus.

a) Dabartínys laikas.

Rôdųtójinys sakųmbudys:

Vínáskaitlys	1. āsmů	taikinu	džjóvinú	rašųdinu	gųvenú
	2. »	taikini	džjóviní	rašųdini	gųvení
	3. »	taikina	džjóvína	rašųdina	gųvéna
Dvískaitlys	1. asmů	taikinava	džjóvínava	rašųdinava	gųvénava
	2. »	taikinata	džjóvínata	rašųdinata	gųvénata
	3. »	taikina	džjóvína	rašųdina	gųvéna
Daugískaitlys	1. asmů	taikiname	džjóvíname	rašųdiname	gųvéname
	2. »	taikinate	džjóvínate	rašųdinate	gųvénate
	3. »	taikina	džjóvína	rašųdina	gųvéna.

Lípėjínjò sakųmbudjò vĩtòję:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys:

Vínáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-taikina tedžjóvína terašųdina tegųvéna.
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jĩ'dvi	
Daugískaitljo	3. »	jĩ', jõs	

2. geidėjínys sakųmbudys:

Vínáskaitljò	3. asmů	jís, jí	te-taikinĩ tedžjóvínĩ terašųdinĩ tegųvénĩ
Dvískaitljò	3. »	jůdu, jĩ'dvi	
Daugískaitljò	3. »	jĩ', jõs	

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjůjamasys: taikinąs džjóvínąs rašųdinąs gųvénąs
β. neljnksnjůjamasys: taikinąnt džjóvínąnt rašųdinąnt gųvénąnt.

2. kęntêtinòjò veíksmò:

taikinamas džjóvínamas rašųdinamas gųvénamas.

b) Prãeiginys laikas.

Rôdųtójinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	taĩkinau	džjóvinaú	rašỹdinau	gųvenaú
	2. »	taĩkinai	džjóvinaí	rašỹdinai	gųvenaí
	3. »	taĩkinó	džjóvinó	rašỹdinó	gųvénó
Dvískaitlys	1. asmũ	taĩkinóva	džjóvinóva	rašỹdinóva	gųvénóva
	2. »	taĩkinóta	džjóvinóta	rašỹdinóta	gųvénóta
	3. »	taĩkinó	džjóvinó	rašỹdinó	gųvénó
Daugískaitlys	1. asmũ	taĩkinóme	džjóvinóme	rašỹdinóme	gųvénóme
	2. »	taĩkinóte	džjóvinóte	rašỹdinóte	gųvénóte
	3. »	taĩkinó	džjóvinó	rašỹdinó	gųvénó

Dalỹvjai:

α) ljnksnjûjamasys:	taĩkinęs	tžjóvinęs	rašỹdinęs	gųvénęs
β) neljnksnjûjamasys:	taĩkinus	džjóvinus	rašỹdinus	gųvénus

c) Atęńtys laikas.

Rôdųtinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	taĩkįnsju	džjóvįnsju	rašỹdįnsju	gųvęnsju
	2. »	taĩkįnsi	džjóvįnsi	rašỹdįnsi	gųvęnsi
	3. »	taĩkįns	džjóvįns	rašỹdįns	gųvęns
Dvískaitlys	1. asmũ	taĩkįnsiva	džjóvįnsiva	rašỹdįnsiva	gųvęnsiva
	2. »	taĩkįnsita	džjóvįnsita	rašỹdįnsita	gųvęnsita
	3. »	taĩkįns	džjóvįns	rašỹdįns	gųvęns
Daugískaitlys	1. asmũ	taĩkįnsime	džjóvįnsime	rašỹdįnsime	gųvęnsime
	2. »	taĩkįnsite	džjóvįnsite	rašỹdįnsite	gųvęnsite
	3. »	taĩkįns	džjóvįns	rašỹdįns	gųvęns.

Dalỹvjai:

1. veĩktinójó veĩksmó:

α. ljnksnjûjamasys:	taĩkįnsjąs	džjóvįnsjąs	rašỹdįnsjąs	gųvęnsjąs
β. neljnksnjûjamasys:	taĩkįnsjąnt	džjóvįnsjąnt	rašỹdįnsjąnt	gųvęnsjąnt

2. kęntėtinójó veíksmó:

taĩkįńsimas džjóvįńsimas rasčdįńsimas gųvęĩnsimas.

d) Tąĩnkįntinys laĩkas.

Rôdųtójinys sakųmbubys.

Vienáskaitlys	1. asmů	taĩkįndavau	džjóvįńdavau	rasčdįndavau	gųvęĩndava
	2. »	taĩkįndavai	džjóvįńdavai	rasčdįndavai	gųvęĩndava
	3. »	taĩkįndavó	džjóvįńdavó	rasčdįndavó	gųvęĩndavó
Dviskaitlys	1. asmů	taĩkįndavóva	džjóvįńdavóva	rasčdįndavóva	gųvęĩndavó
	2. »	taĩkįndavóta	džjóvįńdavóta	rąsčdįndavóta	gųvęĩndavó
	3. »	taĩkįndavó	džjóvįńdavó	rasčdįndavó	gųvęĩndavó
Daugiskaitlys	1. asmů	taĩkįndavóme	džjóvįńdavóme	rasčdįndavóme	gųvęĩndavó
	2. »	taĩkįndavóte	džjóvįńdavóte	rasčdįndavóte	gųvęĩndav
	3. »	taĩkįndavó	džjóvįńdavó	rasčdįndavó	gųvęĩndav

Dalęvjai:

a) ljnksnjůjamasys:	taĩkįndavęs	džjóvįńdavęs	rasčdįndavęs	gųvęĩndavę
b) neljnksnjůjamasys:	taĩkįndavus	džjóvįńdavus	rasčdįndavus	gųvęĩndavu

e) Sąĩkalbinys sakųmbudys.

Vienáskaitlys	1. asmů	taĩkįntjau	džjóvįńtjau	rasčdįntjau	gųvęĩntjau
	2. »	taĩkįntumei	džjóvįńtumei	rasčdįntumei	gųvęĩntum
	3. »	taĩkįntų	džjóvįńtų	rasčdįntų	gųvęĩntų
Dviskaitlys	1. asmů	taĩkįntumiva	džjóvįńtumiva	rasčdįntumiva	gųvęĩntum
	1. »	taĩkįntumita	džjóvįńtumita	rasčdįntumita	gųvęĩntum
	2. »	taĩkintų	džjóvįńtų	rasčdįntų	gųvęĩntų
Daugiskaitlys	1. asmů	taĩkįntumime	džjóvįńtumime	rasčdįntumime	gųvęĩntum
	2. »	taĩkįntumite	džjóvįńtumite	rasčdįntumite	gųvęĩntum
	3. »	taĩkįntų	džjóvįńtų	rasčdįntų	gųvęĩntų.

f) LĮpėjĩnys sakyẽbudys.

náskaitljò	2. asmů	taĩkįnk	džjóvįũk	rašũdįnk	gyvęũk
ríškaitljò	1. »	taĩkįnkiva	džjóvįũkiva	rašũdįnkiva	gyvęũkiva
	2. »	taĩkįnkita	džjóvįũkita	rašũdįnkita	gyvęũkita
ugíškaitljò	1. »	taĩkįnkime	džjóvįũkime	rašũdįnkime	gyvęũkime
	2. »	taĩkįnkite	džjóvįũkite	rašũdįnkite	gyvęũkite.

g) Neaptribôtinys žõdys:

α. dũtinys lįũksnys:	taĩkįnti	džjóvįũti	rašũdįnti	gyvęũti
β. padaũginys » :	taĩkįntę	džjóvįũtę	rašũdįntę	gyvęũtę
γ. apskyũstinys » :	taĩkįntų	džjóvįũtų	rašũdįntų	gyvęũtų

h) Dalyvjai.

bendralaĩkys:	taĩkįndamas	džjóvįũdamas	rašũdįndamas	gyvęũdamas
práeig. kent. veĩksmó:	taĩkįntas	džjóvįũtas	rašũdįntas	gyvęũtas
bũtinasys:	taĩkįntinas	džjóvįũtinas	rašũdįntinas	gyvęũtinas

Pašalpínjò veiksmážõdjò įšvaizdós.

Peĩkratinėjant lĩtúviškò veiksmážõdjò įšvaizdas, pasirõdò, jõg jõs įrá dvejõpos įš átžvilgjò įñ sávą saũkravą:

vĩnós nesudėtós arbá vĩntisós, kaip ąntaĩ: diĩbame, arbá jaĩ ir sudėtós, tád taĩp, jõg sudėtųñjų daljų̃ kaĩtais visiškaĩ nebesupraąntame, kaip ąntaĩ: diĩb-ò-me, diĩb-davò-me, diĩb-sime, kaĩtais vargú supraąntame, kaĩp ąntaĩ: diĩbtumime įš senõviškò *dirbtum-+bvime;

kítos sudėtós įš pašalpínjò veiksmážõdjò esú, buvaú, bũsju ir dalyvjò tõ veiksmážõdjò, kurjų̃ reĩkja saũjųngóti, kaĩp ąntaĩ: esú diĩbęs.

Pirmõsjos ryñšės įšvaizdas įsrõdėme atskirũñsę saũjųngójimũñsę; antrõsjos ryñšės įšvaizdas, kurjás vadiname pašalpínėmis, tšjá padũdame.

1. Bęngtínys laíkas (perfectum).

Vìnáskaitlys	1. asmű	esú (senôv. esmí)	dirbęs, dirbusi
	2. »	esí	
	3. »	įrá (senôv. ésti)	
Dvískaitlys	1. asmű	ésava (žem. ésau: esvá)	dirbusju, dirbusi
	2. »	ésata (žem. ésatau: estaú)	
	3. »	įrá (ésti)	
Daugískaitlys	1. asmű	ésame (žem. ésam: esmá)	dirbęn̂ (ž. ir dirbusįs), dirbusjós.
	2. »	ésate (žem. ésat: estę́)	
	3. »	įrá (ésti)	

2. Bąńdųmó arbá pradėjimó práeiginys laíkas (Imperfectum de conatu).

Vìnáskaitlys	1. asmű	buvaú (žem. buvaû)	bedirbąñs, bedirbąntí.
	2. »	buvaí (žem. buvaî)	
	3. »	búvó	
Dvískaitlys	1. asmű	búvóva	bedirbąntju, bedirbąnti.
	2. »	búvóta (žem. búvótau)	
	3. »	búvó	
Daugískaitlys	1. asmű	búvóme	bedirbąñ (žem. ir bedirbąntįs) bedirbąntjós
	2. »	búvóte	
	3. »	búvó	

3. Pirmbęngtínys laíkas (plusquamperfectum).

Vìnáskaitlys	1. asmű	buvaú	dirbęs, dirbusi
	2. »	buvaí	
	3. »	búvó	
Dvískaitlys	1. asmű	búvóva	dirbusju, dirbusi
	2. »	búvóte	
	3. »	búvó	

Daugiskaitlys	1. asmů	búvòme	dir̂bę̀n (žem. ir̂ dir̂busįs), dir̂busjòs.
	2. »	búvòte	
	3. »	búvò	

4. Pirmatę́ntys laíkas

(futurum exactum).

Vìnáskaitlys	1. asmů	bûsju	dir̂bęs, dir̂busi
	2. »	bûsi	
	3. »	bús (žem. bûs)	
Dvískaitlys	1. asmů	bûsiva	dir̂busju, dir̂busi
	2. »	bûsita	
	3. »	bús (bûs)	
Daugiskaitlys	1. asmů	bûsime	dir̂bę̀n (žem. ir̂ dir̂busįs), dir̂busjòs.
	2. »	bûsite	
	3. »	bús (bûs)	

5. Sąn̂kalbinjò sakų̃nbud̨jò práeiginys laíkas.

Vìnáskaitlys	1. asmů	bút̨jau (žem. bút̨jò)	dir̂bęs, dir̂busi.
	2. »	bútumei	
	3. »	bútų (žem. bútųm)	
Dvískaitlys	1. asmů	bútumiva	dir̂busju, dir̂busi
	2. »	bútumita	
	3. »	bútų	
Daugiskaitlys	1. asmů	bútumime	dir̂bę̀n (žem. ir̂ dir̂busįs), dir̂busjòs.
	2. »	bútumite	
	3. »	bútų	

Žodžių rodyklės.

a

abejetas 121
abipus 25
adant 16
aguona 72
-ai, particula emphatica 107
aila 38. 76
aime ʿeamusʾ 40
-aitė, suffixum 77
aižau 149
akėti 153
akylas 98
akytas 97
aklas 94
akmenėti 153
akrūtas 68
akti 141
akuotas 68
aldra 70
alga 70
alkanas 98
alkti 145
alkūnė 76
alpti 146
alus 49
amatininkas 70
amoʿeamusʾ 40
anas 104
anga 70
anginas 69
angus 96
anyta 71
anksti 66
ankštas 94
anoks 105
ans 15. 104
ant 36
antai, ant 15. 104
antakiai 36
antausis 74
antinas 16
antis 73
antraʿsecundoʾ 16
antras 120
antrininkai grūdai 71
apačia 71
apaštalas 68
apdiržti 148
apeigos 14
apynys 75
apkarsti 147
apkeisti 10
apkęsti 10
apkintu 38
apkisti 154
apkursti 147
apmaudas 69
apnikti 142
aprỹstu 38
apsargus 98
apsirikti 142
apsklisti 142
apskritis fm. 24
apskųsti 10
apsnūsti 148
apspisti 142
apstus 95
aptižas 149
apušė 77
apuokas 68
apvalus 98
ardyti 155
ariu, arti 125. 135
arklys 73
arškus 96
arti 66
aruodas 68
aržus 95
aržuolas 11
asilas 69
asmuo 20
aš 6. 101
ašaka 72
aš-en(ai) 102
ašmas 120
aštrus 95
aštuonergis 122
aštuoni 119
atadrėkis 5
ataduoti 5
ataudai 69
atbulas 97
atdaras 97
atentisʿfuturusʾ 86
atiduoti 5
atkalas 97
atkerti 146
atkilas 18. 97
atlaidus 98
atlyžti 148
atrakas 97
atrašas 68
atsibusti 141
atskiras 97
atstus 95
atšipti 142
atuodegis 74
atviras 18. 97
atžagarus 98
atžūlus 98
audėja 71
audra 70
augesnis 91
augintinis 74
augštas 95
augštyn 35. 89
augštynaikas 90. 98
augti 130
aūklė 35. 76
áuklė 35. 76
auklẽ 76
auksas 67
auksinas 16. 68
aukūnė 76
aulas 68
aulys 75
aurėnai 107
ausylas 98
ausytas 97
austi 134
aūšti 12. 17. 148
áušti 12. 148
autas 67
auti 143
aut-skariai 5
ažuolas 11
avilys 75
avynas 68
avinas 69
avininkas 70
aviža 14. 71. 149
avižiena 71

ą

ąsa 70
ąsidinis 44
ąsotas 97
ąšas 44
ąžuolas 11. 69

b

badas 68
badėti 132
badmirys 75
baduoti 152
baidyti 155
baigti 134
bailus 95

baimė 75
baisus 95
balandis 74
bálnas 12. 95
bałnas 12
balsas 68
balstu 147
balsvas 95
baltas 95
baltmargas 89
baltuoti 152. 183.
bąlu 147
bamba 70
banda 70
banga 70
Bangpùtys 75
barau: bariau 135
barkštis 73
barti 135
barzda 70
barzdskutys 75
basas 94
basnirčias 98
baublys 73
baugštus 95
baugus 95. 144
bažnas 39
beausis 74
bedievis 74
*bėgdinu 158
begėdis 74
bėginti 155
bėgti 130
bėgtynės 14
bendras 94
bengti 134
bėras 95
be-regint 127
bergždžia 94
bernas 67
berti 136
beržas 67
by- 107
bičiulis 74
bildėti 132
bile- 107
bingus 95
birstinti 156
birstu 147
bįru 147
bitė 76
bitinas 69
bitkoris 5
bjaurus 95
blakė 76
blauzda 70
blezdinga 72
blianju 139
blianuu 139. 143
blizgėti 132
blogas 94
blokšti 137
blukti 141
boba 70
boginti 155
bokštas 39
bosti 147
boti 139
braidyti 40
brangyn 89
brangus 96
brastva 40. 70
bredu 40
brėkšta, brėkšti 17. 149
bręsti 147
brydė 40
briedis 73
briedkriaunis 5. 74
briedplaukis 74
bringti 145
brinkti 145
bristi 133
brizgilas 69
brolis 42. 73
broterauties 42
broterėlis 42
brukti 130
brušė 71
bružgesys 41
bružginti 29
būbnas 67
budėti 132
budrus 95
būgnas 67
bugštus 95
būgti 144. 145
bukas 94
būkis 19
buklus 95
bukti 141
buliavonas 70
būnu ʿbųvu' 144
burbulas 69
būrys 43. 73
burna 70
burti 137
burties 137
būsis 19
busti 132
butas 67
bužulas 39
buožė 39. 75

č

čerkšna 19
čerkšti 136
čirkšti 136
čiaužėti 138

d

dagis: dagys 74
dáiktai: daiktaĩ 67
dailus 95
daina 70
dalgis 73
dalgkotis 74
dalijn 190
dalykas 69
dalyti 153
dangtis 73
dantis 49; dant-ų 78
dantytas 97
darbas 67
darbymetis 74
darbininkas 70
darbus 95
dargana 71
daryti 151
daržas 68
daržininkas 68
dauba 71
daug-daũg 122
daugis 73
daugnora 13
debes-ų g. pl. 78
dedinu 156
dėdinu 156. 158
dedu 144
degdinu 157
deginu 157
deglas 6. 94
degti 131. 157
deivė 76
deja 71
delna 70
derėti 138
derybos 14. 71
derlus 95
destis 144
dešims 120
dešimtas 120
dešimtergis 122
dešimtis 120
dėti 144
dėvėti 138
devjau: davjau 144
devynergis 122
devyneri 121
devynetas 121
devyni 119
devintinės 14
didburnis 74
didei adv. 89
didėlesnis 92
didgalvis 74
didis 86
didįsis (žem.)=didysis 114
didokas 97
didus 86
dygulys 75
dygti 145
dygus 95
dykti 145
dykūnas 70
dirbdinu 158
dirbinu 158
dirbu 125. 130. 160
dirgti 145
dirsė 75
diržas 67

diegas 67
diena 71
dienovidis 74
Dievas 68
dobilas 69
doras 8. 11. 94
dorybė 77
doriškas 98
dovana 71
dovanoti 152
dovina (žem.) 71
drabnus 95
drabužis 74
drąsiai 89
drąsu 50
drąsus 16. 95
drangas 68
drausmė 76
drausti 134
drebėti 132
drėbti 137
drebulė 77
drėgnas 95
drėksti 43. 137
drėkti 145
dręsu 148
dribti 141
drignės 76
drignys n. pl. 4
drykti 145
drįstu 148
driežas 68
drobė 75
drobulė 77
drovus 96
drožti 39. 135
drugys 73
drūktas 95
drūktgalis 95
drungnas 94
druska 70
druskinė 77
drūtas 95
druožė 7. 39
du, dvi 118
dubti 141
dubus 96
dugnas 68
dū-jen(ai) 118
dūkrelė 77
dukšnus 96
dūkti 145
dulkė(s) 14. 75
dulkėtas 97
dūmai 14. 50. 67
dūmas 14. 50
dumblas 9. 67
dumplės 75
dumti 137
durys n. pl. 49
durti 137
dūsulys 75
dųzgėti 132
duoba 38
duobė 38. 76
duobėtas 97
duodinu 158
duodu 144
duona 70
duosnus(didumas šnektų taria dosnùs) 96
duoti 144
dvabė iš duobė 40
dvaras 67
dveigys 122
dveitas 121
dvejetas 121
dveji 121
dvejopas 121
dvėsti 137
dvibridė 40
dvigubas 122
dvikybis 3
dvylas 94
dvyleka (žem.) 120
dvylekintas 120
dvylekis 120
dvylektas (žem.) 120
dvylikis 120
dvilinkas 122
dvynas 68
dvišakas 122
dviejau(s) 119
dvokti 137

dž

džiaugsmas 43
džiaugties 134
džiauju 139
džiaunu 139
džiovinu 197

e

eglė 76
eikšen, eikšenket 128
eikš, eikštė 128
eilė 76
eime 'eamus' 40. 128
eimi 144
einu 143. 144
eiti infin. 143
eiti 3 praes. 150
eitie-nai infin. 107
eitu 'einu' 144. 150. 176
eižiu 149
ėkem 'eamus' 128
elgimos 127
elksnis 73
elnis 73
endrė 76
erdvas 94
erelis 74
ertas 41. 94
eržilas 69
esčiu 144
esme: esame 144
esmi 123
esti 144
ešerys 75
ežẽ: ẽžė 76
ežys 73

ė

ėdau: ėdžiau 131
ėdrus 8. 96
ėdu 39
ėdžios 70
-ėja, suffixum 71
ėjau: ejau 143
-ėtas, suffixum 97

g

gadynė 76
gaidys 73
gaigalas 69
gailus 16. 96
gaišti 148
gaivinti 153
gaižus 96
gajus 96
galas 69
galąstuvas 68
galėti 138
galūnė 50
galutinis 46
galva 70
galvijis 74
galvoviršis 74
gaminti 156
gana 88
gandras 67
ganiava 71
ganovas 70
garai 68
garbė 76
gardus 96
garsas 67
garsus 96
garuoti 152
gąstus 96
gašlus 96
gašus 96
-gatės, particula emphatica 107
gauja 71
gauruotas 97
gausus 96
gauti 143
gėda 70
gėdėties 138
gegužė 77
geidauti 152
gelbu, gelbėti 132. 175
gelda 70
gelsti 147
gelsvas 95
geltas 94

gelti 136
geltonplaukė 77
gelumbė 9. 77
gelžis 50
gelžys n. pl. 50
gembė 76
geramę-jė loc. sg. 114
geras-ai 114
gerėlesnis 92
geresniai 'melius' 92
geriau(s) 92
geriausiai 'optime' 92
gerklė 76
gerklos 29
geroja n. sg. fm. 116
gerti 136
gervė 76
gesyti 155
gesti 141. 149. 175
gęstu 150. 175
-gi, particula emphatica 107
giaurė 4
gija 71
gįju 139
gilė 76
gilynai 90
gylys 74
giltinė 77
gilus 96
gimdyti 156
gimdytojai 74
gymė 48
giminė 77
gimti 133
ginčas 45
ginklas 67
giūti 12. 27. 133
gìnti 27. 131
gynu 139
girdėti 138
giria 13
gyriai 12
girininkas 69
girnos 70
girtas 95
girti 136
gįsla (žem.) 10. 28. 32
gyvas 95
gyvata 72
gyvenu 154. 197
gyvolis 13. 75
gyvulys 75
gyžti 148
giedra 71
giedras 94
giedu 132. 174
giesmė 42. 76
giestu 132. 176
glėbys 76
gležnus 96
glinda 70
glitus 96
globti 135
gluodenas 7
gniaužti 135
gomurys 75
grakštus 96
grasus 96
graudus 96
graunu 139
gražybė 77
gręblys 73
grėbti 135
greibti 135
greitas 94
greju 140
griauju 139
grynas 30. 88. 95
grįsti 134
grįžti 10. 148
griųvu 131
griebti 135
grieju 140
griežynė 33
griežtai 98
griežti 135
grobas 67
grobti 135
grūdas 67
grumsti 134
grūnu 131. 143
grūsti 134
gružinėti 38
grūžtis fm. 38
gruodas 7
gūdas 68
gudrus 96
guirė 12
guiti 12. 31. 143
gulėti 39
gulovas 70
gulti 135
gumbas 9. 68
gurgždis 73
gurklis: gurklys 74
guvus 96
gužė 10. 44
guoba 7
guodžioti 7
guolis 39. 73
gvilsti 147

i

idant 16. 87
-ija, suffixum 72
-ikas, suffixum 69
ikrai 68
ilgainiui 48
ilgas 95
ilgoji 16
ilgstinu 156
-imas, suffixum 69
inati 132
in-dėm : in-dėmnai (=žem. ydėm) 107
ingas 95
-ingas, suffixum 97
in-gusti (ir y-gusti) 141
-ininkas, suffixum 70
in-kyrus (ir y-kyrus) 96. 98
inkstas 67
in-kurtuvės (ir y-k°) 14
in-pat (ir y-pat) 107
irstu, irti 155
irties 137
išdygti 3
išdykėlis 74
išdykti 3
išduba 38
išgąstis 74
išgirsti 147
išilgas 97
iširas 97
-iškas, suffixum 98
išklišti 149
išleistuvės 14
išmokti 145
išpat 107
išsigąsti 147
ištisas 97. 122
išvysti 148
išžirgas 97
iža 71
iženos (=žem. ižinos) 149
ižos 149
ižti 149

į

įlanda 71
įmirsti 147
įru, irti 155
įsitiekti 110
įstabus 98
įvadus 98
įvairus 98
įvedybos 14
įvisti 149

y

-ybė, suffixum 77
-ykas, suffixum 69
yla 70
yra (: falso įra) 144
-ytas, suffixum 97

ie (arba ė)

-iena, suffixum 71
ienos 70
ieškoti 151
iešmas 8
ieva 7. 70
iežiu, iežti 149

j

jaib- 108
jaigu 106

-jau, particula emphatica 107
jauja 70
jaukus 96. 164
jaunas 95
jaunikis 74
jausti 134
jautis 73
jautrus 96
-jė, particula emphatica 107
jeibė 27
jeknos 4. 71
jemu 132
jėras 8. 67
jevai 68
ji-nai 107
jis. ji 105. 109
jojėm (žem.) 1 plur. praet. 164
joti 139
jovalas 69
jūma 102
jumie-nai 'vobis' 107
jums 'vos' 102
jumsų 102
junkti 145
jurės 76
jųs (žem.) = jūs 102
jūsa 102
justi 141
jūsų 102
juo 'magis' 92
juodas 95
juodasis 16
juod-bėras 88
juodymė 100
juodis 11. 73
juoduoti 35. 152
juojau(s) 'magis' 31. 92
juokas 68
juokdarė 77
juokinti 155
juokties 134
juosta 39. 70
juosti 135
juosvas 95

k

kada 25
kadagys 75
kadar 144
kailiniai 75
kailis 73
kaima 70
kaimenė 76
kaimynas 69
kairys 74
kaisti 147
kaitalioti 38
kaitra 70
kaitrus 96
kakalys 75
kaklas 68
kakti 141
kalba 70
kalbėti 132. 155. 175
kalbinti 155
kalė 76
kalėti 138
kalinys 75
kálnai : kalnaĩ 67
kalnuotas 97
káltas 12
kaltas 12. 94
kalvė 76
kalvis 73
kamantinėti 91
kamara 72
kamėnas 50
kampas 9. 68
kamša 70
kamštis 73
kamuolys 75
kana-kas 108
kandis 73
kankalas 69
kantrus 96
kapas 68
kaplis 94
kapt 39
kareivis 74
kariauti 152
karklas 68
karpas 68
karpotas 97
karštas 95
karštis 73
kartas 68
kartė 77
karti 137
kartus 96
karvė 75
karžygys 75
kas 104
kas-ne-kas 108
kąsnis 73
kaspinas 69
kąsti 10. 130
kasti 131
kastinis sviestas 40
kas-žį- 108
kas-žį-kas 108
kas-ž-kas 108
katė 76
katilas 69
katinas 69
katras 15. 105
kaukara 71
kaukurė 71
kaulas 67
kaupas 68
keičiu 154
keikti 134
keimarinis 3
keistas 94
keisti 4
kekė 76
kekšė 76
keleivis 74
keli 122
kelias 51. 68
keliaudinu 158
keliauju 152. 186
kelinės 14
kelis 65
kelys 74
kelmas 67
kelti 136
kempinis 9
kentėti 139. 175
kepalas 69
kepdinu 157
kepenos 71
kepinu 157
kepu 131. 157
kepurė 77
keras 68
kerpė 75
keršas 95
kerš-šlaunė 4. 77
kerštas 68
kęsti 134
keturi 119
keturie-su 119
keturkampis 74
keturlinkas 122
ketvergis 122
ketveri 121
ketveriopas 122
ketvirta 'quarto' 16
ketvirtas 120
kevalas 69
kybau, kyboti 151. 176
kilmė 40
kilpa 70
kilstu 146
kiltas 95
kįlu 147
kiminai 72
kimšti 133
kinis 39
kinka 9. 70
kiaulė 76
kiaunė 75
kiauras 95
kiaušis 73
kioksoti 13
kirminas 69
kirmyti 153
kirpti 133
kirsti 133
kirtis 73
kirvis 73
kiška 70
kiškis 73
kišti 130
kitas 105. 120
kit-kas 108
kitoks 105

kitoniškas 105
kits-kito 108
kiek 122
kiekvienas 105
kielė 75
kiemas 68
kieno 104
kietas 95
kietis 12. 73
kiętis 12
klaidus 96
klampus 96
klanas 68
klausti 135
klėtis 39. 164
klevas 68
klibas 94
klykauti 152
klykti 134
klimpti 146
klysti 147
kliudyti 155
kliūnu 131
kliūti 155
kliuvu 131
klojėm (žem.) 1 pl. praet. 164
kloti 39. 139. 164
klupti 141
klusas 94
kluonas 7. 39
knebinėti 153
kningos 49
knisti 130
kniūkštas 95
kniupsčias 95
kodėl 48
koja 165
koks 105
koktai, koktu 106
kopėčios 71
kõpti 135
kópti 135
kópti medų 39
korys 74
kosėti 39. 138
kosulys 75
košti 135
koštuvės 14
kotas 67
krasė 76
kraštas 68
kratus 96
kraugerys 75
kraujas 68
krauju 140
kraulėdys 75
krauna 38. 70
kraunu 140
kraupus 96
krečiu, krėsti 137. 154
kregždė 76
kregždinga 76
kreipti 154
kreivas 94
krėslas 67
krimsti 133
krimtu (žem.)=krintu 141
krintu 141
krypti 146
krislas 42. 68
kristi 141
kritus 96
kryžiumis adv. 78
krūmas 67
krunėti 138
krūsnis 38
kruša 70
krušą beria 17
krušti 130
krūtinė 77
krutis 38
krūva 70
kruvinas 97
kudikis 74
kugis 73
kuisis 11. 31. 67
kujis 73
kulys 74
kulka 70
kulti 137
kultuvė 77
kumelė 77
kumelys 75
kumpas 9
kumpnosė 77
kumpsoti 151
kumstė 75
kunigaikštis 74
kurčias 94
kūrenti 154
kuriañ 107
kurmis 73
kurpė 75
kurs 15. 105
kurs-ne-kurs 108
Kuršas 66
kuřtas 11
kûrtas 67
kurti 137
kusti 147
kuo varduž 104
kuo-geriausis 92
kuoja 71
kuoka 8
kuolas 68
kuopa 8. 39. 70
kuosas 7. 39. 67
kvapas 68
kviečiai 14
kviesly 74
kvietiena 71

l

labas 94
laibas 95
laidau 39
laidoju 151. 180
laidokas 70
laidotuvės 14
laikau 40
laimėti 138
laipinti 153. 155
laipjoti 151
laipsnis 38
láistau 151. 176
laistañ 176
laiškas 68
laiškus 96
lakinti 153. 155
lakioti 151
lakti 131
lakštas 68
landus 96
langas 67
lanka 71
lankas 24. 68
lanktis 73
lankus 48
lapas 68
lapė 76
lapija 13. 72
lapinu 40. 155
lašas 68
lašiniai 75
lašiša 72
laukan 90
laukas 68
laukis 73
laukkaktis 129
laukneša 37
laukti 168
lauku adv. 15
laumė 76
laužas 37
laužti 154
lazda 71
lažybos 14
ledas 68
ledtekas 42
leidau : leidžiau 134
leidu (žem.)=leidžiu 140
leisti 39. 134
leju 140
lekti 137
lelė 76
lempu 141. 147
lemti 136
lendrė 76
lengvas : žem. lengvus 94
lengvu ntr. 87
lenkas 67
lenkė 75
lenkti 9
lenta 71
lentyna 71
lepstu 141. 147
lepus 96
lėtas 94

letena 72
lydeka 72
lig 23
liga 71
lygmenas : žem. lygminas 97
lygtėšas 97
lie:pat 107
lygti 145
lygtuvės 14
lygus 96
lija 17. 131. 139
lykiju 38. 153. 190
lykis 40
likti 133
linti 146
lyn(a) 'lija' 17. 121. 139. 143
linai 14
linas 68
lindoti 151
linką (žem. taria liñkon) 23
linkseti 43
linksmas 94
linkti 9. 145
lipinė 84
lipšnus 96
lipti 131. 141
lysė 76
lysti 144. 148
lįsti 10. 133
lysvė 76
lytis tm. 28. 140
lizdas 68
lizė 76
liaujnos 140
liaunos 140. 143
liudininkas 69
liusti 147
liuobėti 7
liusas 95
lieju : leju 140
liekas 38. 94
liekmi 144
liekti 3 praes. 150
liektu 144. 150. 176
lieku 125. 144
lieleša 72
liemuo 28
liepa 70
liepsna 71
lieptas 67
liepti 28. 135
liesas 144
lieti 12
Lietuva 72
lietuvai 140
lietuviininkas 69
lobis 73
lokys 74
lopšys 74
lopšys 74
loti 139
lova 70
lovys 73
lubos 71
lunkas 9. 67
lupus 2. 96
lųšis 10
lužti 148
lužtis 37
luobas 67
luošas 7

m

-m 'mihi' 102
magztis 44
mainas 68
maištas 67
maištininkas 69
makšna 71
malagis 74
malau : maliau 131
malda 71
malka 70
malonė 76
malonus 92. 98
maluinas 70
maluininkas 69
maluo-si 125
mane g. sg. 102
manie-nai 'mihi' 107
margas 95
margis 73
marškiniai 75
maršus 96
marti 51. 71
marus 96
mąslus 96
mastis 43
mastyti 43
mastuvai 14
mašna 71
matai : mat 90
mazgas 43. 68
mažai) 122
mažas 94
mažėlesnis 92
mažmaž 122
mažnei 31
medis 72. 73
medkotis 5
medus 49
medžias 72
medžionė 26
mėgti 145
megzti 43. 136
meilus 96
mekenti 154
melagis 74
melas 68
meldimos 127
mėlinas 92. 97
mėlsvas 95
melnoti 152
melžu 165
mendrė 76
mėnesiena 71
menkai 122
menkas 94
merdėti 138
merga 71
mergaitė 77
mėrkti 11
meškti 12
mėsa 71
mesti 131
meška 71
mėšlas 5. 43. 67
metas 67
mezliava 72
mėžti 135
mi 'mei' 102
migdyti 155
miginti 156
migyti 156
migti 141
milas 68
mylėti 138
mylista 15
mylių 125. 175
miltai 67
miltinas 16
miltingas 97
milžinas 69
milžti 133
mìnti 131
miñti 133
mintuvai 49
mirksnis 73
mirkti 145
mirti 146
misa 71
mįslė 13. 28. 76
misti 142
mišyti 155
mìškan 91
mišras 44. 86. 94
mįšti, mišti 149. 17
mitulys 122
miega 68. 70
miegas 68
miegmi 123. 144
miegoti 132
miegti 3 praes. 150
miegtu 132. 144. 150. 174. 176
miegu 134. 174
mielas 95
mielės 76
miestas 67
miežiai 14
miežis 73
miežiena 71
mokėti 132
mokinti 156
mokintinis 74
mokyti 156
mokytinis 74
mokslas 5. 43. 67
mokslus 96

molija 72
molis 73
motyna 8
muma 102
mumie-nai 'nobis' 107
mun- (žem.) = man- 102
mūsa 102
mūsasis 49
musėlė 77
mušau : mušiau 131
mūšis 73
muštynės 14

n

nabašninkas 69
nabaštikas 69
nagas 68
naginė 76
-nai, particula emphatica 107
nakvynė 76
namas 68
namie 65
namie-je 65
naras 70
narinti 153
naršus 96
narūnas 70
naščiai 37. 73
našlys 74
našta 37
našus 37. 96
nauda 70
naujas 94
naujokas 70
nebylys 75
nebylė 77
nedoroji 16
ne-gu 106
nei-joks 105
nė-joks 105
ne-kas 108
nėkas (žem.) = aug. niekas 107
ne-kurs 108
nelabasis 16
nendrė 76
nepakabus 36
nerti 136
nėščia 37
nešdinu 157
nėšiai 37
nešikas 69
nėšinuos 37
nešti 131
nykštis : nykštys 74
nykti 145
niekas 67. 107
niekdžiugė 77
niežai 68
noras 67
norėti 138
nõris 36
nugara 72
nukalsti 147
numie (žem.) 65
numiškis (žem.) 75
nuskursti 148
nustelbti 155
nustinga 3 praes. 63
nutolti 146
nuo 36
nuobodus 96
nuogas 7. 28. 95
nuolaidus 98
nuoma 7. 36
nuomirėlis 74
nuo-pat 107

o

obel-ų g. pl. 78
obuolas 69
oda 8. 70
-õkas, suffixum 70
-ókas, suffixum 97
-õnas, suffixum 70
opus 96
oras 8. 28. 67
-otas, suffixum 97
-õvas, suffixum 70
ožys 73
ožka 70

p

pabaiga 72
pabaigtuvės 14
pabanga 72
pabengtuvės 14
pabūgstu 173
padangės 76
padaras 110
padarga 29
padarynė 29. 76
padas 67
padažos 72
padėlys 75
padorus 98
padūkėlis 74
paėda 19
pagalba 71
pagalbininkas 69
pagaulus 98
pagilbti 146
pagirys 75
pagirios 72
pagrindas 90
pagumsti 7. 135
paikas 94
pailgas 97
pailsti 148
painija 85
painioti 152
pajemblus 98
pajuodys 98
pakabus 98
pakalnė 76
pakanka 141
pakaušis 74
pakylėti 40
pakìrsti 'pabusti' 147
paklodė 77
paklotė 77
pakrantė 38
pakripti 141
pakrūmis 74
pakulos 72
palaidas 98
palaidūnas 70
palaikė 77
palankus 98
palavykas 69
palėpis 74
palydėti 39
palšas 95
paltė 77
palukanos 71
palukos 71
pamazgos 72
pamilti 146
panašus 37. 98
panyšėti 37
pantis 73
papartis 74
papas 67
papėžti 148
paplavos 71
paplotis 139
paprotys 75
papukšti 142
parniža 148
parėžti 148
paryžti 148
parplys 74
paršas 67
parvagys 70
pasaka 71
pasalūkas 70
pasienis 74
pasigailti 146
pasilgti 145
pasiuntinys 75
pasiutėlis 74
paskalba 71
paskučiausis 91
paskutinis 120
pasostė 39
pastaras 97
pastiras 97
pasturgalis 74
pasturlakos 71
pasukos 71
pasunkys 63
pasūrys 79. 98
pasveikti 145
pašalys 75
pašalpa 72
pašankinė 69
pašankus 98
pašaras 69
pašlitas 97
pašukos 71

pat 107
pataikunas 70
pataisunai 44
patarmė 23
patėvis 74
pati 51
patilžti 148
patristi 149
pats, pati 106
patvorys 75
paukštis 73
pa-upys 75
pavalga 72
pavardė 77
pavargėlis 74
pavasaringas 97
pavasaris 74
pavaža 71
paveikslas 43
pavilga 72
pavyžėti 39
pavoju 50
pažandėn 76
pažinti 146
pečiukas 70
pėda 70
pėdas 67
pėdsakas 5
pėdžios 90
peilis 73
pelai 68
pelė 76
pelėda 71
pelenai 14. 69
pelenas 14. 69
pelnas 68
penas 68
penkergis 122
penki 119
pentis 9
pereklė 7
perkūnas 68
perkūnija 13
perti 136
pėsčias 95
pėstininkas 68
pešti 131
peštynės 14
petnešos 37
pigti 142
pigus 96
pykinti 155
pikis 73
piktas 94
pykti 145. 173
pylinas 16
pilkas 95
pilnas 95
pilti 131
pilvas 68
pinti 131
pintis 9
pirkdinti 158
pirm 36
pirmas 120
pirmgalis 74
pirmlakos 71
pirmu adv. 46
pirmutinis 120
piršlys 74
pirštas 67
pienai 14
pienas 14. 67
piesta 71
piešinas 38
piešiu, piešti 38
pietumis 'meridie' 78
pieva 70
pjauju 140. 155
pjaunu 140. 143
pjovėjas 69. 72
pjovėjys 72
pjudyti 155
pjudyti 155
pjuvis 73
plakti 131
plaštaka 72
platu ntr. 88
platus 96
plančiai 73
plauju 140
plaukas 67
plaũkti 12. 134
plaũkti 12. 134
plaunu 140
plaušai 68
plėkti 'pelėti' 145
plėsti 137
plėšimas 75
plėšinys 75
plėšti 135
plezdenti 154
plikis 73
plikkaktis 129
plikti 142. 155
plynas 95
plyšti 148
plyta 70. 139
pliekti 134
pliẽkti 134
plienas 68
plindyti 155
plokščias 95
plokštas (žem.) 95
plonas 95
ploti 139
plotis 73
plukdyti 155
plunksna 70
pluta 70
pluo(k)štas 67
pojuodys 98
Pondzievs 44
Pondzius 44
poni 51
poretys 95
posūnis 74
posurys 98
prabėgdinti 158
pradalgė 77
pradžia 71
pragysti 147
prakaitas 69
prakalas 40
prakalbti 146
pralobti 146
pramašas 68
pramašie-pi 66
pranešti 37
praniżti 149
prasidžingstu 147
prasidžingti 141
prasidžiungu 147
prastas 94
prašnekti 142
prausti 135
pravardė 77
pražysti 148
preikalas 40
preimenė 120
prie 36
priedangė 36. 76
priedūras 107
priespauda 71
priešininkas 69
prietaisas 29
priežodis 74
prikapti 145
primgalis 120
primlakos 120
pringis 76
privengti 134
proga 70
prosenolis 21
protas 68
prūsas 67
prusti 149
pudymas 69
puikus 96
puišau 38
puišinas 38
pulu 'puolu' 133
pulti 39. 133
pūnu 131. 143
pupa 70
pupiena 71
pūrai 14. 67
purvas 68
purvinas 16. 97
pusė 76
pusėtinas 98
pusgyvis 74
pusiautinas 27. 98
pusmergė 76
pusnuogis 74
puspūris 74
pūslė 42. 76
pusti 142
pūsti 11. 138
pušynas 69
puta 70
puvu 131

puokai 8
puokys 74
puolis 73
puošti 8

r

radýbos 71
radinys 75
ragas 68
ragauti 152
raibas 94
rainas 94
raišas 38. 95
raišeti 139. 175
raiškus 96
raišti 139. 175
raištis 73
raitas 94
rajus 96
raktas 68
rambus 8. 96
ramentas 38
ramtis 8. 24. 73
ramus 96
ranka 70
rankovė 76
rasa 71
rąstas 68
rasti 142
rąšė 10
rašýdinti 154. 156. 197
rašyti 151
rašytojas: -jis: -jus 72
raštas 68
ratai 14. 49
ratas 14. 49. 68
rauda 71
raudas 94
raudoju 174
raudonas 92
raudonuoti 152
raudoti 132
raudu 174
raugas 67
raugėti 139
rauju 140
raumi 132. 174
raunu 140. 143
rauplė 76
rausvas 95
ražas 66
regėti 138
regiteis 'videtur' (žem.) 126
regu 'regiu' (žem.) 140
regzti 136
regztis 43
reikalas 69
reikėti 175
reikia 175
reikšti 136
rėkauti 152
rėkšti 43
remti 136
rentinys 75
replės 76
rėsvas 95
retas 94
rėtis 73
rįju 131. 139
rykštė 75
rymoti 151
rimtas 95
rimti 146
rinda 71
rinkti 133
rymu 131. 139
risti 130
rišėja 71
ryšys 74
rytai 14
rytas 14
rytmetinis 91
rytmetys 75
riaugiu 175
riebus 96
riekė 76
rieškutės 77
riešutas 69
rietas 67
rieties 22
rogės 14. 76
rogsoti 43
romyti 38. 153
romus 38. 96
ropė 75
rūbas 68
rudas 94
rūdija 72
rudyti 153
rugiena 71
rugys 74
rūgštas 95
ruišis 38
rukti 142
rūkti 145
rūmai 38. 67
rumbas 9
rumtas 38. 95
rundzinas 44
rupūžė 76
rūsys 74
rustas 95
rusvas 95
rųsė 4. 10. 44. 49
rūta 70

s

-s 'sibi' 102
saikas 68
sąjunga 44. 150
sakai 68
sakau-s(i) 19
sakinas 16. 97
sakyti 151
sala 71
saldokas 97
saldu 50
saldus 96
saldžiai 89
samanos 72
samtis 9. 73
sąnaris 74
sąnašos 37
sanbrėškis 149
sanburgos 44
sankrava 128
sanpuvis 96
santakys 44
sapnas 68
sapnė 'in somnio' (žem.) 65
sapnis 66
sargas 67
sargus 96
sartas 94
sartis 73
sąspara 90
sąspyris 44
sąsūka 44
sąšlavos 44
sáu (geriausis) 92
saugmi 132
saugoti 132. 151
sauja 70
saulė 75
saulėgrąža 35. 71
saulėkaitis 35
saulėlydis 35
saunora 13
sausas 94
sausgyslė 77
save g. sg. 102
sąvarža 44
sažinė 76
sėdėti 138
segti 131
seilės 76
seilėti 153. 193
seklus 96
sekminės 14
sekti 131. 142
semti 136
senas 94
senas-ai 114
senatvė 77
senei adv. 'senai' 89
senis 73
senoja 'senoji' 116
senolis 2
senti 146
septynergis 122
septyri 119
sėsties 130
sesuva 40
sėti 139
sijonas 70
sykis 73
silkai (žem.) 'šilkai' 68

šilkė 76
šilpnas 95
šilpti 146
širgti 133
širpti 146
šiauras 94
šiūlas 67
šiūlė 76
šiurbėlė 77
šiusti 142
šiųsti 134
šiuvu : šiųvu 131
šiekis 73
šieksnis 73
šieksniuoti 38
šiena 23. 70
šietas 12. 67
šičtas 12
šieti 11
škainioti 152
škaistus 96
škalbti 135
škaldyti 151
škalsa 71
škalsus 96
škalus 96
škambėti 132
škanus 96
škardinis 91
škarmalas 69
škarti 146
škandulys 75
škandus 96
škelbti 135
škeldėti 123. 132. 156
škeldinti 157
škelti 123. 136. 137
škendėti 132
škersas 94
škerstuvės 14
škęsti 10. 148
škylė 76
škilti 137
škiltuvas 137
škilvis 73
škinti 131
škirti 137
škystas (= žem. škįstas) 10. 95
škysti 148
škiedra 70
škietas 68
šklandus 96
šklysti 148
škobti 146
škola 71
škreju 140
škresti 142
škrieju 140
škrodžiu 39
škruostai 8. 39. 67
škubrus 96
škubus 96
škudrus 96
škuisti 'furere' 31. 38. 147
škųsti 135
škvernas 68
šlapūkas 70
šlenkstis 73
šlėpti 137
šlinkti 133
šlysti 148
šlickas 67
šlogos 39
šlopti 146
šlugterėti 145
šlugti 145
šluogas 39
šluoguoti 8. 39
smagus 96
smailus 96
smardvė 76
smarkus 96
smarvė 76
smaugti 3. 134
smaukti 3
smegti 142
smeigti 134
smilga 70
smiltinas 97
smiltis 14
smogti 137
smukti 142
smukus 96
smulkus 96
smurtnus 96
snapas 68
snigti 142
sninga 3 praes. 17
sniegas 68
snukis 73
soda 39
sodinti 155
sodnas 68
sodrus 96
sodžius 39
sostas 8. 39
sotus 96
spalis 73
spanguolė 76
sparnas 68
spąslai 67
spąstai 67
spėrus 96
spęsti 10
spyna 71
spirti 137
spitras 95
spiesti 134
spjauju: spjaunu 140
splėsti 137
spoksoti 43
spraga 71
spragilas 69
spramdas 67
sprangus 96
spręsti 10
sprogti 145
sprugti 142
srėbti 137
sritis 24
srovė 76
sruobalas 8
sruobti 8
sruoga 8
stabdyti 155
stabykaulis 40
stabyti 155
stačias 95
stačiūkas 70
staigus 96
staklės 76
stalas 68
staldas 68
stambus 20. 51. 96
stangus 96
status 96
stebti 142
stemplė 76
stigti 142
stygti 142
stiklas 68
stingti 146
stiprus 96
stirna 70
stiebas 14
stogas 67
stokti 145
storas 95
stoti 39. 139
stovėti 138
strazdas 68
strėnos 70
stropus 96
strugas 95
struginti 40
stumti 137
stuomuo 8. 39
subaudžiu 134
sūdyti 34
sūdyti 34
sudžiuvėlis 74
sujusti 141
sukaktuvės 141
sukinys 2
sukirsti 147
sukrus 2. 96
sukurnis 2
sukti 131. 160
sula 71
sulujo 139
sunkus 96
suprasti 142
supti 131
sūras 95
surikti 142
súris 27. 73
sūris 27. 73
susibaudžiu 134
suskasti 142
susna 13

susti 149
sušlapti 142
su-užti 149
suvokti 134
sužvigti 143
suodžios 8. 39
suolas 39. 67
svadinti (žem.) 'sodinti' 39. 40. 155
svaigėti 146
svaigti 146
svaras 68
svarbus 96
svartis 73
svečias 68
sveik(a) ntr. 16. 50. 87
sveikas 95
sveikata 72
svembti 9
sverdėti 157
sverdinti 157
sverti 136
svetimas 97
svetnora 13
sviegti 137
sviestas 67

Š

šaka 71
šakalys 75
šakė 76
šakoti 152
šalin 90
šalip 3
šalna 71
šalt(a) ntr. 16. 50. 87. 89
šaltas 95
šaltyn 90
šaltinis 75
šaltis 73
šapas 68
šarka 70
šarma 71
šarpus 97
šašas 68
šašti 149
šauju 140
šaukštas 67
šaunas 95
šaunu 140. 143
šaunus 96
šavau : šovjau 140
šeimyna 71
šeimynykštis 74
šeiva 71
šėkas 67
šėlti 146
šėmas 7. 95
šėm-margas 4. 6
šepetys 75
šerys 74
šerti 136
šešėrgis 122
šeši 119
šeškas 68
šeštinės 14
šikšnosparnis 74
šykštas 95
šykštuoklis 75
šilas 68
šilt(a) ntr. 16. 50. 87
šiltai adv. 89
šiltas 95
šilstu : šįlu 147
šiluma 72
šimtas 119
šimtasis 120
šimteriopas 122
širdgilas 71
širdperšos 71
širmas 95
širvas 95
šis, ši 103
šis-ai 89
šisgatės 107
šit(ai) 15. 104
šitas 107
šiaudas 67. 164
šiaurė 76
šiaurys 73
šiaušties 135
šioks 105
šiupinys 75
šiurpti 146
šiuo : šiuo-mi 104
šienauti 152
šlajos 70
šlakas 68
šlapjas 95
šlavinėti 153
šlavu 'šluoju' 139
šleju : šlieju 140
šlóvė : šlovė 76
šlubas 95
šluoju 139
šluota 70
šmėkšoti 43
šmulas 95
šnabždesys 41
šnekėti 132
šnekinti 155
šnekta 26
šnekus 96
šniokšti 134
šokti 131
šonas 67
šonkaulis 74
šukauti 152. 186
šukdantis 75
šukė 76
šukos 70
šulas 68
šunburnis 44
šundriekos 44
šunkelis 44
šunkojis 44
šusti 142
šūvis 73
švankus 97
švarkai 14
šveisti 134. 154
švelnus 96
šventas 95
šventė 76
švilpti 135
švinas 68
švinkti 145
švinta 17
švisti 142
šviesa 37. 71
šviesti 134. 154
šviesus 96

t

-t 'tibi' 102
tada 25
tai 50
taikinti 153. 197
taip-pat 107
takas 68
takšoti 13
talka 71
talpšnus 96
tamysta 15
tamprus 96
tamsa 71
tamsta 15
tamsus 96
tankus 97
tapau : tapjau 142
tariuos 19
tarmė 22
tarnaitė 77
tarnas 68
tarp 36
tarpas 67
tarpininkas 69
tarpti 146
tas, ta 103
tas-ai 89
tasgatės 107
tasiau 107
taspats 107
tat 50
tatai 50. 89. 104
tatras 15
taukai 67
taukinas 16
tave g. sg. 102
tavie-nai 'tibi' 107
tekėlas 70
tekys : tekis 74
tekšti 43. 137
tekti 142
tempti 24. 135
temsta 17
temti 146
tenkinties 19
ten-pat 107
tepalas 69

tepti 131
terp 36
tęsti 135
tėvai : tėvaĩ 67
tėvas 26
tęvas 95
tikėti 138. 175
tikras 95
tikslas 5. 43
tikt(ai) 15
tikti 142
tylas 95
tylėti 138
tilpti 133
tiltas 67
Tilžė 76
tingėti 138
tingus 96
tirti 137
tįsti 148
tįštu 175
titnagas 69
tytvėikas 69
tižti 149. 175
tižus 96
tiek 15
tiekas 15. 107
tiektai 15
tiesa 71
tiesti 135
tiesus 96
tobūlas 97
todėl 48
to-jė 107
tokiaijais 106
toktai 106
toktu 106
toli 46. 66
tolimas 97
tolieje 46
traknus 96
tranksmas 68
trankus 96
trapus 96
trąšus 97
traukti 134
trečia 'tertio' 16
trečias 120
treigys 122
trejetas 121
treji 121
trejopas 122
trėkšti 136
tremti 136
trešti 149
tręštu 150
triba 23. 71
trikampis 75
trykšti 149
trilinkas 122
trynys 74
trinkti 133
trinti 132
trįs 'tres' (žem.) = trys 32. 118
trisu loc. pl. 119
trišakas 122
troba 70
trokšti 43. 149
trūkis 73
trukti 143
trūkti 145
trumpas 95
trunku 172
trupus 96
truputys 75
tu 101
tu-jen(ai) 102
tuklus 96
tūkstantė 2
tūkstantis fm. 120
tūkstantysis 120
tukti 143
tūlas 95
turėti 138
tūrėti 138
turtas 67
tuščias 95
tuo : tuomi 104
tuo-jau 107
tvanas 68
tvartas 67
tvenkti 24
tverti 136
tvilkyti 155
tvinkti 145
tvinti 146
tvirtas 95
tvora 71
tvoti 139

U

-u (?), tariamoji particula emphatica 107
ugnavietė 76
uiti 12
-ukas, suffixum 69
-umas, suffixum 69
ungurys 9. 75
upė 76
užgeldės 70
užmaršus 96. 98
užmiršti 148
užtenka 141

Ū

ūdra 70
ūgis 73
-ūkas, suffixum 70
ūkininkas 69
ūksmė 43
ūkti 145
ūmas 95
-ūnas, suffixum 70

UO (Û)

uodas 39. 67
uodega 72
uodžiu 39
uoga 70
uoksas 7
uola 7. 71
uosis 73
uoslės 39
uošvis 73
-uotas, suffixum 97

V

vabalas 69
vadovas 70
vaga 71
vagis 73
vagonas 70
vagoti 180
vaikas 68
vaikis 35
vainikai 14
vainikas 69
vaišės 14
vaivoti 151
vajoti 152
vakarai 14
vakaras 69
vakarykščias 98
vakarykštis 91
valanda 72
valdžia 71
valgydinti 154
valgis 73
valybas 98
valiūkas 70
valkus 96
valtė 77
vamzdis 73
vanagas 69
vanduva 40
vanoti 136
vapsa 71
vardas 68
vargas 68
vargdienys 75
varginas 16. 97
vargti 146
varias : varys 72
varlė 76
varmas 67. 68
varna 70
varpas 68
varpstė 76
varškė 76
vartai 49. 68
varžas 67
vasara 72
vasarolaukis 35
vąšas 44. 68
vaškas 68
važinoti 152
vėdaras 69
vedu, vedvi 102
veidas 67
veidmainys 75

veikalas 69
veislė : veišlė 76
veiz(d)ėti 138
veja 71
vėjas 67
vėlėti 153. 193
velku 165
velnias 67
velti 136
vėlukas 69
vemti 136
vepelis 73
veplys 73
vėpsoti 151
vėpūtė 69
verdu 143
verėnas 143
verčiu 154. 168
verpalai 69
versmė : vėrsmė 76
verščiukas 70
veršis 73
vertas 95
verti 136
vertu (žem.) = verčiu 140
veržti 123. 135
vesti 131
vėsus 96
vešlus 96
vėtra 70
vėžė 76
vėžys 73
vežti 131
vežuo-si 125
vidūdienis 74
vidurys 75
vidutinis 98
vikrus 96
vykti 145
viliokas 70
vilkas 68
vilkas 73
vilkti 133
vingis 9. 73
vinkšna 70
viralas 69
vyras 67
virbalas 69
virbas 68
virdinti 157
virduklis 143
vyresnis 91
virinti 157
virkinti 153
virsti 147
viršugalvis 74
viršumis adv. 78
virti 157
virvė 76
viržėti 123
visas 95. 105
vis-kas 108
vis-lab 108
visu-gerasis 92
visu-geriausis 92
visu-mažasis 92
visuotiniškai 122
vyskupas 69
višta 70
vyti 133
vytuvai 14
viena 'primo' 16
vienas 118
vieni 120
vieninoleka 116
vieninolektas 120
vienlinkas 29. 122
vienodas 121
vienokas 121
viens-antro 108
vientisas 13
vienuolikis 120
vienuolekintas 120
vieškelis 74
viešni 51
viešpatauti 152
viešpats 107
vieta 70
vogti 137
vokietis 27. 74 = vokietys 74
vokiškas 98
volungė 9
voras 8. 67
voverė 77

Ž

žabangai 69
žabas 68
žadas 68
žadėti 132
žagarai 69
žaginys 75
žagrė 76
žaibas 68
žaibuoja 17
žaislas 67
žalas 95
žalias 95
žalis 73
žaliūkas 70
žalinoti 35. 183
žalsvas 95
žaltys 73
žambėti 132
žandas 67
žangus 9
žardys : žardis 74
žarna 70
žąsinas 16. 69
žąs-ų g. pl. 120
žeisti 135
žembėti 132
žemė 76
žemyn 2. 89
žemuogė 76
žentas 67
žerti 136
žiburys 75
žydėti 138
žydras 95
žygis 73
žyginoti 152
žilas 95
žylė 76
žilis 73
žilstu 141. 147
žilsvas 95
žįlu 141. 147
žynė 76
žinginė 76
žingsnis 73
žingsninoti 38
žynys 11. 74
žinoti 151. 176
žinovas 70
žirgas 67
žirklės 76
žirnikas 69
žirnis 73
žįsti 131
žiaurus
žiobauti 152
žiobsoti 151
žiogas 67
žiogis 73
žioplinėti 153
žioplys 74
žiupsnis 73
žiurėti 138
žiurkė 76
žiebus meta 17
žiedas 67
žiema 71
žiemmitys 122
žievė 76
žlibas 95
žlugstu 147
žlugti 134
žlungu 147
žmona 70
žnairas 95
žodis 73
žodžinoti 152
žolė 76
žuntu 131. 143
žųvu 131
žvaigždė 76
žvaizdė (žem.) 76
žvainas 95
žvairus 96
žvakė 76
žvarbus 96
žvejys 74
žvėr-ų g. pl. 78
žvirblis 73
žvirgždas 68

Отдѣлъ II.

Переводъ грамматики литовскаго языка, исполненный К. Буга.

Отъ переводчика.

Грамматика литовскаго языка, предлагаемая вниманію читателя въ оригиналѣ и въ переводѣ, составлена Казимиромъ Осиповичемъ Явнисомъ (Jaũnius) между 1885 и 1892 годами въ бытность его профессоромъ гомилетики и литовскаго языка въ Ковенской Римско-католической Духовной Семинаріи. Въ лекціяхъ по грамматикѣ литовскаго языка, къ которымъ жизнь предъявляла чисто практическое требованіе — научить воспитанниковъ семинаріи правильно говорить и писать по-литовски, при всѣмъ своёмъ желаніи Явнисъ, какъ человѣкъ интересующійся вопросами сравнительнаго языкознанія (онъ уже тогда былъ знакомъ съ трудами Августа Шлейхера и Іоганна Шмидта), считалъ недостаточнымъ ограничиться простымъ констатированіемъ грамматическихъ фактовъ безъ научнаго освѣщенія.

До 1897 года лекціи Явниса по грамматикѣ литовскаго языка были доступны лишь небольшому кругу бывшихъ воспитанниковъ Ковенской семинаріи, а съ этого года онѣ становятся благодаря гектографическому изданію студентовъ литовцевъ Юрьевскаго университета общимъ достояніемъ. Послѣднимъ изданіемъ, вышедшимъ безъ разрѣшенія автора и съ многочисленными описками (К. Гуковскій. Поневѣжскій уѣздъ. Ковна 1898, 89) и пропусками, остался составитель грамматики очень недоволенъ.

Въ новомъ изданіи, которое въ 1906 году взяло на себя Отдѣленіе русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наукъ, Явнисъ намѣревался дать свою грамматику въ значительно дополненномъ и исправленномъ видѣ. Но смерть автора, послѣдовавшая 25 февраля 1908 года, не дала осуществиться послѣднему намѣренію, вслѣдствіе чего его грамматика вышла въ свѣтъ въ редакціи 1897 (resp. 1885—1892) года за исключеніемъ первыхъ трёхъ листовъ, просмотрѣнныхъ и исправленныхъ имъ самимъ до смерти.

Если бы не преждевременная смерть, то мы были бы въ правѣ ожидать отъ Явниса болѣе обстоятельной грамматики его роднаго языка, лучшимъ знатокомъ котораго по праву онъ слылъ. Но даже и въ томъ видѣ, какой она приняла въ редакціи 1897 года, грамматика Явниса, не смотря на краткость и неполноту, кое-чѣмъ дополняетъ и исправляетъ предшественниковъ. У него, напр.: 1) діалектологія представлена полнѣе и лучше обработана, чѣмъ у Шлейхера и Куршата, 2) въ области ударенія и интонаціи сдѣланы новыя открытія (законъ предударныхъ и заударныхъ слоговъ, законъ проклизиса), 3) дополнены парадигмы склоненія (žmonà, áuklė̃ || giesmė̃) и др.

Правописаніе литовскаго оригинала сильно отличается отъ общепринятаго. Явнисъ вводитъ слѣдующія новыя буквы: ȯ, ш, ц, ĺ. (ū), ų̂, ū̂, ĩ, ų̃, t.

Буква ȯ замѣняетъ букву o общепринятаго правописанія. Точка надъ буквою o введена по аналогіи съ ė: обѣимъ буквамъ въ большинствѣ говоровъ соотвѣтствуютъ «узкіе» (закрытые) звуки o и e. Прим. ȯda вм. oda.

Буква ш пишется вмѣсто обыкновеннаго ū, т. е. долгаго u. Прим. bшdas вм. būdas.

Рядомъ съ буквою ц въ правописаніи Явниса встрѣчается и у. Первой буквѣ во всѣхъ говорахъ, не знающихъ сокращенія неударяемыхъ гласныхъ, соотвѣтствуетъ *долгій* гласный *i*, между

тѣмъ какъ по отношенію ко второй буквѣ говоры расходятся: въ однихъ гласный, передаваемый послѣднею буквою, является *долгимъ* звукомъ, а въ другихъ — *краткимъ*. Прим.: lentųna, raśųmas, arklųs, но mótyna, bróly s.

Дифтонгъ *ie* (=*ë* Шлейхера и *ië* Куршата) въ правописаніи Явниса является въ трёхъ разновидностяхъ: ì, ię̂, iè. Буква ì пишется тамъ, гдѣ въ нижне-литовскихъ жемайтскихъ говорахъ ей соотвѣтствуютъ звуки i (вост.) : ęi (зап.); напр.: dìna, sìna — жем. dìna : dęina, sina : sęina. Въ тѣхъ случаяхъ, когда верхне-литовскому (аукштайтскому) дифтонгу *ie* во всѣхъ безъ исключенія жемайтскихъ говорахъ соотвѣтствуетъ долгій монофтонгъ i (y), Явнисъ пишетъ ię̂, напр.: prię̂ — аукшт. prìẽ — общежем. prì (pry), vokię̂tys — аукшт. vokiẽtis — общ.-жем. vokytis. Когда же вмѣсто аукштайтскаго ie и въ жемайтскомъ является *ie*, какъ и на мѣстѣ аукштайтскаго ė (ср. аукшт. sėkla, gėda — жем. siekla, gieda), тогда Явнисъ пишетъ *ie*, напр.: niėkas, kjauliẽna, sviėtas.

Дифтонгъ uo въ правописаніи Явниса является въ двухъ разновидностяхъ — ù и ûn. Буква ù пишется тамъ, гдѣ въ нижне-литовскихъ говорахъ является *ū* (вост.) : *ọu* (зап.), напр.: dùna — жем. dūna : dọuna. Пишется ûn въ тѣхъ случаяхъ, когда въ однихъ говорахъ слово является съ *uo*, а въ другихъ, отличающихъ и отъ uo, является съ u, напр.: didûmenė, pûkys — diduomenė и didumenė, puokys и pukys.

Рядомъ съ ą, ę, į, ų Явнисъ пишетъ также и ąi̇̂, ęi̇̂, įi̇̂, ųi̇̂, напр.: mergą, katę, aš̨i, alų, но kąi̇̂, šį̂i̇̂, laukųi̇̂, ąi̇̂sa, kęi̇̂sti, lį̂i̇̂sti, skųi̇̂sti. Буквы ą, ę, į, ų безъ i̇̂ пишутся въ тѣхъ формахъ, въ которыхъ всѣ современные говоры имѣютъ чистые гласные звуки безъ носового назвука. Вмѣсто ą, ę, į, ų общепринятаго правописанія пишется ąi̇̂, ęi̇̂, įi̇̂, ųi̇̂ въ томъ случаѣ, когда въ части говоровъ является «носовой» гласный или даже *a, e, i, u+n*.

Вмѣсто *č* и *dž* Явнисъ пишетъ ţ, ţš, ţš и ḑ, ḑž, ḑž. Буквы ţ и ḑ стоятъ тамъ, гдѣ верхне-литовскимъ *č* и *dž* въ нижне-ля-

товскихъ говорахъ соотвѣтствуютъ *t* и *d*, напр.: mẽdjaga, mẽdjams, jautjams = medžiaga, medžiams, jaučiams при нижне-лит. mediaga, medems, jautems.

Слова čià, džiaugsmas и pečius въ правописаніи Явниса принимаютъ слѣдующій видъ: tšia, džjaugsmas, но petšjus. Пишется tš въ тѣхъ случаяхъ, когда во всѣхъ говорахъ является č, между тѣмъ какъ tš при наличіи говоровъ съ c.

На палатальное произношеніе согласнаго звука въ орѳографіи Явниса указываетъ буква j, стоящая вслѣдъ за буквою, долженствующею выразить соотвѣтствующій палатальный согласный звукъ, напр.: kjaulė, šjaudas, tšjaudėti, ljautis; но послѣ губныхъ (*b*, *p*, *v*, *m*) j и у Явниса является не показателемъ палатальнаго произношенія согласнаго, но самостоятельнымъ согласнымъ звукомъ. Въ словахъ kjaulė, šjaudas буквы kj и šj выражаютъ одинъ звукъ k и š, между тѣмъ какъ въ словахъ bjaurus, pjauti, avju, kurmjų bj, pj, vj, mj представляютъ собою два звука — b, p, v, m + j. Въ переводѣ принято написаніе kiaulė, šiaudas, čiaudėti, liauties, но bjaurus, pjauti.

Правописаніе Явниса въ переводѣ его грамматики, съ согласія редактора акад. Ф. Ѳ. Фортунатова, замѣнено общепринятымъ правописаніемъ съ нѣсколькими отклоненіями въ мелочахъ (į- при in-, kamę, laukuosę). Общепринятое правописаніе въ основѣ своей этимологически-діалектологическое. Когда большинство литовцевъ пишетъ áugštas «высокій», sagtìs «застёжка», darbštùs «работящій, трудолюбивый», degtìnė «водка», rúožtas «полоса», slúogsnis «слой», тогда они безъ сомнѣнія связываютъ названныя слова въ одну *этимологическую* группу съ áugu «росту», augėsnis «старшій», segù «застегиваю», dìrbu «работаю» (dárbas «работа»), degù «горю; жгу», rúožas «полоса» (rėžiu «рѣжу»), sluogúoti «отягчаю» (slėgiu «жму, давлю»). Написанія drąsus «смѣлый» || dręsù «я смѣю» || drįsaĩ «я смѣлъ, осмѣлился», grąžas «ободъ, обечайка», grąžtas «буравъ, сверло» || gręžiù «сверлю, кручу, поворачиваю» || grįžtù «возвращаюсь», skústi «жаловаться», bąlù «бѣлѣю», kęrù «отстаю, отдираюсь», kįlù

«поднимаюсь, возношусь вверхъ, происхожу», sųsù «паршивѣю, шелудивѣю» принадлежатъ къ числу *діалектологическихъ*.

Современное литовское правописаніе отличается отъ правописанія, принятаго заграничными лингвистами, напр., Бругманномъ и др., слѣдующимъ:

1) вмѣсто *ė, ô* пишется *ie, uo*, напр.: pienas «молоко», muõlas «слизь»;

2) вмѣсто *cz, sz* пишется *č, š*, напр.: čià «здѣсь», šešėlis «тѣнь»;

3) проводится различіе между ča, dža и čia džia, напр.: giñčas «споръ», но svẽčias «гость»;

4) вмѣсто *ż* пишется *ž*, напр.: žubėrklas «острога».

Казимиръ Буга.

Петроградъ, январь 1916 г.

Правописаніе.

Правописаніе (орографія) учитъ насъ, какъ слѣдуетъ выражать на письмѣ слова живого, разговорнаго языка.

Не всѣ люди одинаково писали или пишутъ, ибо правописаніе можетъ основываться на различныхъ принципахъ:

1) на произношеніи тѣхъ звуковъ, которые слѣдуетъ выразить на письмѣ;

2) на произношеніи передаваемаго на письмѣ звука въ другихъ, родственныхъ по происхожденію, словахъ;

3) на произношеніи этого же звука у другихъ носителей того же самого языка;

4) наконецъ, на произношеніи этого же звука носителями извѣстнаго языка въ историческомъ его прошломъ.

По этимъ принципамъ правописаніе можетъ быть четырёхъ родовъ: фонетическимъ, этимологическимъ, діалектологическимъ и историческимъ.

Самое лёгкое правописаніе — фонетическое. Фонетическимъ было письмо, напр., у древнихъ индійцевъ, грековъ и римлянъ. У литовцевъ послѣдователемъ этого правописанія былъ Фр. Куршатъ (Kuršáitis), извѣстный изслѣдователь литовскаго языка. Примѣромъ фонетическаго правописанія можетъ служить причастіе прош. вр. страдат. зал. отъ корня *jug-* ‘вязать’: по-индійски juktás, по-гречески ζευκτός, по-латыни iunctus, всюду съ *k* вмѣсто корневого *g*, вслѣдствіе того, что суффиксъ начинается глухимъ (безголоснымъ) *t*.

Этимологическое правописаніе немного труднѣе фонетическаго. Этимологически писали у литовцевъ епископы М. Волончевскій и А. Барановскій, также и Авг. Шлейхеръ, одинъ изъ знаменитѣйшихъ изслѣдователей не только литовскаго, но и другихъ языковъ. Примѣромъ можетъ служить написаніе jungtas съ *g* передъ *t* вмѣсто произносимаго *k*: пишется *g* потому, что это *g* встрѣчается передъ гласными въ этимологически родственныхъ словахъ, напр.: jùngas 'иго', sąjunga 'связка'.

Діалектологическое правописаніе у литовцевъ примѣняли М. Волончевскій, Л. Ивинскій и многіе другіе писатели изъ жемайтовъ (нижне-литовцевъ), которые вмѣсто своихъ формъ dẽina 'день', dúona 'хлѣбъ' или dìnà, dúna писали diena, duona; хотя Ивинскій иногда ошибался и писалъ, напр., tuokstante 'тысяча', žemiẽn 'внизъ': въ его говорѣ túkstantė, žemỹn имѣютъ тѣ же самые гласные *ū* и *ī*, какъ и слова dūna, dīna. Ивинскій и другіе писатели жемайты достойны похвалы за попытку и желаніе согласовать (на письмѣ) между собою разрозненные говоры литовскаго языка.

Историческое правописаніе держится, напр., у французовъ и другихъ европейскихъ народовъ, которые пишутъ слова своего языка понынѣ такъ, какъ ихъ писали встарину. У литовцевъ подобнаго правописанія не существовало. Если бы кто-нибудь писалъ, напр., tiemus, vaikamus, avimus вмѣсто tiems 'тѣмъ', vaikáms 'дѣтямъ', avìms 'овцамъ', тотъ писалъ бы исторически, потому что такъ произносили и писали литовцы XVI вѣка, напр., Давкша и др.

Фонетическое правописаніе пригодно для характеристики лишь одного какого-нибудь говора. Никто не станетъ порицать тѣхъ писателей, которые, издавая народныя пѣсни, сказки и загадки, всѣ звуки пишутъ такъ, какъ ихъ слышатъ. Довконтъ пишетъ, напр., dęina (deina) или dijna (dijna), Станевичъ — dina, Юшкевичъ — diena, потому что эти слова такъ произносятся жителями тѣхъ мѣстъ, гдѣ эти собиратели записали свои пѣсни. — Но это же правописаніе не годится для сочиненій, пред-

назначенныхъ для пользованія всѣхъ литовцевъ: общелитовское правописаніе не должно обращать вниманія на одно только произношеніе звуковъ и въ то же время забывать этимологически родственныя слова и различные говоры. Доказательствомъ негодности фонетическаго правописанія можетъ служить правописаніе Куршата. Хотя Куршатъ и старается писать фонетически, но иногда нарушаетъ правила своего правописанія и пишетъ согласно этимологіи и указаніямъ говоровъ. Такъ, онъ пишетъ, напр., въ повелительномъ наклоненіи sùkkite 'вертите, крутите' два *k* на томъ основаніи, что здѣсь къ корню *suk-*, находимому въ словахъ sukaĩ 'я вертѣлъ, крутилъ', sukinỹs 'головокруженіе', sukuõnis 'вихорь', sukrùs 'вёрткій, быстрый; крѣпкоскрученый (о нитяхъ)', присоединёнъ суффиксъ *-ki-*, какъ и въ формѣ lùp-ki-te 'деритe, лупите' при корнѣ *lup-*, который находимъ въ словахъ: lupùs 'который легко лупится, отдирается', lupinėti 'отлупливать, отдирать', nùoluра 'кожура, лупа' и др. Не подлежитъ сомнѣнію, что тильзитскіе литовцы, равно какъ и всякіе другіе, произносятъ sùkite sùkit, съ однимъ *k*, такъ какъ двойныхъ согласныхъ, или геминатъ литовскій языкъ не знаетъ. Отсюда ясно, что Куршатъ, когда писалъ sùk-ki-te, обращалъ вниманіе не на произношеніе звуковъ, но на этимологію слова. Мало того, онъ нерѣдко обращалъ вниманіе и на другіе говоры: тильзитскіе литовцы одинаково произносятъ žãsi 'anserem', ãsa 'ansam' и ãvi 'avem,' ãki 'oculum'; поэтому Куршату слѣдовало бы всѣ эти слова одинаково и писать; между тѣмъ онъ пишетъ: въ žą̃sį, ą̃są *a* съ «хвостикомъ», въ ãvį, ãkį *a* безъ «хвостика», говоря, что такъ слѣдуетъ писать потому, что литовцы другихъ говоровъ произносятъ žą^{n}si, ą^{n}sa съ носовымъ *a*, ãvi, ãki же съ чисто-ртовымъ, не носовымъ *a*. Если Куршатъ, нарушая правила своего правописанія, часто пишетъ не по произношенію звуковъ, но согласно этимологіи и діалектологіи, то мы можемъ легко понять, что фонетическое правописаніе не годится ни для науки, ни для общелитовской письменности. Въ самомъ дѣлѣ, не лучше и не легче ли будетъ писать: smáugti 'давить' и smaũkti

'снимать кольцо съ пальца', išdýgti 'дать ростокъ, прорасти' и išdýkti 'стать бездѣльникомъ, избаловаться', нежели вмѣстѣ съ Куршатомъ писать smáukti ɣ/g и smaũkti ɣ/k, išdýkti ɣ/g и išdýkti ɣ/k, всякій разъ ставя знакъ корня послѣ сомнительнаго слова; вѣдь, написавъ smáugti, išdýgti, нѣтъ основанія бояться, чтобы кто-нибудь вмѣсто слышимаго *k* не произнёсъ здѣсь *g*; бояться этого не слѣдуетъ, потому что звукосочетаніе *gti* не можетъ быть произнесено иначе, какъ только *kti*. Поэтому вполнѣ благоразумно отказались отъ подобнаго правописанія всѣ изслѣдователи литовскаго языка и знаменитѣйшіе литовскіе писатели.

Объ этимологическомъ правописаніи.

При этимологическомъ правописаніи не пишутся всегда тѣ звуки, которые мы слышимъ въ произношеніи, но пишутся звуки, требуемые этимологіею слова; иначе говоря, при этомъ правописаніи не соблюдаются всѣ законы о согласованіи звуковъ другъ съ другомъ, — законы, непарушимо дѣйствующіе въ живомъ языкѣ.

Звуки дѣлятся на:

1) гласные: *a*, *o*, *e*, *ė*, *i*, *y*, *u*, *ū*; *ie*, *uo*, *ai*, *ei*, *ui*, *au*;
2) полугласные: *j*, *v*, *l*, *m*, *n*, *r*;
3) согласные: *k*, *g*; *t*, *d*; *p*, *b*; *s*, *z*; *š*, *ž*; *č*, *dž* (=*ǯ*).

Согласные бываютъ:

a) глухіе: *k*, *t*, *p*, *s*, *š*, *č*;
b) звонкіе: *g*, *d*, *b*, *z*, *ž*, *dž* (=*ǯ*).

Въ живомъ языкѣ дѣйствуютъ слѣдующіе законы согласованія (между собою согласныхъ):

1. Всякій согласный, глухой или звонкій, можетъ стоять въ словахъ передъ любымъ гласнымъ и полугласнымъ. Какъ *k*, *t*, *p*, *s*, *š*, *č*, такъ и *g*, *d*, *z*, *ž*, *dž* можемъ произнести въ соединеніи съ гласными (*a*, *o*, *e*, *ė* и др) и полугласными (*j*, *v*, *l*, *m*, *n*, *r*). Примѣры: kalbà 'языкъ = Sprache', galvà 'голова'; kélti 'подни-

мать', gélti 'жалить'; keĩsti 'мѣнять', geĩsti 'желать'; kiáunė̃ 'куница', giáurė̃ 'холодная почва'; kvãpas 'духъ, запахъ', gvildýti 'лущить (орѣхи)'; krãštas 'берегъ', grą̃žtas 'буравъ'; kláusti 'спрашивать', glaũsti 'прижимать, сдвигать что съ чѣмъ-нибудь'; jẽknos 'печень', drĩgnys pl. 'болота'; akmuõ 'камень', augmuõ 'растеніе'.

2. Звонкіе согласные могутъ стоять только со звонкими, глухіе — съ глухими; поэтому въ живомъ языкѣ не находимъ ни глухихъ рядомъ со звонкими, ни звонкихъ рядомъ съ глухими. Примѣры: lìbdamas 'прилипая, взбираясь', tráugdamas 'таща', nẽždamas 'неся' съ *bd*, *gd*, *žd*, dìrpti 'дѣлать, работать', vèšti 'везти', sèkti 'застегнуть, отстегнуть' съ *pt*, *št*, *kt*, хотя въ первыхъ словахъ корнями служатъ lip-, trauk-, neš-, во вторыхъ— dirb-, vež-, seg-.

3. При встрѣчѣ двухъ согласныхъ, которые образуются въ одномъ и томъ же мѣстѣ рта, если эти согласные вполнѣ одинаковы, одинъ долженъ исчезнуть, какъ это видно изъ слѣдующихъ примѣровъ: sùkkime, sùkkite, tráukkime, tráukkite, также — kerš-šlaũnė̃ 'корона, у которой кéršos šlaũnys', šẽm-maĩgė̃ 'корона šẽmaĩ maĩgà', которые произносятся съ однимъ согласнымъ вмѣсто двухъ, т. е.: sùkime, sùkite, tráukime, tráukite, keršlaũnė̃, šẽmaĩgė̃. Если же эти согласные не одинаковы, иначе говоря, если одинъ согласный звонкій, второй глухой, то въ такомъ случаѣ происходитъ уподобленіе перваго согласнаго второму. Изъ уподобленныхъ согласныхъ одинъ выпадаетъ. Изъ võgkite 'воруйте', sẽgkite 'пристёгивайте' образуются võkkite, sẽkkite и, послѣ упрощенія геминатъ, võkite, sẽkite. Также изъ daĩgkotis 'косовищe', žvãkgalis 'огарокъ (свѣчи)' изъ daĩkkotis, žvãggalis развиваются формы daĩkotis, žvãgalis.

4. Слѣдуетъ обратить особенное вниманіе какъ на согласованіе согласныхъ *š*, *ž* съ *s*, такъ и на согласованіе *d*, *t* съ *s* и *d*, *d* и *t* съ *d*, *d* и *t* съ *k*. Согласованіе названныхъ звуковъ не всегда приводитъ къ одинаковымъ результатамъ, а эти различія зависятъ отъ того, встрѣтились ли согласные другъ съ другомъ недавно, или же они искони стояли рядомъ.

a) *š* или *ž* въ сочетаніи съ *s* даётъ *s* въ сложныхъ словахъ, напр., už-stóti 'заступиться', iš-sémti 'вычерпать' и др. произносятся ustóti, isémti. Но въ словообразованіи *š* и *ž* въ соединеніи съ *s* даётъ *š*: изъ vež-siu 'буду везти', neš-siu 'буду нести', lūž-sta 'ломается', plyš-sta 'лопается, рвётся', mẽž-slas 'наволъ' (съ суффиксомъ -sla- какъ и въ словахъ mók-slas 'наука', tik-slas 'цѣль') развились vèšiu (жем. vèšu), nèšiu (жем. nèšu), lūšta, plyšta, mẽšlas.

b) *d* или *t* съ *s* въ сложеніи (въ сложныхъ словахъ) измѣняется въ *c*. Слова pẽd-sakas 'слѣдъ', aut-skariaĩ 'онучи', at-stóti 'отстать' произносятся какъ pẽcakas, aucskariaĩ, actóti. Но въ словообразованіи *d* или *t*+*s* даётъ *s*; напр., изъ met-siu 'брошу', ved-siu 'поведу', slỹdstu 'скольжу', vytstu 'вяну', šviet-sa 'свѣтъ', šviet-sus 'свѣтлый' имѣемъ mèsiu (жем. mèsu), vèsiu (жем. vèsu), slỹstu, výstu, šviesà, šviesùs.

c) *d* или *t*+*d* или *t* въ сложныхъ словахъ даютъ или *d* или *t*, смотря по тому, который согласный былъ на второмъ мѣстѣ. Изъ ati-dúoti или ata-dúoti 'отдать', atã-drėkis 'оттепель', ati-tólinti 'удалить', послѣ сокращенія префикса ati- (ata-) въ at-, получаемъ at-dúoti, ãt-drėkis, at-tólinti, произносимыя какъ adúoti, ãdrėkis, atólinti. Но въ словообразованіи *t* или *d*+*t* или *d* измѣняются въ *st* или *zd*, смотря по тому, который согласный, *t* или *d*, стоялъ на второмъ мѣстѣ. Такъ, напр., изъ met-tas 'брошенный', ved-tas 'ведённый', kirt-tas 'рубленный', met-ti 'бросать', ved-ti 'вести', kirt-ti 'рубить' получаемъ mẽstas, vẽstas, kir̃stas, mèsti, vèsti, kir̃sti, но изъ ved-damas 'ведя', met-damas 'бросая', leid-damas 'пуская', leid-davau 'пустилъ', kirt-davau 'рубилъ', — vèzdamas, mèzdamas, léizdamas, léizdavau, kir̃zdavau.

d) *d* или *t*+*k* въ сложныхъ словахъ даютъ *tk*, напр., med-kõtis 'ножъ съ деревяннымъ черенкомъ', bried-kriaũnis 'ножъ, черенокъ котораго сдѣланъ изъ лосьей кости', bìt-koris 'arbor cariosa', которыя произносятся какъ metkõtis, brietkriaũnis, bìtkoris. Но въ словообразованіи, иначе говоря, въ простыхъ (не

сложныхъ) словахъ *t* или *d* + *k* измѣняются въ *sk*, напр., изъ vedkime 'ведёмте', met-kime 'бросимте' получаемъ vẽskime, mẽskime.

При этимологическомъ правописаніи эти законы живого языка о взаимномъ согласованіи консонантныхъ звуковъ не всегда соблюдаются. Въ основу этого правописанія кладётся слѣдующее правило: такъ слѣдуетъ писать, чтобы письмо сохраняло первичные согласные словъ и корней. Первичные согласные слогъ обнаруживаются такими формами слова, въ которыхъ согласные стоятъ передъ гласнымъ. Такъ, напр., желая знать, какіе согласные нужно считать первичными въ словахъ iškàsti 'выкопать, вырыть', uškàsti 'закопать, зарыть', ižgérti 'вынить', užgérti 'вынить самому и тѣмъ предложить другому', мы должны подобрать слово, начинающееся гласнымъ, сложенное съ тѣми же префиксами, напр. eĩti 'идти': išeĩti 'выйти', užeĩti 'зайти'. Такъ же видимъ, что корнями въ формахъ sûgdamas 'вертя, крутя', dẽgdamas 'горя', sùkti 'вертѣть, крутить', dègti 'горѣть' служатъ suk- и deg-, потому что согласные *k* и *g* находимъ передъ гласными и полугласными: sukù 'верчу', degù 'горю', sukrûs 'вёрткій', dẽglas 'съ бѣлыми и чорными полосами' (о свиньяхъ). Поэтому всѣ эти слова нужно писать, сохраняя ихъ первичные согласные, т. е.: užkàsti, išgérti, užgérti, sûkdamas, dẽgdamas, sûkti, dègti, хотя при такомъ написаніи нарушаемъ второй нашъ законъ о согласованіи консонантовъ.

Примѣненіе правила этимологическаго правописанія — двоякое: 1) при написаніи сложныхъ словъ, 2) при написаніи простыхъ (не сложныхъ) словъ.

1) При передачѣ на письмѣ сложныхъ словъ надо сохранять первичные согласные словъ, ибо въ такихъ словахъ законы живого языка произвели сравнительно немного измѣненій. Примѣры: atbẽgti 'прибѣжать', išgérti 'вынить', užkàsti 'закопать', atdúoti 'отдать', ãtdrėkis 'оттепель', išsémti 'вычерпать', užstóti 'заступиться, наступить на что-н.', žvãkgalis 'огарокъ', šėmmargas 'синевато-сѣро-пёстрый'.

2) При написаніи простыхъ (не сложныхъ) словъ слѣдуетъ

сохранять первичные согласные, когда эти слова этимологически ясны, иначе говоря, когда законы живого языка о согласованіи консонантовъ мало измѣнили природу согласныхъ. Поэтому нужно писать, напр.: sùkdamas, nẽšdamas, dègti, dýgti, võgkime, sẽgkime, sùkkime и др. Но если звуковые законы измѣнили согласные до неузнаваемости, то тогда нужно писать согласно произношенію. Поэтому, хотя согласно этимологіи и слѣдовало бы писать degants 'горящій', vedsiu 'буду вести', metsiu 'брошу', šviesus 'свѣтлый', vedti 'вести', metti 'бросить', sviedtas 'масло', metkime 'давайте бросать', vedkime 'ведёмте', plýšsta 'рвётся', lūžsta 'ломается', mẽžslai 'навозъ', nešsiu 'буду нести', vežsiu 'буду везти' и др., мы должны писать degą̃s, vèsiu, mèsiu, šviesùs, vèsti, mèsti, sviestas, mẽskime, vẽskime, plýšta, lūšta, mẽšlai, nẽšiu, vèšiu и др., сохраняя всѣ измѣненія, произведённыя четвёртымъ закономъ о согласованіи консонантовъ (4 a, b, c, d).

Правила этимологическаго правописанія нарушаются еще и въ томъ случаѣ, когда этимологическому написанію явно противорѣчитъ произношеніе. Намъ достовѣрно извѣстно, что мѣстоименіе àš 'я' нѣкогда произносилось какъ àž: это намъ показываютъ родственные языки, въ которыхъ согласный звонкій: слав. азъ, авест. az-əm, др.-инд. aḥ-ám, греч. ἐγ-ώ, латин. eg-o. Не смотря на всё это слѣдуетъ писать àš, потому что àž мы должны были бы произносить съ ž, какъ и въ словахъ vèž 'везётъ, везутъ', lúž 'ломаетъ, ломаютъ' и др.. Когда этимологія слова вполнѣ совпадаетъ съ произношеніемъ, тогда слѣдуетъ писать согласно произношенію. Этимологія слова должна быть сохраняема въ тѣхъ случаяхъ, когда это бываетъ возможнымъ безъ нарушенія законовъ живого языка.

О діалектологическомъ правописаніи.

Литовскій языкъ распался на множество говоровъ, вслѣдствіе чего одно и то же слово различно произносится. Діалектологическое правописаніе, по мѣрѣ возможности, старается согласовать и объединить говоры. Поборники этого правописанія

стремятся къ тому, чтобы всѣ писали *одинаково*, хотя бы произносили различно.

Діалектологическое правописаніе употребляетъ слѣдующіе графическіе знаки чисто-діалектологическаго характера:

ie, ė, uo, o; am, an, em, en; ą, ę, į, ų.

1. *ie* произносятъ литовцы аукштайты какъ дифтонгъ *iė*, западные жемайты — какъ *ęi* (*ę* равно узкому, краткому *ė*, какъ въ словѣ sáulė[1]) 'солнце'), восточные (въ Россіенскомъ у.) — какъ долгое *i* (= *y*). Такъ, напр., слово dienà 'день' первые произносятъ diẽnà, вторые — dęina, третьи — dìnà. Примѣры: liepa 'липа', liẽpti 'приказывать', lieti 'лить', liẽžti 'лизать', iẽšmas 'рожонъ', ievà 'сирень', pieva 'лугъ', pienas 'молоко', šiẽnas 'сѣно', pliẽnas 'сталь', kietas 'твёрдый', kiẽmas 'дворъ; деревня', kielė 'трясогузка', giedrà 'вёдро', giesmẽ 'пѣснь', žiemà 'зима'.

2. *e* въ аукштайтскомъ нарѣчіи произносится какъ узкое *ē* (= французск. *é* fermé, нѣмец. *eh*, *ee*, напр., въ словахъ Reh, See), въ жемайтскомъ же — какъ дифтонгъ *iė*. Слово pėdà 'стопа, футъ' первые произносятъ pẽdà, вторые же — piėdà. Примѣры: gẽda 'стыдъ, срамъ', pẽdas 'спопъ', šẽkas 'зелёное, несушоное сѣно', šẽmas 'синевато-сѣрый', vėžẽ 'колея', vėgėlẽ 'палимъ', vẽjas 'вѣтеръ', sẽti 'сѣять', dẽti 'класть, положить'.

3. Въ нѣкоторыхъ случаяхъ *ie* произносится и въ жемайтскихъ говорахъ на аукштайтскій ладъ, т. е. какъ *iė*. Примѣры: svietas 'свѣтъ = міръ', griẽkas 'грѣхъ', griẽšyti 'грѣшить', ciẽlas или čiẽlas 'цѣлый'. Слова съ *ie*, не мѣняющимся въ говорахъ, или заимствованія изъ славянскихъ языковъ, или же такія литовскія, которыя недавно проникли путёмъ заимствованія изъ одного говора въ другой.

4. *uo* произносятъ аукштайты какъ *uo*, жемайты же западные — какъ *ọu* (съ узкимъ, краткимъ *o*), восточные — какъ долгое *ū*. Напр., слово dúona 'хлѣбъ' первые произносятъ dúona,

1) Слово sáulė имѣетъ *краткое* узкое *ė* только въ жемайтскомъ нарѣчіи. *Прим. переводчика.*

вторые — dọ́una, третьи — dúna. Примѣры: úoga 'ягода', uolà 'скала', úoksas 'дупло', úosis 'ясень', úošvis 'тесть', búožė 'безмен', duobė̃ 'яма', druožė̃ 'полоса', dúoti 'дать', guobà 'ulmus campestris v. suberosa', guõdžioti 'утѣшать', pagúosti 'утѣшить', pãguoda 'утѣшение', gluõdenas 'anguis fragilis' (жем. gluõdins), glúosnis 'ива', grúodas 'замёрзшая грязь', kúosas 'галка, грачъ', kuõdas 'чубъ', klúonas 'токъ (въ гумнѣ)', júodas 'чорный', lúobas 'лубъ', liúosas 'свободный', liuobėti 'solēre' (также и liũbėti), lúošas 'хромой', núogas 'голый', núoma 'аренда', núomoti 'брать въ аренду', púodas 'горшокъ', жем. puokaĩ 'пухъ' (аукшт. pũkaĩ), púošti 'украшать', súodžios 'сажа', súolas 'скамья', skruostaĩ 'щеки', sluogúoti 'отягчать', srúoga 'талька', sruõbti 'хлебать', sruõbalas 'похлёбка', stuomuõ 'ростъ (человѣка); станъ=столько полотна, сколько идётъ его на рубашку безъ рукавовъ', kúoka 'дубина', kúora 'плата за потраву; сельское собраніе'.

5. *o* въ аукштайтскомъ нарѣчіи произносится монофтонгически, какъ долгое *ō*, въ жемайтскомъ же—дифтонгически, какъ *uo*. Наприм., слово jóti 'ѣхать верхомъ' первые произносятъ jõti, вторые же — júoti. Примѣры: ožỹs 'козёлъ', óda 'epidermis: кожа', óbuolas 'яблоко', brólis 'братъ', mótyna 'мать', trobà 'изба', stógas 'крыша', dovanà 'подарокъ', stovėti 'стоять', stóras 'толстый', dõras 'добродѣтельный', sóstas 'тронъ'.

Примѣчаніе. Дифтонги *uo* и *ie* трудно произнести «чисто» въ началѣ слова, поэтому передъ *uo* появляется *v*, передъ *ie* — *j*. Аукштайты произносятъ *ie* и *uo* дифтонгически, какъ *iė* и *uo*, поэтому въ началѣ словъ передъ этими дифтонгами они часто прибавляютъ *j* и *v*. Слова ieš̃mas 'рожонъ', ieškau 'ищу', ievà 'сирень', úoga 'ягода', úosis 'ясень' въ аукштайтскихъ говорахъ произносятся какъ jieš̃mas, jieškau, jievà, vúoga, vúosis, между тѣмъ какъ эти слова жемайты произносятъ безъ придаточныхъ *j* и *v*, т. е. какъ ešmas, ẹ́iškau, ẹiva, ọ́uga, ọ́usis (тельшевскіе) или ỹšmas, ýškau, yvà, úga, úsis (россіенскіе).

Въ жемайтскихъ говорахъ монофтонги *ė* и *o* произносятся дифтонгически какъ *ie* и *uo*, вслѣдствіе чего въ началѣ слова передъ *ie* развивается вторичное *j*, передъ *uo* — *v*. Слова ėdu 'ѣмъ', ėdalas 'кормъ (для свиней)', ėdrùs 'прожорливый', óras 'воздухъ', ožỹs 'козёлъ' жемайты произносятъ какъ jiėdu, jiėdals, jiėdrùs, vúors 'аёръ', ничѣмъ не отличая послѣдняго слова отъ vúors 'aranea' (= vóras), vuožỹs, которыя въ аукштайтскихъ говорахъ произносятся безъ придаточныхъ *j* и *v*.

Нужно писать iẽšmas, úoga, ėdu, óras 'воздухъ', несмотря на то, что въ нѣкоторыхъ говорахъ эти слова произносятся съ *j* и *v*. Но слѣдуетъ писать въ началѣ слова *j* и *v* въ тѣхъ словахъ, которыя во всѣхъ говорахъ произносятся съ *j* и *v*, напр., въ jėras 'ягнёнокъ', vóras 'паукъ', между тѣмъ какъ въ такихъ словахъ, какъ jiėdu, vuožỹs, jiėškau, vúoga, *j* и *v* — прибавка только нѣкоторыхъ говоровъ.

6. Дифтонги *am* и *an* въ западныхъ аукштайтскихъ говорахъ (Ковно, Эйрагола и др.) произносятся какъ *am* и *an*. Восточные аукштайты (Вилкомирскаго, Новоалександровскаго уѣздовъ) на мѣстѣ *a* въ этихъ дифтонгахъ произносятъ *u*. Жемайты произносятъ на мѣстѣ *am* и *an* чаще всего *o̧m* и *o̧n* (—*o̧* средній звукъ между краткими *o* и *u*; *o̧m* и *o̧n* произносятся такъ, что выдыхательный токъ одновременно проходитъ черезъ ртовый каналъ и носъ). Такъ, первые (западные аукштайты) произносятъ, напр., sámtis 'уполовникъ', dantìs 'зубъ', вторые — súmtys, duntìs, третьи — so̧mtis, do̧ntis. Примѣры: kañštis 'затычка', rañtis 'подпорка', kañpas 'уголъ', rambùs 'лѣнивый', lángas 'окно', laĩkas 'дуга', tánkus 'густой, частый', dangùs 'небо', brangùs 'дорогой', stangùs 'упругій', žangùs 'любящій жеñgti', rankà 'рука', tvankà 'удушье'.

Примѣчаніе. Въ жемайтскихъ говорахъ не трудно отличать дифтонги *am* и *an* отъ *um* и *un*. Въ жемайтскомъ

словѣ kǫ̃ps 'angulus' на мѣстѣ *am* имѣемъ *ǫm* съ *ǫ*, которое, хотя и равно краткому, открытому *u*, но ясно отличается отъ *u* такихъ словъ, какъ kuĩps 'curvus', потому что въ послѣднемъ словѣ *u* узкое.

По восточнымъ аукштайтамъ весьма легко смѣшать дифтонги *am* и *an* съ *um* и *un*. Желая узнать, первично ли *u* въ словахъ duñblas 'илъ', guñbas 'шишка, желвакъ', gelumbė̃ 'сукно', восточные аукштайты должны справиться, какъ эти слова произносятся въ другихъ (не восточныхъ) говорахъ. Видя, что всѣ говорятъ duñblas, они узнаютъ, что въ этомъ словѣ *u* первичное, между тѣмъ какъ въ другихъ словахъ, напр., въ sùmtys, *u* стоитъ на мѣстѣ *a*, потому что въ другихъ говорахъ произносятъ sámtis или sǫ̃mtis, но не *sùmtis. Поэтому нужно писать: duñblas 'илъ', sámtis 'уполовникъ', lángas 'окно', truñpas 'короткій', kañpas 'уголъ', guñbas 'шишка', ruñbas 'кайма; рубецъ', vólungė 'иволга', ungurỹs 'угорь', lùnkas 'лыко'.

7. Дифтонги *em* и *en* произносятъ какъ *em* и *en* тѣ литовцы, которые и *am*, *an* произносятъ съ чисто-ртовымъ *a*. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ *am* и *an* измѣнились въ *ǫm* и *ǫn*, и *em*, *en* произносятся какъ *ęm*, *ęn*, гдѣ *ę* есть средній звукъ между краткими *i* и *e*. При произношеніи дифтонговъ *ęm* и *ęn* токъ воздуха одновременно проходитъ черезъ ртовый каналъ и носъ. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ на мѣстѣ *am* и *an* являются *um* и *un*, дифтонги *em* и *en* произносятся какъ *im* и *in*. Напр., слова gémbė̃ 'вѣшалка', žénklas 'знакъ' одними произносятся какъ gémbė̃, žénklas, другими — какъ gémbi, žénklas,, третьими — какъ gímbė̃, žinklas. Примѣры: pémpė 'пиголица', tempti 'тянуть', remti 'подпирать, помогать', svembti 'ныть (о зубахъ)', kémpinis 'губка, трутъ', lenkti 'гнуть' (не слѣдуетъ смѣшивать съ linkti 'гнуться'), péntis 'обухъ' (не слѣдуетъ смѣшивать съ pìntis 'трутъ').

Примѣчаніе. Восточнымъ аукштайтамъ надо быть осто-

рожными, чтобы не смѣшать дифтонговъ *en* и *on* съ *im* и *in*. Нужно писать *im* и *in*, напр., въ слѣдующихъ словахъ: gìnklas 'оружіе', trìnka 'колода', kìnka 'ляжка', mìnkau 'мѣшаю въ дежѣ хлѣбъ', mìntuvai 'мѧло', kìmba 'хватается, придирается', lìmpa 'липнетъ', vìngis 'лукà, излучина', žìngsnis 'шагъ' (но žeñgti 'ступать').

8. *ą*, *ę*, *į*, *ų* восточные жемайты и сосѣдніе съ ними западные аукштайты (немногіе) произносятъ такъ, что выдыхательный токъ одновременно проходитъ черезъ носъ и ртовый каналъ; поэтому эти гласные можно называть носо-ртовыми (риностоматическими). Западные жемайты и почти всѣ аукштайты на мѣстѣ «носовыхъ» гласныхъ имѣютъ долгіе чисто-ртовые гласные.

į и *ų* въ серединѣ слова въ говорахъ произносятся двояко: 1) какъ *į*^{n} и *ų*^{n} и 2) какъ долгія *i* (= *y*) и *u*. Восточные жемайты произносятъ, напр., apskų̀^{n}stę 'обвинить', lį̀^{n}stę 'лѣзть', западные— apskústę, lìstę, аукштайты — apskúst(i), lìst(i). Примѣры: gį̀sla 'жила' [1]), grį̃žti 'вернуться', lúšis,-ies 'рысь', rúšis,-ies 'видъ, родъ', gúžis,-ies 'большой вертелъ бедренной кости', skį̀stas [1]) 'жидкій'.

Измѣненія *ą*, *ę* въ говорахъ.

α) Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ гласные *a* и *e* дифтонговъ *an* и *en* остаются чисто-ртовыми гласными, *ą* и *ę* произносятся или a) какъ долгія *ā* и *ē* (Ковно и др.), или b) какъ *ā* и *ē* съ одновременнымъ прохожденіемъ тока воздуха черезъ носъ и ртовый каналъ (Россіены).

β) Тѣ литовцы, которые дифтонги *an* и *en* произносятъ какъ *on* и *en*, измѣняютъ *ą* и *ę* въ назализованныя *ǫ* и *ę*, послѣ которыхъ слышенъ призвукъ носового согласнаго *n*. Такъ произносятъ, напр., хвейданскіе (Kvėdarna) и нѣкоторые другіе восточные жемайты, ретовскіе и немало другихъ западныхъ жемайтовъ.

---

1) Gį̀sla и skį̀stas имѣютъ į не изъ дифтонга *in*, но изъ общелитовскаго долгаго *i*. См. K. Būga. Kalbos dalykai. Kaunas 1910, стр. 52. *Примѣчаніе переводчика.*

γ) Дорбянскіе (Darbė̃nai, Тельшевскаго у.) и нѣкоторые другіе западные жемайты на мѣстѣ *ą* и *ę* имѣютъ дифтонги *ou* и *ei*.

δ) Восточные аукштайты на мѣстѣ *ą* и *ę* имѣютъ долгіе монофтонги *ā* и *ē*.

Слова ką̀sti 'кусать', apkę̃sti 'переносить, терпѣть' въ говорахъ произносятся какъ: α a) kâst(i), apkēst(i) [Ковно, Эйрагола], α b) kâⁿsti, apkēⁿsti (Россіены), β) kǫ̂ⁿstę, apkę̃ⁿstę (Хвейданы, Ретово), γ) kǫ́ustę, apkę̃istę (Дорбяны), δ) kûst(i), apkīst(i) [Вилкомирскій, Новоалександровскій уѣзды].

Примѣры: skę̃sti 'топуть', spę́sti 'ставить силки, западни', sprę́sti 'судить, постановлять' и др.

Примѣчаніе. Въ западномъ жемайтскомъ поднарѣчіи существуетъ немало говоровъ [напр., Салантьі-Salantaĩ], въ которыхъ на мѣстѣ *ą* и *ę* находимъ ǫ̃, или звукъ средній между *o* и *u*, и ę̃, или звукъ средній между *e* и *i*: kǫ́stę, apkę̃stę.

Надо намъ остерегаться, чтобы на письмѣ не смѣшивать однихъ звуковъ съ другими. Всякій долженъ помнить, что носовые *ą*, *ę*, *į*, *ų* не могутъ стоять въ серединѣ слова передъ *k*, *g*, *t*, *d*, *p*, *b*. Вслѣдъ за Куршатомъ и нѣкоторыми другими писателями надо избѣгать такихъ написаній какъ plk 'плести', trįk 'три', въ которыхъ *į* = *y* есть діалектическая замѣна дифтонга *in*, сохранившагося въ большинствѣ говоровъ.

Далѣе, восточнымъ аукштайтамъ легко смѣшать *ą* и *ę* съ *ū* и *y* или *ų* и *į*, западнымъ — съ *a* и *e*, дорбянскимъ жемайтамъ — съ *uo* и *ie*. Сравнивъ слово сомнительное (по отношенію къ правописанію) съ тѣмъ же самымъ словомъ другихъ говоровъ, мы ясно увидимъ, какъ слѣдуетъ писать данное слово. Сравненіе дорбянскаго названія дуба ǫ́užǫuls съ ретовскимъ ǫ́ⁿžǫuls, хвейданскимъ ǫ́ⁿžuls, ковенскимъ ážuolas, оникштенскимъ úžōlas, показываетъ что когда мы пишемъ для литовцевъ Ковенской губерніи, слѣдуетъ писать ážuolas. Однако и при такомъ написаніи приняты къ свѣдѣнію далеко не всѣ говоры. Вмѣсто формы ážuolas, вполнѣ совпадающей съ латышскою uôzuôls,

занѣманскіе (Сувалкской губ.) литовцы говорятъ áržuolas[1]), прусскіе же — áužuolas. Но наше дѣло — изученіе говоровъ нашей (Самогитской) епархіи и выработка правописанія на основаніи этихъ говоровъ.

Хотя въ конечныхъ неударяемыхъ слогахъ носовые гласные во всѣхъ литовскихъ говорахъ чаще всего теперь произносятся какъ чисто-ртовые, однако діалектологическое правописаніе, ставящее своею цѣлью объединеніе говоровъ посредствомъ письма, не можетъ обойтись и здѣсь безъ графическихъ знаковъ *ą*, *ę*, *į*, *ų*. Мы пишемъ tẽvą 'отца', žẽmę 'землю' и др., хотя теперь никто не произноситъ *tẽvą̃, *žẽmę̃, но или tẽvā, žẽmē, или tẽvą̄ žẽmę̄, или tẽvų, žẽmį̄. Носовые знаки мы употребляемъ въ: 1) вин. ед., напр., vy̋rą 'мужа', sáulę 'солнце', āvį 'овцу', sū́nų 'сына', [2) род. мн., напр., vy̋rų, sáulių, avjų̂, sunų̂], 3) твор. ед., напр., sù šaką̀ 'съ вѣтвью', sù žvakę̀ 'со свѣчою', 4) мѣстн. ед. и мн., напр., tamę̀ 'въ томъ', geramę̀ vy̋rę 'въ хорошемъ мужѣ', tuosę̀ vy̋ruosę, tosę̀ žmonosę̀ 'въ тѣхъ женахъ'.

Знаки ударенія.

Мы пользуемся тремя знаками ударенія: циркумфлексомъ (˜), акутомъ (´) и грависомъ (`).

1) *Циркумфлексъ* ставится надъ: α) долгими восходящими (сильноконечными) монофтонгами, β) надъ *a* и *e* средней долготы (долговатыми) и γ) восходящими (сильноконечными) дифтонгами.

Примѣры: α) pũsti 'flare', bẽrė 'sparsit', kõrį 'favum', dõras 'qui est frugi', žynỹs žỹnį 'знахарь', skỹlę 'дыру', vėžõ 'колея', katẽ 'конка';

β) mãžas 'малый', sẽnas 'старый', rãšome 'пишемъ', vẽdame 'ведёмъ', mẽtai 'годъ';

γ): a) juõkas 'смѣхъ', juõkties 'смѣяться', juõdis 'nigredo',

1) Форма áržuolas напоминаетъ также одному восточно-якутскому говору, а именно говору деревни Васети (Vasõčiai), Дитловской вол. (Žỹtela, въ XVI вѣкѣ — Вдотела), Салминскаго у. — Въ Владиславовѣ (Naũmiestis), Сувалкской губ., говорятъ áržuolas (ср. тамъ же: akmuõ вм. akmuõ «камень»). *Прим. переводчика.*

duõbę 'foveam', diẽną 'diem', kiẽmas 'дворъ', liẽžti 'лизать', siẽti 'вязать', akiẽs 'глаза', širdiẽs 'сердца';

b) saũsas 'сухой', naũjas 'новый', vaĩkas 'дитя', peĩkti 'хаять', į-veĩkti 'превозмочь, надоѣсть', kuĩsis 'комаръ', laũkas 'поле', draũgas 'другъ', kaũkti 'выть', plaũkti 'nare, natare', kaĩtas 'разъ', vaĩtai 'ворота', beĩti 'сыпать', seĩgame 'negrotamus', pir̃kti 'купить', kir̃sti 'рубить', kuĩtas 'surdus', šaĩtis 'морозъ', viĩkas 'волкъ', puĩkas 'толпа', kaũštis 'затычка', kemšame 'пихаемъ, набиваемъ, затыкаемъ', kiũšti, guũbas 'шишка', truũpas 'короткій', ginti 'pellere', tinklas 'неводъ, сѣть', linkti 'гнуться', laũkas 'дуга', lankstome 'сгибаемъ'.

2. *Акутъ* ставится на исходящихъ (сильноконечныхъ) монофтонгахъ и дифтонгахъ.

Примѣры: α) pũti 'гнить', jóti 'ѣхать верхомъ', klóti 'стлать', dė́ti 'класть', sė́ti 'сѣять', gýti 'выздоравливать', lýti 'pluere', bū́ti 'быть';

β) dúoti 'дать', júodas 'чорный', šlúota 'метла', júosta 'поясъ', lieti 'fundere', pieva 'лучь', síetas 'cribrum', kíetas 'твёрдый';

γ) láužti 'ломать', šáuti 'стрѣлять', kláusti 'спрашивать', táikinti 'стараться попасть, цѣлиться', váišinti 'угощать', svéikinti 'здороваться', méilė 'любовь', kéikti 'проклинать', kárti 'вѣшать', šérti 'кормить скотъ; ударить', kálti 'ковать', kélti 'поднимать; перевозить (черезъ рѣку, озеро)', žénklas 'знакъ', gémbė 'вѣшалка'.

3. *Грависъ* ставится надъ краткими ударяемыми гласными и надъ *i*, *u* въ дифтонгахъ il, ir, im, in, ul, ur, um, un, и ni подъ исходящею (сильноначальною) интонаціею.

Примѣры: α) tàs 'тотъ', kàs 'кто', tamę̀ 'въ томъ', laukę̀ 'въ полѣ', bùvome 'мы были', išgijome 'стали здоровы, выздоровились', kìtas 'другой', vìsas 'весь', bùkas 'тупой';

β) bìrti 'сыпаться', skìrti 'отдѣлять', kìlti 'подниматься, отправляться (въ путь)', kùlti 'молотить, бить', pùlti 'падать', dùmti 'дуть', stùmti 'пихать', gùirė 'особый видъ маленькой рыбки', gùiti 'гнать', ùiti 'гнать'.

4. Смѣшанные примѣры: [1]áušti 'frigescere': aũšti 'lucescere', [2]káltas 'caelum (instrumentum)': kaĩtas 'qui debet', [3]bálnas 'albus (de bove)': baĩnas 'clitellae, ephippium', [4]akìs mérkti 'жмурить': linũs meřkti 'мочить', [5]plánkti 'in spicas exire (de segetibus)': plaũkti 'nare', [6]kíetis 'artemisia campestris': kiẽtis 'duritia', [7]síetas 'cribrum densum': siẽtas 'funis', [8]pũsi 'putresces': pũsi 'flabis': pũsi 'tumesces', [9]gỹrei 'laudasti': gỹriai 'laudes': gìriai 'silvae' (dat. sing.).

Синтаксисъ.

Въ синтаксисѣ излагается ученіе о томъ, какъ изъ сочетанія словъ образуются предложенія и каковы они бываютъ. Предложеніемъ называется мысль, выраженная словами. Главнѣйшія части предложенія — подлежащее и сказуемое. Предложенія дѣлятся на простыя и сложныя; простыя же — на нераспространённыя и распространённыя. Простое нераспространённое предложеніе имѣетъ только самые необходимые члены — подлежащее и сказуемое; распространённое же простое предложеніе кромѣ этихъ членовъ имѣетъ еще опредѣлительныя и дополнительныя слова.

Предложеніе, несочинённое съ другимъ, называется простымъ. Нѣсколько предложеній, соединённыхъ въ одно цѣлое, называется сложнымъ предложеніемъ. Кромѣ того, предложенія могутъ быть еще повѣствовательными, желательными, вопросительными, утвердительными, отрицательными и др.

Простое предложеніе.

Подлежащее.

Подлежащимъ можетъ быть: имя существительное, мѣстоименіе, прилагательное, причастіе, числительное, неопредѣлённое наклоненіе, а также цѣлое предложеніе.

Примѣры: mẽdis žaliója 'дерево зеленѣетъ', jũs išmintìngi 'вы разумны', ilgóji inkándo 'змѣя (= gyvãtė) укусила', rãšoma-

sis prarúolė 'пропало перо (карандашъ и т. п., всё то чѣмъ пишутъ)', «dù spõkso, dù riõgso, dù kiõkso, dù bėga, dù gẽna, vienuoliktàsis (= жем. vieniúolektãsis) plíekia» 'двое глядятъ, двое торчатъ, двое висятъ, двое бѣгутъ, двое гонятъ, одиннадцатый бьётъ' (Разгадка — kárvė 'корова'), «lengvù pasakýti, sunkù išpildyti» yrà tokì žmonių patarlẽ 'легко сказать, трудно исполнить — есть такая пословица'.

1. Чаще всего подлежащимъ бываетъ имя *существительное*. Существительныя бываютъ конкретными и абстрактными: конкретныя, напр.: akmuõ 'камень', žẽmė 'земля', sáulė 'солнце'; абстрактныя, напр., išmintìs 'разумъ', atmintìs 'память', núomonė 'мнѣніе; чутьё'. Изъ имёнъ конкретныхъ одни обозначаютъ цѣлый родъ или видъ (*нарицательныя*), напр.: žmogùs 'человѣкъ', gyvolis 'животное', paũkštis 'птица', žolė̃ 'трава', другія же — одинъ предметъ или лицо (*собственныя*), напр.: Kaũnas 'Ковно', Nerìs 'рѣка Вилія', Šatrijà 'гора Шатрія', Výtautas 'Витовтъ', Kęstùtis 'Кейстутъ'. Наконецъ, нѣкоторыя имена существительныя однимъ словомъ обозначаютъ множество предметовъ (*собирательныя*), напр.: lapijà 'листва', perkúnija 'гроза', girià 'лѣсъ, пуща', eglýnas 'ельникъ', beržýnas 'березникъ'.

Въ литовскомъ языкѣ не сохранились имена существительныя *средняго* рода. Существительныя въ литовскомъ только двухъ родовъ: *мужескаго* , напр.: výras 'мужъ', tėvas 'отецъ', brólis 'братъ', и *женскаго*, напр.: žmonà 'жена, женщина', mótyna 'мать', sesuõ 'сестра'. Имѣется также нѣсколько словъ *общаго* рода, напр.: saunorà 'эгоистъ, эгоистка', svetnorà 'желающій, -ая чужого (добра)', daugnorà 'ненасытный, -ая', susnà 'паршивый, -ая'.

Въ существительныхъ различаемъ три числа: *единственное*, напр.: výras, žmonà, *двойственное*, напр.: dù výru, dvì žmóni, и *множественное*, напр.: výrai, žmónos. Въ аукштайтскихъ говорахъ двойственное число вытѣснено множественнымъ. Аукштайты говорятъ, напр.: dù výrai (= dù výru), dvì žmónos (= dvì žmóni), т. е. вмѣсто двойственнаго употребляютъ множественное число.

Обратное явленіе наблюдаемъ въ восточныхъ аукштайтскихъ горахъ, гдѣ по примѣру двойственнаго дат. dviem výram стали говорить и tiem výram (= tiems výrams), т. е. находимъ тамъ замѣну дательнаго множественнаго числа посредствомъ дат. двойственнаго.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи употребляется своеобразное двойственное число. Основою дв ч. служитъ именительный падежъ. Къ этой основѣ прибавляются окончанія дв. ч.; напр.:

Им., в., зв.	tuõdu výru	tiẽdvi žmóni
Род.	tuõdu-ms výru-ms	tiẽdvi-ms žmoniĩ-s
Дат., твор.	tuõdu-m výru-m	tiẽdvi-m žmoni-m

Въ литовскомъ языкѣ есть немало словъ употребительныхъ только во множественномъ числѣ (pluralia tantum). Названія предметовъ, состоящихъ изъ нѣсколькихъ частей, — pluralia tantum, напр.: marškiniaĩ 'рубашка', kẽlinės 'штаны', švarkai 'зипунъ, армякъ', mìntuvai 'мыло', mastùvai 'станъ, на которомъ приготовляется основа ткани', vytùvai' воробы', stãklės 'ткацкій станокъ', žìrklės 'ножницы', kãmanos 'узда', šlãjos 'дровни', rõgės 'дровни, сани', vartaĩ 'ворота', dùrys 'двери'. Также pluralia tantum названія пирушекъ, праздниковъ и обрядностей, напр.: pabaigtùvės (жем. pabengtùvės) 'должники', lygtùvės 'сговоръ о цѣнѣ', láidotuvės 'похороны', koštùvės 'праздникъ приготовленія пива', inkurtùvės 'новоселье', išleistùvės 'проводы', skerstùvės 'праздникъ закалыванія свиньи', šeštìnės 'шестидесятница', sekmìnės 'семидесятница, семикъ', vainìkai 'праздникъ вѣнковъ= Boże ciało', devintìnės 'девятидесятница', į́vedybos 'обрядъ введенія въ церковь послѣ родовъ', derýbos 'sponsalia', lažýbos 'пари'; bėgtỹnės 'бѣга, wyścigi', mušt̃ynės 'драка', peštỹnės 'разногласіе, драка'. Названія городовъ, а также другихъ населённыхъ мѣстъ, часто бываютъ pluralia tantum, напр.: Šiauliaĩ 'Шавли', Telšiaĩ 'Тельши', Žarė̃naĩ 'Жораны', Kaĩtinė̃naĩ 'Колтыняны', Dùsetos 'Дусяты', Kamajaĩ 'Комаи', Paneriaĩ 'Понары', Pajúriai 'Поюри' и др.

Слѣдуетъ отмѣтить, что нѣкоторыя слова имѣютъ во множественномъ числѣ не то значеніе, какое является въ единственномъ, напр.: [1] rãtai 'currus, plaustrum': rãtas 'rota', [2] dúmai 'fumus': dúmas 'дворъ = kiẽmas', [3] pelenaĩ (жем. pelinaĩ) 'cinis': pẽlenas (жем. pẽlins) 'focus', [4] (žuviẽs) píenai 'молóка (у рыбьихъ самцовъ)': (kárvės) píenas 'молокò', [5] vãkarai 'occidens': vãkaras 'vespera' (nm. pl. vakaraĩ 'vesperae'), [6] rýtai 'oriens': rýtas 'tempus matutinum'.

Нѣкоторыя имена существительныя, въ другихъ языкахъ употребляющіяся въ единственномъ числѣ, въ литовскомъ извѣстны въ формѣ множественнаго числа, напр.: miẽžiai 'hordeum', kviečiaĩ 'triticum aest.', pũraĩ 'triticum hiemale' (accus. pl. purùs), ãvižos 'avẽna', linaĩ 'linum', dùlkės 'pulvis' и др. Въ единственномъ числѣ эти слова обозначаютъ одно зёрнышко или одинъ стебелёкъ, одну пылинку: miẽžis, kvietỹs, pũras, aviža̧, lìnas, dùlkė, smiltìs 'одна пылинка песку'.

2. Избѣгая многократнаго повторенія имени субъекта, можемъ его замѣнить *мѣстоименіемъ*: àš 'я', tù 'ты', jìs 'онъ', tàs 'тотъ', šìs 'этотъ', šìtas 'вотъ этотъ', aũs 'вотъ тотъ' и др.

За исключеніемъ личнаго мѣстоименія третьяго лица jìs jì, juõdu jiẽdvi, jiẽ jõs, всѣ остальныя личныя мѣстоименія могутъ пропускаться, особенно, когда они въ предложеніи не подчеркиваются. Вмѣсто àš sakaũ 'я говорю', tù sakaĩ 'ты говоришь', mẽs sãkome 'мы говоримъ' и т. д. можно говорить sakaũ, sakaĩ, sãkome, но вмѣсто jìs rãšo 'онъ пишетъ', jì rãšo 'она пишетъ', juõdu rãšo 'они оба пишутъ', jiẽdvi rãšo 'онѣ обѣ пишутъ', jiẽ rãšo 'они пишутъ', jõs rãšo 'онѣ пишутъ' нельзя говорить rãšo, потому что съ пропускомъ мѣстоименія становится неяснымъ кто rãšo. Но въ отвѣтахъ можно пропускать даже мѣстоименіе третьяго лица. На вопросъ aĩ brólis rãšo? 'пишетъ ли братъ'? обыкновенно отвѣчаютъ rãšo. Равнымъ образомъ пропускается мѣстоименіе и при повелительномъ наклоненіи, напр.: eĩk šalin̂! 'пошолъ вонъ'!, eĩkite laũku или eĩkite ogaĩ! 'идите на дворъ'! Но въ сильныхъ повелѣніяхъ (приказаніяхъ) мѣстоименіе не пропускается, напр.: eĩk tù šalin̂!, eĩkite jũs šalin̂ (laũku)!

Надо избѣгать смѣшенія двухъ вопросительныхъ мѣстоименій: kuřs и katràs 'который'. Мѣстоименіе kuřs, kurì употребляется, когда идётъ рѣчь объ одномъ предметѣ изъ многихъ (qui), katràs же, когда говорится объ одномъ изъ двухъ (uter); напр.: kuřs dantìs? 'который зубъ?', kuřs pìřštas? 'который палецъ?', но katrà akìs? 'который глазъ?', katrà ausìs? 'которое ухо?', katràs ántakis? 'которая бровь?' и т. д.

Támsta или tāmysta, plur. támstos или tāmystos, въ вѣжливомъ обращеніи замѣняетъ мѣстоименіе tù 'ты'. Это мѣстоименіе общаго рода; согласуется оно со сказуемымъ, какъ и tù: támsta žinaĩ 'Pan wie', támstos žìnote 'Panowie wiecie'. Нѣкоторые литовцы, преимущественно занѣманскіе, вмѣсто támsta въ вѣжливомъ обращеніи употребляютъ слово põnas 'господинъ'. — Прусскіе литовцы даже къ одному человѣку при вѣжливомъ обращеніи говорятъ: sẽskitės, jũs paĩlsite bestovėdami! 'садитесь, Вы устанете стоя!', употребляя множественное число вмѣсто единственнаго. Желая показать большое почтеніе, литовцы говорятъ въ глаза и за-глаза Jõ mỹlista 'Jego mość = Его милость': Jùk Jõ mỹlista mán prižadėjai 'вѣдь Ваша милость мнѣ обѣщала', Jõ mỹlista šviesiáusias kunigáikštis liẽpė 'Его милость свѣтл. князь приказалъ', Jõ mỹlista šviesiáusias žemaĩčių vyskupas įsãkė 'Его милость свѣтл. епископъ Самогитскій повелѣлъ'. . .

Мѣстоименія имѣютъ три рода: мужескій, напр.: šis, tàs, añs, tíekas 'tantus', tatràs 'тотъ изъ двухъ', женскаго, напр.: ši, tà, anà, tiekà, tatrà, и средняго, напр.: šitaĩ или šit, antaĩ или añt 'ecce', tiktaĩ или tìkt 'только' (у Даукши tiektaĩ), tíek 'tantum'.

3. Имена *прилагательныя* имѣютъ двѣ формы: *неопредѣлённую* (indefinita forma), напр.: mãžas 'малый', báltas 'бѣлый', sẽnas 'старый', и *опредѣлённую* (definita forma), напр.: mažàsis, baltàsis, senàsis = жем. màžãsis, báltãsis, sènãsis (съ двумя удареніями). Опредѣлённая форма прилагательныхъ возникла путёмъ сложенія неопредѣлённой формы съ мѣстоименіемъ jìs, jì.

Чаще всего подлежащимъ въ прилагательныхъ бываютъ опредѣлённыя формы, напр.: juodàsis 'vélnias = чортъ', nelabàsis

'чортъ', ilgóji 'gyvãtė = змѣя', nedorója 'piktóji dvasià = злой духъ' и др. Подлежащимъ могутъ быть иногда и неопредѣлённыя прилагательныя, но такія, которыя говорящими не сознаются какъ таковыя, напр.: áuksinas 'złoty = монета, цѣною въ 15 или 30 коп.', žąsinas 'гусакъ' (первоначально это слово значило 'имѣющій много гусей'; ср. purvinas 'грязный', sãkinas 'испачканный смолою', taũkinas 'сальный', miltinas 'испачканный мукою', vařginas' полный горя' и др.), añtinas 'селезень'=жем. pỹlinas и др.

Средній родъ въ литовскомъ сохранился только въ мѣстоименіяхъ и прилагательныхъ. Средній родъ отъ имёнъ прилагательныхъ образуется слѣдующими четырьмя способами:

α) Въ прилагательныхъ съ основами на *u* среднимъ родомъ служитъ чистая основа: gailùs 'жалкій; жалѣющій; ѣдкій' муж. р., gailì жен. р., gailù (и gailu) сред. р.: drąsùs 'смѣлый' муж. р., drąsì жен. р., drąsù сред. р. (греч. θρασύ) и др.

β) Въ прилагательныхъ съ основами на *a* окончаніемъ средняго рода (nom., acc. sg.) нѣкогда было *-n*. Послѣ отпаденія конечнаго *-n* окончаніемъ средняго рода имёнъ прилагательныхъ и причастій въ жемайтскомъ нарѣчіи стало *-a*, напр.: víena 'unum, primo', añtra 'alterum, secundo', trẽčia 'tertium, tertio', ketvirta 'quartum, quarto' и т. д.

γ) Чаще всего прилагательныя съ основами на *a* образуютъ средній родъ по аналогіи мѣстоименій, а склоненіе прилагательныхъ въ литовскомъ ничѣмъ не отличается отъ склоненія мѣстоименій; ср. дат. ед. gerám 'доброму', senám 'старому' съ tám 'тому' (но výrui 'мужу'), дат. мн. geríems 'добрымъ', seniems 'старымъ' съ tíems 'тѣмъ' (но výrams). Окончаніемъ средняго рода въ мѣстоименіяхъ служило *-d*; ср. лат. id, istud, illud. Это *-d* сохранилось въ словахъ id-añt и ad-añt 'auf dass, ut (finale)', но въ концѣ слова оно всюду, согласно законамъ литовскаго языка, исчезло. Нѣкогда при муж. р. šáltas 'холодный', šiltas 'тёплый', sveĩkas 'здоровый', жен. р. šaltà, šiltà, sveikà средній родъ звучалъ какъ *šáltad, *šiltad, *sveĩkad. Изъ послѣднихъ формъ, послѣ отпаде-

нія конечнаго *-d*, произошли аукштайтскія формы šálta, šiĩta, sveĩka, жемайтскія šált, šiĩt, sveĩk.

c) Средній родъ причастій въ аукштайтскихъ говорахъ образуется при помощи мѣстоименнаго окончанія *-d*, въ жемайтскихъ же — при помощи именного окончанія *-m* (*-n*), напр.: čià žmonių̃ važiúota 'оказывается (по нѣкоторымъ даннымъ можно заключать), что здѣсь ѣхали (проѣзжали) люди', гдѣ форма važiúota въ аукштайтскихъ говорахъ восходитъ къ *važiúota-d, въ жемайтскихъ же — къ *važiúota-m; ср. др.-инд. itara-d и itara-m nom. et acc. sg. neutr.

Предложенія личныя и безличныя.

a) Въ тѣхъ предложеніяхъ, въ которыхъ сказуемымъ служитъ *безличный* глаголъ (verbum impersonale), подлежащее отсутствуетъ, напр.: témsta 'темнѣетъ', tẽmo 'темнѣло', teñs 'будетъ темнѣть'; brėkšta 'смеркается', šviñta 'свѣтаетъ', aũšta 'появляется заря', sniñga 'падаетъ снѣгъ', lỹ̃ja (жем. lỹn) 'идётъ дождь', žaibúoja (жем. žiebus mèt) 'сверкаетъ молнія', krùšą bẽ̃ria 'падаетъ градъ' и др.

b) Пропускается подлежащее, всѣмъ хорошо извѣстное, напр., въ такихъ предложеніяхъ, какъ: šį̃ mẽtą, sãko, bùs giedrà 'въ этомъ году, говорятъ, будетъ хорошая погода', гдѣ при sãko подразумѣвается žmónės 'люди'.

c) Подлежащее неясно въ такихъ предложеніяхъ, какъ, напр.: išeĩsi neválgęs, pareĩsi išálkęs 'выйдешь не ѣвши, придёшь проголодавшись'.

Въ другихъ языкахъ для выраженія подлежащаго въ такихъ предложеніяхъ какъ b) и c) служитъ неопредѣленное мѣстоименіе; ср. нѣм. man sagt, франц. on dit.

Въ литовскомъ иногда вмѣсто неяснаго подлежащаго употребляется существительное žmogùs 'человѣкъ', напр.: žmogùs nenóri vìs dejúoti 'не хочешь постоянно горевать'.

d) Желая сказать слушателямъ нѣчто имъ непріятное, упо-

требляютъ вмѣсто мѣстоименія jũs неясное подлежащее mẽs, напр.: mẽs čià nusidėjome 'вы провинились'.

Падежъ подлежащаго.

Подлежащее обыкновенно стоитъ въ *именительномъ* падежѣ. Но въ отрицательныхъ предложеніяхъ подлежащимъ можетъ быть и *родительный* падежъ, напр.: čià niẽko (жем. nẽko) nėrà 'здѣсь нѣтъ никого', nėrà žmogaũs, kuřs tõ nežinótų 'нѣтъ человѣка, который бы этого не зналъ'. Впослѣдствіи увидимъ, что иногда даже *винительный* падежъ можетъ быть подлежащимъ; ср. такое предложеніе, какъ: sãko, kaĩmyną mìrus 'говорятъ, что сосѣдъ умеръ'.

Сказуемое.

Сказуемымъ въ предложеніи можетъ быть: 1) имя, точнѣе говоря, имя существительное, прилагательное, числительное, и 2) глаголъ.

1. При *именномъ* сказуемомъ для соединенія подлежащаго со сказуемымъ нужна связка (copula). Связкою служитъ глаголъ esù 'sum', buvaũ 'fui', búsiu 'ero', búti 'esse'. Связка пропускается въ слѣдующихъ двухъ случаяхъ: 1) когда ею служитъ настоящее время (esù, esì . . .), напр.: àš žmogùs 'я человѣкъ', medùs saldùs 'mel est dulce', 2) когда ею бываетъ неопредѣленное наклоненіе búti 'esse', напр.: jìs láukia pãvežamas 'онъ ждётъ, чтобы его подвезли', jìs nóri pãgiriamas 'онъ хочетъ, чтобы его похвалили', katõ nóri paglóstoma 'кошка хочетъ, чтобы её погладили'. Нельзя пропускать связки, когда ею бываетъ прошедшее или будущее время. Вмѣсто jìs bùvo žmogùs 'онъ былъ человѣкъ', medùs bùs saldùs 'мёдъ будетъ сладокъ' нельзя говорить, пропустивъ связку, jìs žmogùs, medùs saldùs.

Сказуемое со своимъ подлежащимъ *согласуется* въ родѣ и числѣ: какого рода подлежащее, такого рода должно быть и прилагательное сказуемое; также какого числа подлежащее, такого числа — и прилагательное сказуемое. Примѣры: medùs saldùs

'мёдъ сладокъ' муж. р., misà saldì' пивное сусло сладко' жен. р., aĩ tàt gražù? 'красиво ли это?' сред. р., saldù iĩ gražù ùž tėvų žėmę miĩti (мѣстоименія tàt, taĩ и неопредѣлённое наклоненіе — средняго р.), tù greĩtas 'ты быстръ' (говоря о мущинѣ), tù greità 'ты быстра' (о женщинѣ), jūs greitì и jūs greĩtos 'вы быстры', vaĩtai atkilì 'ворота отворены', dùrys ãtviros 'двери открыты'.

Мужескому роду отдаётся предпочтеніе передъ женскимъ; поэтому говорится tėvas, mótyna, duktė iĩ sesuõ sveikì 'отецъ, мать, дочь и сестра здоровы'. Не говоримъ здѣсь sveĩkos, потому что одно изъ подлежащихъ мужескаго рода.

Если въ предложеніи два подлежащихъ, стоящихъ каждое въ единственномъ числѣ, то сказуемое должно принять форму двойственнаго числа, напр.: tėvas iĩ mótyna abùdu sveikù. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ исчезло двойственное число, въ подобныхъ предложеніяхъ употребляютъ множественное число: tėvas iĩ mótyna sveikì.

При подлежащемъ существительномъ единственнаго числа, обозначающемъ не одинъ, но множество предметовъ или людей, сказуемое часто согласуется не съ самимъ подлежащимъ, но съ его значеніемъ (constructio ad sententiam), напр.: šiñtas žmonių̃ susivažiãvę 'говорятъ, что съѣхалось 100 людей'.

Сказуемое имя *существительное* очень часто не согласуется со своимъ подлежащимъ ни въ родѣ, ни въ числѣ; напр.: grúodas bãtams paėdà (или èerkšnà bãtams paėdà 'ледяная кора на спѣгу . . .') 'замёрзшая грязь быстро портитъ сапоги', vaĩtai vãsarą, nósis žiẽmą — žmonių̃ vaĩgas 'ворота лѣтомъ, носъ зимою — людское горе'. Когда сказуемымъ бываетъ имя существительное *mobile*, тогда нужно родъ сказуемаго согласовать съ родомъ подлежащаго; напр.: tàs výras gėras pjovėjas 'этотъ мущина хорошій жнецъ', tà mergà gerà rišėjà 'эта дѣвушка хорошая связывательница (сноповъ)'. Такое сказуемое иногда отличается отъ подлежащаго даже *падежомъ*, особенно при обозначеніи призванія, ремесла и т. п.; напр.: kuõ búsi? 'кѣмъ будешь?' — àš búsiu kùnigu, jìs bùs kareivjù 'я буду священникомъ, онъ будетъ солдатомъ'.

Примѣчаніе. Сказуемое *прилагательное* можетъ стоять только въ *именительномъ*, но никогда не въ творительномъ; напр.: tàs peĩlis gẽras 'этотъ ножъ хорошъ', tàs peĩlis bùs gẽras 'этотъ ножъ будетъ хорошъ'. По-литовски ни въ какомъ случаѣ нельзя сказать: tàs peĩlis bùs *gerù.

Причастіе служитъ сказуемымъ послѣ возвратныхъ глаголовъ: sakaũs sakiaũs sakýsiuos, tariúos tariaũs tarýsiuos, búsiuos búkis. Примѣры: jìs sãkos daũg žinąs 'dicit se multa scire', jìs sãkos tę̃n bùvęs 'dicit se ibi fuisse', jì tãrias daũg gãlinti 'putat se multum posse', jìs tãrės kaszìką rãdęs 'putavit se magni momenti rem invenisse', búkis niẽko nežìnąs 'simula te nihil scire', jìs búsis niẽko negirdẽjęs 'simulat se nihil audivisse', ténkinaus išsprúdęs iš jõ rankų 'mihi gratum fuit, quod eius manus effugi', jì ténkinos sveĩką káilį beišnẽšusi.

Причастное сказуемое употребляется для выраженія *косвенной* рѣчи. Примѣры: jõ sunùs mìręs 'mihi dixerunt, cognovi, vidi, eius filium esse mortuum', sunùs beskaĩtąs, tévas berãšąs, duktẽ besiuvantì 'vidi filium legere, patrem scribere, filiam suere', bérnas rytój į̃ mìšką važiúosiąs 'operarium mihi dixerunt cras in silvam profecturum esse'.

Слѣдуетъ отмѣтить, что причастія дѣйствительнаго залога довольно часто замѣняются причастіями *страдательнаго* залога; напр.: вмѣсто èià žmogùs ẽjęs 'говоритъ, что здѣсь проходилъ человѣкъ', èià žmónės važiúojąs 'говоритъ, что здѣсь люди проѣзжаютъ', tę̃n paũkštis tupė́jęs 'говоритъ, что тамъ сидѣла птица' говорятъ также и: èià žmogaũs ẽita, èià žmonių̃ važiúojama, tę̃n paũkščio tupė́ta. Ср. др.-инд. idam ēšam ǯagdham 'èià jų̃ válgyta' (B. R. Sanskrit-Wb. III, 2).

Есть нѣсколько такихъ глаголовъ, *неопредѣленныя наклоненія* которыхъ могутъ быть въ предложеніи сказуемымъ. Эти глаголы суть слѣдующіе: girdéti 'слышать', matýti 'видѣть', regėti 'видѣть', pažìnti 'узнать'. Примѣры: kàs girdéti? 'quid novi?', jaũ namaĩ matýti 'domum iam conspicitur, iam oculis cerni potest', dár nematýti namų̃ 'domus oculis cerni nondum potest', dár

neprãžìnti, kàd jaũ aũšta 'еще невидно, что восходитъ заря', staĩbus dáiktai ìr iš tólo matýti 'крупные предметы видны и издали'.

Примѣчаніе. Для пониманія подобныхъ предложеній, надо знать, что неопредѣлённое наклоненіе есть (по происхожденію) настоящій *дательный* ед., такъ что matýti, girdéti и др. по значенію близки къ отглагольнымъ существительнымъ mãtymui, dėl mãtymo 'для видѣнія', girdėjimui, dėl girdėjimo 'для слышанія'. Говоря tę̃n mėdis matýti высказываемъ приблизительно то же самое, что и посредствомъ tę̃n mėdis yrà dėl mãtymo, или mãtymui, или tę̃n mėdį gãli matýti.

2. Чаще всего бываетъ сказуемымъ *глаголъ*.

Глагольное сказуемое согласуется со своимъ подлежащимъ въ *лицѣ*, напр.: àš rašaũ 'я пишу', tù rašaĩ 'ты пишешь' и támsta rašaĩ 'Вы пишете', mẽs rãšome 'мы пишемъ', jũs rãšote 'вы пишете', mùdu или vėdu rašova 'мы оба пишемъ', jùdu rãšota (жем. jùdu rãšotau) 'вы оба пишете'.

Слѣдуетъ отмѣтить, что въ литовскомъ языкѣ третье лицо *единственнаго* числа замѣнило собою третье лицо остальныхъ чиселъ, т. е. двойственнаго и множественнаго; напр.: výras rãšo, dù výru rãšo, keturì výrai rãšo. Это явленіе очень древнее. Такъ говорятъ во всѣхъ безъ исключенія литовскихъ говорахъ, такъ говорятъ латыши и нѣкогда говорили пруссы, сплеменные литовцамъ.

Своеобразный способъ согласованія глагола-сказуемаго съ подлежащимъ станетъ намъ понятнымъ, когда мы узнаемъ, что и въ литовскомъ языкѣ, какъ и въ другихъ родственныхъ языкахъ, нѣкогда было много имёнъ существительныхъ *средняго* рода. Множественное число имёнъ средняго рода мало чѣмъ отличается отъ единственнаго числа собирательныхъ существительныхъ; поэтому если подлежащимъ является имя существительное *множественнаго* числа *средняго* рода, то при нёмъ сказуемое

можетъ стоять въ *единственномъ* числѣ. Такъ, напр., греки говорятъ: τὰ πράγματα (nm. pl. neutr.) καλά ἐστιν (3 pers. sing.) 'opera pulchra *sunt*' (въ дословномъ переводѣ: 'opera pulchra *est*'). Нѣкогда литовцы, когда въ ихъ языкѣ существовали имена средняго рода и ещо чувствовалось, что, напр., trỹlika (жем. trỹleka) есть им. множественнаго ч. средняго рода, могли говорить trỹlika rãšo 'tredecim scribunt'. Послѣ потери имёнъ существительныхъ средняго рода подобное согласованіе было распространено и на такія предложенія, подлежащимъ въ которыхъ были имена мужескаго и женскаго рода.

Въ глаголахъ различаемъ три *залога:* дѣйствительный, возвратный и страдательный.

Дѣйствительный залогъ показываетъ дѣйствіе либо переходящее съ субъекта на другой предметъ, напр.: nešù 'несу', dìrbu 'дѣлаю', rašaĩ 'пишу', либо не переходящее, напр.: stóvju 'стою', sėdžiu 'сижу', guliù 'лежу'. Глаголы перваго рода называемъ *переходными*, глаголы же второго рода — *непереходными*.

Возвратный залогъ выражаетъ такое дѣйствіе, которое возвращается на самого субъекта или совершается въ его пользу. Въ возвратныхъ глаголахъ нужно различать двѣ категоріи: винительно-возвратные (reflexivum directum) и дательно-возвратные (reflexivum indirectum) глаголы. *Винительно-возвратные* глаголы суть переходные глаголы, сложенные съ винительнымъ падежомъ возвратнаго мѣстоимѣнія si 'se'; напр.: prausiúo-s(i) 'моюсь = prausiù savè', nu-si-praũsiu 'помоюсь = nu-praũsiu savè', ap-si-darýti или ap-si-vilkti švarkais 'одѣться', ap-si-rėdýti 'нарядиться', skùstie-s(i) 'бриться', šviẽstie-s(i) 'наряжаться по праздничному' и др... *Дательно-возвратные* глаголы это тѣ же самые переходные глаголы, что и въ первой категоріи, но соединённые съ дательнымъ возвратнаго мѣстоимѣнія si 'sibi'; напр.: perkúo-s(i) 'perkù sáu = покупаю себѣ', nu-sì-pirkau árklį 'я купилъ себѣ лошадь', riekiúo-s(i) 'рѣжу себѣ (хлѣбъ)', vežúo-s(i) 'везу себѣ', nešúo-s(i) 'несу себѣ' и др.. — Менѣе важны слѣдующія категоріи возвратныхъ глаголовъ: *отложительные* (verba

deponentia), напр.: juokiúos 'смѣюсь', gailiúos 'жалѣю, каюсь', džiaugiúos 'радуюсь', и *взаимные*, показывающіе, что дѣйствіе происходитъ между нѣсколькими лицами или предметами, напр.: mūštiės sù kuõ 'драться съ кѣмъ-н.', pjáutiės 'грызться, идти на ножахъ', líetiės 'браниться' и др..

Отъ (старой категоріи) *страдательнаго* залога въ литовскомъ сохранились только одни причастія: dìrbamas 'дѣлаемый', rãšomas 'который пишутъ', dìrbtas 'дѣланный', rašýtas 'писанный', dìrbtinas 'который слѣдовало бы дѣлать', rašýtinas 'который слѣдовало бы писать'. Путёмъ сложенія этихъ причастій съ глаголомъ esù 'sum', buvaũ, búsiu, búti образуются формы страдательнаго залога; напр.: tà tvorà mūsų tvertà 'этотъ заборъ нами горожень', namaĩ tėvo bùvo statýti 'домъ былъ построенъ отцомъ'. Но чаще всего вмѣсто страдательныхъ формъ употребляются дѣйствительныя: mẽs tą tvõrą tvėreme, tuõs namùs tėvas statė.

Въ глаголахъ различаемъ три *времени:* настоящее, прошедшее и будущее; напр.: dìrbu 'я дѣлаю', dìrbau 'я дѣлалъ', dìrbsiu 'я буду дѣлать'. Прошедшихъ временъ въ литовскомъ цѣлыхъ четыре: 1) imperfectum: dìrbau, 2)praeteritum frequentativum: dìrbdavau, 3) perfectum: esù dìrbęs и 4) plusquamperfectum: buvaũ dìrbęs. Будущихъ временъ тоже не одно, но два: 1) futurum primum: dìrbsiu, 2) futurum exactum: búsiu dìrbęs. Итакъ, временъ всего будетъ семь: 1) praesens, 2) imperfectum, 3) praeteritum frequentativum, 4) perfectum, 5) plusquamperfectum, 6) futurum primum и 7) futurum exactum.

Говоры литовскаго языка.

Въ настоящее время число людей, говорящихъ по-литовски, около двухъ милліоновъ. Они живутъ на большой территоріи, образующей четыреугольникъ, на углахъ котораго лежатъ города: Либава (Liepója), Двинскъ (Dünaburg), Гродно (Gařdinas) и Лабіау (Labguvà). До самихъ этихъ городовъ литовскія поселенія не доходятъ.

Хотя всѣ литовцы говорятъ по-литовски, но не всѣ одинаково произносятъ слова: каждый на свой особый ладъ. Поэтому мы и говоримъ, что литовскій *языкъ* распался на *нарѣчія* и *говоры*. Прежде всего литовскій языкъ состоитъ изъ двухъ крупныхъ *нарѣчій: аукштайтскаго*, или верхне-литовскаго, и *жемайтскаго*, или нижне-литовскаго (въ географическомъ отношеніи).

Аукштайты живутъ въ восточной и южной частяхъ выше описаннаго четыреугольника, *жемайты* же — въ западной и сѣверной частяхъ. Граница, отдѣляющая жемайтское нарѣчіе отъ аукштайтскаго, идётъ по линіи, начинающейся отъ Курляндской (Kuršas) границы и идущей черезъ мѣстечки: Вегеры (Vegėriai), Круне (Kruopjai), мимо г. Шавель (Šiauliaĩ) черезъ почт. ст. Бубье (Bubjaĩ) прямо къ г. Россіенамъ (Raséiniai); оттуда, съ поворотомъ на юго-западъ, черезъ Таурогенъ (Tauragė) къ Прусской границѣ, въ Пруссіи до рѣки Нѣмана (Nėmunas), затѣмъ Нѣманомъ вплоть до Балтійскаго моря (Jūra). На востокъ и югъ отъ этой линіи господствуютъ говоры верхне-литовскаго, или аукштайтскаго нарѣчія, на западъ и сѣверъ отъ нея — говоры нарѣчія нижне-литовскаго, или жемайтскаго.

Фонетическіе критеріи того и другого нарѣчія—слѣдующіе: звукосочетанія *tja, tjai, dja, djai* и долгіе монофтонги *ė* и *o*.

Аукштайтами называются тѣ литовцы, которые пралитовскія звукосочетанія *tja, tjai, dja, djai* произносятъ какъ *čo, čei* (иные *čia, čiai*), *dže, džei* (иные *džia, džiai*) и *ė* какъ узкое долгое *ē*, равное нѣмецкому *ē*, напр., въ словахъ See, Reh, или французскому *é* fermé.

Жемайтами называются тѣ литовцы, которые *tja, tjai, dja, djai* измѣнили въ *te, tei, de, dei* и *ė* произносятъ какъ дифтонгъ *ie*.

Пралитовскія формы *platjam 'широкому', *jautjams 'воламъ', *jautjai 'волы', *jautjais 'волами', *medjams 'деревьямъ', *medjai 'деревья' въ аукштайтскихъ говорахъ измѣнились въ plačėm jáučems, jáučei, jáučeis или plačiám, jáučiams, jáučiai, jáučiais; mėdžems, mėdžei или mėdžiams, mėdžiai, въ жемайт-

скихъ же — въ platém, jáutems, jáutei или jáutē, jáuteis или jáutēs, mèdems, mèdei или mèdē.

Пралитовскія слова sékla 'сѣмена', sēti 'сѣять', dėti 'класть' произносятся въ аукштайтскомъ нарѣчіи какъ sėkla, sėti, dėti, съ узкимъ долгимъ *ē*, въ жемайтскомъ же — síėkla, síėti, díėti, съ дифтонгомъ *iė*.

Монофтонгъ *o* въ аукштайтскихъ говорахъ произносится монофтонгически, какъ болѣе или менѣе узкое *ō*, въ жемайтскихъ же—дифтонгически, какъ *uo*: напр.: brólis 'братъ'=аукшт. brǫ́lis, жем. brúolis.

Аукштайтское и жемайтское нарѣчія распадаются каждое на три *поднарѣчія*.

Аукштайтскія поднарѣчія суть слѣдующія: 1) *западное* въ большей части прусской Литвы, въ сѣверной и юго-западной частяхъ Сувалкской губ., въ аукштайтскихъ областяхъ Ковенской губерніи вплоть до рѣкъ Шушвы (Šušvis,-iẽs) и Невяжи (Nevėžis,-ies), 2) *среднее:* въ Ковенскомъ уѣздѣ, на востокъ отъ названныхъ рѣкъ, 3) *восточное:* въ уѣздахъ Поневѣжскомъ (Panevė́žys), Вилкомирскомъ (Ukmergė̃ или Vilkamergė̃), Новоалександровскомъ (Ežerė́nai), въ Виленской (Vilnius), Гродненской (Gardinas) и восточныхъ частяхъ Сувалкской губ..

Жемайтскія поднарѣчія: 1) *юго-западное:* въ сѣверо-западной части восточной Пруссіи, особенно въ Клайпедскомъ, или Мемельскомъ (Klaĩpėda) округѣ, 2) *сѣверо-западное*: почти во всѣмъ Тельшевскомъ, въ западной части Шавельскаго, въ зап.'приходахъ Россіенскаго уѣзда Ковенской губ. и въ Полангенскомъ (Palangà) приходѣ Курляндской губ., 3) *юго-восточное*: въ большей части Россіенскаго, въ частяхъ Шавельскаго, Тельшевскаго уѣздовъ и въ сѣверо-западной Пруссіи.

Фонетическими критеріями для *аукштайтскихъ* поднарѣчій служатъ: a) дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* и b) звукосочетаніе *lė*.

Западные аукштайты *a* и *e* дифтонговъ *am*, *an* и *em*, *en* произносятъ какъ чисто-ртовыя *a* и *e*, а въ звукосочетаніи *lė* соглас-

ный *l* они произносятъ какъ «среднее» *l*, равное нѣмецкому *l*, напр., въ словѣ lesen.

Средніе аукштайты *a* и *e* названныхъ дифтонговъ произносятъ такъ же, какъ и западные аукштайты, но *lė* въ ихъ произношеніи имѣетъ «твёрдое» *l* (какъ въ словѣ laũkas 'поле'), какъ и у восточныхъ аукштайтовъ.

Восточные аукштайты произносятъ *a* и *e* дифтонговъ *am̃*, *aṉ* и *em̃*, *eṉ* «нечисто» и *l* передъ *ė* измѣняютъ въ «твёрдое» *l* (= *ł*).

Слова ramtis 'подпорка', laũkas 'дуга', tem̃pti 'тянуть', tveñkti 'запружи́вать'; lėkti 'летѣть, бѣжать', kalbė́ti 'говорить', произносятъ *аукштайты*:

a) *западные* какъ: ramtis, laũkas, tem̃pti, tveñkti, lėkti, kalbė́ti (l = «среднему» *l*);

b) *средніе* какъ: ramtis, laũkas, tem̃pti, tveñkti, lėkti, kałbė́ti (ł = «твёрдому» *l*);

c) *восточные:* одни какъ — rom̃tis, loṉkas, tem̃pti, tveñkti, другіе — rum̃tys, luṉkas, tim̃pti, tviṉkti, съ широкими *u* и *i*, третьи — rum̃tys, luṉkas, tim̃ti, tviṉkti, съ узкими *u* и *i*. Всѣ восточные аукштайты произносятъ lėkti, kałbė́ti, съ «твёрдымъ» *l*.

Слѣдуетъ отмѣтить, что между среднимъ и восточнымъ аукштайтскими поднарѣчіями существуютъ *переходные говоры*. Въ линковскомъ (Liñkuvà) и погирскомъ (Pagirỹs) переходныхъ говорахъ сильноначальные дифтонги *ám*, *án* и *ém*, *én* произносятся съ «чистыми» гласными *a* и *e* на средне-аукштайтскій ладъ: sámtys 'уполовникъ', lángas 'окно', pémpė 'пиголица', péntis 'обухъ', между тѣмъ какъ въ тѣхъ же самыхъ дифтонгахъ подъ восходящимъ (сильноконечнымъ) ударе́ніемъ *a* и *e* измѣняются въ *ǫ* и *ę*: rǫ̃tys, lǫṉkas, tem̃pti, tveñkti.

Въ меречскомъ (Merkinė, Троскаго у.) говорѣ и въ нѣкоторыхъ говорахъ восточныхъ окраинъ Сувалкской губ. на восточно-аукштайтскій ладъ произносятся только старыя «носовыя» *ą* и *ę* подъ восходящимъ (сильноконечнымъ) ударе́ніемъ и при отсутствіи ударенія; напр.: ũšũ изъ ąšą 'ушко', žũsìs изъ žąsìs 'гусь', skỹsta изъ skę̃sta 'тонетъ', ũžuolýnas изъ ąžuolýnas 'дубнякъ', añgũ

изъ añgą, kadù изъ kadą̀ 'когда', tadù изъ tadą̀ 'тогда', kálnì изъ kálnę 'въ горѣ', galì изъ galę̀ 'въ концѣ'.

Фонетическими критеріями для *жемайтскихъ поднарѣчій* служатъ дифтонги *ie* (=î, ë) и *uo* (=û). Эти дифтонги произносятъ жемайты:

а) *юзападные* какъ долгіе, «узкіе» монофтонги ę̄ и ǭ;

с) *сѣверозападные* какъ дифтонги *ęi* и *ǫu*;

с) *юговосточные* какъ долгіе монофтонги *ī* и *ū*.

Слова diẽnà 'день', piẽmuõ 'пастухъ', dúona 'хлѣбъ' въ жемайтскихъ говорахъ произносятся какъ: а) dę̄na, pę̄mō, dǭna, b) dęina, pęimǭ, dǫ́una, с) dīnà, pīmū, dūna.

Примѣчаніе. Дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* служатъ фонетическими критеріями дѣленія жемайтскаго нарѣчія на говоры. Начиная отъ южной границы жемайтскаго нарѣчія вплоть до м. Жвинтъ (Žviñgiai) гласные *a* и *e* въ названныхъ дифтонгахъ произносятся такъ же, какъ и въ западномъ и средне-аукштайтскомъ поднарѣчіяхъ, т. е. какъ «чистотовыя» *a* и *e*. Въ говорахъ, лежащихъ къ сѣверу отъ Жвинтъ, *a* и *e* названныхъ дифтонговъ измѣняются въ *o* и *e*. Большинство тельшевскихъ жемайтовъ въ этихъ случаяхъ имѣетъ тоже *o* и *e*. Въ жемайтскихъ говорахъ западной окраины Тельшевскаго уѣзда дифтонги *am*, *an* и *em*, *en*, какъ и въ большинствѣ восточно-аукштайтскихъ говоровъ, измѣнились въ *um*, *un* и *im*, *in*, съ узкими *u* и *i* [1]).

Поднарѣчія распадаются на *говоры*. Такъ, напр., *сѣверозападное* жемайтское поднарѣчіе можно раздѣлить на три говора,

---

1) Въ Салантахъ (Salantaĩ), Полангенѣ (Palangà) и Масядахъ (Mósėdis) дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* не совпали съ *um*, *un* и *im*, *in*. Такихъ жемайтскихъ говоровъ, въ которыхъ вмѣсто *an* и *en* произносилось бы *un* и *in* съ «узкими» *u* и *i*, повидимому, не существуетъ. *Примѣчаніе переводчика.*

основываясь на произношеніи праллтовскихъ звукосочетаній *tj* и *dj* въ положеніи передъ *au*, *u*, *ui* и *o*. Въ однихъ говорахъ произносятъ, напр.: maţáu 'я видѣлъ', veḍáu 'я вёлъ' (около Дорбянъ), въ другихъ — maḉáu, veǯ́áu (около Вевиржанъ-Veivìrženai = діал. Vāvéržẹnā), въ третьихъ — maḉáu, veǯ́áu (около Ретова, Телшъ), хотя во всѣхъ этихъ говорахъ произносятъ pẹ̀imọ̄ 'piemuõ, пастухъ'.

Въ близкомъ родствѣ съ литовцами находятся *латыши* (lãtvjai) и *пруссы* (prūsai). Прошло съ тѣхъ поръ уже двѣсти лѣтъ, какъ пруссы онѣмечились, латыши же и по сей день здравствуютъ; они живутъ по обѣ стороны Зап. Двины (Dauguvà). Пруссы жили въ области, лежащей между рѣкою Вислою и г. Кенигсбергомъ.

Въ *латышскомъ* языкѣ *k* и *g* въ положеніи передъ гласными передняго ряда измѣнились въ *c* и *dz* (= ʒ). Вмѣсто kiřvis 'топоръ', genỹs 'дятелъ', kèpti 'печь', gérti 'пить' латыши говорятъ cìrvis, dzenis, cept, dzeŕt. Изъ старыхъ *tj* и *dj* въ латышскомъ развились *š* и *ž*; напр., гдѣ литовцы произносятъ briedžio, латыши говорятъ briêža 'оленя'. Въ латышскомъ не терпимы *an* и *en* передъ согласными, поэтому такія слова, какъ rankà 'рука', penkì 'пять', тамъ произносятся какъ ruõka, pièci.

Прусскій языкъ сохранилъ много древнихъ чертъ. Въ немъ сохранились безъ измѣненія сочетанія *tj* и *dj*, что можно заключить изъ прусскаго слова medione = лит. medžiõnė 'охота'. Въ прусскомъ сохранились нѣкоторыя весьма древнія формы словъ, напр.: kasmu 'кому' = лит. kám, stesmu = лит. tám 'тому'.

Подобно тому какъ всѣ литовскія нарѣчія, поднарѣчія и говоры произошли отъ одного праязыка, такъ точно и языки литовскій, латышскій и прусскій должны были развиться изъ одного общаго праязыка, который мы называемъ *айстійскимъ*. Примѣромъ айстійскаго праязыка можетъ служить хотя бы названіе «отца» *távas, изъ котораго произошли лит. tėvas, латыш. tẽvs и прус. tāvs. Это слово не извѣстно ни одному другому языку.

Айстійскій праязыкъ, предокъ прусскаго, латышскаго и ли-

товскаго языковъ, есть одинъ изъ членовъ индоевропейской семьи языковъ. Индоевропейская семья языковъ заключаетъ въ себѣ десять слѣдующихъ вѣтвей: индійскую, персидскую, армянскую, греческую, албанскую, италійскую, кельтскую, германскую, славянскую и айстійскую. Авг. Шлейхеръ полагалъ, что индоевропейскій праязыкъ, названный нѣмцами, въ погонѣ за пустою славою, индогерманскимъ, прежде всего распался на два языка, изъ которыхъ одинъ былъ праязыкомъ германцевъ, славянъ и айстійцевъ (айстовъ), другой — праязыкомъ индійцевъ, персовъ, армянъ, грековъ, албанцевъ, италійцевъ и кельтовъ. Съ теченіемъ времени первый праязыкъ образовалъ изъ себя два языка: германскій и славяно-айстійскій праязыки; второй также распался на два языка, изъ которыхъ одинъ былъ праязыкомъ индійцевъ и персовъ, другой — праязыкомъ грековъ, италійцевъ и кельтовъ. Затѣмъ и эти праязыки распались на нѣсколько языковъ: индо-персидскій праязыкъ выдѣлилъ изъ себя два языка: индійскій и персидскій; греко-итало-кельтскій праязыкъ—три: греческій, латинскій и кельтскій; но славяно-айстійскій праязыкъ нѣкоторое время оставался еще единымъ, и распаденіе его на два языка, славянскій и айстійскій, произошло гораздо позже, чѣмъ распаденіе остальныхъ праязыковъ.

Это ученіе Шлейхера о развѣтвленіи индоевропейскаго праязыка было построено поспѣшно и преждевременно, когда еще индоевропейскіе языки не были достаточно изучены. Въ наши дни ученые признаютъ близнецами только одну пару праязыковъ: индійскій и персидскій, всѣ же восемь остальныхъ праязыковъ они считаютъ находящимися въ одинаковой степени родства между собою. Ошибочно думать, будто славянскій и айстійскій праязыки — близнецы: айстійскій праязыкъ есть такой же братъ славянскаго праязыка, какъ и остальныхъ праязыковъ индоевропейской семьи языковъ. — Отмѣтимъ, что по этому поводу говоритъ извѣстный языковѣдъ Дельбрюкъ: «Надо скептически относиться ко всѣмъ группировкамъ индоевропейскихъ

языковъ, которыя до сихъ поръ были дѣлаемы учеными, за исключеніемъ одной лишь азіятской группы языковъ». Einleitung zum Sprachstudium, стр. 139.

Изслѣдованіемъ и описаніемъ литовскаго языка занималось много ученыхъ. Намъ надо сказать нѣсколько словъ о грамматикахъ литовскаго языка Шлейхера и Куршата.

Знаменитый изслѣдователь индоевропейскихъ языковъ Августъ Шлейхеръ издалъ свою грамматику въ 1856 г. въ Прагѣ подъ слѣдующимъ заглавіемъ: Litauische Grammatik von August Schleicher. Спустя двадцать лѣтъ вышла въ свѣтъ грамматика Фридриха Куршата — Grammatik der Littauischen Sprache von Dr. Friedrich Kurschat. Halle 1876. Въ названныхъ грамматикахъ подробно описанъ языкъ Прусской Литвы. Но знакомство съ этими грамматиками весьма полезно даже тому, кто хочетъ изучать говоры Русской Литвы (Didėji Lietuvà).

Въ грамматикѣ Шлейхера читатель найдётъ вполнѣ научное изложеніе фактовъ языка, ясное и вѣрное объясненіе формъ словъ. Но какъ нѣмецъ, Шлейхеръ не могъ вполнѣ разобраться въ литовскихъ звукахъ. Для поясненія сказаннаго достаточно привести слѣдующія двѣ его ошибки:

a) Шлейхеръ не вполнѣ отличалъ сильноначальные гласные отъ сильноконечныхъ. Онъ различалъ, напр., дифтонги съ *a* и *e* въ первой части, въ остальныхъ же дифтонгахъ и во всѣхъ долгихъ монофтонгахъ различіе интонацій для Шлейхера не существовало. Aũšti 'свѣтлѣть' и áušti 'стынуть', svẽikas 'здоровый' и svẽikinti 'здороваться', vaĩrą 'campanam' и vãrą 'spicam' и другія слова съ подобнымъ звуковымъ составомъ Шлейхеръ различалъ, но зато въ такихъ словахъ, какъ ginti 'гнать' и gìnti 'защищать', sũris 'salsitas' и súris 'caseus', gỹriai 'laudes' и gýrei 'laudasti' и въ др. под., онъ не слышалъ различія въ интонаціи.

b) Шлейхеръ не могъ найти различія между звукосочетаніями *čiau*, *džiau*, *čiu*, *džiu* и др. (съ «мягкими» *č* и *dž* = ǯ) и *čau*, *džau*, *ču*, *džu* и др. (съ «твердыми» *č* и *dž*). Шлейхеръ пишетъ, напр.: maczaú, vedżaú, jáuczu, médżu тамъ, гдѣ ему слѣдовало бы ви-

сать maczíaĭ, vedžíaĭ, jáuczin, médžin, потому что такъ произносятъ литовцы, въ говорахъ которыхъ *tj* и *dj* измѣнились въ *č* и d^z.

Куршатъ, какъ природный литовецъ, лучше разобрался въ литовскихъ интонаціяхъ и звукахъ. Но зато Куршатъ въ своей грамматикѣ и словарѣ безпощаднымъ образомъ смѣшиваетъ *uo* съ *o*, *ie* съ *ė*. Въ сочиненіяхъ Куршата сплошь да рядомъ находимъ двойныя написанія, такія, какъ, напр.: íras и óras, pógas и pūgas вмѣсто единственно правильныхъ óras 'воздухъ' и pūgas (= púogas) 'голый'. Вмѣсто liemuõ 'стволъ, тулово', lìẽrti 'приказывать' Куршатъ пишетъ lėmuõ, lėrti, съ такимъ *ė*, какъ и въ словахъ dėti 'класть', sėkla 'зерно'. Вмѣсто «носовыхъ» *į* и *ų* нерѣдко Куршатъ пишетъ «чистыя» *y* и *u*; напр., вмѣсто gįsla 'жила' [1]), mįslẽ 'загадка' у него находимъ gysla, myslẽ. Всѣ эти ошибки вызваны тѣмъ, что въ тильзитскомъ говорѣ, который зналъ Куршатъ, вполнѣ совпали между собою *uo* съ *o*, *ie* съ *ė*, *į* съ *y*, *ų* съ *u*. Пользуясь грамматикою Куршата, мы берёмъ изъ нея только то, что можемъ признать вѣрнымъ, ошибокъ же Куршата мы не принимаемъ, но оправдываемъ ихъ тѣмъ, что «humanum est errare».

Грамматика состоитъ изъ двухъ частей. Въ первой части изучаются слова, взятыя въ отдѣльности (не въ предложеніи), во второй же части говорится о соединеніи словъ въ предложенія. Первая часть грамматики называется *этимологіею* (Formenlehre), потому что въ ней разсматриваются слова въ формальномъ отношеніи, вторая же — *синтаксисомъ*, потому что въ этой части изучаются согласованіе словъ между собою и соединеніе ихъ въ предложенія.

Первая часть грамматики распадается на два отдѣла: *фонетику* (фонологію), изучающую звуки и ихъ законы, и *морфологію*, изучающую измѣненіе словъ.

---

1) Gįsla (жем.) восходитъ къ общелитовской формѣ gysla. См. выше, стр. 13. *Примѣчаніе переводчика.*

Фонетика.

Языкъ состоитъ изъ предложеній, предложенія состоятъ изъ словъ, слова изъ слоговъ, слоги изъ звуковъ.

Звукомъ называется нерасчленимая частичка человѣческаго артикулированнаго голоса, напр.: *a*, *i*, *s* и др. Звуки дѣлятся на: *гласные*, *полугласные* и *согласные*.

Дѣленіе звуковъ на три категоріи станетъ намъ понятнымъ, когда мы познакомимся съ составными частями говорильнаго аппарата. Говорильный аппаратъ состоитъ изъ двухъ частей: голосовыхъ связокъ въ гортани и резонатора. Резонаторъ состоитъ также изъ двухъ частей: полости рта и полости носа. Наконецъ, въ полости рта различаемъ нѣсколько мѣстъ: 1) мягкое нёбо, 2) твёрдое нёбо: a) болѣе удалённое отъ губъ или заднее, b) переднее, 3) предзубье и 4) губы.

Гласнымъ называется чистый звукъ, производимый выдыхательнымъ токомъ, выходящимъ изъ лёгкихъ черезъ щель, образуемую голосовыми связками, и производящимъ треніе объ эти связки. Та или иная форма резонатора различно измѣняетъ звукъ, отчего и происходятъ разные гласные, напр.: *a*, *e*, *i*, *u* и др.

Полугласными называются такіе звуки, которые одинаково бываютъ и гласными и согласными, напр.: *l*, *m*, *n*, *r*, *j*, *v*. Въ положеніи передъ согласными и въ концѣ слова полугласные становятся гласными, но передъ гласными являются согласными, потому что въ послѣднемъ случаѣ при произношеніи однихъ полугласныхъ нуженъ полный затворъ въ извѣстной части рта, при другихъ — сильное сближеніе артикулирующихъ органовъ.

Согласнымъ называется шумъ, производимый выдыхательнымъ токомъ, голосовымъ или безголосымъ, который встрѣчаетъ на своемъ пути преграду или въ видѣ полнаго затвора, или въ видѣ тѣснины, оставляющей узкую щель для прохода выдыхаемаго воздуха. Такимъ путёмъ образуются согласные: *k*, *g*; *t*, *d*; *p*, *b*; *s*, *z*; *š*, *ž*; [*c*, *dz* (=ʒ); *č*, *dž* (=ǯ)].

Гласные.

Гласные литовскаго языка дѣлятся на: α) *монофтонги* и β) *дифтонги*.

α) *Монофтонгическіе* гласные бываютъ какъ «чистыми» или ртовыми, такъ и «носовыми».

Чисто-*ртовые* монофтонги: а) краткіе: *a*, *e*, *i*, *u*, b) долгіе, *o*, *ė*, *y*, *ū*.

Носовые монофтонги: *ą*, *ę*, *į*, *ų* — долгіе и краткіе.

β) *Дифтонги* дѣлятся на собственно-дифтонги, состоящіе изъ двухъ гласныхъ, и дифтонгическія сочетанія, состоящія изъ соединенія краткихъ гласныхъ *a*, *e*, *i*, *u* съ полугласными *l*, *m*, *n*, *r*.

Собственно-дифтонги — слѣдующіе: *au*, *ai*, *ei*, *ui*; *ie*, *uo*.

Дифтонгическія сочетанія: al, *el*, *il*, *ul*; *am*, *em*, *im*, *um*; *an*, *en*, *in*, *un*; *ar*, *er*, *ir*, *ur*. Такъ какъ полугласные *l*, *m*, *n*, *r* могутъ быть и «мягкими», то къ перечисленнымъ шестнадцати дифтонгическимъ сочетаніямъ надо прибавить ещо шестнадцать смягчонныхъ: aļ, eļ, iļ, uļ; aṃ, eṃ, iṃ, uṃ; aṇ, eṇ, iṇ, uṇ; aṛ, eṛ, iṛ, uṛ.

О произношеніи гласныхъ.

Литовскій языкъ распался на нарѣчія и говоры, главнымъ образомъ вслѣдствіе того, что одни и тѣ же гласные различно произносятся въ разныхъ мѣстахъ Литвы. По отношенію къ произношенію гласныхъ нужно отмѣтить слѣдующее:

I. Ртовые гласные: 1. *Монофтонги:* а) Краткіе:

α) Гласный *a* всѣ литовцы произносятъ одинаково, какъ латинское *a*: šakà 'вѣтвь', daržas 'огородъ' и др., за исключеніемъ аукштайтовъ изъ окрестностей м. Оникштъ (Aukščiaĩ, accus. Aukščius), которые *a* подъ удареніемъ въ серединѣ слова произносятъ какъ средній гласный между *ă* и *ŏ*. Это *å* есть гласный средней долготы, иначе, долговатый. Вмѣсто åvį 'овцу', åkį 'глазъ', árklį 'лошадь' въ Оникштахъ говорятъ ãvĩ, ãkĩ, ãrklĩ.

β) Гласный *e* во многихъ говорахъ произносится какъ *a*, смягчающее предыдущій согласный; напр.: ķaturì 'четыре' изъ keturì, ķarù 'жарю, пеку' изъ kerù, ģāras 'хорошій' изъ gēras и др.

Въ восточно-жемайтскихъ говорахъ относительно произношенія гласнаго *e* дѣйствуетъ слѣдующій законъ: *e* подвергается измѣненію въ *a* въ положеніи послѣ *g*, *k* и *j* при условіи отсутствія въ предшествующемъ слогѣ *палатальныхъ* гласныхъ (*i*, *y*, *e*, *ė*, *ie*) и *j*. Поэтому въ названныхъ говорахъ произносятъ, напр.: ķargù 'стригу', ķaīgram 'стрижомъ', но kergì 'стрижешь', ganù 'выгоняю скотъ на пастбище', gānam, но genì, jāknos 'печень', но уменьш. jeknìkės.

γ) Гласные *i* и *u* въ аукштайтскихъ говорахъ — узки (закрыты), въ жемайтскихъ же — широки (открыты), болѣе или менѣе похожи на *ẽ* и *õ*; напр.: kitì 'другіе', visì 'всѣ', dù 'два', sùkti 'вертѣть, крутить'.

b) Долгіе: α) Гласные *y* и *ū* во всѣхъ говорахъ произносятся одинаково, какъ латинскіе долгіе гласные *ī* и *ū*; напр.: rytas 'утро', sȳkis 'разъ', sūris 'сыръ', pūras 'пуръ — мѣра сыпучихъ тѣлъ'.

β) Гласный *o* большинство аукштайтовъ произноситъ какъ долгое закрытое *ō*. Восточные аукштайты на мѣстѣ *o* имѣютъ: одни — *ā* (долгое), другіе же — *å*, т. е. средній звукъ между *ā* и *ō*. Въ жемайтскихъ говорахъ *o* подверглось дифтонгизаціи въ *uo*, за исключеніемъ клайпедскихъ жемайтовъ, которые вм. *o* имѣютъ *å*. Слово brólis 'братъ' въ говорахъ произносится какъ: brālys, brālys или brālis, brólis и brúolis.

γ) Гласный *ė* жемайты произносятъ какъ дифтонгъ *iė*, большинство аукштайтовъ — какъ закрытое *ē*, передъ которымъ *l* палатализуется. Около г. Ковна и къ востоку отъ него *ė* произносится болѣе или менѣе открыто (широко), передъ которымъ *l* не палатализуется. Наконецъ, въ нѣкоторыхъ словахъ около Купишекъ (Kùpiškis, Вилком. у.) *ė* измѣняется въ *ā*. Примѣръ: жем. peliẽ 'мышь', зап.-аукшт. peļẽ, вост.-аукшт. pelẽ, купиш. palā.

2. *Дифтонги.*

Произношеніе дифтонговъ представляетъ ещо болѣе различій.

α) Только *au*, *ui* и *ie* [*ie* исключительно въ славянскихъ заимствованіяхъ] почти всѣ литовцы произносятъ одинаково, ибо сохраняютъ обѣ составныя части дифтонга. Примѣры: laũkas 'поле', gùiti 'гнать', жем. kuĩsis 'комаръ', skuĩsti 'бѣсноваться', svíetas 'свѣтъ = міръ', gríčkas 'грѣхъ'. Но и изъ числа этихъ дифтонговъ дифтонгъ *au* подъ сильно-начальною интонаціею рагнитскіе (Ragaĩnė въ Прусской Литвѣ) аукштайты измѣняютъ въ долгое *ā*, напр.: ā́st изъ áusti 'ткать', ágt изъ áugti 'расти' и др.

β) *ai* и *ei* въ жемайтскихъ говорахъ чаще всего монофтонгируются въ *ā* и *ē*, между тѣмъ какъ почти во всѣхъ аукштайтскихъ говорахъ сохраняются обѣ составныя части дифтонга. Вмѣсто vaĩkas 'дитя', vaikaĩ 'дѣти', láistyti 'поливать', pẽilis 'ножъ', svẽikas 'здоровый' жемайты говорятъ vāks, vākā, lástīti, pēlis, svēks.

γ) Намъ уже извѣстно, что дифтонги *ie* и *uo* почти всѣ аукштайты произносятъ одинаково, какъ *iė* и *uo*, югозападные жемайты — какъ *i̯ẽ* и *u̯ō*, сѣверозападные — какъ *e̯i* и *o̯u*, юговосточные — какъ *ī* и *ū*. Поэтому такія слова, какъ piẽtuõ, diẽvà и dúona, принимаютъ въ говорахъ слѣдующіе виды: 1) piẽtuõ, diẽnà, dúona, 2) pi̯ẽtu̯ō, di̯ẽna, du̯ō̃na, 3) pe̯itu̯o, de̯ina, do̯una, 4) pītū, dīna, dūna.

δ) Дифтонгическія сочетанія, за исключеніемъ *am*, *an* и *em*, *en*, которыя западные аукштайты произносятъ какъ *am*, *an* и *em*, *en*, восточные — какъ *um*, *un* и *im*, *in*, жемайты — какъ *o̯m*, *o̯n* и *e̯m*, *e̯n*, почти всѣ литовцы произносятъ одинаково.

II. Носовые гласные.

Носовое произношеніе графическихъ знаковъ *ą*, *ę*, *į*, *ų* сохранилось только у восточныхъ жемайтовъ да у незначительной части западныхъ аукштайтовъ, живущихъ вблизи жемайтовъ; во всѣхъ же остальныхъ говорахъ на мѣстѣ носовыхъ стоятъ чисто-ртовые

гласные. Аукштайты окрестностей г. Ковна на мѣстѣ *ą*, *ę*, *į*, *ų* произносятъ ртовые *ā*, *ē*, *ī*, *ū*, другіе же восточные аукштайты на мѣстѣ *ą* и *ų* имѣютъ *ū*, на мѣстѣ *ę* и *į* — *ī*. Въ западно-жемайтскихъ говорахъ изъ *ą* и *ę* развились дифтонги *uo* и *ei*, а изъ *į* и *ų* — монофтонги *ī* и *ū*. Слова kąsti 'кусать', apkęsti' переносить', gįsla 'жила', apskųsti 'обвинить' въ говорахъ произносятся какъ: 1) kąsti, apkęsti, gįsla, apskųsti, 2) kāsti, apkēsti, gīsla, apskūsti, 3) kuoste, apkeiste, gīsla, apskūste, 4) kūsti, apkīsti, gīsla, apskūsti.

Не лишнимъ будетъ замѣтить, что въ концѣ слова носовые, даже въ говорахъ сохраняющихъ носовое произношеніе, измѣняются въ чисто-ртовые гласные при *отсутствіи на нихъ ударенія*. Ср. жем. trįs 'три'[1]) при āvis 'овцы' изъ āvįs, какъ еще въ концѣ XVI вѣка произносилъ и писалъ Николай Даукша.

Количественныя различія гласныхъ.

При изученіи природы гласныхъ нельзя не затронуть вопроса о количественныхъ и интонаціонныхъ различіяхъ гласныхъ звуковъ литовской рѣчи.

Количественныя различія звуковъ человѣческой рѣчи опредѣляются относительною *продолжительностью* звука.

По относительной продолжительности гласные звуки дѣлятся на: *краткіе*, *долгіе*, *полудолгіе* или долговатые.

Краткими гласными называются такіе, для произнесенія которыхъ достаточно кратчайшаго періода времени, точнѣе говоря, которые произносимъ въ одно мгновеніе. Гласные *a*, *e*, *i*, *u* — кратки на концѣ слова, въ остальныхъ же положеніяхъ при отсутствіи на нихъ ударенія. Примѣры: a) *конецъ слова:* tà 'эта, та', anà 'вонъ та', šè 'на!', čià 'здѣсь', ši 'вонъ эта', patì 'сама, жена', dù 'два', nešù 'несу'; b) въ положеніи безъ ударенія, *не на конецъ слова:* platì 'широкая', mažà 'малая', kelì 'нѣсколько', vištà 'курица', kità 'другая, иная', turėti 'держать', dubùs 'глу-

1) Въ формахъ trįs и āvįs į восходитъ къ пралитовскому *domomu i*. См. K. Būga, Kalbos dalykai, стр. 52 и сл. *Примѣчаніе переводчика.*

бокій' (о посудѣ). Во многихъ аукштайтскихъ говорахъ гласные *a*, *e*, *i*, *u* иногда бываютъ кратки даже *подъ удареніемъ*, не на концѣ слова; напр.: senàsis, mažàsis, gerèsnis, platùsis 'широкій'.

Долгими гласными называются такіе, для произнесенія которыхъ нужно въ два раза больше времени, чѣмъ при произношеніи краткихъ гласныхъ. Такъ, напр., на произнесеніе *au* въ словахъ aũšti 'lucescere' или áušti 'frigescere' идётъ столько же времени, какъ и на произнесеніе краткихъ *a* и *u*. На произнесеніе *y* въ словѣ gỹrei 'laudasti' или *ū* въ словѣ súris 'сыръ' тратится столько же времени, какъ и на произнесеніе двухъ краткихъ *i* или *u*.

Долгими гласными считаются: а) всѣ дифтонги и дифтонгическія сочетанія: *ai*, *ei*, *ui*; *au*; *ie*, *uo*; *al*, *ar*..., *am*, *an*..., b) монофтонги: *o*, *ė*, *y* и *ū*, с) носовые: *ą*, *ę*, *į*, *ų*: ąsà, apkę̃sti, mįslė̃, rū̃šis,-ies 'видъ, родъ', tą̃, šį̃, tų̃, mažų̃. Носовые, стоящіе въ открытыхъ конечныхъ слогахъ слова, въ однихъ говорахъ произносятся какъ *долгіе ā* (: *ū*), *ē* (: *ī*), *ī* и *ū*, въ другихъ же — какъ *краткіе a* (: *u*), *e* (: *i*), *i* и *u*: šāką 'вѣтвь', šākę 'вилы', ākį 'глазъ', šẽškų 'хорька'.

Полудолгими или *долговатыми* гласными называются такіе, на произнесеніе которыхъ тратится въ полтора раза болѣе времени, чѣмъ его нужно для произнесенія краткаго гласнаго. Такъ, напр., произноситъ большинство литовцевъ *a* и *e* подъ ударе̃ніемъ, не на концѣ слова; напр.: kā̃same 'мы копаемъ', nẽšame 'мы несёмъ'. Краткіе *i* и *u* подъ ударе̃ніемъ (не на концѣ) чуть-чуть длиннѣе, чѣмъ тѣ же гласные безъ ударенія; напр.: vìsas 'весь', pùsė 'половина'.

Сѣверозападные жемайты, напр., около Дорбянъ, всѣ *краткіе* гласные подъ *старымъ*, не перенесённымъ съ конца слова, *удареніемъ* произносятъ *долговато*, между тѣмъ какъ краткіе гласные, недавно получившіе *новое*, передвинутое съ конечнаго слога, *ударе̃ніе*, въ этихъ говорахъ остаются *краткими*; напр.: vìšta 'gallinam' изъ vìštą (= діал. vę̃šta) — съ *долговатымъ i*, но vìšta 'gallina' изъ vištà (= діал. vẽšta) — съ *краткимъ i*.

Въ Онпкштенскомъ восточно-аукштайтскомъ говорѣ развились новые *долговатые* гласные изъ прежнихъ *долгихъ* при условіи отсутствія на нихъ ударенія и въ конечныхъ слогахъ слова (даже подъ удареніемъ). Vėžỹs 'ракъ', akmuõ 'камень' въ названномъ говорѣ произносятся съ *долговатыми у* и *uo*, хотя другіе говоры въ подобныхъ случаяхъ имѣютъ *долгіе* гласные, какъ и въ серединѣ слова.

Интонаціи [1]) гласныхъ звуковъ.

Ударе́ніемъ называется болѣе высокое и сильное произношеніе одного гласнаго, чѣмъ всѣхъ остальныхъ того же слова; напр.: первое *а* въ словѣ mãžas 'малый' выше и сильнѣе, чѣмъ второе *а*.

Высота и сила голоса станутъ намъ понятными, когда мы прислушаемся къ разнымъ звукамъ, издаваемымъ одною и тою же струною скрипки. Чѣмъ сильнѣе натянута струна, тѣмъ выше издаваемый ею звукъ. *Высота* звука зависитъ отъ быстроты колебаній (числа колебаній въ секунду) струны, производящей звуковыя волны. На подобіе струнъ скрипки, мы можемъ также и голосовыя связки въ гортани, по своему желанію, натянуть или ослабить, привести въ болѣе или менѣе быстрое колебаніе. Поэтому гласные въ нашихъ словахъ могутъ быть: одни — *высокими* и *сильными*, другіе — *низкими* и *слабыми*.

Краткимъ гласнымъ интонація чужда. Всѣ долгіе гласные, монофтонги и дифтонги произносятся двояко: либо съ *нисходящею, сильноначальною* интонаціею, либо съ интонаціею *восходящею, сильноконечною*.

При *нисходящей* интонаціи первая часть долгаго гласнаго выговаривается высокимъ и сильнымъ (рѣзкимъ) голосомъ, во второй же части долгаго гласнаго голосъ падаетъ и ослабѣваетъ. При *восходящей* интонаціи первая часть долгаго гласнаго звука

1) Вмѣсто *ударе́нія*, въ смыслѣ извѣстнаго движенія голоса или послѣдовательности тоновъ, сопровождающей произношеніе (выговоръ) всѣхъ некраткихъ гласныхъ, какъ подъ главнымъ ударе́ніемъ слова, такъ и въ другихъ слогахъ о. К. Явишъ впослѣдствіи употреблялъ терминъ *интонація*.

Примѣчаніе переводчика.

произносится болѣе или менѣе низкимъ и слабымъ голосомъ, а во второй части долгаго гласнаго голосъ становится высокимъ и сильнымъ. Такъ, напр., дифтонгъ *au* въ словѣ aũšti можемъ произнести двояко: 1) съ *нисходящимъ* удареніемъ: áušti 'frigescere', гдѣ *a* сильнѣе чѣмъ *u*, 2) съ *восходящимъ*: aũšti 'lucescere', гдѣ *u* сильнѣе чѣмъ *a*.

Знаки удареній.

Для выраженія интонаціи подъ главнымъ удареніемъ служатъ слѣдующіе знаки: *акутъ* (´), *циркумфлексъ* (˜) и *грависъ* (`).

Акутъ служитъ для выраженія *нисходящей* интонаціи подъ главнымъ удареніемъ, напр.: sū́dyti 'sale conspergere', áušti 'frigescere', mė́rkti 'жмурить (глаза)'.

Нисходящая интонація въ дифтонгическихъ сочетаніяхъ *ui, il, im, in, ir* и *ul, ur, un, ur* по причинѣ *краткости i* и *u*, выражается посредствомъ *грависа*; напр.: gùirė 'minutisssimus pisciculus', pìlti 'лить', kùlti 'бить, молотить' и др.

Циркумфлексъ служитъ для обозначенія *восходящей* интонаціи во всѣхъ *долгихъ* гласныхъ (монофтонгахъ и дифтонгахъ) и въ *долговатыхъ a* и *e*; напр.: sūdyti 'судить', kaũkas 'домашнее божество, приносящее своему владѣльцу всякое добро', mẽrkti 'мочить (лёнъ)', kaĩtas 'виновный', viĩkti 'волочь, тянуть'.

Грависъ ставится надъ *краткими* гласными подъ главнымъ удареніемъ; напр.: akìs 'глазъ', pùsė 'половина', nešù 'несу'.

Знаки удареній (интонаціи подъ главнымъ удареніемъ) дѣлаютъ возможнымъ различать и на письмѣ тѣ слова, которыя строго различаются въ живой рѣчи; напр.: pūsime 'putrescemus', pũsime 'flabimus' и pùsime 'tumescemus'.

Законы интонацій и удареній.

1. Всѣ долгіе гласные одного и того же слова, находясь въ слогахъ *предшествующихъ* главному ударенію, имѣютъ *восходящую* интонацію; напр., *ė* и *au* въ словахъ tėvaĩ 'родители', laužaĩ 'костры' произносятся съ *восходящею* интонаціею, хотя въ положеніи подъ удареніемъ имѣютъ *нисходящую* интонацію: tė́vas, láužas.

Слово áuklė 'infantis custos puella' отличается интонаціею отъ слова aũklė 'tibiale', но между ихъ уменьшит. auklẽlė 'parva infantis custos' и auklẽlė 'parvum tibiale' положительно *нѣтъ никакой фонетической разницы:* въ обѣихъ послѣднихъ формахъ дифтонгъ *au* имѣетъ *восходящую* интонацію.

2. Всѣ долгіе гласные, находясь въ слогахъ *слѣдующихъ* за главнымъ ударені́емъ, имѣютъ *нисходящую* интонацію. Дифтонги *ai* и *au* въ словахъ vaĩkis 'батракъ' и laũkas 'поле' имѣютъ восходящую интонацію, но тѣ же самые дифтонги въ сложныхъ словахъ pûs-vaikis 'полубатракъ' и vasaró-laukis 'яровое поле' представляютъ уже другую интонацію — *нисходящую*. Родительный отъ слова vìs-kas 'всѣ' имѣетъ восходящую интонацію, т. е. kõ, когда произносимъ два слова, т. е. vìsa kõ, но — *нисходящую*, т. е. kó, когда произносимъ одно слово: vìsko: *-o* сильноначальное, потому что оно стоитъ *за* главнымъ ударені́емъ.

3. Если вмѣсто первоначальнаго ударенія возникаетъ вторичное въ части слова, *предшествующей* исконному главному ударенію, то оно, попавъ на долгій гласный, *всегда* имѣетъ сильноконечную или *восходящую* интонацію. Творит. мн. mergomìs 'дѣвушками', šakomìs 'вѣтвями' и др. въ большинствѣ говоровъ превратились въ mergõms, šakõms и др.; послѣднія формы произносятся иначе, чѣмъ дательн. мн. mergóms, šakóms.

Сѣверозападные жемайты не терпятъ ударенія на конечныхъ слогахъ словъ. Напр., въ дорбя́некомъ говорѣ такія формы, какъ žmonà 'жена, женщина', galvà 'голова', — невозможны. Вмѣсто žmonà, galvà въ Дорбя́нахъ говорятъ žmõna, gal̃va, но въ вин. ед. сохраняютъ старую *сильноначальную* интонацію: žmóna, gálva.

Есть немало общелитовскихъ словъ съ *переднимъ вторичнымъ* ударені́емъ; напр.: aũgštis 'высота' изъ стараго *augštýs (ср. adv. augštỹn 'вверхъ'), juõduoti 'чернѣть' изъ *juodúoti (ср. žaliúoti 'зеленѣть') и др. Во всѣхъ этихъ случаяхъ существуетъ *восходящая* интонація согласно нашему третьему закону, хотя слова, отъ которыхъ образованы эти формы, имѣютъ *нисходящую* интонацію: áugštas 'высокій', júodas 'чорный'.

4. Если вмѣсто первоначальнаго ударенія возникаетъ вторичное въ части слова, *слѣдующей за* исконнымъ главнымъ удареніемъ, то оно, появляясь на долгомъ гласномъ, *всегда* имѣетъ сильноначальную или *нисходящую* интонацію. Такъ, напр., слова dìdė 'большāя', sáulė 'солнце' въ сложеніи съ другими словами получаютъ *задне вторичное* удареніе на конечномъ слогѣ, но интонація *нисходящее:* didė̃-ji 'большая', saulė̃-kaitis 'sáulės kaĩtinamoji vietà, солнцепёкъ', saulė̃-grąžа 'ἡλιό-τροπος = солнцеворотъ, подсолнечникъ', saulė̃-lydis 'западъ'.

5. Долгіе гласные съ нисходящею интонаціею, сравнительно недавно очутившіеся на концѣ слова, не измѣняютъ своей интонаціи. Ср. жем. jó 'ѣдетъ верхомъ', vagó 'бороздитъ', važiúo 'ѣдетъ', velė̃ 'стираетъ бѣлье', šienáu 'косятъ сѣно' и др., возникшія изъ jója, vagója, važiúoja, velėja, šienáuja. Но если долгіе гласные съ *нисходящею* интонаціею надрепле стояли въ *конечныхъ* слогахъ, то они перешли въ долгіе гласные съ *восходящею* интонаціею. Въ силу этого тоническаго закона 3 л. будущаго времени имѣетъ въ аукштайтскихъ говорахъ *восходящую* интонацію: rašỹs, važiuõs, dė̃s, duõs, jõs и др., хотя во всѣхъ остальныхъ лицахъ интонація — *нисходящая*: rašỹsiu, važiúosiu, dė̃siu, dúosiu, jósiu.

Слѣдуетъ отмѣтить, что первичные глаголы (verba primitiva) на *y* и *u* въ аукштайтскихъ говорахъ (напр., Виштитецъ — Višt̃ytis, Сув. г., Велёна — Veliuonà, Ков губ. и др.) имѣютъ въ 3-мъ лицѣ будущаго времени краткія *i* и *u*, напр.: gìs, lìs, bùs, pùs при 1 ед. gỹsiu, lỹsiu, bûsiu, púsiu и неопредѣленномъ наклоненіи gỹti 'поправляться, выздоравливать', lỹti 'идти дождю', bûti 'быть', pûti 'гнить'.

Въ доказательство того, что нѣкогда дѣйствовалъ этотъ законъ на всёмъ пространствѣ литовскаго языка, говорятъ слѣдующіе факты:

α) Праліговскія формы *jỹs 'онъ', *šỹs 'вотъ этотъ' ∠ *gaidỹs 'нѣтухъ', *vėžỹs 'ракъ' во всѣхъ говорахъ измѣнились въ jìs, šìs ∠ gaidỹs, vėžỹs; ср. gìs ∠ rašỹs 3 fut. изъ *gỹs ∠ *rašỹs.

β) Изъ tárpas 'промежутокъ' и pìrmas 'первый' производныя

tafp или tefp 'между' и pirm 'прежде, передъ' имѣютъ *восходящую* интонацію.

γ) Всѣ предлоги въ сложеніи съ другими словами чаще всего имѣютъ *нисходящую* интонацію, но въ отдѣльномъ употребленіи они всегда представляютъ интонацію *восходящую:* напр.: ánt-akiai 'брови', но ant (kálno) 'на (горѣ)', núo-ma 'аренда, лихва' (изъ *nuo-i-ima), но nuõ (stógo) 'съ (крыши)', prie-angė̃ 'преддверье' (жем. pry̆-angė̃), но priẽ (angos) 'передъ (входомъ)' (жем. pry̆).

Тѣ и другіе случаи вполнѣ удовлетворительно объясняются дѣйствіемъ нашего пятаго закона, по которому *конечные нисходящіе гласные должны переходить въ восходящіе.* Tárpas, núoma, núog и др. сохранили старую интонацію только потому, что гласные этихъ формъ стоятъ въ серединѣ слова, но tafp, nuõ и др. имѣютъ *восходящую* интонацію, потому что гласные этихъ формъ издавна находятся въ концѣ слова.

Но для говорящаго представляетъ большое неудобство то обстоятельство, что одно и то же слово является въ различныхъ видахъ; поэтому, когда звуковые законы въ одномъ и томъ же словѣ произведутъ неодинаковыя измѣненія, то говорящіе стараются сдѣлать эти измѣненія однообразными. Звуковые законы требуютъ, чтобы мы спрягали слѣдующимъ образомъ: gýsiu, gýsi, gìs ~ rašýsiu, rašýsi, rašỹs, но жемайтскіе говоры выровняли результаты этого закона, т. е. стали говорить и gýs ~ rašýs, уподобивъ формы gìs ~ rašỹs остальнымъ формамъ будущаго времени.

Согласно звуковымъ законамъ слѣдовало бы говорить rašaĩ 'пишу', rašaĩ 'пишешь', потому что здѣсь *au* и *ai* стоятъ въ исходѣ слова, но rašáu-si 'пишу себѣ', rašái-si, потому что здѣсь двугласные находятся въ серединѣ слова, или очутились на концѣ слова сравнительно недавно: rašáu-*s*, rašái-*s* (ср. at-*si*-gérti 'напиться' и пр.). Но то обстоятельство, что одно и то же слово является въ видѣ rašaĩ, и въ видѣ rašáu въ rašáus, образуетъ для говорящаго нѣкоторое неудобство, поэтому аукштайты сдѣлали однообразнымъ спряженіе, уподобивъ такія формы, какъ rašáus, такимъ, какъ rašaĩ, т. е. вмѣсто rašáus аукштайты

стали говорить rašaũs. Въ жемайтскихъ говорахъ произошло нѣчто обратное: форма rašaĩ уподобилась формѣ rašáus, и такимъ образомъ возникла форма rašáu. Какъ видимъ, уподобленіе шло не въ одномъ и томъ же направленіи въ обоихъ литовскихъ нарѣчіяхъ:

жем. rašáu, rašái ← rašáu-s(i), rašái-s(i),
аукшт. rašaĩ, rašaĩ → rašaĩ-s(i), rašaĩ-s(i).

Чередованіе гласныхъ.

Этимологія словъ показываетъ, что отъ одного корня можетъ быть образовано очень много словъ. Но не всѣ этимологически родственныя слова сохраняютъ одинъ и тотъ же гласный въ корнѣ: обыкновенно въ такихъ словахъ *гласные мѣняются*.

Примѣры: отъ корня *neš-* (греч. ἐ-νεκ-, слав. нес-) ведутъ начало nešù 'несу', nẽšdinu 'принимаю мѣры, забочусь, чтобы несли', nešióju 'ношу', lauk-nešà 'деревянная посудина, въ которой носятъ жидкое кушанье на поле работникамъ', pẽt-nešos 'подтяжки', nẽšiai 'два ведра воды, принесённыя коромысломъ', nãsčiai 'коромысло', nẽščià 'беременная' (для перехода значенія ср. латин. forda 'gravida' при fero 'nešù'), nẽšinuos 'убираюсь (къ чорту), проваливаю', našùs 'быстрый', panašùs ą̃ kã̄ 'similis alicui', naštà 'ноша', prã-našas 'пророкъ' (ср. pranèšti kám kã̄ 'aliquem de aliqua re certiorem facere'), sąnašos 'всё то, что остаётся на лугахъ послѣ разлива рѣки, озера', panušėti 'недалеко, немного поднести, нести';

отъ корня *šviet-* (др.-инд. çvēt-, слав. свѣт-): šviẽtė 'свѣтилъ, -ли', šviečiù 'свѣчу' изъ *šviet-ju, šviesà 'свѣтъ' изъ *šviet-sà (ср. tam-sà 'темнота' при tém-ti 'темнѣть'), šviesùs 'свѣтлый' изъ *šviet-sùs (ср. bai-sùs 'наводящій ужасъ' при bij-ó-ti 'бояться'), švinta 'свѣтаетъ', pra-švìto 'разсвѣло', šveičiù 'просвѣщаю, учу' (жем.) изъ *šveit-jù, švaistaũ 'часто посвѣчиваю' изъ *švait-staũ;

отъ корня *lauž-* (др.-инд. rudʒ-): láužiu 'ломлю', láuždinu 'принимаю мѣры, чтобы что-нибудь ломилось', láužau 'ломаю', láužydinu 'забочусь, принимаю мѣры, чтобы что-нибудь ломалось', lúštu 'ломлюсь' изъ *lūž-stu, pa-lúžo 'надломилось', lūžtìs 'láužas'.

Изъ приведённыхъ примѣровъ видимъ, что въ корняхъ *neš-*, *šviet-*, *lauž-* гласные не остаются всюду одни и тѣ же, но мѣняются:

neš- : nėš- : naš- : nyš-,
šviet- : švit- : šveit- : švait-,
lauž- : lūž-.

Подобная мѣна гласныхъ въ этимологически родственныхъ словахъ называется *чередованіемъ* гласныхъ.

Внимательно разсмотрѣвъ всѣ слова, происходящія отъ одного и того же корня, увидимъ, что чередованіе гласныхъ подчинено извѣстнымъ законамъ:

1. Если какое бы то ни было слово имѣетъ въ своёмъ корнѣ гласный *a*, то родственныя съ нимъ слова могутъ имѣть *e*, *ė*, *i*, *y*, *o*, *u*, *ū*, *uo*, но не имѣютъ ни *ie*, ни *au*.

2. Слово, въ корнѣ котораго существуетъ дифтонгъ *ie*, можетъ быть этимологически родственнымъ только съ такими словами, въ корнѣ которыхъ находимъ *i*, *y*, *ei*, *ai*, *ui*, но не *a*, *e*, *ė*, *o*, *u*, *ū*, *uo*, *au*.

3. Если какое бы то ни было слово имѣетъ въ своемъ корнѣ дифтонгъ *au*, то его родственники могутъ имѣть только *u*, *ū* и *uo*.

Итакъ, гласные въ словообразованіи чередуются не произвольно, но согласно законамъ о рядахъ гласныхъ. Въ чередованіи гласныхъ слѣдуетъ различать три ряда гласныхъ: *рядъ a*, *рядъ ie* и *рядъ au*.

Члены этихъ рядовъ — слѣдующіе:

a) *ряда a:* i, y, e, ė, a, o, uo; u, ū.
b) *ряда ie:* i, y, ie, ei, ai; ui.
c) *ряда au:* u, ū, au; uo.

Примѣры чередованія гласныхъ въ *рядѣ a:* rìm-stu, nu-rìmo 'онъ успокоился' : rymaũ 'сижу подпершн голову руками; думаю' : remjù 'подпираю, помогаю' : rėmjaĩ 'я подпиралъ, помогалъ' : ramùs 'спокойный; тепловатый (о водѣ)', ramìnù 'утѣшаю, успо-

капваю', raĩtis 'подпорка', ramstaĩ 'подпираю', rameñtas 'по́сохъ' : rómus 'mitis, placidus', rómyti 'холостить, скопить' : rùmtas 'gravitate morum conspicuus' : rúmai 'palatium' (въ семасіологическомъ отношеніи ср. русск. покой ~ почить).

Примѣры чередованія гласныхъ въ *рядѣ ie:* [1] lìkti 'оставлять, оставаться; класть' : lỹkyti 'оставлять про запасъ' : liekù или жем. liek-tù 'оставляю, остаюсь; кладу', lìẽkas 'лишній' : laikýti '(со)держать';

[2] ap-kintù 'мѣняюсь', ap-kitaĩ 'я измѣнился', kìtas 'другой, иной' : keičiù 'мѣняю' : kait-alióju 'часто мѣняю';

[3] ap-rỹštu 'начинаю хромать' изъ *ap-rýš-stu, aprýšo '(уже) хромаетъ' : ráišas 'хромой' : rùišis 'хромецъ';

[4] piešiù 'duco lineam carbone', piẽšos 'fuligo', piẽšinas 'contaminatus fuligine' (говорятъ и puĩšinas) : paišaĩ 'contamino fuligine' (говорятъ и puišaĩ);

[5] жем. skuĩsti 'furere' : латыш. skaĩst.

Примѣры чередованія гласныхъ *ряда au:* [1] duñba 'дѣлается углубленіе', dùbo 'дѣлалось углубленіе', iš-dubà 'дупло' : daubà 'оврагъ, долина' : duobà 'дупло' (Ковно), duobẽ 'яма';

[2] iš-tùkęs 'жирный' : taukaĩ 'жиръ';

[3] kráuti 'складывать въ кучу', kraunà 'черенокъ (ножа)', pakraũtė 'потолокъ надъ очагомъ (въ старыхъ жемайтскихъ numaĩ)' : krūvà 'куча', krúsnis, -ies 'куча камней', krūtys pl. или krūtinė 'грудь';

[4] gráužiu 'грызу' : gružinėju 'огрызаю (понемногу и дочиста)' : grūžtìs, accus. sing. grūžtį 'ноющая, острая боль живота'.

Такихъ корней, которые имѣли бы столько членовъ чередованія гласныхъ, какъ корень *ret-*, немного. Обыкновенно изъ теоретически возможнаго числа членовъ чередованія гласныхъ находимъ не болѣе двухъ или трёхъ членовъ.

Первый рядъ чередованія гласныхъ ради удобства можно разбить на четыре *подраздѣленія* по корневымъ гласнымъ первичныхъ (непроизводныхъ) глаголовъ.

α) Подраздѣленіе *e:* [1] nèšti 'нести' : naštà 'ноша', [2] vèsti 'ве-

ств' : vadžióti 'водить', vadõvas 'руководитель, проводникъ', [3]beřti 'сыпать' : bìrti 'сыпаться' : barstýti 'посыпать'. . .

β) Подраздѣленіе *é*: [1]slégti 'жать, давить' : slógos 'gravedo' : slúogas, pl. sluogaĩ 'брёвна, которыми надавливается мочимый лёнъ', sluogúoti 'класть брёвна на мочимый лёнъ; отягчать', [2]édu 'ѣмъ' : úodas, pl. uodaĩ 'комаръ', [3]sėdžiu 'спжу' : sóstas 'тропъ' изъ *sod-tas, pa-sõstė 'сидѣніе ткацкаго станка', sodà и sõdžius 'деревня', sodinù 'сажаю' : súodžios или súodės или súodys 'сажа' : súolas 'скамья' изъ *súod-las, [4]klė́-tis 'амбаръ' или (въ Оникштахъ) klėtìs : klóti 'стлать: крыть', klojìmas 'гумно' : klúonas 'токъ (жем.); гумно (восточно-аукшт.)'.

γ) Подраздѣленіе *o*: [1]kópti mẽdų 'вынимать мёдъ изъ улья' : kàpt! 'хвать!' : kúora 'вознагражденіе за потраву', [2]dróžti 'строгать' : druožė̃ 'полоса', [3]stóties 'вставать' : stuomuõ 'ростъ, высота человѣческаго тѣла', [4]bókštas 'baszta' : bãžmas 'множество' : bùožė 'безменъ; шарикъ на концѣ палки' : bùžulas 'шарикъ', [5]skródžiu 'разрѣзываю; чищу рыбу' : skruostaĩ 'щека' изъ *skruod-taĩ, [6]kósėti 'кашлять', kosulỹs 'кашель' : kúosas 'галка, грачъ'.

δ) Подраздѣленіе *uo*: [1]júosti 'опоясывать', júosta 'поясъ', [2]dúoti 'дать', [3]pùlti 'падать' : púoliau 'я палъ' (восточно-аукшт. púolau), [4]guõlis 'логовище животнаго = жем. kìnis' (греч. γωλεός 'Lager des Wildes') : gulė́ti 'лежать', [5]úodžiu 'нюхаю', uostinėju '(понемногу) понюхиваю; разузнаю', úoslės 'нюхъ' изъ *úod-slės сл. mį-slė̃ 'загадка'), úostau 'нюхаю' изъ *uod-stau.

О переходѣ чередованія гласныхъ изъ одного ряда въ другой. Сравнивъ слово pa-vyž-ėti 'немного и недалеко везти, подвозить' съ palyd-ėti 'проводить', сразу мы не можемъ рѣшить, къ какимъ рядамъ принадлежатъ vyž- и lyd-; только близкіе родственники перваго слова — vežù 'везу', važióju 'вожу', važiúoju 'ѣду', и второго — léidžiu 'пускаю', láidau 'бросаю (напр., камни)', ясно показываютъ намъ, что vyž- есть членъ *ряда a*, lyd- же — членъ *ряда ie*. По законамъ человѣческой психики, два такихъ ряда представленій, въ которыхъ находится нѣсколько общихъ обоимъ рядамъ членовъ,

имѣютъ стремленіе слиться въ одинъ рядъ. Примѣромъ можетъ служить склоненіе словъ tėvas 'отецъ' и sūnùs 'сынъ'. Множественное число отъ слова tėvas — слѣдующее: tėvaĩ, tėvų̃, tėvámus, tėvus, tėvaĩs, tėvuosẽ; отъ слова sūnùs множ. ч. почти такое же: súnūs, sūnų̃, sūnùms, súnus, sūnumìs, sūnuosẽ. Tėvų̃, tėvus, tėvuosẽ ничѣмъ не отличаются отъ sūnų̃, súnus, sūnuosẽ, поэтому въ большинствѣ говоровъ и остальные падежи второго ряда *уподобились* соотвѣтственнымъ падежамъ перваго ряда: tėvaĩ, tėvámus, tėvaĩs, т. е. измѣнились въ sūnaĩ, sūnámus, sūnaĩs. Такое смѣшеніе различныхъ рядовъ формъ словъ мы называемъ *ассоціаціею словъ (associatio formarum grammaticarum)*. Поэтому теперь легко понять, что при наличности множества такихъ формъ, какъ, напр., pavyžėti 'немного везти, подвозить', pakylėti 'немного поднять', palydėti 'проводить', которыя, имѣя однородный звуковой составъ корней, принадлежатъ къ разнымъ рядамъ чередованія гласныхъ, корни словъ путёмъ ассоціаціи словъ могутъ быть перенесены изъ одного ряда чередованія гласныхъ въ другой. Сравнивъ между собою этимологически родственныя слова bredù 'иду вбродъ', bridaĩ 'я шолъ вбродъ', brỹdis (жем. brydẽ) 'вытоптанный ногами слѣдъ по засѣянному полю или лугу', dvibrìdė 'бредень', purvà-bridis 'бредящій по грязи', brastà 'бродъ' (жем. brastvà, gen. sg. brãstvos изъ *brad-tvà), мы находимъ, что общимъ корнемъ для всѣхъ перечисленныхъ словъ служитъ bred- изъ *ряда a*; по словамъ bridaĩ, brỹdis соотвѣтствуютъ изъ *ряда ie* likaĩ 'я остался', lỹkis 'остатокъ', при которыхъ имѣется форма съ *ai* — laikaĩ 'держу, храню', что и вызвало вслѣдствіе ассоціаціи съ рядомъ *ie* новообразованіе braidaĩ, совсѣмъ не гармонирующее съ bredù, brastà. Послѣдняго новообразованія нѣтъ въ родственныхъ языкахъ; латыши, ближайшіе родичи литовцевъ, говорятъ bradât, не *braidât.

Не только ассоціація словъ, но иногда даже удареніе переноситъ корень слова изъ одного ряда чередованія гласныхъ въ другой. Такъ, напр., жемайтскія слова stabý-kaulis 'бедренная кость', kastìnis (sviestas) 'масло изъ грѣтой сметаны', lapinù

'принимаю мѣры, чтобы кто-нибудь взобрался (на дерево и т. д.)', prakãlas 'наковальня' сокращены изъ *staibý-kaulis (ср. stáibis 'голень'), *kaistînis (ср. kaĩtinu 'грѣю, согрѣваю'), laipinù, *praikãlas (ср. preikãlas)[1]). Въ Ковнѣ говорятъ amè 'eamus' вмѣсто aimè (около Пренъ — Príenai, Сув. губ.) изъ eimè (около Тильзита — Tilžė),

Наконецъ, слѣдуетъ отмѣтить сокращеніе дифтонга *uo* въ *ua*; напр.: sesuõ 'сестра', vanduõ 'вода' измѣняются въ sesvà или sesuvà, vandvà или vanduvà (около Полавеня — Palėvenė = діал. Palávanā); duobẽ 'яма', duonẽlė 'хлѣбъ' въ dvabẽ, dvanẽlė (около Езна, Вилен. губ.). Вмѣсто *suodinù изъ sodinù 'сажаю' жемайты говорятъ svadinù.

Согласные.

Согласными называются такіе звуки, при произнесеніи которыхъ въ резонаторѣ образуется шумъ или треніе. Согласные дѣлятся на: *взрывные* (explosivae) и *фрикативные* (fricativae).

При образованіи *взрывныхъ* согласныхъ происходитъ полный затворъ резонатора (въ извѣстной части рта). При образованіи же *фрикативныхъ* происходитъ только приближеніе одной части полости рта къ другой. Поэтому при произнесеніи взрывныхъ согласныхъ выдыхаемый изъ лёгкихъ токъ съ силою раздвигаетъ сомкнутыя части рта и такимъ образомъ производитъ шумъ; при произнесеніи же фрикативныхъ токъ воздуха проходитъ черезъ узкую щель, вслѣдствіе чего образуется шумъ въ родѣ свиста или шипѣнія.

Шумъ и свистъ или шипѣніе бываютъ какъ голосовые, такъ и безголосные. Поэтому и согласные могутъ быть голосовыми

---

1) Въ жемайтскомъ нарѣчіи *ā* изъ *ai* даже при отсутствіи на нёмъ ударенія не сокращается въ *a*. Во всѣхъ этихъ словахъ общелитовское *a*; ср. stabulys 'столбъ' въ Покопяхъ || stabý-kaulis, lapenù «бью крыльями, лечу» въ Дусятахъ || lapinù. Форма prakãlas извѣстна даже въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ (Лынгмяны = Linkmenes, -enų Свенцянскаго у. Вил. губ.). Этимологія слова kastînis (въ Масядахъ — kàstẽnis изъ пра-жем.* kastinīs) мнѣ неизвѣстна.

Примѣчаніе переводчика.

(звонкими) и безголосными *(глухими)*. При образованіи *звонкихъ* согласныхъ выдыхательный токъ, проходя черезъ приближенныя другъ къ другу голосовыя связки, приводитъ ихъ въ дрожаніе, дающее голосъ, между тѣмъ какъ при образованіи *глухихъ* согласныхъ выдыхательный токъ безпрепятственно проходитъ черезъ гортань, не задѣвая голосовыхъ связокъ, удалённыхъ одна отъ другой, вслѣдствіе чего не получается голосъ. При произнесеніи, напр., *t*, *s* шумъ и свистъ — безголосные, между тѣмъ какъ *d*, *z* произносятся съ голосовыми шумомъ и свистомъ или шипѣніемъ.

Шумъ и свистъ или шипѣніе образуются въ разныхъ мѣстахъ рта: 1) въ *мягкомъ нёбѣ*, при *g*, *k*, 2) въ *твёрдомъ нёбѣ*, при *j*, *ķ*, 3) у *переднихъ зубовъ*, при *t*, *d*, *s*, *z*, 4) *между губами*, при *p*, *b*, *v*. Поэтому согласные дѣлятся далѣе ещо на: 1) *мягконёбные (велярные)*, 2) *твердонёбные*, 3) *зубные* и 4) *губные*.

При произнесеніи согласнаго въ соединеніи съ палатальными гласными (*i*, *y*, *ie*, *e*, *ei*, *ė*) и «полугласнымъ» *j* прежде всего полости рта придаётся такой укладъ, какой нуженъ для произнесенія палатальнаго гласнаго, и только послѣ этого образуется требующійся шумъ или свистъ или шипѣніе. Поэтому согласные дѣлятся ещо на *твёрдые* и *смягчонные*, или палатализованные.

Законы сочетанія согласныхъ.

1. Звонкіе согласные могутъ стоять рядомъ только со звонкими, глухіе съ глухими, между тѣмъ какъ передъ гласными и полугласными могутъ являться любые согласные. Примѣры: išeĩti 'выйти', išlìpti 'вылѣзть (поднимаясь вверхъ)', išrìšti 'развязать', išmègzti 'развязать (узелъ)', iškàsti 'выкопать', išlį̃sti 'вылѣзть', išpèšti 'выщипать', но iždeĩti 'высыпать', iždérti 'вышить', iždilĩti 'убыть отъ треніе, истереться', которыя пишемъ согласно этимологическому принципу: išbeĩti, išgérti, išdilĩti; dìrbu 'дѣлаю', dìrbsiu 'буду дѣлать' (произносится dìrpsiu), dìrbti 'дѣлать' (произносится dìrpti), slẽgiu 'жму, надавливаю', slẽgsiu, slẽgti (произ-

носится slẽksiu, slẽkti), grę̃žiù 'сверлю; возвращаю', grę̃žti (произносится grę̃šti), grą̃žtas 'буравъ, сверло' (произносится grą̃štas).

2. Два согласные, образующіеся въ одномъ и томъ же мѣстѣ, но не тожественные, становятся тожественными, при чомъ одинъ изъ нихъ всегда выпадаетъ; напр.: sûk-k 'верти!', sûk-kime произносятся какъ sûk, sûkime; võg-k 'кради! воруй!', võgkime, slẽgk 'дави! жми!', slẽgkime и др. сперва измѣняются въ võkk, võkkime, slẽkk, slẽkkime и уже впослѣдствіи въ võk, võkime, slẽk, slẽkime. Такимъ образомъ изъ žvãk-galis 'огарокъ' черезъ žvãggalis развивается žvãgalis, изъ šẽm-margas 'šẽmaĩ márgas' — šẽmargas, изъ keršš̃laũnė 'kẽršą šlaunimì kárvė' — keršlaũnė. Во всѣхъ подобныхъ случаяхъ надо писать этимологически, т. е.: slẽg-kime, žvãkgalis, šẽm-margas и т. д.

3. a) *t* + *t* и *d* + *t* даютъ *st*; *d* + *d* и *t* + *d* даютъ *zd*; *t* + *k* и *d* + *k* даютъ *sk*; напр.: *met-ti 'бросить', *ved-ti 'вести' = mèsti, vèsti; *met-damas 'бросая', *ved-damas 'ведя' = mèzdamas, vèzdamas; *met-ki, *ved-ki = mèsk 'брось!', vèsk 'веди!'.

b) *t* + *l* и *d* + *l* даютъ одно *l*, напр.: *sůod-las (корень sẽd- 'сидѣть') = sůolas 'скамья', *brótlys (изъ *brótrys, ср. broter-ẽlis demin., bróter-au-ties 'брататься' и латин. frater) = brólis 'братъ'.

c) *t* + *s* и *d* + *s* даютъ одно *s*, напр.: 1 sg. futuri *met-siu 'брошу', *ved-siu 'поведу' = mèsiu, vèsiu.

Примѣчаніе. Результаты дѣйствія законовъ *3 a—c* сохраняются и на письмѣ. Всегда надо помнить, что какъ эти, такъ равно и многіе другіе звуковые законы дѣйствуютъ только въ серединѣ простыхъ, не сложныхъ словъ, между тѣмъ какъ въ *сложныхъ* словахъ примѣняются только первые два закона; поэтому изъ led-tẽkas 'ледяная сосулька', ãt-drẽkis 'оттепель', at-kélti 'отворить ворота', at-stóti 'отстать', at-léisti 'прислать' и др. возникаютъ не *lestẽkas, *ãzdrẽkis, *askélti, *astóti, *aléisti, но letẽkas, ãdrẽkis и др., которыя пишемъ согласно этимологическому принципу: ledtẽkas, ãtdrẽkis и т. д.

Шлейхеръ полагалъ, что и *t* + *l* и *d* + *l* измѣняются въ *sl*, а *d* + *m* — въ *sm*. Ему казалось, что krìslas 'пылинка', pūslẽ 'пузырь', giesmẽ 'пѣснь' и др. произошли изъ *krit-las, pūt-lẽ, gied-mẽ. Но существуютъ несомнѣнные суффиксы -sla-, -sma-, -smẽ-, напр., въ слѣдующихъ словахъ: mók-slas 'наука', tìk-slas 'цѣль', pavéik-slas 'примѣръ, образецъ, картина'; džiaũg-smas радость'; ūk-smẽ 'umbra, тѣнь'; поэтому упомянутыя выше слова восходятъ къ *krìt-slas, *pūt-slẽ, *gied-smẽ согласно закону *3 c.*

4. *s, z; š, ž.* a) Не въ сложныхъ словахъ *s* + *s* даютъ *s*, *š* + *s* — *š*, *ž* + *s* — *š*. Примѣры: kasù 'копаю': 1 sg. fut. kàsiu изъ *kas-siu, knisù 'рою': fut. knìsiu изъ *knis-siu, lýstu 'худѣю' изъ *lys-stu;

mušù 'бью': fut. mùšiu изъ *muš-siu, komšù 'пихаю, набиваю': fut. kimšiu изъ *kimš-siu, plýšta 'лопаюсь' изъ *plýš-stu;

vežù 'везу': fut. vèšiu изъ *vež-siu, lûšta 'ломаюсь' изъ *lûž-stu, įsi-gužta 'слѣживаюсь и тепло накрываюсь' изъ *įsi-gūž-stu, mẽšlaĩ 'навозъ' изъ *mẽž-slaĩ (суффиксъ -sla-, какъ и слонъ mók-slas, корень mẽž-: mẽžiu 'stercus ex stabulo veho').

b) Въ сложныхъ словахъ *s* + *s*, *š* + *s* и *ž* + *s* всегда даютъ *s*. Примѣры: pùs-salė 'полуостровъ', iš-sémti 'вычерпать', už-stóti 'заступиться', которыя произносимъ pùsalė, isémti, ustóti, хотя пишемъ этимологически: pùssalė и т. д.

c) Передъ гласными иногда находимъ *sk, šk, zg*, но передъ согласными имъ соотвѣтствуютъ *ks, kš, gz*; напр.: nu-driskaũ : nu-drìksti 'оторваться; сдѣлаться оборванцемъ', dreskiù : drẽksti 'раздирать, царапать', mezgù, mãzgas 'узелъ' : mẽgzdamas, mẽgzti 'завязывать, развязывать (узелъ)', rezgù : rẽgztis 'ein aus Schnüren gestricktes Hemnetz', tróškau : trókšti 'жаждать', tẽškiaũ : tẽkšti 'брызгать', reškiù, rẽškiaũ : rẽkšti 'срывать (напр., яблоко съ яблони)' и др. Такъ какъ въ литовскомъ есть немало и такихъ словъ какъ, напр.: spoksaũ 'дѣлаю', rogsaũ 'горчу', takšaũ 'стою разлившись (о водѣ)', šmẽkšaũ 'во мглѣ, неясно показываюсь', ĩnksiu

linkstéti 'кланяться' и др., то является вопросъ, какимъ образомъ могло возникнуть чередованіе *zg*, *sk*, *šk* съ *gz*, *ks*, *kš*. Подобное чередованіе было вполнѣ законнымъ (lautgesetzlich) только въ такихъ словахъ, въ которыхъ конечнымъ согласнымъ корня, передъ суффиксами *-ska-* и *-ška-*, было *g* или *k*, такъ что получалась непріятная группа согласныхъ *-ksk-* или *-kšk-*. Въ этой группѣ исчезало *первое k* путёмъ диссимиляціи, когда оно стояло передъ гласнымъ, напр.: jìs rẽškė́ изъ *vrẽk-škė́ (ср. др.-инд. vṛçáti, vṛkṇás), между тѣмъ какъ въ положеніи передъ согласнымъ въ безударномъ слогѣ выпадало *второе k*: rẽkšti изъ *vrẽkšk-ti. По образцу подобныхъ глаголовъ впослѣдствіи стали измѣняться и такіе, которые въ окончаніи корня не имѣли *k* и *g*, какъ, напр.: tróškau || trókšti изъ корня teres- 'сохнуть, жаждать' (ср. нѣм. Durs-t 'жажда').

Итакъ, поневѣжскія mastìs тесёмка' (изъ *mazg-tìs), mastýti 'вязать' (изъ *mazg-týti) и латинское restis (изъ *rezg-tis) показываютъ, что лит. magztìs 'тесёмка', magztýti 'вязать' и rẽgztis 'máišė' (ср. rezgù : rèzgti 'вязать, плести') суть новообразованія, возникшія вышеописаннымъ путёмъ.

Примѣчаніе. Всѣ примѣры, разсмотрѣнные выше, не имѣютъ ничего общаго съ перестановкою звуковъ, которую находимъ, напр., въ жемайтскихъ словахъ Põndzievs и rundzins 'laete crescens, obesus' и аукшт. Põndzins (Ariógala — Эйрагола) 'Ζεὺς Δεσπότης', возникшихъ изъ *Põnz-Dievs, *runz-d-inas (ср. латыш. rũsa 'Haufen' и лит. ąz-d-inis, ąs-id-ìnis 'ein Krug, eine Kanne mit einem Henkel', латин. imbr-idus) и *Põnz-Dius.

5. Звукъ *n* отличается большою гибкостью: онъ приспособляется ко всякому согласному, передъ которымъ ему приходится стоять, и потому его артикуляція передъ мягконёбными согласными бываетъ *мягконёбною* (велярною), передъ зубными — *зубною*, передъ губными — *губною*. Передъ фрикативными *s*, *z*, *š*, *ž* и *j* и *v*, при образованіи которыхъ артикулирующія части

рта сближаются между собою, но не замыкаются, *n* не имѣетъ полной артикуляціи: языкъ не задѣваетъ нёба, гласный же, стоящій передъ нимъ, удлиняется и получаетъ смѣшанный звукъ, одновременно идущій черезъ полость носа и рта. Въ большинствѣ говоровъ «носовые» гласные измѣнились въ долгіе «ртовые».

Примѣры: 1) *велярное n*: sánkalba 'условіе', 2) *зубное n*: sandaras 'договоръ, миръ', santakỹs 'слiяніе (рѣкъ)', 3) *губное n* (= *m*): sánbrėškis 'ἀμφιλύκη' (произносится sámbrėškis), sánburgos 'наледь' (произносится sámburgos), 4) *носовой гласный*: (kẽlio) sąsuka 'compitum, перекрёстокъ', sąspyris 'споръ, диспутъ', sąstata 'составъ', sąšlavos 'соръ', sąžinė 'совѣсть', (sprãgilo) sąjunga 'связка', (síenos) sąvarža 'скрѣпа';

1) *велярное n*: šùnkelis 'просёлочная дорога', šunkõjis 'съ собачьими ногами', 2) *зубное n:* šundrėkos 'pataisūnai (Ковно) = pataisaĩ (Дусяты), Lycopodium selago', 3) *губное n* (= *m*): šunburnis 'съ собачьею мордою; нехристь' (произносится šumburnis), 4) *носовой гласный*: pinù 'плету' : fut. pįsiu, trinù 'тру' : fut. trįsiu, kándu 'кусаю' : fut. kąsiu изъ *kand-siu, žąsis 'гусь' (= нѣм. Gans), ąsà 'ушко' (= латин. ansa), ąsótas 'съ ушкомъ' (= латин. ansatus), mįslė̃ 'загадка', gįsla 'жила', gū́žis,-ies 'большой вертелъ бедренной кости', rū́šis,-ies 'видъ, сортъ', ąšas 'дужка (котла)' или (въ Тильзитѣ) vąšas, grįštù 'возвращаюсь' изъ *grinž-stu, grę̀žiù 'сверлю', grąžtas 'буравъ', grąžýti 'пробуравливать сверломъ', grąžinti 'возвращать', saulė̀grąža 'солнцеворотъ; подсолнечникъ'.

Въ концѣ слова *n* сохраняется въ жемайтскомъ нарѣчіи при условіи ударяемости конечнаго слога. Примѣры: tọn, katrọn, anọn, tũn, anũn, šunũn, но vyrų 'мужей', tiltų 'мостовъ', sūnų 'сына' (accus. sg.), āvį 'овцу', žmõna женщину, výra 'мужчину' и т. д. (ọ, ų, į = узкимъ краткимъ *o*, *u*, *i*).

6. а) Передъ *j* всѣ согласные палатализуются и почти всѣ сливаются съ «йотомъ» въ одинъ палатальный звукъ. Такъ, напр., изъ сложенія формъ jóms dat. pl. fm., juõs accus. pl. msc. съ geróms, gerùs (изъ *gerúons) возникаютъ geróms-joms, gerúos-jus; въ послѣднихъ формахъ *s* палатализуется и сливается съ *j*

въ одинъ звукъ ṣ (палатальное или «мягкое» *s*): gerómṣoms, gerúosus (жем. gerúṣus). Такое же отношеніе, какое находимъ между современными формами: trijų̃ gen. pl. : trimìs instr. pl. 'тремя', нѣкогда существовало и въ другихъ словахъ, напр.: *ašijų̃ 'axium' : ašimìs, *avijų̃ 'ovium' : avimìs. Изъ *ašijų̃, *avijų̃, послѣ выпаденія гласнаго *i*, возникли формы *ašjų̃, avjų̃ и, наконецъ, aṣ̌ų̃, avų̃. Также нѣкогда было *šalijų̃ (: šalimìs), откуда, съ теченіемъ времени, произошла современная форма šalį̃ черезъ посредствующее звено *šaljų̃ 'сторонъ'.

b) Губные *p*, *b*, *m* и *v* въ положеніи передъ *j* палатализуются, но самъ *j* не сливается съ этими согласными въ одинъ звукъ; поэтому прусскіе литовцы пишутъ ašiẽ 'осей', šaliẽ 'странъ', но avjų̃ 'овецъ', kurmjų̃ 'кротовъ', gulbjų̃ 'лебедей', kupr̃jų̃ 'окороковъ'. Куршатъ и Шлейхеръ въ этихъ случаяхъ пишутъ: aviĩ, kùrmiĩ, gulbiĩ, kupr̃iĩ, tetriaĩ, aviaĩ, stúmiai и т. д.

c) *t* съ *j* и *d* съ *j* даютъ разные результаты въ зависимости отъ того, стоятъ ли эти сочетанія передъ: α) *e*, *ė*, *i*, *y*, *ie*, или передъ: β) *o*, *uo*, *au*, *u*, *ū*, или же, въ діалектахъ, передъ: γ) *a*, *ai*.

α) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *e*, *ė*, *i*, *y*, *ie* лишаются *j*-та; напр.: voc. sg. svetè (ср. výre) изъ *svetjè, 1 pl. praet. mẽtėme vẽdėme изъ *mẽtjėme *vẽdjėme, nom. pl. msc. tuštì tuštíeji изъ *tuštji *tuštjíeji, 2 sg. praes. vertì vertíes, léidi léidies изъ *vertjì *vertjíes, *léidji léidjies.

β) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *o*, *uo*, *au*, *u*, *ū* въ жемайтскомъ нарѣчіи подверглись слѣдующимъ измѣненіямъ: 1) въ Дорбянскомъ говорѣ этимъ сочетаніямъ соотвѣтствуютъ палатальные *ṭ*, *ḍ*, 2) въ Вейвиржанскомъ (Veivìržėnai) — *c*, *ʒ* (= *dz*), 3) въ восточно-жемайтскомъ поднарѣчіи, какъ и въ аукштайтскомъ нарѣчіи, сочетаніямъ *tj*, *dj* соотвѣтствуютъ *č*, *ǯ* (= *dž*). Вмѣсто старыхъ формъ *kartjóji 'горькая', *saldjóji 'сладкая', *kartjų̃, *saldjų̃ g. pl., *metjáu 'я бросилъ', *vedjáu 'я вёлъ' въ современныхъ говорахъ находимъ: 1) karṭóji, saldóji, karṭų̃, saldų̃, meṭáu, veḍáu (Дорбяны), 2) karc̣óji, saldz̤óji, karc̣ų̃n, saldz̤ų̃n, mec̣áu, vedz̤áu (Вейвиржаны), 3) karčóji, saldžóji, karčų̃n

(вост.-жем.) или karẽ̃ (аукшт.), saldžũn или saldžũ̃, meč́áu, vedžáu (вост.-жем.) или meč́aĩ, vedžaĩ (аукшт.).

γ) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *a* и *ai* неодинаково измѣняются въ литовскихъ нарѣчіяхъ. Подъ вліяніемъ *j* гласные *a* и *ai* въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнились въ *e* и *ei*: вмѣсто kója 'нога', kójai 'ногѣ' (ср. pieva 'лугъ', pievai) появились kóje, kójei, а послѣ согласнаго передъ *e j* по закону *6 с. α*) исчезаетъ. Изъ формъ *jáutjai 'волы', *mèdjai 'деревья', *jáutjams 'воламъ', *mèdjams 'деревьямъ' черезъ переходную ступень *jáutjei, *mèdjei, *jáutjems, *mèdjems возникли жемайтскія формы jáutei, mèdei, jáutems, mèdems, которымъ въ аукштайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ: jáuč̃iai, mẽdžiai, jáuč̃iams, mẽdžiams или jáuč̃ei, mẽdžei, jáuč̃ems, mẽdžems.

Въ обычномъ правописаніи вмѣсто *tš* теперь принято писать *č*, *j* же въ нёмъ замѣненъ посредствомъ *i* даже послѣ губныхъ; напр.: mačiau, vedžiau, labiau и т. д. Шлейхеръ писалъ mačau, vedžau, jauč̃u, žodžu, т. е. такъ, какъ не произноситъ ни одинъ литовецъ: вѣдь всѣ отличаютъ, напр., giñč̃ų 'obstinatorum' отъ giñč̃ių 'obstinatarum'; поэтому слѣдуетъ писать вслѣдъ за Куршатомъ mačiaĩ, vedžiaĩ, jáuč̃ių, žõdžių и т. д. [но giñč̃as 'споръ', trič̃as 'человѣкъ горячка', gùč̃as 'умникъ', stič̃as 'упрямый; упрямство'].

Законы конца словъ.

Въ глубокой древности конечные гласные словъ могли быть какъ долгими, такъ и краткими. Съ теченіемъ времени количественныя отношенія измѣнились: теперь всѣ литовскіе говоры часто имѣютъ въ концѣ словъ краткіе гласные тамъ, гдѣ нѣкогда были долгіе. Старая долгота сохранилась въ сложныхъ словахъ: эти слова срослись въ одно цѣлое еще тогда, когда конечные гласные ихъ были долгими, и такими сохраняются они и донынѣ, какъ находящіеся уже въ серединѣ словъ.

1. *-a*, сократившееся изъ *-ā* или *-o*, существуетъ въ им. ед. жен. р.: senà 'старая' изъ *seno (сохранилось въ senó-ji), žmonà 'жена, женщина' изъ *žmono.

2. *-i* изъ *-y* (=*ī*): dẽganti 'жгущая, горящая', dẽgusi 'горѣвшая, жегшая', dègsianti 'которая будетъ горѣть, жечь' изъ *deganty, *degusy, *degsianty, сохранившихся въ возвратной формѣ: degantý-s 'kurì sáu dẽga = kurì dẽga-si', dẽgusy-s, dègsianty-s.

3. *-i* изъ *-ie*: senì 'старые' изъ *seníe (ср. seníe-ji), dvì senì изъ *dviẽ seniẽ (ср. dvì seniẽ-ji), dìrbi 'ты дѣлаешь' изъ *dìrbie (ср. dìrbie-s), dìrbti 'дѣлать' изъ *dìrbtie (ср. жем. dìrbtie-s), tolì 'далеко' изъ *tolíe (ср. tolie-jẽ).

4. *-u* изъ *-uo*: sù senù 'со старымъ', dù senù nom. du. msc., senùs acc. pl. msc., dìrbu 'дѣлаю', veżù 'везу'; ср. sù senúo-ju, dù senúo-ju, senúos-ius, dìrbuo-s, veżúo-s.

Въ жемайтскихъ говорахъ, а иногда и въ аукштайтскихъ, сокращаются и въ остальныхъ случаяхъ долгіе гласные *ė*, *o*, когда конецъ слова не получаетъ ударенія. Жемайты говорятъ, напр.: tõ 'того', katrõ 'котораго изъ двухъ', kuriõ 'котораго изъ многихъ', anõ 'вонъ того', но výra 'мужа', tìlta 'моста'; tõs 'тѣ', anõs 'вонъ тѣ', kuriõs 'которыя', но žmónas 'жены', sẽnas 'старыя', mãžas 'малыя' (ср. sẽnos-ios); dìrba 'онъ дѣлалъ', rãša 'онъ пишетъ', вмѣсто dìrbo, rãšo (ср. reflexivum dìrbo-s, rãšo-s).

Краткіе гласные конечныхъ слоговъ словъ въ жемайтскихъ говорахъ исчезли; напр.: výrs dìrb вмѣсто výras dìrba. Согласно этимологическому принципу слѣдуетъ писать несокращенныя формы, т. е. výras dìrba и výro, dìrbo.

Морфологія.

Безчисленное множество словъ человѣческаго языка наука подраздѣляетъ на восемь разрядовъ или частей рѣчи, которыя носятъ слѣдующія названія:

1. *Имя существительное.* Слова этого разряда представляютъ собою имена предметовъ—видимыхъ и невидимыхъ; напр.: výras 'vir', žmonà 'mulier', arklỹs 'equus caballus', avìs 'ovis', ąžuolas 'quercus', akmuõ 'lapis', prõtas 'mens', išmintìs 'intellectus' и др.

2. *Имя прилагательное* показываетъ, каковъ предметъ, о

которомъ мы говоримъ, т. е. обозначаетъ его качество; напр.: gẽras 'bonus', negẽras 'malus', sẽnas 'vetus', jáunas 'iuvenis'. Къ разряду прилагательныхъ относятся имена *числительныя:* dù 'duo', penkì 'quinque', aštuonì 'octo', pìrmas 'primus', añtras 'secundus' и др.

3. *Мѣстоименіе.* Слова этого разряда замѣняютъ собою имена; напр.: àš 'ego', mẽs 'nos', tù 'tu', jìs 'ille' и др.

4. *Глаголъ* показываетъ что кто дѣлаетъ или въ какомъ состояніи находится; напр.: rašaĩ 'scribo', sergù 'aegroto' guliù 'iaceo', kertù 'caedo' и др.

5. *Нарѣчіе* опредѣляетъ глаголъ и прилагательное; напр.: gražiaĩ (kã̀ daryti) 'formose (aliquid facere)', labaĩ (gẽras, dìdelis) 'admodum (bonus, magnus)' и др.

6. *Предлогъ*, опредѣляя падежи имени существительнаго, показываетъ въ какомъ положеніи находится одинъ предметъ по отношенію къ другому; напр.: añt (žemės) 'на (землѣ)', nuõ stógo 'съ (крыши)'. Предлогъ, стоящій послѣ поясняемаго слова, называется *постпозиціею*, напр., dẽl въ ko-dẽl 'почему', to-dẽl 'потому' = dẽl kõ, dẽl tõ.

7. *Союзъ* соединяетъ слова и предложенія; напр.: (tėvas) ir̃ (mótyna) '(отецъ) и (мать)', (rãšome) ir̃ (skaĩtome) '(мы пишемъ) и (читаемъ)'.

8. *Междометіе* служитъ для выраженія нашихъ чувствъ; напр.: ùi, aĩ, ãtataĩ, èt!

Четыре первыя части рѣчи: имя существительное, прилагательное, мѣстоименіе и глаголъ, называются *измѣняемыми* частями рѣчи, потому что ихъ форма постоянно мѣняется въ предложеніи; напр.: výras, výro, výrui, výrai, výrų, výrams; rašaũ, rašaĩ, rašiaũ, rašeĩ, rašýsiu и др. Остальныя четыре части рѣчи: нарѣчіе, предлогъ, союзъ и междометіе, называются *неизмѣняемыми* частями рѣчи, потому что форма этихъ частей рѣчи постоянно остаётся одной и той же, за исключеніемъ тѣхъ нарѣчій, которыя имѣютъ степени сравненія, напр.: gražiaĩ 'красиво', gražiaũs 'красивѣе', gražiáusiai 'красивѣе всего'.

Словоизмѣненіе имени существительнаго, прилагательнаго и мѣстоименія называютъ *склоненіемъ*, а словоизмѣненіе глагола — *спряженіемъ*.

Имя существительное.

Въ склоненіи имёнъ существительныхъ слѣдуетъ различать: 1) родъ, 2) падежъ и 3) число.

1. Въ литовскомъ языкѣ имена существительныя двухъ родовъ: *мужескаго* и *женскаго*. Въ глубокой древности не были чужды литовскому языку также и существительныя средняго рода. Alùs 'пиво', baĩnas 'сѣдло', pjúklas 'пила' въ литовскомъ мужескаго рода, между тѣмъ какъ въ прусскомъ языкѣ эти слова *средняго* рода: alu, balgnan, piuclan.

Имена мужчинъ — мужескаго рода, напр.: tėvas 'отецъ', našlỹs 'вдовецъ', vagìs 'воръ', sūnùs 'сынъ', piemuõ 'пастухъ'. Имена женщинъ — женскаго рода, напр.: mótyna 'мать', našlė̃ 'вдова', avìs 'овца', sesuõ 'сестра'.

Въ другихъ языкахъ грамматическій родъ слова легко узнаётся по окончанію, но въ литовскомъ окончаніе только въ рѣдкихъ случаяхъ точно показываетъ родъ. Всѣ слова, оканчивающіяся въ имен. ед. на *-as* и *-us*, мужескаго рода, напр.: daržas 'огородъ', dangùs 'небо'. Слова съ другими окончаніями въ имен. ед. могутъ быть какъ мужескаго, такъ и женскаго рода; тутъ дѣло привычки: напр., большинство литовцевъ говоритъ tàs dantìs 'этотъ зубъ' (муж. р.), но тильзитскимъ литовцамъ кажется, что dantìs — женскаго рода: tà dantìs.

Наконецъ, надо замѣтить, что въ литовскомъ, какъ и въ другихъ языкахъ, есть немало словъ *общаго* рода, т. е. такихъ, которыя одинаково могутъ обозначать какъ мужчинъ, такъ и женщинъ; напр.: tàs и tà svet-norà 'чужого (добра) желающій, -ая', sau-norà 'эгоистъ', susnà 'паршивый, -ая' и др.

2. Въ литовскомъ языкѣ различаются *семь падежей:* 1) именительный, 2) родительный, 3) дательный, 4) винительный, 5) звательный, 6) творительный и 7) мѣстный.

Падежъ показываетъ, въ какомъ положеніи находится одинъ предметъ въ сравненіи съ другимъ. Но въ томъ или иномъ положеніи могутъ находиться — одинъ, два или множество предметовъ; отсюда возникаютъ *три числа:* единственное, двойственное и множественное. Почти всѣ имена имѣютъ три числа: výras || dù výru || výrai, žmonà || dvì žmóni || žmónos. Но есть и такія имена, которыя имѣютъ одно число: 1) *только единственное:* medùs 'мёдъ', alùs 'пиво' и др., 2) *только двойственное:* dù 'два', abùdu 'оба', 3) *только множественное:* dùrys 'двери', vartai 'ворота', žirklės 'ножницы', mìntuvai 'мяло', жем. knìngos 'книга' и др. Есть даже нѣсколько такихъ имёнъ, которыя имѣютъ одно значеніе во множественномъ, а совершенно другое въ единственномъ числѣ, напр.: rãtai 'plaustrum' : rãtas 'rota', dúmai 'fumus' : dúmas 'gyvẽnimas, focus', gélžys 'ferramenta, ferrea instrumenta' : gelžìs 'ferrum'.

Склоненіе существительныхъ въ литовскомъ кое-чѣмъ отличается отъ склоненія прилагательныхъ и мѣстоименій. Отличія сводятся къ слѣдующему:

a) Существительнымъ чужда категорія *средняго* рода. Мѣстоименія и прилагательныя до сихъ поръ сохранили имен., вин. ед. *средняго* рода, напр.: taĩ, tataĩ, tàt 'то, это', šálta = жем. šált 'холодно', šìlta = жем. šìlt 'тепло', sveĩka = жем. sveĩk 'здорово', drąsù 'отважно' (ср. гр. θρασύ), saldù 'сладко', baisù 'страшно', brangù 'дорого', pavojù 'опасно'. Нетрудно объяснить, почему сохранились имена прилагательныя *средняго* рода. Когда подлежащимъ бываетъ мѣстоименіе средняго рода, напр., taĩ 'то', или неопредѣлённое наклоненіе, — грамматическая форма, не различающая рода —, напр., mir̃ti 'умирать', тогда и сказуемое прилагательное должно стоять въ среднемъ родѣ. Примѣромъ могутъ служить слѣдующія фразы: taĩ negražù 'это некрасиво', ar̃ taĩ gražù = жем. ar̃ tàt gražù? 'развѣ это красиво?', saldù ir̃ gražù ùž tėvų žẽmę mir̃ti 'dulce et decorum est pro patria mori'.

b) Многіе падежи имёнъ существительныхъ имѣютъ не тѣ же окончанія, что мѣстоименія и прилагательныя, въ чемъ мо-

жемъ убѣдиться, сравнивъ дат. ед. vy̆rui, мѣст. ед. vy̆rę, им. мн. vy̆rai, дат. мн. vy̆rams съ соотвѣтствующими падежами мѣстоименій и прилагательныхъ: tám gerám дат. ед., tamę̀ geramę̀ мѣстн. ед., tiẽ gerì [1]) им. мн., tíems geríems дат. мн. А потому приходится разсматривать склоненіе имёнъ существительныхъ отдѣльно отъ склоненія прилагательныхъ.

Склоненіе имёнъ существительныхъ.

Въ склоненіи словъ надо обращать вниманіе на *основу* слова и падежное *окончаніе*. *Основою* называется та часть слова, которая въ склоненіи остаётся почти тою же самою. Падежнымъ *окончаніемъ* называется та часть слова, которая при измѣненіи слова по падежамъ принимаетъ различные виды. Возьмёмъ для примѣра имен. ед. vy̆ra-s 'мужъ', vagì-s 'воръ', sūnū̀-s 'сынъ' и дат. мн. vy̆ra-ms, vagì-ms, sūnū̀-ms. Изъ этого примѣра видимъ, что въ обоихъ падежахъ та же самая основа: vy̆ra-, vagì-, sūnū̀-, *-s* же есть окончаніе им. ед., а *-ms* — окончаніе дат. мн.

Основа слова не во всѣхъ падежахъ одинакова. Одни варіанты основы — остатокъ глубокой старины, другіе же — новообразованія литовскихъ говоровъ. Уже въ [индоевропейскомъ] праязыкѣ гласные основы въ извѣстныхъ случаяхъ имѣли неодинаковыя ступени: въ однихъ падежахъ основа имѣла сильный видъ, въ другихъ — слабый. Чередованіе гласныхъ не чуждо нѣкоторымъ основамъ даже въ наше время. Формы vagìs, sūnūs, vagimìs, sūnumìs имѣютъ слабый видъ основы, а зват. ед. vagiẽ, sūnaũ — сильный видъ. Въ формахъ seserę̀ 'сестёръ', akmenę̀ 'камней' основами служатъ seser-, akmen-, сильный видъ которыхъ sesuor- (ср. латин. sorōr-em) и akmuon- (ср. греч. ἄκμων) сохранился въ им. ед. sesuõ, akmuõ, съ отпавшими *-r* и *-n*.

Изъ позднѣйшихъ фонетическихъ измѣненій слѣдуетъ отмѣ-

1) Форма gerì (nom. pl. msc.) восходитъ къ болѣе древней *gerìẽ, сохранившейся въ членныхъ прилагательныхъ gerie-ji : жем. gerìẽjai (съ *восходящею* интонаціею).

Прим. переводчика. Тельшевскіе жемайты, напр., въ Масядахъ (Mósėdis), Салантахъ (Salantaĩ) вм. gerìẽjai говорятъ gerìejai (діал. ġerė́ije).

тить чередованіе зубныхъ *t* и *d* съ (альвеолярными аффрикатами) *č* и *dž* передъ такими слогами, которые нѣкогда начинались съ *j*; напр.: jáutis 'волъ', gaidỹs 'пѣтухъ : jáučių, gaidžių и др.

Имена существительныя по гласному основы можно подраздѣлить на пять группъ, изъ которыхъ каждая составитъ особое *склоненіе*.

1) Къ *первому* склоненію относятся тѣ существительныя, основа которыхъ оканчивается на: a) *-a-:* výras 'мужчина, мужъ', kẽlias 'дорога', b) *-o-:* žmonà 'женщина, жена' изъ *žmonó и c) тѣ на *-jo-*, имен. ед. которыхъ оканчивается на *-i:* martì 'жена сына; жена брата', viešnì 'гостья', patì 'жена; сама', ponì 'госпожа'.

2) Въ составъ *второго* склоненія входятъ: a) основы на *-y-:* našlỹs 'вдовецъ', brólis 'братъ' изъ *brálys[1]), и b) основы на *-ė-:* našlė 'вдова', sáulė 'солнце'.

3) *Третье* склоненіе составляютъ основы на *-i-:* vagìs 'воръ', akìs 'глазъ'.

4) *Четвёртое* склоненіе образуютъ основы на *-u-:* sūnùs 'сынъ', dangùs 'небо', vaĩsius 'плодъ'.

5) Къ *пятому* склоненію относятся всѣ слова съ *основою на согласный:* основы akmen- (жем. akmin-), ruden- (жем. rudin-), dukter-, seser-, mẽnes- при именительномъ ед. akmuõ 'камень', rudnõ 'осень', duktẽ 'дочь', sesuõ 'сестра', mẽnuo 'мѣсяцъ; луна'.

Ученіе о склоненіи было бы весьма несложнымъ, если бы всѣ падежи сохранили въ цѣлости свои первоначальныя основы и падежныя окончанія. Но такихъ падежей, гдѣ прозрачны были бы основа и окончаніе (ср. výra-s : výra-ms, vagì-s : vagì-ms : vagi-mìs), сохранилось немного: въ большинствѣ случаевъ *па-*

1) Въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ слова типа brólis въ имен. ед. оканчиваются на *-is*; ср. kãilis 'шкура', peĩlis 'ножъ' въ Дусятахъ, Ушполях, Ошкинтахъ, brãilis въ Дусятахъ = brólis въ Ошкинтахъ (конечное *-is* средней долготы). Тельшевскіе жемайты въ словахъ типа brólis нѣкогда имѣли также *-is*. Жем. brūolis, pẽilis, vẽršis 'телёнокъ' съ *узкимъ* i восходятъ къ пра-жем. brólis, peĩlis, veršis. Жем. váltęs 'барка', kártęs 'жердь', vęltęs 'надежда' съ *широкимъ* i (= узкому e) восходятъ къ пражем. váltis, kártis, viltis. *Прим. переводчика.*

дежныя окончанія срослись съ конечнымъ гласнымъ основы. Теперь намъ нелегко сказать, что̀ служитъ первоначальнымъ окончаніемъ въ такихъ падежахъ, какъ напр.: vy̆ro, vy̆rui, (sŭ)vy̆ru, vy̆rų. Рѣшеніе вопроса о первоначальныхъ падежныхъ окончаніяхъ мы предоставимъ сравнительной грамматикѣ; съ насъ будетъ вполнѣ достаточно одного лишь перечисленія современныхъ падежныхъ окончаній безъ историческаго ихъ объясненія.

Падежныя окончанія I-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.			Множеств. число.			Двойствен. число.		
	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*
Имен. .	as	a	i	ai	os	ios	u	i	i
Род. . .	o	os	ios	ų	ų	ių	Родите	льный	множ.
Дат. . .	ui	ai	iai	ams	oms	ioms	am	om	iom
Вин. . .	ą	ą	ią	us	as	ias	u	i	i
Зват. . .	e	a	i	ai	os	ios	u	i	i
Твор. . .	u	ǎ	iǎ	ais	omis	iomis	am	om	iom
Мѣсти..	ę	ojǫ̆	iojǫ̆	uosę̆	osę̆	iosę̆	Мѣст	ный	множ.

Падежныя окончанія II-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	основы на *-y-*	основы на *-ė-*	основы на *-y-*	основы на *-ė-*	основы на *-y-*	основы на *-ė-*
Имен. . .	ys, is	ė	iai	ės	iu	i
Родит. .	io	ės	ių	ių	Родительн	ый множ.
Дат. . . .	iui	ei	iams	ėms	iam	ėm
Вин. . . .	i	ę	ius	es	iu	i
Зват. . .	y, i	ė	iai	ės	iu	i
Твор. . .	iu	ę̆	iais	ėmis	iam	ėm
Мѣсти. .	yjǫ̆	ėjǫ̆	iuosę̆	ėsę̆	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія III-го и IV-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	III склоненіе	IV склоненіе	III склоненіе	IV склоненіе	III склоненіе	IV склоненіе
Имен. . . .	is	us	ys	ūs	iu, i	u
Родит. . .	ies	aus	ių	ų	Родительный множ.	
Дат.	iui, iai	ui	ims	ums	im	um
Вин.	į	ų	is	us	iu, i	u
Зват. . . .	ie	au	ys	ūs	iu, i	u
Твор. . . .	imi	umi	imis	umis	im	um
Мѣстный.	yjẹ	ūjẹ	ysẹ	uosẹ	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія V-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	основы на -n-	основы на -r-	основы на -n-	основы на -r-	основы на -n-	основы на -r-
Имен. . . .	uo	ė, uo	nys	rys	niu	ri
Родит. . .	ns	rs	nių	rių	Родительный множ.	
Дат.	niui	riai	nims	rims	nim	rim
Вин.	nį	rį	nis	ris	niu	ri
Зват. . . .	uo	ė, uo	nys	rys	niu	ri
Твор. . . .	nimi	rimi	nimis	rimis	nim	rim
Мѣстный.	nyjẹ	ryjẹ	nysẹ	rysẹ	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія не во всѣхъ говорахъ одинаковы. Различіе окончаній, во-первыхъ, происходитъ отъ того, что въ каждомъ говорѣ они подвергаются своеобразнымъ измѣненіямъ по звуковымъ законамъ, дѣйствующимъ въ говорахъ, напр.: výras, výro, ligónies, ãvys въ жемайтскихъ говорахъ измѣняются въ výrs, výra, ligúonis, ãvis; во-вторыхъ, въ говорахъ часто падежи одного склоненія замѣняются соотвѣтственными падежами

другихъ склоненій, напр.: род. ед. akmeñs 'камня' въ однихъ говорахъ замѣненъ формою ãkmenio (по II склоненію), въ другихъ—формою akmeniẽs (по III склоненію); наконецъ, въ-третьихъ, отдѣльные говоры получили изъ праязыка для нѣкоторыхъ падежей разныя окончанія, напр.: вмѣсто дат. ед. výrui жемайты говорятъ výruo (запад. víruo, вост. víru), восточные аукштайты изъ окрестностей мѣстечка Добейкъ (Debeĩkiai Вилкомирскаго у).—(tám) výrai; мѣстному ед. brólyję́, gaidyję́, vagyję́, avyję́, sūnūję́, akmenyję́ въ жемайтскихъ говорахъ соотвѣтствуютъ формы brólẽ (=діал. brúoliẽ), gaidẽ (=діал. gadiẽ и gaidiẽ), vagẽ (=діал. vagiẽ), avẽ (=діал. aviẽ), sūnuõ (=діал. sūnuõ и sunũ), akmenẽ (=діал. aktiniẽ); аукштайтскимъ формамъ мѣстн. мн. výruosę́, sūnuosę́ въ жемайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ výrūsę́ (=діал. výrųsi [съ «носовымъ» ų, напр., въ Хвейданскомъ, Ретовскомъ говорахъ] и výrūsi), sūnūsę́ (=діал. sūnųsi и sūnūsi или, съ переносомъ ударенія, sūnųsi и sūnūsi).

Въ виду такого разнообразія окончаній въ говорахъ, въ письменности нужно пользоваться тѣми падежными окончаніями, которыя приведены нами въ таблицахъ.

Склоненіе имёнъ существительныхъ.

Измѣненіе словъ по падежамъ называется склоненіемъ. Выше мы уже видѣли, что въ именахъ существительныхъ слѣдуетъ различать пять склоненій.

Если бы удареніе въ литовскихъ словахъ было неподвижнымъ, тогда достаточно было въ видѣ примѣра изъ каждаго склоненія привести одно слово, но такъ какъ удареніе подвижно, то почти во всѣхъ склоненіяхъ приходится брать по четыре примѣра: два для *нисходящей*, два другихъ для *восходящей* интонаціи.

Первое склоненіе.

1. Основы на *-a-*.

Примѣры: výras 'мужъ, мужчина', vérgas 'рабъ', põnas 'баринъ, господинъ', vaĩkas 'дитя'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
		Единственное число.		
1. Именительный	výras	vérgas	põnas	vaĩkas
2. Родительный..	výro	vérgo	põno	vaĩko
3. Дательный . . .	výrui	vérgui	põnui	vaĩkui
4. Винительный .	výrą	vérgą	põną	vaĩką
5. Звательный . .	výre	vérge	ponè	vaikè
6. Творительный	výru	vérgu	ponù	vaikù
7. Мѣстный	výrę	vérgę	ponę̀	vaikę̀
		Множественное число.		
1. Именительный	výrai	vergaĩ	põnai	vaikaĩ
2. Родительный..	výrų	vergų̃	põnų	vaikų̃
3. Дательный . . .	výrams	vergáms	põnams	vaikáms
4. Винительный..	výrus	vérgus	ponùs	vaikùs
5. Звательный. . .	výrai	vergaĩ	põnai	vaikaĩ
6. Творительный	výrais	vergaĩs	põnais	vaikaĩs
7. Мѣстный	výruosę	verguosę̀	põnuosę	vaikuosę̀
		Двойственное число.		
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù výru	dù vérgu	dù ponù	dù vaikù
3. Дательный . . .	dviẽm vý-ram	dviẽm ver-gám	dviẽm põ-nam	dviẽm vai-kám
6. Творительный	dviẽm vý-ram	dviẽm ver-gaĩ̃	dviẽm põ-nam	dviẽm vai-kaĩ̃

Род. и мѣстный дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

2. Основы на *-o-*.

Примѣры: píeva ‘лугъ’, žmonà ‘женщина, жена’, vietà ‘мѣсто’, algà ‘жалованіе’.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
Единственное число.				
1. Именительный	píeva	žmonà	vietà	algà
2. Родительный. .	píevos	žmonõs	viẽtos	algõs
3. Дательный. . .	píevai	žmónai	viẽtai	al̃gai
4. Винительный .	píevą	žmóną	viẽtą	al̃gą
5. Звательный . .	píeva	žmonà	vietà	algà
6. Творительный	píevą	žmóną	vietą̀	algą̀
7. Мѣстный. . . .	píevoję	žmonóję̀	viẽtoję	algoję̀
Множественное число.				
1. Именительный	píevos	žmónos	viẽtos	al̃gos
2. Родительный. .	píevų	žmonų̃	viẽtų	algų̃
3. Дательный. . .	píevoms	žmonóms	viẽtoms	algóms
4. Винительный. .	píevas	žmónas	vietàs	algàs
5. Звательный . .	píevos	žmónos	viẽtos	al̃gos
6. Творительный	píevomis	žmonomìs	viẽtomis	algomìs
7. Мѣстный. . . .	píevosę	žmonosę̀	viẽtosę	algosę̀
Двойственное число.				
1. Им., 2. Вин., 5. Зв.	dvì píevi	dvì žmóni	dvì vietì	dvì algì
3. Дательный. . .	dvíem píevom	dvíem žmonóm	dvíem viẽtom	dvíem algóm
6. Творительный	dviẽm píevom	dviẽm žmonõm	dviẽm viẽtom	dviẽm algõm

Род. и мѣст. дв. тожественны съ тѣми же падежами мн. числа.

3. Основы на *-jo-*.

Примѣры: martì 'сыновняя, братнина жена; невѣста'.

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
1. Именительный .	martì	mař̃čios	dvì martì
2. Родительный . .	marčiõs	marčių̃	
3. Дательный. . . .	mař̃čiai	marčióms	dviem marčióm
4. Винительный . .	mař̃čią	marčiàs	dvì martì
5. Звательный . . .	martì	mař̃čios	
6. Творительный. .	marčią̀	marčiomìs	dviẽm marčiõm
7. Мѣстный	marčioję̀	marčiosę̀	

Второе склоненіе.

1. Основы на *-y-*.

Примѣры: brólis 'братъ', vėžỹs 'ракъ', kiř̃vis 'топоръ', žynỹs 'знахарь'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	brólis	vėžỹs	kiř̃vis	žynỹs
2. Родительный. .	brólio	vėžio	kiř̃vjo	žỹnio
3. Дательный. . .	bróliui	vėžiui	kiř̃vjui	žỹniui
4. Винительный .	brólį	vėžį	kiř̃vį	žỹnį
5. Звательный . .	bróli	vėžỹ	kiř̃vi	žynỹ
6. Творительный	bróliu	vėžiu	kirvjù	žyniù
7. Мѣстный	brólyję	vėžyję	kiř̃vyję	žynyję

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Множественное число.			
1. Именительный	bróliai	vėžiaĩ	kiřvjai	žyniaĩ
2. Родительный. .	brólių	vėžių	kiřvjų	žynių
3. Дательный . . .	bróliams	vėžiáms	kiřvjams	žynių́ms
4. Винительный. .	brólius	vėžius	kirvjùs	žyniùs
5. Звательный. . .	bróliai	vėžiaĩ	kiřvjai	žyniaĩ
6. Творительный	bróliais	vėžiaĩs	kiřvjais	žyniaĩs
7. Мѣстный	bróliuosę	vėžiuosę	kiřvjuosę	žyniuosę
	Двойственное число.			
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù bróliu	dù vėžiu	dù kirvjù	dù žyniù
3. Дательный . . .	dviem bró-liam	dviem vė-žiám	dviem kiřvjam	dviem žy-niám
6. Творительный	dviẽm bró-liam	dviẽm vė-žiaĩ	dviẽm kiřvjam	dviẽm žy-niaĩ

Род. и мѣстн. дв. = род. и мѣстн. множ.

2. Основы на *-ė-*.

Примѣры: áuklė 'няня', giesmė̃ 'свящ. пѣснь', žẽmė 'земля', žolė̃ 'трава'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	áuklė	giesmė̃	žẽmė	žolė̃
2. Родительный. .	áuklės	giesmės	žẽmės	žolės

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
3. Дательный . . .	áuklei	gíesmei	žẽmei	žõlei
4. Винительный . .	áuklę	gíesmę	žẽmę	žõlę
5. Звательный . . .	áuklė	giesmẽ	žẽmė	žolẽ
6. Творительный	áuklę	gíesmę	žemę	žolę
7. Мѣстный	áuklėję	giesmėję	žẽmėję	žolėję
Множественное число.				
1. Именительный	áuklės	gíesmės	žẽmės	žõlės
2. Родительный . .	áuklių	giesmjų	žẽmjų	žolių
3. Дательный . . .	áuklėms	giesmėms	žẽmėms	žolėms
4. Винительный .	áukles	gíesmes	žemės	žolės
5. Звательный . . .	áuklės	gíesmės	žẽmės	žõlės
6. Творительный	áuklėmis	giesmėmis	žẽmėmis	žolėmis
7. Мѣстный	áuklėsę	giesmėsę	žẽmėsę	žolėsę
Двойственное число.				
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dvì áukli	gíesmi	žemì	žolì
3. Дательный . . .	dviem áuklėm	giesmėm	žẽmėm	žolėm
6. Творительный	dviẽm áuklėm	giesmẽm	žẽmėm	žolẽm

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами мн. числа.

Третье склоненіе.

Основы на *-i-*.

Примѣры: tóšis 'берёста', širdìs 'сердце', dùrys 'двери', avìs 'овца'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
		Единственное число.		
1. Именительный	tóšis	širdìs		avìs
2. Родительный. .	tóšies	širdiẽs		aviẽs
3. Дательный . . .	tóšiai	širdžiai		ãvjai
4. Винительный .	tóšį	širdį		ãvį
5. Звательный. . .	tóšie	širdiẽ		aviẽ
6. Творительный	tóšimi	širdimì		avimì
7. Мѣстный	tóšyjẹ	širdyjẹ̀		avyjẹ̀
		Множественное число.		
1. Именительный	tóšys	širdys	dùrys	ãvys
2. Родительный. .	tóšių	širdžių̃	dùrių	avjų̃
3. Дательный . . .	tóšims	širdìms	dùrims	avìms
4. Винительный. .	tóšis	širdis	durìs	avìs
5. Звательный . .	tóšys	širdys	dùrys	ãvys
6. Творительный	tóšimis	širdimìs	dùrimis	avimìs
7. Мѣстный	tóšysẹ	širdysẹ̀	dùrysẹ	avysẹ̀
		Двойственное число.		
1. Им., 4. Вин., 4. Зв.	dvì tóši	širdi		avì
3. Дательный . . .	dviem tóšim	širdìm		avìm
6. Творительный	dviẽm tóšim	širdiĩm		aviĩm

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

Четвёртое склоненіе.

Основы на *-u-*.

Примѣры: Jė̃zus 'Іисусъ', sūnùs 'сынъ', vaĩsius 'плодъ', dangùs 'небо'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
Единственное число.				
1. Именительный	Jė́zus	sūnùs	vaĩsius	dangùs
2. Родительный. .	Jė́zaus	sūnaũs	vaĩsiaus	dangaũs
3. Дательный. . .	Jė́zui	sū́nui	vaĩsiui	dangui
4. Винительный. .	Jė́zų	sū́nų	vaĩsių	dangų
5. Звательный . .	Jė́zau	sūnaũ	vaĩsiau	dangaũ
6. Творительный	Jė́zumi	sūnumì	vaĩsiumi	dangumì
7. Мѣстный	Jė́zujẽ	sūnujẽ	vaĩsiujẽ	dangujẽ
Множественное число.				
1. Именительный		sū́nūs	Слово vaĩsius во множественномъ числѣ измѣняется по II склоненію, по типу kiřvis.	daũgūs
2. Родительный. .		sūnų̃		dangų̃
3. Дательный . . .		sūnùms		dangùms
4. Винительный. .		sū́nus		dangùs
5. Звательный. . .		sū́nūs		daũgūs
6. Творительный		sūnumìs		dangumìs
7. Мѣстный		sūnuosẽ		danguosẽ
Двойственное число.				
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.		dù sū́nu		dangù
3. Дательный . . .		dvíem sūnùm	Какъ kiřvis II склоненія.	dangùm
6. Творительный		dviẽm sūnumì		dangumì

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

Пятое склоненіе.

Основы на *-ĕ-*, *-ī-* и *-s-*.

Примѣры: piemuõ 'пастухъ', mẽnuo 'мѣсяцъ, луна', sesuo 'сестра', duktẽ 'дочь'.

Падежи.	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
		Единственное число.		
1. Именительный	piemuõ	mẽnuo	sesuõ	duktẽ
2. Родительный. .	piemens	mẽnesies	sesẽrs	dukterẽs
3. Дательный . . .	piemeniui	mẽnesiui	sẽseriai	dùkteriai
4. Винительный .	piemenį	mẽnesį	sẽserį	dùkterį
5. Звательный . .	piemuõ	mẽnuo	sesuõ	duktẽ
6. Творительный	piemenimì	mẽnesimi	seserimì	dukterimì
7. Мѣстный	piemenyjẹ̀	mẽnesyje	seseryjẹ̀	dukteryjẹ̀
		Множественное число.		
1. Именительный	piemenys	mẽnesys	sẽserys	dùkterys
2. Родительный. .	piemenų̃	mẽnesių	seserų̃	dukterų̃
3. Дательный . . .	piemenìms	mẽnesims	seserìms	dukterìms
4. Винительный .	piemenis	mẽnesis	sẽseris	dùkteris
5. Звательный. . .	piemenys	mẽnesys	sẽserys	dùkterys
6. Творительный	piemenimìs	mẽnesimis	seserimìs	dukterimìs
7. Мѣстный	piemenysẹ̀	mẽnesysẹ	seserysẹ̀	dukterysẹ̀
		Двойственное число.		
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù piemeniu	mẽnesiu	dvì sẽseri	dùkteri
3. Дательный . . .	dviem piemenìm	mẽnesim	dviem seserìm	dukterìm
6. Творительный	dviẽm piemeniñ	mẽnesim	dviem seserim̃	dukterim̃

Род. и мѣстн. дв. = род. и мѣстн. множественнаго числа.

Переносъ ударенія.

Склоненіе литовскихъ имёнъ существительныхъ было бы нетрудными, если бы удареніе при измѣненіи слова во всѣхъ формахъ оставалось на томъ же самомъ слогѣ. Но, напр., при žmonà 'женщина, жена', žmonõs мы находимъ не *žmonaĩ, *žmonąĩ, какъ въ мѣстоименіяхъ anaĩ 'той', katraĩ 'которой изъ двухъ', anąĩ 'ту', katrąĩ 'которую изъ двухъ', а съ переносомъ ударенія: žmónai, žmónąi. То же является и во множ. числѣ: žmónos, žmónas, но žmonų̃, žmonóms, žmonomìs, žmonosę̀.

Одни падежи никогда не имѣютъ ударенія на послѣднемъ слогѣ, напр., дат. и вин. ед., другіе же, напр., род., твор. и мѣстн. множ., въ однихъ случаяхъ имѣютъ, въ другихъ же не имѣютъ.

Всѣ имена существительныя по отношенію къ *интонаціи* дат. и вин. ед. числа могутъ быть подраздѣлены на двѣ группы:

1) слова съ *нисходящей* интонаціею, напр.: výrui, výrą; kótui, kótą отъ kótas 'черепъ'; kélmui, kélmą отъ kélmas 'пень'; pievaĩ, pievą отъ pieva 'лугъ'; žmónai, žmónąi отъ žmonà 'жена, женщина'; vìlnai, vìlną отъ vìlna 'руно';

2) слова съ *восходящей* интонаціею, напр.: põnui, põną отъ põnas 'баринъ'; rãtui, rãtą отъ rãtas 'колесо'; paĩšui, paĩšą отъ paĩšas 'поросёнокъ'; meĩrgai, meĩrgą отъ mergà 'дѣвица, служанка'; rankai, ranką отъ rankà 'рука'; šãkai, šãką отъ šakà 'вѣтка'.

Слова, являющіяся въ дат. и вин. ед. съ *нисходящей* интонаціею, по отношенію къ *мѣсту ударенія* въ род., твор. и мѣстн. множ.

1) или *никогда* не имѣютъ ударенія на послѣднемъ слогѣ, напр.: výrų, výrais, výruosę; tìltų, tìltais, tìltuosę;

2) или *всегда* имѣютъ удареніе на послѣднемъ слогѣ, напр.: kotų̃, kotáms; žmonų̃, žmonóms.

Подобнымъ же образомъ и въ словахъ съ *восходящей* интонаціею мы находимъ:

1) слова, *никогда* не имѣющія ударенія на послѣднемъ слогѣ въ род., твор. и мѣстномъ множ. числа: напр.: põnų, põnams; rañkų, rañkoms;

2) слова, *acuta* имѣющія ударѐніе въ названныхъ надежахъ на послѣднемъ слогѣ, напр.: dievų̃, dievámus; vaikų̃, vaikáms.

Итакъ, во всѣхъ склоненіяхъ нужно различать четыре типа словъ по отношенію къ интонаціи и мѣсту ударѐнія.

Примѣчанія къ первому склоненію.

1. Во многихъ говорахъ гласный основы *-a-* исчезъ въ им. ед.: výrs, vérgs, tráns 'трутень' изъ výras, vérgas, trānas. Въ словахъ съ основой на *-ja-* вмѣстѣ съ *a* исчезъ и *j*: vės 'вѣтеръ', pjovės 'жнецъ', rašytos 'писатель', sakýtos 'кто говоритъ', kėls 'дорога', vėlns 'чортъ' изъ vėjas, pjovėjas, rašytojas, sakytojas, kėlias (изъ *kėljas), vėlnias.

Гласный основы *-a-* не выпадаетъ лишь въ томъ случаѣ, когда послѣ выпаденія его образовалась бы неудобопроизносимая группа согласныхъ. Paršas 'порося, боровъ', daržas 'огородъ', tinklas 'сѣти, неводъ' во всѣхъ говорахъ сохраняютъ старую форму, за исключеніемъ западныхъ жемайтовъ, которые *-as* измѣняютъ въ *-us*: pāršus, dāržus, tį̃nklus (Дорбяны — Darbė̃nai, Солонты — Salantaĩ и др.). Какъ въ латинскомъ им. ед. porcus не отличается отъ quercus, а въ склоненіи прилагательныхъ именительному жен. рода bona, iuncta соотвѣтствуютъ въ муж. р. bonus, iunctus, такъ точно и названные говоры жемайтскаго нарѣчія въ имен. ед. существительныхъ имёнъ болѣе не различаютъ словъ перваго склоненія (ср. pāršus, dāržus, tį̃nklus) отъ словъ четвёртаго склоненія (ср. tūrgus, vāisius), а также и въ прилагательныхъ при имен. ед. жен. р. màža, vìsa въ муж. р. говорятъ mãžus, vĩsus[1]) [*ã*, *ĩ* — долговаты].

2. Окончаніе род. ед. *-o*, не имѣя на себѣ ударѐнія, сократилось въ *-a* во всѣхъ жемайтскихъ и въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ: výra, vérga. Въ веліонскомъ (Veliuonà, -ōs, Velíuonį) и смежныхъ съ нимъ говорахъ вмѣсто výro, vérgo гово-

1) Довконтъ въ своихъ сочиненіяхъ им. mãžas, vĩsus писалъ mažós, wĩsós (ó = польск. ó, напр., въ словѣ który).

рятъ výru, vérgu (ср. жем. bûva, веліон. bûvu изъ bûvo 'былъ, были').

Также и окончаніе женскаго рода *-os*, не имѣя на себѣ ударенія, сокращается въ жемайтскихъ и нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ въ *-as:* род. ед. pievas, raĩkas, но žmonõs, šakõs и др. сохраняютъ старое долгое *-o*, потому что удареніе падаетъ на послѣдній слогъ.

3. Въ дат. ед. основъ на *-a-* окончаніемъ служатъ:

a) *-uo* въ жемайтскихъ говорахъ: tám výruo, vérguo — діал. výrou, vérgou (западн.), výrũ, vérgũ (вост.);

b) *-ui* въ аукштайтскихъ говорахъ: výrui, vérgui;

c) *-ai* въ восточно-аукшт. добейкскомъ (Debeĩkiai) говорѣ: tám výrai.

Слѣдуетъ замѣтить, что формы výrui, výrai и výruo не могутъ быть выводимы ни изъ одной общей формы, ни одна изъ другой: нельзя выводить výrui изъ výrai, а výruo и výrai изъ výrui.

4. Окончаніе вин. ед. *-ją* основъ на *-ja-* и *-jo-* восходитъ къ древнему *-jam:* vė̃ją 'вѣтеръ', kẽlią 'дорогу', kóją 'ногу', prãdžią 'начало'. Въ жемайтскомъ нарѣчіи сочетаніе *ja* измѣнилось въ *je*. Поэтому жемайты вмѣсто kója, kójos говорятъ kóje (т. е. kúoje), kójes (изъ сокращенной формы *kójas, ср. жем. raĩkas изъ raĩkos). Но если за сочетаніемъ *ja* слѣдовалъ звукъ *n*, то такое *ja* у жемайтовъ давало *ji*. Вышеприведённые вин. ед. въ жемайтскомъ нарѣчіи принимаютъ такой видъ: vė̃ji (т. е. víėji), kẽli, kóji (т. е. kúoji), prãdi, при чомъ не сохраняется различіе между kẽli 'дорогу' и kẽli 'колѣно'. При соблюденіи этимологически-діалектологическаго принципа правописанія и жемайтамъ слѣдовало бы писать kẽlią 'дорогу' и kẽlį 'колѣно'.

5. Многіе падежи отъ основъ на *-ja-* и *-y-* имѣютъ во всѣхъ говорахъ одинаковыя окончанія: имя сущ. съ основою на *-ja-* vė̃jas 'вѣтеръ' и съ основою на *-y-* kújis 'молотъ' одинаково образуютъ род. ед.: vė̃jo и kújo, дат. ед.: vė̃jui и kújui, твор. ед.: vė̃ju и kúju, и всѣ падежи дв. и мн., напр.: dù vė̃ju и dù kúju, vė̃jai и kújai и т. д.. Поэтому во всѣхъ говорахъ мѣстн. ед. отъ основъ

на *-ja-* былъ передѣланъ по образцу имёнъ съ основами на *-ȳ-*, оканчивающихся въ этомъ падежѣ на *-ȳję̇* (*-ȳj* или *-ȳ*) у аукштайтовъ или *-ėję̇* (*-ė*) у жемайтовъ: аукшт. kúјуję̇ (kújyj, kúју), жем. kújėję̇ (kújė, т. е. въ произношеніи kújiė). Путёмъ уподобленія основъ на *-ja-* основамъ на *-ȳ-* старые мѣстные vẽję̇, kelę̇[1]) 'въ пути, дорогѣ' были вытѣснены новообразованіями vẽјуję̇, kelуję̇ у аукштайтовъ или vẽjėję̇, kelėję̇ (въ произношеніи víėjiė, keliẽ) у жемайтовъ.

Слѣдуетъ отмѣтить мѣстные падежи: namiejẽ 'дома', сокращенный въ namiẽ[2]) (жем. numiẽ, numȳn [въ Хвейданахъ, гдѣ вм. dienà говорятъ dynà]), жем. sãrnė 'во время сна, во снѣ'.

Мѣстный ед. vy̆rę̇, daržẽ 'въ огородѣ' образованъ изъ мѣстнаго ед. *vy̆ri, *darži (ср. нарѣчія: tolì 'вдали, далеко', artì 'вблизи, близко', ankstì 'рано') и постпозиціи *-en* (= лат. in, гр. ἐν): *vyri-en, *darži-en. Формы мѣстнаго ед. *darži, tolì сократились изъ *daržíe, *tolíe, какъ senì 'старые' изъ *seníe (ср. seníe-ji). Несокращенная форма мѣст. ед. *prãnašie 'у пророка', *namíe 'дома', *tolíe 'вдали' сохранилась лишь подъ прикрытіемъ постпозиціи: prãnašie-pi (Даукша въ XVI в.), namie-jẽ, tolie-jẽ, послѣ сокращенія: namiẽ, toliẽ (= зап.-жем. nùmę̃, tuõlę̃).

Жем. sãrnė есть мѣстн. ед. отъ sãrnis 'сонъ', съ основою на *-ȳ-*, сохранившагося въ латышскомъ, а въ литовскомъ — только въ окрестностяхъ Шадова (Šeduvà)[3]), и соотвѣтствующаго латинскому somnium. Послѣ того какъ sãrnis вышло изъ употребленія и его мѣсто заняло sãrnas, форма sãrnė стала казаться неправильной.

6. Мѣстный множ. въ литовскомъ образуется изъ вин. мн. *vy̆rùons, *pievas посредствомъ присоединенія постпозиціи *-en*

1) Мѣстный ед. ч. vẽję̇ понынѣ сохранился въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ, напр., въ дусятскомъ, въ лынгмянскомъ (Linkmenes, -nu): kur takaĩ vẽji važ'úâsi? *Прим. переводчика.*

2) Форма namiẽ не восходитъ къ namiejẽ. Изъ namiejẽ въ дусятскомъ говорѣ имѣли бы не namẽ (ẽ средней долготы открытое; m не мягкое), но *namiẽ. Loc. pl. anosę̇ 'въ тѣхъ' въ дусятскомъ говорѣ даётъ форму anâs (съ *долгимъ* â), но gen. sg. anõs даётъ anãs (а *средней* долготы). *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ при sãrnas мѣст. ед. sarnỹ. *Прим. переводчика.*

(= гр. ἐν, лат. in): *výruonsen, *pievasen. Согласно съ звуковыми законами изъ этихъ формъ произошли: výruosę, pievose у аукштайтовъ, výrųsę[1]), pievosę у жемайтовъ. Одинъ изъ этихъ законовъ требуетъ сокращенія старыхъ долгихъ дифтонговъ uon, ān, yn (= īn) въ положеніи передъ согласнымъ въ un, an, in; вслѣдствіе чего изъ *aštuõntas 'восьмой', *sākant(i) 'говоря', *septỹntas 'седьмой' должны были развиться формы aštuñtas[2]), sākant, septiñtas. Форма *výruonsen по этому закону въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнилась въ *výrunsen > výrųsę. Но другой законъ, болѣе древній, чѣмъ законъ сокращенія дифтонговъ, требуетъ во многихъ говорахъ выпаденія *n* передъ *s* (ãsà, ūsà 'ушко у посуды' изъ *ansá); поэтому изъ несокращенной формы *výruonsen въ этихъ говорахъ произошла форма výruosę, подобно тому какъ изъ *aštuõntas въ латышскомъ языкѣ, который не терпитъ *n* передъ согласнымъ, образовалось astuôtaĩs. По третьему закону должно было исчезнуть конечное *n*: *výruosen > výruosę (= діал. výruose и výruosi). Наконецъ, -uons- дало въ восточныхъ жемайтскихъ говорахъ -ųs-, въ западныхъ же — -ūs-[3]): výrųsę ‖ výrūsę.

7. Имена сущ. имѣютъ ударѐніе на однихъ и тѣхъ же слогахъ почти во всѣхъ говорахъ. Западные жемайтскіе говоры и нѣкоторые аукштайтскіе, особенно пограничные съ Курляндскою (Kuř-šas, -o) губерніею, не терпятъ ударѐнія на *послѣднемъ* слогѣ; вслѣд-

1) Окончаніе мѣстн. мн. -ųsę извѣстно только изъ такихъ жемайтскихъ говоровъ, въ которыхъ вмѣсто gỹsla 'жила' (= прусск. -gislo), skỹstas 'жидкій' (= прусск. skīsta-), „ūs 'вы' (= прусск. ious), trỹs 'три' говорятъ gįsla, skįstas, jųs, trįs. Формы laukųsę 'въ поляхъ', výrųsę возникли изъ пражемайтскихъ *laukusę, výrūsę. Въ тельшевскомъ уѣздѣ около Ворнь (Varniaĩ) даже и изъ общелитовскаго по передъ s и въ абсолютномъ концѣ слова измѣнилось въ ų; тамъ говорятъ, напр.: glįsnis 'лоза' изъ glūosnis, dat. sg. bė̀rnų изъ bė̀rnuo (= зап.-жем. bė̀rnou); šų̃ 'собака' изъ šuõ, paskų 'послѣ, потомъ' изъ paskuo. *Прим. переводчика.*

2) Вм. aštuñtas въ Масядахъ (Mósėdis), Салантахъ (Salantaĩ), Шкудахъ (Škuõdas) говорятъ aštañtas (діал. àštǫ̃ne при діал. gėlumbi̇̃ 'gelumbi̇̃ = сукно'). *Прим. переводчика.*

3) Западно-жемайтское -ūs- въ мѣстн. мн. не можетъ восходить къ общелитовскому -uos-. Изъ -uos- было бы -ųs-. *Прим. переводчика.*

ствіе чего въ названныхъ говорахъ говорятъ: žmõna 'женщина, жена, супруга', burna 'ротъ', род. ед. žmõnõs, burnõs (здѣсь 'грависомъ' нами обозначено вторичное, болѣе слабое ударепіе, называемое нѣмцами Nebenton).

Относительно мѣста ударенія надо замѣтить, что здѣсь возможны новообразованія. Всѣ литовцы говорятъ въ вин. мн. dáiktus 'вещи, мѣста', kálnus 'горы', tėvus 'родители'. По этимъ формамъ мы можемъ судить, что эти имена сущ. такого же типа, какъ и výrus и vérgus, но по нимъ мы не въ состояніи знать, имѣютъ ли эти имена ударепіе подвижное или неподвижное; въ однихъ говорахъ названныя имена сущ. измѣняются по первому образцу: dáiktai (жем.), kálnai (жем. и большинство аукшт.), tėvai (аукшт. около Добейкъ) [1]), въ другихъ же — по второму образцу: daiktaĩ (аукшт.), kalnaĩ (около Ковна), tėvaĩ (жем. и большинство аукшт.). Хвейданскіе жемайты говорятъ pūrai (по третьему образцу), вевиржанскіе (Veivìržėnai), кулевскіе (Kuliaĩ) и другіе [2]) же — pūraĩ 'triticum hiemale' (по четвёртому образцу); это различіе вызвано винительнымъ мн. pūrùs, который является общимъ для третьяго и для четвёртаго образцовъ.

Первое склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію.

А) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-a-* и *-ja-*,

1) склоняющіяся по образцу výras (см. выше стр. 71):

áuksas, *золото.*
dúmai, *дымъ.*
gróbas, *кишка; pl. скелетъ (кости).*
ìnkstas, *почка, шуля.*
káulas, *костъ.*
krúmas, *кустъ.*
kùrtas, *хортъ.*
lénkas, *полякъ.*
lùnkas, *лыко.*
mìltai, *мука.*
mókslas, *ученіе, наука:*
nóras, *желаніе.*
pienas, *молоко:* pienai, *молоки.*
prūsas, *пруссъ.*

1) Въ Дусятахъ обыкновенно говорятъ tėvai, но иногда можно слышать и tėvaĩ. *Прим. переводчика.*

2) Въ Масядахъ, Салантахъ говорятъ pūrã изъ общелит. pūraĩ. *Прим. переводчика.*

ríetas, *бедро, ляжка.*
rúmas, *дворецъ.*
spą̀stai (жем. spą̀slai), *силки.*
siúlas, *нитка.*
svíestas, *масло.*
šáukštas, *ложка.*
šónas, *бокъ.*
tárpas, *промежутокъ, средство.*
tìltas, *мостъ.*
tvártas, *хлѣвъ.*
vẽjas, *вѣтеръ.*
žéntas, *зять.*

2) Имена существительныя, склоняющіяся по образцу vérgas (см. выше стр. 71):

bérnas, *батракъ.*
béržas[1]), *берёза.*
dárbas, *работа.*
díegas, *ростокъ.*
grúdas, *зерно.*
jẽras, *ягнёнокъ.*
kélmas, *пень.*
kótas, *ручка.*
krẽslas, *стулъ, кресло.*
kúosas, *галка.*
lángas, *окно.*
lúobas, *лубъ.*
mẽšlas, *навозъ.*
óras, *воздухъ.*
pẽdas, *снопъ.*
pláukas, *волосъ.*
plúokštas (= тильз. plúoštas)[1]), *смокъ, пучокъ, напр., льна.*
ráugas, *закваска.*
sárgas, *сторожъ.*
síetas[1]), *сито.*
skruostaĩ, *щеки.*
slíekas, *дождевой червъ.*
sprándas, *затылокъ.*
stógas *крыша;* вост.-аукшт. *ростъ, statūra.*
súolas, *скамья.*
šiáudas, *соломинка.*
šẽkas, *свѣжескошенное сѣно.*
taukaĩ, *жиръ.*
úodas, *комаръ* (жем. vařmas, kuĩsis).
váržas, *верша.*
vẽidas, *лицо.*
vélnias, *дьяволъ.*
vóras, *паукъ.*
žáislas[2]), *игрушка; игра.*
žándas, *челюсть.*
žiedas, *цѣпь; кольцо.*
žìrgas, *конь.*
žiógas, *кузнечикъ.*

3) Имена существительныя, склоняющіяся по образцу pãnas (см. выше стр. 71):

aũtas, *онуча, портянка.*
bũgnas или bũbnas, *котлы*

1) Въ Дусятахъ им. мн. béržai, plúoštai, síetai. *Прим. переводчика.*
2) Въ трокскихъ (Вил. губ.) говорахъ žáislai 'вечеринки'. *Прим. переводчика.*

(муз. инструментъ); бараба́нъ.
bùtas, *сыни, лѣтняя кухня.*
dir̃žas, *ремень.*
dum̃blas, *илъ.*
dvãras, *имѣніе.*
gandras, *аистъ.*
gar̃sas, *звукъ, молва.*
ginklas, *оружіе.*
ìkrai, *икра.*
kar̃klas, *лозá.*
kar̃pas, *зарубка.*
kar̃tas, *разъ.*
ker̃štas, *мѣсть.*
kuõlas, *колъ.*
lãpas, *листъ.*
liẽptas, *перекладина.*
mar̃štas, *мятежъ.*
miẽstas, *городъ.*
mẽtas, *пора; годъ* (об. pl.).
niẽkas, *никто, ничто.*
pãdas, *подошва, подмётка.*
pãpas, *сосокъ.*
par̃šas, *поросёнокъ; боровъ.*
pir̃štas, *палецъ.*
prõtas, *разумъ.*
rãktas, *ключъ.*
rą̃stas, *бревно.*
rãšt̃as, *письмо.*
rãtas, *колесо.*
rũbas, *платье, одежда.*
skiẽtas, *бёрдо.*
sõdnas, *садъ.*
stãlas, *столъ.*
staĩldas, *хлѣвъ.*
svãras, *фунтъ.*
šãpas, *соломинка, былинка.*
traũksmas, *стукъ.*
turtas, *богатство.*
var̃tai, *ворота.*
vãškas, *воскъ.*
žãdas, *обѣщаніе; рѣчь.*
žvir̃gždai, *дрова.*

4) Имена существительныя, склоняющіяся по образцу vaĩkas (см. выше стр. 71):

aũlas, *голенище.*
bãdas, *голодъ.*
baĩsas, *голосъ.*
dar̃žas, *огородъ.*
Diẽvas, *Богъ.*
draũgas, *другъ, пріятель.*
driẽžas, *ящерица.*
dùgnas, *дно.*
dvỹnas, *близнецъ.*
gãlas, *конецъ.*
garaĩ, *даль.*
gùdas, *полѣшукъ; литовецъ другого говора; бѣлорусъ.*
gum̃bas, *шишка; изв. болѣзнь живота.*
jevaĩ, *хлѣбъ.*
juõkas, *смѣхъ.*
kãklas, *шея.*

kaũpas, *уголъ.*
kãpas, *могильный холмъ.*
kaũpas, *насѣкъ, верхи.*
kẽlias, *дорога, путь.*
kẽras, *пень; кустъ.*
kiẽmas, *дворъ.*
klãnas, *лужа.*
klẽvas, *клёнъ.*
krãštas, *берегъ, сторона.*
kraũjas, *кровь.*
krìslas, *порошинка, соринка.*
kvãpas, *запахъ.*
laĩškas, *листъ, письмо.*
lãkštas[1]), *листъ, письмо.*
laũkas, *поле.*
lãšas, *капля.*
laũkas, *поле.*
lẽdas, *ледъ.*
lìnas, *лёнъ.*
lizdas, *гнѣздо.*
maĩnas, *мѣна.*
mãzgas, *узелъ.*
mẽlas, *ложь, неправда.*
miẽgas, *сонъ.*
mìlas, *домашнее сукно.*
nãgas, *ноготь.*
nãmas, namaĩ, *домъ.*
niežaĩ, *чесотка.*
pelaĩ, *мякина, полова.*
pelnas, *заработокъ.*
pẽnas, *пища.*
pìlvas, *животъ.*
plaušaĩ, *мочало.*
pliẽnas, *сталь.*
pur̃vas, *грязь.*
rãgas, *рогъ.*
rãžas, *сухой прутъ; голикъ.*
saĩkas, *мыра.*
sakaĩ, *сухая смола.*
sãpnas, *сонъ.*
silkaĩ (жем.), *шолкъ.*
snãpas, *клювъ.*
sniẽgas, *снѣгъ.*
spaĩnas, *крыло.*
stìklas, *стекло; рюмка.*
strãzdas, *дроздъ.*
svẽčias, *гость.*
šãšas, *струя.*
šẽškas, *хорёкъ.*
šìlas, *боръ;* (жем.) *вересъ.*
šlãkas, *капля, немного жидкости.*
šùlas, *столбъ; клёпка.*
švìnas, *свинецъ.*
tãkas, *тропинка.*
taĩnas, *слуга.*
tvãnas, *наводненіе, потопъ.*
vaĩkas, *дитя.*
vaĩdas, *имя.*
vaĩgas, *нужда, бѣда.*
vaĩmas (жем.), *комаръ; летающіе муравьи.*
vaĩpas, *колоколъ.*

---

1) Въ Дусятахъ им. мн. lãkštai. *Прим. переводчика.*

vãšas (жем. ąšas), *дужка.*
vil̃kas, *волкъ.*
vir̃bas, *хворостина.*
žãbas[1]), *хворостина.*
žaĩbas, *молнія.*

В) Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на *-a-* и *-ja-*.

1. *Неподвижное* удареніе имѣютъ всѣ имена сущ. съ удареніемъ на четвёртомъ слогѣ отъ конца и много другихъ.

Примѣры:

akúotas[2]), *осетъ.*
akrútas, *корабль.*
apãštalas, *апостолъ.*
apúokas, *филинъ.*
arúodas, *жало* — жем. miegà, -gõs, miẽgą.
ãtrašas, *отвѣтъ письмомъ.*
áuksinas, *30 коп.* (жем.), *15 к.* (вост.-аукшт.).
avýnas, *дядя по матери.*
daržininkas, *огородникъ; тотъ, у кого участокъ земли состоитъ изъ одного огорода.*
galąstuvas, *брусокъ (точильн.).*
girininkas, *житель лѣсовъ.*
kaimýnas, *сосѣдъ.*
lietùvininkas, *литовецъ.*
liùdininkas, *свидѣтель.*
maĩštininkas, *мятежникъ.*
malũninkas, *мельникъ.*
nabãšninkas, жем. nabãštikas, *покойникъ.*
pagálbininkas, *помощникъ.*
pẽstininkas, *пьяницу.*
perkúnas, *громъ; Перкунасъ.*
prãkaitas, *потъ.*
prãnašas, *пророкъ.*
priešininkas, *противникъ.*
púdymas, *паровое поле.*
tárpininkas, *посредникъ.*
týtveikas, *множество.*
úkininkas, *хозяинъ.*
vẽlūkas (жем. vẽpūtė), *флюеръ.*
výskupas, *епископъ.*
žabángai (жем. spąslai, pašánkinė), *силки, ловушка.*

2. Въ слѣдующихъ трёх- и много-сложныхъ именахъ сущ. множ. число имѣетъ удареніе на *послѣднемъ* слогѣ, кромѣ в. мн.:

anginas, *змѣя.*
ãpmaudas, *досада.*
ãsilas, *осёлъ.*
ataudaĩ, *упокъ.*
ãvinas, *баранъ.*
ąžuolas, *дубъ.*

1) Въ Дусятахъ им. мн. žãbai. *Прим. переводчика.*
2) Въ Дусятахъ им. мн. akuotaĩ. *Прим. переводчика.*

bìtinas, *пчелиная матка.*
brìzgilas, *узда.*
burbulas, *водяной пузырь.*
dóbilas, *клеверъ.*
eržilas, *жеребецъ.*
gaĩgalas, *селезень.*
jõvalas, *свиной кормъ (густой).*
kankalas, *бубенчикъ.*
kãspinas, *лента, косынка.*
kãtilas, *котёлъ.*
kãtinas, *котъ.*
kẽpalas, *булка (хлѣба).*
kẽvalas, *скорлупа, шелуха.*
kirminas, *червь.*
milžinas, *великанъ.*
óbuolas, *яблоко.*
pãšaras, *кормъ (солома, сѣно).*
pẽlenas (жем. pẽlins), *очагъ.*
pelenaĩ (жем. pelinaĩ) *зола, пепелъ.*
reĩkalas, *интересъ, дѣло.*
ríešutas, *орѣхъ.*
skaĩmalas, *лоскутокъ.*
sprãgilas, *молотильный цѣпъ.*
tẽpalas, *мазь.*
tìtnagas, *кремень.*
vãbalas, *жукъ, насѣкомое.*
vãkaras, *вечеръ.*
vãnagas, *ястребъ.*
vẽdaras, *желудокъ.*
veĩkalas, *произведеніе, дѣяніе.*
verpalaĩ, acc. pl. veĩpalus, *пряжа.*
vìralas, *варево.*
viřbalas, *прутъ.*
žagaraĩ, *хворость.*
žąsinas, *гусакъ.*

3. По образцу склоненія vérgas (см. выше стр. 71) переносится удареніе въ слѣдующихъ именахъ сущ.:

pjovẽjas 'жнецъ', мн. pjovẽjaĩ и другія nomina agentis на -ẽjas.

pušýnas 'соснякъ', мѣстн. ед. pušynę̀, мн. pušynaĩ и др. подобныя собирательныя въ тильзитскомъ говорѣ имѣютъ неподвижное удареніе: м. ед. pušýnę, мн. pušýnai.

4. По образцу склоненія põnas (см. выше стр. 71) удареніе переносится въ именахъ сущ., образованныхъ при помощи слѣдующихъ суффиксовъ:

a) -ûmas: daugûmas, *множество,* gerûmas, *доброта,* ramûmas, *спокойствіе.*

b) -imas: gẽrìmas, *напитокъ,* vežìmas, *возъ,* plovìmas, *мытьё.*

c) -ìkas: nešìkas, *носильщикъ,* žirnìkas, *гороховидный цвѣтокъ,* pinìkai, *кружева,* vainìkas, *вѣнокъ,* kulìkas, *мошонка,* ridìkas, *рѣдька.*

d) -ùkas: sūnùkas, *сынокъ*, veršiùkas, *телёнокъ, бычонокъ* (вост.-аукшт.), vaikiùkas, *дитятко.*

e) -ỹkas: dalỹkas, *доля, порція, дѣло, предметъ*, palavỹkas, *бродяга, плакса.*

f) -ùkas: pečiùkas, *плечистый*, valiùkas, *кому дано много воли, праздный*, stačiùkas, *прямой человѣкъ, говорящій безъ обиняковъ*, žaliūkas, *дюжій, крѣпышъ*, verščiūkas, *говорящій языкъ*, slapūkas, *любящій таиться, скрываться*, pasalūkas, *втихомолку (безъ лая) нападающій (о собакѣ).*

g) -ōkas: naujōkas, *новичокъ, колонистъ*, laidōkas, *развратникъ*, польск. *łajdak*, viliōkas, *обманщикъ, соблазнитель.*

h) -ōnas: sijōnas, *юбка*, vagōnas, *небольшой деревянный сосудъ для масла и сметаны*, buliavōnas, *быкъ.*

i) -ōvas: žinōvas, *знатокъ*, vadōvas, *вождь*, gulōvas, *ложесбокъ*, ganōvas, *пономарь.*

k) -ūnas: жем. narūnas, *пьяница, пьяндыга* (аукшт. nāras), palaidūnas, *распутникъ*, malūnas, *мельница*, dykūnas, *праздный, безъ дѣла шатающійся*, pataikūnas, *праздношатающійся, старающійся угодить кому-нибудь.*

l) -ẽlas: tekẽlas, *точило.*

m) -inìnkas (вост.-аукшт. и зап.-аукшт., напр., въ Волковыйскомъ, Владиславовскомъ уѣздахъ Сув. губ. -inỹkas. *K. Ł.*): avininkas, *овчаръ*, amatninkas, *ремесленникъ*, darbininkas *работникъ* и др.

C) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-o-* и *-jo-*.

1. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. удареніе постоянно остаётся на одномъ и томъ же слогѣ, т.-е. эти слова склоняются по образцу *pieva* (см. выше стр. 72):

áldra (жем.) = аукшт. áudra, *буря.*
bámba, *пупъ.*
bóba, *баба.*
délna, *ладонь.*
dúona, *хлѣбъ.*
ėdžios, *ясли* (жем. užgėldės).
gėda, *стыдъ, срамъ.*

gélda, *корыто.*
gìrnos, *жернова.*
glìnda, *шина.*
ỳla, *шило.*
íenos, *облоги.*
jáuja, *овинъ* (жем. jáujas).
júosta, *поясъ.*
káima, *деревня.*
kìlpa, *петля, стремя.*
kìnka, *подколѣнокъ.*
kúora, *плата за потраву.*
líepa, *липа.*
lóva, *кровать, гряда (цвѣтовъ).*
málka, *дрова* (об. plur.).
óda, *кожа.*
plùnksna, *перо.*
próga, *случай, occasio.*
sáuja, *горсть.*
síena, *стѣна.*
smìlga [1]), *метлица (сорная трава).*
stárta, *овсянка, emberiza.*
strénos, *бёдра.*
stìrna, *серна.*
šárka, *сорока.*
šlúota, *метла.*
údra, *выдра.*
úoga, *ягода.*
várna, *ворона.*
vėtra, *буря.*
vìnkšna, *вязъ.*
žárna [2]), *кишка.*

2. Въ слѣдующихъ словахъ переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *žmonà* (см. выше стр. 72):

burnà, *ротъ.*
dainà, *народная пѣсня.*
galvà, *голова.*
miegà (жем.), *закромъ.*
naudà, *польза.*
ožkà, *коза.*
pėdà, *шагъ, стопа.*
raudà, *плачъ, причитаніе.*
skiedrà, *щепка.*
trobà, *изба, зданіе.*

3. Въ слѣдующихъ словахъ переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *vietà* (см. выше стр. 72):

druskà, *соль.*
kiškà, *подколѣнокъ; ляшка.*
kulkà, *пуля.*
plutà, *корка.*
plytà, *кирпичъ.*
pupà, *бобъ.*

---

1) Въ Тверечѣ (Свенц. у. Вил. губ.) говорятъ smilgà, -õs smil̃gą. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ, Кушликахъ, Свядосцахъ, Тверечѣ и др. žarnà, -õs, žárną. *Прим. переводчика.*

putà, *пѣна.*
rankà, *рука.*
rutà, *рута.*
šlājos, *сани.*
šùkos, *гребень.*
vištà, *курица.*

4. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *algà* (см. выше стр. 72):

angà[1]), *отверстіе (дверей).*
ąsà, *ушко.*
bandà, *скотъ.*
bangà, *волна.*
barzdà, *борода.*
blauzdà, *голень.*
brastvà (жем.)[2]), *бродъ.*
daubà, *долина.*
dejà, *горе, увы!*
dienà, *день.*
ievà, *черёмуха.*
gaujà, *толпа.*
giedrà, *вёдро.*
gijà, *нить.*
iẽžà, *шуга, сало.*
kaitrà, *жара.*
kalbà, *языкъ, рѣчь, разговоръ.*
kamšà, *гать.*
kraunà, *черенокъ.*
krušà, *градъ.*
krūvà, *куча.*
lankà, *поёмный лугъ.*
lazdà, *орѣшина; палка.*
lentà, *доска.*
liepsnà, *пламя.*
ligà, *болѣзнь.*
lùbos[3]), *потолокъ.*
makšnà (жем.), *мошна.*
maldà, *молитва.*
mergà, *дѣвушка; прислуга.*
mėsà, *мясо.*
meškà[3]), *медвѣдь.*
misà, *брага.*
piestà, *ступа.*
pradžià[3]), *начало.*
rasà, *роса.*
raudà, *плотва* = kuojà[4]), brúšė.
rindà, *корыто яслей; рядъ.*
salà, *островъ.*
skalsà, *сторость.*
skolà, *долгъ.*
spynà, *замо́къ.*
spragà, *отверстіе въ заборѣ.*
sulà, *берёзовый, кленовый сокъ,* польск. *oskoła.*
šakà, *вѣтвь.*

---

1) Въ Ольсядахъ, Салантахъ род. ед. añgos. *Прим. Переводчика.*

2) Въ Дусятахъ говорятъ brastà, g. s. brãstos, въ Вижунахъ (Вилком. у.)— brasvà, brãsvos. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ род. lùbų, mẽškos, prãdžios. *Прим. переводчика.*

4) Kuojà, -jõs, kuõją въ Дусятахъ, Вобольникахъ. *Прим. переводчика.*

šalnà, *за́морозъ.*
šarmà, *иней.*
šeivà, *цѣвка.*
šviesà, *свѣтъ.*
talkà, *толока.*
tamsà, *темнота.*
tiesà, *правда.*
tribà, *граница.*
tvorà, *заборъ.*
uolà, *скала.*
vagà, *борозда.*
vapsà [1]), *оса.*
valdžià, *власть, правительство.*
vejà, *мурава.*
vielà, *проволока.*
žiemà, *зима.*

D) Трёх- и много-сложныя имена сущ. съ основами на *-o-* и *-jo-*.

1. *Неподвижное* удареніе сохраняютъ всѣ тѣ имена сущ., которыя въ именительномъ ед. имѣютъ его на третьемъ слогѣ или еще далѣе отъ конца, а также всѣ трёх- и много-сложныя имена съ *низко-дящею* интонаціей на *второмъ* слогѣ отъ конца. Примѣры:

anýta, *свекровь.*
dárgana, *ненастье.*
derýbos, *сговоръ, sponsalia.*
gãniava, *пастбище.*
įlanda, *лазея, пристанище.*
lentýna, *полка.*
mėnesiena [2]), *лунная ночь.*
mótyna, *мать.*
pagálba, *помощь.*
palúkanos (жем. pãlūkos), *проценты.*
pãsaka, *сказка.*
paskálba, *молва.*
pastùrlakos (жем. aĩtrininkai grūdaĩ), *посльдки.*
peléda, *сова.*
piřmlakos, *лучшее зерно.*
príespauda (жем. pryspauda), *притѣсненіе.*
radýbos, *награда за находку.*
saulėgrąža, *солнцевоpотъ, подсолнечникъ.*
šeimýna, *семья.*
širdperšos (жем. širdgilas), *грусть, боль сердца.*

2. Перенось ударенія происходитъ по образцу склоненія *žmonà* (см. выше стр. 72) въ именахъ сущ., образованныхъ:

1) Род. ед. vãpsos въ Салантахъ. Vapsvà, р. ед. vãpsvos въ Дусятахъ, Помпянахъ. *Прим. переводчика.*

2) Mėnesienà въ Дусятахъ, Свядоспахъ. *Прим. переводчика.*

a) при помощи суффикса *-ėjà:* audėjà, *ткачиха*, rišėjà, *связывательница снопов*, siuvėjà, *швея*, virėjà, *кухарка* и др.

b) при помощи суффикса *-ienà:* avižienà, kvietienà, miežienà, pupienà, rugienà, *поле, съ котораго снятъ овёсъ, пшеница, ячмень, бобы, рожь* и др.

3. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. перенось ударенія почти такой, какъ и въ именахъ типа *žmonà*, съ той только разницей, что съ конечнаго слога удареніе переходитъ не на второй, но на *третій* слогъ отъ конца:

a) третій слогъ отъ конца имѣетъ *восходящую* интонацію:

aračìà, *низъ*.
avižà, *овёсъ*.
blezdingà, *насточка*.
kaukarà *холмъ, вершина горы* (жем. kaukurė̃).
kẽpenos, *печень* (jẽknos, jẽknų).
lašišà, *лосось*.
pabaigà, *окончаніе* (жем. pabangà).
pādažos, *соусъ*, *miřkalas*.
pavalgà, *волна* (жем. pavilgà).
pāgirios, *похмелье*.
pākulos[1]), *пакля*.
pāmazgos[1]), *помои*.
pāplavos, *помои*.
pāsukos, *сыворотка*.
pāšukos[1]), *пáчесъ*.
pavažà, *полозъ*.
sāmanos[1]), *мохъ* (жем. kiminaĩ).
šilumà, *тепло*.
valandà, *минутка, часъ*.

b) третій слогъ отъ конца имѣетъ *нисходящую* интонацію:

dovanà, *даръ, подарокъ* (жем. dovinà изъ dovenà).
kóp̃ẽčios, *лыстница*.
lieležà, *колотье въ селезёнкѣ* (жем. lieližà).
Lietuvà, *Литва*.
oženà, *козлиная шкура* (жем. ožinà).
uodegà, *хвостъ* (жем. uodigà).

Въ жемайтскихъ говорахъ немало такихъ имёнъ сущ. съ постояннымъ удареніемъ, которыя въ аукштайтскихъ говорахъ имѣютъ *подвижное* удареніе. Вмѣсто ašakà, *ость, рыбья кость*,

1) Род. мн. pākuių, pāmazgų, pāšukų, sāmanų въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

letenà, *плесна́*, *лапа*, mezliavà, *сборъ*, *складчина*, *подать*, nugarà, *спина*, pašalpà, *помощь*, plaštakà, *ладо́нь*, vasarà, *весна*, жемайты говорятъ[1]) ãšaka, lẽtena, mẽzliava, nùgara, pàšalpa, plãštaka, vãsara.

4. Переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *vietà* (см. выше стр. 72) въ слѣдующихъ именахъ сущ.:

aguonà, *макъ*.
gyvatà, *жизнь*.
kamarà, *комната*.
lydekà, *щука*.
merginà, *дѣвушка*.
sveikatà, *здоровье*.

Имена сущ. на *-ijà* въ жемайтскомъ нарѣчіи мѣняютъ ударе-ніе по образцу склоненія vietà || aguonà (род. ед. viẽtos || aguõnos), напр.: lapijà, *листва*, molijà, *чистолиственная почва*, rūdijà, *ржавое болото*, Prancuzijà, *Франція* и др. Въ тильзитскомъ говорѣ суффиксъ -ijà замѣняетъ черезъ *-ij-*: lapìjė и т. д.

Примѣчанія ко второму склоненію.

1. Имена сущ. перваго склоненія съ основою на *-ja-* и втораго склоненія на *-u-* во многихъ падежахъ имѣютъ одинаковыя окончанія (ср. vẽju, vẽjai, vẽjus I скл. : kúju, kújai, kújus II скл.), вслѣдствіе чего произошло то, что нѣкоторыя существительныя въ однихъ говорахъ идутъ по первому, въ другихъ по второму склоненію; напр.:

аукшт. vãrias, vãrią, *мѣдь* = жем. varỹs[2]), vãrį, аукшт. и жем. mẽdis, mẽdį, *дерево* = вост.-аукшт. mẽdžias, mẽdžią, аукшт. и жем. rašytojas, *писатель*, pjovẽjas, *женецъ* = діал. rašytojis, pjovẽjỹs и даже, по четвёртому склоненію, rašytojus, sakytojus, *сказитель*, такъ какъ и въ четвёртомъ склоненіи имѣется нѣ-сколько падежей, которые своими окончаніями не отличаются отъ

1) Въ Дусятахъ также говорятъ: ãšaka, lẽtena, mẽžliaba, nùgara, vãsara. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ говорятъ vãrys, р. ед. vãrio. *Прим. переводчика.*

соотвѣтственныхъ падежей перваго и второго склоненія (ср. vaĩsiui IV скл. : kẽliui I скл. : kiĩvjui II скл.).

2. Мѣстный ед. въ аукштайтскихъ говорахъ оканчивается на *-yjẹ* (сокр. *-y*), въ жемайтскихъ — на *-ėjẹ* (сокр. *-ė*) : аукшт. brólyjẹ 'въ братѣ', našlyjẹ̀ 'во вдовцѣ', сокращ. bróly, našlỹ — жем. brólėjẹ, našlėjẹ̀, сокращ. brólė, našlė̃ 'in viduo, in vidua'. Окончаніе *-yjẹ* есть первоначальное окончаніе второго склоненія. Жемайтское окончаніе *-ėjẹ* есть новообразованіе, проникшее изъ третьяго склоненія: parvagėjẹ̀ замѣнило собою форму parvagyjẹ̀ по типу vagėjẹ̀ 'въ ворѣ' вслѣдствіе того, что parvagỹs 'крапъ' и vagìs 'воръ' имѣютъ нѣсколько падежей съ одинаковыми окончаніями (ср. paĩvagį : vãgį).

Второе склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію.

А) Двусложныя имена сущ. съ основою на *-y-*:

1) имѣющія *неподвижное* удареніе, т. е. склоняющіяся по образцу *brólis* (см. выше стр. 73 и сл.):

bríedis, *лось.*
élnis, *олень, cervus, alces.*
gùrgždis, *дягиль, Archangelica officinalis.*
jáutis, *волъ; быкъ* (Ольсяды).
káilis, *овчина, шкура.*
kálvis, *кузнецъ.*
kąsnis, *кусокъ.*
kíetis, *чернобыльникъ, Artemisia vulgaris.*
kújis, *молотъ.*
kúgis, *стогъ (сѣна).*
kùrmis, *кротъ.*
mìrksnis, *миг, мгновеніе.*
márgis, *шестякъ.*
mólis, *глина.*
pántis, *путо.*
rùikis (жем.), *юбка.*
sáutis, *уполовникъ.*
síeksnis, *сажень.*
súris, *сыръ.*
úosis, *ясень.*
úošvis, *тесть.*
vìngis, *изгибъ, лука.*
žìrnis, *горошина,* pl. *горохъ.*
žvìrblis, *воробей.*

2) Имена сущ., измѣняющія ударѐніе по типу склонѐнія *vẽžỹs* (см. выше стр. 73 и сл.):

arklỹs, *лошадь.*
grė̀blỹs, *грабли.*
ožỹs, *козёлъ.*
šiaurỹs, *сѣверный вѣтеръ* (жем. šiáurės vẽjas).
vėplỹs, *ротозѣй* (жем. vẽpelis).
žaltỹs[1]), *ужъ.*

3) Имена сущ., измѣняющія ударѐніе по типу склонѐнія *kìrvis* (см. выше стр. 73 и сл.):

añtis, *пазуха.*
bařkštis (жем.), *свёкла.*
daĩgis, *коса.*
dangtis, *покрышка.*
daũgis, *множество.*
eĩksnis, *ольха* (жем. aĩksnis).
guõlis, *ложе, логовище.*
júodis, *животное чорной масти.*
kamštis, *затычка, пробка.*
kandis, *укушеніе; кусъ.*
kařštis, *жара.*
kiaũšis (жем.), *яйцо.*
kìškis, *заяцъ.*
kiřtis, *ударъ; добыча.*
lanktis, *навой, воробы.*
laũkis, *животное съ бѣлою звѣздою на лбу.*
lõbis, *богатство.*
mẽdis, *дерево.*
miẽžis, *ячмень.*
mũšis, *битва.*
nãšẽiai, *коромысло.*
paũkštis, *птица.*
peĩlis, *ножъ.*
pìkis, *смола.*
pjũvis, *рызъ.*
plaũčiai, *лёгкія.*
plìkis, *лысый; голякъ.*
plõtis, *ширина.*
puõlis, *паденіе.*
raĩštis, *платокъ; верёвочка.*
raũtis, *подпорка.*
rẽtis, *рытвина.*
saĩtis, *рыжая лошадь.*
sẽnis, *старикъ.*
siẽkis, *стремленіе.*
sỹkis, *разъ.*
skiĩvis, *зобъ; желудокъ.*
sleñkstis, *порогъ.*
snũkis, *морда.*
spãlis, *костерика.*
sũris, *солёный вкусъ.*
svařtis, *рычагъ.*
šaĩtis, *холодъ, морозъ.*
šũvis, *выстрѣлъ.*
trũkis, *надрывъ.*
ũgis, *ростъ.*

1) Въ Дусятахъ и Тверечѣ говорятъ žaĩktys, žaĩkẽio. *Прим. переводчика.*

vaĩgis, *кушанье.*
vaĩzdis, *трубочка, свирѣль.*
veršis, *телёнокъ; быкъ* (вост.-аукшт.).
viĩkis, *волоченіе, тасканіе.*
žãlis, *животное бурой масти.*
žìlis, *сѣдой.*
žiñgsnis, *шагъ.*
žỹgis, *хожденіе; разъ.*
žiõgis, *весенній ручей.*
žiũpsnis, *щепотка.*
žõdis, *слово.*
žviĩgis, *взглядъ.*

4) Имена сущ., измѣняющія ударепіе по типу склоненія *žmỹs* (см. выше стр. 73 и сл.):

baublỹs, *пыль.*
burỹs, *толпа, множество.*
drugỹs, *бабочка; лихорадка.*
ežỹs[1]), *ёжъ.*
gaidỹs, *пыжъ.*
gylỹs, *жало; оводъ, oestrus.*
glėbỹs, *охапка, объятіе* (жем. klėbỹs, klėbjo).
kairỹs, *львица.*
kelỹs, *колѣно,* pl. kẽliai.
korỹs, *соты.*
kulỹs, *мошонка;* (вост.-аукшт.) *полуостровъ.*
kvieslỹs, *приманщикъ.*
lokỹs[2]), *медвѣдь.*
lopšỹs[3]), *колыбель,* жем. lopišỹs, lópišio.
lovỹs[3]), *корыто.*
našlỹs, *вдовецъ.*
parplỹs, *медвѣдка, gryllus gryllotalpa.*
piršlỹs, *свать = польск. dziewośląb.*
puokỹs (жем.), *ёршъ.*
ryšỹs, *перевязь, связка.*
rugỹs, *рожь.*
rūsỹs, *яма для храненія картофеля; погребъ.*
šerỹs, *щетина.*
trynỹs, *желтокъ.*
žioplỹs, *зѣвака.*
žvejỹs, *рыбакъ.*

Вслѣдствіе того, что имена сущ. типовъ *brólis* и *vėžỹs* во многихъ падежахъ вполнѣ тожественны и по ударенію и по интонаціи, нѣкоторыя имена въ однихъ говорахъ склоняются по первому, въ другихъ по второму типу; напр., тильзитскіе и другіе западные

1) Въ Дусятахъ ẽžys. *Прим. переводчика.*

2) Слово lokỹs, понятному, склоняется по типу vėžỹs. Ср. выраженія (Schleicher, Lit. Lesebuch): Girio lókius (не lokiũs!) šmokìu 81; meškà sù lokiù — abùdu tókiu 89. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ род. ед. lópšio и lóvjo. *Прим. переводчика.*

аукштайты говорятъ gurklỹs, gùrklį, *зобъ, адамово яблоко,* nykštỹs, nýkštį, *большой палецъ,* между тѣмъ какъ у жемайтовъ эти слова склоняются по первому типу, т. е. типу *brólis:* gùrklis gùrklį, nýkštis nýkštį. Тильзитской и жемайтской формѣ vókietis, vókietį 'нѣмецъ' (жемайты говорятъ vókytis, а не vókietis. *К. Б.*) въ говорѣ окрестностей города Ковна соотвѣтствуетъ vokietỹs, vókietį.

Также слова типовъ *kìrvis* и *žynỹs* въ нѣкоторыхъ падежахъ вполнѣ совпадаютъ по интонаціи и ударенію, что и послужило причиною смѣшенія этихъ двухъ типовъ въ нѣкоторыхъ словахъ; напр.:

dagỹs, *репейникъ, cardnus* = жем. dãgis.
tekỹs, *баранъ* = жем. tẽkis[1]).
жем. žardỹs, *огорожа для телятъ, жеребятъ* = тильз. žarˀdis.

В) Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на *-y-*.

1) Неподвижное удареніе имѣютъ слѣдующія имена:

ántausis, *мѣсто надъ ушами и за ушами.*
atúodogis, *яровая рожь.*
augìntinis, *воспитанникъ.*
begėdis, *безстыдникъ.*
darbýmetis, *рабочая пора.*
gimdýtojai, *родители.*
išdýkėlis, *бездѣльникъ, своевольный человѣкъ.*
išgąstis, *испугъ, перепугъ.*
kūdikis, *ребёнокъ.*
kunigáikštis, *князь.*
mókytinis (жем.) или mokìtinis (зап.-аукшт.), *ученикъ.*
núomirėlis (жем., вмѣсто mirėlis) = аукшт. numìrėlis, *покойникъ.*
padūkėlis, *сумашедшій.*
pakrúmis, *мѣсто вблизи кустовъ.*
pakáušis, *затылокъ.*
palėpis, *подстрѣха.*
papártis, *напоротникъ.*
pasíenis, *мѣсто у стѣны.*
pasiūtėlis, *сумашедшій.*
pastùrgalis, *задъ.*
patėvis, *отчимъ.*
pavaržgėlis, *бѣдняга.*
pavãsaris, *весна.*
pìrmgalis, *передняя часть.*

1) Въ Дусятахъ tẽkys, въ Владиславовѣ tẽkis. *Прим. переводчика.*

pósūnis, *пасынокъ.*
prĩežodis, *пословица.*
pùsgyvis, *полуживой.*
pùsnuogis, *полураздѣтый.*
pùspuris, *половина мѣры сыпучихъ тѣлъ, называемой* púras.
sąnaris, *членъ: суставъ.*
sudžiúvėlis, *сухотарый, сухой.*
šeimýnykštis, *слуга, батракъ.*
šikšnósparnis, *летучая мышь.*
šónkaulis, *ребро.*
viẽškelis, *большая проѣзжая дорога.*
viršũgalvis, *макушка* (жем. galvóviršis).
vidúdienis, *полдень* (жем. dienóvidis).
žiemóspirgis (жем.), *трещина въ деревѣ отъ мороза.*

2) Имена сущ., измѣняющія удареніе по типу склоненія *kiřvis* (см. выше стр. 73 и сл.):

balañdis (жем.), *голубь.*
beañsis, *безухій.*
bediẽvis, *безбожникъ.*
biẽiũlis, *нечистый сѣрой* (= biẽiniõlis *Das.*); *пріятель.*
briedkriañnis, *ножъ, черенокъ котораго сдѣланъ изъ лосьей кости.*
briedplañkis, *такой масти, какъ лось.*
didburnis, *съ большимъ лицомъ.*
didgalvis, *большеголовый.*
drabùžis и жем. drabũžis, *одежда.*
erẽlis, *орёлъ.*
galvìjis, *скотина.*
jaunìkis, *молодой, женихъ.*
kareĩvis, *воинъ.*
kelẽivis, *путешественникъ.*
keturkañpis, *четыреугольникъ.*
melãgis, жем. malãgis, *лжецъ, врагъ.*
namìškis, жем. numìškis, *домашній.*
šaltẽkšnis, *крушина, rhamnus frangula.*
šaltìnis, жем. šaltẽnis, *источникъ.*
šukdañtis, *со щербою въ зубахъ.*
šykštuõklis, *скряга.*
trikañpis, *треугольникъ.*

3) Имена сущ., измѣняющія удареніе на подобіе типа *žuvỹs* (см. выше стр. 73 и сл.). Въ именахъ этого типа удареніе переходитъ съ послѣдняго слога на начальный:

apvunỹs, жем. apunỹs [1]), *хмель.*
avilỹs, *улей,* жем. aulỹs, aũlio.
badmirỹs, *умирающій съ голоду.*

1) Въ Дусятахъ также apunỹs. *Прим. переводчика.*

Bangpulỹs, *морское божество.*
barzdskutỹs, *бритва.*
dusulỹs, *одышка.*
dygulỹs, *колика, колóтье.*
ešerỹs, *окунь.*
kadagỹs, *можжевельникъ.*
kakalỹs, *печка.*
kalinỹs, *узникъ.*
kamuolỹs, *клубокъ.*
karžygỹs, *герой.*
kraugerỹs, *кровопійца.*
krauleidỹs, *кто кровь проливаетъ.*
kumelỹs, *жеребёнокъ;* вост.-аукшт. *жеребецъ.*
lašiniaĩ, *сало.*
nebylỹs, *нѣмой,* жем. nèbylis.
padėlỹs, *яйцо, положенное какъ приманка, чтобы въ этомъ мѣстѣ несла курица,* жем. pãdėlis.
pagirỹs, *польсье.*
pasiuntinỹs, *посолъ, посыльный,* жем. pàsiuntinis [1]).
pašalỹs, *навѣсъ, подстрѣха.*
patvorỹs, жем. patorỹs, *мѣсто у забора.*
paupỹs, *мѣсто у рѣки.*
radinỹs, *находка.*
rentinỹs, *срубъ.*
skaudulỹs, *болячка.*
šakalỹs, *щепа, полѣшко.*
šepetỹs, *щотка.*
šiupinỹs, *гороховый супъ съ свининой.*
truputỹs, *крошка.*
ungurỹs, *угорь.*
vargdienỹs, *горемыка.*
vidurỹs, *середина.*
žaginỹs, *срубленная нетолстая ель съ подсѣчонными сучьями, съ остряками (бóтровъ).*
žiburỹs, *лучина; свѣтъ.*
židinỹs, *очагъ.*

4) Имена сущ., въ которыхъ ударенiе измѣняется по типу склоненiя *vežỹs* (см. выше стр. 73 и сл.):

gomurỹs, gómurio, *нёбо.*
kailiniaĩ, *кожухъ.*
kosulỹs, *кашель.*
lopišỹs (жем.), *колыбель.*
marškiniaĩ, *рубашка.*
plėšinỹs, *новина,* жем. plėšimas.
rytmetỹs, *утреннее время.*
veidmainỹs, *лицемѣръ.*

Такiя имена сущ., какъ nebylỹs, padėlỹs, имѣютъ въ нѣкоторыхъ падежахъ то же самое ударенiе и ту же интонацiю, что и имена

1) Въ жемайтскомъ нарѣчiи собственно произносятъ съ двумя ударенiями, т. е. pàsiuntìnis. *Прим. переводчика.*

съ неподвижнымъ ударе́ніемъ (ср. nẽbylį : ántausį), вслѣдствіе чего въ говорахъ возникаютъ различія по мѣсту ударе́нія. Тильзитскимъ формамъ съ *подвижнымъ* ударе́ніемъ: nebylỹs, padėlỹs, paprotỹs 'привычка' въ жемайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ формы съ *неподвижнымъ* ударе́ніемъ: nẽbylis, pàdėlis, pàprotis. При тильзитской и жемайтской формѣ gývolis 'животное' опикштяцы (Anykščiaĩ Вилкомирскаго у.) говорятъ gyvulỹs.

C) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-ė́-*.

1) Имена сущ. съ *неподвижнымъ* ударе́ніемъ, т. е. склоняющіяся по типу *áuklė* (см. выше стр. 74 и сл.):

báimė, *боязнь, страхъ.*
bůožė, *безменъ.*
dìrsė, *костеръ, bromus secalinus.*
dróbė, *полотно.*
dùlkės, *пыль.*
dùmplės, *кузнечный мѣхъ.*
gémbė, *деревянный гвоздь для вѣшанья платья.*
gérvė, *журавль.*
júrės, *море.*
kálvė, *кузница.*
kárvė, *корова.*
kérpė, *мохъ;* вост.-аукшт. *верхній отрѣзокъ рѣпы, рѣдьки и др. съ листьями.*
kiáunė [1]), *куница.*
kíelė, *трясогузка.*
kùmstė, *кулакъ.*
kùrpė, *башмакъ;* жем. *бутъ.*
lénkė, *долина.*
lýsė [2]), *гряда, загонъ,* lýsvė около Ковна.
néndrė, жем. lėndrė, опикштянское mėndrė, свенцянское ėndrė, *тростникъ.*
ryškė, *роза.*
rópė, *рѣпа.*
sáulė, *солнце.*
séilės [3]), *слюни.*
smárvė, *смрадъ, зловоніе,* smárdvė въ Добейкахъ.
šiáurė, *сѣверъ.*
žỹlė, *спица.*
žìrklės, *ножницы.*
žiùrkė, *крыса.*

1) Въ Сейнахъ (Seinaĩ Сувалк. губ.) kiaunẽ, kiaũnę. *Прим. переводчика.*

2) Въ Вержболовѣ (Virbãlius Сув. г.), Владиславовѣ (Naũmiestis) lýsia. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ seilẽ, séilę (tẽka seilẽ). *Прим. переводчика.*

2) Имена сущ., склоняющіяся по типу *giesmẽ* (см. выше стр. 74 и сл.):

šlovẽ, *честь*, жем. šlóvė.
varškẽ, *творогъ*.
versmẽ, *ключъ, источникъ*, жем. vérsmė.

3) Имена сущ., въ которыхъ удареніе мѣняется по типу склоненія *žẽmė* (см. выше стр. 74 и сл.):

aũklė (жем.), *опека, опутка;* тильз. auklẽ, aũklę.
bìtė, *пчела*.
blãkė, *клопъ*.
deĩvė (жем.), *мно. моровая дѣвица*.
drìgnės, *болѣзнь*.
ẽglė, *ель*.
gilė, *желудь*.
kãlė, *сука*, также и kalẽ.
kẽkšė, *распутная женщина, meretrix*.
kiaũlė, *свинья*.
krãsė, *мягкія кресла*.
lãpė, *лисица*.
lìžė, *хлѣбная лопата*.
pùsė, *половина*.
rẽplės, *щипцы*.
rõgės, *дрова*.
sìlkė, *сельдь*.
stãklės, *ткацкій станокъ*.
šãkė, *вила*.
šùkė, *черепокъ; щерба*.
šveĩtė, *праздникъ*.
Tìĩžė, *городъ Тильзитъ*.
ùpė, *рѣка*.
veĩslė (жем.), *приплодъ; порода*.
žãgrė, *лемехъ; соха*.
žvãkė, *свѣча*.

4) Имена сущ., въ которыхъ перенось ударенія происходитъ по типу склоненія *žolẽ* (см. выше стр. 74 и сл.):

drausmẽ, *запретъ, дисциплина*.
duobẽ [1]), *яма*.
eilẽ, *рядъ*, жем. ailà, -õs, aĩlą [2]).
ežẽ [3]), *межа, гряда*, жем. ẽžė.
garbẽ [1]), *честь*.
gerklẽ [1]), *горло*.
katẽ [4]), *кошка*.
kekẽ, *гроздь*, жем. kẽkė [5]).
kregždẽ [5]), *ласточка*, жем. kregždingà.

1) Въ Дусятахъ вин. ед. dùobę, gárbę, gérklę. *Прим. переводчика.*

2) Тельшевскіе жемайты, напр., въ Салантахъ, Масядахъ, Шкудахъ, говорятъ eilà, -õs, eĩlą. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ ežià, род. ед. ẽžios, въ Вилкіи (Vilkijà на Нѣманѣ) ažià, род. ед. ãžios, гдѣ *a-* изъ *e-*. *Прим. переводчика.*

4) У тельшевскихъ жемайтовъ (Масяды, Саланты) kãtė. *Прим. переводчика.*

5) Въ Дусятахъ kẽkė и skrẽgždė. *Прим. переводчика.*

laumẽ, жем. laũmė [1]), *миѳ. существо.*
lėlẽ, *кукла*, жем. lėlė.
miẽlės, *дрожжи.*
mįslẽ, *загадка.*
pelẽ, *мышь.*
pūslẽ, *пузырь.*
rauplẽ, *оспа.*
riekẽ, *ломоть хлѣба.*
rievẽ, *слой (дерева).*
siūlẽ, *шовъ.*
skylẽ, *дыра.*
srovẽ, *быстрина, prąd, pęd wody.*
stemplẽ, *пищеводъ, stomachus.*
varlẽ [2]), *лягушка.*
varpstẽ, *веретено.*
veislẽ, *приплодъ; порода*, жем. veĩslė [1]).
vėžẽ, *колея.*
virvẽ, *веревка*, жем. viřvė [1]).
žievẽ, *кора.*
žynẽ, *знахарка.*
žvaigždẽ [1]), *звѣзда*, жем. žvaizdẽ.

D) Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на *-ė̃-*.

1) Имена сущ., имѣющія *неподвижное* удареніе:

alkúnė, *локоть руки*, aukúnė въ Комаяхъ.
gadýnė, *время, времена; эпоха.*
kaĩmenė, *стадо.*
malónė, *милость.*
nãginė, *постола.*
nakvýnė, *ночлегъ.*
padángės, *поднебесье.*
pàdarỹnė (жем. съ двумя удареніями), *инструментъ, снасть.*
pakálnė, *мѣсто подъ горою.*
pažándės, *санъ.*
príeangė, *крыльцо*, prìngis около Шавель.
pùsmergė, *подростокъ дѣвочка.*
rankóvė, *рукавъ.*
rùpūžė, *жаба.*
są́žinė, *совѣсть.*
spaĩguolė, *клюква.*
tėviškė, *родина.*
ugnãvietė, *очагъ.*
žẽmuogė, *земляника.*
žiñginė, *ѣзда шагомъ.*

Имѣютъ также неподвижное удареніе и имена сущ., образованныя при помощи суффиксовъ:

1) Въ Дусятахъ laũmė, veĩslė, viřvė, žvaĩgždė. *Прим. переводчика.*
2) У тельшевскихъ жемайтовъ (Масяды, Салантъ) vařlė. *Прим. переводчика.*

a) *-áitė:* tarnáitė, *служанка,* mergáitė, *дѣвушка,* kunigaikštáitė, *княжна;*

b) *-ýbė* (жем. и вост.-аукшт.): augštýbė, *высота,* doryýbė, *добродѣтель,* gražýbė, *красота.* Около Тильзита говорятъ augštỹbė и т. д.

2) Имена сущ., въ которыхъ передвиженіе ударенія совершается по типу склоненія *žẽmė* (см. выше стр. 74 и сл.):

drobùlė, *простыня.*	Тильзитѣ.
druskinė [1]), *солонка.*	palaĩkė, *подержанная, ненова́я.*
kepùrė, *шапка.*	perẽklė, *насѣдка.*
krūtinė, *грудь.*	rieškùtės [1]), *пригоршни.*
kumẽlė, *кобыла.*	senãtvė [1]), *старость.*
paklõtė, *простыня,* paklõdė въ	

Уменьшительныя: dūkrẽlė, *дочка,* mergẽlė, *дѣвица,* žmonẽlė, *женщина, жена.*

Сложныя имена: geltonplaũkė, *желтоволосая,* kerš-šlaũnė, *у кого ляшка плоская, нёстрая,* kumpnõsė, *кривоносая,* sausgỹslė, *сухожилая,* skystakaĩbė, *писклявая.*

3) Имена сущ., въ которыхъ удареніе переносится въ извѣстныхъ падежахъ съ конечнаго слога на начальный, и начальный слогъ имѣетъ *нисходящую* интонацію:

giltinẽ, *олицетвореніе смерти,* жем. gìltinė [2]).	kùltuvė [3]).
kultuvẽ, *пральный валёкъ,* жем.	voverẽ [4]), *бѣлка.*

4) Имена сущ., въ которыхъ удареніе въ извѣстныхъ падежахъ переносится съ конечнаго слога на начальный слогъ, и этотъ послѣдній имѣетъ *восходящую* интонацію:

---

1) Въ Дусятахъ drùskinė, rieškùčios, род. мн. rieškùčių, senãtuvė. *Прим. переводчика.*

2) Gìltinė и въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

3) Жемайты, напр., въ Ольсядахъ (Alsėdžiai), Масядахъ, Салантахъ произносятъ съ двумя удареніями, т. е. kùltùvė. *Прим. переводчика.*

4) Voverìs, -iẽs, vóverį, род. мн. voverų̃ въ Дусятахъ, Ольсядахъ, Салантахъ, Масядахъ. *Прим. переводчика.*

apušẽ (жем.)[1]), *осина*.
drebulẽ, *осина*.
gegužẽ, *кукушка*.
gelumbẽ, *сукно*.
giminẽ, *родня*.
musėlẽ, *муха*.
nebylẽ, *немая*, жем. nėbylė.
pradalgẽ, *межа*.
pravardẽ, *прозвище, фамилія*, жем. pavardẽ.
siurbėlẽ, *пиявка*.

Сложныя имена: juokdarẽ, *насмѣшница, шутница*, niekdžiugẽ, *радующаяся пустякамъ*.

Примѣчанія къ третьему, четвёртому и пятому склоненіямъ.

1. Въ жемайтскихъ говорахъ дат. ед. третьяго склоненія оканчивается на *-ie* (діал. -ī вост.-жем., -ei зап.-жем.), напр.: vàgie 'вору', dėbesie 'облаку', gėlžie 'желѣзу', àvie 'овцѣ', nàktie 'ночи'.

Мѣстный ед. третьяго склоненія въ жемайтскомъ оканчивается на (*-ėje*, сокращенное въ) *-ė*, напр.: vagė̃, debesė̃, pirtė̃ 'въ банѣ', širdė̃ 'въ сердцѣ'.

Имена сущ. съ *неподвижнымъ* удареніемъ, т. е. склоняющіяся по типу *tõšis* (см. выше стр. 76), въ жемайтскомъ восточномъ поднарѣчіи перешли во второе склоненіе, т. е. вмѣсто kártis 'жердь', váltis 'барка', páltis 'полоть' и др. говорятъ: kártė, váltė, páltė и др.

Въ третьемъ склоненіи есть немало имёнъ сущ., перешедшихъ въ это склоненіе изъ пятаго. Но этотъ переходъ ещо неполный, такъ какъ род. мн. частью во всѣхъ говорахъ, частью въ нѣкоторыхъ сохранилъ свою старую форму по пятому склоненію, напр.: dantìs *зубъ*, debesìs *облако, туча*, obelìs *яблоня*, žvėrìs *звѣрь* образуютъ род. мн. по пятому склоненію: dantų̃, debesų̃, obelų̃, žvėrų̃.

1) Тельшевскіе жемайты (Салянты, Масяды, Шкуды) говорятъ àpùšė (съ двумя удареніями; *и* средней долготы съ восходяще-нисходящею интонаціей), восточные аукштайты, напр., въ Дуситахъ, Ушполяхъ, Южинтахъ — ẽpušis, -ies или ẽpušė. *Прим. переводчика.*

2. Всѣ имена сущ. четвёртаго склоненія образуютъ множественное число въ жемайтскихъ говорахъ по первому склоненію, напр.: sūnaĩ 'сыновья', pìetaĩ[1]) 'обѣдъ'. Но въ качествѣ нарѣчій и жемайты сохранили слѣдующіе творительные мн.: pietumìs 'meridie', virš̃umìs 'поверхъ', krỹžiumis 'крестообразно'.

3. Болѣе всего новообразованій произошло въ пятомъ склоненіи. Старый родительный ед. akmeñs 'камня' въ говорахъ вытѣсненъ новообразованіями akmeniẽs (по III скл.), ãkmenio (по II скл.) и ãkmeno (по I скл.).

Жемайтскіе говоры въ пятомъ склоненіи, какъ и въ третьемъ, образуютъ дательный ед. на *-ie*, мѣстный ед. на *-ė́* (сократившееся изъ *-ėjẹ*), напр.: pìeminie 'пастуху', pìeminẽ 'въ пастухѣ', rùdinie 'осени', rudinẽ 'осенью' и др.

Склоненіе именъ прилагательныхъ.

Именами прилагательными называются такія слова человѣческой рѣчи, которыя обозначаютъ свойство или качество одушевлёныхъ и неодушевлёныхъ предметовъ, напр.: gẽras, *хорошій, добрый*, gerà, *хорошая, добрая*, negẽras, *нехорошій, плохой, худой*, negerà, *нехорошая, плохая, худая*, platùs, *широкій*, platì, *широкая*.

Имена прилагательныя въ литовскомъ языкѣ имѣютъ двѣ формы: 1) *простую*, иначе, неопредѣлённую, напр.: sẽnas, *старый*, bãltas, *бѣлый*, senà, *старая*, baltà, *бѣлая*, и 2) *сложную*, иначе, опредѣлённую, напр.: senàsis, baltàsis, senóji, baltóji. *Опредѣлённое* прилагательное образуется путёмъ сложенія неопредѣлённаго прилагательнаго съ мѣстоименіемъ jìs, *онъ*, ji, *она*, напр.: senàsis есть результатъ сложенія sẽnas и jìs, senóji — senà (нѣкогда говорили *senã, *senó) и ji, sẽnojo—sẽno и jõ, senõsios — senõs и jõs, и т. д.

Для полнаго пониманія склоненія *сложныхъ* прилагательныхъ

1) Тельшевскіе жемайты (Масяды, Саланты) говорятъ pĩetai. *Прим. переводчика.*

нужно быть знакомымъ со склоненіемъ мѣстоименій. Поэтому не желая нарушать порядка изложенія, мы начнёмъ со склоненія *простыхъ* прилагательныхъ; затѣмъ, мы изложимъ склоненіе мѣстоименій и, наконецъ, перейдёмъ къ склоненію сложныхъ именъ прилагательныхъ.

Имена прилагательныя вмѣстѣ съ причастіями измѣняются по четырёмъ склоненіямъ.

По *первому* склоненію склоняются всѣ тѣ прилагательныя, основы которыхъ оканчивается на *-a-* или *-ja-*, напр.: gẽras, *хорошій*, gerà, žãlias, *зелёный*, žalià.

Прилагательныя съ основами на *-y-* образуютъ *второе* склоненіе, напр.: gerẽsnis (изъ болѣе древней формы *geresnýs), *лучшій*, pasurỹs, *солоноватый*. Эти прилагательныя въ женскомъ родѣ имѣютъ основу на *-ė́-*: gerẽsnė́, pasurė́.

Третье склоненіе образуютъ имена прилагательныя съ основами на *-u-* въ мужескомъ родѣ, а въ женскомъ родѣ съ основами на *-jo-* при именительномъ ед. на *-i*, напр.: gražùs, *красивый*, gražì, *красивая*.

Четвёртое склоненіе образуютъ такія прилагательныя, основы которыхъ оканчивается на согласный, напр.: veža̧s (изъ *vẽžants), *везущій*, rãša̧s (изъ *rašánts), *пишущій*. Въ женскомъ родѣ эти прилагательныя имѣютъ основы на *-jo-*; именительный ед. у нихъ на *-i:* veža̧ntì, rãšanti.

Нелишне будетъ отмѣтить тотъ фактъ, что литовскому языку чужды такія прилагательныя, которыя соотвѣтствовали бы третьему склоненію именъ существительныхъ (ср. vagìs *воръ*, vagiẽs, avìs *овца*, aviẽs).

Образцы перваго склоненія именъ прилагательныхъ.

Мужескій родъ.

Единственное число.

Именит., Зват.	gẽras, *добрый*	mìnkštas, *мягкій*	tùščias, *пустой*
Родительный	gẽro	mìnkšto	tùščio

Дательный	gerám	mìnkštám	tušč̀iám
Винительный	gẽrą	mìnkštą	tùšč̀ią
Творительный	gerù	mìnkštu	tušč̀iù
Мѣстный	geramę̀	mìnkštamę̀	tušč̀iamę̀

Множественное число.

Именит., Зват.	gerì	mìnkštì	tuštì
Родительный	gerų̃	mìnkštų̃	tušč̀ių̃
Дательный	geríems	mìnkštíems	tuštíems
Винительный	gerùs	mìnkštus	tušč̀iùs
Творительный	geraĩs	mìnkštaĩs	tušč̀iaĩs
Мѣстный	geruosę̀	mìnkštuosę̀	tušč̀iuosę̀.

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	gerù	mìnkštu	tušč̀iù
Родительный	тожественъ съ род. множ.		
Дательный	geríem	mìnkštíem	tuštíem
Творительный	geriẽm	mìnkštiẽm	tuštiẽm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Женскій родъ.

Единственное число.

Именит., Зват.	gerà	mìnkštà	tušč̀ià
Родительный	gerõs	mìnkštõs	tušč̀iõs
Дательный	gẽrai	mìnkštai	tùšč̀iai
Винительный	gẽrą	mìnkštą	tùšč̀ią
Творительный	gerą̀	mìnkštą	tušč̀ią̀
Мѣстный	gerojẽ̀	mìnkštojẽ̀	tušč̀iojẽ̀

Множественное число.

Именит., Зват.	gẽros	mìnkštos	tùšč̀ios
Родительный	gerų̃	mìnkštų̃	tušč̀ių̃
Дательный	geróms	mìnkštóms	tušč̀ióms
Винительный	geràs	mìnkštas	tušč̀iàs

Творительный	geromìs	minkštomìs	tušč̀iomìs
Мѣстный	gerosę̀	minkštosę̀	tušč̀iosę̀

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	gerì	mìnkšti	tuštì
Родительный	тожественъ съ род. множ.		
Дательный	gerómˉ	minkštómˉ	tušč̀iómˉ
Творительный	gerõmˉ	minkštõmˉ	tušč̀iõmˉ
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Образцы второго склоненія именъ прилагательныхъ.

Единственное число.

	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
Именит., Зват.	gerẽsnis[1])	medìnis	gerẽsnė[1])	medìnė
Родительный	gerẽsnio	medìnio	gerẽsnės	medìnės
Дательный	geresniámˉ	medìniui	gerẽsnei	medìnei
Винительный	gerẽsnį	medìnį	gerẽsnę	medìnę
Творительный	geresniù	mediniù	geresnę̀	medinę̀
Мѣстный	geresniamę̀	medìnyję	gerẽsnėję	medìnėję

Множественное число.

Именит., Зват.	geresnì	medìniai	gerẽsnės	medìnės
Родительный	geresnių	medìnių	geresnių	medìnių
Дательный	geresniems	medìniams	geresnėms	medìnėms
Винительный	geresniùs	mediniùs	geresnės	medinės
Творительный	geresniaìs	megìniais	geresnėmis	medìnėmis
Мѣстный	geresniuosę̀	medìniuosę	geresnėsę̀	medìnėsę

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	geresniù	mediniù	geresnì	medinì
Родительный	тожественъ съ родит. множ.			
Дательный	geresniem	medìniam	geresnẽm	medìnėm
Творительный	geresniẽm	medìniam	geresnẽm	medìnėm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.			

1) Въ Волѣнѣ, Вилкомирскихъ, Владиславовѣ говорятъ gerẽsnis, gerẽsnė. *Прим. переводчика.*

Образцы третьяго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Единственное число.

	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
Именит., Зват.	áiškus	saldùs	áiški	saldì
Родительный	aiškaũs	saldaũs	aiškiõs	saldžiõs
Дательный	aiškiám	saldžiám	áiškiai	saldžiai
Винительный	áiškų	saldų	áiškią	saldžią
Творительный	áiškiu	saldžiù	áiškią	saldžią
Мѣстный	aiškiamę̀	saldžiamę̀	aiškiojẹ̀	saldžiojẹ̀

Множественное число.

Именит., Зват.	áiškus	saldus	áiškios	saldžios
Родительный	aiškių	saldžių	aiškių	saldžių
Дательный	aiškíems	saldíems	aiškióms	saldžióms
Винительный	áiškius	saldžiùs	áiškias	saldžiàs
Творительный	aiškiaĩs	saldžiaĩs	aiškiomìs	saldžiomìs
Мѣстный	aiškiuosẹ̀	saldžiuosẹ̀	aiškiosẹ̀	saldžiosẹ̀

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	áiškiu	saldžiù	áiški	saldì
Родительный	тожественъ съ родит. множ.			
Дательный	aiškíem	saldíem	aiškióm	saldžióm
Творительный	aiškiẽm	saldiẽm	aiškiõm	saldžiõm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.			

Образцы четвёртаго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Причастія мужескаго рода.

	Настоящее время.	Прошедшее время.	Будущее время.
Единственное число.			
Именит., Зват.	sukãs	sùkęs	sùksiąs
Родительный	sùkančio	sùkusio	sùksiančio
Дательный	sukančiám	sùkusiam	sùksiančiam

Винительный	sùkantį	sùkusį	sùksiantį
Творительный	sùkančiu	sùkusiu	sùksiančiu
Мѣстный	sukančiamę	sùkusiamę	sùksiančiamę

Множественное число.

Именит., Зват.	sukā‖sùkantys	sùkę‖sùkusys	sùksią‖sùksiantys
Родительный	sukančių	sùkusių	sùksiančių
Дательный	sukantíems	sùkusiems	sùksiantiems
Винительный	sùkančius	sùkusius	sùksiančius
Творительный	sukančiaĩs	sùkusiais	sùksiančiais
Мѣстный	sukančiuosę	sùkusiuosę	sùksiančiuosę

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	sùkančiu	sùkusiu	sùksiančiu
Родительный	тожественъ съ родит. множ.		
Дательный	sukantíem	sùkusiem	sùksiantiem
Творительный	sukantiẽm	sùkusiem	sùksiantiem
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Причастія женскаго рода.

	Настоящее время.	Прошедшее время.	Будущее время.
Единственное число.			
Именит., Зват.	sukantì	sùkusi	sùksianti
Родительный	sukančiõs	sùkusios	sùksiančios
Дательный	sùkančiai	sùkusiai	sùksiančiai
Винительный	sùkančią	sùkusią	sùksiančią
Творительный	sùkančią	sùkusią	sùksiančią
Мѣстный	sukančiojẹ̀	sùkusiojẹ	sùksiančiojẹ
Множественное число.			
Именит., Зват.	sùkančios	sùkusios	sùksiančios
Родительный	sukančių	sùkusių	sùksiančių
Дательный	sukančióms	sùkusioms	sùksiančioms

Винительный	sùkančias	sùkusias	sùksiančias
Творительный	sukančiomìs	sùkusiomis	sùksiančiomis
Мѣстный	sukančiosẽ	sùkusiosẽ	sùksiančiosẽ

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	sukantì	sùkusi	sùksianti
Родительный	тожественъ съ родит. множ.		
Дательный	sukančiõm	sùkusiom	sùksiančiom
Творительный	sukančiõm	sùkusiom	sùksiančiom
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Примѣчанія къ склоненію имёнъ прилагательныхъ.

1. Сравнивая склоненіе имёнъ прилагательныхъ со склоненіемъ существительныхъ, мы находимъ, что склоненіе прилагательныхъ *женскаго* рода тожественно съ соотвѣтственнымъ склоненіемъ имёнъ существительныхъ. Въ склоненіи прилагательнаго gerà 'добрая' и существительнаго tvorà 'заборъ', tuščià 'пустая' и pradžià 'начало', medinė 'деревянная' и lipinė 'лѣстница', saldì 'сладкая' или sukantì 'вертящая' и martì 'сноха' мы не находимъ ни малѣйшей разницы. Но склоненіе имёнъ прилагательныхъ *мужескаго* рода сильно отличается отъ соотвѣтственнаго склоненія имёнъ существительныхъ, какъ видно изъ слѣдующаго:

a) Звательный ед. имёнъ существительныхъ имѣетъ особыя окончанія -*e* (výre! = жем. výri!), -*au* (sūnaũ), между тѣмъ какъ въ именахъ прилагательныхъ этотъ падежъ тожественъ съ именительнымъ ед.: gẽras 'добрый', saldùs 'сладкій';

b) дательный ед. gerám, tuščiám, saldžiám имѣетъ не то окончаніе, что výrui, sūnui;

c) также и мѣстный ед. geramẽ, saldžiamẽ не похожъ на výrẽ, sūnūjẽ;

d) именительный и звательный мн. gerì и výrai разнятся окончаніями;

также разнятся:

e) дательный множ. geríems, saldíems и výrams, sūnùms;

f) дательный дв. geríem, saldíem и výram, sūnùm:

g) творительный дв. geriẽm, saldiẽm и výram, sūnumì.

2. Во всѣхъ литовскихъ говорахъ *j* послѣ согласнаго въ положеніи передъ *i*, *ie* и *e* исчезло. Изъ *tuštji, *tuštjiems, *svetje произошли tušti, tuštiems, svetè. Но *j* передъ *a* держалось дольше: формы *tuštjamę, *tuštjais въ аукштайтскихъ говорахъ измѣнились въ *tušč̀jamę, *tušč̀jais, затѣмъ, послѣ перехода *a* въ *e* послѣ *j*, въ *tušč̀jemę, *tušč̀jeis и, наконецъ, послѣ исчезновенія *j*, въ tušč̀emę̀, tušč̀eĩs. Въ жемайтскомъ нарѣчіи формы *tuštjamę, *tuštjais измѣнились чрезъ посредствующую ступень *tuštjemę. *tuštjeis въ tuštemę̀, tuštẽis.

Гласный *e* во многихъ говорахъ произносится какъ *a*, напр., вмѣсто gẽras *добрый* тамъ говорятъ gãras (съ мягкимъ g). Такое произношеніе гласнаго *e* ставитъ въ затрудненіе даже изслѣдователей литовскаго языка (Шлейхера, Куршата и др.): одни пишутъ tušč̀eis или tušč̀ieis, другіе же — tušč̀iais.

3. Въ склоненіи имёнъ прилагательныхъ, подобно склоненію существительныхъ, находимъ много слѣдовъ дѣйствія морфологическаго уподобленія. Если какой нибудь падежъ одного склоненія имѣетъ такую же форму, какъ и соотвѣтственный падежъ другого склоненія, то и остальные падежи могутъ подвергнуться уподобленію. Такимъ образомъ, напр., мѣстный ед. didimę̀ 'въ большомъ' былъ вытѣсненъ новообразованіемъ didžiamę̀ (по I скл.). Но не слѣдуетъ смѣшивать прилагательныя dìdis, didžià или dìdė̀ (того же значенія, что и dìdelis, dìdele *большой, великій*), и didùs, didì, *гордый, надменный*.

Прилагательныя третьяго склоненія, т. е. тѣ, основы которыхъ оканчиваются на *-i-*, путёмъ морфологическаго уподобленія получили такія формы, какія принадлежатъ прилагательнымъ перваго склоненія съ основами на *-ja-*. Основы на *-ja-* перешли именно въ слѣдующіе падежи:

a) дательный ед.: saldžiám,

b) творительный ед.: saldžiù,

c) мѣстный ед.: saldžiamę̀,

d) во всѣ падежи множественнаго числа, за исключеніемъ именительнаго и звательнаго, сохранившихъ старую форму: saĩdūs, и

e) во всѣ падежи двойственнаго числа.

Вслѣдствіе подобныхъ новообразованій склоненіе прилагательныхъ съ основами на *-u-* стало смѣшаннымъ: одни падежи образуются отъ основъ на *-u-*, другіе же — отъ основъ на *-ja-*. Въ жемайтскомъ нарѣчіи отъ основъ на *-u-* сохранился лишь одинъ именительный и звательный ед.: saldùs *сладкій*, platùs *широкій* и др.; всѣ остальные падежи образованы отъ основъ на *-ja-*, напр.: род. ед. saĩdžio (діал. saĩdže, saĩdze, saĩde) вм. saldaũs, вин. ед. saĩdę, plãtę[1]) (діал. saĩdi, plãti) вм. saĩdų, plãtų, им. и зв. saldì, platì вм. saĩdūs, plãtūs.

Уподобленіе основъ на *-u-* основамъ на *-ja-* началось отъ прилагательныхъ женскаго рода: saldì и platì только въ имен. и зват. ед. отличаются отъ перваго склоненія основъ на *-jo-*: tušč̀ià, treč̀ià, во всѣхъ же другихъ падежахъ нѣтъ никакой разницы: род. ед. plač̀iõs, им. мн. plãč̀ios имѣютъ такую же форму, какъ и род. ед. tušč̀iõs, им. мн. tùšč̀ios. Но такимъ прилагательнымъ, какъ, напр., tušč̀iõs, tùšč̀ios въ мужескомъ родѣ соотвѣтствуютъ формы по первому склоненію: tùšč̀io, tušt̀i; отсюда жемайты заключили, что и прилагательнымъ женскаго рода plač̀iõs, plãč̀ios въ мужескомъ родѣ должны соотвѣтствовать формы plãč̀io 'plataũs', platì 'plãtus'.

По той же самой причинѣ и прилагательныя четвёртаго склоненія, точнѣе говоря, причастія, сохранили по первоначальному склоненію только нѣсколько падежей: sukãs, sukantì, sukã, между тѣмъ какъ большинство падежей приняло формы прилагательныхъ съ основами на *-ja-*: sùkanč̀io, какъ и tùšč̀io и т. д.

Какъ atẽntis, atentė̃, *veniens*, *futurus*, возникшее изъ *atjãs 'adiens', перешло во второе склоненіе, такъ и sukãs и другія причастія во многихъ говорахъ приняли форму именит. ед. по аналогіи отъ именит. основъ на *-y-* (*-ja-*): sùkantis.

1) Жемайтская форма винительнаго ед. муж. р. saĩdi, plãti въ передачѣ на общелитовскій должна принять видъ *saĩdžią, *plãčią. *Прим. переводчика.*

Имена прилагательныя средняго рода.

Послѣ исчезновенія имёнъ существительныхъ средняго рода, казалось бы лишнимъ сохраненіе имёнъ прилагательныхъ средняго рода. Между тѣмъ не подлежитъ сомнѣнію, что въ литовскомъ языкѣ и понынѣ употребляются имена прилагательныя *средняго* рода. Сохраненіе прилагательныхъ средняго рода обусловлено слѣдующими тремя причинами:

1) въ такихъ предложеніяхъ, въ которыхъ подлежащимъ является неопредѣлённое наклоненіе, сказуемое прилагательное не можетъ быть ни мужескаго, ни женскаго рода: напр.: saldù ĩr gražù ùž tėvỹnę mir̃ti = dulce et decorum est pro patria mori, lengvù prižadėti, sunkù išpildỹti 'легко обѣщать, тяжело исполнить'.

2) Безличныя предложенія не принимаютъ ни мужескаго, ни женскаго рода. Ср. латинскія выраженія: 'ventum est ad praelium', 'Romae per septem reges regnatum est', 'mihi gratum est' съ литовскими: čià paũkščio tupėta 'оказывается (есть слѣды), что здѣсь сидѣла птица', teñ (= жем. tiñ) vil̃ko bė̃gta 'оказывается, что здѣсь пробѣжалъ волкъ', čià žmonių̃ važiúojama 'по всему замѣтно, что здѣсь ѣздятъ люди', mán gaĩlu 'мнѣ жаль', jám šil̃ta 'ему жарко'.

3) Сохранились мѣстоименія средняго рода, напр.: tàt, tataĩ, taĩ 'istud'. Kогда такое мѣстоименіе бываетъ подлежащимъ, сказуемое должно принять форму средняго рода, напр.: ar̃ tàt gražù? 'развѣ это красиво'?

Окончаніемъ именительнаго и винительнаго ед. прилагательныхъ средняго рода нѣкогда служило *-d*, полученное изъ мѣстоименнаго склоненія; ср. лат. id, istud, illud съ лит. *id* [-ant 'auf dass = *in id', ut finale]. Литовцы въ глубокой древности говорили: *šalta-d, *холодно*, *šilta-d, *жарко, тепло*, *sveika-d, *здорово*. Конечное *-d* по звуковымъ законамъ литовскаго языка должно было исчезнуть. Къ названнымъ формамъ восходятъ современныя литовскія šálta, šil̃ta, sveĩka. Въ жемайтскомъ нарѣ-

чіи исчезло даже конечное *-a*, и потому тамъ теперь говорятъ: šált, šīlt, sveīk.

Шлейхеръ и другіе языковѣды утверждаютъ, что слѣдовало бы писать *šáltą, *šīltą, *sveīką по той причинѣ, что окончаніемъ этой формы служитъ-де *-m* (ср. лат. parum, gratum, ventum). Но не надо забывать, что литовскія прилагательныя склоняются по мѣстоименному склоненію, гдѣ окончаніемъ им. вин. ед. средняго рода является не *-m*, но *-d* (ср. лат. illud, istud). Но кромѣ того, праформа *sáltą въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ измѣнилась бы въ *šáltū, *šáltu, а въ жемайтскихъ — въ *šálta, какъ изъ *vīlką 'волка' произошли восточно-аукштайтскія формы vīlku, vīlku, жемайтская vīlka, между тѣмъ какъ восточные аукштайты говорятъ mán šálta, жемайты — mùn šált.

Въ прилагательныхъ съ основою на *-u-* им. вин. ед. средняго рода искони совпадалъ съ чистой основой: литовское platù 'широко' точно соотвѣтствуетъ греческому πλατύ и др.-индійскому pṛthú.

Также въ прилагательныхъ съ основою на *согласный* именительный и вин. ед. средняго рода совпадалъ съ чистой основой: *reikiant, *velkant. Послѣ исчезновенія конечнаго *-t* изъ *reikiant, *velkant развились современныя формы reīkią, velką̄.

Не безъ основанія формы velką̄, degą̄; vīlkę, dēgę; vīlksią, dēgsią теперь употребляются также и въ значеніи именительнаго множ. числа; но здѣсь намъ не мѣсто пускаться въ поиски причины, вызвавшей переходъ имен. ед. средняго рода въ имен. множ. *мужескаго* рода. Надо замѣтить, что nuplìkę 'ставшіе голыми' и др. подобныя причастія въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ являются именительнымъ мн. не только мужескаго, но и *женскаго* рода.

Нарѣчія.

Им.-вин. ед. средняго рода имёнъ прилагательныхъ во многихъ языкахъ служитъ нарѣчіемъ, напр.: лат. multum, parum, facile, польск. miło, русск. пріятно. Нѣкогда то же самое было

и въ литовскомъ: šálta, šil̃ta. Такими нарѣчіями являются ganà 'довольно, полно' (изъ *ganà-d: др.-инд. ghanás 'полный'; что касается значенія, то сравните русское выраженіе 'полно плакать' съ литовскимъ ganà verkti) и первыя части двуосновныхъ прилагательныхъ: júod-bėras 'juodaĩ bėras = тёмно-гнѣдой', bált-márgas 'białopstry' и др..

Литовскія нарѣчія на -*ai* возникли путёмъ сложенія изъ им.-вин. ед. средняго рода прилагательнаго съ эмфатической частицею -*ai*, которую находимъ, напр., въ слѣдующихъ словахъ: tas-aĩ 'тотъ же', šis-aĩ 'этотъ же', tat-aĩ 'это'. Нарѣчія šaltaĩ, šiltaĩ и др. = šalta, šilta (им.-вин. средняго рода) + ai.

Склоненіе прилагательныхъ съ основами на -*u*- смѣшанное. Нарѣчія образуются не отъ основъ на -*u*-, но отъ основъ на -*ja*-: drąsiai. *смыло*, возникло изъ соединенія им.-вин. средняго рода *drąsia[-d] (ср. дат. ед. drąsiám) и частицы -*ai*.

Практическое правило для образованія нарѣчій — слѣдующее: если именительный ед. множ. рода прилагательнаго оканчивается на -*as*, то слѣдуетъ это окончаніе передѣлать на -*ai*; но если онъ оканчивается на -*jas* (-*ias*), -*is* (-*ys*) или -*us*, тогда нужно это окончаніе замѣнить посредствомъ -*jai* (-*iai*).

Примѣры:

прилагательныя		нарѣчія
gẽras, *добрый, хорошій*	:	geraĩ
báltas, *бѣлый*	:	baltaĩ
tùščias, *пустой*	:	tuščiaĩ
gerẽsnis, *лучшій*	:	жем. gerẽsniai
saldùs, *сладкій*	:	saldžiai и saldžiaĩ.

Но при прилагательномъ sẽnas 'старый' находимъ нарѣчіе, образованное не по правилу, именно senẽ вмѣсто ожидаемаго senaĩ. Также прилагательное didis въ тильзитскомъ говорѣ образуетъ нарѣчіе неправильно: didel̃ 'labaĩ, очень'; аукштайты Ковенской губ. говорятъ согласно правилу didžiaĩ.

Очень употребительны такія слова на *-yn*, какъ: žemỹn 'внизъ', augštỹn 'вверхъ', brangỹn 'дороже' и др., которыя Куршатъ называетъ нарѣчіями. Сколько изслѣдователей, столько мнѣній о происхожденіи подобныхъ словъ. Намъ кажется болѣе правдоподобнымъ слѣдующее объясненіе: винительный падежъ нѣкогда и безъ предлога į 'въ' могъ показывать 'мѣсто, куда кто направляется'. Такъ, напр., латинскіе винительные domum, rus, Romam, Corinthum, Athenas для этой цѣли не нуждаются въ предлогѣ *in*, между тѣмъ какъ обыкновенно существительныя не могутъ обойтись безъ него, напр.: in urbem, in silvam. Остатки подобнаго древняго состоянія понынѣ сохранились въ восточно-аукштайтскомъ нарѣчіи: винительный неопредѣлённаго наклоненія (supinum) и безъ предлога въ этомъ нарѣчіи показываетъ 'кто куда направляется', напр.: eĩk gulĩtų 'i cubitum', jìs eĩna šiẽno pjáutų 'онъ идётъ косить сѣно'.

Нѣкогда литовцы въ такомъ значеніи употребляли и винительные падежи имёнъ существительныхъ: *laukaĩ, *šaliĩ, *augštỹn, *šaltỹn вин. ед. отъ имен. ед. laũkas 'поле', šalìs 'сторона', *augštys 'вышина', *šaltys 'холодъ'. Но такіе винительные падежи, показывая 'кто куда идётъ', имѣли значеніе близкое къ нарѣчіямъ; поэтому, какъ вин. ед. средняго рода имёнъ прилагательныхъ *šalta[d], *šilta[d], получивъ эмфатическую частицу *-ai*, сталъ настоящимъ нарѣчіемъ (šaltaĩ, šiltaĩ), такъ точно и вин. имёнъ существительныхъ, получивъ значеніе, близкое къ нарѣчіямъ, получилъ ту же самую частицу *-ai* и превратился въ нарѣчіе: *laukan-ai, *šalin-ai, *augštyn-ai, *šaltyn-ai. Не подвергшаяся сокращенію форма сохранилась въ хвейданскомъ прилагательномъ augštyn-ái-kas 'supinus, resupinus' (около Тильзита augštỹnaikas) и въ такихъ словахъ, какъ gilynaĩ, извѣстное намъ изъ литовско-нѣмецкаго словаря Куршата (подъ словомъ gilỹn).

Эмфатическая частица *-ai* не срастается прочно со словами: šis-aĩ стоитъ рядомъ съ šis, tas-aĩ съ tàs, tat-aĩ съ tàt. Это явленіе послужило причиной тому, что въ нѣкоторыхъ словахъ литовцы неправильно отбросили окончаніе *-ai*: mataĩ 'видишь'

они передѣлали въ màt 'вишь', *kâmai 'кому' въ kám. Такимъ же путёмъ и древніе винительные *laukanai, *šaltynai, *augštynai, *šalinai перешли въ современныя формы laũkan, šaltỹn, augštỹn, šalĩn. Въ формахъ laũkan, šaltỹn и др. конечное -*n* сохраняется во всѣхъ говорахъ, потому что оно лишь недавно очутилось въ послѣднемъ слогѣ слова, между тѣмъ какъ тотъ же винительный, но безъ частицы въ концѣ, всюду, гдѣ послѣдній слогъ не имѣетъ на себѣ ударенія, лишился своего конечнаго -*n*: laũką, šaltį, aũgštį, šalį.

Шлейхеръ полагалъ, будто laũkan и другія подобныя формы возникли изъ винит. ед. *laukan и предлога, соотвѣтствующаго славянскому на. Но это мнѣніе не обосновано. Какъ скоро мы знаемъ, что въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ *an* передъ согласными измѣнилось въ *un* (ср. вост.-аукшт. su-sparà = жем. są-sparà 'die Gehrsass', sū-narỹs = жем. są-naris 'членъ'), достаточно только взглянуть на такое выраженіе, какъ, напр., 'miškan búdavo einì'— 'бывало идёшь въ лѣсъ' (Anykščių šilėlis, стихъ 20), какъ тотчасъ станетъ яснымъ, что miškan могло получиться лишь изъ *miškanaĩ, но не изъ *miškan-na. Изъ праформы *miškanna въ восточно-аукштайтскомъ слѣдовало бы ожидать не miškaĩ, но *miškūna. Во-вторыхъ, такія слова, какъ *id*-ant 'чтобы', *kam*-ant-inėti 'interrogatione aliquem premere' (изъ *kam-ánti 'na co = quorsum')[1]) показываютъ, что уже въ глубокой древности, когда окончанія винит. ед. средняго рода -*d* и -*m* были еще цѣлы, литовцы употребляли предлогъ aĩt 'на'. Итакъ, мнѣніе, что предки литовцевъ употребляли рядомъ съ aĩt и *nà, не имѣетъ подъ собою основанія.

Степени сравненія имёнъ прилагательныхъ и нарѣчій.

Имена прилагательныя выражаютъ качество предметовъ одушевлённыхъ и неодушевлённыхъ. Но то или другое качество не одинаково: одинъ предметъ можетъ имѣть этого качества больше, чѣмъ другой, или больше, чѣмъ всѣ другіе. Поэтому въ прила-

1) Слово kamantinėti, будучи заимствованнымъ (ср. польск. *komentować*), не можетъ имѣть никакой связи съ kâm 'кому, зачѣмъ' и aĩt 'на'. *Прим. переводчика.*

гательныхъ мы различаемъ три степени: положительную, сравнительную и превосходную.

Окончаніями *сравнительной* степени служатъ въ им. ед. муж. р. -ẽsnis (діал. -ėsnis, напр., около Велёны, Владиславова Сув. губ.), въ им. ед. ж. р. -ẽsnė (діал. -ėsnė). Окончанія *превосходной* степени: им. ед. муж. р. -jáusis или -jáusias (-iáusis или -iáusias), жен. р. -jáusė или jáusia (-iáusė или iáusia).

Примѣры:

Положительная степень	Сравнительная степень	Превосходная степень
báltas, *бѣлый*	baltẽsnis, -ė	balčiáusis/ias, -ė/ia
dìdis, *большой*	didẽsnis, -ė	didžiáusis/ias, -ė/ia.

Vyrẽsnis 'старшій', vyriáusis не имѣютъ при себѣ положительной степени, такъ какъ výras 'мужчина, мужъ' уже давно стало именемъ существительнымъ.

Augẽsnis 'maior natu' (говоря о женщинѣ) не имѣетъ ни положительной, ни превосходной степени.

Pìrmas 'первый', pirmẽsnis, pirmjáusis, paskutìnis 'послѣдній', paskutiáusis, казалось бы, имѣютъ степени безъ всякой нужды, между тѣмъ какъ большое множество вещественныхъ прилагательныхъ, напр.: medìnis, *деревянный*, molìnis, *глиняный*, skardìnis, *жестяной*, sidabrìnis, *серебряный*, vakarýkštis, *вчерашній*, rytmetìnis, *утренній* и др. не имѣютъ ни сравнительной, ни превосходной степени.

Слѣдуетъ отмѣтить сравнительную степень съ оттѣнкомъ незначительнаго превосходства, напр.: didėlẽsnis 'maiusculus', mažėlẽsnis 'minusculus', geręlẽsnis 'paullo melior' и др.

Желая усилить превосходную степень, нужно къ ней присоединить въ началѣ visu- или kuo-, напр.: visu-geriáusis 'longe optimus, omnium optimus', kuo-geriáusis 'quam optimus'. Въ жемайтскомъ нарѣчіи для этой цѣли иногда присоединяется мѣстоименіе sáu 'себѣ': sáu geriáusis 'quam optimus'.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи сложныя прилагательныя положительной степени въ соединеніи со словомъ visu- пріобрѣтаютъ значеніе превосходной степени, напр.: visu-gèrãsis 'optimus', visu-mãžãsis 'minimus'.

Степени *парьній* образуются отъ соотвѣтственныхъ степеней имёнъ прилагательныхъ, напр.:

прилаг. gerẽsnis : нарѣчіе gerẽsniai 'melius',
» geriáusis : » geriáusiai 'optime'.

Но сравнительная степень нарѣчій (gerẽsniai, tolẽsniai 'дальше', daugẽsniai 'больше') употребительна не во всѣхъ говорахъ, такъ какъ эта степень въ нихъ образуется при помощи своеобразнаго окончанія -jaũs или -jaĩ (-iaus или -iau), напр.: geriaũs или geriaĩ 'melius'.

Надо отмѣтить нарѣчіе juojaũs, juojaĩ или juõ 'magis', которое не имѣетъ положительной степени; напр.: vaikaĩ juojaũs mýli mótyną, nekaĩp tėvą 'дѣти больше любятъ мать, чѣмъ отца'.

Удареніе и интонаціи имёнъ прилагательныхъ.

По отношенію къ ударенію и интонаціямъ нужно отличать имена прилагательныя двусложныя (gẽras, *хорошій*, gražùs, *красивый*) отъ трёхсложныхъ и многосложныхъ (mẽlinas, *синій*, raudónas, *красный*, malonùs, *пріятный*). Кромѣ того, прилагательныя въ женскомъ родѣ имѣютъ особенное удареніе, отличающееся отъ ударенія прилагательныхъ въ мужескомъ родѣ. Поэтому намъ нужно разсмотрѣть удареніе и интонаціи въ двусложныхъ и трёхсложныхъ прилагательныхъ

1) мужескаго рода и
2) женскаго рода.

Удареніе и интонація имёнъ прилагательныхъ *мужескаго* рода.

а) Двусложныя прилагательныя.

Падежи.	Основы на *-a-* (*-ia-*)		Основы на *-u-*	
	Восходящая интонація	Нисходящая интонація	Восходящая интонація	Нисходящая интонація
Единственное число.				
Имен., зват. . . .	gẽras	mìnkštas	gražùs	áiškus
Родительный . . .	gẽro	mìnkšto	gražaũs	aiškaũs
Дательный.	gerám	minkštám	gražiám	aiškiám
Винительный. . .	gẽrą	mìnkštą	grãžų	áiškų
Творительный . .	gerù	mìnkštu	gražiù	áiškiu
Мѣстный.	geramẽ	minkštamẽ	gražiamẽ	aiškiamẽ
Множественное число.				
Имен., зват. . . .	gerì	minkštì	grãžus	áiškūs
Родительный . . .	gerų̃	minkštų̃	gražių̃	aiškių̃
Дательный.	geríems	minkštíems	gražíems	aiškíems
Винительный. . .	gerùs	mìnkštus	gražiùs	áiškius
Творительный . .	geraĩs	minkštaĩs	gražiaĩs	aiškiaĩs
Мѣстный.	geruosẽ	minkštuosẽ	gražiuosẽ	aiškiuosẽ
Двойственное число.				
Им., вин., зв. . .	gerù	mìnkštu	gražiù	áiškiu
Родительный. . .	gerų̃	minkštų̃	gražių̃	aiškių̃
Дательный.	geríem	minkštíem	gražíem	aiškíem
Творительный . .	geriẽm	minkštiẽm	gražiẽm	aiškiẽm
Мѣстный.	geruosẽ	minkštuosẽ	gražiuosẽ	aiškiuosẽ

Прилагательныя, оканчивающіяся въ им. ед. муж. р. на *-is*, не нуждаются въ особой парадигмѣ: передвиженіе ударенія въ нихъ такое же, какъ и въ прилагательныхъ типа gẽras. За исключеніемъ прилагательнаго dìdis трудно, однако, найти другія двусложныя прилагательныя этого типа. Въ жемайтскомъ нарѣчіи существительное kãplis 'securis obtusa' стало прилагательнымъ kãplis, kãplė 'obtusus, -a, hebes'.

Въ прилагательныхъ типа gẽras имѣютъ удареніе на окончаніи творительный ед., им.-вин. двойственнаго и винительный множ., между тѣмъ какъ прилагательныя типа mìnkštas во всѣхъ этихъ падежахъ представляютъ удареніе на начальномъ слогѣ.

Твор. ед., им.-вин. дв. gerù || mìnkštu
Винительный множ. gerùs || mìnkštus

Всѣ двусложныя прилагательныя мужескаго рода имѣютъ удареніе на *начальномъ* слогѣ въ винительномъ ед.; на *окончаніи* является удареніе въ дательномъ и мѣстномъ ед., а также въ род., дат., твор. и мѣстномъ множ. числа.

Списокъ болѣе употребительныхъ двусложныхъ имёнъ прилагательныхъ.

1) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *gẽras* (см. выше стр. 123):

ãklas, *слѣпой*.
aũkštas, *узкій*.
bãsas, *босой*.
bendras, *общій*.
beržẽdžias, *безрезультатный; яловая (о коровѣ)*.
blõgas, *плохой, тощій*.
bùkas, *тупой*.
dẽglas, *пятнистый*.
dõras[1]), *добродѣтельный*.
drungnas, *тепловатый*.
dvỹlas, *рыжій (о животномъ)*.
erĩtas (жем.), erĩdvas, *просторный*.
geĩtas, *желтый*.
giẽdras, *ведреный, ясный*.
greĩtas, *скорый, быстрый*.

1) Въ Дусятахъ, Свядосцахъ (Svėdasaĩ) говорятъ dóras. *Прим. переводчика.*

kaĩltas, *виновный, въ долгу у кого.*
keĩstas, *странный, необыкновенный.*
klìbas, *хромой.*
klùsas, *глухой.*
kreĩvas, *кривой.*
kurčìas, *глухой.*
lãbas, *добрый.*
lėtas, *застѣнчивый, тихій.*
liẽkas, *лишній.*
liñksmas, *весёлый.*
lengvas, *лёгкій,* жем. lengvùs.
mãžas, *малый.*
meñkas, *ничтожный, слабый.*
mìšras, *смѣшанный.*
naũjas, *новый.*
paĩkas, *глупый.*
pìktas, *злой, сердитый.*
prãstas, *простой.*
raĩbas, *нёстрый (о птицахъ).*
raĩnas, *нёстрый (о горохѣ, о четвероногихъ).*
raĩtas, *ѣдущій верхомъ.*
rẽtas, *рѣдкій.*
rùdas, *рыжій.*
saĩtas, *бурый (о лошади),* жем. raũdas.
saũsas, *сухой.*
sẽnas, *старый, древній.*
siaũras, *узкій.*
skeĩsas, *поперечный.*
spìtras, *сильноватый.*
stãčias, *прямой, стоячій.*
strùgas, *короткій.*
sveĩkas, *здоровый.*
šaũnas, *прыткій, живой, бравый.*
šẽmas[1]), *синевато-сѣрый (о животномъ).*
šiltas, *тёплый.*
šiĩrmas[1]), *неяснаго цвѣта,* жем. šiĩrvas.
šlãpjas, *мокрый.*
šlùbas, *хромой.*
šmùlas (жем.), *комолый.*
šveĩtas, *святой.*
tìkras, *настоящій, истинный.*
tỹlas, *молчаливый.*
trumpas, *короткій.*
tùščias, *пустой, ничтожный.*
veĩtas, *достойный, стóящій.*
vìsas, *весь.*
žãlas, *бурый (о скотинѣ).*
žãlias, *зелёный.*
žìlas, *сѣдой.*
žlìbas, *сильноватый.*
žnaĩras, *косой.*

Сюда же относятся и имена прилагательныя, выражающія нѣкоторый недохватъ качества:

baĩsvas, *бѣловатый.*
geĩsvas, *желтоватый.*
juõsvas, *чернова́тый.*
mẽlsvas, *синева́тый.*

1) Въ Дусятахъ, Ракишкахъ говорятъ šẽmas, šìrmas. *Прим. переводчика.*

raũsvas, *красноватый.*
rùsvas, *рыжеватый.*
rẽsvas, *рѣдковатый*, poretỹs.
žaĩsvas. *зеленоватый.*
žiĩsvas, *сѣдоватый.*

2) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *mìnkštas* (см. выше стр. 123):

áugštas, *высокій.*
bálnas, *бѣлый, бѣлокурый.*
báltas, *бѣлый.*
bẽras, *пѣдой.*
drẽgnas, *сырой.*
drútas, *толстый, крѣпкій*, жем. drúktas.
gìrtas, *пьяный.*
gývas, *живой.*
grýnas, *чистый*, жем. grỹnas.
ìlgas, *долій, длинный.*
ìngas, *лѣнивый.*
jáunas, *молодой.*
júodas, *чорный.*
kárštas, *горячій.*
kéršas, *пѣшій.*
kiáuras, *дырявый.*
kíetas, *твёрдый.*
kìltas, *грубый (о ткани).*
kniúpščias, *лежащій ничкомъ*, жем. kniúkštas.
láibas, *тонкій*, жем. tę́vas.
liúosas, *свободный.*
márgas, *пёстрый.*
míelas, *милый, любезный.*
núogas, *нагой, голый.*
pálšas, *нелесый.*
pẽsčias, *идущій пѣшкомъ.*
pìlkas, *сѣрый.*
pìlnas, *полный.*
plókščias, *плоскій*, жем. plókštas.
plónas, *тонкій, нетолстый.*
plýnas, *гладкій, безъ растительности.*
ráišas, *хромой.*
rìmtas, *серьёзный*, жем. rùmtas.
rúgštas, *кислый.*
rústas, *сердитый, злой.*
sìlpnas, *слабый.*
skýstas, *жидкій*, жем. skįstas.
stóras, *грубый, толстый*[1]).
súras, *солёный.*
šáltas, *холодный.*
šýkštas, *нехрупкій; скупой.*
túlas, *многіе, не одинъ.*
tvìrtas, *сильный, крѣпкій.*

1) Жем. stóras áudiklas 'грубая (толстая) ткань', storà lentà 'толстая доска', но drúktas rą̃stas 'толстое бревно', drúktas žmogùs 'здоровый, крѣпкій человѣкъ'. Ср. аукшт. stór-galis съ жем. drúkt-galis (произносится drúgalis. *К. В.*) 'комель, толстый конецъ бревна'.

úmas, *скорый, внезапный;* жем. *сырой.*

žvãinas (жем.), *qui argentei coloris maculam habet in oculo.*

žỹdras (жем.), *голубой.*

3) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *gražùs* (см. выше стр. 123):

apstùs, *обильный,*

aržùs, *lascivus, mulierosus.*

aštrùs, *острый.*

atstùs, *далёкій, отдалённый.*

bailùs, *боязливый, робкій.*

baisùs, *страшный, ужасный.*

baugštùs, *боязливый, робкій.*

baugùs, *страшный, ужасный.*

bingùs, *смѣлый, видный.*

bjaurùs, *гадкій, мерзкій.*

budrùs, *чуткій.*

bugštùs, *пугливый, робкій.*

buklùs, *хитрый.*

dailùs, *красивый.*

darbùs, *трудолюбивый.*

derlùs, *добёлый; урожайный.*

dygùs, *колкій, колючій.*

drabnùs, *отвлекающій, давящій* [1]).

drąsùs, *смѣлый, отважный.*

drovùs, *стыдливый.*

dubùs, *глубокій (блюдо, тарелка).*

dukšnùs, *просторный, свободный (объ одежд).*

duosnùs [2]), *щедрый.*

ėdrùs, *прожорливый.*

gajùs, *легко заживающій.*

gailùs, *жалостливый, сострадательный.*

gaižùs, *пропорьклый, промозглый.*

gąstùs, *боязливый, страшный; наводящій ужасъ.*

gardùs, *вкусный,* жем. skanùs.

garsùs, *громкій, звучный; славный.*

gašlùs, *страстный.*

gašùs, *проворный, скорый.*

gausùs, *обильный.*

gilùs, *глубокій.*

gležnùs, *слабый, вялый, нѣжный.*

glitùs, *клейкій, слизистый.*

grakštùs, *прелестный, красивый.*

---

1) Drabnùs óras или drabnì dienà 'kàd kójos drimba = когда ноги падаютъ; когда человѣкъ не можетъ устоять на ногахъ подъ дѣйствіемъ погоды'.

2) Болѣе извѣстна форма dosnùs или dósnas. K. Būga, Kalbos dalykai 35 сл. *Прим. переводчика.*

grasùs, *надоѣдливый*, inkyrùs, nuobodùs.
graudùs, *хрупкій*.
gudrùs, *хитрый, умный*.
guvùs, *проворный, оборотливый*.
jaukùs, *рунной*.
jautrùs, *чуткій, чувствительный*.
kaitrùs, *знойный; горючій*.
kartùs, *горькій*.
kantrùs, *терпѣливый*.
klaidùs, *вводящій въ заблужденіе*.
klampùs, *вязкій*, жем. kritùs.
kratùs, *трескій*.
kraupùs, *пугливый*.
laiškùs, *терпкій, горьковатый*.
landùs, *острый*.
lepùs, *изящный*.
lipšnùs, *любезный, приличный*.
lupùs, *легко сдирaемый*.
mąslùs, *понятливый*.
maršùs, *забывчивый*, užmaršùs.
marùs, *смертоносный (ножъ, ружьё)*.
meilùs, *любезный*.
mokslùs, *способный къ ученію, понятливый, ученый*.
narsùs, *храбрый, удалой*.
našùs, *урожайный*.
opùs, *чувствительный (къ боли)*.
pigùs, *дешовый, лёгкій*.
platùs, *широкій*.
puikùs, *пышный, красивый*.
rajùs, *прожорливый*.
ramùs, *спокойный, тихій*.
rambùs, *лѣнивый (напр., лошадь)*.
riebùs, *жирный*.
romùs, *кроткій, тихій*.
saldùs, *сладкій*.
sargùs, *чуткій, бдительный*.
seklùs, *мелкій, неглубокій*.
skaistùs, *ясный*.
skalsùs, *спорый*.
skalùs, *щепкій, колкій*.
skaudùs, *мучительный; въ сильной степени*.
sklandùs, *скользкій*.
skubrùs, *торопливый*, жем. skubùs.
skudrùs, *острый (коса, пила); скорый*.
smagùs, зап.-аукшт. *весёлый*, жем. *тяжолый*.
smailùs, *острый; лакомый*.
smarkùs, *быстрый, пылкій*.
smukùs, *легко проваливающійся*.
smurtnùs, *геройски отважный*.
sprangùs, *трудно проглатываемый*.
staigùs, *внезапный; крутой*.
stambùs, *крупный*.
statùs, *крутой (о горѣ)*.
stiprùs, *сильный, крѣпкій*.
stropùs, *прилежный*.
sukrùs, *поворотливый, живой*.

sunkùs, *тяжолый.*
svarbùs, *вѣскій; важный.*
šaunùs (жем.), *прыткій, живой; славный.*
šnekùs, *разговорчивый.*
švelnùs, *гладкій.*
šviesùs, *свѣтлый.*
talpšnùs, *вмѣстительный; легко вмѣщающійся.*
tamprùs, *эластичный.*
tamsùs, *тёмный,* вост.-аукшт. támsus.
tiesùs, *прямой.*
tingùs, *лѣнивый.*
tižùs, *скользкій.*
traknùs, *поворотливый, apsìsukas.*
trankùs, *тряскій (о дорогѣ, отъ бугравъ).*
trapùs, *хрупкій.*
trupùs, *ломкій, хрупкій.*
tuklùs, *жирный.*
valkùs, *нехрупкій, тянучій.*
vešlùs, *роскошный (о растеніяхъ и животныхъ).*
vėsùs, *прохладный,* вост.-аукшт. vėsus.
vikrùs, *вёрткій, живой.*
žvairùs, *косоглазый.*
žvarbùs или žiaurùs (жем.) vėjas, *пронизывающій.*

Примѣчаніе. Въ прилагательныхъ angùs 'лѣнивый, неповоротливый', brangùs 'дорогой' и sotùs 'сытный, satians' (по sótinas 'сытый, satur' въ жем. narĖčiu), хотя они имѣютъ ударепіе въ имен. ед. на окончаніи, начальный слогъ, когда на него падаетъ ударепіе, произносится съ *нисходящей* интонаціею: вин. ед. ángų, brángų, sótų, а не какъ salḋų. Если бы такихъ прилагательныхъ было больше[1]), то ихъ слѣдовало бы собрать въ одну группу.

4) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *áiškus* (см. выше стр. 123):

árškus, *ясный, áiškus.*
lygus, *ровный, равный.*
ráiškus, *ясный.*
smùlkus, *мелкій.*

1) Въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ имена прилагательныя типа angùs (: вин. ед. ángų) вполнѣ обычны. Къ этому типу относятся: ėdrùs, *прожорливый,* gardùs, *вкусный,* kartùs, *горькій,* riebùs, *жирный,* saldùs, *сладкій.* Brángus, *дорогой,* ópus, *до котораго нельзя дотронуться, очень чувствительный (къ боли),* rómus (у Даукши), *кроткій,* támsus, *тёмный,* sótus, *сытый, сытный,* vėsus, *прохладный* въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ имѣютъ *неподвижное ударепіе* во всѣхъ падежахъ всѣхъ чиселъ. *Прим. переводчика.*

sódrus, *хорошо впитывающійся въ землю (о дождѣ,* kuřs sudêda); *рослый, роскошный (о деревѣ).*
spẽrus, *спѣлый (о дынѣ).*
stángus (жем.), *упругій*, тильз. stangùs.
šárpus (жем.), *скорый.*
švánkus, *приличный.*
tánkus, *густой, частый.*
trąšus, *хорошо растущій (о травахъ, деревьяхъ),* sódrus.

b) Многосложныя прилагательныя.

1. Въ прилагательныхъ на *-óna-s* (geltónas, *желтый,* raudónas, *красный*) передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія mìnkštas: удареніе бываетъ либо на окончаніи, либо на гласномъ *o*, но никогда на начальномъ слогѣ: raudónas, raudóną, но raudonamę̃, raudonì и т. д..

2. Прилагательныя на *-ìna-s* въ однихъ падежахъ имѣютъ удареніе на окончаніи, въ другихъ на начальномъ слогѣ, но никогда на второмъ слогѣ отъ конца: krùvinas, *въ крови,* kruvinám, sù krùvinu и т. д.

mẽlinas (жем.)[1]), *синій.*
puřvinas, *грязный.*
sãkinas, *въ смолѣ.*
smìltinas, *въ пескѣ.*
vařginas, *трудный,* и др..

По типу krùvinas измѣняютъ удареніе слѣдующія прилагательныя:

ãtbulas, *движущійся задомъ.*
ãtdaras, *отворенный, открытый.*
ãtkalas, *обратный.*
ãtkilas, *отворенный (о воротахъ).*
ãtrakas, *не запертый на ключъ.*
ãtskiras, *рѣдкій, отдѣльный.*
ãtviras, *открытый.*
ìšilgas, *продолжный.*
ìširas, *распоротый, свободный.*
ìštisas, *цѣлый, сплошной.*
ìšžirgas, *растопырившійся.*
lýgmenas, жем. lýgmins, *равный съ берегами.*
lýgnešas (mẽdis), *ровный.*

1) Жем. mẽlins, какъ показываетъ mẽlẽnė 'черника' (напр., въ Мисядахъ, Салантахъ, также въ Лит. словарѣ Юшкевича, I 420[a], 437[b]) восходитъ къ общелитовской формѣ mẽlenas. Ср. жем. вин. ед. plemiņ отъ plemuõ 'пастухъ' съ plemẽnė 'пастушка'. *Прим. переводчика.*

pā-ilgas, *продолговатый.*
pāstaras, *послѣдній.*
pāstiras, *жосткій.*
pāšlitas, *косвенный, напутный.*
svẽtimas, *чужой.*
tóbūlas, *совершенный.*
tólimas, *далёкій.*

3. *Неподвижное* удареніе имѣютъ прилагательныя на:

a) *-uota-s*: gaurúotas, *косматый,* kálnuotas, *гористый,* nagúotas, *у кого хороши ногти, на всѣ руки мастеръ,* pirštúotas, *съ пальцами* и др.

b) *-ota-s*: ąsótas, *съ ушкомъ,* barzdótas, *бородатый,* kárpotas, *съ бородавками,* naudótas, *богатый,* sãmanotas, *во мхѣ,* šakótas, *вѣтвистый* и др.

c) *-ėta-s*: dùlkėtas, *пыльный,* duobėtas, *съ ямами,* gelumbėtas, *одѣтый въ сукно,* sáulėtas, *солнечный,* žolėtas, *испачканный травою,* žvaizdėtas, *звѣздный* и др.

d) *-yta-s*: akýtas, *дырявый, очковатый,* ausýtas, *съ ушами, ausītus* (ausýta kepùrė), dantýtas, *зубастый* и др.

e) *-inga-s*: apmaudìngas, *полный досады,* garsìngas, *славный,* išmintìngas, *разумный,* mìltingas, *разсыпчатый,* pakeleivìngas, *утомлённый съ пути, путникъ,* pavasarìngas, *исхудалый,* protìngas, *умный,* rūpestìngas, *заботливый,* sùltingas, *сочный* и др.

f) *-óka-s*: apstókas, *довольно обильный,* augštókas, *довольно высокій,* didókas, *довольно большой,* saldókas, *довольно сладкій* и др.

g) *-iška-s*, но не всѣ: dõriškas, *добродѣтельный,* lénkiškas, *польскій,* lietùviškas, *литовскій,* píeniškas, *молочный,* prúsiškas, *прусскій,* vókiškas, *нѣмецкій,* žemaĩtiškas, *жемайтскій* и др.

h) различныя по образованію:

akýlas, *прозорливый.*
álkanas, *голодный.*
ausýlas, *чуткій, обладающій хорошимъ слухомъ.*
augštynáikas (жем.), *вверхъ лицомъ, вирѣнis.*
basnìrėias, *обутый на-босу ногу.*

paláidas, *вольный*,
pusėtinas, *довольно хорошій*, жем. vidutìnis.
pusiáutinas = *pusėtinas*.
vakarýkščias, *вечерній*.
valýbas, *опрятный, чистый*.

4. Имена прилагательныя, оканчивающіяся на *-is*, напр., dìdelis, *большой*, переносятъ удареніе по типу krūvinas. Въ сравнительной степени, напр., gerėsnis, *лучшій*, удареніе передвигается по типу raudónas, за исключеніемъ творительнаго ед., пм. и вин. двойств. и вин. множ., которые въ сравнительной степени представляютъ удареніе на окончаніи: geresnìų, geresnìùs.

Sám-puvis 'гнилой' имѣетъ неподвижное удареніе. Въ pasūrỹs или posūrỹs, *солоноватый*, pajuodỹs или pojuodỹs, *чернова́тый*, и въ другихъ удареніе съ конечнаго слога переходитъ на начальный по общему правилу: вин. ед. pãsūrį или pósūrį, род. мн. pasūrių или posūrių, вин. мн. pãsūrius или pósūrius.

5. Въ многосложныхъ прилагательныхъ на *-us* удареніе мѣняется почти такъ же, какъ и въ gražùs (см. выше стр. 123). Въ слѣдующихъ прилагательныхъ удареніе не бываетъ на предпослѣднемъ слогѣ:

apvalùs, ãpvalų, *круглый*.
atlaidùs, *скоро перестающій литься*.
atsargùs, *осторожный*.
atžagarùs, *назадъ, обратно идущій*.
inkyrùs, *надоѣдливый, докучливый*.
įstabùs, *удивительный*.
įvadùs, *удобоводимый*.
nuolaidùs, *покатый; уступчивый*.
pajemblùs, *понятливый*.
pakabùs, *удобный*.
palankùs, *гибкій*.
panašùs, *похожій*.
pašankùs, *поворотливый, живой*.
užmaršùs, *забывчивый*.

7. По типу *áiškus* (см. выше стр. 123) переносятъ удареніе atžúlus, *суровый*, pagáulus, *удобный (къ употребленію)*.

8. Malonùs, *пріятный*, по ударенію совпадаетъ съ brangùs (вин. ед. brángų), *дорогой*.

8. Padorùs, *приличный*, по ударенію совпадаетъ съ gražùs.

Ударение и интонации имёнъ прилаг. *женскаго* рода.

Падежи.	Восходящая интонація.	Нисходящая интонація.
Единственное число.		
Именит., зват.	gerà, *добрая*	minkštà. *мягкая*
Родительный.	gerõs	minkštõs
Дательный	gẽrai	mìnkštai
Винительный.	gẽrą	mìnkštą
Творительный.	gerą̀	mìnkštą
Мѣстный	gerojẹ̀	minkštojẹ̀
Множественное число.		
Именит., зват.	gẽros	mìnkštas
Родительный.	gerų̃	minkštų̃
Дательный	gerómis	minkštómis
Винительный.	geràs	mìnkštas
Творительный.	geromìs	minkštomìs
Мѣстный	gerosẹ̀	minkšosẹ̀
Двойственное число.		
Именит., винит., зват.	gerì	mìnkšti
Родительный.	gerų̃	minkštų̃
Дательный	gerómi	minkštómi
Творительный.	gerõmi	minkštõmi
Мѣстный	gerosẹ̀	minkštosẹ̀

1. Всѣ двусложныя прилагательныя, оканчивающіяся въ им. ед. жен. рода на *-a* и *-i*, переносятъ ударение по двумъ типамъ: gerà и minkštà, которые имѣютъ ударение не на томъ же самомъ мѣстѣ только въ трёхъ падежахъ: творительномъ ед., вин. мн. и им. двойств. (= вин. и зват. дв.).

2. По типу *gerà* измѣняются всѣ прилагательныя, которыя въ винительномъ ед. имѣютъ *восходящее* (по интонаціи) удареніе. Если въ прилагательномъ мужескаго рода удареніе мѣняетъ своё мѣсто по типу gẽras или gražùs, то соотвѣтственное прилагательное женскаго рода мѣняетъ мѣсто ударенія по типу gerà, который по переносу ударенія ничѣмъ не отличается отъ типа существительныхъ mergà.

3. По типу minkštà измѣняются всѣ прилагательныя, имѣющія въ винительномъ удареніе *нисходящее*. Прилагательнымъ мужескаго рода, измѣняющимъ мѣсто ударенія по типу minkštas или áiškus, въ женскомъ родѣ соотвѣтствуютъ прилагательныя типа minkštà, который по ударенію тожественъ съ существительными типа žmonà.

4. Многосложныя прилагательныя женскаго рода такъ приспособляются къ типамъ gerà и minkšta, какъ тѣ же прилагательныя мужескаго рода — къ типамъ gẽras и minkštas, за исключеніемъ того, что прилагательнымъ муж. р. didelis, gerẽsnis и др. подобнымъ въ женскомъ родѣ соотвѣтствуютъ didelė, gerẽsnė.

Склоненіе мѣстоименій.

Мѣстоименія дѣлятся на: 1) существительныя, или личныя: àš, *я*, tù, *ты*, savę̃s, *себя*, и 2) прилагательныя: tàs, *тотъ*, šis, *этотъ*, и др.

I. Мѣстоименія, не различающія рода въ своихъ формахъ.

Падежи.	Личное мѣстоименіе 1-го лица.	Личное мѣстоименіе 2-го лица.	Возвратное.
	Единственное число.		
Именит., зват. . . .	àš, *я*	tù, *ты*	
Родительный	manę̃s	tavę̃s	savę̃s, *себя*

Падежи.	Личное мѣстоименіе 1-го лица.	Личное мѣстоименіе 2-го лица.	Возвратное.
Дательный	mán	táu	sáu
Винительный.	manè	tavè	savè
Творительный. . . .	manimì	tavimì	savimì
Мѣстный	manyjẹ̀	tavyjẹ̀	savyjẹ̀
	Множественное число.		
Именит., зват. . . .	mẽs	jũs	
Родительный.	músų	júsų	
Дательный	mùms	jùms	
Винительный.	mùs	jùs	
Творительный. . . .	mumìs	jumìs	
Мѣстный	mūsyjẹ̀	jūsyjẹ̀	
	Двойственное число.		
Им., вин., зват. . .	mùdu, mùdvi	jùdu, jùdvi	
Родительный.	mùdviejų	jùdviejų	
Дат., твор.	mùdviem	jùdviem	
Мѣстный	mùdviesẹ	jùdviesẹ	

Діалектическія формы личныхъ мѣстоименій.

1. Жемайты говорятъ: mùnęs вм. manę̃s, mùn или mùnie вм. mán, munì[1]) вм. manè, munim̃ вм. manimì, munẽ вм. manyjẹ̀;

vẽdu вм. mùdu, vẽdvi вм. mùdvi, vèdums муж. р. и vèdvims жен. р. вм. mùdviejų, vèdum муж. р. и vèdvim жен. р. вм. mùdviem;

tãvęs вм. tavę̃s, tavim̃ вм. tavimì, tavẽ вм. tavyjẹ̀;

jum̃s (около Хвейданъ, Ретова) или jũs (около Япополя = Vir-

1) Ср. восточно-аукштайтскій вин. ед. manì 'ἐμέ' рядомъ съ mãnu 'ἐμοῦ' (въ Дуситскомъ говорѣ) изъ mãnę.

žuvėnai) вм. jūs, jùmsų (около Швекшны = Švėkšna) или júsų (около Япополя) вм. júsų;

jùdums м. р. и jùdvims ж. р. вм. jùdviejų, jùdum м. р. и jùdvim ж. р. вм. jùdviem;

sãvęs вм. savęs, savĩm вм. savimì, savẽ вм. savyjẹ̀; mùs и mumìs, jùs и jumìs вин. множ.

2. Западные жемайты изъ окрестностей Салантъ (Salantaĩ), Корцянъ (Kařtenà) и др. говорятъ: músa вм. músų, júsa вм. júsų.

Восточные аукштайты говорятъ: mùm вм. mùms, jùm вм. jùms, mùm dviem вм. mùdviem, jùm dviem вм. jùdviem, mumš вм. mùs.

Около Ковна говорятъ: mumysẹ̀ вм. mūsyjẹ̀, jumysẹ̀ вм. jūsyjẹ̀.

3. Слѣдуетъ отмѣтить аукштайтскія мѣстоименія ãšen или ãšenai, *я*, tùjen или tùjenai, *мы*.

4. Въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ родительный ед. имѣетъ болѣе короткую форму: manè, tavè, savè вм. manęs, tavęs, savęs.

5. Въ жемайтскихъ говорахъ понынѣ сохранились *энклитическія* формы многихъ мѣстоименій: *-m* 'mihi, μοι' и *-t* 'tibi, σοι'. Примѣры: dúoke-*m* dúonos kąsnẽlį 'дай мнѣ кусочекъ хлѣба', suspáuske-*m* galvẽlę 'сожми мнѣ головушку', dañtį skañda-*m* 'у меня болитъ зубъ', ař dañtį skañda-*t*? 'болитъ ли у тебя зубъ?', tylėk, rỹkštę paĩmsuo-*t*! 'молчи! возьму тебѣ розгу'.

Энклитическая форма возвратнаго мѣстоименія *-s* извѣстна во всѣхъ говорахъ: perkúo-*s* árklį 'покупаю себѣ лошадь', prausiúo-*s* 'моюсь'.

Въ старопечатныхъ книгахъ находимъ даже энклитическую форму для родит. manęs 'меня': pa-*mi*-gailies vařgstančio 'miserere mei laborantis'.

6. Отложительный (ablativus) ед. mùma 'mùdviejų', jùma 'jùdviejų', извѣстный въ пилкалискомъ (Pilkalnis) и другихъ прусско-литовскихъ говорахъ, пріобрѣлъ значеніе genitivi possesivi.

II. Мѣстоименія, различающія родъ въ своихъ формахъ.

Падежи.	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
		Единственное число.		
Имен., зват. . . .	tàs, *тотъ*	šìs, *этотъ*	tà, *та*	šì, *эта*
Родительный. . .	tõ	šiõ	tõs	šiõs
Дательный	tám	šiám	taĩ	šiaĩ
Винительный. . .	tą̃	šį̃	tą̃	šią̃
Творительный. .	tuõ	šiuõ	tą	sią
Мѣстный.	tamẽ	šimẽ и šiamẽ	tojẽ	šiojẽ
		Множественное число.		
Имен., зват. . . .	tiẽ	šiẽ	tõs	šiõs
Родительный. . .	tų̃	šių̃	tų̃	šių̃
Дательный	tíems	šíems	tóms	šióms
Винительный. . .	tùs и tuõs	šiùs и šiuõs	tàs и tõs	šiàs и šiõs
Творительный . .	taĩs	šiaĩs	tomìs	šiomìs
Мѣстный.	tuosẽ	šiuosẽ	tosẽ	šiosẽ
		Двойственное число.		
Им., вин., зват..	tuõdu	šiuõdu	tiẽdvi	šiẽdvi
Родительный. . .	tų̃dviejų	šių̃dviejų	tų̃dviejų	šių̃dviejų
Дательный.	tíemdviem	šíemdviem	tómdviem	šiómdviem
Творительный. .	tiẽmdviem	šiẽmdviem	tõmdviem	šiõmdviem
Мѣстный.	tuosẽ dviesę	šiuosẽ dviesę	tosẽ dviesę	šiosẽ dviesę

Им. вин. средняго рода taĩ, tàt или tataĩ, *то*.

Примѣчанія.

1. Мѣстоименія, различающія родъ въ своихъ формахъ склоняются подобно именамъ прилагательнымъ, представляя лишь слѣдующія отклоненія:

а) Винительные ед. tą̃, šį̃, šią̃, которые произносятся съ но-

совымъ гласнымъ въ хвейданскомъ, ретовскомъ и другихъ говорахъ, имѣютъ въ своёмъ окончаніи *долгій* гласный, между тѣмъ какъ то же окончаніе въ именахъ прилагательныхъ и существительныхъ краткое: gẽrą̃, dìdį̃, výrą̃, bróly̨. Но при этомъ не нужно забывать, что въ прусской Литвѣ, напр., около Сталупенъ (Stãlupėnai), и въ Занѣманьи (Ùžnemunė̃), напр., около Виштинца (Vištýtis), окончаніе винительнаго ед. сохранило старую *долготу*; здѣсь говорятъ, напр.: gẽrā, výrā, brólī, sūnū, āvī.

b) Творительный ед. tuõ, šiuõ въ аукштайтскихъ говорахъ получилъ окончаніе *-mi*, заимствованное отъ творит. имёнъ сущ. типа sūnu-mì 'сыномъ': tuomì, šiuomì или, съ элизіей конечнаго *-i*, tuõm, šiuõm.

c) Въ нѣкоторыхъ говорахъ творительный ед. женскаго рода tą̃, šią̃ подъ вліяніемъ сложныхъ прилагательныхъ типа gerą́ja (собственно gerą̃-jã̀ = жем. gerǫ́ji) получилъ *долготу*: tą́, šią́ (изъ tą̃, šią̃).

d) Въ именительномъ множ. муж. рода сохранилось древнее окончаніе *-ie* (tiẽ, šiẽ, katriẽ, šitiẽ, aniẽ), между тѣмъ какъ то же окончаніе въ именахъ прилагательныхъ сократилось въ *-i*: gerì, senì изъ праиндоевропейскихъ *gerie, *senie.

e) Для винительнаго множ. муж. рода существуютъ три формы: tùs, tuõs и въ прусской Литвѣ túos; также и въ женскомъ родѣ три формы: tàs, tõs (около Дусятъ)[1]) и въ прусской Литвѣ tą́s (изъ tą̃s).

f) Им.-вин. ед. средняго рода сохранилъ окончаніе *-t* (какъ àš 'я' изъ *àž, ср. ἐγ-ώ, такъ и *-t* изъ *-d*, донынѣ сохранившагося въ союзѣ *id*-ain̂t), но только подъ защитою эмфатической частицы *-ai*: tat-aĩ, *то*, šit-aĩ, *это*, ant-aĩ, *вонъ то*, изъ которыхъ послѣ отпаденія *-ai* возникли tàt, šìt, aĩn̂t 'ecce! en!'

2. Прилагательныя мѣстоименія съ основами на *-a-* слѣдующія:

a) tàs, *тотъ*, tà, *та*, taĩ (tataĩ, tàt), *то*;

---

1) При tuõs (собств. tõs: õ *долговатое*, очень открытое) въ Дусятскомъ (Dūsetos, -ū̃) приходѣ говорятъ tós (собств. tą̃s: ą̂ *долгое* и *сильноначальное*). *Прим. переводчика.*

b) añs (др.-лит. anàs), anà, antaĩ, *онъ тотъ*. Восточные аукштайты вмѣсто anìẽ говорятъ ãnys. Въ жемайтскомъ нарѣчіи ans, anà пріобрѣли значеніе личнаго мѣстоименія третьяго лица (jìs, jì);

c) kàs, *кто*, не имѣетъ множественнаго числа. Слѣдуетъ отмѣтить genitivus possessivus kienõ, *чей*, и выраженіе kuõ vardù? 'какъ (звать) по имени?', гдѣ kuõ равно латинскому quõ и въ этомъ случаѣ есть мѣстоименіе прилагательное;

d) katràs, katrà, *uter, utra*, которыя не слѣдуетъ смѣшивать съ kuĩs, *qui*. Когда спрашиваютъ о двухъ предметахъ, нужно говорить katràs, но о трёхъ или большемъ числѣ предметовъ говорится kuĩs;

e) kìtas, *другой*, vìsas, *весь*, kiekvienas, *всякій*, склоняются точно также какъ и имена прилагательныя: им. мн. муж. рода kitì, visì, kiekvienì.

3. Мѣстоименія съ основами на *-y-*, *-ja-* (*-ia-*) и *-i-*:

a) jìs, jì, *онъ, она*, склоняются почти такъ же, какъ и šìs, за исключеніемъ винительнаго множ. м. р., представляющаго всегда *долгое* окончаніе (juõs или, около Тильзита, jûos), и мѣстнаго ед. муж. р. jamẽ, не имѣющаго при себѣ параллельной формы *jimẽ;

b) kóks, *какой*, šióks, *такой*, anóks, *такой*, *какъ тотъ*, kitóks (жем. kitóniškas), *иной, другой*, reijóks (жем. nėjóks), *никакой*, въ тильзитскомъ говорѣ имѣютъ *восходящую* интонацію: kõks, šiõks и т. д.. Вмѣстѣ съ этими мѣстоименіями слѣдуетъ упомянуть и о жемайтскомъ несклоняемомъ мѣстоименіи tokiaĩjais 'eiusdem-modi' (діалектически tuokẽjẽs). Аукштайтскія koktaĩ, *что*, koktù, *какъ*, toktaĩ, *то, это*, toktù, *такъ*, возникли изъ формъ средняго рода *kokt, *tokt и эмфатическихъ частицъ *-ai* (какъ и въ tas-aĩ, *тотъ же*) и *-u* (какъ и jái-g-u, *если*, nè-g-u, *нежели*);

c) pàts, patì бываетъ то существительнымъ (='maritus, uxor'), то мѣстоименіемъ (='ipse, ipsa').

Частичка pàt, встрѣчающаяся въ сложныхъ словахъ taĩp-pàt, *такъ же*, teĩ-pàt, *тамъ же*, nuõ-pàt, *inde a*, iš-pàt, *inde ex*,

į-pàt, *usque in*, lig-pàt, *usque ad*, есть сокращенная форма средняго рода *pãti (= лат. -pte).

Въ мѣстоименіи tàs-pàts, *idem*, tà-patì, *eadem*, склоняются обѣ части.

Viẽš-pats, *Господь*, склоняется по существительному склоненію (род. ед. Viẽšpačio, дат. ед. Viẽšpačiui и т. д.), но иногда встрѣчаются формы и по мѣстоименному склоненію: род. ед. Viẽšpaties, дат. ед. Viẽspačiam.

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
		Мужескій родъ.	
Именит., зват. . .	kóks (kõks)	kokiẽ	kókiu и kókiudu
Родительный . . .	kókio	kokių̃	kokių̃
Дательный.	kokiám	kokíems	kokíemdviem
Винительный . . .	kókį (kokį̃)	kókius	kókiu и kókiudu
Творительный . .	kókiu	kokiaĩs	kokĩemdviem
Мѣстный.	kokiamẽ	kokiuosẽ	kokiuosẽ
		Женскій родъ.	
Именит., зват. . .	kokià	kókios	kóki и kókidvi
Родительный . . .	kokiõs	kokių̃	kokių̃
Дательный.	kókiai	kokiómis	kokiómdviem
Винительный . . .	kókią (kokią̃)	kókias	kóki и kókidvi
Творительный . .	kókią̃	kokiomìs	kokiõmdviem
Мѣстный.	kokiojẽ	kokiosẽ	kokiosẽ

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
		Мужескій родъ.	
Именит., зват. . .	pàts	pãtys	pačiùdu
Родительный . . .	patiẽs	pačių̃	pačių̃

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
Дательный.	paĉiám	patíems, patìms	patìmdviem, patíemdviem
Винительный . . .	pãtį	paĉiùs	paĉiùdu
Звательный	patiẽ	pãtys	paĉiùdu
Творительный. . .	paĉiù, patimì	paĉiaĩs	patimdviem, patiẽmdviem
Мѣстный.	patimẽ, paĉiamẽ	paĉiuosẽ	paĉiuosẽ
	Женскій родъ.		
Именит., зват. . .	patì	pãĉios	patìdvi
Родительный . . .	paĉiõs	paĉiį̃	paĉiį̃
Дательный.	pãĉiai	paĉiómis	paĉiómdviem
Винительный . . .	pãĉią	paĉiàs	patìdvi
Творительный . .	paĉią	paĉiomìs	paĉiõmdviem
Мѣстный.	paĉiojẽ	paĉiosẽ	paĉiosẽ

Сложныя мѣстоименія.

Одни изъ сложныхъ мѣстоименій имѣютъ въ качествѣ одной изъ составныхъ частей такія слова, которыя отдѣльно не употребляются, другія же состоятъ изъ словъ, извѣстныхъ и въ самостоятельномъ употребленіи.

1. Мѣстоименія въ сложеніи съ эмфатическими частицами:

a) *-ai:* šis-aĩ, *этотъ*, tas-aĩ, *тотъ*, aus-aĩ, *вонъ (э)тотъ*, kurs-aĩ, *который*, pats-aĩ, *самъ*, šit-aĩ (и štaĩ), *вотъ*, tat-aĩ, *то*, ant-aĩ, *вонъ*, tikt-aĩ, *только* (у Даукши tiektaĩ, происходящее отъ tiekas, *tantus*), tokt-aĩ, *то*, kokt-aĩ, *что*, čion-aĩ, *здѣсь*, ten-aĩ (жем. tinaĩ), *тамъ*, šen-aĩ (жем. šinaĩ), *сюда*, aurẽn-ai (жем. aurinai), *вонъ;*

b) *-gi:* kàs-gi, *кто же*, tàs-gi, *тотъ же*, šìs-gi, *этотъ же*, kuřs-gi, *который же;*

c) *-jẽ:* to-jẽ, *та (же)*, šì-jẽ, *эта (же)*, ano-jẽ, *вонъ та (же)* въ тильзитскомъ и велёнскомъ говорахъ;

d) *-naĩ:* ji-naĩ, *она* (ср. жем. ýdėm-naĩ = ýdėm, *навѣрное, точно*, изъ праипт. *in-dėm-), mãnie-naĩ, *мнѣ*, tãvie-naĩ, *тебѣ*, mùmie-naĩ, *намъ*, jùmie-naĩ, *вамъ*, eĩtie-naĩ, *идти*, sakýtie-naĩ, *говорить*, въ Дусятскомъ говорѣ;

e) *-jaũ:* tas-jaũ, *тотъ же самый*, откуда творительный ед. tuo-jaũ, *eodem*, *scilicet tempore* = *statim*, kur-iaũ, *гдѣ же;*

f) *-gatės:* šìs-gatės, tàs-gatės, *вотъ те и на, вона, вотъ гдѣ;*

g) *-u:* kõkt-u, *какъ*, tõkt-u, *такъ*, jái-g-u, *если* (ср. nè-g-u, *нежели*).

2. Мѣстоименія въ сложеніи съ самостоятельными словами:

a) ši-tas, ši-tà, *этотъ, эта*, склоняющіяся какъ tas, ta;

b) bile-kas, *byle kto*; нарѣчія: bile-kíek, *сколько бы то ни было*, bile-kaĩp, *byle jak*, bile-kuĩ, *гдѣ бы то ни было*, bile-kadą̃, *byle kiedy* = жем. bỹ-kàs, bỹ-kíek, bỹ-kaĩp, bỹ-kuĩ, bỹ-kadą̃;

c) жем. nẽ-kas, аукшт. niẽ-kas 'никто, ничто', множ. жем. nẽ-kai = аукшт. niẽkai 'пустяки, nugae';

d) ne-kàs, *мало кто*, kas-ne-kàs, *рѣдкій, рѣдко кто*, ne-kuĩs, *нѣкоторый*, kuĩs-ne-kuĩs, *рѣдко который;*

e) vìs-kas, *всѣ (что)* (род. ед. vìso-kõ и vìsko) = тильз. vìs-lab;

f) kìt-kas, *нѣчто другое*, род. ед. kìto-kõ и kìtko;

g) мѣстоименіе kas-ži-kas || kàs-ž-kas || kàna-kas, возникло изъ выраженія 'kàs žìno kàs'. Kas-ži-koks, *неизвѣстно какой;* нарѣчія: kas-žì-kur, *Богъ вѣсть гдѣ*, kas-žì-kaip, *неизвѣстно какъ*, kasžì-kiek, *неизвѣстно сколько*, kasžì-kadą̃ и kasžì-kuomet, *Богъ вѣсть когда;*

h) жем. jáib-kàs, *кто бы ни былъ*. Нарѣчія: jáib-kaĩp, *какъ бы ни попало*, jáib-kuĩ и jáib-kamę̃, *гдѣ бы то ни было;*

i) рядомъ два мѣстоименія: kìts-kìto, *alius alius*, víens-añtro, *alter alterius*, дат. ед. kìts-kitám, víens-antrám и т. д..

Склоненіе сложныхъ прилагательныхъ.

Простыя прилагательныя имѣютъ неясное и неопредѣлённое значеніе. Говоря gẽras výras, *хорошій мужъ*, даёмъ понять, что говоримъ о такомъ мужѣ, котораго слѣдуетъ отличить отъ всѣхъ недобрыхъ — negerũjų; но gerũ výrų, *добрыхъ мужей*, — много, и потому, желая показать, что у насъ идётъ рѣчь объ извѣстномъ gẽras výras, мы должны сказать *gerùsis* výras. Такая форма имёнъ прилагательныхъ называется *сложною*, такъ какъ она образовалась изъ простой чрезъ присоединеніе мѣстоименія jìs, jì.

Склоненіе мѣстоименія jìs, jì въ сложеніи съ простою формой прилагательнаго кое-чѣмъ отличается отъ склоненія jìs, jì какъ самостоятельнаго мѣстоименія.

Падежи.	Самостоятельное мѣстоименіе.		Энклитическое мѣстоименіе.	
		Единственное число.		
Именит., зват. . .	jìs, *онъ*	jì, *она*	-is	-ji
Родительный. . .	jõ	jõs	-jo	-ios
Дательный	jám	jaĩ	-jam	-jai
Винительный. . .	jį̃	ją̃	-jį̃	-ją̃
Творительный . .	juõ	ją̀	-ju	-ją̃
Мѣстный.	jamẽ	jojẽ	-jamẽ	-jojẽ
		Множественное число.		
Именит., зват. . .	jiẽ	jõs	-ji	-ios
Родительный. . .	jų̃	jų̃	-jų	-jų
Дательный.	jíems	jóms	-iems	-ioms
Винительный. . .	juõs	jàs	-ius	-ias
Творительный . .	jaĩs	jomìs	-iais	-iomis
Мѣстный.	juosẽ	josẽ	-iuosẽ	-iosẽ

Падежи.	Самостоятельное мѣстоименіе.		Энклитическое мѣстоименіе.	
	Двойственное число.			
Им., вин., зват..	juõdu	jiẽdvi	-ju (-judu)	-ji (-jidvi)
Родительный . . .	jų̃	jų̃	-jų	-jų
	Дательный и творительный двойств. ч. во многихъ говорахъ принимаютъ такой видъ, какой имѣютъ въ этихъ падежахъ *простыя* прилагательныя.			

Изъ этой таблицы мы видимъ, что мѣстоименіе jìs въ сложеніи съ простою формою имёнъ прилагательныхъ лишилось долготы въ слѣдующихъ падежахъ: A) мужескаго рода: въ a) винительномъ ед.: -jį̃, при самостоятельномъ употребленіи jį̃, b) творительномъ ед.: -ju при juõ, c) именительномъ множ.: -ji при jiẽ, d) винительномъ множ.: -ius при juõs, e) именительномъ, винит. и зват. двойств.: -ju или -judu при juõdu; B) женскаго рода: въ a) винительномъ ед.: -ją при jã, b) творительномъ ед.: -ją при діалектическомъ ją́ (т. е. já), c) винительномъ мн.: -ias при діалектическомъ jõs или ją̃s, d) именительномъ, винит. и зват. двойств.: -ji или -jidvi при jiẽdvi.

Это сокращеніе гласныхъ — дѣло ударенія: мѣстоименіе jìs, jì при энклитическомъ употребленіи не получаетъ ударенія. Поэтому всѣ гласные, находящіеся въ концѣ слова и не имѣющіе послѣ себя согласнаго, сократились.

Но и формы самихъ прилагательныхъ, входящихъ въ составъ сложныхъ прилагательныхъ, не тѣ, что въ простыхъ прилагательныхъ. Не подлежитъ сомнѣнію, что съ теченіемъ времени окончанія литовскихъ словъ сократились. Предки литовцевъ образовали склоненіе *сложной* формы имёнъ прилагательныхъ еще въ то время, когда эти окончанія были цѣлы. Теперь литовцы говорятъ tą̃, tuõ, tiẽ; въ древности они говорили и *geran, *geruo, *gerie. Изъ послѣднихъ формъ въ сложеніи съ соотвѣтственными падежами мѣстоименія jìs, jì возникли праллитовскія *geran-jun,

*geruo-juo, *gerie-jie, которыя въ концѣ концовъ дали современныя формы gẽrą-jį, gerúo-ju, gerie-ji.

Куршатъ полагаетъ, что формы въ родѣ gerie-ji возникли изъ *geri-jie, позаимствовавъ долготу отъ мѣстоименія. Но такія слова, какъ geràs-is 'добрый', saldùs-is 'сладкій' и такія, какъ geresnỹs-is 'лучшій', ясно показываютъ, что тѣ формы именн прилагательнаго, которыя нѣкогда имѣли въ окончаніяхъ краткій гласный (: gẽras, saldùs), сохранили краткость и въ сложномъ прилагательномъ: geràsis, saldùsis. Форма *gerẽsnys[1]), изъ которой послѣ сокращенія окончанія возникла современная форма gerẽsnis, въ сложномъ склоненіи сохранила свою долготу: geresnỹs-is. Форма gerọ́-ji 'добрая' показываетъ, что нѣкогда именительный ед. жен. рода имѣлъ въ окончаніи долгій гласный: *gero (*gerā въ пралитовскомъ).

Коротко говоря, въ сложной формѣ имени прилагательнаго сохранились въ цѣлости и неприкосновенности древнія окончанія, между тѣмъ какъ въ простой формѣ эти окончанія въ новѣйшее время сократились, чѣмъ и объясняется разница между gerẽsnis[2]) и geresnỹs-is, gerì и gerie-ji и т. д..

Образцы склоненія сложныхъ прилагательныхъ.

1. Мужескій родъ.

Аукштайтское склоненіе.

Единственное число.

Имен., Зват.	geràsis	geresnỹsis	saldùsis
Родительный	gẽrojo	gerẽsniojo	saldžiojo

1) Форма gerẽsnys извѣстна въ нѣкоторыхъ восточно-аукштайтскихъ говорахъ, напр., въ оникштинскомъ, дусятскомъ, лынгмянскомъ и др. *Прим. переводчика.*

2) Западно-аукштайтское gerẽsnis (въ говорѣ Куршата) или gerèsnis (въ говорахъ велёнскомъ, владиславовскомъ и др.) не могло сократиться изъ gerẽsnys, формы извѣстной въ части восточно-аукштайтскихъ говоровъ и въ жемайтскомъ нарѣчіи (жем. gerẽsnis не = з.-аук. gerẽsnis!). Обѣ эти формы унаслѣдованы изъ балтійскаго пралзыка. Ср. И. Эндзелинъ, Славяно-балтійскіе этюды 143. *Прим. переводчика.*

Дательный	gerámjam	geresniámjam	saldžiámjam
Винительный	gẽrąjį	gerẽsnįjį	saĩdųjį
Творительный	gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Мѣстный	geraĩjamỹ	geresniaĩjamỹ	saldžiaĩjamỹ

Множественное число.

Имен., Зват.	geríeji	geresníeji	saldíeji
Родительный	gerũjų	geresniũjų	saldžiũjų
Дательный	geríemsiems	geresníemsiems	saldíemsiems
Винительный	gerúosius	geresniúosius	saldžiúosius
Творительный	geraĩsiais	geresniaĩsiais	saldžiaĩsiais
Мѣстный	geruõsiuosỹ	geresniuõsiuosỹ	saldžiuõsiuosỹ

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	dù gerúoju, gerúojudu	dù geresniúoju, geresniúojudu	dù saldžiúoju, saldžiúojudu
Родительный	gerũjų	geresniũjų	saldžiũjų
Дательный	geríemdviem	geresníemdviem	saldíemdviem
Творительный	geriẽmdviem	geresniẽmdviem	saldiẽmdviem
Мѣстный	geruõsiuosỹ	geresniuõsiuosỹ	saldžiuõsiuosỹ

Единственное число.

Имен., Зват.	sukãsis, *вертящій*	sùkęsis, *вертѣвшій*	sùksiąsis, *который будетъ вертѣть*
Родительный	sùkančiojo	sùkusiojo	sùksiančiojo
Дательный	sùkančiamjam	sùkusiamjam	sùksiančiamjam
Винительный	sùkantįjį	sùkusįjį	sùksiantįjį
Творительный	sùkančiuoju	sùkusiuoju	sùksiančiuoju
Мѣстный	sùkančiamjamỹ	sùkusiamjamỹ	sùksiančiamjamỹ

Множественное число.

Имен., Зват.	sùkantieji	sùkusieji	sùksiantieji
Родительный	sukančiųjų	sùkusiųjų	sùksiančiųjų

Дательный	sukantíemsiems	sùkusiemsiems	sùksiantiemsiems
Винительный	sùkančiuosius	sùkusiuosius	sùksiančiuosius
Творительный	sukančiaĩsiais	sùkusiajsiais	sùksiančiaisiais
Мѣстный	sukančiuõsiuosę̃	sùkusiuosiuosę̃	sùksiančiuosiuosę̃

Двойственное число.

Имен., Винит., Зват.	dù sùkančiuoju, sùkančiuojudu	dù sùkusiuoju, sùkusiuojudu	dù sùksiančiuoju, sùksiančiuojudu
Родительный	sukančių̃jų	sùkusių̃jų	sùksiančių̃jų
Дательный	sukantíemdviem	sùkusiemdviem	sùksiantiemdviem
Творительный	sukantiẽmdviem	sùkusiemdviem	sùksiantiemdviem
Мѣстный	sùkančiuosiuosę̃	sùkusiuosiuosę̃	sùksiančiuosiuosę̃

Жемайтское склоненіе.

Единственное число.

Имен., Зват.	gèrãsis	gerèsnẽsis	saĩdẽsis
Родительный	gèrõje	gerèsniõje	saĩdžiõje
Дательный	gèruõjuo	gerèsniuõjuo	saĩdžiuõjuo
Винительный	gèrą̃ji	gerèsnį̃ji	saĩdį̃ją̃
Творительный	gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Мѣстный	geramę́ją̃jė	geresnemę́ją̃jė	saldemę́ją̃jė

Множественное число.

Имен., Зват.	geriẽjei	geresniẽjei	saldiẽjei
Родительный	gerą̃ju	geresnią̃ju	saldžią̃ju
Дательный	geriẽsiems	geresniẽsiems	saldiẽsiems
Винительный	gerúsius	geresniúsius	saldžiúsius
Творительный	geraĩseis	geresneĩseis	saldeĩseis
Мѣстный	gerą̃siųsi	geresnią̃siųsi	saldžią̃siųsi

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	dù gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Родительный	tuõdums geruõjums	geresniuõjums	saldžiuõjums
Дательный	dùm geruõjum	geresniuõjum	saldžiuõjum
Творительный	duñ geruõjum	geresniuõjum	saldžiuõjum
Мѣстный	gerųñsiųñsi	geresniųñsiųñsi	saldžiųñsiųñsi

Единственное число.

Имен., Зват.	sùkąntẽsis	sùkusẽsis	sùksęntẽsis
Родительный	sùkąnčiõje	sùkusiõje	sùksęnčiõje
Дательный	sùkąnčiuõjuo	sùkusiuõjuo	sùksęnčiuõjuo
Винительный	sùkąntįñji	sùkusįñji	sùksęntįñji
Творительный	sùkąnčiuoju	sùkusiuoju	sùksęnčiuoju
Мѣстный	sukąntemęñjė	sùkusemęñjė	sùksęntemęñjė

Множественное число.

Имен., Зват.	sukąntiẽjei	sùkusiejei	sùksęntiejei
Родительный	sukąnčiųñju	sùkusiųñju	sùksęnčiųñju
Дательный	sukąntiẽsiems	sùkusiesiems	sùksęntiesiems
Винительный	sùkąnčiųñsius	sùkusiųñsius	sùksęnčiųñsius
Творительный	sukąnteĩseis	sùkuseiseis	sùksęnteiseis
Мѣстный	sukąnčiųñsiųñsi	sùkusiųñsiųñsi	sùksęnčiųñsiųñsi

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	sukąnčiúoju	sùkusiuoju	sùksęnčiuoju
Родительный	sukąnčiuõjums	sùkusiuojums	sùksęnčiuojums
Дат., Твор.	sukąnčiuõjum	sùkusiuojum	sùksęnčiuojum
Мѣстный	sukąnčiųñsiųñsi	sùkusiųñsiųñsi	sùksęnčiųñsiųñsi

Примѣчанія.

1. Восточные аукштайты говорятъ gẽras-ai вм. geràs-is 'добрый', sẽnas-ai вм. senàs-is 'старый'. Въ этихъ говорахъ мѣстоименіе -(j)is замѣнено эмфатическою частицею, обычною въ мѣстоименіяхъ; ср. tas-aĩ 'тотъ', kurs-aĩ 'который' pats-aĩ 'самъ'.

2. Во многихъ говорахъ звукосочетанія -jamjam, -iemsiems путёмъ диссимиляціи лишились перваго -*m*; напр.: жем. дат. мн. geriẽsiems, тильз. geríesiems вм. geríemsiems, добейкское (Debeĩkiai) senajám, велёнское sẽnajam и senájam вм. senámjam, тильзитское gerájam вм. gerámjam, добейкское senajamì вм. senamjamę̀, добейкское senìesiem вм. senìemsiems.

3. Жем. dìdįũsis = аукшт. didỹs-is[1]) 'большой, великій'.

4. Жемайтская форма мѣстнаго ед. geramę́njė возникла изъ соединенія простого прилагательнаго geramę̀ (изъ праліт. *geramẽn) съ мѣстнымъ падежомъ мѣстоименія jis. Мѣстный ед. -*jė*, замѣняющій jamę̀ (или *jimę̀), является новообразованіемъ по склоненію имёнъ существительныхъ типа kúįis 'молотъ': жем. мѣстный ед. kúįė.

5. Въ жемайтскомъ именительномъ множ. geriẽ-jei мѣстоименіе -*jei* замѣнило старое -*ji* по аналогіи склоненія имёнъ существительныхъ: жем. kújei вм. kújai отъ kúįis 'молотъ'.

6. Въ жемайтскомъ дательномъ ед. gèruõ-juo (вм. аукшт. gerámjam) образованы по существительному склоненію не только мѣстоименіе -juo (вм. -jam), но и простое прилагательное ʒeruo- (ср. жем. výruo 'мужу, мужчинѣ').

7. Жемайтскій имен. ед. gražẽsis вм. gražùsis 'красивый', saldẽsis вм. saldùsis 'сладкій', plàtẽsis вм. platùsis 'широкій' представляетъ собою формы съ основою не на -*u*-, но на -*ja*- (-*ia*-): праліт. *gražjas-ys, *saldjas-ys, *platjas-ys. Sùkąntẽsis 'вертящій', sùkusẽsis 'вертѣвшій', sùksęntẽsis 'который будетъ вертѣть' образованы отъ основы на -*ja*-: *sukantja-, *sukusja-, *suksjantja- замѣнили старыя основы на согласный *sukant-, *sukus-, *suksjant-.

1) Въ Дуслтахъ — dìdysai. *Прим. переводчика.*

8. Жемайтскій родительный дв. senuõjums. дат. и твор. дв. senuõjum ведутъ свое начало не отъ основы sena- 'старый', но отъ им. дв. senuoju (ср. dù senúo-ju), къ которому были присоединены окончанія *-ms*, *-m*; ср. tuõdums sūnùms, tuõdum sūnùm.

Образцы склоненія сложныхъ имёнъ прилагательныхъ.

2. Женскій родъ.

Единственное число.

Имен., Зват. . .	gerój̃i	geresnióji или geresnẽji		saldžióji
Родительный. .	gerõsios	geresniõsios	geresnẽsios	saldžiõsios
Дательный . . .	gẽraijai	gerẽsniaijai	gerẽsneijai	saldžiaijai
Винительный. .	gẽrąją	gerẽsniąją	gerẽsnęją	saldžiąją
Творительный.	gerą́jã̀	geresnią́jã̀	geresnę́jã̀	saldžią́jã̀
Мѣстный	gerõjoję̀	geresniõjoję̀	geresnẽjoję̀	saldžiõjoję̀

Множественное число.

Имен., Зват. . .	gẽrosios	gerẽsniosios	gerẽsnėsios	saldžiosios
Родительный .	gerų̃jų	geresnių̃jų		saldžių̃jų
Дательный . . .	gerómsioms	geresniómsioms	geresnėmsioms	saldžiómsioms
Винительный. .	gerósias и gerą́sias	geresniósias и -ią́sias	geresnésias и -ę́sias	saldžiósias и -ią́sias
Творительный .	gerõmsioms	geresniõmsioms	geresnėmsioms	saldžiõmsioms
Мѣстный	gerõsiosę̀	geresniõsiosę̀	geresnõsiosę̀	saldžiõsiosę̀

Двойственное число.

Им., Вин., Зв. .	gerí̃ejidvi и dvì gerí̃eji	geresníejidvi и dvì geresníeji	saldí̃ejidvi и dvì saldí̃eji
Родительный. .	gerų̃jų	geresnių̃jų	saldžių̃jų

Дательный . . .	gerómdviem	geresniómdviem	geresnė̃mdviem	saldžiómdviem
Творительный.	gerõmdviem	geresniõmdviem	geresnė̃mdviem	saldžiõmdviem
Мѣстный.	gerõsiosę̆	geresniõsiosę̆	geresnė̃siosę̆	saldžiõsiosę̆

Единственное число.

Имен., Зват. . .	sukančiójі	sùkusioji	sùksiančioji
Родительный. .	sukančiõsios	sùkusiosios	sùksiančiosios
Дательный . . .	sùkančiaijai	sùkusiaijai	sùksiančiaijai
Винительный .	sùkančiąją	sùkusiąją	sùksiančiąją
Творительный.	sùkančiąją̆	sùkusiąją̆	sùksiančiąją̆
Мѣстный	sùkančiojoję̆	sùkusiojoję̆	sùksiančiojoję̆

Множественное число.

Имен., Зват. . .	sùkančiosios	sùkusiosios	sùksiančiosios
Родительный. .	sukančių̃jų	sùkusių̃jų	sùksiančių̃jų
Дательный . . .	sukančiómsioms	sùkusiomsioms	sùksiančiomsioms
Винительный. .	sùkančiosias и -iąsias	sùkusiosias и -iąsias	sùksiančiosias и -iąsias
Творительный.	sùkančiomsioms	sùkusiomsioms	sùksiančiomsioms
Мѣстный	sukančiõsiosę̆	sùkusiosiosę̆	sùksiančiosiosę̆

Двойственное число.

Им., Вин., Зв. .	sukantíejidvi и dvì sukantíeji	sùkusiejidvi и dvì sùkusieji	sùksiantiejidvi и dvì sùksiantieji
Родительный. .	sukančių̃jų	sùkusių̃jų	sùksiančių̃jų
Дательный . . .	sukančiómdviem	sùkusiomdviem	sùksiančiomdviem
Творительный.	sukančiõmdviem	sùkusiomdviem	sùksiančiomdviem
Мѣстный	sukančiõsiosę̆	sùkusiosiosę̆	sùksiančiosiosę̆

Сложныя прилагательныя въ женскомъ родѣ склоняются одинаково во всѣхъ нарѣчіяхъ, если не принимать въ счотъ слѣдующихъ діалектическихъ отклоненій:

a) Вмѣсто gerój, senój восточные аукштайты говорятъ gerо́-ja, senо́-ja [1]).

b) Дательный мн. gerómsioms и твор. gerõmsioms въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнился въ gerõsioms [2]).

c) Косвенные падежи двойственнаго числа въ жемайтскомъ нарѣчіи образованы отъ им.-вин.-зв. дв. ч. посредствомъ присоединенія окончаній *-ms* (для род.) и *-m* (для дат. и твор.):

Им., Вин., Зват.	tiẽdvi geríeji
Родительный	tiẽdvi-ms geriẽji-ms
Дательный	tiẽdvi-m (dvìm) geriẽji-m
Творительный	tiẽdvi-m (dviĩm) geriẽji-m

Имена числительныя.

Количественныя.	Порядковыя.
1. víenas, vienà, víen (сред. р.)	pìrmas, pirmà
2. dù, dvì	añtras, -à
3. trỹs, жем. trĩs	trẽčias, -ià
4. keturì, kẽturios	ketviřtas, -à
5. penkì, peñkios	peñktas, -à
6. šešì, šẽšios	šẽštas, -à
7. septynì, septýnios	septiñtas, -à или sẽkmas, -à
8. aštuonì, aštúonios	aštuñtas, -à или ãšmas, -a
9. devynì, devýnios	deviñtas, -à
10. dešimtìs, -iẽs	dešimtas, -à
11. vienúolika, жем. vieniúoleka	vienúoliktas, жем. vieniúolektas
12. dvýlika, жем. dvýleka	dvýliktas, жем. dvýlektas
13. trýlika, жем. trýleka	trýliktas, жем. trýlektas
14. keturiólika, жем. keturióleka	keturióliktas, жем. keturiólektas

1) Сѣверо-западныя жемайтскія формы gerúoję 'добрая', senúoję 'старая' (въ Салантахъ, Мосядахъ, Шкудахъ — Skuõdas) восходятъ къ пражемайтскимъ gerója, senója. *Прим. переводчика.*

1) Въ Дуситахъ gerõsiom является и дат. и твор. мн. *Прим. переводчика.*

15. penkiólika, жем. penkióleka	penkióliktas, жем. penkiólektas
16. šešiólika, жем. šešiólekā	šešióliktas, жем. šešiólektas
17. septyniólika, жем. septyniólekа	septynióliktas, жем. septyniólektas.
18. aštuoniólika, жем. aštuoniólekа	aštuonióliktas, жем. aštuoniólektas
19. devyniólika, жем. devyniólekа	devynióliktas, жем. devyniólektas
20. dvìdešimti	dvìdešimtas, -a
30. trỹs dẽšimtys	trìsdešimtas
40. kẽturios dẽšimtys	kẽturiosdešimtas
50. penkios dẽšimtys	penkiosdešimtas
60. šẽšios dẽšimtys	šẽšiosdešimtas
70. septýnios dẽšimtys	septýniosdešimtas
80. aštúonios dẽšimtys	astúoniosdešimtas
90. devýnios dẽšimtys	devýniosdešimtas
100. šim̃tas	šimtàsis, šimtóji
200. dù šimtù	dušimtàsis, -tóji
300. trỹs šimtaĩ	trišimtasis, -tóji
1000. túkstantis, -ies	tūkstantỹsis, tūkstančióji
5000. peñkios túkstantys	
1000000. túkstantis túkstančių = milijõnas.	
25. dvìdešimti penkì	dvìdešimti peñktas
56. peñkios dẽšimtys šešì	peñkios dẽšimtys šẽštas
367. trỹs šimtaĩ šẽšios dẽšimtys septynì	trỹs šimtaĩ šẽšios dẽšimtys septintas (sẽkmas)
8792. aštúonios túkstantys septynì šimtaĩ devýnios dẽšimtys iř dù, dvì.	aštúonios túkstantys septynì šimtaĩ devýnios dẽšimtys (iř) añtras, -à.

Склоненіе количественныхъ числительныхъ.

Количественныя числительныя отъ víenas до devynì склоняются какъ и прилагательныя съ той только разницею, что числительныя не имѣютъ сложной формы.

1. Víenas, vienà 'одинъ, одна' склоняется одинаково съ mìnkštas, minkštà (см. выше стр. 123).

Víenas, -à имѣетъ два значенія: 'ūnus' и 'merus'; напр.: vienà druskà 'merus sal = gyvà druskà', víenas píenas 'merum lac', vienì pelaĩ 'mera palea', vienì kviečiaĩ 'чистая (безъ примѣси другого зерна) пшеница', víenos āvižos 'чистый овёсъ'.

Множественное число vienì, víenos употребляется лишь при существительныхъ pluralia tantum; напр.: vienì rãtai 'одна повозка, телѣга', víenos šlãjos или rõgės 'одинъ сани или дровни', vienì mìntuvai 'одно мяло', víenos žìrklės 'одинъ ножницы'.

2. Dù, dvì 'два' склоняется слѣдующимъ образомъ:

Имен., Винит., Зват..	dù, dvì
Родительный.....	dviẽjų, жем. dvijų̃
Дательный.....	dvíem, жем. dùm м. р., dvìm ж. р.
Творительный	dviẽm, жем. dum м. р., dvim ж. р.
Мѣстный.....	dvíesę, жем. dvijusę[1]) м. р., dvijosę ж. р.

Кое-гдѣ, напр., около Оникштъ, Дуситъ, говорятъ и dù-jeu или dù-jenai 'два'. Древняя форма мѣстнаго дв. сохранилась въ нарѣчіи dvíejaus или dvíejau 'вдвоёмъ'.

3. Склоненіе числительнаго trỹs 'три':

Имен., Зват.	trỹs, жем. trĩs
Родительный	trijų̃
Дательный.....	trìms
Винительный	trìs

1) Въ Хвейданахъ (Kvédarna), Ретовѣ (Rietãvas) и въ другихъ мѣстахъ говорятъ dvijųsù (dvijųsi), trijųsù (trijųsi). *Прим. переводчика.*

Творительный . . . . . trimìs
Мѣстный . . . . . trisẽ, жем. trijūsẽ [1]) м. р.,
trijosẽ ж. р.

4. Числительныя отъ keturì 'четыре' до devynì 'девять' измѣняются по склоненію прилагательныхъ, за исключеніемъ лишь винительнаго падежа муж. р., оканчивающагося на -is.

Им., Зв.	м. р.	keturì	penkì	šešì	septynì
	ж. р.	kẽturios	penkios	šẽšios	septýnios
Род. . . .	м. р.	keturių̃	penkių̃	šešių̃	septynių̃
	ж. р.				
Дат. . . .	м. р.	keturíems	penkíems	šešíems	septyníems
	ж. р.	keturióms	penkióms	šešióms	septynióms
Вин. . . .	м. р.	kẽturis	penkìs	šešis	septýnis
	ж. р.	kẽturias	penkiàs	šešiàs	septýnias
Твор. . .	м. р.	keturiaĩs	penkiaĩs	šešiaĩs	septyniaĩs
	ж. р.	keturiomìs	penkiomìs	šešiomìs	septyniomìs
Мѣсти. .	м. р.	keturiuosẽ	penkiuosẽ	šešiuosẽ	septyniuosẽ
	ж. р.	keturiosẽ	penkiosẽ	šešiosẽ	septyniosẽ.

Въ числительныхъ aštuonì и devynì передвиженіе ударенія такое же, какъ и въ septynì.

Примѣчанія. 1. Винительные trìs и kẽturis — наслѣдіе старины. Винительные penkìs, šešìs, septýnis, aštúonis, devýnis возникли по аналогіи съ trìs и kẽturis. Формы винительнаго kẽturius, penkiùs и т. д. по аналогіи прилагательныхъ; ср. didelì: didelius.

2. Въ слѣдующихъ парѣчіяхъ является древній мѣстный падежъ: dviejaus или dviejau, dviej (сокращ. изъ dviejau) 'вдвоёмъ', trisù 'втроёмъ', keturiesu, penkiesu, šešiesu, septyniesu, aštuoniesu, devyniesu. Примѣры употребленія: jiẽ ke-

1) См. примѣчаніе на стр. 154.

turíesu rugiùs kùlia 'они молотятъ рожь вчетверомъ', mẽs penkíesu linùs mìname 'насъ пять человѣкъ мнутъ лёнъ', bernaĩ (жем. vaĩkiai) dvíejau gùli 'батраки снятъ вдвоёмъ'.

Въ Червонномъ Дворѣ (Raudóndvaris, Ковен. уѣзда) говорятъ trisę̃, keturíesę̃, penkíesę̃ и т. д.: *-su* замѣнено посредствомъ *-sę̃* подъ вліяніемъ keturiuosę̃, penkiuosę̃ и т. д.

5. Dešimtìs 'десять', šimtas 'сто' и túkstantis 'тысяча' склоняются по склоненію существительныхъ, такъ какъ они числительныя существительныя, какъ и dvẽjetas 'двойка', trẽjetas 'тройка', kẽtvertas 'четвёрка', penketas 'пятёрка', šẽšetas 'шестёрка', septýnetas 'семёрка', aštúonetas 'восьмёрка', devýnetas 'девятка'.

Слово dešimtìs нѣкогда имѣло основу на согласный, послѣ сохранившуюся въ велёнской формѣ dešim̃s 'десять' (= др.-инд. daçát, гр. δεκάς) и въ общелитовскомъ род. мн. dešimt-ų̃ (ср. dant-ų̃ = гр. ὀδόντ-ων, žąs-ų̃ = гр. χῆν-ῶν и др.). Около Тильзита и въ нѣкоторыхъ другихъ мѣстахъ говорятъ dẽšimt, dvìdešimt, trìsdešimt и т. д..

Túkstantis, -ies или túkstantė слово женскаго рода, но въ нѣкоторыхъ говорахъ оно мужескаго рода и склоняется по образцу существительныхъ съ основою на *-jo-* (*-ja-*).

Šimtas — существительное съ основою на *-a-*, какъ и daržas 'огородъ'.

6. Количественныя числительныя отъ dvýlika 'двѣнадцать' (жем. dvýleka и общелит. dvylẽkis 'duodenarius (numus)') до devyniólika (жем. devynióleka) склоняются по образцу существительныхъ съ основою на *-o-*.

Производныя числительныя.

1. *Порядковыя* числительныя производятся отъ количественныхъ посредствомъ присоединенія въ им. ед. м. р. окончанія *-ta-s*, иногда *-ma-s*.

а) Pìrmas, pirmà 'первый, -ая' происходитъ отъ того же корня, что и prei-m-enẽ (жем. preiminẽ) 'передняя' и лат. prīmus;

ср. велёнскія prìm-galis 'передъ = pìrmgalis', prìm-lakos 'лучшее зерно = pìrmlakos'.

Когда pìrmas показываетъ не число, но какое-нибудь качество предмета или человѣка, тогда оно имѣетъ при себѣ степени сравненія: pirmẽsnis, pirmjáusis.

Форма pirmutìnis 'первоначальный, первый' возникла по аналогіи съ paskutìnis 'послѣдній'.

b) Añtras, antrà 'второй' представляетъ собою древнюю форму сравнительной степени отъ мѣстоименной основы ana- 'тотъ, онъ' и точно соотвѣтствуетъ нѣм. Ander, готскому anpar.

Añtras 'alter' и kìtas 'alius' во многихъ говорахъ употребляются promiscue, но при сохраненіи первоначальнаго ихъ значенія слѣдуетъ говорить añtras, когда рѣчь идётъ объ одномъ изъ двухъ предметовъ или лицъ въ сопоставленіи его съ первымъ, kìtas же — когда мы говоримъ объ одномъ изъ множества безъ сопоставленія его съ первымъ.

c) Trẽčias, trečià 'третій' имѣетъ непонятное *e*, которого нѣтъ въ основѣ количественнаго числительнаго *tri-*.

d) Ketviřtas 'четвёртый', penktas, šẽštas, septiñtas, aštuñtas, deviñtas образованы при помощи суффикса *-ta-* отъ количественныхъ keturì, penkì, šešì, septynì, aštuonì, devynì. Septiñtas, aštuntas, deviñtas возникли изъ праліговскихъ формъ *septyntas, *aštuontas, *devyntas.

e) Dešimtas 'десятый', dvìdešimtas 'двадцатый' и др. образованы при помощи суффикса *-a-* отъ основы на согласный dešimt-, къ которой восходитъ, напр., род. мн. dešimt-ų̃.

f) Šimtàs-is 'сотый', tūkstantỹs-is 'тысячный' не имѣютъ особаго суффикса.

g) Ãšmas 'восьмой' изъ *ãšt-mas.

h) Покройскій (Pakrúojis, мѣстечко на рѣкѣ Krúoja въ Попевѣжскомъ у.) говоръ имѣетъ своеобразныя порядковыя числительныя: vienuolekiñtas 'одиннадцатый', dvylekiñtas, trylekiñtas и т. д. до devyniolekiñtas 'девятнадцатый' вмѣсто аукштайтскихъ

vienúoliktas, dvýliktas и т. д. или vienuolìkis, dvylìkis и т. д. и жем. vieniúolektas, dvýlektas и т. д..

2. Числительныя vienì, dvejì, trejì, ketverì, penkerì, šešerì, septynerì, aštuonerì, devynerì сочетаются только съ существительными *pluralia tantum*; напр.: vienì marškiniaĩ 'одна рубашка', dvejì rãtai 'двѣ телѣги', trejì mẽtai 'три года', kẽtverios šlãjos 'четверо саней' и др..

3. Dvẽjetas (жем. dvéitas) 'двое', ãbejetas 'оба', trẽjetas 'трое, тройка', kẽtvertas, penketas, šẽšetas, septýnetas, aštúonetas и devýnetas употребляются въ тѣхъ случаяхъ, когда слѣдуетъ обозначить количество разнородныхъ (муж. и жен. рода) лицъ или животныхъ, напр.: dvẽjetas vaikų̃ 'двое дѣтей = сынъ и дочь', penketas arklių̃ 'пять лошадей' (когда въ это число входятъ и кобылы и жеребцы).

4. Качественныя числительныя *(qualitativa)*: vienókas, vienóka или vienódas, vienóda 'одинаковый', dvejópas, dvejópa 'двоякій', trejópas 'троякій', ketveriópas 'четвероякій', penkeriópas, šešeriópas, septyneriópas, aštuoneriópas, devyneriópas, dešimteriópas, šimteriópas.

5. Víen-linkas (жем. ištisas) 'одинакій, простой, несложный', dvì-linkas 'duplex, двойной, вдвое согнутый, сложенный', dvìgubas 'сугубый, двойной', trìlinkas 'triplex, тройной, въ три погибели', ketùrlinkas 'quadruplex'.

6. Dvìšakas 'bisulcus', trìšakas 'trisulcus'.

7. Лѣта животныхъ опредѣляются слѣдующими числительными: mitulỹs 'годовалый, одполѣтокъ' = жем. žiem-mitỹs и mitulỹs, dveigỹs 'двугодовалый, двулѣтокъ', treigỹs 'трёхлѣтній', ketvérgis, penkérgis, šešérgis, septynérgis, aštuonérgis, devynérgis, dešimtérgis 'десятилѣтній'.

8. Раздѣлительныя числительныя *(distributiva)*: põ víenạ 'по одному', põ dù 'по два', põ trìs 'по три', põ kẽturis м. р. 'по четыре', põ kẽturias ж. р. и т. д..

9. *Неопредѣлённыя* числительныя: kelì, kẽlios 'нѣсколько',

kíek 'сколько', tíek 'столько', daũg 'много', daug-daũg 'самое большое', màž, mažaĩ или menkaĩ 'мало, немного', maž-màž 'самое малое'.

Глаголъ.

Спряженіе глаголовъ.

Замѣчанія общаго характера.

Въ литовскомъ спряженіи нужно различать формы *лица*, *времени* и *наклоненія*.

Формы лица допускаютъ при себѣ троякое *число*: единственное, двойственное и множественное.

Въ единственномъ числѣ имѣются особыя окончанія для всѣхъ трёхъ лицъ, напр.: dìrbu 'я дѣлаю', dìrbi 'ты дѣлаешь', dìrba 'онъ, она дѣлаетъ'. Двойственное и множественное числа имѣютъ самостоятельныя окончанія лишь для перваго и второго лица: dìrbava 'мы оба дѣлаемъ', dìrbata 'вы оба дѣлаете', dìrbame 'мы дѣлаемъ', dìrbate 'вы дѣлаете', тогда какъ окончаніе третьяго лица двойственнаго и множественнаго числа тожественно съ окончаніемъ третьяго лица единственнаго числа; ср. jìs dìrba 'онъ дѣлаетъ', juõdu dìrba 'они оба дѣлаютъ', jiẽ dìrba 'они (три, четыре и т. д.) дѣлаютъ'. Эта особенность спряженія извѣстна всѣмъ литовскимъ говорамъ, мало того, даже латышскому и прусскому языкамъ; на основаніи чего можно полагать, что это явленіе уже существовало и въ балтійскомъ (айстійскомъ) праязыкѣ.

Въ литовскомъ глаголѣ различаются три *залога:*

1) *дѣйствительный:* dìrbu 'дѣлаю', dìrbti 'дѣлать';

2) *возвратный:* dìrbuo-si 'дѣлаю себѣ', dìrbtie-si 'дѣлать себѣ', prausiũo-si 'моюсь', praũstiesi 'мыться';

3) *страдательный* залогъ сохранился лишь въ остаткахъ: skélti 'findere' *(activum)* — skél-dė-ti 'findi, rimas agere' *(passivum)*, veržti 'urgere' *(activum)* — viržėti 'urgēri' *(passivum)* и др.. Вполнѣ обычны причастія страдательнаго залога: dìrbamas 'дѣлаемый', dìrbtas 'дѣланный', которыя въ соединеніи съ соотвѣт-

ственными формами вспомогательнаго глагола bûti 'быть' замѣняютъ древній страдательный залогъ.

Далѣе, въ глаголѣ различаются три *времени:*

1) *настоящее* время: dìrbu 'дѣлаю',
2) *прошедшее* время: dìrbau 'я дѣлалъ',
3) *будущее* время: dìrbsiu 'буду дѣлать'.

Наконецъ, глаголъ имѣетъ четыре *наклоненія:*

a) *изъявительное:* dìrbu 'дѣлаю', dìrbau 'я дѣлалъ', dìrbdavau 'я дѣлывалъ', dìrbsiu 'буду дѣлать'

b) *условное:* dìrbčiau 'я дѣлалъ бы',

c) *повелительное:* dìrbk 'дѣлай!',

d) *желательное:* te-dirbiẽ 'пусть онъ дѣлаетъ'.

Неопредѣлённое наклоненіе и *причастія* по старой привычкѣ будутъ разсматриваться вмѣстѣ со спряженіемъ глаголовъ, хотя неопредѣлённое наклоненіе на самомъ дѣлѣ является именемъ существительнымъ, а причастіе — именемъ прилагательнымъ.

Личныя окончанія.

Въ глубокой древности существовало два спряженія глаголовъ: въ одномъ глагольная основа оканчивалась на согласный (ср. *es-* 'быть', *mieg-* 'спать'), въ другихъ — на гласный (ср. *dìrba-*, *neša-*).

Въ первомъ спряженіи, съ основою на согласный, личными окончаніями являются:

въ 1-омъ лицѣ *mi:* esmì 'sum', mieg-mì 'сплю',
во 2-омъ » *si:* esì 'es' изъ *es-sì, miegsì 'спишь',
въ 3-ьемъ » *ti:* ẽsti 'est, есть', miẽgti 'спить'.

Это спряженіе почти окончательно вытѣснено вторымъ спряженіемъ, въ которомъ личными окончаніями служатъ:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
въ 1-омъ лицѣ:	*-u*	*-me* (жем. *-ma*)	*-va*
во 2-омъ »	*-i*	*-te*	*-ta*
въ 3-ьемъ »		*Чистая основа.*	

Тѣ же окончанія мы находимъ во всѣхъ временахъ. Кое-какія отклоненія будутъ указаны на своёмъ мѣстѣ.

Древняя форма личныхъ окончаній въ полной неприкосновенности сохранилась въ возвратномъ залогѣ, потому что звуковые законы, вызвавшіе сокращеніе окончаній слова, не могли дѣйствовать на окончанія, очутившіяся въ серединѣ слова вслѣдствіе присоединенія мѣстоименія *si*. Личныя окончанія въ возвратномъ залогѣ имѣютъ слѣдующій видъ:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	*-uo-s(i)*	*-mė-s(i)* (жем. *mo-s*)	*-vo-s(i)*
2-ое »	*-ie-s(i)*	*-tė-s(i)*	*-to-s(i)*
3-ье »		*Чистая основа + s(i).*	

Личныя окончанія почти одни и тѣ же на протяженіи всего спряженія. Но эти окончанія, сросшись съ гласными основъ различныхъ временъ, иногда принимаютъ другой видъ.

Основы настоящаго времени оканчиваются на: 1) *-a-*, напр., dìrb-*a-*, 2) *-ia-* (изъ праинт. *-ja-*), напр.: ar-*ia-*, puč-*ia-* (изъ праинт. *put-*ja-*), 3) *-i-*, напр.: myl-*i-*. Личныя окончанія, сросшись съ конечнымъ гласнымъ основы, принимаютъ слѣдующій видъ:

Основы на *-a-*:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrb-*u* 'дѣлаю'	dìrb-*a-me*	dìrb-*a-va*
2-ое »	dìrb-*i*	dìrb-*a-te*	dìrb-*a-ta*
3-ье »		dìrb-*a*	

Основы на *-ia-* (пралит. *-ja-*):

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	ar-*iù* 'пашу'	ãr-*ia-me*	ãr-*ia-va*
	puč-*iù* 'дую'	pùč-*ia-me*	pùč-*ia-va*
2-ое »	ar-*ì*	ãr-*ia-te*	ãr-*ia-ta*
	put-*ì*	pùč-*ia-te*	pùč-*ia-ta*
3-ье »		ãr-*ia*	
		pùč-*ia*	

Основы на *-i-*:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	mýl-*iu* 'люблю'	mýl-*i-me*	mýl-*i-va*
2-ое »	mýl-*i*	mýl-*i-te*	mýl-*i-ta*
3-ье »		mýl-*i*	

Происхожденіе личныхъ окончаній.

1) Окончаніе перваго лица ед. ч. *-u* возникло изъ пралитовскаго *-uo*, конечнымъ сохранившагося въ возвратной формѣ на *-uo-si* или *-uo-s*; ср. vežá-s(i) 'везу съ собою или себѣ', malúo-s(i) 'мелю для себя'. Пралитовскія формы *vežá, *malúo правильно соотвѣтствуютъ латинскимъ veh̄, molō.

2) Въ древности окончаніемъ второго лица ед. ч. служило *-e-si* (ср. др.-лит. mieg-*sì* 'ты спишь'), гдѣ *-e-* есть конечный гласный основы, а *-si* — личное окончаніе. Это окончаніе въ возвратной формѣ должно было принимать слѣдующій видъ: *-esi-si*. Изъ *-esisi* путёмъ диссимиляціи двухъ *s* возникло окончаніе *-eisi*, которое въ концѣ концовъ дало *-ie-si* или *-ie-s* (*ie* изъ *ei*, ср. liekù 'остаюсь' = греч. λείπω). Какъ въ возвратной формѣ при окончаніи перваго лица *-uo-si* находилось рядомъ *-uo* въ невозвратной (дѣйствительнаго залога) формѣ, такъ точно и при возвратномъ *-ie-si* должно

было возникнуть окончаніе *-ie* для невозвратной формы: *dirbie, откуда современное dirbi. Такимъ образомъ выходитъ, что литовскія формы vežì 'везёшь', malì 'мелешь', jùngi 'соединяешь, запрягаешь' точно соотвѣтствуютъ латинскимъ vehis, molis, iungis.

3) Для третьяго лица ед. ч. нѣкогда было два окончанія: а) *-ti*, ср. miẽg-*ti* 'спитъ' и b) *-t*. Первое окончаніе находимъ также и въ жемайтскомъ безличномъ глаголѣ rẽgiteis 'videtur, кажется'. Rẽgiteis возникло изъ *rẽgi-*ti* 'videt', эмфатической частицы *-ai* (ср. tas-*ai* 'тотъ') и мѣстоименія *si*. Второе, болѣе короткое, окончаніе *-t* отпало по тому закону, что конечное *t*, не имѣющее послѣ себя гласнаго, должно исчезать. Итакъ, литовскимъ формамъ mãla 'мелетъ', vẽža 'везётъ', jùngia 'запрягаетъ' (изъ праслит. *malet, *vežet, *jungjet) точно соотвѣтствуютъ латинскія molit, vehit, iungit.

Третье лицо единственнаго числа служитъ третьимъ лицомъ и въ двойственномъ и во множественномъ числахъ. Виновникомъ этого замѣчательнаго факта является средній родъ. Литовцы, когда еще имѣли имена существительныя средняго рода, согласовывали ихъ въ предложеніи какъ и греки, т. е. при подлежащемъ существительномъ средняго рода сказуемое глаголъ всегда стояло въ единственномъ числѣ, не обращая ни малѣйшаго вниманія на число подлежащаго; напр.: τὸ πρόβατον βαίνει = avìs eĩna и τὰ πρόβατα βαίνει = ãvys eĩna. Литовцы, послѣ потери имёнъ существительныхъ средняго рода, эту конструкцію перенесли также и на имена существительныя мужескаго и женскаго рода, и такимъ образомъ вмѣстѣ съ пруссами и латышами пріобрѣли синтактическую особенность, не извѣстную ни въ одномъ другомъ языкѣ.

4) Нѣкогда окончанія множественнаго и двойственнаго чиселъ были двоякія: а) болѣе длинныя: *-mes* и *-mas* (= лат. *mus*), *-tes* (= лат. *-tis*), *-vas*, *-tas* и b) болѣе короткія: *-me* и *-ma*, *-te* (= греч. τε), *-va*, *-ta*. Изъ соединенія первыхъ окончаній съ мѣстоименіемъ *si* возникли рефлексивныя формы:

1-ое л. мн. ч. аукшт. dìrba-*mės* (изъ dìrbames + si) = жем. dìrba-*mos* (изъ *dìrbamas + si),

2-ое » » » dìrba-*tės* (изъ *dìrbates + si),

1-ое » дв. » dìrba-*vos* (изъ *dìrbavas + si),

2-ое » » » dìrba-*tos* (изъ *dìrbatas + si).

Измѣненіе краткаго гласнаго въ долгій передъ *-ss-* имѣетъ мѣсто также и въ жемайтскихъ рефлексивныхъ существительныхъ meldìmos 'молитва', elgìmos 'поведеніе' (изъ *meldìmas + si, *elgìmas + si).

Болѣе короткія окончанія сохранились въ невозвратной формѣ: dìrba-*me*, dìrba-*te*, dìrba-*va*, dìrba-*ta*.

5) Глаголы съ основою на *-i-* исчезли въ жемайтскомъ нарѣчіи. Вполнѣ правдоподобно, что эти глаголы, имѣя въ первомъ лицѣ ед. ч. такое же окончаніе, какъ и глаголы съ основою на *-ja-* (ср. mỹliu съ arìù), сперва перешли въ категорію глаголовъ съ основою на *-ja-* (ср. жем. galiù, gãliam, gãliat), впослѣдствіи же вмѣстѣ съ послѣдними попали въ число глаголовъ съ основою на *-a-*; ср. жем. mỹlu, arù, mỹlam, ãram вм. mỹliu, arìù, mỹliu, ãriam.

Но такія формы, какъ жем. bà-regint (изъ bè-regint) 'на нашихъ глазахъ', règiteis 'кажется', показываютъ, что нѣкогда и жемайты имѣли категорію глаголовъ съ основою на *-i-*.

6) Основа будущаго времени оканчивается на *-si-*: dìrb-siu, dìrb-si, dìrb-s (жем. dìrbs), dìrb-si-me, dìrb-si-te, dìrb-si-va, dìrb-si-ta. Третье лицо dìrb-s во всѣхъ говорахъ лишилось конечнаго *-i*. Будущее время спрягается аналогично съ настоящимъ mỹliu. Въ нѣкоторыхъ говорахъ будущее время путёмъ аналогіи перешло въ основы на *-ia-* (праліт. *-ja-*): dìrb-sia-me, dìrb-sia-te, dìrb-sia-va, dìrb-sia-ta, откуда жем. формы dìrbsem, dìrbset, dìrbsiau, dìrbsetau.

Восточные жемайты имѣютъ сокращенную форму будущаго:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrbsu	dìrbsma	dìrbsva
2-ое »	dìrbsi	dìrbste	dìrbsta
3-ье »		dìrbs.	

7) Окончаніемъ основы прошедшаго времени служатъ *-o-* или *-ė-*: dìrbo-me 'мы дѣлали', nẽšė-me 'мы несли'. Нѣкогда 1. и 2. лицо прош. вр. имѣли слѣдующій видъ: *dirbojuo, *nešėjuo, *dirbojie, *nešėjie. Послѣ выпаденія согласнаго *j* передъ *ie*, формы *dirbojie, *nešėjie должны были измѣниться въ dìrbai, nešeĩ. По аналогіи второго лица и первое лицо измѣнилось въ dìrbau, nešiaũ, хотя *j* въ такомъ положеніи не могъ исчезнуть. Передъ согласными по общему правилу *j* всюду исчезъ: dìrbome, nẽšėme изъ *dìrboime, *nẽšėime; ср. лат. erāmus изъ *esāimos.

Такимъ образомъ развилось слѣдующее спряженіе прошедшаго времени:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrbau nešiaũ	dìrbome nẽšėme	dìrbova nẽšėva
2-ое »	dìrbai nešeĩ	dìrbote nẽšėte	dìrbota nẽšėta
3-ье »		dìrbo nẽšė.	

Условное наклоненіе.

Условное наклоненіе возникло путёмъ присоединенія желательнаго (optativi) наклоненія глагола bútĩ 'быть' къ винительному падежу отглагольнаго существительнаго (супина) на *-tum*. Отъ первоначальнаго состава условнаго наклоненія сохранились лишь обрывки.

Единств. число.	1-ое лицо	dìrbčiau, dìrbčia, жем. dìrbčio
	2-ое »	dìrbtumei или dìrbtumi, кое-гдѣ dìrbtumbei
	3-ье »	dìrbtų.
Множ. число.	1-ое лицо	dìrbtumime, кое-гдѣ dìrbtumbime
	2-ое »	dìrbtumite, dìrbtumbite
	3-ье »	dìrbtų.
Двойств. число.	1-ое лицо	dìrbtumiva, dìrbtumbiva
	2-ое »	dìrbtumita, dìrbtumbita
	3-ье »	dìrbtų.

Повелительное, желательное и сослагательное наклоненія.

Основы *повелительнаго* наклоненія оканчиваются въ аукштайтскомъ нарѣчіи на *-ki-*, въ жемайтскомъ — на *-ke-*. Это наклоненіе не имѣетъ ни перваго лица ед. ч., ни третьяго лица. Повелительное наклоненіе принимаетъ слѣдующій видъ:

2-ое лицо	ед. ч.	dìrbk		
1-ое »	мн. ч.	dìrb-ki-me:	жем.	dìrb-ke-m
2-ое »	»	dìrb-ki-te :	»	dìrb-ke-t
1-ое »	дв. ч.	dìrb-ki-va :	»	dìrb-kiau
2-ое »	»	dìrb-ki-ta :	»	dìrb-ke-tau.

Когда глагольныя основы оканчиваются на *-k-*, въ повелительномъ наклоненіи слѣдуетъ писать два *k:* sùk-ki-me 'давайте вертѣть', tráuk-ki-me 'давайте тянуть', láuk-ki-me 'давайте ждать', какъ и lauk-kāktis 'съ бѣлою звѣздою на лбу', plik-kāktis 'гололобый', хотя и произносимъ laukāktis, plikāktis.

Нарѣчіе šen (жем. šin) 'сюда', точно глаголъ, получаетъ окончанія повелительнаго наклоненія: аукшт. eĩk-š 'поди сюда', eĩk-š-te, жем. eik-šin, eik-šin-ke-t, eik-šin-ketau.

Сослагательное наклоненіе сохранилось въ аукштайтскихъ формахъ eimè 'идёмте' = жем. èkem, eivà 'идёмте (мы оба)' = жем. èkiau.

Въ качествѣ третьяго лица повелительнаго наклоненія употребляется третье лицо *желательнаго;* напр.: te-dirbiẽ 'пусть дѣлаетъ, -ютъ', te-degiẽ 'пусть жжотъ, пусть горитъ', te-vežiẽ 'пусть везётъ', te-sākai 'пусть говоритъ', te-rāšai 'пусть пишетъ'.

Въ свенцянскомъ (Švenčiónys, -nių Вилен. губ.) говорѣ еще и понынѣ употребляется *желательное* наклоненіе: rāšai 'scribas velim', rāšaime 'scribamus velim', rāšaite 'scribatis velim'.

Третье лицо повелительнаго наклоненія можетъ замѣняться также и третьимъ лицомъ *инъюнктива:* te-dìrba 'пусть дѣлаетъ, работаетъ'. tẽ-neša 'пусть несётъ' или teguĩ dìrba, teguĩ nẽša. Нѣкогда были въ употребленіи всѣ лица инъюнктива. Инъюнктивъ почти ничѣмъ не отличался отъ индикатива, имѣлъ лишь болѣе короткія окончанія. Первое лицо множ. числа инъюнктива понынѣ употребляется въ добейкскомъ говорѣ: dìrbam 'faciamus', nẽšam 'feramus' при индикативѣ dìrbame, nẽšame[1]).

Классы глаголовъ.

Всѣ глаголы распадаются на двѣ большія группы: 1) глаголы первичные (verba *primitiva*) и 2) глаголы производные (verba *derivata*).

Первичными глаголами называются такіе, основа настоящаго времени которыхъ, являющаяся передъ окончаніемъ перваго лица ед. ч. *-u*, состоитъ изъ одного слога; напр.: dìrb-u 'дѣлаю, работаю', vež-ù 'везу', pykst-ù 'сержусь', kalb-ù 'говорю', kert-ù 'рублю' и т. д..

Производные глаголы это такіе, въ которыхъ основа настоящаго времени передъ окончаніемъ перваго лица ед. ч. *-u*, состоитъ болѣе чѣмъ изъ одного слога; напр.: vagój-u 'веду борозды', važiúoj-u 'ѣду', raša-ũ 'пишу', dẽgin-u 'жгу', ėdinėj-u 'ѣмъ часто понемногу' и др..

Но эти двѣ большія группы глаголовъ въ свою очередь рас-

1) Ближайшіе сосѣди добейкянъ (Debeĩkiai Вилкомир. у.), напр., жители Дусятской, Ушпольской волости не различаютъ инъюнктива отъ индикатива, т. е. и въ томъ и въ другомъ случаѣ одинаково говорятъ dìrbam. *Прим. переводчика.*

падаются на меньшія группы, съ которыми намъ необходимо познакомиться, если мы хотимъ должнымъ порядкомъ изучить спряженіе глаголовъ.

I. Первичные глаголы.

При дѣленіи первичныхъ глаголовъ на классы мы исходимъ отъ основы настоящаго времени; притомъ тутъ дѣло не обходится безъ сравненія названной основы съ глагольною основой, которую получаемъ изъ неопредѣлённаго наклоненія, отбросивъ окончаніе *-ti*. Основа настоящаго времени можетъ оканчиваться на *-a-*, *-ia-* (*-ja-*), *-i-*, *-sta-* *-na-*, при чемъ можетъ отличаться отъ основы другихъ времёнъ ступенью гласнаго, наконецъ, она можетъ образовываться посредствомъ вставки въ глагольный корень инфикса *-n-* или *-m-*. Первичные глаголы дѣлятся на *пять классовъ*.

Мало того, основа прошедшаго времени каждаго класса можетъ имѣть не тотъ звуковой составъ, какой является въ основѣ неопредѣлённаго наклоненія, напр.: kóriau 'я вѣшалъ' имѣетъ долгое *-o-*, котораго нѣтъ въ неопредѣлённомъ наклоненіи kár-ti 'вѣшать'. По формѣ основы *прошедшаго* времени мы разбиваемъ классы глаголовъ на *разряды*.

Первый классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на *-a-*.

а) Конечный гласный основы прошедшаго времени *-o-*:

áugu (1 plur. áug-a-me), áugau (1 pl. áug-o-me), áugsiu, áugti, *расти*

bẽgu, bẽgau, bẽgsiu, bẽgti, *бѣжать*

brukù, brukaĩ [1]), brùksiu, brùkti, *совать; бросать*

---

1) Восточные аукштайты Новоалександровскаго, Вилкомирскаго, Свенцянскаго уѣздовъ говорятъ brukiaĩ. *Прим. переводчика.*

dìrbu, dìrbau, dìrbsiu, dìrbti, *дѣлать, работать, трудиться*
kándu, kándau, ką́siu, ką́sti, *кусать; закусывать*
kišù, kišaũ [1]), kìšiu, kìšti, *совать, втыкать*
knisù, knisaũ [1]), knìsiu, knìsti, *рыть (о свиньѣ)*
krušù, krušaũ [1]), krùšiu, krùšti, *пихать; толочь*
lipù, lipaũ [1]), lìpsiu, lìpti, *липнуть; лѣзть, взбираться*
ritù, ritaũ [1]), rìsiu, rìsti, *катить*
sẽduo-s, sẽdaus, sẽsiuos, sẽsti, *садиться.* Nu-sẽdu, *слѣзаю, напр., съ коня*
sukù, sukaũ [1]), sùksiu, sùkti, *крутить, вертѣть*
supù, supaũ [1]), sùpsiu, sùpti, *качать*
šóku, šókau, šóksiu, šókti, *скакать, прыгать; плясать*
žìndu, žìndau, žį́siu, žį́sti, *сосать.*

Къ этому разряду глаголовъ нѣкоторые относятъ и:

siuvù (въ Тильзитѣ siūvù изъ siųvù), siuvaũ, siúsiu, siúti, *шить*
griųvù (жем. grūnù), griuvaũ, griúsiu, griúti, *валиться, обрушаться*
kliųvù (жем. kliūnù), kliuvaũ, kliúsiu, kliúti, *зацѣплять, попадать*
rųvù (жем. rūnù) [2]), ruvaũ, rúsiu, rúti, *гнить*
žųvù (жем. žūnù) [2]), žuvaũ, žúsiu, žúti, *погибать*
lį̃ja (жем. lỹn), lìjo, lìs, lýti, *идётъ дождь*
rį̃jù (жем. rynù), rijaũ, rýsiu, rýti, *жрать*

b) Основа прошедшаго времени оканчивается на *-ė-*.

degù (1 pl. dẽg-a-me), degiaũ (1 pl. dẽg-ė-me), dègsiu, dègti, *горѣть; жечь*
kasù, kasiaũ, kàsiu, kàsti, *копать, рыть*

---

1) Восточные аукштайты Новоалександровскаго, Вилкомирскаго, Свенцянскаго уѣздовъ говорятъ kišiaũ, knisiaũ, krušiaũ, lipjaũ, ričiaũ, sukiaũ, supjaũ. *Прим. переводчика*

2) Вмѣсто rųvù, žųvù въ Дусятахъ говорятъ rústu, žústu, при чемъ žústu значитъ не только «погибаю», но и «ловлю рыбу». *Прим. переводчика.*

kepù, kepjaũ, kèpsiu, kèpti, *печь, жарить*
lakù, lakiaũ, làksiu, làkti, *локать*
metù, meĕiaũ, mèsiu, mèsti, *бросать*
nešù, neš̃iaũ, nèšiu, nèšti, *нести, носить*
peš̃ù, peš̃iaũ, pèšiu, pèšti, *ощипывать, рвать*
plakù, plakiaũ, plàksiu, plàkti, *колотить, драть*
segù, segiaũ, sègsiu, sègti, *застёгивать, прицѣплять*
sekù, sekiaũ, sèksiu, sèkti, *слѣдовать; спадать (о водѣ)*
tepù, tepjaũ, tèpsiu, tèpti, *мазать*
vedù, vedžiaũ, vèsiu, vèsti, *вести; жениться*
vežù, vežiaũ, vèšiu, vèžti, *везти.*

Примѣчаніе. Есть нѣсколько такихъ глаголовъ, которые въ однихъ говорахъ образуютъ основу прошедшаго времени на *-o-*, въ другихъ же — на *-ė-*; напр.:

жем. ėdu, ėdžiau, *ѣмъ*: ėdu, ėdau около Пилькалена въ Пруссіи,
» malù, malãu [1]), *мелю*: malù, maliaũ » » »
» mušù, mušãu, *бью*: mušù, mušiaũ [2]) » » »

c) Корневой гласный основы прошедшаго времени долгій.

ginù, gýniau, gįsiu, gìnti, *защищать; отрицать: утверждать*
minù, mýniau, mįsiu, mìnti, *топтать, мять (лёнъ)*
pilù [3]), pýliau, pìlsiu, pìlti, *сыпать, лить; хлестать*
pinù, pýniau, pįsiu, pìnti, *плести*
skinù, skýniau, skįsiu, skìnti, *рвать, щипать; вырубать (лѣсъ)*
trinù, trýniau, trįsiu, trìnti, *тереть*
imù (жем. jemù) [4]), ėmjaũ, iĩmsiu, iĩmti, *брать.*

---

1) Въ Дусятахъ говорятъ также malaũ 'я мололъ'. Ср. Дусятскія формы: kalaũ 'я ковалъ', baraũ 'я бранилъ', pùolau 'я палъ' при западно-аукштайтскихъ kaliaũ, bariaũ, pùoliau. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ тоже mušiaũ. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ говорятъ pìlù, 3 pers. pìlia. *Прим. переводчика.*

4) Въ Дусятскомъ и Лыгмянскомъ говорахъ старшее поколѣніе говоритъ imù, jėmjaũ, imsiù, iĩmti, младшее же — jemù, jėmjaũ, jimsiù, jiĩmti. Восточно-аук-

d) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-ėj-*.

badù, badėjau, badėsiu, badėti, *голодать*
bìldu, bildėjaũ, bildėsiu, bildėti, *стучать*
blizgù, blizgėjau, blizgėsiu, blizgėti, *блестьть*
budù, budėjau, budėsiu, budėti, *бдьть, не спать*[1])
drebù, drebėjau, drebėsiu, drebėti, *дрожать, трястись*
dùzgu, dùzgėjau, dùzgėsiu, dùzgėti, *гудьть, трепетать (о землѣ отъ пзды)*
gélbu, gélbėjau, gélbėsiu, gélbėti, *спасать, подавать помощь*
kalbù, kalbėjau, kalbėsiu, kalbėti, *говорить*
móku, mokėjau, mokėsiu, mokėti, *умьть; платить; стоить*
skámbu[2]), skambėjau, skambėsiu, skambėti, *звучать*
skéldu (жем. skėldėju), skėldėjau, skėldėsiu, skėldėti, *щепиться, колоться, findi*
skėndu, skėndėjau, skėndėsiu, skėndėti, *тонуть*
šnekù, šnekėju, šnekėsiu, šnekėti, *говорить*
žadù, žadėjau, žadėsiu, žadėti, *обьщать*
žémbu, žėmbėjau, žėmbėsiu, žėmbėti, *пускать ростки, всходить, прозябать* = жем. žámbu, žámbėti.

e) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-oj-*.

giedu (діал. giestu, др.-лит. giemi), giedójau, giedósiu, giedóti, *пьть (духовныя пѣсни)*
miegù (жем. miegtù, др.-лит. miegmì), miegójau, miegósiu, miegóti, *спать*

штайтское jemù, jėmjaũ вмѣстѣ съ жемайтскимъ jemù показываютъ, что западно-аукштайтское ėmjaũ (въ нѣкоторыхъ говорахъ ėmiaũ) возникло изъ jėmjaũ; ср. зап.-аукшт. ėgerė 'охотникъ' изъ нѣм. Jäger, ėras 'ягнёнокъ' = вост.-аукшт. jėras, напр., въ Опмянскомъ у. = латыш. jèrs. *Прим. переводчика.*

1) Inchoativum bundà, budaũ, bùsiu, bùsti, *просыпаться*, жем. at-sì-bundu, at-sì-budau = pa-bundù 'просыпаюсь' въ Пруссіяхъ (Стумбрпнской вол., Понепѣжскаго у.).

2) Въ Дусятахъ — skambù, 3 pers. skamba. *Прим. переводчика.*

ráudu (др.-лит. ráumi изъ *raudmi), raudójau, raudósiu, raudóti, *рыдать, плакать.*

Др.-лит. sáug-mi 'берегу, стерегу' перешло въ группу производныхъ глаголовъ: saugóju, saugójau, saugósiu, saugóti[1]).

Второй классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на -*a*-.

Корневой гласный основы настоящаго времени стоитъ на болѣе высокой ступени, чѣмъ гласный остальныхъ основъ.

a) Основа прошедшаго времени оканчивается на -*o*-.

bredù̃[2]), bridaũ, brìsiu, brìsti, *брести, идти вбродъ*
kemšù̃, kimšaũ, kiñšiu, kiñšti, *набивать, напихать*
kerpù̃, kirpaũ, kiřpsiu, kiřpti, *стричь*
kremtù̃, krimtaũ, kriñsiu, kriñsti, *грызть*
lendù̃, lindaũ, lį̃siu, lį̃sti, *лъзть*
mélžu, mìlžau, mìlšiu, mìlžti, *доить*
renkù̃, rinkaũ, riñksiu, riñkti, *собирать*
sergù̃, sirgaũ, siřgsiu, siřgti, *хворать*
slenkù̃, slinkaũ, sliñksiu, sliñkti, *ползти*
telpù̃, tilpaũ, tiĺpsiu, tiĺpti, *умьщаться*
trenkù̃, trinkaũ, triñksiu, trinkti, *мыть (голову, овецъ)*
vejù̃, vijaũ, výsiu, výti, *гнать; вить*
velkù̃, vilkaũ, viĺksiu, viĺkti, *волочь, тянуть.*

b) Основа прошедшаго времени оканчивается на -*d*-.

gemù̃, gimjaũ, giñsiu, giñti, *рождаться*
genù̃, giniaũ, gį̃siu, ginti, *гнать*
menù̃, miniaũ, mį̃siu, minti, *помнить; замечать*
púolu (жем. pulù̃), púoliau[3]), pùlsiu, pùlti, *падать.*

1) Въ Дусятахъ, Лыгумяхъ, Ушполяхъ и въ другихъ мѣстахъ говорятъ sáugau, sáugoti. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ говорятъ brendù̃. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ, Кушишкахъ и въ другихъ мѣстахъ говорятъ púolau. *Прим. переводчика.*

Третій классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на *-ia-* (*-ja-*) или *-i-*.

1) *Основа настоящаго времени на -ia- или -ja-.*

А) Ступень гласнаго корня въ прошедшемъ та же, что и въ настоящемъ времени.

а) Основа прошедшаго времени на *-o-*.

grindžiù, grindaũ, grįsiu, grįsti, *настилать (полъ, помостъ, мостъ), мостить*
grúdžiu[1]), grúdau, grúsiu, grústi, *молочь, шибать, толкать*
léidžiu, léidau (и діал. léidžiau), léisiu, léisti, *пускать, позволять.*

b) Основа прошедшаго времени на *-ė-*.

Этотъ разрядъ глаголовъ очень многочисленъ. Въ качествѣ примѣровъ мы приводимъ лишь незначительную часть глаголовъ, разбивъ ихъ на отдѣльныя группы по конечному гласному корня.

-k: kė́ikiu, kė́ikiau, kė́iksiu, kė́ikti, *ругать; проклинать*
klykiù, klykiaũ, klỹksiu, klỹkti, *кричать*
pláukiu, pláukiau, pláuksiu, pláukti, *колоситься*
plaukiù, plaukiaũ, plaũksiu, plaũkti, *плыть*
plė́kiu, plė́kiau, plė́ksiu, plė́kti, *колотить, драть*
pliekiù, pliekiaũ, pliẽksiu, pliẽkti, *пламенѣть*
tráukiu, tráukiau, tráuksiu, tráukti, *тянуть*
su-vókiu, -vókiau, -vóksiu, -vókti, *нагодить*

juokiúo-s, juokiaũs, juõksiuos, juõkties, *смѣяться.*

-g: baigiù, baigiaũ, baĩgsiu, baĩgti, *кончать* = жем. bengiù, bengti[2])
smáugiu, smáugiau, smáugsiu, smáugti, *давить*

1) Въ Дусятахъ — grúdu. *Прим. переводчика.*
2) Въ Пренахъ (Prienai) и Сейнахъ говорятъ beigiù. *Прим. переводчика.*

smeigiù, smeigiaũ, smeĩgsiu, smeĩgti, *втыкать*
pri-vẽngiu, -vẽngiau, -vẽngsiu, -vẽngti, *побаиваться*
džiaugiúo-s, džiaugiaũs, džiaũgsiuos, džiaũgties, *радоваться.*

-t: jaučiù, jaučiaũ, jaũsiu, jaũsti, *чувствовать; быть*
kenčiù, kenčiaũ, kę̃siu, kę̃sti, *терпть, переносить*
siunčiù, siunčiaũ, siį̃siu, siį̃sti, *посылать*
spiečiù, spiečiaũ, spiẽsiu, spiẽsti, *роиться*
šniokščiù, šniokščiaũ, šniõkšiu, šniõkšti, *шумть, храпть*
šveičiù, šveičiaũ, šveĩsiu, šveĩsti, *чистить;* жем. *свтить*
šviečiù, šviečiaũ, šviẽsiu, šviẽsti, *свтить;* жем. *чистить.*

-d: áudžiu, áudžiau, áusiu, áusti, *ткать*
baudžiù, baudžiaũ, baũsiu, baũsti[1]), *прикалывать, накалывать*
draudžiù, draudžiaũ, draũsiu, draũsti, *налагать запрет, не давать воли*
grumzdžiù, grumzdžiaũ, gruñsiu, gruñsti, *грозить, стращать*
pa-gúodžiu, -gúodžiau, -gúosiu, -gúosti, *утшать*
skùndžiu, skùndžiau, skų̃siu, skų̃sti, *accuso;* жем. *parce utor*
žeidžiù, žeidžiaũ, žeĩsiu, žeĩsti, *ранить.*

-p: kópju, kópjau, kópsiu, kópti, *брать, хватать*
kopjù, kopjaũ, kõpsiu, kõpti = тильз. kaũpti, *cineres tegere*
liepjù, liepjaũ, liẽpsiu, liẽpti, *прикалывать*
švilpjù, švilpjaũ, švĩlpsiu, švĩlpti, *свистать*
tempjù, tempjaũ, teñpsiu, teñpti, *натягивать.*

1) Su-baudžiù, *castigo,* su-sì-baudžiu, *coniurationem facio.*

-b- glóbju, glóbjau, glóbsiu, glóbti, *обнимать; помогать*
grębju, grębjau, grębsiu, grębti, *грести (граблями); брать силою*
grēibjù, greibjaũ, greĩbsiu, greĩbti (жем.) } *хватать*
griebjù, griebjaũ, griębsiu, griębti } *хватать*
gróbju, gróbjau, gróbsiu, gróbti } *хватать*
skalbjù, skalbjaũ, skaĺbsiu, skaĺbti, *стирать (бельё)*
skélbju, skélbjau, skélbsiu, skélbti, *вопить.*

-s: júosiu, júosiau, júosiu, júosti, *опоясывать*
kláusiu, kláusiau, kláusiu, kláusti, *спрашивать*
prausiù, prausiaũ, praũsiu, praũsti, *мыть (лицо)*
tęsiù, tęsiaũ, tę̃siu, tę̃sti, *тянуть*
tiesiù, tiesiaũ, tiẽsiu, tiẽsti, *выпрямлять; стлать, распростирать.*

-š: kóšiu, kóšiau, kóšiu, kóšti, *цыдить*
plėšiu, plėšiau, plėšiu, plėšti, *драть, рвать*
šiáušiuos, šiáušiaus, šiáušiuos, šiáušties, *дыбиться*

-ž: dróžiu, dróžiau, drósiu, dróžti, *строгать*
gniáužiu, gniáužiau, gniáušiu, gniáužti, *мять, жать*
gríežiu, gríežiau, gríešiu, gríežti, *скрежетать (зубами)*
mėžiu, mėžiau, mėšiu, mėžti, *брать вилами навоз*
veržiù, veržiaũ, veršiu, veržti, *сжимать.*

-r: ariù, ariaũ [1]), ársiu, árti, *пахать*
bariù [2]), bariaũ (жем. baráu), bársiu, bárti, *журить, бранить.*

-l: guliù [3]), guliaũ, guĺsiu, guĺti, *ложиться, лечь*

---

1) Въ Тверечѣ, нѣкоторые и въ Дуспятахъ, говорятъ óriau. *Прим. переводч.*
2) Въ Дуспятахъ — barù, baraũ. *Прим. переводчика.*
3) Въ Дуспятахъ — gulù. *Прим. переводчика.*

-šk || *-kš:* réiškiu, réiškiau, réikšiu, réikšti, *выражать, обозначать*
trẽškiu, trẽškiau, trẽkšiu, trẽkšti, *раздавливать, сжимать*
čerškiù (жем. čirškiù), čerškiaũ, čerkšiu, čerkšti, *свирѣпствовать*

-zg || *-gz:* mezgiù[1]), mezgiaũ, mègsiu, mègzti, *вязать*
rezgiù[1]), rezgiaũ, règsiu, règzti, *плести.*

B) Ступень коренного гласнаго въ основѣ настоящаго времени болѣе низкая, чѣмъ въ основахъ другихъ временъ.

a) Только основа прошедшаго времени имѣетъ болѣе высокую ступень коренного гласнаго.

beriù, bėriaũ, beĩsiu, beĩti, *сыпать (зерно)*
periù, pėriaũ, peĩsiu, peĩti, *пороть; хвостать (вьюкомъ)*
sveriù, svėriaũ, sveĩsiu, sveĩti, *тянуть вниз (о тяжести), висить*
žeriù, žėriaũ, žeĩsiu, žeĩti, *грести, выгребать (жаръ)*

geriù, gėriau, gėrsiu, gėrti, *пить*
neriù, nėriau, nėrsiu, nėrti, *вязать, вдѣвать (нитку); нырять*
šeriù, šėriau, šėrsiu, šėrti, *кормить (скотъ); бить, ударять*
tveriù, tvėriau, tvėrsiu, tvėrti, *хватать; связывать; городить*
veriu, vėriau, vėrsiu, vėrti, *вдѣвать (нитку), нанизывать*

geliù, gėliau, gėlsiu, gėlti, *жалить;* impers. *болѣть*
keliù, kėliau, kėlsiu, kėlti, *поднимать; переправлять*
skeliù, skėliau, skėlsiu, skėlti, *щепать, колоть*
veliù, vėliau, vėlsiu, vėlti, *валять*

lemjù, lėmjáu, leĩsiu, leĩti (жем.), *divinare, de futuris rebus conjecturam facere*

1) У Куршата въ лит.-нѣм. словарѣ — mezgù и rezgù; mezgù и въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

remjù, rémjau, remsiu, remti, *подпирать*

semjù, sémjau, sémsiu, sémti, *черпать*
tremjù, trémjau, trémsiu, trémti, *ссылать, изгонять*
vemjù, vémjau, vémsiu, vémti, *бласать, рать*

giriù, gýriau, gìrsiu, gìrti, *хвалить*
iriúos, ýriaus, ìrsiuos, ìrties, *грести подниматься, идти на всплахъ*
skiriù, skýriau, skìrsiu, skìrti, *отдылять: назначать*
spiriù, spýriau, spìrsiu, spìrti, *ляпать; подпирать*
tiriù, týriau, tìrsiu, tìrti, *изслѣдовать*

skiliù, skýliau, skìlsiu, skìlti, *выбивать огонь изъ кремня*, жем. ùgnį skélti, по skìltuvas, *огниво*

buriù, búriau, bùrsiu, bùrti, *ворожить, гадать*
buriúos, búriaus, bùrsiuos, bùrties, *плыть съ парусами* (жем. bùrės, bùrių)
duriù, dúriau, dùrsiu, dùrti, *колоть*
kuriù, kúriau, kùrsiu, kùrti, *затапливать; основывать*

kuliù, kúliau, kùlsiu, kùlti, *молотить; бить, разбивать*

dumjù, dúmjau, dùmsiu, dùmti, *дуть*
stumjù, stúmjau, stùmsiu, stùmti, *толкать, пихать*

kariù, kóriau, kársiu, kárti, *вѣшать.*

b) Основа всѣхъ времёнъ кромѣ настоящаго имѣетъ болѣе высокую ступень коренного гласнаго.

drebjù, drėbjau, drẽbsiu, drẽbti, *бросать, класть густоватую массу*
dreskiù, drėskiau, drẽksiu, drẽksti, *драть, раздирать*
dvesiù, dvėsiau, dvẽsiu, dvẽsti, *издыхать*
krečiù, krėčiau, krẽsiu, krẽsti, *трясти*
lekiù, lėkiau, lẽksiu, lẽkti, *летѣть*

plečiù, plėčiaũ, plẽsiu, plẽsti. *расширять*, тильз. и пилкал. splẽsti
slepjù, slėpjaũ, slẽpsiu, slẽpti, *скрывать*
srebjù, srėbjaũ, srẽbsiu, srẽbti. *хлебать*
teškiù, tėškiaũ, tẽkšiu, tẽkšti, *брызгать*

blaškiù, bloškiaũ, blõkšiu, blõkšti. *метать, кидать: выбивать зёрна изъ сноповъ сыробосмъ*
dvakiù, dvokiaũ, dvõksiu, dvõkti, *вонять*
smagiù, smogiaũ, smõgsiu, smõgti, *бросать, ударять*, жем. svíegti
vagiù, vogiaũ, võgsiu, võgti. *красть*

pučiù, pūčiaũ, pūsiu, pūsti. *дуть*
tupjù, tupjaũ, tūpsiu, tūpti, *садиться на корточки*.

C) Глаголы съ *j* въ корнѣ.

bóju, bójau, bósiu, bóti, *обращать вниманіе; бояться*
jóju, jójau, jósiu, jóti, *ѣхать верхомъ*
klóju, klójau, klósiu, klóti, *стлать*
lóju, lójau, lósiu, lóti[1]), *лаять*
plóju, plójau, plósiu, plóti[2]), *плющить*
sėju, sėjau, sėsiu, sėti, *сѣять*
stóju, stójau, stósiu, stóti, *стать; являться*
tvóju, tvójau, tvósiu, tvóti, *колотить, стегать*.

D) Слѣдующіе глаголы въ однихъ говорахъ спрягаются по третьему, въ другихъ — по четвёртому классу, и даже — по первому:

gijù, gijaũ, gýsiu, gýti, *выздоравливать* = жем. gynù, gijáu, gýsiu, gýti

---

1) Su-lūjo, su-lūi-ti 'latrare incipere' сохраняетъ i изъ j даже передъ согласными.

2) Къ этому корню восходятъ существительныя pa-plótis 'лепёшка' и plytà 'кирпичъ'.

lĩja, lìjo, lìs, lýti, *идти дождю* = жем. lỹn, lìjo, lýs, lýti
rijù, rijaũ, rýsiu, rýti, *глотать, жрать* = жем. rynù, rijáu, rýsiu, rýti

šlúoju. šlavĩaũ, šlúosiu, šlúoti. *мести* = жем. šlavù
bliáuju. blióvjau, bliáusiu, bliáuti, *блеять, реветь по-овечьему* = жем. bliáunu [1])
džiáuju, džióvjau, džiáusiu, džiáuti, *развешивать для просушки, сушить* = жем džiáunu
griáuju, grióvjau, griáusiu, griáuti, *разрушать* = жем. gráunu
kráuju; króvjau, kráusiu, kráuti, *складывать* = жем. kráunu
liáujuos, lióvjaus, liáusiuos, liáuties, *переставать* = жем. liáunuos
pjáuju, pjóvjau, pjáusiu, pjáuti, *рвать, косить, жать* = жем. pjáunu
pláuju, plóvjau, pláusiu, pláuti, *мыть* = жем. pláunu
ráuju, róvjau, ráusiu, ráuti, *рвать, полоть* = ráunu
spjáuju, spjóvjau, spjáusiu, spjáuti, *плевать* = жем. spjáunu
šáuju, šóvjau, šáusiu, šáuti, *стрелять* = жем. šáunu [2])

griejù, griejaũ, griẽsiu, griẽti, *снимать (сметану съ молока, пѣну)* = жем. grejù
liejù, liejaũ, liẽsiu, liẽti [3]), *отливать что-н. изъ воска, свинца, мѣди* = жем. lejù
skriejù, skriejaũ, skriẽsiu, skriẽti, *летѣть, скоро идти* = жем. skrejù
šliejù, šliejaũ, šliẽsiu, šliẽti, *прислонять* = жем. šlejù [4]).

líeju, líejau, líesiu, líeti, *лить* = жем. lejù [5]).

1) Вмѣсто — áuju въ bliáuju и въ прочихъ глаголахъ въ Дусятахъ, какъ и въ жемайтскомъ нарѣчіи, говорятъ — áunu: bliáunu и т. д. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ и Мосядахъ — šáunu, šavaũ. *Прим. переводчика.*

3) Lietùvai 'форма въ которой отливаютъ свѣчи, фигуры', lytìs 'forma, species': gražiõs lytiẽs arklỹs 'лошадь красиваго сложенія'.

4) Вмѣсто šliejù, šliejaũ въ Дусятахъ говорятъ šlejù, šlėjaũ, въ Солокахъ (Šãlakas), Лынкмянахъ (Lìnkmenes, -nų̃), Тверечѣ (Tverẽčius) — šlienù, šliniaũ. *Прим. переводчика.*

5) Въ Дусятахъ — lejù, lėjau, liesiu, lieti. *Прим. переводчика.*

E) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-ėj-*.

kenčiù (1. pl. keñč-ia-me), kentėjau, kentėsiu, kentėti, *терпѣть*
ráišiu, ráišėjau, ráišėsiu, ráišėti, *хромать* = жем. ráišiu, ráišti
ráugiu, ráugėjau, ráugėsiu, ráugėti, *рычать* = жем. ráugėju.

2) *Основа настоящаго времени оканчивается на -i-.*

čiáužiu (3. pers. čiáuži), čiáužėjau, čiáužėsiu, čiáužėti, *ползти (по льду)*
deriù (3. pers. dẽri)[1]), derėjau, derėsiu, derėti, *годиться; давать хорошій урожай; предлагать свою цѣну*
dėvjù (3. pers. dẽvi), dėvėjau, dėvėsiu, dėvėti, *носить одежду, обувь*
galiù, galėjau, galėsiu, galėti, *мочь*
gėdžiuos, gėdėjaus, gėdėsiuos, gėdėties, *стыдиться*
girdžiù, girdėjau, girdėsiu, girdėti, *слышать*
kaliù (жем. kaléju), kalėjau, kalėsiu, kalėti, *сидѣть закованнымъ*
kósiu[2]), kósėjau, kósėsiu, kósėti, *кашлять*
kruniù, krunėjau, krunėsiu, krunėti, *сильно и тяжело кашлять*
láimju (жем. laiméju), laimėjau, laimėsiu, laimėti, *имѣть удачу*
mérdžiu, mérdėjau, mérdėsiu, mérdėti, *умирать*
mýliu, mylėjau, mylėsiu, mylėti, *любить*
nóriu, norėjau, norėsiu, norėti, *хотѣть, желать*
regiù, regėjau, regėsiu, regėti, *видѣть*
sėdžiu, sėdėjau, sėdėsiu, sėdėti, *сидѣть*
stóvju, stovėjau, stovėsiu, stovėti, *стоять*
tikiù, tikėjau, tikėsiu, tikėti, *вѣрить, вѣровать*
tyliù, tylėjau, tylėsiu, tylėti, *молчать*
tìngiu, tingėjau, tingėsiu, tingėti, *лѣниться*
turiù, turėjau, turėsiu, turėti (жем.), *имѣть, habēre*
tūriù, tūrėjau, tūrėsiu, tūrėti (жем.), *держать, tenēre*

---

1) Въ Дуспгахъ говорятъ derù. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дуспгахъ — kósčiu (при 3. praes. kósti), новообразованіе вмѣсто *kósmi; ср. дуспгское esčiù 'бываю' вм. esmì или ėsti 'бывать'. *Прим. переводч.*

vė́izdžiu, veizdė́jau, veizdė́siu, veizdė̃ti, *глядѣть* = жем. vė́izu, veizė̃ti

žýdžiu, žydė́jau, žydė́siu, žydė̃ti, *цѣлти*

žiūrių, žiūrė́jau, žiūrė́siu, žiūrė̃ti, *смотрѣть, глядѣть*.

Во всѣхъ литовскихъ говорахъ полугласный *j* исчезъ, когда онъ находился между согласнымъ и гласными *i*, *ie*. Нѣкогда литовцы рядомъ съ *vertjúo (1 sg. praes.), говорили *vertíe (2 sg. praes.) изъ *vertjie. Этимъ и объясняется, почему аукштайты при verčiù имѣютъ vertì, но не *verčì.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи даже пралитовское *-ja-* послѣ согласнаго измѣнилось въ *-e-*; ср. дат. мн. jáutems 'воламъ', mèdems 'деревьямъ' изъ пралит. *jáutjams, *mèdjams. Поэтому и 3-е лицо настоящаго времени *veĩtja 'вертитъ' въ жемайтскомъ нарѣчіи должно было измѣниться въ *veĩte. Изъ послѣдней формы, послѣ отпаденія краткаго конечнаго гласнаго, произошло современное жемайтское 3-е лицо veĩt. Но 3. praes. veĩt, равно какъ и 2. sg. praes. vertì, ничѣмъ не отличаются отъ соотвѣтственныхъ лицъ перваго класса: mèt 'бросаетъ' изъ mẽta при 2. sg. metì, keĩt 'рубитъ' изъ keĩta при 2. sg. kertì, vèd 'ведётъ' изъ vẽda при 2. sg. vedì. Полное фонетическое совпаденіе нѣкоторыхъ формъ третьяго класса съ соотвѣтственными формами перваго класса было причиной, вызвавшей переходъ третьяго класса глаголовъ въ первый. Вмѣсто léidžiu 'пускаю', regiù 'вижу', verčiù 'кручу, заставляю' и др. жемайты говорятъ léidu, regù, vertù и др..

Четвёртый классъ.

Отличительнымъ признакомъ глаголовъ этого класса служитъ появленіе *носового* согласнаго въ основѣ настоящаго времени при отсутствіи его въ основѣ остальныхъ времёнъ.

1) Носовой согласный вставленъ въ середину корня.

Въ глаголахъ этого разряда носовой инфиксъ бываетъ того же мѣста образованія въ полости рта, что и согласный, передъ

которымъ ему приходится стоять, т. е. «зубное» *n* передъ зубными, *m* передъ губными и т. д..

Глаголы четвёртаго и пятаго классовъ — начинательные *(inchoativa)*. Нѣкоторые глаголы въ однихъ говорахъ принадлежатъ къ четвёртому, въ другихъ — къ пятому классу; напр.:

жем. le-m-pù : аукшт. lep-stù, *изнемогаюсь*
аукшт. žįlù изъ *ži-n-lù : жем. žìl-stu, *сѣдью*.

Списокъ глаголовъ съ носовымъ инфиксомъ внутри основы настоящаго времени.

ankù, akaũ, àksiu, àkti, *сѣкнуть; становиться очковатымъ;* at-àkti, *прозрѣть*; apį-àkti, *ослѣпнуть*
blunkù, blukaũ, blùksiu, blùkti, *линять, выцвѣтать*
at-sì-bundu[1]), -budau, -bùsiu, -bùsti, *просыпаться*
bunkù, bukaũ, bùksiu, bùkti, *трогать*
drimbù, dribaũ, drìbsiu, drìbti, *падать, шлёпаться*
dumbù, dubaũ, dùbsiu, dùbti, *дѣлаться вогнутымъ, глубокимъ; дуплиться*
pra-sì-džiungu, -džiugau, -džiùgsiu, -džiùgti, *обрадоваться*
gendù, gedaũ, gèsiu, gèsti, *портиться*
in-, pri-gundù, -gudaũ, -gùsiu, -gùsti, *натирать, навыкнуть*
su-jundù, -judaũ, -jùsiu, -jùsti, *пронзиться, приходить въ движеніе*
juntù, jutaũ, jùsiu, jùsti, *чувствовать*
kankù, kakaũ, kàksiu, kàkti, *отправляться*; su-kankù, *схожусь* (ср. mẽtų sukaktùvės 'dies anni versaries, годовщина'), nukankù, *прибываю*, pa-kanka = жем. už-tenka, *хватаетъ, довольно*
klumpù, klupaũ, klùpsiu, klùpti, *спотыкаться*
pa-krimpù, -kripaũ, -krìpsiu, -krìpti, *покачнуться*
krintù, kritaũ, krìsiu, krìsti, *падать* = жем. krimtù, krìsti

1) Вост.-аукшт. pa-bundù. *Прим. переводчика.*

limpù, lipaũ, lìpsiu, lìpti, *липнуть*

mingù, migaũ, mìgsiu, mìgti, *засыпáть*, обыкновенно съ už-: užmingù, *засыпаю*

mintù, mitaũ, mìsiu, mìsti, *питаться, кормиться*

ap-ninkù, *нападаю*, už-, į-ninkù, -nikaũ, -nìksiu, -nìkti, *начинать, приниматься за что-нибудь горячо, увлекаться*

pingù, pigaũ, pìgsiu, pìgti, *дешевыть*

plinkù, plikaũ, plìksiu, plìkti, *становиться голымъ; лысѣть*

su-prantù, -prataũ, -pràsiu, -pràsti, *понимать*

puntù, putaũ, pùsiu, pùsti, *пухнуть*

pa-pųškù, -puškaũ, -pùkšiu, -pùkšti, *незначительно вспухать*

randù, radaũ, ràsiu, ràsti, *находить*

su-rinkù, -rikaũ, -rìksiu, -rìkti, *incondita voce exclamare*

ap-sì-rinku, apsìrikau, -rìksiu, -rìkti, *falli, in errorem incidere, errare, labi*

runkù, rukaũ, rùksiu, rùkti, *морщиться*

senkù, sekaũ, sèksiu, sèkti, *убывать (о водѣ)*

su-skantù, -skataũ, -skàsiu, -skàsti, *разохотиться, горячо приняться*

ap-sklindù, -sklidaũ, -sklìsiu, -sklìsti, *отекать, опливать; обвиснуть, напр., соломою*

skrentù, skretaũ, skrèsiu, skrèsti, *скóрбнуть, скорузнуть*

smengù, smegaũ, smègsiu, smègti, *пропадать, пятиться внизъ*

smunkù, smukaũ, smùksiu, smùkti, *сплывать, спадать*

sningù, snigo, snigs, snigti, *падать (о снѣгѣ), снижаться*

ap-spintù, -spitaũ, -spìsiu, -spìsti, *окружать, напасть со всѣхъ сторонъ*

sprungù, sprugaũ, sprùgsiu, sprùgti, *дрыгáть*

stembù, stebaũ, stèbsiu, stèbti, *удивляться*

stingù, stigaũ, stìgsiu, stìgti, *стоять спокойно, rimti* = stýgstu, stýgau, stýgsiu, stýgti въ Червономъ Дворѣ (Raudóndvaris), Ков. у.

siuntù, siutaũ, siùsiu, siùsti, *бѣситься, сумасшествовать*

at-šimpù, -šipaũ, -šìpsiu, -šìpti, *приступить*

su-šlampù, -šlapaũ, -šlàpsiu, -šlàpti, *смокнуть, измокнуть*
pra-šnenkù, -šnekaũ, -šnèksiu, -šnèkti, *проговорить*
šuntù, šutaũ, šùsiu, šùsti, *прыть*
švintù, švitaũ, švìsiu, švìsti, *свыпать*
tampù, tapaũ (tapjaũ у прусскихъ литовцевъ), tàpsiu, tàpti, *становиться*
tenkù, tekaũ, tèksiu, tèkti. *доставаться, выпадать на долю:* pa-tenkù, *достаюсь кому-н.*, už-teñka, *хватаетъ, достаточно.* su-tenka. *сходится (хватаетъ длины)*
tinkù. tikaũ, tìksiu, tìkti, *годиться, нравиться*
trunkù, trukaũ, trùksiu, trùkti, *мыкать, медлить*
tunkù, tukaũ, tùksiu, tùkti, *жирнть, тучнть*
žlungù, žlugaũ, žlùgsiu, žlùgti, *мокнуть; бучить бельё*
su-žvingù, -žvigaũ, -žvìgsiu, -žvìgti, *взвизгнуть (о свинье).*

2) Носовой согласный присоединёнъ къ корню (въ наст. времени).

au-n-ù, avjaũ, aũsiu, aũti, *обувать; разувать:* ap-sì-auna, *обуваюсь;* nu-sì-auna, *разуваюсь*
eĩnù, ėjaũ, eĩsiu, eĩti. *идти* = жем. eĩtù, ejáu
gáuna, gavaũ, gáusiu, gáuti, *получать, доставать*
gùina, gujaũ, gùisiu, gùiti *гнать.*

Этотъ разрядъ глаголовъ богаче въ жемайтскомъ нарѣчіи.

Примѣры:

lỹn, *идётъ дождь*	=	аукшт. lĩja
grimù, *валюсь, не держусь на ногахъ*	=	» griųvù
pinù, *пью*	=	» pųvù
žiñù, *попбаю*	=	» žųvù
bliáuna, *блею*	=	аукшт. bliáuju
liáunuos, *перестаю*	=	» liáujuos
pjáuna, *рыжу, кошу, жну*	=	» pjáuju
ráuna, *полю, вырываю*	=	» ráuju
šáuna, *стрыляю; быстро бью*	=	» šáuju.

Пятый классъ.

Основа настоящаго времени глаголовъ пятаго класса получаетъ суффиксъ *-sta-*, неизвѣстный въ основѣ остальныхъ временъ. По значенію глаголы этого класса — начинательные *(inchoativa)*.

Начинательные глаголы на *-sta-*, которыхъ въ литовскомъ насчитывается болѣе, чѣмъ двѣ сотни, обыкновенно имѣютъ слабую ступень корневого гласнаго; ср. lýstu, lýsau, lýsti, *худѣть*, но lìesas, *худой, тощій*, búgstu, búgau, búgti, *нравиться*, но baugùs, *страшный*, и т. д.

1) Вокализмъ глагольнаго корня долгій.

Примѣры:

-k: álkstu, álkau, álksiu, álkti, *голодать*

brìnkstu, brìnkau, brìnksiu, brìnkti, *брызнуть, вздуваться отъ сырости*

dykstù, dykaĩ, dỹksiu, dỹkti, *сильно желать; становиться* dỹkas—*праздными, нравственно портиться;* ùž-dỹkti (жем.)[1]), *артѣть*

drẽkstu, drẽkau[2]), drẽksiu, drẽkti, *сырѣть*

drykstù, drykaĩ, drỹksiu, drỹkti, *пятиться (о тяжелой массѣ)*

dùkstù, dukaĩ, dùksiu, dùkti, *опухнуть, бушевать; выдыхаться*

jùnkstu, jùnkau, jùnksiu, jùnkti, *привыкать*

linkstù, linkaĩ, linksiu, linkti, *гнуться, клониться*

mirkstù, mirkaĩ, miřksiu, miřkti, *мокнуть*

iš-mókstu, -mókau, -móksiu, -mókti, *научиться, выучиться*

nykstù, nykaĩ, nỹksiu, nỹkti, *исчезать, худѣть*

---

1) Ср. выраженіе: vaĩkas berẽkdamas ùž-dỹko 'до того раскричался ребёнокъ, что даже обмеръ'. Kvėdarna. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ — drẽgau. *Прим. переводчика.*

pykstù, pykaũ, pỹksiu, pỹkti, *сердиться*

plékstu, plékau, pléksiu, plékti, *плъсневѣть*

rūkstù, rukaũ, rūksiu, rūkti, *дымиться*

stókstu, stókau, stóksiu, stókti, *начинать чувствовать недостатокъ, недохватъ,* жем. pri-kampù, -kapáu, -kàpti

pa-sveĩkstù, -sveĩkaũ, -sveĩksiu, -sveĩkti, *немного поправиться*

švìnkstu, švìnkau, švìnksiu, švìnkti, *начать вонять, издавать зловоніе*

trúkstu, trúkau, trúksiu, trúkti, *лопаться, рваться*

tvinkstù, tvinkaũ, tvinksiu, tviñkti, *нарывать, прибывать (о молокѣ въ вымени)*

ũksta, ũko, ũks, ũkti или ũkias, ũkės, ũksis, ũkties, *покрываться облаками (о небѣ)*

vykstù, vykaũ, vỹksiu, vỹkti, *идти, отправляться; счастливиться, удаваться:* už-vỹkti, *удаться:* nuvỹkti, *отправиться:* į-vỹkti, *сбыться, осуществиться.*

-g: brìngstu, brìngau, brìngsiu, brìngti, *дорожать*

búgstu, búgau, búgsiu, búgti, *пухнуть*

dýgstu, dýgau, dýgsiu, dýgti, *всходить (о посѣвѣ)*

dìrgstu, dìrgau, dìrgsiu, dìrgti, *портиться; развращаться:* su-dìrgti, *sugèsti, испортиться*

lýgstu, lýgau, lýgsiu, lýgti, *становиться ровнымъ; рядиться, договариваться изъ платы*

mẽgstu[1]), mẽgau, mẽgsiu, mẽgti, *любить; нравиться*

pa-sìlgstu, -sìlgau, -sìlgsiu, -sìlgti изъ pa-si-ìlgti, *начинать скучать по комъ-нибудь*

slúgstu, slúgau, slúgsiu, slúgti, *опадать (о водѣ, опухоли), осѣдать (о землѣ);* slùgterėti, *на нѣкоторое время перестать (о болѣ)*

sprógstu, sprógau, sprógsiu, sprógti, *лопаться, трескаться*

1) Въ Дусятахъ — mẽgiu, 3. praes. mẽgia. *Прим. переводчика.*

stìngstu, stìngau, stìngsiu, stìngti, *коченѣть*
svaigstù, svaigaũ, svaĩgsiu, svaĩgti, *получить головокруженіе, дурѣть;* svaĩgėti, *имѣть головокруженіе;* svaiginỹs, *головокруженіе*
vargstù, vargaũ, vaĩgsiu, vaĩgti, *мыкать горе*

p-: alpstù, alpaũ, alĩpsiu, alĩpti, *падать въ обморокъ*
klimpstù, klimpaũ, klimpsiu, klimpti, *вязнуть*
krypstù, krypaũ, krỹpsiu, krỹpti, *клониться*
sìlpstu, sìlpau, sìlpsiu, sìlpti, *слабѣть*
sirpstù, sirpaũ, siřpsiu, siřpti, *созрѣвать (о ягодахъ)*
slópstu, slópau, slópsiu, slópti, *слабѣть; терпѣть жажду*
šiùrpstu, šiùrpau, šiùrpsiu, šiùrpti, *становиться вьерошеными*
tarpstù, tarpaũ, tařpsiu, tařpti, *хорошо проглядѣть; преуспѣвать*
tirpstù, tirpaũ, tiřpsiu, tiřpti, *таять*

-b: pa-gìlbstu, -gìlbau, -gìlbsiu, -gìlbti, *выздоровѣть*
pra-kalbstù, -kalbaũ, -kalbsiu, -kalbti, *начать говорить*
pra-lobstù, -lobaũ, -lòbsiu, lõbti, *разбогатѣть*
skóbstu, skóbau, skóbsiu, skóbti, *кинуть, vãgštám tàpti*

-n: sę́stu, senaũ, sę́siu, sénti, *стариться*
tvį̀stu, tvinaũ, tvį̀siu, tvìnti, *прибывать (о водѣ)*
pa-žį̀stu, -žinaũ, -žį̀siu, -žìnti, *узнавать, знать, быть знакомымъ*

m-: lìmstu, limaũ, lìmsiu, lìmti, *ломиться*
rìmstu, rimaũ, rìmsiu, rìmti, *утихать, дѣлаться спокойнымъ; подолу оставаться въ одномъ мѣстѣ, высиживать*
témsta, tẽmo, teñs, témti, *темнѣть*

-l: pa-si-gailstù, pa-sì-gailau, -gaĩlsiu, -gaĩlti, *сжалиться*
pa-mìlstu, -milaũ, -mìlsiu, -mìlti, *полюбить*

šẽlstù, šẽlaũ, šẽlsiu, šẽlti, *бушевать, шалить*
nu-tolstù, -tolaũ, -tõlsiu, -tõlti, *становиться чужимъ, далёкимъ для своихъ, для отечества*

-r: at-kérstu, -keraũ, -kérsiu, -kérti, *отстать, отпасть (о корѣ и т. д.)*
skárstu[1]), skaraũ, skársiu, skárti, *дѣлаться оборванцомъ*

mìrštu, miriaũ, miĩrsiu, miĩrti, *мереть, умирать.*

Когда глагольный корень оканчивается на *-t*, *-d*, *-s*, *-š*, *-ž*, *-šk*, то уподобленіе названныхъ согласныхъ суффиксу настоящаго времени *-sta-* происходитъ по слѣдующимъ правиламъ:

t+*s* даётъ *s*. ср. *met-siu > mèsiu, *бросаю*,
d+*s* » *s*, ср. *ved-siu > vèsiu, *повёду*,
s+*s* » *s*, ср. *kas-siu > kàsiu, *буду копать*,
š+*s* » *š*, ср. *neš-siu > nèšiu, *понесу*,
ž+*s* » *š*, ср. *vež-siu > vèšiu, *повезу*.
šk+*s* » *kš*, ср. *tẽšk-siu > tẽkšiu, *брызну*.

Примѣры.

-t: gelstù, geltaũ, geĩlsiu, geĩlsti, *желтѣть*
kaistù, kaitaũ, kaĩsiu, kaĩsti, *потѣть*
nu-kalstù, -kaltaũ, -kaĩlsiu, -kaĩlsti, *провиниться*
ap-karstù, -kartaũ, -kaĩrsiu, -kaĩrsti, *пропорькнуть*
su-kirstù, -kirtaũ, -kiĩrsiu, -kiĩrsti, *закисать, закиснуть (о молокѣ)*; píenas su-kiĩrtęs
ap-kurstù, -kurtaũ, -kuĩrsiu, -kuĩrsti, *озлокнуть*
į-nirstù, -nirtaũ, -niĩrsiu, -niĩrsti, *magno cum studio aliquid facere incipere*
skuistù, skuitaũ, skuĩsiu, skuĩsti, *биться, шалить, siaũsti*

1) У Куршата и Юшкевича — skąrù. *Прим. переводчика.*

virstù, virtaũ, viřsiu, viřsti, *валиться; превращаться, мѣняться*

-d: bóstu, bódau, bósiu, bósti, *становиться скучнымъ для другого, надоѣдать*

brę́stu, bréndau, brę́siu, brę́sti, *созрѣвать (о хлѣбахъ, орѣхахъ)*

iš-sì-gą̃stu, iš-sì-gandau, -gą̃siu, -gą̃sti, *испугаться*

iš-girstù, -girdaũ, -giřsiu, -giřsti, *услышать*

pra-gýstu, -gýdau, -gýsiu, -gýsti, *запѣть*

gvilstù, gvildaũ, gviĩsiu, gviĩsti, *лущиться;* riešutaĩ iš-gviĩdę

pa-kìrstu, -kìrdau, -kìrsiu, -kìrsti, *проснуться*

klýstu, klýdau, klýsiu, klýsti, *ошибаться, блуждать*

kūstù, kūdaũ, kūsiu, kūsti, *худѣть, lýsti*

liūstù, liūdaũ, liūsiu, liūsti, *печалиться*

skę̃stù, skendaũ, skę̃siu, skę̃sti, *тонуть, утопать*

skýstu, skýdau, skýsiu, skýsti, *отдѣляться отъ чего-нибудь; становиться жидкимъ*

sklýstu, sklýdau, sklýsiu, sklýsti, *скользить*

nu-skurstù, -skurdaũ, -skuřsiu, -skuřsti, *стать слабымъ, бѣднымъ*

slýstu, slýdau, slýsiu, slýsti, *скользить, ускользать (изъ рукъ)*

ap-snústu, -snúdau, -snúsiu, -snústi, *задремать*

iš-výstu, -výdau, -výsiu, -výsti, *увидѣть*

pra-žýstu, -žýdau, -žýsiu, -žýsti, *расцѣтать*

-s: drį̃stù (жем. drę̃sù), drį̃saũ, drĩ̃siu, drĩ̃sti, *сѣть, отваживаться*

pa-, nu-ilstù, -ilsaũ, -iĩsiu, -iĩsti, *уставать*

lýstu, lýsau, lýsiu, lýsti, *худѣть, спадать съ тѣла*

tį̃stù, tį̃saũ, tĩ̃siu, tĩ̃sti, *тянуться, растягиваться*

-š: áuštu, áušau, áušiu, áusti, *стынуть, frigescere*

aũšta, aũšo, aũš, aũšti, *свѣтлѣть, разсѣтать, lucescere*

gaištù, gaišaũ, gaĩšiu, gaĩšti, *исчезать, пропадать; издыхать, околѣвать; мѣшкать, терять время*

už-miršti, -miršaũ, -miršiu, -miršti, *забывать*
plýšti, plýšau, plýšiu, plýšti, *треснуть, лопнуть*

-ž: ap-dirštù, -diržaũ, -diršiu, -diržti, *твердѣть*
gỹštù, gyžaũ, gỹšiu, gỹžti, *киснуть*
grįštù, grįžaũ, grįšiu, grįžti, *возвращаться*
at-lýštu, -lýžau, -lýšiu, -lýžti, *отходить (о питьѣ)*
lúštu, lúžau, lúšiu, lúžti, *ломаться*
pa-pẽštù, -pẽžaũ, -pẽšiu, -pẽžti } *crassum et rigidum fieri*
pa-rẽštù, -rẽžaũ, -rẽšiu, -rẽžti }
pa-rýštu, -rýžau, -rýšiu, -rýžti[1]): mẽnuo pa-rýžo, *луна стала убывать:* mẽnesies pã-raižos, *pl. t. послѣдняя четверть луны*
pa-tilštù, -tilžaũ, -tilšiu, tilžti, *покрыться водою, обтечь*

-šk: brẽkšta, brẽško, brẽkš, brẽkšti, *разсѣять, lucescere* (аукшт.); *смеркаться, vesperascere* (жем.); sám-brẽškis, *crepusculum* (жем.)
trýkštu, trýškau, trýkšiu, trýkšti, *прыскать*
trókštu, tróškau, trókšiu, trókšti, *желать; терпѣть жажду.*

2) Гласный глагольнаго корня краткій.

Если глагольный корень имѣетъ одинъ изъ краткихъ гласныхъ *a, e, i, u* и оканчивается на *s, š, ž*, то настоящее время кромѣ суффикса *-sta-* получаетъ ещо носовой инфиксъ.

Примѣры:

-s: gęstù, gesaũ, gèsiu, gèsti[2]), *гаснуть*
prųstù, prusaũ, prũsiu, prũsti, *покрываться сыпью, парниковать*
sųstù, susaũ, sũsiu, sũsti, *парниковать, жирѣть (о деревѣ)*

1) Точное значеніе слова мнѣ неизвѣстно. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ — gystù (изъ балт. **genstō*), gisaũ, gisiù, gistìe — новообразованіе, вызванное формою настоящаго пр. gystù по образцу vystù (изъ vįstù, visaũ, visiù, vìstie, *плодиться. Прим. переводчика.*

pa-trįstù, -trisaũ, -trìsiu, -trìsti, *взбѣситься*
į-vįstù, -visaũ, -vìsiu, -vìsti, *расплодиться*

-š: iš-klįstù, -klišaũ, -klìšiu, -klìšti, *стать кривоногимъ*
mįštù, mišaũ, mìšiu, mìšti, *смышляваться*
šąštù, šašaũ, šàšiu, šàšti, *шелудивѣть*
tręštù, trešaũ, trèšiu, trèšti, *гнить, тлѣть*

-ž: įštù, ižaũ, ìšiu, ìžti, *лущиться, распадаться.* Ср. iežiù или eižiù, eĩžti[1]), *шелушить, лущить;* aižaũ, aižýti, *лущить;* ìžos, *ставшая рыхлою, распавшаяся кора;* ìženos (жем. ìžinos), *шелуха (гороховая, бобовая);* av-ižà, *avena (sc. *aperta)*
pra-nįštù, -nižaũ, -nìšiu, -nìžti, *зазудѣть, засвербѣть*
tįštù, tižaũ, tìšiu, tìžti, *размокать, разлѣзаться, расплываться.* Ср. ãp-tižas
su-ųštù, -užaũ, -ùšiu, -ùžti, *защумѣть (о лѣсѣ).*

Примѣчаніе. 1) Нѣкоторые глаголы, принадлежащіе въ аукштайтскихъ говорахъ къ четвёртому классу, въ жемайтскомъ нарѣчіи идутъ по пятому классу; напр.:

жем. bál-stu, *бѣлѣю* = аукшт. bąlù, bálti
» bìrstu, *сыплюсь* = аукшт. bįrù, bìrti
» kìlstu, *поднимаюсь вверхъ, отправляюсь въ путь* = аукшт. kįlù, kìlti
» šìlstu, *сорываюсь* = аукшт. šįlù, šìlti
» žìlstu, *сѣдѣю* = аукшт. žįlù, žìlti.

Вотъ нѣсколько глаголовъ, которые, наоборотъ, въ аукштайтскихъ говорахъ (въ Прусской Литвѣ) принадлежатъ къ пятому, а въ жемайтскихъ — къ четвёртому классу:

аукшт. pra-si-džiũg-stù, *начинаю радоваться* = жем. pra-sì-džiungu, -džiũgti

1) Форма eĩžti не подтверждается извѣстными мнѣ жемайтскими говорами. Въ Ольсядахъ, Кулякъ и Мосядахъ говорятъ iežti. *Прим. переводчика.*

аукшт. lepstù, *изнѣживаюсь* = жем. lempù, lèpti
» žlùgstu, *мокну; буду бить* = жем. žlungù, žlùgti.

2) Шлейхеръ на основаніи жемайтскаго глагола eĩtù, *я иду*, eĩtì, eĩt, множ. ч. eĩtam, eĩtat, дв. ч. eĩtau, eĩtatau вывелъ невѣрное заключеніе, что отличительнымъ признакомъ четвёртаго класса служитъ не *-sta-*, но *-ta-*, какъ и въ латинскихъ глаголахъ рес-*tō*, flec-*tō*, или въ греч. τύπ-τω. Между тѣмъ не подлежитъ сомнѣнію, что жемайтскій глаголъ eĩtù вмѣстѣ съ двумя другими, а именно, liektù 'остаюсь' и miegtù 'сплю', получилъ *-t-* путёмъ аналогіи. При древнемъ 1 лицѣ наст. вр. eĩmì 'eo', liekmì 'linquo', miegmì 'dormio' третье лицо имѣло слѣдующій видъ: eĩti 'it', liẽkti 'linquit', miẽgti 'dormit'. Послѣдніе формы въ жемайтскомъ нарѣчіи, послѣ отпаденія краткихъ конечныхъ гласныхъ, измѣнились въ eĩt, liẽkt, miẽgt и вслѣдствіе этого совпали съ третьимъ лицомъ перваго, четвёртаго и пятаго классовъ: mèt 'бросаетъ' вм. mẽta, keĩt 'рубитъ' вм. keĩta, šuñt 'прѣетъ' вм. šuñta, pỹkst 'сердится' вм. pỹksta. По образцу отношенія mèt, keĩt, šuñt, pỹkst при metù, kertù, šuntù, pykstù возникло новое отношеніе: eĩt, liẽkt, miẽgt при eitù, liektù, miegtù, вмѣсто eĩt, liẽkt, miẽgt при eimì, liekmì, miegmì.

Въ тѣхъ говорахъ, которымъ чуждо отпаденіе конечныхъ краткихъ *i*, *a*, не существуетъ такихъ новообразованій, какъ eitù, liektù и miegtù.

Затѣмъ, Шлейхеръ говоритъ, что изъ жемайтской формы eitù явствуетъ, что pykstù и другіе глаголы пятаго класса получили какое-то новое *s*. Но жемайтскія eitù, liektù, miegtù, не имѣя *s*, тѣмъ самымъ показываютъ, что они не того же происхожденія, что и жемайтскія pykstù, nykstù и т. д.

Наконецъ, Шлейхеръ нашолъ въ такихъ глаголахъ, какъ, напр., gẽstù, trẽštù, необъяснимое удлиненіе. Но жемайтскія формы gę̃stù, trę̃štù ясно показываютъ, что

удлиненіемъ корневого гласнаго эти глаголы обязаны носовому инфиксу. Изъ сказаннаго видно, что извѣстному языковѣду не удалось правильно объяснить образованіе глаголовъ пятаго класса.

Глаголы, непріуроченные къ опредѣлённому классу.

Есть нѣсколько такихъ первичныхъ глаголовъ, которыхъ нельзя пріурочить ни къ одному изъ пяти разсмотрѣнныхъ уже нами классовъ; мы скажемъ объ нихъ отдѣльно.

1) Vér-*d*-u 'киплю, варю' имѣетъ въ основѣ настоящаго вр. -*d*-, котораго нѣтъ въ другихъ образованіяхъ; ср. viriaũ (praeteritum), vìrsiu (futurum), vìrti (infinitivus), vìr-inu (factitivum), vìr-alas или ver-ẽnas 'варево', varùs 'варкій', а въ существительное vird-ùklis 'родникъ, источникъ' -*d*- проникло изъ основы настоящаго вр.

2) Dúodu, davjaũ (жем. devjáu), dúosiu, dúoti 'дать' и dedù, dẽjau, dẽsiu, dẽti 'класть' образуютъ настоящее время отъ удвоенныхъ основъ duo-da- и de-da-.

Жем. kàs dẽstis 'что дѣется, творится = kàs dẽdas' восходитъ къ *de-d-ti-si.

3) Жемайтскія новообразованія основы наст. вр. по третьему лицу настоящаго вр.: ei-t-ù (= др.-лит. ei-mì, аукшт. ei-mù) 'иду', liek-t-ù (= др.-лит. liek-mì, аукшт. liekù) 'остаюсь' и mieg-t-ù (= др.-лит. mieg-mì, аукшт. miegù), при которыхъ нѣтъ -*t*- въ другихъ основахъ: прош. вр. ejáu (= аукшт. éjaũ), likáu, miegójau, буд. вр. eĩsiu, lìksiu, miegósiu, неопред. накл. eĩti, lìkti, miegóti.

4) Esù 'есмь', esì, yrà, мн. ч. ẽsame, ẽsate или esmè (жем. esmà), estè, дв. ч. ẽsava, ẽsata или esvà, està (жем. estaũ), прош. вр. buvaũ, буд. вр. búsiu, неопред. накл. búti. Въ составъ этого глагола входятъ: a) корень *es*-, b) предлогъ *i* 'въ'+ эмфатическая частица -*ra*[1]), c) корень *buv*- передъ гласными, -*bū* передъ согласными.

1) Вмѣсто yrà 'есть' этимологически слѣдовало бы писать irà (= греч. ἔνι ἑκ); ср. жем. kadá-r (kàs táu sakáu) 'когда ужъ (я тебѣ говорю?)'.

Третье лицо настоящаго времени ẽsti (діал. ãsti) съ тѣмъ же значеніемъ, что и жемайтское bũn 'бываетъ', сохранилось въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ, гдѣ оно попало подъ вліяніе аналогіи глаголовъ типа girdi 'слышитъ'. Отношеніе girdi 'слышитъ' : girdžiù 'слышу' : girdì 'слышишь' вызвало новое отношеніе — ẽsti 'бываетъ' : esčiù 'бываю' : estì 'бываешь' (= жем. bũnù, bunì, bũn).

Ės-mè, es-tè, es-và, es-tà вмѣстѣ съ упомянутымъ уже ẽsti (діал. ãsti = др.-инд. ás-ti, греч. ἐστί, лат. est, нѣм. ist, русск. есть) и первымъ лицомъ ед. ч. es-mì 'есмь' представляютъ собою остатки спряженія отъ основъ на согласный. Ės-*a*-me, ės-*a*-te и др. — новообразованія по первому классу глаголовъ; ср. dìrba-me 'мы дѣлаемъ, работаемъ', dìrba-te и т. д.

II. Производные глаголы.

Производные глаголы распадаются на семь классовъ. Сложивъ эти семь классовъ съ пятью классами первичныхъ глаголовъ, въ общемъ итогѣ будемъ имѣть *двѣнадцать* классовъ глаголовъ.

Шестой классъ.

Основа настоящаго времени на *-o-*.

1) Основа прошедшаго времени на *-ė-*, будущ. вр. и неопред. накл. на *-y-*.

daraũ (1 pl. dãro-me), dariaũ (1 pl. dãrė-me), darýsiu, darýti, *дѣлать*

rašaũ, rašiaũ, rašýsiu, rašýti, *писать*

sakaũ, sakiaũ, sakýsiu, sakýti, *говорить*
láistau, láisčiau, láistysiu, láistyti, *поливать*
skáldau, skáldžiau, skáldysiu, skáldyti, *щепать, колоть*.

Нѣкогда 2-е лицо ед. настоящаго вр. имѣло форму *rašoj-ie, изъ которой послѣ выпаденія *j* передъ *ie* произошла форма *ra-

šoie, *rašoi и, наконецъ, rašaĩ. Въ основѣ прошедшаго времени *rašj-ė̃(j)- согласный *j* исчезъ передъ *-ė̃-*: rãšė̃, rãšė̃-me и т. д.

2) Основа прошедшаго времени на *-ojo-*, буд. вр. и неопред. накл. на *-o-*.

kỹbau (3 pers. kỹbo), kỹbojau (3 pers. kỹbojo), kỹbosiu, kỹboti, *висѣть*

lìndau, lìndojau, lìndosiu, lìndoti, *находиться въ состояніи влызшаго (спрятавшагося) куда-нибудь*

rỹmau, rỹmojau, rỹmosiu, rỹmoti, *сидѣть подпершись рукою; думать*

ieškau, ieškójau, ieškósiu, ieškóti[1]), *искать*

sáugau, saugójau, saugósiu, saugóti[1]), *стеречь*

žìnaĩ, žinójau, žinósiu, žinóti, *знать, вѣдать*

kumpsaĩ, kumpsójau, kumpsósiu, kumpsóti, *стоять сопрячись*

vė̃psaĩ, vė̃psójau, vė̃psósiu, vė̃psóti
žiobsaĩ, žiobsójau, žiobsósiu, žiobsóti } *зѣвать, ротозѣйничать.*

Седьмой классъ.

Основа настоящаго времени на *-oja-*.

láidoju, láidojau, láidosiu, láidoti, *хоронить*

vaivóju, vaivójau, vaivósiu, vaivóti, *плакать; горевать*

láipjoju, láipjojau, láipjosiu, láipjoti, *лазить*

lakiójau, lakiójau, lakiósiu, lakióti, *летать*

páinioju, páiniojau, páiniosiu, páinioti, *путать*

skáinioju, skáiniojau, skáiniosiu, skáinioti, *нарывать травы, листьевъ*

vajóju, vajójau, vajósiu, vajóti, *гонять*

dovanóju, dovanójau, dovanósiu, dovanóti, *дарить*

šakóju, šakójau, šakósiu, šakóti, *пускать вытви, развѣтвляться.*

1) Вост.-аукшт. ieškau, ieškoti и sáugau, sáugoti. *Прим. переводчика.*

Восьмой классъ.

Основа настоящаго времени на *-uoja-*.

baĩtuoju, baĩtavau, baĩtuosiu, baĩtuoti, *бить*
juõduoju, juõdavau, juõduosiu, juõduoti, *красить*
raũdonuoju, raũdonavau, raũdonuosiu, raũdonuoti, *краснѣть*
badúoju, badavaũ, badúosiu, badúoti, *голодать*
garúoju, garavaũ, garúosiu, garúoti, *испариться*
melúoju, melavaũ, melúosiu, melúoti [1]), *врать*
žygiúoju, žygiavaũ, žygiúosiu, žygiúoti, *ходить, идти по дилу*
žodžiúoju, žodžiavaũ, žodžiúosiu, žodžiúoti, *рядить*
važiúoju, važiavaũ, važiúosiu, važiúoti, *ѣхать*

Девятый классъ.

Основа настоящаго времени на *-auja-*.

klýkauju, klýkavau, klýkausiu, klýkauti
rėkauju, rėkavau, rėkausiu, rėkauti
šúkauju, šúkavau, šúkausiu, šúkauti
} *кричать, голосить*

žiõbauju, žiõbavau, žiõbausiu, žiõbauti, *звать*
geidáuju, geidavaũ, geidáusiu, geidáuti, *желать*
ragáuju, ragavaũ, ragáusiu, ragáuti, *отвѣдывать, пробовать (вкусъ)*
kariáuju, kariavaũ, kariáusiu, kariáuti, *всосать*
keliáuju, keliavaũ, keliáusiu, keliáuti, *путешествовать*
šienáuju, šienavaũ, šienáusiu, šienáuti, *косить сѣно*
viešpatáuju, viešpatavaũ, viešpatáusiu, viešpatáuti, *господствовать.*

Десятый классъ.

Основа настоящаго времени на *-ija-*.

dalijù, dalijaũ, dalýsiu, dalýti, *дѣлить*
kirmijù, kirmijaũ, kirmýsiu, kirmýti, *быть изѣдаемымъ червями*

1) Жем. malúoti.

lýkiju, lýkijau, lýkysiu, lýkyti, *parcè alcui; желать кому добра*
rómiju, rómijau, rómysiu, rómyti, *скопить, кастрировать*
rudíjù, rudíjaũ, rudýsiu, rudýti, *ржавыть.*

Въ аукштайтскихъ говорахъ путёмъ аналогіи -*y*- проникнизъ неопредѣлённаго наклоненія и будущаго времени въ настоящее и прошедшее время; напр.: dalyjù, dalyjaũ [1]).

Одиннадцатый классъ.

Основа настоящаго времени на -*ėja*-.

akėju, akėjau, akėsiu, akėti, *бороновать*
velėju, velėjau, velėsiu, velėti, *мыть, стирать*

akmenėju (жем. akminėju), akmenėjau, akmenėsiu, akmenėti, *каменыть*
seilėju, seilėjau, seilėsiu, seilėti [2]), *слюнить*

kneb-inėju, knebinėjau, knebinėsiu, knebinėti, *понемногу, нехотя что-нибудь дѣлать*
šlavinėju, šlavinėjau, šlavinėsiu, šlavinėti, *подметать*
žioplinėju, žioplinėjau, žioplinėsiu, žioplinėti, *ходить зѣвая.*

Двѣнадцатый классъ.

Основа настоящаго времени на -*i-na*- и -*e-na*-.

1) -*ina*-.

táikinu, táikinau, táikįsiu, táikinti, *уповать; цѣлиться*
vìrkinu, vìrkinau, vìrkįsiu, vìrkinti, *доводить до слёзъ кого-нибудь*
lãkinu, lãkinau, lãkįsiu, lãkinti, *давать собакѣ локать*
gaivinù, gaivinaũ, gaivįsiu, gaivìnti, *оживлять*

1) Въ Дусятахъ говорятъ dalijù, dalijaũ. *Прим. переводчика.*

2) Жем., напр., въ Kvėdarna — séilėti при séilė 'слюня'. Въ Дусятахъ, Южинтахъ (Jūžintaĩ, Jūžintus) при seilėti говорятъ seilẽ, вин. ед. séilę. Seilẽ также и и у Юшкевича; см. Литовскій словарь I, стр. 73 подъ словомъ ap-si-séilioti. *Прим. переводчика.*

laĩpinù, laĩpinaĩ, laĩpįsiu, laĩpìnti, *принимать мѣры къ тому, чтобы кто-нибудь взобрался, взлѣзъ (на дерево, крышу и т. д.)*
narinù, narinaĩ, narįsiu, narìnti, *принимать мѣры къ тому, чтобы кто-нибудь нырнулъ въ воду, заставлять нырнуть*

raš̃ý-d-inu, raš̃ýdinau, raš̃ýdįsiu, raš̃ýdinti, *писать при помощи другого лица*
valgydinù, valgydinaĩ, valgydįsiu, valgydìnti, *давать пѣсть, кормить.*

2) *-ėna-.*

gyvenù, gyvenaĩ, gyvę́siu, gyvénti, *жить*
kūrenù, kūrenaĩ, kūrę́siu, kūrénti[1]), *топить*
mekenù, mekenaĩ, mekę́siu, mekénti, *блѣять*
plezdenù, plezdenaĩ, plezdę́siu, plezdénti, *махать крыльями.*

Семасіологическая сторона глаголовъ.

Что касается значенія, то прежде всего надо обратить вниманіе на винословные глаголы (verba *causalia* или *causativa*). Эти глаголы показываютъ, что agens не самъ лично что-нибудь дѣлаетъ или находится въ какомъ-нибудь состояніи, но только даётъ поводъ, чтобы кто-нибудь другой совершалъ это дѣйствіе или находился въ извѣстномъ состояніи.

Винословные глаголы извѣстны въ нѣсколькихъ образованіяхъ.

Чаще всего встрѣчаются 1) обычные переходные глаголы съ значеніемъ винословныхъ; напр.: užtvė́riau tvõrą иногда выражаетъ то же, что и винословный глаголъ užtvė́rdinau tvõrą 'я принялъ мѣры, чтобы поставили плетень'.

2) Глаголы третьяго класса, образованные при помощи суффикса *-ja- (-ia-)* отъ глаголовъ четвёртаго и пятаго классовъ, очень часто замѣняютъ собою винословные глаголы; напр. verčiù 'выворачиваю' = darau, kàd kàs viřstų, láužiu 'ломаю' = darau, kàd kàs lūžtų, šviečiù или šveičiù 'освѣщаю' = darau, kàd kàs

1) Въ Мосядахъ говорятъ kūrinu. *Прим. переводчика.*

šviẽstų, keičiù 'мѣняю' = daraũ, kàd kàs kìstų[1]), kreičiù 'трясу' = daraũ, kàd kàs krìstų, kreipjù 'поворачиваю' = daraũ, kàd kàs krỹptų.

3) Производные глаголы шестого класса иногда употребляются въ качествѣ винословныхъ, образованныхъ отъ глаголовъ четвёртаго и пятаго классовъ; напр.: tvìlkau, tvìlkyti 'шпарить' = daryti, kàd, kàs tvìlktų, mišaũ, mišýti 'мѣшать' = daryti, kàd kàs mìštų, gesaũ, gesýti 'гасить' = daryti, kàd kàs gẽstų, plikaũ, plikýti 'обваривать' = daryti, kàd kàs plìktų, и др..

4) Если непереходный глаголъ въ концѣ корня имѣетъ *r*, *l*, *m*, *n*, *j*, *v*, то образованный отъ него каузативъ передъ *-o-* : *-ė-* : *-y-* получаетъ *-d-*; напр.: aĩ-d-o-me, aĩ-d-ė-me, ar-d-ý-ti 'разбирать' отъ глагола жем. ìrstu, iráu, ìrti = аукшт. įrù, iraũ, ìrti 'драться, рваться'; таковы же глаголы šil-dau, šildžiau, šildyti 'согрѣвать', gimdaũ, gimdýti 'рождать', tvìndau, tvìndyti 'наводнять', gỹdau, gỹdyti 'лѣчить', púdau, púdyti 'гноить', которые образованы отъ непереходныхъ глаголовъ: жем. šilstu = аукшт. šįlù, šìlti 'согрѣваться', gemù или gìmstu, giñti 'рождаться', tvįstu, tvìnti 'прибывать (о водѣ)', жем. gynù = аукшт. gijù, gýti 'выздоравливать', жем. pinù = аукшт. pųvù, púti 'гнить', гдѣ корнями служатъ šil-, gim-, tvin-, gij- (ср. gij-aũ), puv- (ср. puv-aũ).

Подобно ar-dý-ti (при ìr-ti) и другіе каузативы отличаются степенью гласнаго отъ ихъ производящихъ глаголовъ; напр.: kliudý-ti 'трогать' при kliũti 'зацѣпляться', bai-dý-ti 'пугать' при латыш. bitiês (лит. bijaũ 'боюсь' — производный глаголъ), pju-dý-ti (въ прусской Литвѣ; pliudýti около Добейкъ), жем. pjũdyti 'наускивать (собакъ)' при pjáuti 'рѣзать' (говорятъ и šùnys pjáuna).

Нѣкогда каузативы этого типа встрѣчались и въ глаголахъ, корень которыхъ оканчивается на согласный, какъ это можно видѣть изъ аукштайтскихъ формъ: pluk-dý-ti 'купать', mig-dý-ti 'укладывать спать', stab-dý-ti 'останавливать', при nu-stèbti 'удивиться (собств. остановиться)' и нѣкоторыхъ другихъ, между тѣмъ какъ жемайты говорятъ исключительно plukýti, migýti, stabýti.

1) Ср. ap-kintù, -kitaũ, -kìsiu, -kìsti. *aliam formam inducere, mutari.*

5) Если корень непереходнаго глагола оканчивается на согласный, то его каузативъ образуется при помощи суффиксовъ *-ina-* (praesens) : *-ino-* (praeteritum) : *-in-* (infinitivus); напр.: kálbina, kálbino, kálbinti отъ kalbù, kalbėjau, kalbėti 'говорить', гдѣ корень *kalb-*. Этотъ классъ каузативовъ довольно многочисленъ; ср. juõkinti 'смѣшить' при juõkties 'смѣяться', šnẽkinti 'вызывать на разговоръ' при šnekėti 'говорить', pỹkinti 'сердить' при pỹkti 'сердиться', sodìnti (жем. svadìnti) 'садить' при sėdėti 'сидѣть', bėgìnti 'быть причиною тому, чтобы кто-нибудь убѣжалъ' и bogìnti 'тащить', при bėgti 'бѣжать', lakìnti 'дѣлать такъ, чтобы кто-нибудь летѣлъ' при lėkti 'летѣть', laipìnti (жем. lapìnti) 'дѣлать такъ, чтобы кто-нибудь взбирался, взлѣзалъ' при lìpti 'лѣзть, взбираться' и мн. др..

Жемайтскій каузативъ bìr-st-inu, bìrstinti 'дѣлать такъ, чтобы что-нибудь сыпалось' образованъ не отъ глагольнаго корня bir-, но отъ основы настоящаго времени bìrsta-. Ср. ilg-st-inu, ìlgstinti 'lang machen' у Куршата изъ Келха.

Если переходный глаголъ выражаетъ такое дѣйствіе, котораго человѣкъ не совершаетъ, напр.: làkti 'локать', lèsti 'клевать', (kiaušiniùs или kiaušiùs) dėti 'нести (яйца)', то его каузативъ получаетъ суффиксъ *-ina-* (praesens): lãkinu 'даю локать', lẽsinu 'даю клевать', dẽdinu 'даю нестись'. Dẽd-inu происходитъ отъ основы настоящаго времени deda-. Не слѣдуетъ смѣшивать форму dẽd-inu съ dẽ-d-inu.

Иногда отъ одного и того же корня образуется два каузативныхъ глагола съболѣе или менѣе различающимся значеніемъ; напр.: migaũ, migýti 'sopire' и mìginu, mìginti 'dormire sino'. Первый каузативъ выражаетъ то же самое, что и 'daraũ, kàd kàs užmigtų (= дѣлаю такъ, чтобы кто-нибудь заснулъ)', второй —'léidžiu miegóti (= даю, позволяю спать)'. Въ говорахъ обыкновенно обобщаютъ одну изъ этихъ формъ; ср. жем.[1]) mókau, mókiau, mókysiu, mókyti 'учить, docēre, darýti, kàd kàs išmóktų' = аукшт. mokinù, mokinaũ, mokìnti 'учить, docēre (первоначально значило

1) Также и восточно-аукшт. *Прим. переводчика.*

darýti, kàd kàs mokėtų')', аукшт. stab-dýti = жем. stabýti 'останавливать', аукшт. и жем. gim-dý-ti = аукшт. (въ Пруссіи) gamìnti 'рождать'.

Causalia passiva.

Драгоцѣнный кладъ и настоящее украшеніе литовскаго языка составляютъ глаголы *causalia passiva*, такіе, какъ rašý-dinu, rašýdinau, rašýdįsiu, rašýdinti. За исключеніемъ латышскаго языка нигдѣ не находимъ подобныхъ глаголовъ. По значенію эти глаголы — чистые пассивы: rašýdinu rãštą значитъ 'epistolam scribendam curo', или 'epistolam scribi iubeo', или 'peto, ut epistola scribatur'. Пассивное значеніе они пріобрѣли потому, что они происходятъ не просто отъ глагольнаго корня, но отъ основы пассива, который нѣкогда былъ извѣстенъ при всѣхъ переходныхъ глаголахъ. Основа пассива образовывалась отъ корня спрягаемаго переходнаго глагола при помощи суффиксовъ *-dja-* (praesens), *-dėjo-* (praeteritum), *-dė-* (infinitivus, futurum); напр.: skél-džiu (діал. skél-dėju), skéldėjau, skéldėsiu, skéldėti 'findi, rimas agere' при skeliù, skėliau, skélsiu, skélti 'щепить, колоть', sverdžiù или sverdù или sverdėju, sverdėjau, sverdėsiu, sverdėti 'pendulum esse, titubare, vacillare' при sveriù, svėriaũ, sveĩsiu, sveĩti 'вѣшать, вѣсить'.

Такихъ глаголовъ, какъ skél-dė-ti, sver-dė-ti, въ литовскомъ очень немного, но они очень распространены въ греческомъ; ср. ἐνεχ-θῆ-ναι 'ferri'. Греческому суффиксу пассивныхъ глаголовъ *-θη-* въ литовскомъ правильно соотвѣтствуетъ *-dė(j)-*; ср. греч. θῆ-σω 'ponam' = лит. dė-siu. Какъ отъ пассивныхъ основъ sver-dja- : sver-dėjo- : sver-dė- и skel-dja- : skel-dėjo- : skel-dė при помощи суффиксовъ *-ina-* : *-ino-* : *-in-* ведутъ свое начало causalia passiva sveĩ-*d-inu* 'дѣлаю такъ, чтобы кто-нибудь висѣлъ — sverdėtų' и skél-*d-inu* 'дѣлаю такъ, чтобы что-нибудь щепилось — skéldėtų', такъ нѣкогда отъ вышедшаго изъ употребленія пассива *neš-dė-ti = греч. ἐνεχ-θῆ-ναι и др. произведено nẽš-d-inu 'ferrendum curo, ferri iubeo' и др.

Желая правильно образовать verba causalia passiva, мы должны обращать вниманіе на значеніе глагола и на форму основы.

a) Что касается значенія, то causalia passiva можно образовывать лишь отъ переходныхъ глаголовъ. Непереходные глаголы, неимѣя при себѣ пассивной формы, не могутъ имѣть и causalia passiva. Въ вѣрности этого правила убѣждаемся при образованіи causalia passiva отъ такихъ глаголовъ, которые имѣютъ два значенія — переходное и непереходное. Въ качествѣ примѣровъ возьмёмъ глаголы dègti 'cremare, cremando praeparare', kèpti 'coquere', vìrti 'in aqua coquere' въ переходномъ значеніи; образованные отъ нихъ causalia будутъ passiva съ суффиксами *-d-ina-* : *-d-ino-* : *-d-in-* : anglìs dẽg-d-ina-me 'carbones ligna cremando parandos curamus', dúoną kẽpdiname 'panem coqui iubemus', šiùpinį vìrdiname 'šiupinỹs (cibi genus) coqui iubemus'. Но отъ этихъ же глаголовъ, взятыхъ въ непереходномъ ихъ значеніи, causalia будутъ обыкновенныя: žvãkę dẽginu 'жгу свѣчу', varinį vìrinu 'кипячу горшокъ'.

Если непереходный глаголъ получаетъ дополненіе въ винительномъ падежѣ (ср. лат. pugnam pugnare, лит. tólimą kelióną keliáuti 'совершать дальній путь'), то такой глаголъ можетъ имѣть при себѣ и causale passivum (: tólimą kelióną keliãu-d-in-ti), потому что въ такомъ случаѣ непереходный глаголъ равенъ переходному.

b) Что касается формы основы, то verbum causale passivum всегда имѣетъ такой вокализмъ, какой свойственъ причастію прошедшаго вр. страдательнаго залога; напр. dúotas 'данный' — dúo-d-inu, dẽtas 'положенный' — dẽ-d-inu, pir̃ktas 'купленный' — pir̃k-d-inu и т. д., хотя основа настоящаго времени отличается вокализмомъ: dúodu, dedù, perkù.

Примѣчанія. 1) Жемайтскій глаголъ bìr-st-inu 'посыпаю' показываетъ, что суффиксъ *-ina-* можетъ присоединяться и къ «нечистому» корню.

2) Противъ мнѣнія Шлейхера, который думалъ, что суф-

фиксъ *-d-inu-* употребляется только послѣ нѣкоторыхъ согласныхъ, нужно замѣтить, что при образованіи causalia passiva слѣдуетъ обращать вниманіе не на согласные, но на то, переходный ли тотъ глаголъ, отъ котораго хотимъ образовать causale passivum.

3) Противъ мнѣнія Куршата, который въ своёмъ словарѣ помѣстилъ много такихъ глаголовъ, какъ *bẽgdinu (= bẽginù), нужно замѣтить, что нельзя образовывать causale passivum отъ непереходнаго глагола. *Bẽgdinu — нелитовское слово, но pra-bẽgdinu — литовское, потому что prabẽgti 'покинуть (гнѣздо, о птицахъ)' — переходный глаголъ.

4) Разсмотрѣвъ всѣ глаголы, находимъ, что только dìrbti 'facere' имѣетъ двоякое causale: dìrb-d-inu и dìrb-inu 'faciendum curo'.

Образцы спряженія.

Измѣненіе глагола по временамъ (tempora), наклоненіямъ (modi), числамъ (numeri) и лицамъ (personae) называется *спряженіемъ*. Литовскіе глаголы измѣняются по двумъ спряженіямъ.

По *первому спряженію* измѣняются тѣ глаголы, у которыхъ основа настоящаго времени оканчивается на гласный, напр.: dirba- 'дѣлать', perka- 'покупать', giria- 'хвалить', peikia- 'порицать', pyksta- 'сердиться', myli- 'любить' и т. д..

Второе спряженіе имѣютъ тѣ глаголы, которые въ основѣ настоящаго времени оканчиваются на согласный, напр.: es- 'быть', mieg- 'спать' и т. д..

Различіе между двумя этими спряженіями наглядиѣе всего представляется въ 1-мъ лицѣ ед. ч. настоящаго вр.: въ первомъ спряженіи окончаніемъ служитъ *-u* (ср. dìrb-u, perk-ù, giri-ù, peiki-ù, pykst-ù, mỳli-u), во второмъ же — *mi* (ср. es-mì 'sum', mieg-mì 'dormio').

Съ теченіемъ времени глаголы второго спряженія уподобились глаголамъ перваго спряженія. Вмѣсто es-mì, mieg-mì, liek-mì

'остаюсь' теперь говорятъ es-û, mieg-û (жем. miegtû), liek-û (жем. liektû).

Мы остановимся главнымъ образомъ на первомъ спряженіи.

Образцы спряженія даются въ порядкѣ глагольныхъ классовъ. По отношенію къ ударенію нужно въ каждомъ классѣ глаголовъ брать по два примѣра: съ неподвижнымъ и съ подвижнымъ удареніемъ.

Неподвижное удареніе имѣютъ такіе глаголы, у которыхъ удареніе, находясь не на концѣ слова, представляетъ *нисходящую* интонацію, напр.: dirba-me и dirbu, dirbome и dirbau. Но если въ томъ же положеніи удареніе имѣетъ *восходящую* интонацію или стоитъ на *краткомъ* гласномъ, то оно *подвижное*: 1-е и 2-е лица ед. ч. настоящаго и прошедшаго времени получаютъ удареніе на конечномъ слогѣ, напр.: vẽdame, но vedû, vedì; perkame, но perkû, perkì, verčiame, но verčiû, vertì; sûkome, но sukaû (жем. sukáu), sukaĩ (жем. sukái), и т. д..

Восточные аукштайты, напр., около Добейкъ и др., сохраняютъ это правило и въ будущемъ времени, напр.: dirbsime[1]) и dirbsiu, но pirksime[1]) и pirksiû.

Первый классъ глаголовъ.

а) Основа настоящаго времени: *dirba-*, *suka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dirbu	sukû
	2-ое »	dirbì	sukì
	3-ье »	dirba	sûka
Двойств. число	1-ое лицо	dirbava	sûkava
	2-ое »	dirbata	sûkata
	3-ье »	dirba	sûka

1) Въ Дусятахъ и Упиолихъ говорятъ dirbsma и dirbsiu, но pirksmà и pirksiû. *Прим. переводчика.*

Множ. число	1-ое лицо	dìrbame	sûkame
	2-ое »	dìrbate	sûkate
	3-ье »	dìrba	sûka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-dìrba tè-suka
2) оптативъ: » » » » » te-dirbiẽ te-sukiẽ

Причастіе

1) дѣйств. залога	dirbą̃s	suką̃s
2) страд. залога	dìrbamas	sûkamas

Дѣепричастіе

dìrbant sûkant

b) Основа прошедшаго времени: *dirbo-*, *suko-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbau	sukaũ (жем. sukáu)
	2-ое »	dìrbai	sukaĩ (жем. sukái)
	3-ье »	dìrbo	sûko
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbova	sûkova
	2-ое »	dìrbota	sûkota
	3-ье »	dìrbo	sûko
Множ. число	1-ое лицо	dìrbome	sûkome
	2-ое »	dìrboto	sûkote
	3-ье »	dìrbo	sûko

c) Основа перфекта *dirb-*, *suk-* (безъ удвоенія) сохранилась лишь въ причастіи и дѣепричастіи:

dìrbęs	sûkęs
dìrbus	sûkus

d) Основа будущаго времени: *dirb-sia-/-si-*, *suk-sia-/-si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbsiu	sùksiu
	2-ое »	dìrbsi	sùksi
	3-ье »	dir̃bs (жем. dìrbs)	sùks
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbsiva	sùksiva
	2-ое »	dìrbsita	sùksita
	3-ье »	dir̃bs (dìrbs)	sùks
Множ. число	1-ое лицо	dìrbsime	sùksime
	2-ое »	dìrbsite	sùksite
	3-ье »	dir̃bs (dìrbs)	sùks

Причастіе

1) дѣйств. залога	dìrbsiąs	sùksiąs
2) страд. »	dìrbsimas	sùksimas

Дѣепричастіе

dìrbsiant sùksiant.

c) Основа прошедшаго многократнаго времени: *dirbdavo-*, *sukdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbdavau	sùkdavau
	2-ое »	dìrbdavai	sùkdavai
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbdavova	sùkdavova
	2-ое »	dìrbdavota	sùkdavota
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo
Множ. число	1-ое лицо	dìrbdavome	sùkdavome
	2-ое »	dìrbdavote	sùkdavote
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo

Причастіе

dìrbdavęs sùkdavęs

Дѣепричастіе

dìrbdavus sùkdavus.

Условное наклоненіе (modus conditionalis).

Единств. число	1-ое лицо	dìrbčiau (жем. dìrbčio)	sùkčiau (жем. sùkčio)
	2-ое »	dìrbtumei или -tumi	sùktumei или -tumi
	3-ье »	dìrbtų (жем. dìrbtum)	sùktų (жем. sùktum)
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbtumiva	sùktumiva
	2-ое »	dìrbtumita	sùktumita
	3-ье »	dìrbtų (dìrbtum)	sùktų (sùktum)
Множ. число	1-ое лицо	dìrbtumime	sùktumime
	2-ое »	dìtbtumite	sùktumite
	3-ье »	dìrbtų (dìrbtum)	sùktų (sùktum).

Повелительное наклоненіе (modus imperativus)

Единств. число	2-ое лицо	dìrb-k(i)	sùk-k(i)
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbkiva	sùkkiva
	2-ое »	dìrbkita	sùkkita
Множ. число	1-ое лицо	dìrbkime	sùkkime
	2-ое »	dìrbkite	sùkkite.

Неопредѣлённое наклоненіе (infinitivus)

1) дат.	dìrbti	sùkti
2) твор.	dìrbtę[1])	suktę̀
3) винит. или супинъ	dìrbtų	sùktų

1) Въ Дусятахъ говорятъ dìrbtì или общелит. dìrbtę̀. *Прим. переводчика*

Причастія

1) синхроническое	dìrbdamas	sùkdamas
2) прош. вр. страд. залога	dìrbtas	sùktas
3) необходимости стр. з. (р. р. necessitatis)	dìrbtinas	sùktinas

Основа прошедшаго времени на *-ė́-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	degiaũ	vedžiaũ
	2-ое »	degeĩ	vedeĩ
	3-ье »	dẽgė́	vẽdė́
Двойств. число	1-ое лицо	dẽgė́va	vẽdė́va
	2-ое »	dẽgė́ta	vẽdė́ta (жем. vèdė́tau)
	3-ье »	dẽgė́	vẽdė́
Множ. число	1-ое лицо	dẽgė́me	vẽdė́me
	2-ое »	dẽgė́te	vẽdė́te
	3-ье »	dẽgė́	vẽdė́

Примѣчаніе. Въ прошедшемъ времени различіе между основами на *-ė́* (degiaũ, dẽgė́-me) и основами на *-o-* (dìrbau, dìrbo-me) вызвано древнимъ мѣстомъ ударенія: *-o-* изъ первичнаго *-ā-* было суффиксомъ перфекта такихъ глаголовъ, которые имѣли удареніе на конечномъ гласномъ основы, какъ лат. er-ā́-mus (изъ *es-ā-mos): *dirbó-me, *sukó-me. Но основа перфекта оканчивалась на *-ė́-*, если удареніе падало на корень или на личное окончаніе, напр.: dẽgė́-me, vẽdė́-me. Дѣйствіе этого закона видно хотя бы изъ лат. hálō и an-hẽlō (изъ *án-hēlō), лит. klóti 'стлать, крыть' (изъ klá[i]-tvie) и klėtis 'амбаръ, клѣть' (изъ *klė́[i]tis).

Впослѣдствіи, когда удареніе въ формахъ *dirbóme, *sukóme перешло на корень (dìrbome, sùkome), какъ и въ dẽgėme, vẽdėme, дѣйствительная причина, вызвавшая это различіе, скрылась; поэтому нѣтъ ничего удивительнаго въ

томъ, что Шлейхеръ и другіе изслѣдователи литовскаго языка *-ė-* такихъ глаголовъ, какъ dẽgėme, выводятъ изъ *-jā-*: *deg-ja-me. Въ пользу такого мнѣнія Шлейхера, повидимому, говорятъ два обстоятельства: a) 1-е лицо ед. ч. прошедшаго времени имѣетъ *-j-*, напр.: kerjaũ, degiaũ, vedžiaũ; b) жемайтскія jójėm, klójėm, употребляемыя рядомъ съ jójom, klójom, повидимому, указываютъ на то, что *o* (древнее *ā*) послѣ *j* измѣняется въ *ė*. Въ дѣйствительности дѣло обстоитъ иначе:

a) Древній дифтонгъ *ei* въ литовскомъ даётъ *jau;* напр.: jaukùs «cicur», дат. ед. jaukiá-m, изъ и.-европейской праформы *eukus, *eukjo- (ср. др.-инд. ōkíya- «domesticus» изъ и.-евр. *eukíjos), šiáudas «солома» изъ *šeudas (ср. греч. κεῦθος). Керjаũ восходитъ къ *kereu, гдѣ никакого *j* не было.

b) Жем. формы jójėm, klójėm — новообразованія по образцу dẽgėm, vẽdėm. Конечное *-o* въ жемайтскомъ нарѣчіи сокращается въ *-a*; ср. añs dìrb*a* вм. dìrbo. Всякое краткое *a* послѣ *j* измѣется въ *e;* ср. kúoje «нога» вм. kója. Поэтому формы klójo, jójo должны были въ жемайтскомъ измѣниться въ *klója, *jója и, наконецъ, въ klóje, jóje (т. е. klúoje, júoje), какъ и dẽgė измѣнилось въ жем. dẽge. Отношеніе dẽge: dẽgėm, dẽgėt вызвало въ жемайтскомъ нарѣчіи новообразованіе klóje: klójėm, klójėt вмѣсто древнихъ klójom, klójot.

Итакъ, прошедшее vẽdė-me, vẽžė-me, dẽgė-me, kẽpė-me никогда не имѣло *-jā-*.

Второй классъ глаголовъ.

a) Основа настоящаго времени: *melža-*, *velka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mélžu	velkù
	2-ое »	mélži	velkì
	3-ье »	mélža	velka

Двойств. число	1-ое лицо	mélžava	velkava
	2-ое »	mélžata	veĩkata
	3-ье »	mélža	veĩka
Множ. число	1-ое лицо	mélžame	veĩkame
	2-ое »	mélžate	veĩkate
	3-ье »	mélža	veĩka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-mélža tè-velka
2) оптативъ: » » » » » te-melžiẽ te-velkiẽ

Причастіе

1) дѣйств. залога	melžą̃s	velką̃s
2) страд. залога	mélžamas	veĩkamas

Дѣепричастіе

mélžant veĩkant

b) Основа прошедшаго времени: *milžo-*, *vilko-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlžau	vilkaũ (жем. vilkáu)
	2-ое »	mìlžai	vilkaĩ (жем. vilkái)
	3-ье »	mìlžo	viĩko
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžova	viĩkova
	2-ое »	mìlžota	viĩkota
	3-ье »	mìlžo	viĩko
Множ. число	1-ое лицо	mìlžome	viĩkome
	2-ое »	mìlžote	viĩkote
	3-ье »	mìlžo	viĩko

c) Причастіе

прошед. врем. дѣйст. залога: mìlžęs viĩkęs

Дѣепричастіе

mìlžus viĪkus

d) Основа будущаго времени: *milšia-/-ši-* (-š- изъ ž+s), *vilksia-/-si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	mìlšiu	viĪksiu (вост.-аукшт. vilksiù)
	2-ое »	mìlši	viĪksi (вост.-аукшт. vilksì)
	3-ье »	miĪš (жем. mìlš)	viĪks
Дв. ч.	1-ое лицо	mìlšiva	viĪksiva
	2-ое »	mìlšita	viĪksita
	3-ье »	miĪš (mìlš)	viĪks
Мн. ч.	1-ое лицо	mìlšime	viĪksime
	2-ое »	mìlšite	viĪksite
	3-ье »	miĪš (mìlš)	viĪks

Причастіе

1) дѣйст. залога	mìlšiąs	viĪksiąs
2) страд. залога	mìlšimas	viĪksimas

Дѣепричастіе

mìlšiant viĪksiant

e) Основа прошедшаго многократнаго времени: *milždavo-*, *vilkdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlždavau	vilkdavau
	2-ое »	mìlždavai	viĪkdavai
	3-ье »	mìlždavo	viĪkdavo
Двойств. число	1-ое лицо	mìlždavova	viĪkdavova
	2-ое »	mìlždavota	viĪkdavota
	3-ье »	mìlždavo	viĪkdavo

Множ. число	1-ое лицо	mìlžd̃avome	viĩkdavome
	2-ое »	mìlžd̃avote	viĩkdavote
	3-ье »	mìlžd̃avo	viĩkdavo

Причастіе

mìlžd̃avęs viĩkdavęs

Дѣепричастіе

mìlžd̃avus viĩkdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlžčiau (жем. -čio)	viĩkčiau (жем. -čio)
	2-ое »	mìlžtumei, -tumi	viĩktumei, -tumi
	3-ье »	mìlžtų (жем. mìlžtum)	viĩktų (жем. viĩktum)
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžtumiva	viĩktumiva
	2-ое »	mìlžtumita	viĩktumita
	3-ье »	mìlžtų (mìlžtum)	viĩktų (viĩktum)
Множ. число	1-ое лицо	mìlžtumime	viĩktumime
	2-ое »	mìlžtumite	viĩktumite
	3-ье »	mìlžtų (mìlžtum)	viĩktų (viĩktum)

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	mìlžk(i)	viĩkk(i)
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžkiva	viĩkkiva
	2-ое »	mìlžkita	viĩkkita
Множ. число	1-ое лицо	mìlžkime	viĩkkime
	2-ое »	mìlžkite	viĩkkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	mìlžti	viĩkti
2) твор.	mìlžtę̃	viĩktę̃
3) вин. (=супинъ)	mìlžtų	viĩktų

Причастія:

1) синхроническое	mìlžd̃amas	viĩkd̃amas
2) прош. вр. страд. залога	mìlžtas	viĩktas
3) необходимости	mìlžtinas	viĩktinas

Третій классъ глаголовъ.

a) Основа настоящаго времени: *laukia-*, *verčia-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukiu	verčiù
	2-ое »	láuki	vertì
	3-ье »	láukia	veřčia
Двойств. число	1-ое лицо	láukiava	veřčiava
	2-ое »	láukiata	veřčiata
	3-ье »	láukia	veřčia
Множ. число	1-ое лицо	láukiame	veřčiame
	2-ое »	láukiate	veřčiate
	3-ье »	láukia	veřčia

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-láukia te-veřčia
2) оптативъ: » » » » » te-laukiẽ te-vertiẽ

Причастія:

1) дѣйств. залога	láukiąs	veřčiąs
2) страд. залога	láukiamas	veřčiamas

Дѣепричастіе

láukiant veřčiant

b) Основа прошедшаго времени: *laukė-*, *vertė-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukiau	verčiaũ
	2-ое »	láukei	verteĩ
	3-ье »	láukė	veřtė

Двойств. число	1-ое лицо	láukėva	veĩtėva
	2-ое »	láukėta	veĩtėta
	3-ье »	láukė	veĩtė
Множ. число	1-ое лицо	láukėme	veĩtėme
	2-ое »	láukėte	veĩtėte
	3-ье »	láukė	veĩtė

c) Причастіе

дѣйств. залога прошед. вр. láukęs veĩtęs

Дѣепричастіе

láukus veĩtus

d) Основа будущаго времени: *lauksia-/si-*, *versia-/si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	láuksiu	veĩsiu (вост.-аукшт. versiù)
	2-ое »	láuksi	veĩsi (вост.-аукшт. versì)
	3-ье »	laũks (жем. láuks)	veĩs
Дв. ч.	1-ое лицо	láuksiva	veĩsiva
	2-ое »	láuksita	veĩsita
	3-ье »	laũks (láuks)	veĩs
Мн. ч.	1-ое лицо	láuksime	veĩsime
	2-ое »	láuksite	veĩsite
	3-ье »	laũks (láuks)	veĩs

Причастія:

1) дѣйств. залога	láuksiąs	veĩsiąs
2) страд. »	láuksimas	veĩsimas

Дѣепричастіе

láuksiant veĩsiant

e) Основа прошедшаго многократнаго: *laukdavo-*, *verzdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukdavau	veřzdavau
	2-ое »	láukdavai	veřzdavai
	3-ье »	láukdavo	veřzdavo
Двойств. число	1-ое лицо	láukdavova	veřzdavova
	2-ое »	láukdavota	veřzdavota
	3-ье »	láukdavo	veřzdavo
Множ. число	1-ое лицо	láukdavome	veřzdavome
	2-ое »	láukdavote	veřzdavote
	3-ье »	láukdavo	veřzdavo

Причастіе

láukdavęs veřzdavęs

Дѣепричастіе

láukdavus veřzdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukčiau	veřščiau
	2-ое »	láuktumei, -mi	veřstumei, -mi
	3-ье »	láuktų (жем. -tum)	veřstų (жем. -tum)
Двойств. число	1-ое лицо	láuktumiva	veřstumiva
	2-ое »	láuktumita	veřstumita
	3-ье »	láuktų (-tum)	veřstų (-tum)
Множ. число	1-ое лицо	láuktumime	veřstumime
	2-ое »	láuktumite	veřstumite
	3-ье »	láuktų (-tum)	veřstų (-tum)

Повелительное наклоненіе.

Единств. число 2-ое лицо láukk(i) veřsk(i)

Двойств. число	1-ое лицо	láukkiva	veřskiva
	2-ое »	láukkita	veřskita
Множ. число	1-ое лицо	láukkime	veřskime
	2-ое »	láukkite	veřskite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	láukti	veřsti
2) твор.	láuktę̃[1])	verstę̃
3) вин. (= супинъ)	láuktų	veřstų

Причастія:

1) синхроническое	láukdamas	veřzdamas
2) стр. зал. прош. вр.	láuktas	veřstas
3) необходимости	láuktinas	veřstinas

Четвёртый классъ глаголовъ.

а) Основа прошедшаго времени: *tru-n-ka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	trunkù
	2-ое »	trunkì
	3-ье »	truñka
Двойств. число	1-ое лицо	truñkava
	2-ое »	truñkata
	3-ье »	truñka
Множ. число	1-ое лицо	truñkame
	2-ое »	truñkate
	3-ье »	truñka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-truñka
2) оптативъ: » » » » » te-truñkie

1) Въ Дусятахъ говорятъ laukti изъ общелит. lauktę̃. *Прим. переводчика.*

Причастія:

1) дѣйств. залога		truñkąs, truñkanti
2) страд.	» сред. р.	truñkama

Дѣепричастіе

truñkant

Глаголы четвёртаго класса, за исключеніемъ настоящаго времени, во всѣхъ остальныхъ временахъ и наклоненіяхъ имѣютъ то же спряженіе, что и первый классъ глаголовъ:

Прошедшее вр.	trukaĩ
Причастіе прош. вр. дѣйств. з.	trùkęs
Будущее	trùksiu, вост.-аукшт. truksiù
Прош. многократное	trùkdavau
Условное накл.	trùkčiau, жем. trùkčio
Повелительное накл.	trùkk(i)

Неопредѣлённое накл.: 1) trùkti, 2) truktę̀, 3) trùktų

Причастія: 1) синхрон. trùkdamas, 2) прош. вр. страд. зал. ср. р. trùkta, 3) необходимости, ср. р. trùktina

Пятый классъ глаголовъ.

а) Основа настоящаго времени: *pabūgsta-*, *pyksta-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	pabúgstu	pykstù
	2-ое »	pabúgsti	pykstì
	3-ье »	pabúgsta	pỹksta
Двойств. число	1-ое лицо	pabúgstava	pỹkstava
	2-ое »	pabúgstata	pỹkstata
	3-ье »	pabúgsta	pỹkstą

Множ. число	1-ое лицо	pabúgstame	pỹkstame
	2-ое »	pabúgstate	pỹkstate
	3-ье »	pabúgsta	pỹksta

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ: tepabúgsta te-pỹksta
2) оптативъ: » » » » » tepabúgstie te-pỹkstie

Причастія:

1) дѣйств. залога		pabúgstąs	pỹkstąs
2) страд.	» ср. р.	pabúgstama	pỹkstama

Дѣепричастіе

pabúgstant pỹkstant

Глаголы пятаго класса, за исключеніемъ настоящаго времени, спрягаются какъ глаголы перваго класса: pabúgti какъ dìrbti, pỹkti какъ sùkti.

Прошедшее вр.	pabúgau	pykaũ
Прич. прош. вр. дѣйств. зал.	pabúgęs	pỹkęs
Будущее вр.	pabúgsiu	pỹksiu (вост.-аукшт. pyksiù)
Прош. многократное	pabúgdavau	pỹkdavau
Условное накл.	pabúgčiau	pỹkčiau
Повелительное накл.	pabúgk(i)	pỹkk(i)
Неопредѣлённое накл.	1) pabúgti	pỹkti
	2) búgtẽ	pyktẽ
	3) pabúgtų	pỹktų

Причастія:

1) синхроническое	pabúgdamas	pỹkdamas
2) прош. вр. страд. зал. ср. р.	pabúgta	pỹkta
3) необходимости ср. р.	pabúgtina	pỹktina

Смѣшанное спряженіе.

Въ литовскомъ языкѣ имѣется немало такихъ глаголовъ, у которыхъ настоящее время образуется по спряженію непроизводныхъ глаголовъ, между тѣмъ какъ другія времена, какъ и въ производныхъ глаголахъ, распространены посредствомъ суффикса *-oj-* или *-ėj-* передъ гласными, *-o-* или *-ė-* передъ согласными.

Основа настоящаго времени на *-a-*.

a) Основа прошедшаго времени на *-ojo-*.

1) gíedu «пою», te-gíeda, giedãs, какъ и dìrbu, te-dìrba, dirbãs, но прошедшее время gied-ójau, будущее giedósiu.

2) miegù «сплю» (жем. miegtù), какъ sukù, но прош. вр. miegójau, буд. miegósiu, неопр. miegóti.

3) ráudu «плачу» (велёнскіе аукштайты, жемайты), но прош. вр. raudójau, буд. raudósiu, неопр. raudóti. Въ древности говорили ráuti изъ *ráud-ti. Вмѣсто ráudu въ тильзитскомъ говорѣ употребляютъ форму raudóju.

b) Основа прошедшаго времени *-ėjo-*.

Gélbu «спасаю», kalbù «говорю» образуютъ настоящее время по типу dìrbu, sukù. Прошедшее время: gélbėjau, kalbėjau, будущее: gélbėsiu, kalbėsiu, неопредѣлённое наклоненіе: gélbėti, kalbėti.

Основа настоящаго времени на *-ia-* (по III кл.).

Основа прошедшаго вр. на *-ėjo-*.

Riáugiu «рычу» (1-ое мн. riáugiame), прош. вр. riáugėjau, буд. riáugėsiu, неопред. riáugėti.

Kenčiù «терплю, страдаю» (1-ое мн. kenčiame), прош. вр. kentėjau, буд. kentėsiu, неопред. kentėti.

Ráišiu «хромаю» (1-ое мн. ráišiame), прош. вр. ráišėjau, буд. ráišėsiu, неопр. ráišėti = жем. ráišu, ráišau, ráišiu, ráišti.

Reĩkia «нужно, надо», прош. вр. reikėjo, буд. reikės=вост.-аукшт. reĩkia, reĩkė, reĩks.

Основа настоящаго времени на -*i*-.

Очень много такихъ глаголовъ, которые только въ 1-мъ лицѣ единств. ч. настоящаго вр. изъяв. накл. принимаютъ форму III класса глаголовъ, между тѣмъ какъ въ другихъ лицахъ основа настоящаго времени оканчивается на -*i*-; основа остальныхъ временъ имѣетъ суффиксъ -*ė* (*j*-).

Единств. число	1-ое лицо	mýliu	tikiù
	2-ое »	mýli	tikì
	3-ье »	mýli	tìki
Двойств. число	1-ое лицо	mýliva	tìkiva
	2-ое »	mýlita	tìkita
	3-ье »	mýli	tìki
Множ. число	1-ое лицо	mýlime	tìkime
	2-ое »	mýlite	tìkite
	3-ье »	mýli	tìki
		te-mýli	tè-tiki
		te-myliẽ	te-tikiẽ
		mýlįs	tikį̃s,

но прош. вр. mylėjau, tikėjau, буд. mylėsiu, tikėsiu, неопр. накл. mylėti, tikėti.

Форму четвёртаго и пятаго классовъ вмѣстѣ имѣютъ тѣ глаголы, у которыхъ корневой гласный кратокъ, а конечнымъ согласнымъ корня является *š*, *ž* или *s;* напр. miš-ti «смѣшиваться», tìž-ti «становиться мокрымъ или вялымъ», gèsti «гаснуть».

Настоящее время

mį̃šta	изъ	*mi-n-š-+-sta
tį̃šta	изъ	*ti-n-ž-+-sta
gę̃sta	изъ	*ge-n-s-+-sta

Прошедшее время

mìšo	tìžo	gẽso

Основа настоящаго времени на *-ta-*.

a) Основа остальныхъ временъ по образцу производныхъ глаголовъ.

mieg-tù «сплю» (жем.), прош. вр. mieg-ójau, буд. miegósiu, неопр. miegóti.

gies-tu «пою» (Крупи Kruopjai), прош. вр. giedójau, буд. giedósiu, неопр. giedóti.

b) Основа остальныхъ временъ по образцу первичныхъ глаголовъ.

liek-tù «остаюсь» (жем.), прош. вр. likáu, буд. lìksiu, неопр. lìkti

ei-tù «иду» (жем.), прош. вр. ejáu, буд. eĩsiu, неопр. eĩti.

Производные глаголы.

Шестой классъ.

Первый разрядъ: основа настоящаго времени — *kybo-*, *žino-*; основа остальныхъ временъ — *kybój-*, *žinoj-* передъ гласными, *kybo-*, *žino-* передъ согласными.

Второй разрядъ: основа настоящаго времени — *laisto-*; основа остальныхъ временъ — *laist*[*j*]- передъ гласными, *laisty-* передъ согласными.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbau	žìnaũ	láistau	laistaũ
	2-ое »	kýbai	žìnaĩ	láistai	laistaĩ
	3-ье »	kýbo	žìno	láisto	laĩsto
Двойств. число	1-ое лицо	kýbova	žìnova	láistova	laĩstova
	2-ое »	kýbota	žìnota	láistota	laĩstota
	3-ье »	kýbo	žìno	láisto	laĩsto
Множ. число	1-ое лицо	kýbome	žìnome	láistome	laĩstome
	2-ое »	kýbote	žìnote	láistote	laĩstote
	3-ье »	kýbo	žìno	láisto	laĩsto

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:

te-kỹbo težìno teláisto telaĩsto

2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:

tekỹbai težìnai teláistai telaĩstai

Причастія:

1) дѣйств. залога kỹbąs žìnąs láistąs laĩstąs

2) страд. » kỹboma (ср. р.) láistomas laĩstomas

Дѣепричастіе

kỹbant žìnant láistant laĩstant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kỹbojau	žinójau	láisčiau	laisčiaũ
	2-ое »	kỹbojai	žinójai	láist[j]ei	laisteĩ
	3-ье »	kỹbojo	žinójo	láist[j]ė	laĩstė
Двойств. число	1-ое лицо	kỹbojova	žinójova	láistėva	laĩstėva
	2-ое »	kỹbojota	žinójota	láistėta	laĩstėta
	3-ье »	kỹbojo	žinójo	láistė	laĩstė
Множ. число	1-ое лицо	kỹbojome	žinójome	láistėme	laĩstėme
	2-ое »	kỹbojote	žinójote	láistėte	laĩstėte
	3-ье »	kỹbojo	žinójo	láistė	laĩstė

Причастіе

kỹbojęs žinójęs láistęs laĩstęs

Дѣепричастіе

kỹbojus žinójus láisčius laĩsčius

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbosiu	žinósiu	láistysiu	laistýsiu
	2-ое »	kýbosi	žinósi	láistysi	laistýsi
	3-ье »	kýbos	žinõs (жем. -ós)	láistys	laistỹs(жем.-ýs)
Двойств. число	1-ое лицо	kýbosiva	žinósiva	láistysiva	laistýsiva
	2-ое »	kýbosita	žinósita	láistysita	laistýsita
	3-ье »	kýbos	žinõs (-ós)	láistys	laistỹs (-ýs)
Множ. число	1-ое лицо	kýbosime	žinósime	láistysime	laistýsime
	2-ое »	kýbosite	žinósite	láistysite	laistýsite
	3-ье »	kýbos	žinõs (-ós)	láistys	laistỹs (-ýs)

Причастія

1) дѣйств. залога	kýbosiąs	žinósiąs	láistysiąs	laistýsiąs
2) страд. »		žinósimas	láistysimas	laistýsimas

Дѣепричастіе

kýbosiant	žinósiant	láistysiant	laistýsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbodavau	žinódavau	láistydavau	laistýdavau
	2-ое »	kýbodavai	žinódavai	láistydavai	laistýdavai
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo
Двойств. число	1-ое лицо	kýbodavova	žinódavova	láistydavova	laistýdavova
	2-ое »	kýbodavota	žinódavota	láistydavota	laistýdavota
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo
Множ. число	1-ое лицо	kýbodavome	žinódavome	láistydavome	laistýdavome
	2-ое »	kýbodavote	žinódavote	láistydavote	laistýdavote
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo

Причастіе

kýbodavęs	žinódavęs	láistydavęs	laistýdavęs

Дѣепричастіе

kýbodavus žinódavus láistydavus laistýdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbočiau	žinóčiau	láistyčiau	laistýčiau
	2-ое »	kýbotumei	žinótumei	láistytumei	laistýtumei
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų
Двойств. число	1-ое лицо	kýbotumiva	žinótumiva	láistytumiva	laistýtumiva
	2-ое »	kýbotumita	žinótumita	láistytumita	laistýtumita
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų
Множ. число	1-ое лицо	kýbotumime	žinótumime	láistytumime	laistýtumim
	2-ое »	kýbotumite	žinótumite	láistytumite	laistýtumite
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	kýbok	žinók	láistyk	laistýk
Двойств. число	1-ое лицо	kýbokiva	žinókiva	láistykiva	laistýkiva
	2-ое »	kýbokita	žinókita	láistykita	laistýkita
Множ. число	1-ое лицо	kýbokime	žinókime	láistykime	laistýkim
	2-ое »	kýbokite	žinókite	láistykite	laistýkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	kýboti	žinóti	láistyti	laistýti
2) твор.	kýbotȩ	žinótȩ	láistytȩ	laistýtȩ
3) вин. (=супинъ)	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų

Причастія:

1) синхрон.	kýbodamas	žinódamas	láistydamas	laistýdamas
2) пр. вр. стр. з.	kýbota (ср. р.)	žinótas	láistytas	laistýtas
3) необходим.	kýbotina (ср. р.)	žinótinas	láistytinas	laistýtinas

Седьмой классъ.

Настоящее время.

Основа *laid-oja- vag-oja-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidoju	vagóju
	2-ое »	láidoji	vagóji
	3-ье »	láidoja	vagója
Двойств. число	1-ое лицо	láidojava	vagójava
	2-ое »	láidojata	vagójata
	3-ье »	láidoja	vagója
Множ. число	1-ое лицо	láidojame	vagójame
	2-ое »	láidojate	vagójate
	3-ье »	láidoja	vagója

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: telâidoja, tevagója или tegul̃ (жем. laĩ) láidoja, vagója

2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: telâidojie, tevagójie или tegul̃ (жем. laĩ) láidojie, vagójie

Причастія:

1) дѣйств. залога		láidojąs	vagójąs
2) страд	»	láidojamas	vagójamas

Дѣепричастіе

láidojant vagójant

Прошедшее время.

Основа *laidojo-, vagojo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidojau	vagójau
	2-ое »	láidojai	vagójai
	3-ье »	láidojo	vagójo

Двойств. число	1-ое лицо	láidojova	vagójova
	2-ое »	láidojota	vagójota
	3-ье »	láidojo	vagójo
Множ. число	1-ое лицо	láidojome	vagójome
	2-ое »	láidojote	vagójote
	3-ье »	láidojo	vagójo

Причастіе

láidojęs vagójęs

Дѣепричастіе

láidojus vagójus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidosiu	vagósiu
	2-ое »	láidosi	vagósi
	3-ье »	láidos	vagõs(жем. vagós)
Двойст. число	1-ое лицо	láidosiva (ж. láidosiau)	vagósiva
	2-ое »	láidosita (ж. láidosiatau)	vagósita
	3-ье »	láidos	vagõs(жем. vagós)
Множ. число	1-ое лицо	láidosime	vagósime
	2-ое »	láidosite	vagósite
	3-ье »	láidos	vagõs(жем. vagós)

Причастія:

1) дѣйств. залога	láidosiąs	vagósiąs
2) страд. »	láidosimas	vagósimas

Дѣепричастіе

láidosiant vagósiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidodavau	vagódavau
	2-ое »	láidodavai	vagódavai
	3-ье »	láidodavo	vagódavo
Двойств. число	1-ое лицо	láidodavova	vagódavova
	2-ое »	láidodavota	vagódavota
	3-ье »	láidodavo	vagódavo
Множ. число	1-ое лицо	láidodavome	vagódavome
	2-ое »	láidodavote	vagódavote
	3-ье »	láidodavo	vagódavo

Причастіе

láidodavęs vagódavęs

Дѣепричастіе

láidodavus vagódavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidočiau	vagóčiau
	2-ое »	láidotumei	vagótumei
	3-ье »	láidotų	vagótų
Двойств. число	1-ое лицо	láidotumiva	vagótumiva
	2-ое »	láidotumita	vagótumita
	3-ье »	láidotų	vagótų
Множ. число	1-ое лицо	láidotumime	vagótumime
	2-ое »	láidotumite	vagótumite
	3-ье »	láidotų	vagótų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	láidok	vagók
Двойств. число	1-ое лицо	láidokiva	vagókiva
	2-ое »	láidokita	vagókita

Множ. число	1-ое лицо	láidokime	vagókime
	2-ое »	láidokite	vagókite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	láidoti	vagóti
2) твор.	láidotę̃	vagótę̃
3) вин. (=супинъ)	láidotų	vagótų

Причастія:

1) синхронич.	láidodamas	vagódamas
2) пр. вр. стр. зал.	láidotas	vagótas
3) необходим.	láidotinas	vagótinas

Восьмой классъ.

Настоящее время.

Основа *baltuoja-*, *žaliuoja-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtuoju	žaliúoju
	2-ое »	baĩtuoji	žaliúoji
	3-ье »	baĩtuoja	žaliúoja
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtuojava	žaliúojava
	2-ое »	baĩtuojata	žaliúojata
	3-ье »	baĩtuoja	žaliúoja
Множ. число	1-ое лицо	baĩtuojame	žaliúojame
	2-ое »	baĩtuojate	žaliúojate
	3-ье »	baĩtuoja	žaliúoja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ: tebaĩtuoja težaliúoja
2) оптативъ: » » » » » tebaĩtuojie težaliúojie

Причастія:

1) дѣйств. залога		baĩtuojąs	žaliúojąs
2) стр.	» ср. р.	baĩtuojama	žaliúojama

Дѣепричастіе

baĩtuojant žaliúojant

Прошедшее время.

Основа *baltavo-*, *žaliavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtavau	žaliavaũ
	2-ое »	baĩtavai	žaliavaĩ
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtavova	žaliãveva
	2-ое »	baĩtavota	žaliãvota
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo
Множ. число	1-ое лицо	baĩtavome	žaliãvome
	2-ое »	baĩtavote	žaliãvote
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo

Причастіе

baĩtavęs žaliãvęs

Дѣепричастіе

baĩtavus žaliãvus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtuosiu	žaliúosiu
	2-ое »	baĩtuosi	žaliúosi
	3-ье »	baĩtuos	žaliuõs (жем. žaliúos)

Двойств. число	1-ое лицо	baĩtuosiva	žaliúosiva
	2-ое »	baĩtuosita	žaliúosita
	3-ье »	baĩtuos	žaliuõs (жем. žaliúos)
Множ. число	1-ое лицо	baĩtuosime	žaliúosime
	2-ое »	baĩtuosite	žaliúosite
	3-ье »	baĩtuos	žaliuõs (жем. žaliúos)

Причастія:

1) дѣйств. залога	baĩtuosiąs	žaliúosiąs
2) страд. » ср. р.	baĩtuosima	žaliúosima

Дѣепричастіе

baĩtuosiant žaliúosiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtuodavau	žaliúodavau
	2-ое »	baĩtuodavai	žaliúodavai
	3-ье »	baĩtuodavo	žaliúodavo
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtuodavova	žaliúodavova
	2-ое »	baĩtuodavota	žaliúodavota
	3-ье »	baĩtuodavo	žaliúodavo
Множ. число	1-ое лицо	baĩtuodavome	žaliúodavome
	2-ое »	baĩtuodavote	žaliúodavote
	3-ье »	baĩtuodavo	žaliúodavo

Причастіе

baĩtuodavęs žaliúodavęs

Дѣепричастіе

baltuodavus žaliúodavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtuočiau	žaliúočiau
	2-ое »	baĩtuotumei	žaliúotumei
	3-ье »	baĩtuotų	žaliúotų
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtuotumiva	žaliúotumiva
	2-ое »	baĩtuotumita	žaliúotumita
	3-ье »	baĩtuotų	žaliúotų
Множ. число	1-ое лицо	baĩtuotumime	žaliúotumime
	2-ое »	baĩtuotumite	žaliúotumite
	3-ье »	baĩtuotų	žaliúotų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	baĩtuok	žaliúok
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtuokiva	žaliúokiva
	2-ое »	baĩtuokita	žaliúokita
Множ. число	1-ое лицо	baĩtuokime	žaliúokime
	2-ое »	baĩtuokite	žaliúokite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	baĩtuoti	žaliúoti
2) твор.	baĩtuotę	žaliúotę
3) вин. (=супинъ)	baĩtuotų	žaliúotų

Причастія:

1) синхронич.	baĩtuodamas	žaliúodamas
2) пр. в. страд. зал. ср. р.	baĩtuota	žaliúota
3) необходим. ср. р.	baĩtuotina	žaliúotina

Девятый классъ.

Настоящее время.

Основа *šūkauja-*, *keliauja-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkauju	keliáuju
	2-ое »	šúkauji	keliáuji
	3-ье »	šúkauja	keliáuja

Двойств. число	1-ое лицо	šúkaujava	keliáujava
	2-ое »	šúkaujata	keliáujata
	3-ье »	šúkauja	keliáuja
Множ. число	1-ое лицо	šúkaujame	keliáujame
	2-ое »	šúkaujate	keliáujate
	3-ье »	šúkauja	keliáuja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ: tešúkauja tekeliáuja
2) оптативъ: » » » » » tešúkaujie tekeliáujie

Причастія:

1) дѣйств. залога		šúkaująs	keliáująs
2) страд.	» ср. р.	šúkaujama	keliáujama

Дѣепричастіе

šúkaujant keliáujant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkavau	keliavaũ
	2-ое »	šúkavai	keliavaĩ
	3-ье »	šúkavo	keliãvo
Двойств. число	1-ое лицо	šúkavova	keliãvova
	2-ое »	šúkavota	keliãvota
	3-ье »	šúkavo	keliãvo
Множ. число	1-ое лицо	šúkavome	keliãvome
	2-ое »	šúkavote	keliãvote
	3-ье »	šúkavo	keliãvo

Причастіе

šúkavęs keliãvęs

Дѣепричастіе

šúkavus keliãvus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkausiu	keliáusiu
	2-ое »	šúkausi	keliáusi
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)
Двойств. число	1-ое лицо	šúkausiva	keliáusiva
	2-ое »	šúkausita	keliáusita
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)
Множ. число	1-ое лицо	šúkausime	keliáusime
	2-ое »	šúkausite	keliáusite
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)

Причастія:

1) дѣйств. залога		šúkausiąs	keliáusiąs
2) страд.	» ср. р.	šúkausima	keliáusima

Дѣепричастіе

šúkausiant keliáusiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkaudavau	keliáudavau
	2-ое »	šúkaudavai	keliáudavai
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo
Двойств. число	1-ое лицо	šúkaudavova	keliáudavova
	2-ое »	šúkaudavota	keliáudavota
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo
Множ. число	1-ое лицо	šúkaudavome	keliáudavome
	2-ое »	šúkaudavote	keliáudavote
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo

Причастіе

šúkaudavęs keliáudavęs

Дѣепричастіе

šúkaudavus keliáudavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkaučiau	keliáučiau
	2-ое »	šúkautumei	keliáutumei
	3-ье »	šúkautų	keliáutų
Двойств. число	1-ое лицо	šúkautumiva	keliáutumiva
	2-ое »	šúkautumita	keliáutumita
	3-ье »	šúkautų	keliáutų
Множ. число	1-ое лицо	šúkautumime	keliáutumime
	2-ое »	šúkautumite	keliáutumite
	3-ье »	šúkautų	keliáutų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	šúkauk	keliáuk
Двойств. число	1-ое лицо	šúkaukiva	keliáukiva
	2-ое »	šúkaukita	keliáukita
Множ. число	1-ое лицо	šúkaukime	keliáukime
	2-ое »	šúkaukite	keliáukite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	šúkauti	keliáuti
2) твор.	šúkautę	keliáutę
3) вин. (=супинъ)	šúkautų	keliáutų

Причастія:

1) спихронич.	šúkaudamas	keliáudamas
2) пр. вр. страд. з. ср. р.	šúkauta	keliáuta
3) необходим. ср. р.	šúkautina	keliáutina

Десятый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkiju	dalìjù
	2-ое »	lỹkiji	dalìjì
	3-ье »	lỹkija	dalìja
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkijava	dalìjava
	2-ое »	lỹkijata	dalìjata
	3-ье »	lỹkija	dalìja
Множ. число	1-ое лицо	lỹkijame	dalìjame
	2-ое »	lỹkijate	dalìjate
	3-ье »	lỹkija	dalìja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) пиъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: telỹkija tedalìja
2) оптативъ: » » » » » telỹkijie tedalìjie

Причастія:

1) дѣйств. залога	lỹkijąs	dalìjąs
2) страд. »	lỹkijamas	dalìjamas

Дѣепричастіе

lỹkijant dalìjant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkijau	dalijaũ
	2-ое »	lỹkijai	dalijaĩ
	3-ье »	lỹkijo	dalìjo
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkijova	dalìjova
	2-ое »	lỹkijota	dalìjota
	3-ье »	lỹkijo	dalìjo

Множ. число	1-ое лицо	lỹkijome	dalĩjome
	2-ое »	lỹkijote	dalĩjote
	3-ье »	lỹkijo	dalĩjo

Причастіе

lỹkijęs dalĩjęs

Дѣепричастіе

lỹkijus dalĩjus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkysiu	dalýsiu
	2-ое »	lỹkysi	dalýsi
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkysiva	dalýsiva
	2-ое »	lỹkysita	dalýsita
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)
Множ. число	1-ое лицо	lỹkysime	dalýsime
	2-ое »	lỹkysite	dalýsite
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)

Причастія:

1) дѣйств. залога	lỹkysiąs	dalýsiąs
2) страд. »	lỹkysimas	dalýsimas

Дѣепричастіе

lỹkysiant dalýsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkydavau	dalýdavau
	2-ое »	lỹkydavai	dalýdavai
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo

Двойств. число	1-ое лицо	lỹkydavova	dalýdavova
	2-ое »	lỹkydavota	dalýdavota
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo
Множ. число	1-ое лицо	lỹkydavome	dalýdavome
	2-ое »	lỹkydavote	dalýdavote
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo

Причастіе

lỹkydavęs dalýdavęs

Дѣепричастіе

lỹkydavus dalýdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkyčiau	dalýčiau
	2-ое »	lỹkytumei	dalýtumei
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkytumiva	dalýtumiva
	2-ое »	lỹkytumita	dalýtumita
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų
Множ. число	1-ое лицо	lỹkytumime	dalýtumime
	2-ое »	lỹkytumite	dalýtumite
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	lỹkyk	dalýk
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkykiva	dalýkiva
	2-ое »	lỹkykita	dalýkita
Множ. число	1-ое лицо	lỹkykime	dalýkime
	2-ое »	lỹkykite	dalýkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	lỹkyti	dalýti
2) твор.	lỹkytę̃	dalýtę̃
3) вин. (=супинъ)	lỹkytų	dalýtų

Причастія:

1) синхроніч.	lỹkydamas	dalýdamas
2) пр. вр. стр. зал.	lỹkytas	dalýtas
3) необходим.	lỹkytinas	dalýtinas

Одиннадцатый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėju	velėju
	2-ое »	séilėji	velėji
	3-ье »	séilėja	velėja
Двойств. число	1-ое лицо	séilėjava	velėjava
	2-ое »	séilėjata	velėjata
	3-ье »	séilėja	velėja
Множ. число	1-ое лицо	séilėjame	velėjame
	2-ое »	séilėjate	velėjate
	3-ье »	séilėja	velėja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: teséilėja tevelėja
2) оптативъ: » » » » » teséilėjie tevelėjie

Причастія:

1) дѣйств. залога	séilėjąs	velėjąs
2) страд. »	séilėjamas	velėjamas

Дѣепричастіе

séilėjant velėjant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėjau	velėjau
	2-ое »	séilėjai	velėjai
	3-ье »	séilėjo	velėjo

Двойств. число	1-ое лицо	séilėjova	velėjova
	2-ое »	séilėjota	velėjota
	3-ье »	séilėjo	velėjo
Множ. число	1-ое лицо	séilėjome	velėjome
	2-ое »	séilėjote	velėjote
	3-ье »	séilėjo	velėjo

Причастія

séilėjęs velėjęs

Дѣепричастіе

séilėjus velėjus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėsiu	velėsiu
	2-ое »	séilėsi	velėsi
	3-ье »	séilės	velės (жем. velės)
Двойств. число	1-ое лицо	séilėsiva	velėsiva
	2-ое »	séilėsita	velėsita
	3-ье »	séilės	velės (жем. velės)
Множ. число	1-ое лицо	séilėsime	velėsime
	2-ое »	séilėsite	velėsite
	3-ье »	séilės	velės (жем. velės)

Причастія:

1) дѣйств. залога	séilėsiąs	velėsiąs
2) страд. »	séilėsimas	velėsimas

Дѣепричастіе

séilėsiant velėsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėdavau	velėdavau
	2-ое »	séilėdavai	velėdavai
	3-ье »	séilėdavo	velėdavo
Двойств. число	1-ое лицо	séilėdavova	velėdavova
	2-ое »	séilėdavota	velėdavota
	3-ье »	séilėdavo	velėdavo
Множ. число	1-ое лицо	séilėdavome	velėdavome
	2-ое »	séilėdavote	velėdavote
	3-ье »	séilėdavo	velėdavo

Причастіе

séilėdavęs velėdavęs

Дѣепричастіе

séilėdavus velėdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėčiau	velėčiau
	2-ое »	séilėtumei	velėtumei
	3-ье »	séilėtų	velėtų
Двойств. число	1-ое лицо	séilėtumiva	velėtumiva
	2-ое »	séilėtumita	velėtumita
	3-ье »	séilėtų	velėtų
Множ. число	1-ое лицо	séilėtumime	velėtumime
	2-ое »	séilėtumite	velėtumite
	3-ье »	séilėtų	velėtų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	séilėk	velėk
Двойств. число	1-ое лицо	séilėkiva	velėkiva
	2-ое »	séilėkita	velėkita

Множ. число	1-ое лицо	séilėkime	velėkime
	2-ое »	séilėkite	velėkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	séilėti	velėti
2) твор.	séilėtę̃	velėtę̃
3) вин. (=супинъ)	séilėtų	velėtų

Причастія:

1) синхронич.	séilėdamas	velėdamas
2) пр. в. страд. зал.	séilėtas	velėtas
3) необходим.	séilėtinas	velėtinas

Двѣнадцатый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikinu	džiovinù	rašýdinu	gyvenù
	2-ое »	táikini	džiovinì	rašýdini	gyvenì
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna
Двойств. число	1-ое лицо	táikinava	džiovìnava	rašýdinava	gyvẽnava
	2-ое »	táikinata	džiovìnata	rašýdinata	gyvẽnata
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna
Множ. число	1-ое лицо	táikiname	džiovìname	rašýdiname	gyvẽname
	2-ое »	táikinate	džiovìnate	rašýdinate	gyvẽnate
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:
tetáikina tedžiovìna terašýdina tegyvẽna
2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:
tetáikinie tedžiovìnie terašýdinie tegyvẽnie

Причастія:

1) дѣйств. залога	táikinąs	džiovìnąs	rašýdinąs	gyvẽnąs
2) страд. »	táikinamas	džiovìnamas	rašýdinamas	gyrẽnamas

Дѣепричастіе

táikinant džiovìnant rašýdinant gyvẽnant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikinau	džiovìnaũ	rašýdinau	gyvenaũ
	2-ое »	táikinai	džiovìnaĩ	rašýdinai	gyvenaĩ
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno
Двойств. число	1-ое лицо	táikinova	džiovìnova	rašýdinova	gyvẽnova
	2-ое »	táikinota	džiovìnota	rašýdinota	gyvẽnota
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno
Множ. число	1-ое лицо	táikinome	džiovìnome	rašýdinome	gyvẽnome
	2-ое »	táikinote	džiovìnote	rašýdinote	gyvẽnote
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno

Причастіе

táikinęs džiovìnęs rašýdinęs gyvẽnęs

Дѣепричастіе

táikinus džiovìnus rašýdinus gyvẽnus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikįsiu	džiovįsiu	rašýdįsiu	gyvẹ́siu
	2-ое »	táikįsi	džiovįsi	rašýdįsi	gyvẹ́si
	3-ье »	táikįs	džiovį̃s	rašýdįs	gyvẽs
Двойств. число	1-ое лицо	táikįsiva	džiovįsiva	rašýdįsiva	gyvẹ́siva
	2-ое »	táikįsita	džiovįsita	rašýdįsita	gyvẹ́sita
	3-ье »	táikįs	džiovį̃s	rašýdįs	gyvẽs

Множ. число	1-ое лицо	táikįsime	džiovįsime	rašýdįsime	gyvęsime
	2-ое »	táikįsite	džiovįsite	rašýdįsite	gyvęsite
	3-ье »	táikįs	džiovį̃s	rašýdįs	gyvę̃s

Причастія:

1) дѣйств. залога	táikįsiąs	džiovįsiąs	rašýdįsiąs	gyvęsiąs
2) страд. »	táikįsimas	džiovįsimas	rašýdįsimas	gyvęsimas

Дѣепричастіе

táikįsiant džiovįsiant rašýdįsiant gyvęsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	táikindavau	džiovìndavau	rašýdindavau	gyvéndavau
	2-ое »	táikindavai	džiovìndavai	rašýdindavai	gyvéndavai
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo
Дв. ч.	1-ое лицо	táikindavova	džiovìndavova	rašýdindavova	gyvéndavova
	2-ое »	táikindavota	džiovìndavota	rašýdindavota	gyvéndavota
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo
Мн. ч.	1-ое лицо	táikindavome	džiovìndavome	rašýdindavome	gyvéndavome
	2-ое »	táikindavote	džiovìndavote	rašýdindavote	gyvéndavote
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo

Причастіе

táikindavę̃s džiovìndavę̃s rašýdindavę̃s gyvéndavę̃s

Дѣепричастіе

táikindavus džiovìndavus rašýdindavus gyvéndavus

Условное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	táikinčiau	džiovìnčiau	rašýdinčiau	gyvénčiau
	2-ое »	táikintumei	džiovìntumei	rašýdintumei	gyvéntumei
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Дв. ч.	1-ое лицо	táikintumiva	džiovìntumiva	rašýdintumiva	gyvéntumiva
	2-ое »	táikintumita	džiovìntumita	rašýdintumita	gyvéntumita
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų
Мн. ч.	1-ое лицо	táikintumime	džiovìntumime	rašýdintumime	gyvéntumime
	2-ое »	táikintumite	džiovìntumite	rašýdintumite	gyvéntumite
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Повелительное наклоненіе.

Ед. ч.	2-ое лицо	táikink	džiovìnk	rašýdink	gyvénk
Дв. ч.	1-ое »	táikinkiva	džovìnkiva	rašýdinkiva	gyvénkiva
	2-ое »	táikinkita	džiovìnkita	rašýdinkita	gyvénkita
Мн. ч.	1-ое лицо	táikinkime	džiovìnkime	rašýdinkime	gyvénkime
	2-ое »	táikinkite	džiovìnkite	rašýdinkite	gyvénkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	táikinti	džiovìnti	rašýdinti	gyvénti
2) твор.	táikintę	džiovìntę	rašýdintę	gyvéntę
3) вин. (=супинъ)	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Причастія:

1) синхронич.	táikindamas	džiovìndamas	rašýdamas	gyvéndamas
2) пр. вр. страд. з.	táikintas	džiovìntas	rašýdintas	gyvéntas
3) необходим.	táikintinas	džiovìntinas	rašýdintinas	gyvéntinas

Сложное спряженіе глаголовъ.

Формы литовскаго глагола по отношенію къ ихъ составу — двоякія:

1) *простыя* или несложныя, напр.: dìrbame «мы работаемъ», или, хотя и сложныя, но изъ такихъ частей, которыя намъ или совсѣмъ непонятны, напр.: dìrb-o-me, dìrb-davo-me, dìrb-si-me, или съ трудомъ открываются, напр.: dìrbtumime изъ праліт. формы *dìrbtum-i-bvime;

2) *сложныя*, именно возникшія путёмъ соединенія вспомога-

тельнаго глагола esù, buvaũ, búsiu съ причастіемъ спрягаемаго глагола; напр.: esù dìrbęs.

Простыя формы спряженія мы уже разсмотрѣли. Ниже мы даёмъ образецъ *сложнаго спряженія*.

Perfectum (прошедшее совершенное).

Ед. ч.	1-ое лицо	esù (др. esmì)	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	esì	
	3-ье »	yrà (др. ẽsti)	
Дв. ч.	1-ое лицо	ẽsava (ж. ẽsau, esvà)	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	ẽsata (ж. ẽsatau, estaũ)	
	3-ье »	yrà (ẽsti)	
Мн. ч.	1-ое лицо	ẽsame (ж. ẽsam, esmà)	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	ẽsate (ж. ẽsat, estì) [1]	
	3-ье »	yrà (ẽsti)	

Imperfectum de conatu.

Единств. число	1-ое лицо	buvaũ	bedirbą̃s, bedirbantì
	2-ое »	buvaĩ	
	3-ье »	bûvo	
Двойств. число	1-ое лицо	bûvova	bedìrbančiu, bedìrbanti
	2-ое »	bûvota (ж.-tau)	
	3-ье »	bûvo	
Множ. число	1-ое лицо	bûvome	bedirbą̃ (ж. и bedìrbantys), bedìrbančios
	2-ое »	bûvote	
	3-ье »	bûvo	

Plusquamperfectum (давнопрошедшее).

Единств. число	1-ое лицо	buvaũ	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	buvaĩ	
	3-ье »	bûvo	

1) Жем. estì восходитъ къ estè; ср. жем. vocat. sg. vilkì, tėvì изъ vilkè, tėvo. *Прим. переводчика.*

Двойств. число	1-ое лицо	bûvova	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	bûvota	
	3-ье »	bûvo	
Множ. число	1-ое лицо	bûvome	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	bûvote	
	3-ье »	bûvo	

Futurum exactum.

Единств. число	1-ое лицо	búsiu	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	búsi	
	3-ье »	bûs (ж. bús)	
Двойств. число	1-ое лицо	búsiva	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	búsita	
	3-ье »	bûs (ж. bús)	
Множ. число	1-ое лицо	búsime	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	búsite	
	3-ье »	bûs (ж. bûs)	

Прошедшее время условнаго наклоненія.

Единств. число	1-ое лицо	bũčiau (ж. bũčio)	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	bũtumei	
	3-ье »	bũtų (ж. bũtum)	
Двойств. число	1-ое лицо	bũtumiva	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	bũtumita	
	3-ье »	bũtų	
Множ. число	1-ое лицо	bũtumime	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	bũtumite	
	3-ье »	bũtų	

Предметный указатель.

Айстійскій праязыкъ 31
Акутъ 45
Ассоціація словъ 53
Аукштайтск. поднарѣчія: западное, среднее и восточное 31; фонетическіе критеріи поднарѣчій 31, 32

Балтійскій праязыкъ см. айстійскій праязыкъ
Балтійско-славянское языковое родство 35, 36

Верхне-литовскія поднарѣчія см. аукштайтскія поднарѣчія
Времена глагола 29, 160
Высота звука 44

Глаголъ 23, 27—29, 159—216; безличный 23; число 159; лицо 27, 159; 3-е лицо 27, 28; личныя окончанія 160—165; залогъ 28, 159; время 29, 160; наклоненіе 160; условное 165, повелительное, желательное и сослагательное 166, 167; первичные и производные глаголы 167; классы глаголовъ 167—198; семасіологическая сторона глаголовъ 198—203; спряженіе 203—246
Гласные 39—54; монофтонги 39, 40; дифтонги 41; носовые 41, 42; количество 42—44; интонаціи 44, 45; высота и сила 44; чередованіе 49—54
Говоры переходные 32; жемайтскіе 33
Границы 15

Дифтонгъ 41

Жемайтскія поднарѣчія: юго-западное, сѣверо-западное и восточное 31; фонетическіе критеріи поднарѣчій 33

Залогъ 28, 29; дѣйствительный 28; возвратный 28, 29; страдательный 29
Звуки 4, 44; законы сочетанія звуковъ 5, 6, 55—61; измѣненіе звуковъ въ зависимости отъ говоровъ: ie, ė 9, uo 9, 10, am, an 11, 12, em, en 12, 13, ą, ę, į, ų 13—15

Индоевропейскіе языки 35
Интонаціи гласныхъ звуковъ 44—49; законы интонаціи и удареній 45—49

Классы глагола 167—198; I классъ 168—172, II классъ 172, III классъ 173—181, IV классъ 181—184, V классъ 185—191, VI классъ 194, 195, VII классъ 195, VIII классъ 196, IX классъ 196, X классъ 196, XI классъ 197, XII классъ 197; глаголы, непріуроченные къ опредѣленному классу 193, 194
Количество (quantitas) гласныхъ 42—44
Конецъ слова и его законы 61, 62, 80

Косвенная рѣчь 26
Куршатъ и его грамматика лит. яз. 37

Латышскій языкъ 34
Лицо 27, 159

Монофтонгъ 39, 40
Морфологія 62—246
Мѣстоименіе 20, 134—144

Наклоненіе 160
Нарѣчіе (adverbium) 117—122; степени сравненія 122
Нарѣчія литовскаго языка: аукштайтское и жемайтское 30, 31; граница нарѣчій 30; фонетическіе критеріи нарѣчій 30
Нижне-литовскія поднарѣчія см. жемайтскія поднарѣчія
Носовой согласный (n) въ разныхъ сочетаніяхъ 58, 59
Носовые гласные 41, 42

Окончаніе 66; личныя окончанія 160—165
Основа 66

Падежъ 64, 65
Перестановка звуковъ 58
Pluralia tantum 19, 20, 65
Подлежащее 17—23, 24
Правописаніе 1—17: этимологическое 4—8, діалектологическое 8—15
Предложеніе безличное 23
Прилагательное: неопредѣлённое и опредѣлённое или простое и сложное 21, 107; средній родъ 22, 23, 116; степени сравненія 120—122; удареніе и интонаціи 122—134; склоненіе 107—115, 143—152
Причастіе 26, 160
Прусскій языкъ 34

Родъ 18

Связка 24
Singularia tantum 65

Синтаксисъ 17—29
Сказуемое 24—29
Склоненіе именъ существительныхъ 70—107: первое 70—73, 80—95, второе 73—75, 95—106, третье 76, 106, четвёртое 77, 107, пятое 78, 107
Склоненіе именъ прилагательныхъ 107—115, 143—152: простыхъ или неопредѣлённыхъ 108—115, сложныхъ или опредѣлённыхъ 143—152: первое склоненіе 108—110, второе скл. 110, третье скл. 111, четвёртое скл. 111—113
Склоненіе мѣстоименій 134—144
Склоненіе числительныхъ 154—156
Согласные 54—61: взрывные и фрикативные 54, звонкіе и глухіе 55, твёрдые и смягчонные 55; законы сочетанія согласныхъ 55—61
Спряженіе 204—246: I классъ dìrbu, sukù 204—209; II классъ mélžu, velkù 209—213; III классъ láukiu, verčiù 213—216; IV классъ trunkù 216, 217; V классъ pabúgstu, pykstù 217, 218; VI классъ kýbau, žìnaũ, láistau, laistaũ 221—224; VII классъ láidoju, vagóju 225—228; VIII классъ baĩtuoju, žaliúoju 228—231; IX классъ šùkauju, keliáuju 231—234; X классъ lỹkiju, dalijù 235—238; XI классъ sčilėju, velėju 238—241; XII классъ táikinu, džiovinù, raš̃ydinu, gyvenù 241—244; смѣшан. спряженіе 219—221; сложное (periphrastica) спряженіе 244—246
Средній родъ 65, 116, 117
Степени сравненія 120—122, 145
Судьба звука j послѣ согласныхъ 59—61
Существительное 18—20, 64—107: нарицательное, собственное и собирательное 18; родъ 18, 64; число 18—20, 66; plurale tantum 19, 20, 65; singulare tantum 65; mobile 25; падежъ 64, 65; склоненіе 66—107; удареніе и интонаціи 84—106

Удареніе 15, 44; знаки ударенія 15—17, 45; переносъ ударенія 79, 80; подвиж-

ность и неподвижность ударенія въ сущ. и прилаг. 84—106; 122—134

Фонетика 38—62

Циркумфлексъ 45

Части рѣчи 62, 63
Чередованіе гласныхъ 49—54
Числительное 152—159

Шлейхеръ и его грамматика литовскаго языка 36

Словарный указатель.

a

ãbejetas 158
abůdu 65
adant 22
aguonà 95
-ai *particula emphatica* 141
aĩ 63
ailà 103
áiškus 111, 123
aižaũ 191
akėti 196
akýlas 131
akìs 3, 16, 39, 67
akýtas 131
ãklas 124
akmenėti 196
akmuõ 5, 18, 44, 62, 66, 70, 107
akrůtas 88
àkti 182
akůotas 88
áldra 90
algà 72
álkanas 131
alksnis 97
álkti 185
alkúnė 104
alpti 187
Alsėdžiai 105
alùs 64, 65
amatiniñkas 90
amė *camus* 54
anàs 139
angà 32, 48, 92
añginas 88
angùs 129
Anykščiaĩ 39, 102, 120
anýta 93
ankstì 82
añkštas 124
anojẽ 142
anóks 139
añs 20, 139
ansaĩ 141
añt 48, 63
ant(aĩ) 21, 138, 141
ántakis 21, 48
ántausis 99
añtinas 22
añtis 97
añtra *secundo* 22
añtras 63, 157
añtrininkas 93
apačià 94
apãštalas 88
apdìržti 190
apynỹs 100
apjàkti 182
apkaĩsti 188
apkẽsti 14, 42
apkintů 51
apkuĩsti 188
ãpmaudas 88
apmaudingas 131
apmìkti 183
aprýštu 51
apsiañti 184
apsidarýti 28
apsirėdýti 28
apsirikti 183
apsìsukąs 129
apsiviĩkti 28
apsklìsti 183
apskústi 13, 42
apsnústi 189
apspìsti 183
apstókas 131
apstůs 127
ãptižas 191
apůokas 88
apušẽ : àpůšė ž. 106
apvalůs 132
apvynỹs 100
ardýti 199
Ariógala 50
ariů 162, 175 : ž. arù 164
arklỹs 39, 62, 97
árškus 129
artì 82
arúodas 88
áržuolas 15
aržůs 127
ãsilas 88
àš 8, 20, 63, 134
ãšaka 94
ãšen(aĩ) 136
ašìs 60
ãšmas 157
aštañtas ž. 83
aštrùs 127
aštuñtas 83, 157
aštuonérgis 158
aštuonerì 158
aštuoneriópas 158
aštúonetas 156, 158
aštuonì 63
atãdrėkis 6
atadůoti 6
atàkti 182
ãtatai 63
ataudaĩ 88
atbėgti 7
ãtbulas 130
ãtdaras 130
ãtdrėkis 6, 7, 56
atdůoti 6, 7
ateñtis 115
atidůoti 6
atitólinti 6
ãtkalas 130
atkélti 56
atkérti 188
ãtkilas 25, 130
atlaidůs 132
atléisti 56
atlýžti 190
atmintìs 18
ãtrakas 130
ãtrašas 88
atsargùs 132
atsigérti 48
ãtskiras 130
atstóti 6, 56
atstůs 127
atšàpti 183
attólinti 6
atůodogis 99
ãtviras 25, 130
atžagarùs 132
atžúlus 132
audėjà 94
áudiklas ž. 126

ándra 90
augẽsnis 121
augintinis 99
augmuõ 5
augštaĩtis 30
áugštas 46, 126
augštýbė 105
augštỹn 46, 119
augštynáikas 119, 131
aũgštis 46
augštókas 131
áugti 41, 168
aũklė 46, 103
áuklė 46, 74
auklẽ 103
áuksas 84
áuksinas 22, 88
aukúnė 104
aũlas 86
aulỹs 100
aurẽnai 141
aurìnai ž. 141
ausýlas 131
ausýtas 131
áusti 41, 174
aũšti 17, 23, 36, 43, 45, 189
áušti 17, 36, 43, 45, 189
aũtas 85
aũti 184
autskariaĩ 6
áužuolas 15
avilỹs 100
avýnas 88
ãvinas 88
aviniũkas 90
avìs 2, 15, 39, 62, 64, 76, 106
avižà 20, 90, 191
avižienà 94

ą

ąsà 3, 32, 59, 83, 92
ąsidinis 58
asótas 59, 131
ąšas 59, 88
ąždinis 58
ąžuolas 14, 62, 88
ąžuolýnas 32

b

bãdas 86
badėti 171
badmirỹs 100
badúoti 196
baidaũ 199
baĩgti 173
bailùs 127
báimė 102
baisù n. 65
baisùs 49, 127
balañdis 100
bálnas 17, 126
balnas 17, 64
balsas 86
bálstu 191
balsvas 125
báltas 21, 107, 126
báltmargas 118
baltuoti 196, 228—231
bąlù 191
bámba 90
bandà 92
bangà 92
Bangpùtỹs 101
bà-regint ž. 164
barkštis 97
barstýti 52
bárti 175
barzdà 92
barzdótas 131
barzdskutỹs 101
bãsas 124
basnìrčias 131
baublỹs 98
baugštùs 127
baugùs 127, 185
baũsti 174
bãžmas 52
beañsis 100
bedičvis 100
begėdis 99
bėginti 200, 203
bėgti 168, 200
bėgtýnės 19
beĩgti 173
beñdras 124
beñgti 173
béras 126
bè-regint 164
beržgždžias 124
bérnas 26, 85
beržti 15, 16, 52, 176
béržas 85
beržýnas 18
bỹ 142
bičiũlis 100
bičiuõlis 100
bijóti 49, 199
bildėti 171
bilė 142
bingùs 127
bìrstinti 200, 202
bìrstu 191
bìrti 16, 52
bjrù 191
bùtė 103
bùtinas 89
bùtkoris 6
bjaurùs 127
blãkė 103
blauzdà 92
blezdingà 94
bliáuju 179, 184
bliáuuu 179, 184
blizgėti 171
blõgas 124
blõkšti 178
blùkti 182
bóba 90
boginti 200
bókštas 52
bósti 189
bóti 178
braidýti 53
brangỹn 119
brangù n. 65
brangùs 11 : bráng us 129
brastà 53, 92
brastvà 92
brãsvà 92
bredù 53, 172
brėkšti 23, 190
brendù : bredù 172
brę́sti 189
brydẽ 53
brỹdis 53
briedis 34, 96
briedkriaũnis 6, 100
briedplaũkis 100
brìngti 186
brìnkti 185
brìsti 172
brìzgilas 89
brólis 10, 18, 40, 56, 66, 73
bróterauties 56
broterẽlis 56
brùkti 168
brųšė 92
Bubjaĩ 30
bũbnas 85
budėti 171
budrùs 127
bũgnas 85
bugštùs 127
bùgti 185, 186
bùkas 16, 124
bùkis 26
buklùs 127
bùkti 182
buliavonas 90
bùnù 194
bùožė 10, 52, 102
burbulas 89
bùrės 177
bùrỹs 98
burnà 84, 91
bùrti 177
bùrties 177
búsimos 26
bùsti 171, 182
bùtas 86
bùti 16, 24, 47, 160
bùžulas 52

c

cičlas 9

č

čerkšnà 25
čerkšti 176
čià 42
čiẽlas 9
čiáužėti 180
čionaĩ 141
čiřkšti 176

d

dãgis : dagỹs 99
dáiktas 27 : dáiktai 84
dailùs 127
dainà 91
daĩgis 97
daĩgkotis 5
dalỹkas 90
dalijù 196, 235—238
dañgtis 97
dangùs 11, 64, 67, 77
dantìs 11, 64 : dantų̃ 106, 156
dantýtas 131
dãr 26
dárbas 85
Darbėnai 14, 80
darbýmetis 99
darbiniñkas 90
darbùs 127
dárgana 93
darýti 194
daržas 39, 64, 80, 86
daržininkas 88
daubà 51, 92
daug-daũg 159
daũgis 97
daugnorà, -õros 18
daugùmas 89
Dauguvà 34
Debeĩkiai 70
debesų̃ *g. pl.* 106
dẽdinu 200
dẽdinu 200, 202
dedù 193
degà 117
dẽgdinu 202
dẽgę 117
dẽginu 167, 202
dẽglas 7, 124
dẽgsiu 117
dẽgti 7, 169, 202, 208
deĩvė 103
dejà 92
dejúoti 23
dẽl 27, 63
dẽlna 90
derėti 180
derýbos 19, 93
derlùs 127
dẽstis *3 praes.* 193
dešimẽs 156
dẽšimt 156
dešimtas 157
dešimtėrgis 158
dešimteriópas 158
dešimtìs : dešimtų̃ 156
dėti 9, 16, 37, 200, 201
dėvėti 180
devynėrgis 158
devynerì 158
devyneriópas 158
devynetas 156, 158
deviñtas 157
deviñtinės 19
devjãu *1 s. praet.* 193
didbuřnis 100
didelì *adv.* 118
didėlėsnis 121
dìdelis 114, 132
didgaĩvis 100
dìdis 114, 124
dìdysai 149
didỹsis 149
dìdžsis *ž.* 149
didókas 131
dìdùs 114
didžiaĩ *adv.* 118
diegas 85
dienà 2, 9, 16, 34, 41, 92
dienóvidis 100
Dìevas 86
dýgti 186
dygulỹs 101
dygùs 127
dỹkas 185
dỹkti 185
dykūnas 90
dilĩti 55
dìrbamas 159
dìrbdinu 203
dìrbinu 203
dìrbtas 159
dìrbtinas 29
dìrbu 5, 28, 55, 159, 169, 204—208
dìrbuosi 159
dìrgti 186
dìrsė 102
diřžas 86
diřžti 190
dóbilas 89
dõras 10, 15, 124
dóras 124
dorýbė 105
dõriškas 131
dõsnas 127
dosnùs 127
dovanà 10, 91
dovanóti 195
dovinà *ž.* 94
drabnùs 127
drabùžis 100
drąsiai *adv.* 118
drąsù 65
drąsùs 22, 127
draũgas 16, 86
drausmẽ 103
draũsti 174
drebėti 171
drẽbti 177
drebulẽ 106
drė́gnas 126
drė́gti 185
drė́kti 185
drẽksti 55, 177
drìbti 182
driẽžas 86
drìgnės 103
drìgnys 5
drỹkti 185
drįsti 189
dróbė 102
drobùlė 105
drovùs 127
dróžti 52, 175
drúgalis 126
drugỹs 98
drúktas 126
drúktgalis 126
druñgnas 124
druožẽ 10, 52
druskà 91
drùskinė : druskìnė 105
drútas 126
dù, dvì 40, 42, 63, 65, 154
dũbti 51, 182
dubùs 42, 127
dùgnas 86
dùjen(ai) 154
dūkrėlė 105
dukšnùs 127
duktẽ 67, 78
dũkti 185
dùlkės 20, 102
dùlkėtas 131
dúmai 20, 65, 84
dúmas 20, 65
duñblas 12, 86
dùmplės 102
dùmti 16, 177
duobà 51
duobẽ 10, 16, 51, 54, 103
duobėtas 131
dúodinu 202
dúodu 193
dúona 2, 9, 33, 90
duosnùs 127
dúoti 10, 16, 52
dùrys 19, 65, 76
dùrti 177
Dùsetos 19, 138
dusulỹs 101
dųzgėti 171
dvãras 86
dveigỹs 158

dvéitas 158
dvẽjetas 156, 158
dvejì 158
dvejópas 158
dvẽsti 177
dvibrìdė 53
dvidešimtas 157
dviej 155
dviejáu(s) 154, 155
dvigubas 158
dvỹlas 124
dvýleka ž. 156
dvylekiñtas 157
dvylẽkis 156
dvýlika 156
dvylìkis 158
dvýliktas 158
dvilinkas 158
dvỹnas 86
dvišakas 158
dvõkti 178

dž

džiaũgsmas 57
džiaũgties 29, 174
džiáuju 179
džiáunu 179
džiovinù 241—244

e

ẽglė 103
eglýnas 18
eĩkš, eĩkšte 166
eikšìn, eikšìnket 166
eilà 103
eilẽ 103
eimė *camus* 54, 166
eimì 192, 193
einù 193
eĩta 26
eĩti *infin.* 184
eĩti *3 praes.* 192
eĩtienai 142
eitù ž. 192, 193, 221
eivà 166
ejáu ž. *1 s. pract.* 193
ẽkem, ẽkiau ž. 166
ekmuõ 15
elgìmos 164
elksnis 97
élnis 96
éndrė 102
ẽpušis, -ies 106
erdvas 124
erẽlis 100
eĩtas 124
eržilas 89
éržuolas 15
esčiù 180, 194
esmì 160, 194, 203, 245
ẽsti 160, 180, 194
esù 193, 204, 245
ešerỹs 101
ẽt 63
ežià 103
ežẽ : ẽžė 103
Ežerėnai 31
ẽžis : ežỹs 98

ė

ėdalas 11
ėdau : ėdžiau 170
ėdinėju 167
ėdrùs 11, 127, 129
ėdu 11, 52
ėdžios 90
égėrė 171
éras 171
ėsti 170

g

gadynė 104
gaidỹs 47, 67, 70, 98
gaĩgalas 89
gailėties 29
gailu 116
gailùs 22, 127
gaĩšti 189
gaivìnti 198
gaižùs 127
gajùs 127
gãlas 33, 86
gatąstuvas 88
galėti 164, 180
galvà 4, 46, 91
galvìjis 100
galvóviršis 100
gamìnti 201
ganà 118
gañdras 86
gãniava 93
ganõvas 90
garaĩ 86
garbẽ 103
Gaĩdinas 29, 31
gardùs 127, 129
gaĩsas 86
garsìngas 131
garsùs 127
garuóti 196
gąstùs 127
gašlùs 127
gašùs 127
gatės *particula emphatica* 142
gaujà 92
gaurúotas 131
gausùs 127
gáuti 184
gėda 9, 90
gėdėties 180
gegužẽ 106
geidáuti 196
geĩsti 5
gélbu, gélbėti 171, 219
gélda 91
geĩsti 188
geĩsvas 125
geĩtas 124
gélti 5, 176
geltónas 130
geltonplaũkė 105
gelumbẽ 12, 83, 106
gelumbėtas 131
gelžìs 65, 106
gélžys *pl.* 65
gémbė 12, 16, 102
gemù 199
genỹs 34
genù 40
gerà 133
gẽras 40, 63, 108, 123
gẽrasai 149
geràsis 145
gerėlėsnis 121
geresnėji 150
gerėsniai *adv.* 118, 122
geresniõji 150
gerėsnis 108, 110, 132
gerèsnis 43, 110
geresnỹsis 145
geriaũ(s) 122
geriáusiai *adv.* 122
gėrimas 89
gerklẽ 103
geróji 150
gérti 34, 176
gerùmas 89
gérvė 102
gesýti 199
gęsti 182, 190, 199, 220
gęstù 192
-gi *particula emphatica* 141
giáurė 5
gýdau 199
giedrà 9, 23, 92
giẽdras 124
giedóti 171
giedu 219
giemi 171
giesmẽ 9, 57, 74
giestù 171, 221
gijà 92
gijù 178, 199
gìlbti (pa-) 187
gìlė 103
gilỹn, gilynaĩ 119
gylỹs 98
gìltinė : giltinẽ 105
gílùs 127
gimdýti 199, 201
gimdýtojai 99

giminẽ 106
gimstu 139
gimti 172
giñčas 61
giñklas 13, 86
ginti 36, 170
giñti 16, 36, 172
gynù 178, 199
girdėti 26, 180, 194
girià 17, 18
giriminkas 88
gýrius 17, 36
girnos 91
gìrsti (iš-) 189
gìrtas 126
girti 17, 36, 177, 203
gįsla ž. = gýsla 13, 37, 42, 59, 83
gistie *infin.* 190
gýti 16, 47
gývas 126
gyvatà 95
gyvãtė 17
gyvenù 198, 241—244
gývolis 18, 102
gyvulỹs 102
gỹžti 190
glaũsti 5
glėbỹs 98
gležnùs 127
glinda 91
glitùs 127
globti 175
gluõdenas 10
gluosnis 10
glųsnis ž. = glúosnis 83
gniáužti 175
gomurỹs 101
grakštùs 127
grasùs 128
graudùs 128
gráužti 51
gražiaĩ *adv.* 63
gražiaũs 63
gražiáusiai 63
gražýbė 105
grąžinti 59
grąžýti 59
grąžtas 5, 56, 59
gražùs 108, 123
grėblỹs 97
grėbti 175
greĩbti 175
grejù 179
greĩtas 25, 124
grę̃žti 56, 59
griáuju 179
griáunu 179
griẽbti 175
griejù 179
griẽkas 9, 41
griẽšiju 9
griẽti 179
griežti 175
grýnas : grỹnas 126
grįsti 173
griųvù 169, 184
grįžti 13, 59, 190
gróbas 84
gróbti 175
grúdas 85
grúdu : grúdžiu 173
grumšti 174
grūnù 169, 184
grúodas 10, 25
grústi 173
gružinėju 51
grūžtìs 51
gũčas 61
gũdas 86
gudrùs 128
gùrė 16, 45
gùrti 16, 41, 184
guĩbė 60
guléti 28, 52, 63
gulõvas 90
guĩti 175
gumbas 12, 16, 86
guobà 10
guõdžioti 10
guõlis 52, 97
gúosti 10, 174
gùrgždis 96
gùrklis : gurklỹs 99
gùsti (in-) 182
guvùs 128
gúžis, -ies 13, 59
gvildýti 5
gviĩsti 189

i

idañt 22, 116, 120
ìkrai 86
ilgas 126
ilgóji 17, 22
ìlgstinti 200
iĩšti 189
imti 170
ìngas 126
ingùsti 182
inkyrùs 128, 132
ìnkstas 84
inkurtùvės 19
ir 63
ìrstu, ìrti 199
ìrties 177
išálkti 23
išbeĩti 55
išdýgti 4
išdỹkėlis 99
išdỹkti 4
išdiĩti 55
išdubà 51
išeĩti 7, 55
ìšgąstis 99
išgérti 7, 55
išgiĩrsti 189
ìšilgas 130
ìširas 130
iškàsti 7, 55
išklĩšti 191
išleistùvės 19
išlìpti 55
išlįsti 55
išmègzti 55
išmintìngas 131
išmintìs 18, 62
išmókti 185, 200
iš pàt 139
išpėšti 55
išrišti 55
išsémti 6, 7, 57
išsigą̃sti 189
ìštisas 130. 158
ištùkęs 51
išvýsti 189
ìšžirgas 130
ìžà 92
ìženos 191
ìžos 191
ìžti 191

į

į 119
įlanda 93
įmìkti 183
įniřsti 188
į pàt 140
įrù 199
įsigūštu 57
įstabùs 132
įvadùs 132
įvedybos 19
įveĩkti 16
įvỹkti 186
įvìsti 191

y

ýdėm, ydėmnaĩ ž. BM. *ìndėmu 142
ýla 91
yrà *est* 193

ie (ë)

ienos 91
ieškoti : ieškóti 10, 195
iẽšmas 9, 10
ievà 9, 10, 92
iẽžti 191

j

jáib 142
jáigu 139, 142
-jau' *particula emphatica* 142

jáuja(s) 91
jaukûs 128, 209
jáunas 63, 126
jaunìkis 100
jaũsti 174
jáutis 61, 67, 96
jautrûs 128
-jẽ *particula emphatica* 142
jẽknos 5, 40, 94
jemù 170
jẽras 11, 85, 171
jevaĩ 86
Jézus 77
jinaĩ 142
jis, jì 20, 47, 63, 107, 139, 143
Jõ mỹlista 21
jóti 10, 16, 47, 178, 209
jõvalas 89
jùmienai *vobis* 142
jùngas 2
jùngtas 2
jùngti 163
jùnkti 185
juõ *magis* 122
juõdas 10, 16, 46, 126
juodãsis 21
juõdbėras 118
juõdis 15
juodis 97
juõduoti 46, 196
juojaũ(s) 122
juõkas 15, 86
juokdarẽ 106
juõkinti 200
juõkties 15, 29, 173, 200
júosta 16, 52, 91
júosti 52, 175
juõsvas 125
Júra 30
jùrės 102
jũs 83
jùsti 182
Jùžintaĩ 197

k

kadą̃ 33
kadagỹs 101
kadãr 193
kailiniaĩ 101
káilis 67, 96
káima 91
kaĩmenė 104
kaimýnas 88
kairỹs 98
kaĩsti 188
kaitalióti 51
kaĩtinti 54
kaitrà 92
kaitrûs 128
kakalỹs 101
kãklas 86
kàkti 182
kalbà 4, 92
kalbėti 32, 167, 171, 200, 219
kálbinti 200
kãlė : kalė̃ 103
kalėti 180
kalinỹs 101
kálnas 33, 84
kálnuotas 131
káltas 17
kaĩtas 17, 45, 125
kálti 16
Kaĩtinėnai 19
kálvė 102
kálvis 96
Kamajaĩ 19
kãmanos 19
kamantinėti 120
kamarà 95
kamštà 92
kaũštis 11, 16, 97
kamuolỹs 101
kàna kas 142
kañdis 97
kañkalas 89
kantrûs 128
kãpas 87
kãplis 124
kàpt 52
kàpti 186
karetvis 25, 100
kariáuti 196
kařklas 86
kařpas 86
kárpotas 131
kaĩsti 188
kárštas 126
kařštis 97
kařtas 16, 86
kártė 106
Kartenà 136
kárti 16, 168, 177
kártis 67, 106
kartûs 60, 128, 129
kárvė 102
karžygỹs 101
kàs 16, 139
kàs gi 141
kas-ne-kàs 142
kąsnis 96
kãspinas 89
kàsti 57, 169
kąstì 14, 42, 59, 169
kastùnis 53
kastinỹs 54
kas-žì 142
kàs-ž-kas 142
katẽ 15 : kãtė 103
kãtilas 89
kãtinas 89
katrà̃s 21, 139
kaukarà 94
kaũkas 45
kaũkti 16
kaukurẽ 94
káulas 84
Kaũnas 18
kaũpas 87
kaũpti 174
kéikti 16, 173
keĩstas 125
keĩsti 5, 51, 198
kekẽ : kėkė 103
kėkšė 103
keleĩvis 100
kelĩ 158
kėlias 67, 80, 81, 86
keliaudinti 202
keliáuti 196, 202, 231—234
kėlinės 19
kelionė 202
kelỹs 81, 98
kélmas 79, 85
kélti 4, 16, 176
kémpinis 12
kentėti 180, 219
kẽpalas 89
kẽpdinti 202
kẽpenos 94
kepù 40
kepùrė 105
kèpti 34, 170, 202, 209
kẽras 87
kérpė 102
kerpù 40
kéršas 126
keršlaũnė 5, 56, 105
keĩštas 86
kérti (at-) 188
kertù 63, 167, 192
kęsti 174
Kęstùtis 18
keturì 40, 155
keturiesu 155
keturkaĩmpis 100
ketùrlinkas 158
ketvérgis 158
ketverì 158
ketveriõpas 158
kètvertas 156, 158
ketviřtà *quarto* 22
ketviřtas 157
kẽvalas 89
kiaũlė 103
kiáunė 5 : kiaunẽ 102
kiáuras 126
kiaũšis 97
kýlau, kýboti 195, 221—224
kiek 159
kiekvienas 139
kielė 9, 102
klẽmas 9, 16, 87

kietas 9, 16, 126
kietis 17, 96
kiẽtis 17
kilpa 91
kilstu 191
kiltas 126
kilti 16
kįlų 191
kimbù 13
kiminaĩ 94
kiñsti 16, 57, 172
kinis 52
kinka 13, 91
kioksóti 18
kiřminas 89
kirmijù 196
kiřpti 172
kiřsti (su-) 188
kiřsti 6, 16
kìrsti (pa-) 189
kiřtis 97
kiřvis 34, 73
kìsti 198
kiškà 91
kiškis 97
kìsti 169
kìtas 16, 40, 51, 139, 157
kìtkas 142
kitóks 139
kitóniškas 139
kìts kìto 142
klaĩdûs 128
Klaĩpėda 31
klampûs 128
klãnas 87
klãnsti 5, 16, 175
klẽbỹs 98
klẽtis 52, 208
klẽtis 52
klẽvas 87
klíbas 125
klýkauti 196
klỹkti 173
klùmpti 187
klỹsti 189
klĩsti 191
kliudýti 199
kliunù 169
kliųvù 169, 199
klõjimas 52
klóti 16, 52, 178, 208
klůonas 10, 52
klůpti 182
klũsas 125
knebinėti 196
kniũgos 65
knìsti 57, 169
kniůkštas 126
kniůpsčias 126
kodėl 63
kója 61, 81, 209
kóks 139, 140
koktaĩ 139, 141
koktù 139 : kõktu 142
kópėčios 94
kópti 52, 174
kõpti 174
korỹs 15, 98
kósčiu 180
kósėti 52, 180
kósti *3 praes.* 180
kosulỹs 51, 101
kóšti 175
koštùvės 19
kótas 79, 85
krãsė 103
krãštas 5, 87
kratùs 128
kraugerỹs 101
kraũjas 87
kráuju 179
krauleidỹs 101
kraunà 51, 92
kráunu 179
kraupûs 128
kráuti 51, 179
krečiù 198
kregždẽ 103
kregždingà 103
kreĩpti 199
kreĩvas 125
krėslas 85
krẽšti 177
kriĩmsti 172
krimtù ž 182
krỹpti 187, 199
krùpti (pa-) 182
krìslas 57, 87
krìsti 182, 199
kritùs 128
krỹžiumis *adv.* 107
krúmas 84
krunėti 180
Krúoja 157
Kruopjai 30
krúsnis 51
krušà 23, 92
krùšti 169
krūtinė 51, 105
krūtys 51
krùvà 51, 92
krùvinas 130
kūdikis 99
kúgis 96
kuĩsis 16, 41, 85
kujis 81, 96, 149
Kuliaĩ 84
kulikas 89
kulỹs 98
kulkà 91
kùlti 16, 45, 177
kultuvẽ : kùltuvė 105
kumẽlė 105
kumelỹs 101
kumpas 12
kumpis 60
kumpnõsė 105
kumpsóti 195
kùmstė 102
kunigaikštáitė 105
kunigaikštis 99
kuo-geriáusis 121
kuõdas 10
kuojà 92
kúoka 10
kuõlas 86
kúopa 10, 52, 91
kúosas 10, 52, 85
Kupiškis 40
kuřėjas 125
kurėnti 198
kuriañ 142
kùrmis, 60, 96
kùrpė 102
kuřs 21, 139
kursaĩ 141, 149
kurs-ne-kuřs 142
kuřsti 188
Kuršas 30, 83
kuřtas 16
kùrtas 84
kùrti 177
kũsti 189
kvãpas 5, 87
Kvėdarna 13, 154
kviečiaĩ 20
kvieslỹs 98
kvietienà 94

l

labaĩ 63
lãbas 125
Labguvà 29
láibas 126
láidau 52
láidoju 195, 225—228
laidõkas 90
láidotuvės 19
laikañ 51, 53
laiměti 180
laipìnti 54, 198, 200
láipjoti 195
láistau 41, 194, 221—224
laistañ 221—224
laĩškas 87
laiškùs 128
lãkinti 196, 200
lakìnti 200
lakióti 195
lãkštas 87
lãkti 200
laudûs 128
lángas 11, 32, 85
lankà 92
laũkas 11, 16, 32, 87
lankstañ 16
laũktis 97
lãpas 86
lãpė 103

lapenù 54
lapijà 18, 95
lapinù 53, 200
lãšas 87
lašiniaĩ 101
lašišà 94
lãtvis 34
laũkan 120
laũkas 16, 32, 87, 119
laũkis 97
laukkãktis 166
lauknešà 49
láukti 213—216
laũku *adv.* 20
laumẽ : laũmė 104
láužas 45
láužau 49
láuždinu 49
láužydinu 49
láužti 16, 49, 198
lazdà 92
lažýbos 19
lẽdas 87
leidtẽkas 56
lẽidu ž. 181
léisti 6, 52, 173
lejù 179
lẽkti 32, 177, 200
lẽlẽ : lẽlė 104
lempù 182, 192
leñti 176
lėndrė 102
leñgvas 125
lengvù 18
lengvùs 125
lénkas 84
lénkė 102
lénkiškas 131
leñkti 12
lentà 92
lentýna 93
lepstù 182, 192
lepùs 128
lẽsinti 200
lẽsti 200
lẽtas 125
lẽtena 95
liáujuos 179, 184
liáunuos 179, 184
lydekà 95
lydėti 52
lieju 179
liẽkas 51, 125
liekmì 192, 193
liẽkti *3 praes.* 192
liektù 51, 192, 204, 221
liekù 51, 162, 193, 204
lielešà 94
liemnù 37
liepa 9; 91
Liepója 29
liepsnà 92
liẽptas 86
liẽpti 9, 37, 174
liesas 185
lieti 9, 16, 179
liẽti 179
Lietuvà 36, 94
lietùvai 179
lietùvininkas 88
lietùviškas 131
liẽžti 9, 16
ligà 92
lýgmenas 130
lýgnešas 130
lygónis 69
lig pàt 140
lýgti 186
lygtùvės 19
lýgus 129
lįja 179, 184
lỹkis 53
lỹkiju 51, 196, 235—238
lìkti 51
limpù 13
lìmti 187
lỹn 169, 179, 184
linaĩ 20
lìnas 87
lìndoti 195
Lìnkmenos 54, 82
linkséti 57
liñksmas 125
liñkti 12, 16, 185
Línkuvà 32
lìpdmė 112
lipšnùs 128
lìpti 5, 169, 183, 200
lýsė 102
lýsia 102
lýsti 57, 185, 189
lįsti 13, 172
lýsvė 102
lỹti 16, 23, 44, 169, 179
lytìs 179
liùbėti 10
liùdininkas 88
liuobėti 10
liùosas 10, 126
liñsti 189
lìzdas 87
lìžė 103
lýžti 190
lõbis 97
lokỹs 98
lopišỹs 98, 101
lopšỹs 98
lóti 178
lóva 91
lovỹs 98
lùbos 92
lùnkas 12, 84
lùobas 10, 85
lùošas 10
lupinėti 3
lùpti 3
lupùs 3, 128
lųšis, -ies 13
lūštu 49, 57
lūžti 6, 190, 198
lūžtis 49

m

-m *mihi* 136
magztìs 38
magztýti 38
maĩnas 87
maĩštas 86
máišė 58
maĩštininkas 88
makšnà 92
malãgis 100
maldà 92
málka 91
malonė 104
malonùs 132
málti 170
malùnas 90
malùninkas 88
maluosi 162
maluoti 196
mãnienai *mihi* 142
márgas 126
márgis 96
marškiniaĩ 101
maršùs 128
martì 67, 73, 112
marùs 128
maslùs 128
mastìs 58
mastýti 58
mastùvai 19
mašà 92
mãt 120
mataĩ 119
matýti 26
mãzgas 57, 87
màž, mažaĩ 159
mãžas 15, 21, 44, 80, 125
mažàsis 43
mažėlėsnis 121
maž-màž 159
mẽdis 61, 95, 97
medìnis 110, 121
medkõtis 6
medùs 65
mẽdžias 95
medžiõnė 34
mégiu 186
mégstu 186
mẽgzti 176
mẽilė 16
meilùs 128
mekẽnti 198
melãgis 100
mẽlas 87
meldìmos 164
mẽlėnė 130
mẽlinas 130

mẽlsvas 125
melúoti 196
mélžu 209—213
méndrė 102
ménesiena 93
menkaĩ 159
meñkas 125
ménuo 67, 78
mérdėti 180
mergà 79, 92
mergáitė 105
mergėlė 105
merginà 95
Merkinė 32
mérkti 17, 45
meřkti 17, 45
mės 63
mėsà 92
mèsti 6, 56, 170
meškà 92
mėšlas 6, 57, 85
mėtai 15
mėtas 86
metũ 192
mezgù 57
mėzliava 95
mėžti 57, 175
mi *mei* 136
miegà 88, 91
miẽgas 87
miegmi 160, 171, 192, 193, 203
miegóti 171, 200
miẽgti *3 praes.* 160, 192
miegtù 171, 192, 193, 204, 219, 221
miegù 193, 204, 219
mielas 126
miẽlės 104
miẽstas 86
miẽžiai 20
miežienà 94
miẽžis 97
migdýti 199
miginti 200
migýti 200
mìgti 183
mìlas 87
mylėti 180
mýlista 21
mýlių 162, 203, 220
mìltai 84
mìlti (pa-) 187
mìltinas 22
mìltingas 131
mýlu ž. 164
milžinas 89
mìlžti 172
mìnkyti 13
minkštà 133
mìnkštas 108, 123
mìnti 170
miñti 172
mìntuvai 13, 19
mìrksnis 96
miřkti 185
miřti 65, 188
misà 25, 92
mįslė 37, 52, 59, 104
mìsti 183
mišýti 199
miškañ 120
mìšras 125
mìšti 191, 109, 220
mitulỹs 158
mokau 200
mokėti 171, 201
mokìnti 200
mokìntinis 99
mókyti 200
mókytinis 99
mókslas 6, 57, 84
mokslùs 128
mókti (iš-) 185, 200
molijà 95
molìnis 121
mólis 96
Mósėdis 33, 66
mótyna 10, 18, 64, 93
mùmienai *nobis* 142
musėlė 106
mũšis 97
mùšti 57, 170
mùšties 29
mušt̃inės 19

n

nabãšninkas 88
nabãštikas 88
nãgas 87
náginė 104
nagúotas 131
-nai *particula emphatica* 142
naktìs 106
nakvýnė 104
nãmas 87
namiẽ 82
namiejẽ 82
namìškis 100
nãras 90
narìnti 198
narsùs 128
narũnas 90
nãščiai 49, 97
našlė 64, 67
našlỹs 64, 67, 98
naštà 49, 51
našùs 49, 128
naudà 91
naudõtas 131
naũjas 16, 125
naujõkas 90
Naũmiestis 15, 102
nebylė : nèbylė 106
nebylỹs : nèbylis 101, 102
nedoróji 22
negẽras 63, 107
nègu 139, 142
neijóks 139
nėjóks 139
nekàs 142
nẽkas 142
nekuřs 142
nelabàsis 21
Nėmunas 30
némdrė 102
Neris 18
nérti 176
nėščià 49
nėščiu 49, 201
nėščiai 49
nešìkas 89
nẽšinios 49
nešiója 49
nešù 5, 28, 42, 49, 51, 170
nešúosi 28
Nevėžis 31
niẽkas 86, 142
niekdžingẽ 106
niežaĩ 87
nýkštis : nykštỹs 99
nìkti (ap-) 183
nỹkti 185
niřsti (į-) 188
nìžti (pra-) 191
nóras 84
norėti 180
nudrìksti 57
núgara 95
nukàkti 182
nukaĩsti 188
numaĩ ž. 51
numiẽ 82
numỹn 82
numìrėlis 99
númirėlis ž. 99
numìškis 100
nuõ 48, 63
nuobodùs 128
núogas 10, 37, 126
nuolaidùs 132
núolupa 3
núoma 10, 48
núomonė 18
núomoti 10
nuo pàt 139
nuplikę 117
nusėdu 169
nusiaũti 184
nuskuřsti 189
nustèbti 199
nutõlti 188
nuvỹkti 186

o

obelũ *g. pl.* 106
óbuolas 10, 89

óla 10, 91
opùs 128 : ópus 129
oraũ 20
óras 11, 37, 85
óriau = ariaũ *1 sg. praet.* 175
oženà 94
ožỹs 10, 11, 97
ožkà 91

p

pabaigà 94
pabaigtùvės 19
pabangà 94
pabengtùvės 19
pabùgstu 217
padángės 104
pãdarỹnė 104
pãdas 86
pãdažos 94
padelỹs : pãdėlis 101, 102
padorùs 132
padūkėlis 99
paėdà 25
pagálba 93
pagálbininkas 88
pagáulus 132
pagilbti 187
pãgiriamas 24
pãgiriõs 94
pagirỹs 101
Pagirỹs 32
paglóstomas 24
pãgnoda 10
pagõsti 10, 174
paĩkas 125
pãilgas 131
paĩlsti 189
páinioti 195
paišýti 51
pajemblùs 132
pajuodỹs 132
Pajúriai 19
pakabùs 132
pakàkti 182
pakálnė 104
pakáušis 99
pakeleivingas 131
pakyléti 53
pakìrsti 189
paklõdė 105
paklõtė 105
pakraũtė 51
pakrìpti 182
pakrúmis 99
Pakrúojis 157
pãkulos 94
palaidas 132
palaidūnas 90
palaĩkė 105
Palangà 31, 33
palankùs 132
palavỹkas 90
palépis 99
Palėvenė 54
palydėti 52
pálšas 126
páltė 106
páltis 106
palúkanos 93
pãlūkos 93
pãmazgos 94
pamìlti 187
panašùs 49, 132
Paneriaĩ 19
Panevėžỹs 31
panyšėti 49
pántis 96
papártis 99
pãpas 86
papė̃žti 190
pãplavos 94
paplótis 178
paprotỹs : pàprotis 102
papùkšti 183
pãraižos 190
parė̃žti 190
paryžti 190
parplỹs 98
paršas 79, 80, 86
pãsaka 93
pasalūkas 90
pasiẽnis 99
pasigaĩlti 187
pasilgti 186
pàsiuntinis ž. 101
pasiūtėlis 99
paskálba 93
paskų ž. 83
pàskuo 83
paskutìnis 121, 157
pasõstė 52
pãstaras 131
pãstiras 131
pastùrgalis 99
pastùrlakos 93
pãsukos 94
pasuỹs 108, 132
pasveĩkti 186
pašalỹs 101
pašalpà 95
pašánkinė 88
pašankùs 132
pãšaras 89
pãšlitas 131
pãšukos 94
pàt 139
pataikūnas 90
pataisaĩ 59
pataisūnai 59
patarlė̃ 18
patė̃kti 184
patėvis 99
pati 67
patiĩžti 190
patorỹs ž. 101
patrìsti 191
pàts 139, 140
patsaĩ 141, 149
patvorỹs 101
paũkštis 18. 97
paupỹs 101
pavalgà 94
pavardė̃ 106
pavaržgėlis 99
pavasarìngas 131
pavãsaris 99
pavažà 94
pavéikslas 57
pãvežamas 24
pavilgà 94
pavyžėti 52
pavojùs 65
pažándės 104
pažinti 26, 187
pečiũkas 90
pėdà 9, 91
pėdas 9, 85
pėdsakas 6
peĩkti 16, 203
peĩlis 41, 67, 97
pelaĩ 87
pelė̃ 40, 104
peléda 93
pelenaĩ 20, 89
pẽlenas 20, 89
peĩnas 87
pempė̃ 12, 32
pẽnas 87
penkérgis 158
penkerì 158
penkeriõpas 158
peũketas 156, 158
penkì 34, 63
peũktas 157
péntis 12, 32
perė̃klė 105
perkū 203
perkúnas 88
perkúnija 18
peřti 176
pė̃sčias 126
pėstininkas 88
pė̃šti 170
peštỹnės 19
pė̃tnešos 49
pė̃žti 190
piemẽnė 130
piemuõ 33, 41, 64, 78, 107
pienaĩ 20, 84
pienas 9, 20, 84
pieniškas 131
piestà 92
piẽšinas 51
piẽšos 51
piẽšti 51
pietaĩ : piẽtai 107
pietumìs *adv.* 107

pieva 9, 16, 61, 72
pìgti 183
pigùs 128
pỹkinti 200
pìkis 97
pìktas 125
pỹkti 167, 186, 192, 200, 203, 217
pỹlimas 22
pìlių : pilių 170
Pilkalnis 136
pìlkas 126
pìlnas 126
pìlti 45, 170
pìlvas 87
pìnikai 89
pìnti 59, 170
pìntis 12
pìrkdinti 202
pìrkti 16
pìrm 48
pìrmas 47, 63, 121, 156
pirmẽsnis 157
pìrmgalis 99, 157
pirmjáusis 157
pìrmlakos 93, 157
pirmutìnis 157
piršlỹs 98
pìršas 86
pirštúotas 131
pirtìs 106
pjáuju 179, 184
pjáunu 179, 184
pjáuti 199
pjáutiės 29
pjovéjas 80, 89, 95
pjovéjỹs 95
pjúdau ž. 199
pjudaũ 199
pjūklas 64
pjūvis 97
plãkti 170
plãštaka 95
platù 117
platùs 107, 128
platùsis 43
plaũčiai 97
pláuju 179
pláunu 179
pláukas 85
pláukti 17, 173
plaũkti 16, 17, 173
plaušaĩ 87
plékti 'pelėti' 186
plẽsti 178
plėšìmas 101
plėšinỹs 101
plėšti 175
plezdénti 198
pliekti 18, 173
pliẽkti 173
pliẽnas 9, 87
plìkis 97
plikýti 199
plikkãkt's 166
plìkti 183, 199
plýnas 126
plýšti 6, 57, 190
plytà 91, 178
pliudaũ 199
plókščias 126
plókštas 126
plónas 126
plóti 178
plõtis 97
plovìmas 89
plukdýti 199
plukýti 199
plūnksna 91
plúokštas 85
plúoštas 85
plutà 91
pojuodỹs 132
põnas 21, 71
Põndzievs 58
Põndzius 58
ponì 67
pósūnis 100
posūrỹs 132
prabėgdinti 203
prabėgti 203
pradalgẽ 106
pradžià 81, 92, 112
pragýsti 189
prãkaitas 88
prakãlas 54
prakaĩbti 187
pralõbti 187
prãnašas 49, 88
prãnašiepi 82
Prancūzijà 95
praněšti 49
pranìžti 191
prasidžiùgstù 191
prasìdžiungu 191
prasidžiūgti 182
prãstas 125
prašnèkti 184
prausiúosi 28, 159
praũsti 175
pravardẽ 106
pražýsti 189
preikãlas 54
preimenẽ 156
prỹ ž. 48
prýangė ž. 48
priẽ 48
prieangė 48, 104
Prienai 54
priespauda 93
priešininkas 88
priežodis 100
prigùsti 182
prikàpti 186
prìmgalis 157
prìmlakos 157
prìngis 104
prýspauda ž. 93
privėngti 174
próga 91
prõtas 62, 86
protìngas 131
prúsas 34, 84
prūsiškas 131
prūsti 190
pučiù 162
púdymas 88
púdyti 199
puikùs 128
puĩsinas 51
puišýti 51
pūkaĩ 10
pùkšti (pa-) 183
puĩkas 16
pùlti 16, 52, 172
pulù : púolu 172
pūnù 169, 184, 199
púodas 10
puokaĩ 10
puokỹs 98
puõlis 97
púošti 10
pupà 91
pupienà 94
puraĩ 20, 84
pũras 20, 84
pūras 40
purvãbridis 53
purvas 87
purvinas 22, 130
pùsė 43, 103
pusėtinas 132
pùsgyvis 100
pusiáutinas 132
pūslẽ 57, 104
pùsmergė 104
pùsnuogis 100
pùspūris 100
pùssalė 57
pùsti 17, 45, 183
pũsti 15, 17, 45, 178
pùsvaikis 46
pušýnas 89
putà 92
púti 16, 17, 45, 47, 169, 199
puvù 184, 199

r

radýbos 93
radinỹs 104
Ragainė 41
rãgas 87
ragáuti 196
raĩbas 125
raĩnas 125
ráišas 51, 126
ráišėti 180, 219
ráiškus 129
ráišti 180

raĩstis 97
raĩtas 125
rajùs 128
rãktas 86
rambùs 11, 128
rameñtas 51
ramìnti 50
ramstýti 51
ramtìs 11, 32, 51, 97
ramùmas 89
ramùs 50, 128
rankà 11, 34, 79, 92
rankóvė 104
rasà 92
Rasẽiniai 30
rąstas 86
rãsti 183
rãšai 167
rãšas 108
rašaũ 15, 20, 27, 28, 48, 63, 167
rašáu ž. 48
rašaũsi 49
rašáusi ž. 48
rašýdinu 198, 201, 241—244
rašýti 194
rašýtinas 29
rašýtojas 80, 95
rašýtojis 95
rãšomãsis 17
rãštas 86
rãtai 20, 65
rãtas 20, 65, 79, 86
raudà 91
raudà 'kuojà' 92
raũdas 125
raudónas 130
Raudóndvaris 156, 183
raũdonuoti 196
raudóti 172
ráudu 219
ráugas 85
ráugėti 180
ráuju 179, 184
ráumi 172, 219
ráunu 179, 184
rauplẽ 104
raũsvas 126
rãžas 87
rėdýti 28
regėti 26, 180
règitelis 163, 164
regù ž. 181
règzti 176
règztis 57
reĩkalas 89
reikėti 219
reĩkią 117
réikšti 176
reĩkti 219
rékauti 196
rẽkšti 57
reñti 12, 50, 177
rentinỹs 101
rėplės 103
rẽsvas 126
reškiù 57
rẽtas 125
rẽtis 97
rezgù 57
rẽžti 190
riáugėti 219
ridìkas 89
riebùs 128, 129
riekẽ 104
riekiúosi 28
rieškùčios 105
rieškùtės 105
riešutas 89
rietas 85
rieties 29
rievẽ 104
rìjjù 169, 179
rýkštė 102
rìkti (apsi-) 183
rýmau 50
rýmoti 195
rìmtas 126
rìmti 50, 187
rimlà 92
riñkti 172
rynù 169, 179
riogsóti 18
rìsti 169
rišėjà 94
rìšti 55
rýšti (ap-) 51
rýtai 20
rýtas 20, 40
rytmetìnis 121
rytmetỹs 101
rýžti 190
rõgės 19, 103
rogsaũ 57
rómyti 51, 196
rómus 51, 129 : romùs 128
rópė 102
rũbas 86
rùdas 125
rudijà 95
rudijù 196
ruduõ 67, 107
rugienà 94
rugỹs 98
rúgštas 126
rùikis 96
rùišis 51
rùkti 183
rũkti 186
rúmai 51, 85
rumbas 12
rùmtas 51, 126
ruñdzins ž. 58
rūpestìngas 131
rùpūžė 104
rūsỹs 98
rústas 126
rùsvas 126
rųšis, -ies 13, 43, 59
rūtà 92

S

-s *sibi* 136
saĩkas 87
sąjunga 2, 59
sakaĩ 87
sãkant 83
sakaũ 20
sakaũs 26
sãkinas 22, 130
sakýti 194
sakýtienai 142
sakýtojas 80
salà 92
Salantaĩ 14, 33, 80
saldókas 131
saldù 65
saldùs 60, 111, 128, 129
saldùsis 145
saĺdžiai : saldžiaĩ 118
saldžióji 150
sãmanos 94
sãmanotas 131
sámbrėškis 59, 190
sámburgos 59
sámpuvis 132
sámtis 11, 32, 96
sąnaris 100, 120
sąnašos 49
saũdaras 59
sánkalba 59
santakỹs 59
sãpnas 82, 87
sapnỹ *loc. s.* 82
sãpnis 82
sárgas 85
sargùs 128
saĩtas 125
saĩtis 97
sąsparà 120
sąspyris 59
sąstata 59
sąsūka 59
sąslavos 59
sáu *quam* 121
sáugmi 172
saugóti : sáugoti 172, 195
sáuja 91
sáulė 15, 18, 67, 102
saulėgrąža 47, 59, 93
saulėkaitis 47
saulėlydis 47
sáulėtas 131
saunorà 18, 64
saũsas 16, 125
sausgỹslė 105

sąvarža 59
savęs 134
sąžinė 59, 104
sėdėti 28, 52, 180, 200
sėgti 5, 170
sėilė : seilė̃ 102, 197
sėilėju 239—241
sėilėti : seilėti 196
Seinaĩ 102
sėkla 31, 37
seklùs 128
sekmìnės 19
sėkti 170, 183
sémti 177
sẽnas 15, 21, 63, 107, 125
sẽnasai 149
senàsis 43
senãtuvė 105
senãtvė 105
senei *adv.* 118
sẽnis 97
sénti 187
septynérgis 158
septynerì 158
septyneriópas 158
septýnetas 156, 158
septiñtas 83, 157
sergù 63
sẽsties 169
sesuõ 18, 54, 64, 66, 78
sėti 9, 16, 178
siaũras 125
siaũsti 188
sidabrìnis 121
siẽkis 97
sieksnis 96
siena 91
sietas 16, 85
siẽtas 17
siẽti 16
sijõnas 90
sỹkis 40, 97
silkaĩ ž. 87
sílkė 103
silpnas 126
sìlpti 187
sirgti 16, 172
sirpti 187
siúlas 85
siulė̃ 104
siurbėlė̃ 106
siùsti 183
siųsti 174
siúti 169
siuvėjà 94
skáinioti 195
skaistùs 128
skaĩbti 175
skáldyti 194
skalsà 92
skalsùs 128
skalùs 128
skámbu : skambù 171
skanùs 127
skardìmis 121
skařmalas 89
skárti 188
skaudulỹs 101
skaudùs 128
skeĩbti 175
skéldėti 159, 171, 201
skéldinti 201
skélti 159, 176, 177, 201
skéndėti 171
skeřsas 125
skerstùvės 19
skęsti 14, 32, 189
skiedrà 91
skiẽtas 86
skylė̃ 15, 104
skìlti 177
skìltuvas 177
skiĩvis 97
skìnti 170
skìrti 16, 177
skystakaĩbė 105
skýstas 83, 126
skįstas ž. 13
skýsti 189
sklandùs 128
sklýsti 189
sklìsti 183
skóbti 187
skolà 92
skrẽgždė 103
skrejù 179
skrèsti 183
skriẽti 179
skrósti 52
skruostaĩ 10, 52, 85
skubrùs 128
skubùs 128
skudrùs 128
skuĩsti 41, 51, 188
Skuõdas 83, 152
skųsti 174
skùsties 28
slapũkas 90
slėgti 52, 55
sleñkstis 97
slẽpti 178
sliekas 85
sliñkti 172
slỹsti 6, 189
slógos 52
slópti 187
slùgterėti 186
slúgti 186
slúogas 52
sluogúoti 10, 52
smagùs 128
smailùs 128
smárdvė 102
smarkùs 128
smárvė 102
smáugti 3, 173
smaũkti 3
smègti 183
smeĩgti 174
smùlga 91
smùltinas 130
smiltìs 20
smõgti 178
smùkti 183
smukùs 128
smùlkus 129
smurtnùs 128
snãpas 87
sniẽgas 87
snìgti 23, 183
snùkis 97
snústi (ap-) 189
sodà 52
sodìnti 52, 200
sõdnas 86
sódrus 130
sõdžius 52
sóstas 10, 52
sótinas 129
sotùs : sótus 129
spãlis 97
spañguolė 104
spařnas 87
spąslai 85, 88
spąstai 85
spėrus 130
spęsti 14
spiẽsti 174
spynà 92
spìrti 177
spìsti (ap-) 183
spùtras 125
spjáuju 179
spjáunu 179
splẽsti 178
spoksóti 18, 57
spragà 92
sprãgilas 89
sprándas 85
sprangùs 128
spręsti 14
sprógti 186
sprùgti 183
srẽbti 178
srovė̃ 104
sruõbalas 10
sruõbti 10
srúoga 19
stabdýti 199, 201
stabýkaulis 53
stabýti 199, 201
stabulỹs 54
stãčias 125
stačiũkas 90
stáibis 54
staigùs 128
stãklės 19, 103
stãlas 86

staĩdas 86
Stãlupėnai 138
stambùs 27, 128
stangùs 11 : stángus 130
stárta 91
statùs 128
stèbti 183
stemplẽ 104
stičas 61
stìgti 183
stýgti 183
stiklas 87
stingti 187
stiprùs 128
stùrna 91
stógas 10, 85
stókti 186
stóras 10, 126
stórgalis 126
stóti 178
stóties 52
stovėti 10, 28, 180
strãzdas 87
strėnos 91
stropùs 128
strùgas 125
stùmti 16, 60, 177
stuomuõ 10, 52
sùdyti 45
sũdyti 45
sudžiūrėlis 100
sujùsti 182
sukàkti 182
sukaktùvės 182
sukančióji 150
sukãs 111
sukãsis 146
sùkęs 111
sùkęsis 146
sukinỹs 3
sukĩrsti 188
sukrùs 3, 7, 128
sùksiančioji 150
sùksiąs 111
sùksiąsis 146
sùkti 3, 7, 40, 56, 169
sukù 204—208
sukuřnis 3
sùkusioji 150
sulà 92
sùltingas 131
sulùjo *3 praet.* 178
sūnaĩ 107
sunkù 18
sunkùs 129
sūnùkas 90
sūnùs 15, 53, 64, 66, 70, 77
sùodės 52
sùodys 52
sùodžios 10, 52
sùolas 10, 52, 56, 85
suprãsti 183
sùpti 169
súras 126
surìkti 183
súris 36, 40, 43, 96
sũris 36, 97
suskàsti 183
susnà 18, 64
sùsti 190
sùslàpti 184
sutèkti 184
suùžti 191
suvókti 173
sužvìgti 184
svadìnti 54, 200
svaigėti 187
svaiginỹs 187
svaĩgti 187
svãras 86
svarbùs 129
svařtis 97
svėčias 87
Svėdasaĩ 124
sveĩk ž. 23, 65, 117
sveĩka 23, 65, 116
sveĩkas 22, 36, 41, 125
sveikatà 95
svéikinti 16, 36
svembti 12
sverdėti 201
sveřdinti 201
sveřti 176, 201
svėtimas 131
svetnorà 18, 64
sviestas 85
sviętas 9, 41

Š

šakà 15, 39, 79, 72
šakalỹs 101
šãkė 43, 103
šakótas 131
šakóti 195
šaliñ 20
šalìs 60, 119
šalnà 93
šált ž. 23, 65, 117
šálta 23, 65, 116, 118
šaltaĩ 118
šáltas 22
šaltėkšnis 100
šaltėnis 100
šaltỹn 120
šaltìnis 100
šaĩtis 16, 97
šãpas 86
šárka 91
šarmà 93
šárpus 130
šãšas 87
šášti 191
Šatrijà 18
šáuju 16, 179, 184
šáukštas 85
šaũnas 125
šáunu 179, 184
šaunùs 129
šė 42
Šeduvà 82
šeimýna 93
šeimýnykštis 100
šeivà 93
šękas 9, 85
šẽlti 188
šẽmas 9, 125 : šẽmas 125
šẽmmargas 7, 56
šẽmmařgė 5
šeñ 166
šenaĩ 141
šepetỹs 101
šerỹs 98
šérti 16, 176
šešérgis 158
šešerì 158
šešeriópas 158
šẽšetas 156, 158
šẽškas 87
šeškùs 43
šẽštas 157
šeštinės 19
šiáudas 85, 209
Šiauliaĩ 19, 30
šiáurė 97, 102
šiaurỹs 97
šiáušties 175
šiẽnas 9
šienáuti 47, 196
šijõ 142
šikšnósparnis 100
šýkštas 126
šykštuõklis 100
šilas 87
šildyti 199
šilstu 191, 199
šiĩt ž. 23, 65, 117
šiĩta 23, 65, 116, 118
šiltaĩ 118
šiĩtas 22, 125
šįlù 191, 199
šilumà 94
šiñtas 25, 156
šimtàsis 157
šimteriópas 158
šiñ ž. 166
šinaĩ ž. 141
šióks 139
šìpti 183
širdgilas 93
širdìs 16, 76, 106
širdperšos 93
šiřmas : širmas 125
šiřvas 125
šis 20, 47, 119, 137
šisaĩ 118, 119, 141
šisgatės 142
šisgi 141

šìt 21, 138
šitaĩ 21, 138, 141
šitas 20, 142
šiupinỹs 101, 202
šiùrpti 187
šlãjos 19, 92
šlãkas 87
šlãpjas 125
šlavinéti 196
šlavù 179
šlejù 179
šliejù 179
šlienù 179
šlóvė : šlovė̃ 103
šlùbas 125
šlúoju 179
šlúota 16, 91
šmėkšóti 57
šmùlas 125
šnekéti 171, 200
šnẽkinti 200
šnekùs 129
šniõkšti 174
šókti 169
šónas 85
šónkaulis 100
štaĩ 141
šų ž. 83
šùkauju 196, 231—234
šukdañtis 100
šùkė 103
šùkos 92
šùlas 87
šunburnis 59
šundriekos 59
šunkelis 59
šunkõjis 59
šuntù 192
šuõ 83
šùsti 184
Šušvìs 31
šùvis 97
švaistaũ 49
švánkus 130
švarkaĩ 19, 28
šveičiù 49, 198
švęĩsti 174
Švẽksna 136
švelnùs 129
Švenčiónys 167
šveñtas 125
šveñtė 103
šviečiù 49, 198
šviesà 6, 49, 93
šviẽsti 174, 198
šviẽstiesi 28
šviesùs 6, 49, 129
šviĩpti 174
švìnas 87
švìnkti 186
šviñta 49
švìsti 23, 184

t

-t *tibi* 136
tadà 33
taĩ 65, 116
táikinti 16, 196, 241—244
taip pàt 139
taĩp pàt 139
tãkas 87
takšóti 57
talkà 93
talpšnùs 129
tãmysta 21
tamprùs 129
tamsà 49, 93
támsta 21
támsus : tamsùs 129
tánkus 11, 130
tàpti 184
tariños 26
tarnáitė 105
tarnas 87
tarp 48
tárpas 47, 85
tárpininkas 88
tarpti 187
tàs, tà 2, 16, 20, 119, 137
tasaĩ 118, 119, 141, 149
tàsgatės 142
tàs gi 141
tasjaũ 142
tas pàts 140
tàt 65, 116, 119, 138
tataĩ 65, 116, 118, 119, 138, 141
tatrãs 21
taukaĩ 51, 85
taũkinas 22
Taurag̃ė 30
tavè *g. sg.* 136
tãvienai *tibi* 142
tekẽlas 90
tẽkis : tekỹs 99
tẽkšti 57, 178, 188
tèkti 184
Telšiaĩ 19
temp̃ti 12, 32, 174
témti 23, 49, 187
tę̃n 27
tenaĩ 141
ténkinties 26
ten pàt 139
tẽpalas 89
tèpti 170
terp 48
tę̃sti 175
tėvai *pl.* 84
tėvas 15, 18, 34, 45, 53, 64
tę̃vas 126
tėviškė 104
tiek 21, 159
tiekas 21, 141
tiektaĩ 21, 141
tiesà 93
tiẽsti 175
tiesùs 129
tikéti 180, 220
tikras 125
tìkslas 6, 57
tìkt 21
tiktaĩ 21, 141
tìkti 184
tỹlas 125
tyléti 180
tiĩpti 172
tùltas 79, 85
Tiĩžė 54, 103
tiĩžti 190
tinaĩ ž. 141
tingėti 180
tingùs 129
tiñklas 16, 80
tiřpti 187
tìrti 177
tį̃sti 189
tìtnagas 89
týtvenkas 88
tižti 191, 220
tižùs 129
tóbūlas 131
todẽl 63
tojẽ 142
tokiaĩjais 139
toktaĩ 139, 141
toktù 139 : tõktu 142
tolì 62, 82
toliẽ 82
toliẽjẽ 82
tólimas 131
tólinti 6
tólo (iš) 27
tošis 76
traknùs 129
trãnas 80
trañksmas 86
trankùs 129
trapùs 129
trąšus 130
tráukti 5, 173
trẽčia *tertio* 22
trẽčias 157
treigỹs 158
trẽjetas 156, 158
trejì 158
trejópas 158
trékšti 176
trémti 177
trẽšti 191
trẽštù 192
tribà 93
trìčas 61
trikam̃pis 100
trýkšti 190
trýleka ž. 28
trýlika 28

trìlinkas 158
tryñỹs 98
trìnka 13
triñkti 172
trìnti 59, 170
trỹs 83, 154
trįs ž. *tres* 83
trìsti (pa-) 191
trisù *loc. pl.* 155
trìšakas 158
trobà 10, 91
trókšti 57, 190
trūkis 97
trúkti 186
trùkti 184
truñpas 12, 16, 125
trunkù 216
trupùs 129
truputỹs 101
tù 20, 63, 134
tùjemuoi 136
tuklùs 129
túkstantė 2, 156
túkstantis, -ies 156
tūkstantỹsis 157
tùkti 184
túlas 126
tuojaũ 142
tupėta 26
tūpti 178
turėti 42, 180
tūrėti 180
tuřtas 86
tùšėias 108, 125
tvãnas 87
tvankà 11
tvártas 85
tveñkti 32
tvérti 176
tvìlkyti 199
tvìlkti 199
tvìndyti 199
tviñkti 186
tvìnti 187, 199
tvirtas 126
tvorà 93, 112
tvóti 178

u

ugnãvietė 104
ùi 63
ùiti 16
Ukmergė̃ 31
ungurỹs 12, 101
ùpė 103
užd̃ỹkti 185
užeĩti 7
užgėldės 90
užgérti 7
užkàsti 7
užmaršùs 128, 132
užmùgti 200
užmiřšti 190
užnùkti 183
užstóti 6, 7, 57
užtėkti 182, 184
užtvérdinti 198
užtvérti 198
užvỹkti 186

ū

údra 91
ūgis 97
úkininkas 88
ūksmė̃ 57
ūkties 186
úmas 127

uo (ů)

ůodas 52, 85
ůodegà 94
ůodžiu 52
ůoga 10, 91
ůoksas 10
ůolà 10, 93
ůosis 10, 96
ůoslės 52
ůostau 52
uostinėju 52
ůošvis 10, 96

v

vãbalas 89
vadõvas 52, 90
vadžióti 52
vagà 93
vagìs 64, 66, 106
vagõnas 90
vagóju 47, 167, 225—228
vaĩkas 2, 16, 41, 71, 87
vaĩkis 46
vaikiũkas 90
vainùkai 19
vainùkas 89
vaĩsius 67, 77
vaišinti 16
vaivóti 195
vajóti 195
vãkarai 20
vãkaras 20, 89
vakarýkščias 132
vakarýkštis 121
valandà 94
valdžià 93
valgydinti 198
vaĩgis 98
válgyta 26
valýbas 132
valiũkas 90
valkùs 129
váltė 106
váltis, -ies 67, 106
vaĩnzdis 98
vãnagas 89
vanduõ 54
vapsà 93
vapsvà 93
vařdas 87
vařgas 25, 87
vargdienỹs 101
vařginas 22, 130
vařgti 187
vãrias 95
varìnis 202
varỹs 95
varlė̃ : vařlė 104
vařmas 85, 87
várna 91
Varniaĩ 83
várpa 36
vařpas 36, 87
varpstė̃ 104
varškė̃ 103
vařtai 16, 19, 65, 86
varùs 193
vãržas 85
vãsara 95
vasarólaukis 46
vãšas 59, 88
vãškas 86
važióti 52
važinojama 26
važiúota 23
važiúoti 47, 52, 167, 196
vėdaras 89
vedù 15
vèdu, vėdvi 135
vėgėlė̃ 9
Vegėriai 90
véidas 85
veidmainỹs 101
veĩkalas 89
veĩslė 103 : veislė̃ 104
Veivìržėnai 34, 60, 84
veizdėti 181
veizėti 181
vejà 93
vėjas 9, 80, 85
veléti 47, 196, 239—241
Velnionà 47, 80
velkà 117
velkù 209—213
vélnias 21, 80, 85
vélti 176
vėlùkas 88
vémti 177
véngti 174
vėpelis 97
vėplỹs 97
vėpsóti 195
vėpūtė 88

verčiù 198, 213—216
vérdu 193
verėnas 193
vėrgas 71
verpalaĩ 89
verščiūkas 90
versmė̃ : vėrsmė 103
veršis 67, 98
veršiūkas 90
vertas 125
vėrti 176
vertù ž. 181
veržti 159, 175
vėsti 6, 51, 56, 170, 208
vėsus : vėsùs 129
vešlùs 129
vėtra 91
vežąs 108
vėžė̃ 9, 15, 101
vežimas 89
vėžỹs 44, 47, 73
vėžti 5, 57, 170
vežù 52
vežúosi 28, 162
vidùdienis 100
vidurỹs 101
vidutìnis 132
vielà 93
viena *primo* 22
vienas 154
vienì 154, 158
vienlinkas 158
vienódas 158
vienókas 158
viens añtro 142
viennolekintas 157
viennolìkis 158
viennoliktas 158
vieškelis 100
viešnì 67
viešpatáuti 196
viešpats 140
vietà 72
vikrùs 129
vỹkti 186
viliókas 90
Vilkamergė̃ 31
vilkas 16, 88
vilkę 117
Vilkijà 103
vilkis 98
vilksią 117
vilkti 45, 172
vilktìes 28
vìlna 79
Vìlnius 31
vìltis 67
vìngis 13, 96
vìnkšna 91
vìralas 89, 193
výras 15, 18, 62, 66, 70, 71
virbalas 89
Virbãlius 102
virbas 88
vìrdinti 202
virdùklis 193
virejà 94
vyrėsnis 121
vyriáusis 121
vìrinti 193, 202
vìrkinti 196
vìrsti 189, 198
viršùgalvis 100
viršumìs *adv.* 107
vìrti 202
virvė : virvė̃ 104
viržėti 159
Viržuvėnai 135
vìsas 16, 40, 80, 125, 139
vìskas 46
výskupas 88
vìslab 142
vìstie *infin.* 190
výsti 6
visu- 121
vištà 42, 92
Vištỹtis 47, 138
Výtautas 18
výti 172
vytùvai 19
võgti 5, 56, 178
vókietis 99
vókiškas 131
vókytis ž. 99
vókti 173
vólungė 12
vóras 11, 85
voverė̃ 105
voverìs 105

Z

Zasėčiai 15
Zýtela 15

Ž

žabángai 88
žãbas 88
žãdas 86
žadėti 171
žagaraĩ 89
žaginỹs 101
žãgrė 103
žaĩbas 88
žaibúoti 23
žáislas 85
žãlas 125
žãlias 108, 125
žãlis 98
žaliũkas 90
žaliúoti 46, 228—231
žaĩktis 97
žaltỹs 97
žaĩsvas 126
žámbėti 171
žándas 85
žangùs 11
žaĩrdis : žardỹs 99
Žarėnai 19
žárna 91
žąsinas 22, 89
žąsis 3, 32, 59
žąsų *g. pl.* 156
žeĩsti 174
žemaĩtis 30
žemaĩtiškas 131
žémbėti 171
žẽmė 15, 18, 74
žemỹn 119
žẽmuogė 104
žeñgti 11, 13
žẽnklas 12, 16
žẽntas 85
žerti 176
žiaurùs 129
žiburỹs 101
žydėti 181
židinỹs 101
žýdras 127
žiebas 23
žiedas 85
žiemà 9, 93
žiemmitỹs 158
žiemóspirgis 100
žievė̃ 104
žỹgis 98
žygiúoti 196
žilas 125
žylė 102
žilis 98
žilstu 182, 191
žiĩsvas 126
žįlù 182, 191
žinañ 221—224
žynė̃ 104
žiñginė 104
žiñgsnis 13, 98
žynỹs 15, 73
žinóti 195
žinõvas 90
žiobauti 196
žiobsóti 195
žiógas 85
žiõgis 98
žioplinė̃ti 196
žioplỹs 98
žirgas 85
žirklės 19, 65, 102
žirnùkas 89
žìrnis 96
žįsti 169
žiupsnis 98
žiurė̃ti 181
žiùrkė 102
žlibas 125
žlùgstu 192
žlùgti 184

žlungù 192
žmogùs 18
žmonà 18, 46, 62, 67, 72, 84
žmonẽlė 105
žnaĩras 125
žõdis 98
žodžiúoti 196
žolẽ 18, 74
žolėtas 131
žùnů 169, 184
žųvů 169, 184
žvaigždẽ : žvaĩgždė 104
žvãinas 127
žvairùs 129
žvaizdẽ 104
žvaizdėtas 131
žvãkė 15, 103
žvãkgalis 5, 7, 56
žvarbùs 129
žvejỹs 98
žvėrų *g. pl.* 106
žvilgis 98
žvirblis 96
žvirgždai 86

ОГЛАВЛЕНІЕ.

	стр.
Правописаніе	1
Объ этимологическомъ правописаніи	4
О діалектологическомъ	8
Измѣненія а, ę въ говорахъ	13
Знаки ударенія	15
Синтаксисъ	17
Простое предложеніе	17
Предложенія личныя и безличныя	23
Сказуемое	24
Говоры литовскаго языка	29
Фонетика	38
Гласные	39
О произношеніи гласныхъ	39
Носовые гласные	41
Интонація гласныхъ звуковъ	44
Знаки ударенія	45
Законы интонацій и ударенія	45
Чередованіе гласныхъ	49
Согласные	54
Законы сочетанія согласныхъ	65
Законы конца словъ	61
Морфологія	62
Имя существительное	64
Склоненіе именъ существительныхъ	60
Переносъ ударенія	79
Первое склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію	84
Второе склоненіе	96
Примѣчаніе къ 3, 4, 5-ому склоненіямъ	106
Склоненіе именъ прилагательныхъ	107
Нарѣчія	117
Степени сравненія им. прил. и нарѣчій	120
Склоненіе мѣстоименій	134
Склоненіе сложныхъ прилагательныхъ	143

стр.

Имена числительныя 152
Производныя числительныя 156
Глаголъ 159
Спряженіе глаголовъ 159
Личныя окончанія 160
Условное наклоненіе 165
Повелит., желат., сослагат. наклоненія 166
Классы глаголовъ 167
Семасіологическая сторона глаголовъ 198
Образцы спряженій . . . . . 208—246
Указатели . . . . . 247—266

Цѣна 4 руб.; Prix 4 rbl.

Продаются въ Книжномъ Складѣ Императорской Академіи Наукъ и
у ея комиссіонеровъ:

И. И. Глазунова и К. Л. Риккера въ Петроградѣ, Н. П. Карбасникова въ Петроградѣ, Москвѣ, Варшавѣ и Вильнѣ, Н. Я. Оглоблина въ Петроградѣ и Кіевѣ, Н. Киммеля въ Ригѣ, Люзакъ и Комп. въ Лондонѣ.

Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences:

I. Glazunov et C. Ricker à Petrograd, N. Karbasnikov à Petrograd, Moscou, Varsovie et Vilna, N. Ogloblin à Petrograd et Kiev, N. Kymmel à Riga, Luzac & Cie à Londres.

UNIVERSITY OF N.C. AT CHAPEL HILL
00026573388